

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

חיבל
שמיני

ספר המאמרים תרפ"ז – תרפ"ח

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שני אורסא הן

מליובאוויטש

הועתק וחוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקווי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

SEFER HAMAAMORIM — 5687—5688

Published and Copyrighted by
"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y. 11213
Tel. (718) 493-9250 • (718) 774-4000
Printed in the U.S.A.
5746 • 1986

Library of Congress Cataloging-In-Publication Data

Schneersohn, Joseph Isaac, 1880-1950

Sefer ha-ma'amarim, 5687—5688.

(Kovets Shalsholet ha-or; hekhel 8, sha'ar 1)

(Sifriy.—Otsar ha-Hasidim—Lyubavitch)

Title on t.p. verso: Sefer hamaamorim, 5687—5688.

Includes bibliographical references and index.

1. Jewish sermons. 2. Sermons, Hebrew. 3. Hasidism--

Sermons. I. Title. II. Title: Sefer hamaamorim, 5687—88. III. Series: Kovets Shalsholet ha-or; hekhel 8, sha'ar 1. IV. Sifriyat Otsar ha-Hasidim, Lyubavitch.

BM740.S36284 1986

296.8'33

86-138

ISBN 0-8266-5700-1 (set)

ISBN 0-8266-5668-9

פתח דבר להוצאה החדשה

לקראת יו"ד שבט הבעליט, יום ההילולא דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ובאשר ההוצאות הקודמות אזלו מן השוק, הננו מו"ל בזה, ספר המאמרים תרפ"ז-תרפ"ח (בכרך אחד).*

בהוצאה זו ניתוספו — לספר המאמרים תרפ"ז: ממכתב כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע (אודות ד"ה פזר נתן)**. לספר המאמרים תרפ"ח: א) מאמר ד"ה צהר תעשה — ש"פ נח (מגוכי"ק מס. 1172). ב) המאמרים ד"ה וידבר אלקים, ה' שמעתי שמעך, עשרה שיושבין, זה היום עשה ה', צעקו וה' שמע — תוקנו ע"פ השוואה לגוכי"ק מאמרים אלו, שהגיעו לידינו לאחרונה (מס. 1172). ג) פאקסימיליות מגוכי"ק כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע.

מערכת, אוצר החסידים

יוד טבת ויהפך לששון ולשמחה. החשמ"ז ברוקלין. נ"י.

* ספר המאמרים תרפ"ז הופיע בפעם הראשונה (בכרך בפ"ע) ברוקלין, תשמ"א: ספר המאמרים תרפ"ח — הופיע בפעם ראשונה (בכרך בפ"ע) בשנת תשל"ה (ובהוצאה שנייה — ספר חב"ד, בארה"ק, תשמ"ג). ובהוצאה הנוכחית הננו מו"ל בכרך אחד.
** נדפס ב.אגרות קודש" שלו כרך ב' ע' תקלב.

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

זיכר
זומוני

ספר המאמרים תרפ"ז

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

הוצאה שני' עם הוספות

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

מפתח כללי:

VII	פתח דבר	פתח דבר
IX	מפתח המאמרים	מפתח המאמרים
XIII	פאקסימילות מגוכתי"ק מסה"מ תרפ"ז	פאקסימילות מגוכתי"ק מסה"מ תרפ"ז
א—רלב	ספר המאמרים — תרפ"ז	ספר המאמרים — תרפ"ז

הוספות

רלה—רנה	שיחות	שיחות
רנו—רפד	מכתבים	מכתבים
רפה—רפו	הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לדי"ה וקיבל היהודים	הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לדי"ה וקיבל היהודים
רפז	הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לדי"ה מן המיצר	הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לדי"ה מן המיצר
רפח—רצב	מכתב אחד הרבנים	מכתב אחד הרבנים
רצג	מכתב (אודות ד"ה פזר נתן)	מכתב (אודות ד"ה פזר נתן)
רצה—רצו	מפתח ענינים	מפתח ענינים

פתח דבר

להוצאה הראשונה

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה את ספר המאמרים — תרפ"ז — שנת המאסר והגאולה¹ — אשר לכ"ק אדמו"ר (מהור"י צ) ני"ע.

ספר זה כולל המאמרים שאמרו (או כתבו) במשך שנת תרפ"ז, ונדפסו כעת — בפעם הראשונה (לבד מהמאמרים שצויין בהמפתח שכבר נדפסו, או בקופיר) — מגוף כתב יד קדשו של כ"ק אדמו"ר (מהור"י צ) ני"ע.²

* * *

בראש הספר באו: א) מפתח המאמרים³. ב) פאקסימיליא משני עמודים מגוף כתב יד קדשו הג"ל.

בסוף הספר באו: א) ליקוט שיחות משנת תרפ"ז.⁴ ב) מכתביו משנת תרפ"ז. ועוד.⁵ ג) הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לד"ה וקיבל היהודים⁶; ד"ה

(1) בארוכה ע"ד המאסר והגאולה — ראה לקו"ד ח"ג תרי, א ואילך. ספר התולדות אדמו"ר מהור"י צ ני"ע ח"ב.

(2) תיאור כתיב: קובץ של 45 קונטרסים בלתי מכורכים בגודל של בערך 20 X 13 ס"מ. חלק קטן נכתב בעטרון ורובו בעט. רוב הקונטרסים בגוכתיק, וחלק בכתיב מעתיק (הרח"ל שי). ובכ"מ נוספו הגהות בגוכתיק על ההעתיקה, ונעתק עוד הפעם עם ההגהות.

(3) נדפס גם במפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר (מהור"י צ) ני"ע (עמוד 12). ברשימת המאמרים שם נזכרו עוד ב' מאמרים ולע"ע לא מצאנום, והם: ד"ה אנכי היא, חה"ש; ד"ה מהיכן זכו, יום ב' דחה"ש.

(4) השיחות הם רשימת השומעים ובלתי מוגהות.

(5) לע"ע לא מצאנו גוף כתב יד קודש מהמכתבים, לבד המכתבים: ב' יו"ד מ"ח; א, ט"ז מ"ח (הא); א, ר' שבת (הא); ג, כ"ב שבת. וכאן המקום לעזור ולבקש את כל אלו שנמצאים תחת ידם עוד שיחות או מכתבים מתקופת זמן הג"ל, שלא נדפסו בספר זה, שיאילו להמציאם לנו בכדי שנוכל לפרסמם, וזכות הרבים תלוי בהם.

(6) יצא לאור בקונטרס בס"ע (קונטרס פט).

מִן הַמִּיצָר. ד) מִכְתָּב אֶחָד הַרְבָּנִים * ה) רְשִׁימָה קְצֵרָה עִיד הַמֵּאֲסֵר וְהַגְּאוּלָּה *.
ו) מִפְתַּח עֲנִינִים — עִי כִּי אֲדַמּוּר שְׁלִיטָא *.

* * *

הַהֶעֱרֹת וּמִ"מ בְּשׁוּה"ג. לְדִיָּה וְקִיבֵל הִיהוּדִים, וְדִיָּה מִן הַמִּיצָר — הֵם
מִכִּי אֲדַמּוּר שְׁלִיטָא.

שֶׁאֵר הַהֶעֱרֹת שְׁבִשׁוּה"ג * נֶעֱרְכוּ עִי הַמוּ"ל.

מַעֲרַכַת „אֲוֶצֵר הַחֲסִידִים"

לִיג בַּעֲוֹמֵר, הִתְשַׁמָּא. בְּרוֹקְלִין נ. י.
שְׁנַת הַסְּמוּנִים לְכִי אֲדַמּוּר שְׁלִיטָא

-
- 7) יֵצֵא לְאוּר בְּקוֹנְטֵרס בְּפִיעַ (קוֹנְטֵרס קג).
8) גִּדְפֵס בְּהוֹסְפָה לְדִיָּה וְקִיבֵל הִיהוּדִים.
9) גִּדְפֵסָה בְּהַקְדָּמָה לְקוֹנְטֵרס תַּג הַגְּאוּלָּה — תְּרִפִּיז (קוֹנְטֵרס יד).
10) נֶעֱתַק מִמִּטְחָה עֲנִינִים לְמֵאֲמָרֵי וְדְרוּשֵׁי כִּי אֲדַמּוּר (מֵהוֹרִי"צ) גִּיעִי, שְׁנֵדֶפֶס
בְּסֵפֶר הַמִּפְתַּח לְסִפְרֵי וּמֵאֲמָרֵי חֲסִידוֹת חֲבִיד (בְּרוֹקְלִין, תִּשְׁכ"ו).
11) בְּמִקְוֹמֹת שְׁנֵרָאָה לְכֹאוּרָה שְׁחֲסָרָה תִּיבָה (אוּ שְׁהֲתִיבָה חֲסִירָה אוֹתִיּוֹת וְכִי"ב),
וְכֵן בְּאִיזָה מִקְוֹמֹת שְׁנֵעֲתַק לְשׁוֹן הַפְּסוּק אוּ הַמֵּאֲרִזִּיל בְּנוֹסַח שׁוֹנָה מֵהַמְקוּר — הַעֲרָגוּ
עִי בְּשׁוּה"ג בְּדֶרֶךְ אֲפֶשֶׁר [מִסִּיבּוֹת טַכְנִיּוֹת נִכְנְסוּ תִּיקוּנִים אֲחֵדִים בְּפָנִים הַסֵּפֶר, מִבְּלִי
לְהַעֲרִיר עַל כֵּן].

מפתח*

מאמרים

עמוד	זמן אמירתו	דבור המתחיל
א	ליל ב' דר"ה	וביום שמחתכם
יג	ש"ת	אנכי אנכי הוא מוחה
כו	חה"ס	ולקחתם לכם
לו	שמע"צ	ביום השמע"צ
נא	נח	צהר תעשה
סב	ויצא	ויצא יעקב
ע	וישלח	קטנתי
פא	י"ט כסלו	סדה בשלום
צא	וישב	קרוב הוי' לכל קוראיו
צז	מקץ ש"ח	ואתה ברחמך
קד	משפטים	וכי ימכור איש את בתו
קט	תרומה	ועשו ארון
	תצוה	ואתה תצוה
קי	ה' תשא פורים קטן	וקיבל היהודים
קכה	ויקרא פ"ז	זכור
קלח	ב' ניסן	פזר נתן
קנ	ב' ניסן	טוב שם
קסג	אחש"פ	ונחה עליו

(*) כפי שנדפס במפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהור"י"צ" — בעריכת כ"ק אדמו"ר שליט"א. בהוספת הערות מהמחיל — הבאות בחצאי ריבוע.

[וביום שמחתכם: "המאמר וביום שמחתכם דר"ה, מדיה וביום שמחתכם, נ"ו, ד"ה [ויאמר] אד' דעטרית" (מרשימת כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ נ"ע)].

[אנכי אנכי: ראה המשך בשעה שהקדימו העריב טרק שפד ואילך (כרך ב' ע' תשצ ואילך)].

[ולקחתם לכם: לא נגמר בגבתי"ק, וראה ד"ה שובה ישראל, ודיה ולקחתם לכם תרסי"ח].

[קרוב הוי': ראה ד"ה סדה בשלום (הב') עטרית].

וכי ימכור: לא נגמר בגבתי"ק.

ועשו ארון: לא נגמר בגבתי"ק.

[ואתה תצוה: בגבתי"ק נכלל מאמר זה בד"ה וקבל היהודים (ס"ג ואילך)].

וקיבל היהודים: נאמר במוסקבא, נדפס ב"התמים" ח"ו ובקונטרס פ"ט. [הקיצורים נתוספו בשנת תרצ"ז (ב"התמים" ש"ט)].

פזר נתן: נדפס בקונטרס יז ובהוספות לענין השתטחות (נמצא בדפוס). [הקיצורים נתוספו בשנת תרצ"ב, וראה ד"ה ורוח אלקים תרפ"ו].

[ונחה עליו: ראה ד"ה ויט משה את ידו תרע"ח (טה"מ תרע"ח ע' רנד ואילך), ודיה פנים כפנים עטרית (טה"מ עטרית ע' תקעט ואילך)].

עמוד	זמן אמירתו	דבור המתחיל
קעד	בהר חה"ש יום ב' דחה"ש	כי לי בני ישראל עבדים אנכי ה' אלקיך מהיכן זכו ישראל לק"ש
קפג	נשא	קרוב הוי לכל קוראיו
קפט	א' דר"ח תמוז	מן המיצר
קצה	[א, ג' תמוז]	יהי הוי אלקינו עמנו גפן ממצרים תסיע — בעיר מקלטי קאסטר־אמא.
קצז	בלק	באתי למקלטי ביום ב' ד' תמוז הוי לי בעוזרי — י"ב תמוז, קאסטר־אמא.
רא	ג' פנחס	יום הגאולה
רח	ד' פנחס	ברוך הגומל — י"ג תמוז, קאסטר־אמא, יום קבלת תעודת חופש גמור
ריא	פנחס	ברוך הגומל בסעודת הודאה פטרבורג שאו ידיכם קודש — שבת ראשונה לבואי
ריז	פנחס	מקאסטר־אמא פטרבורג
רכב	מטות	קודש ישראל
רל	דברים	היו צריה לראש מאלאחאוקע דברים

הוספות

שיחות

רמא	יום שמח"ת	רלה	חגה"ס
רמה	י"ט כסלו	רלו	ליל א' דשמח"ת
רנ	ש"פ פנחס	רלז	ליל שמח"ת אחר הקפות
רנב	פורים	רלט	שמח"ת קודם הקפות

[כי לי : דאה ד"ה לך תרסי].
אנכי ה' אלקיך : "הנהות נכתבו במאסר א' קרח יט סיון" (מרשימות כ"ק מו"ח אדמו"ר) [לע"ע לא מצאנו מאמר זה].
מהיכן זכו : "נכתב במאסר ב' קרח כ' סיון" (מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר). [לע"ע לא מצאנו מאמר זה].
[קרוב הוי : לא נגמר בגכתי"ק. וראה ד"ה גדול אדוננו תרע"ח].
מן המיצר : להעיר — אשר א' דר"ח תמוז הי עדיין במאסר. נדפס בקונטרס קג.
יהי ה' אלקינו : מיום א' ג' תמוז. דברי התעוררות ולא מאמר דא"ח. נדפס ביחד עם חמשת המאמרים : גפן ממצרים כו' שאו ידיכם — בקונטרס יר. [בקונטרס שם נדפסה עפ"י רשימת השומעים, ובהוצאה זו היא מגכתי"ק].
[היו צרי : לא נגמר בגכתי"ק].

מכתבים

רהע	ת"י אייר	רנו	ב' יו"ד מ"ח
רעז	כ"ה סיון	רנו	א' ט"ז מ"ח
רעח	ג' י"ב תמוז	רס	א' ט"ז מ"ח
רעט	ג' י"ב תמוז	רסב	מברק
רפ	מנ"א	רסב	טו"ב מ"ח
רפב	ב' ט"ז אלול	רסד	ה' י"ב כסלו
רפג	א' כסלו	רסה	כ"ט טבת
	הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א	רסו	א' ו' שבט
רפה	לד"ה וקיבל היהודים	רסז	ו' שבט
	הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א	רסט	ג' כ"ב שבט
רפז	לד"ה מן המיצר	ער	כ"ז אדר
רפח	מכתב אחד הרבנים	ער	י' ניסן
רצב	המאסר והחופש	רעא	י"ב ניסן
רצג	מכתב (אודות ד"ה פזר נתן)	רעג	כ"ז ניסן
רצה	מפתח ענינים	רעד	ג' א' אייר
		רעד	י"ז אייר

[Handwritten text in Hebrew, likely a commentary or a collection of related texts, covering the majority of the page.]

פאקסימילא מכת"י מעתיק בתוספות הגהות בגוכי"ק של כ"ק אדמו"ר (מהור"י) נ"ע
— גדפס לקמן ע' ג—ד —

בס"ד, ליל ב' דר"ה, תרפ"ז

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצרות כו' והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם, אני ה' אלקיכם. דוהו המשך הענין למה שאמר 'חלה עשה לך שתי חצרות כסף מקשה תעשה אתם כו'. עשה לך פרש"י משלך עשה לך אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר, והכוונה הוא דוהו מדריגת משה ולכן עשה לך משלך דוקא, וזהו שפ"י המגיד נ"ע שתי חצרות שתי חצאי צורות. דהחצרות בכלל הם בג' זמנים כללים, הא' היו לך למקרא העדה ולמסע המחנות, הב' וכי תבאו מלחמה בארצכם כו' ונושעתם מאויביכם, והג' וביום שמחתכם כו', והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם אני ה' אלקיכם, וארו"ל (ר"ה לב, א) ה"ה אומר והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם שאין ת"ל אני ה' אלקיכם ומה ת"ל אני ה' אלקיכם זה בנה אב לכל מקום שנא' בו זכרונות יהיו מלכיות עמהם, הוא ל' אני אדון לכם, רש"י, והיינו מלכיות, ומכאן למד ר' יוסי בר' יהודה שאומרים מלכיות בר"ה דמתוך שנא' בו זכרונות כמ"ש זכרון תרועה ונק' יום הזכרון צ"ל מלכיות עמהם, ומכלל' הענין מוכן דמלכיות וזכרונות תלוי בשופרות דוקא, וכמ"ש ותקעתם בחצרות כו' ועי"ז דוקא והיו לכם לזכרון דוהו זכרונות, אני ה' אלקיכם מלכיות, וכן הוא מפורש (שם ט"ז א') ואמרו לפני בר"ה מלכיות וזכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם וזכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר שע"י שופר דוקא ע"י נמשך בחי' מל' וזכרונות, ולכאן צ"ל מפני מה תלוי ענין מלכיות וזכרונות בשופרות דוקא, וביותר אינו מוכן מארו"ל ואמרו לפני מלכיות כו' ובמה בשופר, דהרי פ"י אמרו לפני מלכיות היינו מה שאומרים יו"ד פסוקי מל' שבתורה, ומשמע שע"י שנש"י אומרים י' פסוקי מל' דתורה ממשיכים בחי' המלוכה וכמא' כדי שתמליכוני עליכם, ואח"כ אומר ובמה בשופר הרי המשכת המלוכה הוא בשופר דוקא, וא"כ למה צריכים כלל אמירת היו"ד פסוקים דמל' וזכרונות בתורה, ובאמת צריכים כולם דהיינו שצריכים לומר פסוקי מל' וזכרונות בתורה דוקא, ומ"מ עיקר ההמשכה הוא ע"י השופר דוקא, וכדאי' שם ל"ד ע"ב דהברכות מעכבות זא"ז ומ"ט אמר רבא אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות וזכרונות ושופרות כו', וזה דברכות ותקיעות אינן מעכבות זא"ז הוא לפי דתקיעות הן במעשה והברכות בדבור, ולזאת אינם מעכבות זא"ז, ומ"ש

במה בשופר היינו פסוקי שופרות שז"ע שופר בדבור וצ"ל במעשה ג"כ ואינו יוצא מצות שופר כ"א במעשה דוקא דכל ההמשכות שבר"ה הוא בשופר וכדאי' במשנה (פ"ג מ"ב) שופר של ר"ה של יעל פשוט (דמדי דתפלה בעי פשיטות, רש"י) ושתי תצוצרות מן הצדדין שופר מאריך ותצוצרות מקצרות שמצות תיום בשופר, הרי דעיקר ההמשכות שבר"ה הוא בשופר דוקא, וצ"ל דאם העיקר הוא השופר א"כ מהו כל ענין אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות, זבאמת אמירת הפסוקים שבתורה הם ג"כ עיקר גדול, ולכן גם פסוקי שופרות צריכים לאמר, ואחכ"ז הנה מצות תיום הוא בשופר דוקא דמשמע דענין התצוצרות הוא ע"י השופר דוקא, אך הענין הוא, דהנה ידוע דבר"ה הוא בנין המל' והיינו שיהי' גילוי המלוכה למטה, דענין בנין המל' בכלל הוא מה שהמל' נבנית בבחי' פרצוף שלם, דבסוד שרש הרי ספי' המל' נאצלה רק בבחי' נקודה א', ואו אינו מאיר הגילוי למטה בכי"ע, וכשנבנית בבחי' פרצוף שלם או נמשך הגילוי גם לבי"ע, וע"ז הוא הבקשה ותמלוך אתה הוא ה' אליקינו לבדך כו' מלוך על העולם כולו כו', דכל הבקשה בר"ה הוא שיהי' גילוי המלוכה למטה דוקא, דבר"ה ממשיכים בחי' כתר מל' והיינו התעוררות הרצון על מלוכה והתעוררות היא משרשה ומקורה העצמי והיינו בבחי' א"ס עצומה אשר משם נמשך הרצון בגילוי המלוכה למטה דזהו בחי' בנין המל' בכלל.

והנה ההתעוררות הלוו להמשיך הרצון למלוכה משרשה ומקורה העצמי הוא ע"י הקבועו"ש דלמטה דוקא, והיינו דע"ז שנש"י למטה מקבלים עליהם עומ"ש למטה הנה באתעדל"ת אתעדל"ע דע"י עבודתם זו הנה נמשך ע"ז הרצון על מלוכה, וכמו במלכותא דארעא שצ"ל רצון בהמלך שירצה למלוך על המדינה דזהו"ע ההכתרה מה שמכחירין את המלך בכתר מל', וידוע דכל כתר הוא רצון והיינו דהמשכת הרצון בהמלך שירצה למלוך על העם הנה זה נעשה ע"י העם דוקא וכמא' אין מלך בלא עם, דמדת המל' שהיא מדת ההתנשאו' חלוקה מכל המדות דכל המדות כולם שייכים גם בלא זולת, וכמו במדות חריג הנה עצם המדה שייכה גם כשלא יש זולת על מי שיהי' השפעת ופעולת המדה, וכמו מי שהוא נדיב לב בטבעו הרי ענין הנדיבות הוא אם יהי' צריך איזה אדם לקבל שפע ממנו ישפיע לו חסד כפי אופן המצטרך לו וגם התעוררות המדה שייכה בלא הזולת וכמו שמצינו בארע"ה שהי' איש הטוב והחסד בעצם מזהו"ו והי' נדיב בטבעו שהתעורר במדת החסד גם כשלא הי' איש להשפיע לו ואדרבא עוד נצטער על העדר ההשפעה וכמשפרש"י ע"פ והוא יושב פתח האהל ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא המלאכים עליו ברמות אנשים, ועם היות דפעולת המדה שייכה דוקא כשיש זולת מ"מ הנה עצם המדה והתעוררות שייכים ג"כ בלא זולת משא"כ מדת המלוכה הוא דוקא כשיש זולת דהנה כל המדות הן כחות הנפש שישנם בהעלם היינו בהעלם השייך אל הגילוי, ולזאת גם כשאינם בגילוי וכמו מי שאינו איש הטוב מ"מ יש בו מדת הטוב והחסד בהעלם, דהרי אפי' איש האכזרי מ"מ יש בו גם מדת הטוב שהרי יש עכ"פ מי שהוא טוב לו כמו לבנו וכה"ג, וטעם הדבר הוא לפי כי המדה ישנה בו בהעלם וכן הוא גם בשארי המדות, משא"כ מדת המלוכה שהיא מדת

ההתנשאות אין מלך בלא עם דבלי עם לא יהי' ההתעוררו' ע"ז כלל, וכמו שלא יתעורר אדם במדת ההתנשאות כשיהי' במדבר שמם או בין בהמות וחיות שאינו נופל עליהם ענין המלוכה וההתנשאות דומות חסד ורחמים שייכים גם על הבתמה וכמ"ש ואני לא אחוס כו' ובהמה רבה דמדות חריג שייכים גם בהמת, ובטבעי בניא מצינו אדם חס על מעשה ידיו והיינו דאף שהוא דבר שאינו מפתחו כלל, ומ"מ חס ע"ז, וזה ג"כ הוראה שהמדה והתעוררותה הוא מהאדם עצמו ואינו נוגע מה הוא הדבר שמרחם עליו ומתחסד עמו, משא"כ במלוכה שאינו שייך רק על מין האדם מפני שהיא באה מן הזולת דוקא ולהיות שבאה מן הזולת הנה לזאת צ"ל המעורר על המלוכה כמותו דוקא, דהו"ע ההכחשה שמכתיבין את המלך, והיינו שע"י ביטול העם מתעורר ברצון למלך אבל בלתי התעוררות העם שפעלין רצון שלהם בביטול גדול לקבלו למלך עליהם הרי לא יתעורר בעצמו בהתנשאות ולזאת הנה כל מה שהעם מעוררים יותר בביטול רצונם אליו יתעורר יותר במדת ההתנשאות, אבל כ"ז הוא דוקא ע"י התעוררות העם, הרי דעצם המדה והתעוררותה אינם שייכים כ"א ע"י הזולת, ולא דוקא בגילוי המדה כ"א גם בהעלם הרי אינו שייך כ"כ מדת ההתנשאות בהעלם כמו ששייך במדת החסד מ, וכנ"ל דמדת החסד יש בכא"א בהעלם השייך אל הגילוי ובנקל הוא לעורר במדת החסד דלכן הנה גם איש אכזרי יש בו מדת החסד בהעלם כנ"ל משא"כ מדת ההתנשאות הגם שישנה ג"כ בכל אדם דמדת ההתנשאו' ה"ה ג"כ כח בנפש וישנה בכל אדם אבל היא בהעלם שאינו במציאות לא בבחי' העלם השייך אל הגילוי, ומשו"ן הנה התעוררו' מדת ההתנשאות היא ביגיעה דוקא והיינו בביטול גדול ובקבלה גמורה דוקא, ולכן הרי כמה בניא שלא יהי' בהם מדת ההתנשאות בהתגלות לעולם, והיינו דהגם שגם בהם יש מדת ההתנשאות בעצם מצד שלימות הנפש ומ"מ לא תהי' בהתגלות וגם אפי' מי ששייך להתנשאות בהתגלות הנה ההתעוררות הוא דוקא ע"י ביטול עצום של המעורר להתעורר בהתנשאות, והמעורר צ"ל זולת ושהוא ממהותו וערכו, ולכן מדות דחריג שייכים גם על בנים וקרובים ומלוכה היא דוקא על עבדים חרים, והוא משום דאין מלך בלא עם, והו' הטעם דמלוכה נק' שם וכמ"ש מלך שמו נק' עליהם, וכמו שם האדם שהוא לזולתו שיקראו אותו בשמו, וע"י הקריאה בשמו ה"ה מתעורר ויפנה לקוראיו שע"י קריאת השם הוא נפנה לקוראיו בכל העצמות שלו, והנה קודם שנק' בשם הגם שבדאי יש בו השם בהעלם, מ"מ אינו כלל כמו הכחות שישנם בהעלם קודם התגלותם דכל הכחות הם רק בהעלם השייך אל הגילוי, והשם הוא למעלה מזה, ולכן ע"י השם קוראים את העצם שלמעלה מתגילים וכמו בהתעלפות ר"ל דע"י קריאה בשמו מתעורר דמזה מובן דהשם כמו שהוא בהעלם הוא באופן אחר משארי הכחות, והיינו דמדת ההתנשאות הגם שהיא ג"כ אינה אלא כח בנפש ולא עצמות הנפש אבל היא באופן אחר מכמו שארי הכחות.

והדוגמא מזה למעלה הוא דהנה כתי' מלכותך מכ"ע, דכל עולמים הנה חיותם דהו' התהוותם הוא ע"י ספי' המל' דוקא, אמנם להיות כבי' בבחי' התנשאות על העולמות ולהיות גילוי המלוכה הוא ע"י העלאת מ"ן של הנבראים

בקבעומ"ש וביטול שלהם, וכמו שאו' בקדושת מוסף כתר יתנו לך ה"א מלאכים המוני מעלה ועמך ישראל קבוצי מטה, דע"י קב"ע מל' דמלאכים שמקבלים עליהם עול מ"ש ומקדישים וממליכים כו', וכולם מקבלים עליהם עומ"ש כו', שהו"ע הביטול באמירת קדוש, דזה בא ע"י העבודה דנש"י בקבעומ"ש בקיום התו"מ למטה דוקא וכמארז"ל (חולין צ"א, ב) ואין מה"ש אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה שנא' ברן יחד כוכבי בקר והדר ויריעו כל בני אלקים ופי' הר"ג כשמרגיין שמשולין ככוכבי בקר, דישראל נמשלו ככוכבי מה כוכבים מאירים לעולם כך ישראל מאירים תמיד בעבודתם בתומ"צ, וכמא' א' מכס גולה לברבריא כו', דישראל בכל מקום שהם ה"ה עוסקי' בתומ"צ בכל זמן, דזהו מצד העצם, והיינו עצם הנשמה שאין ע"ז שום מונע ומעכב הן מצד הזמן והן מצד המקום, דבעצם הרי כל ישראל הם מסורים ונתונים לה' בעצם נקודת לבבם, והיינו דמצד עצם עומק פנימי' נקודת הלב הרי חפצם ורצונם הוא כמו שהוא ע"פ התורה, ולכן ע"פ התורה הנה כופין אותו לקיים המצות, וכמו מעשין על הצדקה, או כופין אותו להוציא, דהגם שהג"פ צ"ל ע"פ רצונו דוקא, אמנם מאחר שע"פ התורה מחוייב להוציא הנה מצד עצם נקודת הלב הוא חפץ בזה, והכפי' היא רק על כחות הגלויים דהכחות הגלויים מתגשמים מפני כמה סיבות וכמו עיונותיכם היו מבדילים ביניכם כו', אבל בעצם נקודת הלב הרי דבוקים בה' ותורתו ולכן גם הבעלי עסקים שטרודים ומבולבלים בעניניהם הנה מצד העצם ה"ה קרובים אל ה', וזה שמבו' במ"א דתשובת הבעלי עסקים והאנחה שלהם בתפלה הגם שהוא על הלא טוב שלהם בגשמי' אבל באמת היא תשו' מעלייתא לפי שעומק האנחה שלהם היא על זה שהם טרודים ביותר ואינם יכולים לעסוק בתו' ותפלה ומתפללים לה' כי יורוח להם, וע"י העבודה בקבעומ"ש הנה עי"ז ויריעו כל בני אלקים שממשיכים בחי' כתר מל' שהוא בחי' הרצון למלוכה, ובפרט בההכתרה דר"ה שמכתירין אותו ית' בכתר מל' שזהו דוקא ע"י העבודה דנש"י למטה כמאמר ואמרו לפני מלכותי כדי שתמליכוני עליכם עליכם דוקא, דספי' המל' אינה דומה לשארי מדות שכולם הם רק גילויים מאוא"ס ב"ה ונמשכים גם בלא העלאת מ"ן, וכמו במע"ב הרי נמשכו המדות עליונות להוות העולם דכל יומא ויומא עביד עבדתי' גם כשלא הי' העלאת מ"ן דאדם, משא"כ בחי' המלוכה הי' דוקא ע"י הקבע"מ דאדה"ר שאמר ה' מלך גאות לבש כו', דזהו הטעם דקביעות יום דר"ה הוא ביום ו' למע"ב, דבכ"ה באלול נבה"ע, ובר"ה אנו אומרים זה היום תחלת מעשיך כו', דבר"ה הרי הכל חוזר לקדמותו והי' צ"ל הקביעות דר"ה ביום כ"ה באלול דאו הוי תחלת מעשיך ולמה הוא ביום ו' למע"ב, אלא דיום ו' למע"ב הוא יום ברוא אדה"ר שהוא תכלית הכוונה פנימי' דברה"ע, ואדה"ר ע"י הקבעומ"ש שלו המשיך בחי' המלוכה דזהו"ע קיום העולם וחיותו ולכן הקביעות דר"ה הוא ביום ו' למע"ב יום ברוא אדה"ר, דבר"ה הוא העבודה בבנין המל' לעורר רצון למלוכה, וטעם הדבר הוא, לפי דספי' המל' נאצלה בסוד שרש רק נקודה א' ובנין המל' הוא מהט"ס שלמעלה ובנין זה הוא ע"י העלאת מ"ן שלמטה דוקא, וזהו"ע העשרה ימים שמר"ה עד יוהכ"פ הוא בנין המל' בפרצוף שלם (ושלימות בנינה בחותם

דנעילה כמשי"ת אי"ה, וגמר הכלי לקבלה הוא בהקבועו"ש דשמ"ע ושמח"ת. דתורה היא כלי לברכה כו' ולכן הנה הימים האלו נק' ימים נוראים ועיקר העבודה הוא בתפלה ותחנונים ובאמירת פסוקי תהלים בקבועו"ש ובהכנעה, וביטול דתפלה הוא ביטול והתקשרות ועי"ז דוקא ממשכים הרצון למלוכה דהעבודה פרטית שבר"ה הוא המשכת בחי' כתר מל' וצריכים להרבות בתפלה דוקא דעי' התפלה הוא תיקון המל' וכמבו' בפע"ח שער הלולב פ"ד ח"ל כי בכל יום ויום יש תיקון הנוק' בסוד התפלות כנודע עכ"ל, וענין תיקונה הוא, דיש ג' מיני גבורות בבחי' מל', הא' לצורך בנינה היינו שיהי' שייכות מדת המלוכה וכנ"ל דאין מלך בלא עם הרי צריכים שיהיו גבראים נפרדים דוקא בבחי' יש ומציאות והם דוקא יקבלו עליהם עומ"ש, הב' הוא בחי' הגבו' לעורר בחי' הרצון ותשוקה בספי' המל' לעלות למעלה, שהו"ע ההתהפכות מבחי' יש לאין, כי מל' הוא בבחי' משפיע בבי"ע שזוהו בבחי' יש וכמ"ש במ"א דמלוכה הוא בחי' ישות, ובכדי להיות מקבל צ"ל בבחי' אין וביטול הו"ע עשיית הכלי להיות בבחי' כלי ריקן דהיינו בבחי' ביטול דעי' הביטול דוקא הוא כלי לקבלה, והג' לצורך ההולדה והו"ע יתוד ז"א ומל' שההמשכה היא בבחי' גבו' וכמא' מוריד הגשם שירדין בגבו' ונק' גבורות גשמים, דגבו' הו"ע ההתחלקות ונק' גשמי ברכה וכמשי"ת בענין חותם דנעילת יוכ"פ הוא שיהי' חסד פרטי בטוב הנראה ונגלה, דלפעמים הרי אפ"ל שיהי' המשכה מרובה וכמו במי שהוא מושפע בפרנסה מרובה אבל הולכים למקום שאינו ראוי וגשמי ברכה הוא שהולכים למקום הראוי, וכ"ז נעשה ע"י העבודה למטה דהגבו' הראשונים הן ע"י הקבועו"ש בבחי' אתכפי' לבד, והיינו אף גם כשאין לו עדין תשוקה וחפצה מ"מ יכול לעבוד את ה' ע"י אתכפי' כי מוח שליט על הלב כו', והג' שניים הוא להיות בבחי' כלי ריקן ולב נשבר שע"ז מתבטל מישותו והוא בבחי' רצון ותשוקה לאלקות וכנ"ל דמצד עצם נקודת פנימי' הלב הרי כל א' מישראל מסור ונתון לה' לבדו ורק שיש דברים המעכבים וכמו מבדילים ביניכם כו' הנה ע"י העבודה בביטול ישותו מתגלה הרצון פנימי והו"ע קשעהמ"ט להיות ממארי דחושבנא בלב נשבר ונדכה לבטש א"ע עד לעפר, דקשעהמ"ט הוא בסוף היום מהחשבון צדק שעושה בנפשו מכל העבר בכל משך היום הרי רואה ברור דרוב התעסקותו במו"מ לא הועיל במאומה, ואז הוא רואה ברור דאם לא הי' מרבה זמן כ"כ בהתעסקותו והי' עוסק בתורה לא הי' מפסיד כלל ולפעמים אדרבא כו' ומתחרט על העבר וכן אפי' ביושבי אהל הנה כשמתבוננים בקושי העבודה מפני גודל החומריות שאינם כלים לקבלת אור התורה ולזאת באה אצלם בריבוי יגיעה, דההתבוננות בכ"ז פועל שבירת הישות והגסות ועי"ז הוא העבודה בשחרית בשמחת הנפש בהתבוננ' טובה ובאהוי"ר אמיתי' וגם נמשכים מלמעלה בחי' האוי"ר העליונים שזוהו כדוגמת בחי' היחוד, וז"ע הוקם המשכן שע"י המשכן שלמטה הוקם המשכן שלמעלה דהיינו בחי' מל' וכמ"ש הפרדס שער מהות הנהגה פי"ב, והקמה זו הוא ע"י עבודה ויגיעה וכמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו ל"ג אלא בתוכם בתוך כאו"א, דכאו"א אשר גופו הוא ע"פ תורה (דנולד בכשרות) יש בלבו ומוח מקום מוכן ומסוגל לשבתו ית' שהו"ע משכן שלמטה והוא ע"י עבודה דקבועו"ש

דבכל עת ובכל מקום יהי' כל עבודתו לפרסם אלקותו ית' ע"י קיום התומצ
בקבי"ע דוקא.

וזהו דההתעוררות הרצון להיות בחי' המלוכה הוא ע"י אתעדל"ת בקבעומ"ש
וביטול רצונותיו בבחי' הנחת עצמותו כו', ועמ"ש בוח"א דליב ע"א
בענין כי לא המטיר דע"י עבודת האדם למטה הוא תיקון המל' למעלה וכנ"ל
בהמשל בכוחת הנפש דמדת והתנשאות אינו נמצא כ"כ בהעלם כמו שארי
המדות, והוא בהעלם יותר. ויובן זה עפמ"ש בע"ח שער א"א פ"ב דבא"א הן
ט' נהרין ורדל"א והמל' מושרשת ברדל"א, והכוונה הוא דהט"ס הן בהתכללות
בבחי' א"א מקור האצ"י, משא"כ המל' שאינה בהתגלות בא"א כ"א היא כלולה
ברדל"א שלמעלה מבחי' מקור לאצ"י, והיא שם לא בבחי' מציאות וכמשי"ת,
ובר"ה ממשיכים את בחי' כתר מל' משרשה העצמי. והוה שאנו אומרים זה היום
תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון שצריכים לעורר משרש ומקור הראשון,
דלכארי אינו מובן והלא כל שנה הוא רק פרט מאלף שנה דהלא כל אלף שנה
הוא כלל שנמשך מיומין עילאין וכמ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כו'
וארז"ל יומו של הקב"ה אלף שנה והיינו שנמשך חיות כללי על אלף שנה,
ולפ"ז הרי כל שנה היא רק המשכה פרטי' מהכלל אל הפרט, וא"כ למה צריכים
לעורר ההמשכה משרש הראשון דוקא. אך הענין הוא דלהיות דבחי' המל'
חלוקה מכל הספירו' דבחי' המל' הנה ההעלם שלה אינו בבחי' העלם השייך אל
הגילוי, ובר"ה כשהכל חוזר לקדמותו הנה כשמסתלק בחי' המלוכה הנח
ההסתלקות הוא בבחי' העלם שסתום ונעלם לגמרי כו', ולזאת התחדשו' הרצון
למלוכה שצ"ל בכל שנה ושנה צ"ל ההמשכה משרש ומקור היינו מבחי' העלם
העצמי שלמעלה ממקור לגילוי, ועם היות שכבר נמשך חיות כללי על אלף שנה
הנה זה מצד בחי' המדות דו"א שז"ע כיום אתמול שית יומין עילאין דו"א כו',
והנה גם מצד בחי' המל' נמשך חיות כללי על כללות האלף שנה הנה זהו בכדי
שיהי' בנקל להיות ההמשכה וכמ"ש במ"א בענין זכרון ליום ראשון דאחר שכבר
נמשך פ"א יכולים להמשיך עוד לרצון וענג זה מחדש, אבל ההמשכה היא משרש
ומקור הראשון, ולכן המשכת הרצון למלוכה הוא בעבודה ויגיעה בבחי' ביטול
והנחת עצמותו, ובפרט בהמשכת הרצון למלוכה בר"ה שזוהו בביטול כל רצונותיו
לגמרי מכל וכל ובהזות עצמות נפשו, וכ"ז הוא מפני שענין המלוכה הוא ע"י
התעוררות התחתונים, שא"ז בבחי' גילוי מעצמו, כ"א שמעוררים הרצון למלוכה
וההתעוררות הוא משרש ומקור הראשון היינו מבחי' העלם שלמע' מבחי' מקור
לגילוי, והא בהא תליא דמפני שהוא מבחי' העלם שלמעלה מבחי' הגילוי ע"כ הוא
דוקא ע"י התעוררות באתעדל"ת בהעבודה דקבעומ"ש שהיא ביגיעה דוקא ועי"ז
ממשיכים בחי' המל' משרשה הסתום ונעלם. דהנה יש ב' בחי' העלם, העלם
שישנו במציאות והעלם שאינו במציאות, וכמו עד"מ האש שבגחלת הגם שהוא
גנח וטמון בתוך הגחלת הרי ישנו במציאות אש, אך אבן החלמיש שיש בו אש
הרי לא יש בו אש במציאו' כ"א כח החום שיש בו בהעלם, ויש הפרש גדול
באופן הוצאת האש, שהאש שבגחלת יכולים להוציא בלי יגיעה רק ע"י

שמנפחים במפוח יוצא להב, אבל להוציא האש מאבן החלמיש הוא ע"י הכאה דוקא, והיינו מפני שהאש אין בו במציאות רק בכח ה"ז בא דוקא ע"י יגיעה בהכאה. והדוגמא מזה יובן למעלה דבחי' העלם המקור לגילוי הוא בחי' העלם שישנו במציאות וע"כ א"צ לזה יגיעה כ"כ, אבל בחי' העלם שלמעלה מבחי' מקור לגילוי ה"ז העלם שאינו בבחי' מציאות ובחי' המל' שמשרשת ברדלי"א הרי בחי' רדלי"א הוא דלא ידע ולא אתידע, וידוע דענין לא ידע הוא שאינו במהות ידוע בעצמו כו' וכמ"ש בסדור בפי' ברוך שאמר, וא"כ כמ"כ בחי' מל' המושרשת ברדלי"א הוא לא בבחי' מהות ידוע ובבחי' מציאות בעצמו, וזהו שאמר בע"ח ט' נהורין ורדלי"א, הרי גם בהגילוי הוא כמו בשרשה הנעלם, ולכן ספי' המל' יש בה ב' הפכים דענין המלוכה היא ישות ומציאות ולכן צריכים להדר בכבוד מלכות, והדוגמא מזה בספי' המל' שהיא בחי' גילוי וכמשי"ת דעיקר הגילוי הוא בספי' המל', ולהיפך יש במל' בחי' הביטול יותר מבכל הספי', ולכן נק' ארץ כמו העפר שהכל דורסין עלי' וכמו ונפשי כעפר לכל תהי' כו', והוא בחי' מקבל מכל הספי', ולכן דוד דמדרי' הוא בחי' המל' הי' בתכלית הביטול והשפלות כמ"ש (ש"ב ז' כ"ב) ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני כו' ואמר על עצמו (תהלים כ"ב ז') ואנכי תולעת ולא איש כו', אם לא שויתי ודוממתי שהי' בבחי' הביטול דדומם כו', ומ"מ הי' מלך בהגבהה והתנשאות, וד"ש ואנכי תולעת כו' ולא אמר ואני, דאני מורה על השפלות ואנכי מורה על הרוממות לפי שספי' המל' כוללת ב' הפכים כא' הביטול שבספי' המל' הוא מצד שרשה ומקורה ששם היא לא בבחי' מציאות לעצמה כלל שהו"ע לא ידע כו', והגם שבכל המוחת יש בחי' מקור בבחי' העלם שאינו במציאות וכמו כחות הנפש הכלולים בעצם הנפש, אמנם יש להם גם מקור שישנו במציאות והיינו דבההעלם השייך אל הגילוי הם בהתגלות במציאות עצמן ועד"מ כחות הנפש הכלולים בהנפש עם שהם כולם כלולים בנפש והם עצמיים אבל מ"מ הם כחות רבים וכמשי"ת, והדוגמא מזה בט"ס שהן בחי' ט' נהורין כמו שהם בבחי' א"א אבל בחי' מל' הרי לא נתגלה באריך והיא מושרשת ברדלי"א, וגם כמו שהיא בבחי' א"א היא רדלי"א, וכמא' ט' נהורין ורדלי"א וכנ"ל דגם בכחות הנפש הגה מדת ההתנשאות לא ישנה בהעלם כ"כ בעצמו, ע"כ הגם שבהתגלות ענין המלוכה הוא בבחי' ישות ומורגש, הגה מצד העצם הוא בבחי' ביטול ושפלות בתכלית, ולהיותה בעצם שרשה בבחי' לא ידע כלל ע"כ ישכנו בה ב' הפכים כא', ולהיות כן ספי' המל' הגה כמו שהיא בשרשה היא בבחי' ההעלם שאינה במציאות, ואשר על כן המשכת המלוכה היא משרשה הראשון, ובפרט ההמשכה שבר"ה הוא שממשיכים הרצון למלוכה משרש הראשון ממש מבחי' עצמות א"ס ב"ה הגה ההתעוררות הלזאת היא ע"י עבודה באתעדל"ת בהזות עצמות נפשו.

וזהו מה שעיקר העבודה דר"ה הוא בקבועו"ש דוקא בריבוי הזהירות ביותר ולדקדק על עצמו במיעוט אכילה ושתי' ובמיעוט שינה ובדקדוק גדול בכל פרט ומחודו"מ, וכמו העבד הגה מלכד זאת כי כל עשיותיו הן רק

במלאכת האדון הנה עוד זאת שהוא שהעיקר מה שניכר עליו העול שהוא עבד, והיינו דגם בזמני המנוחה שאנו אינו עוסק במלאכתו ניכר עליו העול, וכן הוא בעבודה דקבעומ"ש והגם דבכל השנה יש ג"כ עבודה בבחי' קבעומ"ש, דקבעומ"ש הוא יסוד ושרש העבודה וכשם שבשעה שהקדימו נעשה לנשמע זכו לבחי' כתרם כן יסוד העבודה דכל יום הוא קבעומ"ש וכמאמר למה קדמה שמע לוחא"ש בכדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עומ"צ מ"מ הרי אינו דומה כלל העבודה דקבעומ"ש שבכל השנה להעבודה דקבעומ"ש דר"ה דהקבעומ"ש שבר"ה הוא בבחי' פנימי' ועצמי' יותר והיינו במדרג' דעצם הנשמה, והענין הוא, דהנה בנשמת כאור"א מישראל יש ב' מדרג' בחי' רגל ובחי' ראש, ובדרך כלל הוא בחי' יעקב וישראל שיש בכאור"א, דיעקב הוא בחי' י' עקב והיינו בחי' רגל דנשמה, וישראל הוא לי ראש והוא בחי' ראש דנשמה, דהנה ידוע דלא כל הנשמה מלובשת בגוף שמה שמלובשת בגוף הוא רק הארה ומקצת מהנשמה, ומדרג' עצם הנשמה נשארה למעלה, דנשמות בכלל גבוהים במעלה ומדריגה ממלאכים, דשרש התהוות המלאכים הוא מבחי' חיצוני' הכלים, והנשמות הנה לידתן והתגלותן הוא מבחי' פנימי' הכלים, דבכלים גופא הרי יש הפרש גדול בין פנימיותן לחיצוניותן דפנימי' הכלים הוא בחי' מהות ועצמות הכלים מה שהם כלים לקבלה לעצמן שמתייחדים עם עצם האור ביחוד גמור, משא"כ חיצוני' הכלים הוא בחי' הגילוי להזולת והיינו חוץ לעצם מהותה, דעצם מהותה הוא מה שהוא כלי לקבלה מה שמקבלים עצם האור בתוכם והוא ע"י דביקות הכלי בהאור עד שהאור עצמו מאיר בהכלי ומתייחד עמה ביחוד גמור, אבל זה מה שהכלי מגלה אור להזולת הוא חוץ לעצם מהותה, דמלבד זאת שיש הפרש גדול בין האור שהוא לעצמו להאור והגילוי שהוא בשביל הזולת בלבד, הנה עוד זאת ההפרש הוא גם באופן גילוי האור בהכלים גופא, דהנה ידוע דכל גילוי להזולת הוא בחי' הארה חיצוני' לבד, וכמו הדבור שהוא גילוי אל הזולת דלעצמו אינו צריך להדבור והוא רק אל הזולת בלבד הנה בגילוי הדבור שהוא גילוי להזולת ה"ה רק הארה חיצוני' שהוא חלק עשירי לגבי החכמה, וזה שהדבור חלק עשירי לגבי החכ' הנה זהו רק במספר אבל באמת אינו בערך כלל לגבי חכ', וכמו"כ יובן דבחי' חיצוני' הכלי שהוא בחי' הגילוי להזולת ה"ה רק בחי' הארה חיצוני' מהאור שאינו בערך העצמות, משא"כ בפנימי' הכלי מאיר בחי' פנימי' ועצמי' האור ומתייחד עם הכלי ביחוד גמור שזהו מצד דביקות הכלי בהאור עד כי האור מתאחד ומתעצם עם הכלי, ולכן הרי יש בכלים אופן כזה שהם כלי לקבלה עצם האור ממש מה שהוא למעלה עדין גם מגילוי אורות וכחות הנפש הגלויים, ויובן זה עדי"מ בכלים ואברי הגוף כמו כח השכל במוח שבראש כח הראי' המלובשת בעין וכח התנועה ביד כו', דפנימי' הכלי הוא מה שהעין היא כלי לקבלה ומקבל עצם כח הראי' הרוחני' בתוכו ומתאחד בו, והיינו בחי' הרוחני' שבעין שנק' רוחני' שבגשמי' שמתאחד עם בחי' אור הראי' הרוחני' כחומר לצורה, וכן כלי היד לתנועה החיונית שבה שמתאחד בה כאלו הם עצם אחד, ומה שהעין והיד פועלים פעולה חוץ להעצם והיינו לראות בהעין ולנענע ביד הנה זהו התפשטות לבד מה שהם חוץ להעצם

והיינו דוהו רק הארה חיצונית לבד מעצם כח הראי' ועצם כח התנועה, להיות שוהו החיצוני, שבהם שהוא רק הגילוי לדבר הזולת דהארה חיצונית זו של הכחות הנה רחוק ערכם מאד מהפנימי' שלהם היינו מה שהעין מקבל בתוכו אור הראי' גם טרם שיפתח העין להביט בו וכן מה שיש ביד תנועת החי טרם שיפעול התנועה, וכמו"כ בכלי המוח שהוא חומר מוכן לקבל אור השכל הרוחני שבנפש דאור השכל הרוחני שבנפש הרי יש בו ג"כ פנימי' וחיצוני', דהחיצוני' שלו הוא ההתפשטות מה שחוץ לעצמו, והיינו מה שמשכיל השכלות בכח שכלו ע"י התלבשותו בכלי המוח שוהו גילוי שחוץ להעצם, והפנימי' שבאור השכל הרוחני הוא שמתלבש בפנימיות כלי המוח שהוא הלחלוחית הרוחני שבמוח שמקבל בתוכו עצם אור השכל שבנפש ומתאחד בו ביחד גמור, הרי שפנימי' הכלים הם נעלים באין ערוך לגבי חיצוניותם.

והנה באמת הרי פנימי' הכלים מקבלים בתוכם עצם האור מה שלמע' מאור שבכלי, ולכן ביכולת הכלי להביא גם את האור העצמי במהות נבדל, ויובן זה במוחש בכלי המוח שהוא חומר מוכן לקבל אור השכל הרוחני שבנפש, והיינו דוהו אמיתי' כלי החכ' מה שהיא כלי לקבלה עצם האור, מה שבחומר המוח גופא הנה זהו חלק המוח מה שלמעלה עדיין ממה שהמוח משפיע ומגלה שכל להשכיל השכלות דעל חלק המוח הפנימי שהיא כלי החכמה הנה ע"ז הוא קריאת שם דבר חכם היינו מה שהוא חכם גדול דאמיתת שם זה הרי אינו ע"ש החכמה ושכל פרטי שבו, דהיינו מה שהשכיל כמה השכלות, דוה שמשכיל השכלות ה"ה התפשטו' השכל ואינו גופל ע"ז שם דבר חכם כ"א אמיתת שם חכם הוא מה שבכחו להעמיק בחכמה ושכל ולהשכיל בו בכל פעם שירצה ולהאריך ולהרחיב בו כרצונו, והוא מפני שכלי מוחו הוא כלי לקבלה לעצם אור השכל שבנפש שמאיר בו ומתאחד ומתעצם בו, משום זה בכחו להעמיק בכל דבר מושכל שיהי' ולהשכיל בו דמעצם כח השכל לא נפלא דבר מלהשכיל בכל דבר שכל וחכמה איזה שיהי', אמנם זה שמשכיל ההשכלה זהו מחיצוני' כלי חכמתו שמתגלה חיצוני' האור וזה יש בכל אדם גם מי שאינו חכם גדול אבל עיקר אמיתי' שם חכם מה שהוא דוקא נק' חכם גדול הוא מה שבכחו ויכולתו להשכיל בכל ענין שיהי' ולהעמיק ולהרחיב, וזהו מצד שכלי מוחו מקבל בתוכו אור עצם השכל הרוחני ומתעצם בתוכו, דכל דבר שמתעצם באדם יכול לעשות בו כרצונו, משא"כ בזולתו שאינו חכם כ"כ, והגם דגם ההשכלות שלו שמשכיל בגילוי בהתפשטות הנה זה ג"כ אינו דומה להשכלות זולתו, מי שאינו חכם כ"כ, אבל לא משום זה נק' בשם חכם, כי זהו רק פעולה לבד, ואמיתי' השם הוא ע"ש העצם, מה שפנימי' הכלי דבוקה בעצם האור עד שיש כח בכלי שמביאה את העצם במהות נבדל, וכמו בהולדה בדומה, שע"י הטפה זרעית של האב מוליד בן בדומה לו, דהטפה הזרעית נמשכת מהלחלוחית הרוחני' שבמוח ועי"ז דוקא גותן האב להבן כל אורות וכחות נפשו גם כחות העצמי' והנעלמים שלו, דמה שהבן בדומה אל האב אין זה בחיצוני' שלו לבד כ"א שיש לו להבן ערך ושיווי אל האב גם באורות וכחות הנפש גם בכחות הנעלמים

שלו, וכמארוז"ל (נדריים פא. א) מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהם, ואומרים ע"ז כמה טעמים, הרי שצריכים נתינת טעם ע"ז מפני מה אינם ת"ח אבל בלא זה היו בניהם ג"כ ת"ח, משום דמוליד בדומה לו ממש בכחות הרוחני' ועצמי' שלו, מה שבהשפעת השכל מרב לתלמיד אינו כן, והגם דגם בהשפעת השכל מרב לתלמיד הרי נתוסף ע"ז הרבה שכל בהתלמיד, והיינו דלבד זה שהרב מגלה להתלמיד גילויי שכליים שלא ידע בהם התלמיד תחלה כלל הנה עוד זאת הרי מתחדד חושי התלמיד עד שיוכל להיות שיווי בחושי התלמיד לחושי הרב, מ"מ זהו דוקא כשהתלמיד יש לו שכל בעצמו או מתוסף אצלו חכ' ושכל מהרב ומגלה ומצייר כח שכל התלמיד כפי כח שכל הרב, אבל כשהתלמיד בעצמו אין לו שכל לא יועיל ולא יפעול בו הרב מאומה, וכמא' העולם א קאפ קען מען גיט ארויף שטעלין, והיינו מפני שבהשפעה שהרב משפיע לתלמידו, אינו משפיע לו העצמי' שלו כלל כ"א הארה חיצוני' שנמשך מחיצוני' הכלי שלו שאינו בבחי' עצמי' כלל, ולכן אינו געשה מזה מהות שכל בהתלמיד משא"כ בהולדה בדומה הרי האב נותן להבן מהות שכל חכ', והיינו מפני שנותן לו השפעה עצמי' מעצם כח החכ' שלו ולכן הוא בדומה אליו גם בכחותיו העצמי' והנעלמים, אשר כ"ז נמשך בהבן ע"י הטפה שממנו האב, הרי מובן מזה שהלחלוחית הרוחני' שבמנוח דהיינו פנימי' כלי החכ' מקבל בתוכו עצמי' כח החכ' שבנפש ומתאחד ומתעצם עמו ביחוד גמור עד שע"ז נותן להבן עצמי' כח הנעלם דחכ', וטעם הדבר הוא לפי שבהאב עצמו הרי החכ' כלל בתוכו כל חלקי העצמי' שלו, וכידוע דעיקר השראת הנפש הוא בחכ', וא"כ יובן דבפנימי' החכ' יש בה מכל חלקי העצמי' (שכוללת עצמיות החומר והיינו עצמי' פנימי' הכלים והאברים ועצמי' הצורה שהן עצם פנימי' הנפש כ"י) לזאת הטפה שבעצם מוח דחכ' דוקא תוליד נפש שלמה כלולה מהכל בדומה לצורה וחומר שלו בכל פרטיהם, משא"כ השכלות חדשות עם היות שנמצאים מעצם החכמה אמנם זה הוא רק חיצוני' אור החכ' שבנפש ונמשך מחיצוני' הכלי דחכ', ונמצא מובן מזה דפנימי' הכלים מיוחדים ביחוד גמור עם פנימי' ועצמי' האור שלמעלה מבחי' גילוי אורות שבנפש, עד שע"י פנימי' הכלי ניתן כל העצמי' שלו דהיינו הכחות פנימי' העצמי' הנעלמים.

והנמשל מכ"ז יובן למעלה באר"כ דאצי' שיש בהם פנימי' חיצוני', דפנימי' הכלים דז"א דאצילו' כמו חכ' מוחא חסד דרוצא ימינא כו' שהוא מה שהן כלים לקבל בעצמם ולא להשפיע ולגלות אור חוץ לעצם, היינו בעולמות ביי"ע שזהו מה שהע"ס נק' אורות לפי שהם להאיר בבי"ע בבחי' התפשטות ופעולה חוץ לעצמן, והגם דע"ס דאצילות מאירים בעולם אצי' גופא, והגילוי דע"ס דאצי' בעולם אצי' עצמו הוא ג"כ בחי' התפשטות וגילוי לבד, הענין בזה הוא כידוע שבכל עולם יש הע"ס שבעולם הזה, והעולם עצמו, דהע"ס הם נק' אדם מל' אדמה לעליון כמשי"ת, והעולם הן ההיכלות, ואצי' נק' ג"כ עולם, עולם האצי', וכמ"ש באגה"ק ד"ה איהו חזיהי חד מענין התיכלות דאצי', ולזאת הע"ס דאצי' נק' אורות ע"ש הגילוי באצי' גופא, אבל העיקר הוא

ע"ש הגילוי בבי"ע, אמנם כ"ז הוא מבחי' חיצוני' הכלים, אבל פנימי' הכלים הן מה שהן כלים מוכנים לקבל האור והיינו שהן מקבלים עצם האור וכנ"ל במשל דמוח החכמה בפנימיותו הוא כלי לעצם האור וכח דחכמה גם בחי' כח הנעלם דחי' מה שלמע' מבחי' גילוי, כמ"כ הוא למעלה בבחי' פנימי' הכלים דז"א בחי' חכ' מותא וחסד דרועא כו' יש בזה שרש מבחי' פנימי' האורות דחי' וחסד כמו שהן בעצמות המאציל בחי' חכים ולא בחכ' ידיעא, והולדת הנשמות שמכלים דז"א היינו מבחי' פנימי' ועצמי' המחין דז"א שכולל כל בחי' פנימי' ועצמי' האורות דז"א משרשן הראשון העצמי, שהרי כמות החכ' הנה הכל כלול בהעלם (וכנ"ל שכולל כל חלקי העצמיים) ולזאת לידת והתגלות הנשמות שמפנימי' הכלים ישנם בזה גם פנימי' ועצמי' האורות אשר בזה יבואר מה שבנשמות יש כל המדרי' שבאורות שלמעלה דעש"ז נק' אדם לשון אדמה לעליון ממש, ולכאורה מאחר שלידת הנשמות הוא מהכלים איך הוא אדמה לעליון ממש, אמנם להיות דלידתן הוא מבחי' פנימי' הכלים דפנימי' הכלים הרי יש בזה מבחי' העצמי' האורות כמו שהן בשרשן הראשון, לכן יש בנשמו' ג"כ כל המדרי' שלמעלה, והוא בדוגמת דבר כמו הבן דמאחר שהוא מעצמות מוח האב ה"ה בדומה אל האב באורות וכחות הנפש גם בכחות הנעלמים שלה, כמ"כ נשי' הן בנים למקום כמ"ש בנים אתם לה' אלקיכם, ונקראי' אדם וכמ"ש אדם אתם ואמרדיל אתם נקראי' אדם הם אדמה לעליון ממש בחי' אוא"ס עצמות המאציל, משא"כ המלאכים הרי נמשכים מבחי' חיצוני' הכלים, דחיצוני' הכלים הוא שפועלים פעולה חוץ לעצם שאין זה מבחי' עצמי' דאדם העליון כלל, ובוה יובן מ"ש בעי"ח בכ"מ ומהם בשער מ"ן ומ"ד פ"ד ופי"ד, דהתהוות המלאכים הוא מזווג נשיקין ונשמות הוא מזווג גופני, דזווג נשיקין הוא כמו עדי"מ השפעת השכל שנמשך מהמשפיע להמקבל, שזהו בחי' חיצוני' אור החכ' שנמשך מבחי' חיצוני' הכלים בלבד, משא"כ נשמות הם מבחי' זווג גופני, וכמשל המשכת הטפה שמעצמות כלי המוח, כמ"כ למעלה הוא בחי' פנימי' ועצמי' הכלים דאצי' שיש בהם מבחי' פנימי' ועצמי' האורות שמייוחדים בבחינת יחד גמור, וזהו דהנשמות דלידתן מבחי' פנימי' הכלים ה"ה למעלה מעלה משרש המלאכים, א"כ יובן דאי"א להיות שהנשמה כמו שהיא למעלה תרד למטה להתלבש בגוף, שהרי גם במלאכים מצינו דמלאך בשליש עולם עומד, ואיך הנשמה שגבה מעלתה מבחי' המלאך יכילנה גוף קטן כמו האדם, אלא דזה מה שמתלבש בגוף הוא רק הארה בלבד, אבל עצם הנשמה נשארה למעלה שעוזג ונחלים מן לבנון שהוא בבחי' לובן העליון ומשם היא נזלת ומטפת הארה לבחי' הנשמה המלובשת בגוף, ומזה נופלים לאדם הרהורי תשובה, דאצי"ג דאיהו לא חזי מזליהו חזי, דהנשמה כמו שהיא למעלה ה"ה רואה ושומעת כל הכרוזים העליונים המעוררים על התשובה כו', ועי"ז נופלים לאדם למטה הרהורי תשובה מפני שמטפת הארתה לבחי' הנשמה המלובשת בגוף.

והנה הגם דמזל הוא מדרי' עצם הנשמה שאינה באה בהתלבשו' בטף, מ"מ הנה עיקר ועצמו' הנשמה היא למעלה גם מבחי' מזל, דמה שעצם

הנשמה נק' מזל ע"ש ונחלים מן לבנון שמזלת ומטפת בהארת הנשמה המלוכשת בגוף, ועם היות דמזה מובן דהארת הנשמה המלוכשת בגוף יש לה התקשרות ושייכות אל עצם הנשמה שלמעלה מהתלבשות בגוף, אבל מ"מ הרי מובן מזה ג"כ שיש עכ"פ ערך ויחס לעצם הנשמה עם הנשמה המלוכשת בגוף, דמשו"ז הרי ממנה נחל ונוטף להנשמה המלוכשת בגוף, והם ההרהורי תשובה שנופלים לאדם כו', וגם כחות הגלויים כמו שכל כו' נמשך ג"כ מהמזל וכמ"ש במ"א שגילוי השכל תלוי ברצון, והיינו דמה שהכחות גלויים נמשכים מהמזל זהו מה שהמקיף נותן כח בהפנימי והרהורי תשובה זהו גילוי הארת המקיף בפנימי, אבל בחי' עצמי' הנשמה שלמעלה מבחי' מזל הוא שאינו בערך הנשמה המלוכשת בגוף כלל, דהנה ארז"ל חמשה שמות נקראו לה נר"ג ח"י, וידוע דג' מדרי' נר"ן הם פנימי' שמתלבשים בגוף בפנימי', דכשם שהאבריים הם כלים אל הכחות פרטי' דכח השכל במוח שבראש וכח הראי' בעין כו' הנה כמו"כ כללות גוף האדם כלי אל הנפש דגוף האדם מתחלק לג' חלקים כללים, ראש גוף רגל שהם ג' כלים כללים לג' מדרי' נר"ן שהם פנימי' והן רק הארת הנשמה, ועצם הנשמה היא בחי' חי' יחידה שאינם מתלבשים בגוף רק נשארים למעלה בבחי' מקיף, אמנם בחי' מקיף דחי' הוא בבחי' מקיף הקרוב שיש לו איזה קירוב ושייכות אל הנשמה המלוכשת בגוף, אבל בחי' מקיף דיחידה הוא בבחי' מקיף הרחוק על האדם שאינו בערך הנשמה המלוכשת בגוף כלל, ובחי' זו היא אמיתי' עצמו' הנשמה, והנה הבחי' חי' יחידה הגם דשניהם בחי' מקיף ומ"מ הרי יש הפרש גדול ביניהם, ויובן זה עד"מ באדם למטה הנה הגולגולת הוא סובב את המוח והוא למעלה מהמוח שהרי המוח הוא בכלל ציור אדם פנימי אבל הגולגולת סובב ומקיף עליו מלמעלה, ואחר כ"ז הנה הגולגולת היא ג"כ מעצם א' עם המוח, דהיינו שהוא ג"כ מהות אדם, ולא יתכן לקרותו כ"כ מקיף וסובב באמת, כי אמיתי' ענין מקיף מורה שהוא הרחק מנגד מהפנימי, ומקיף הגולגולת ה"ה קרוב בערך אל הפנימי שה"ה ממהות האדם עצמו, אבל יש עוד אופן מקיף והוא הכתר והעטרה שעל הגולגולת, שהכתר עשוי מאב"ט ומלבישו למעלה ע"ג הראש, שע"ז הרי לא יתכן לומר שהוא מהות א' עם האדם אלא שסובב עליו בלבד, כ"א הכתר הוא דבר גבדל בערך מן האדם, רק שיוסבנו בראשו ויגביהנו למעלה מראשו להיות לו עטרת תפארת, כי כל תפארת לא יהי' מן העצם הקרוב אליו כ"א מהרחוק דוקא, אם מהשפל ממנו הרבה או מהגבוה ממנו הרבה, ותפארת העטרת הוא שיגביהנו למעלה מערכו עד שיתפאר ויתנשא בה, והגמשל מובן שבחי' יחידה שבנפש שאינו מתלבש בגוף כלל הוא בחי' כתר ועטרה על המוחין וגולגולת דמקיף דיחידה אחוז וקשור במקור חוצבו תמיד כמא' חבוקה ודבוקה כך שדבוקה תמיד באזא"ס עצומ"ה ולא תשתנה כלל בשינוי כחות הנפש אם לטוב וכו' (וכמו בחולי הגוף ר"ל הרי בקלקול האבר ח"ו מסתלק הכח כו', כ"ז בהכחות המתלבשים בהאבריים כו') וכשמאיר בחי' יחידה שבנפש אזי הנפש בכללו מתעלה בבחי' יחוד ודבקות עצמי באזא"ס עצומ"ה כו', ובחי' מקיף דחי' הוא ג"כ בחי' מקיף אבל אינו גבדל לגמרי מן האדם, וכמו הגולגולת

שזוכב על המוח ומ"מ הוא מהות א' עמו, והיינו דמקיף דחי' הוא רק כעין כלי ואחיוה להשראת יחידה שלמעלה מהגוף לגמרי, ומ"מ שניהם בחי' מקיף היינו דשניהם בחי' כתר רק ההפרש הוא בין בחי' כתר דקטנות וכתר דגדלות. דמקיף דחי' הוא בחי' כתר דקטנות, ובכחות הנפש הוא בחי' רצון שבנפש שלמע' מחכ' וכמ"ש כצנה רצון תעטרנו, שהוא בחי' סוכב על המוחין רק שזהו בחי' מקיף הקרוב שיש לו קירוב להמדרי' שלמטה ממנו, וכתר דגדלות הוא בחי' יחידה שבנפש, הוא בבחי' קירוב ודבקות למעלה שחבוקה ודבוקה בך, ומובדל בערך מהמדרי' שלמטה דהיינו הנפש שמתלבש בגוף, וכתר דקטנות הוא כלי ואחיוה דכתר דגדלות כו', ולזאת ב' המקיפים הם בחי' עצם הנפש, ומה שמתלבש בגוף הוא בחי' גר'ן שבנשמה שהוא בחי' הארה לבד מן הנשמה, והור"ע ב' הבחי' שבנשמה בחי' ראש ורגל, דנשמה המלובשת בגוף היא בחי' רגל שבנשמה, דכשם שהרגל הוא החלק היותר תחתון שבגוף והוא כח חיצוני ביותר, כמור"כ בחי' זו דנשמה הוא בחי' הארה לבד ובחי' היותר אחרונה שבנשמה, ועצם הנשמה הוא בחי' ראש שבנשמה שהוא למעלה מעלה מהתלבשו' בגוף, והוא ההפרש בכלל בין עבודה דנש'י בכל השנה לעבודה דר"ה, דהעבודה בכל השנה גם העבודה דקבעומ"ש הוא בבחי' רגל דנשמה, והעבודה דקבעומ"ש בר"ה הוא בבחי' ראש דנשמה, והוא ותקעתם בחצרות לאחד ב' חצאי צורות הארת הנשמה ומקיף דחי', אבל מצות היום בשופר שהור"ע הצעקה פנימי' מן המיצר דוקא, דעבודה דר"ה הוא בהזות כל עצמות נפשו, היינו במדרי' עצם הנשמה ועי"ז דוקא ממשיכים בחי' כתר מל'.

בט"ד, ש"ת, רפ"ז

אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני. וצ"ל מהו אומרו ב"פ אנכי, דבמ"ת שהי' גילוי העצמות דכתיב וירד הוי' על ה"ס ועל כל דבור ודבור פרחו נשמתן, מ"מ כתיב רק פעם א' אנכי, אנכי ה"א כו', וכאן ב"פ אנכי, ועוד מהו אומרו מוחה פשעיך למעני, דמשמע מזה דעיקר מחיית הפשעים אינו מהתשובה כ"א הוא למעני, ותרגם בדיל שמי, ובאמת הלא ארז"ל ומה איכפת לי' להקבי' לשוחט מן הצואר או שוחט מן העורף, ומקרא מלא דבר הכתוב אם חטאת מה תפעל בו ואם כו' ומה מידך יקח, דאינו נוגע מעשה התחתונים כלל, וא"כ מהו למעני בדיל שמי דוקא.

ולתבין זה ילהק"ת משנת"ל דעבודת ר"ה להמשיך רצון למלוכה, דהמשכה זו הוא מא"ס עצומ"ה, והוא ע"י העבודה דקבעומ"ש דוקא, דהקב"ע דר"ה הוא במדרי' דעצמות הנשמה היינו בחי' מקיף דחי', והור"ע חצצרות שתי חצאי צורות שמשלימות זא"ז, ושופר של ר"ה של יעל פשוט, דמדי דתפלה

שזהו עיקר העבודה דר"ה בעי פשיטות דוקא אויטטאן זיך מכל הצירורים, וזהו חצרות מקצרות ושופר מאריך, דשופר הו"ע הצעקה פנימי' דמן המיצר שעיי"ן ממשיכים התחברות הצורות הוא המשכת המקיף בהפנימי, ולכן מצות היום בשופר דוקא שהוא ע"י העבודה דתפלה.

וביאור ענין שתי חצרות שהם שתי חצאי צורות המשלימות זא"ו הוא, דהנה שתי חצאי צורות הם הקב"ה כבי' ונש"י שהם משלימות זא"ו, והכוונה הוא בהאור והגילוי דא"ס ב"ה, וכן בנשמה גם במדרי' של עצם הנשמה הכוונה הוא בהתגלות הנשמה והיינו בבחי' מקיף דחי' כנ"ל שהוא מקיף הקרוב, דהנה לפעמים כתי' אחת היא יונתי תמתי, אחת היא לאמה ברה לילדת' כו', ולפעמים כתיב קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי כו', דזה שאומר אחת היא יונתי תמתי, הנה פי' תמתי לי תאומתי וכמא' לא אני גדול ממנה ולא היא גדולה ממני והיינו בחי' דא ומל' כשהן שוין בקומתן וכתר א' לשניהם, ובנפש הוא בחי' יחידה שבנפש שבדבוקה בבחי' יחיד ונק' יחידה יחיד ה' דיחידה שבנפש אחוזה ודבוקה במקור חוצבה והו"ע ובו תדבקון דבקות עצם בעצם שהן כדבר א' ממש, וכמ"ש בסדר ברה אחרי ה' תלכו, ועל בחי' ומדרי' זו אינו שייך חצי צורות שמשלימות זא"ו שה"ז בחי' העצמות שזה בבחי' שלמות בעצם, אמנם ענין הצורה הוא ההתגלות ולא העצמות ממש ובוה הוא שמשלימות זא"ו, וזהו קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי כו' שהם הד' מדרי' שבנשמה נר"ן וחי', דחי' הגם שהוא מקיף ומ"מ נק' תמתי לפי שמקיף דחי' הוא מקיף הקרוב ולכן נק' תמתי מל' תמימות שהם משלימים זא"ו, ואומר קול דודי דופק דודי זה משה כדאי' במד"ר קול דודי דופק פתחי כו' תמתי שהו"ע השלמות בהתצאי צורות וכנ"ל דפנימי' החכ' הוא כלי לפנימי' האור ומתאחדים ביחוד גמור, ושלמות והתחברות זו הוא ע"י ספי' המל' דוקא, והענין הוא דהנה כתיב אנכי שלומי אמוני ישראל, ואי' במד"ר ויגש פצ"ד זו סרח בת אשר שהשלימה מנינן של ישראל במצרים לשבעים נפש, הירידה למצרים הוא בשביל עבודת הבירורים, ובשביל הבירור היו צריכים להיות שבעים נפש דוקא, דזהו שבעים נפש יוצאי ירך יעקב, וסרח בת אשר השלימה מנינם למספר שבעים, וביאר רבינו (כ"ק אאומ"ר צ"צ) נ"ע דסרח הוא בחי' מל' כמ"ש וסרח העודף, בת אשר דשרשה מהכתר, כי שם אשר הוא מל' אושר (גליק) דהאושר הוא תוקף ההצלחה שזהו למעלה מן השכל וכמו שאנו רואים במוחש במי שהוא מוצלח גם כשעושה דבר שעפ"י השכל אין לזה מקום מ"מ הוא מרויח מפני ההצלחה, דלהיותו איש מצליח ע"כ גם בדבר שע"פ שכל אין לזה מקום ההצלחה מאירה לו וכמו ותומכי' מאושר דאלו המחזיקים בתורה המה מצליחים בעניניהם בדרך למעלה מן השכל והטבע, דהו"ע האושר, וסרח היא בת אשר דשרש המל' בפנימי' הכתר שהוא בחי' עתיק ומשם נמשך כל האושר (והמל' נק' בת אשר כידוע במעלת הבת כו'), ועיי' המל' הוא ההמשכה והגילוי דוקא וכדאי' בוח"ג דק"פ ע"ב ונאם הגבר תוקם על מ"ט בגין דהיא שלומי אמוני ישראל ופי' המק"מ ע"ל בגימט' ק' והם נגד י"ס

דז"א כל א' כלול מעשר כו' שמשלמת לכל ספי' וספי' וכדאי' בתוי"א (ד"ה אלפי שואן) כי המל' היא עשיראה דכולהו. והיינו שמשלמת בחי' ישראל דלעילא לעשר, וכידוע דז"א הוא בעל ט"ס, ולכן מנין מ"ע הן רמ"ח וכמאמר רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא שהוא בחי' ז"א שהוא ט"ס ואצ"י הוא תיקון דבתיקון הרי העיקר הוא ההתכללות וטפ"ט עולה פ"א, ומעלת האצ"י שהוא בחי' אדם דהאדם כולל ג' חלקים כללים וכנ"ל דאדם הוא ראש גוף רגל ובספיר' הם רת"ס הן רמ"ג וה"ח המגדילים הן רמ"ח, ומל' משלמת לעשר, דהנה בכל ספי' דז"א כמו בחי' חכ' דז"א היא ט"ס לבה, וכן החסד דז"א, ולזאת המל' שבכל ספי' היא משלמת את הספי' לעשר, ומבחי' המל' שבכל ספי' נבנה בחי' המל' בפרצוף בפ"ע והיינו שמהמל' שבחכ' נבנה בחי' החכ' במל' ומהמל' שבחסד נבנה בחי' החסד שבמל' כו', וכשמל' נבנית בפרצוף בפ"ע ה"ה משלמת את הו"א לע"ס, וביאור הענין הוא דהנה כתיב מלכותך כל עולמים ופי' מלכותך הוא בחי' מל' דא"ס כמו שהיא קודם הצמצום, ומל' דא"ס כמו שהיא לפני הצמצום נק' מלכותך להייתה כלולה בעצמותו ומיוחדת בו שעז"א עד שלא נבדל ה"ה הוא ושמו בלבד שמו הוא בחי' מל' כמ"ש מלך שמו נקרא עליהם, וכנ"ל דהשם בשרשו למעלה מהכחות, אבל בכ"ז נק' שם בלבד, וכן המל' דא"ס נק' שמו להיותה בחי' הארה לבד ולא עצמי והוא הנק' אוא"ס, וידוע דענין האור הוא מה שזהו רק הארה ולא עצם ולכן אור הרי אינו פועל שינוי בעצם וכמו אור חיו השמש שאינו נוגע כלל בהשמש אם מאיר האור או שאינו מאיר, דע"י ריבוי האור אינו חסר בהשמש מאומה, ובמיעוט האור אינו מוסיף בהשמש מאומה, והוא לפי שהאור אינו עושה שינוי בהעצם, וזהו ג"כ ענין שמו שהוא התפשטו' הארה לבד, ובעצמות גופא הוא בחי' האור השייך אל העולמ' דלהיותו רק הארה לבד ולא עצמי שגם בהאור אין זה עצם האור כ"א בחי' התפשטות וגילוי בעצמותו גופא, ע"כ הוא בבחי' שייכות אל העולמות, ועז"א בע"ח דטרם שנאצלו הנאצלים ה"י אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, וכן לאחז"צ הרי נמשך הארה מבחי' מל' דא"ס דהארה זו נמצאת בכל העולמות בשוה וכמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא, פי' אני הוא בחי' עצמות אוא"ס שלפתי"צ ה"ה מלא בשמים ובארץ בשוה, והנה בחי' אור זה עם היות שהוא בחי' הארה לבד מ"מ ה"ה כמו העצם והיינו שהאור הוא בבחי' א"ס ובבחי' בל"ג, דזהו ההפרש בין אור ושפע, דשפע הרי אינו כמו העצם, וכנ"ל דבהשפעת השכל מן הרב אל התלמיד, הגם דע"י מתוסף שכל בהתלמיד ומ"מ אינו כמו העצם והוא רק לפי אופן העצם, דכאשר המשפיע הוא חכם גדול או הנה גם ההשכלות הגלויות הם בעומק ובעילוי יותר, ובכ"ז הנה הוא רק לפי העצם ולא כמו העצם ממש, אבל אור הוא כמו העצם, וע"כ האור דמל' דא"ס עם היותו בבחי' שייכות אל העולמו' ומ"מ הנה אין העולמו' יכולים לקבל אור חיו זה, ומכש"כ להיות להם לאור וחיות בבחי' או"פ כו', וכן גם ההארה שנמשך מזה בעולמ' דעלי' אתמר את השמים ואת הארץ אני מלא, ה"ה בבחי' הבלדה וכמ"ש הקדוש בשמים ובארץ, דהגם שנמצא בעולמו' ה"ה קדוש ומובדל מהם לגמרי, וכמאמר דאיהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס

בי' כלל, והיינו דהגם דאיהו תפיס בכלהו עלמין בשוה, הנה מ"מ לית מאן דתפיס בי' כלל.

והנה בכדי שתושלם הכוונה העליונה בהתהוות העולמות שיהיו בבחי' מציאות דוקא ושיומשך בהם האור בבחי' פנימי, והיינו שיהי' אור וגילוי שבבחי' התלבשר בעולמות הוצרך להיות הצמצום באוא"ס והוא הצמצום הראשון שנתעלם אור הראשון לגמרי ונמשך קו א' מאוא"ס שהוא מבחי' חיצוני' האור ובא בבחי' קו קצר ומצומצם, ומשו"ז יש בו התחלקות מעלה ומטה, דהתחלקות מעומ"ט הוא דכל מה שנמשך ומתרחק ממקורו מתמעט האור, ובפרטות יש כמה צמצומים, וכמ"ש בסש"ב ח"ב פ"ט בהג"ה סוד הצמצום באוא"ס ב"ה וצמצום א"ק וסוד הדיקנא, שסוד כל הצמצומים לצמצם האור שיתלבש בבחי' כלים די"ס, דצמצום הא"ס הוא צמצום עצום והיינו דמהאוא"ס שלפה"צ יהי' אור שבערך העולמו' דזהו כמו מהות אחר, דעם היות שאינו אור אחר לגמרי, הנה מ"מ ה"ה בדרך אין ערוך, וטעם הדבר הוא לפי שהאור שלפה"צ עם היותו בבחי' שייכות אל העולמות ומ"מ הרי אינו בערך העולמו' כלל, והאור שאחה"צ הוא בערך העולמות ויש בו ספירות, וזהו מה שמבוי' במ"א דהקו הוא גילוי בחי' ספי' פרטי' מהע"ס הגנוזות, דבע"ס הגנוזות הנה שם הן בבחי' אחדות והתכללות ובקו באים בבחי' ספי' פרטי' רק שעדיין הם נקודות היוליות, והכוונה דבהאור שלפה"צ אין שם תואר ספירה וכמ"ש בע"ח שמ"א פ"ד, אמנם גם לפמ"ש במ"א דגם באוא"ס שלפה"צ שייך ענין הספי' היינו ספי' עד אין קץ, הלא ידוע דספי' עד אין קץ הוא שהספי' עצמן אינם בבחי' מציאות ספירות, דזהו אנת הוא חד ולא בחושבן, דלהיותו ולא בחושבן לכן ה"ה חד, משא"כ אתה"צ הרי נתהוו ספי' ממש, וא"כ ה"ז באין ערוך, ולכן הצמצום הוא באופן כזה שהוא בבחי' סילוק אור הראשון לגמרי, וזהו מה שאחה"צ נשאר חלל ומקו"פ, דזה גופא מה שנשאר מקו"פ הוא הוראה דהצמצום הוא בבחי' סילוק לגמרי, והגם דלפעמים מבוי' דהצמצום לגבי הקו הוא בבחי' מיעוט בלבד אמנם זהו מבחי' הע"ס הגנוזות אל הקו, והיינו דהקו מהע"ס הגנוזות הוא ע"י הצמצום, והצמצום אינו בבחי' סילוק לגמרי כ"א בבחי' מיעוט בלבד, אבל לגבי בחי' אוא"ס הבל"ג הצמצום הוא בבחי' סילוק לגמרי, וזהו מה שאחה"צ נשאר חלל ומקו"פ, אמנם פרצוף א"ק הוא לאחה"צ, ולהיותו אחה"צ הרי לכאורה הוא אור שבערך העולמות, א"כ הצמצום הוא רק בבחי' מיעוט לבד, אבל באמת הנה גם הצמצום דא"ק הוא צמצום גדול, וטעם הדבר הוא להיות דפרצוף א"ק הגם שהוא לאחה"צ הוא בחי' אור כללי, והיינו דכל העולמות הם בפרצוף א"ק בבחי' כלל לבד, ועוד זאת דמה שכל העולמות הם שם בבחי' כלל הרי אין זה שנמצאים שם בבחי' מציאות כלל, דידוע דהממוצע דא"ק הוא רק מה שהוא ראשית ההתהוות, והיינו דכל העולמו' והתהוות הנה הכל נתהווה בבחי' א"ק, וז"ע הכללות מה שפרצוף א"ק כולל הכל, הנה ההתכללו' הוא לא באופן כלל ופרט כ"א מה שכל העולמות נתהוו בו, והיינו דפרצוף א"ק הוא ראשית ההתהוות ובזה גופא הוא כולל כל מה

שנתהווה, ויש הפרש גדול בין ההתכללו' דראשית ההתהוות להתכללו' דכלל ופרט, דבכלל ופרט הרי הפרטים נמצאים בהכלל, ואינם אלא שבהיותם כלולים בהכלל הם בדקות ורוחני' יותר מכמו שהם באים אח"כ בפרטי', וכמו בהעלם וגילוי הרי הגילוי במהותו ממש נמצא כלול תחלה בהעלם, ובא אח"כ מההעלם אל הגילוי, דבגילוי זה אין שום התחדשו' בעצם מהותו לגבי העלמו, ורק שבהיותו בהעלמו הוא בדקות ורוחניות יותר וכמו בעו"צ הרי העלול במהותו ממש נמצא כלול בעילתו, וכמו עדי"מ בשכל ומדות הרי ישנם המדות כמו שהם כלולים בהשכל ונק' מדות שבשכל, ועם היות דמדות שבשכל גדלה מעלתם באין ערוך לגבי מדות הגלויים, וכמו בהתפעלות האהבה הנה במדות שבשכל מתפעל על הטוב והעילוי דאלקות ובמדות שבלב ההתפעלות שלו הוא דלו טוב הדברי, דבאמת הנה הרגש זה (דער דער הער) דלו טוב הדברי ה"ז אינו בערך לההרגש בהטוב והעילוי דאלקות, ומ"מ הנה ההתפעלו' מורגשת שבלב הרי באה מהתפעלות המוח דוקא כי ההתפעלות שבמוח היא מדות שבשכל ובאה אח"כ בגילוי בהתפעלות הלב, ולזאת הנה גם בהיותו כלולה במוחו היא במהות התפעלו' ממש אלא שהוא בדקות יותר מכמו בלב, וכן הוא בכלל ופרט שהפרטים נמצאים כלולים במציאותם בהכלל, משא"כ בהתכללות דראשית ההתהוות, והיינו דכשאנו אומרים שכלול הכל והתכללות הוא רק במה שהוא ראשית ההתהוות הרי המתהווים אינם בו במציאו' כלל, ואין זה אלא מה שהוא ראשית ההתהוות, ובוה שהוא ראשית ההתהוות ה"ה כלל כולם, וכן הוא בהתכללו' דפרצוף א"ק דכולל הכל אבל אינם בבחי' מציאות בו והתכללו' הוא רק מה שהכל נתהווה בבחי' א"ק, ור"ל שעם התהוות א"ק נתהווה הכל מה שאינם בו בבחי' מציאות כלל, וכמו החומר הראשון שנשאר הד' צורות הרי אין הצורות בו במציאות כלל ואינו אלא רק מה שהוא נושא אותם והיינו דבמציאו' היותו הרי נמצאין בו גם הד' צורות שאינם בו במציאות כלל או כמו שהנפש נושא את הכחות הרי אין בו מציאות כחות, דהנה זה מה שהנפש נושא כחות הרי אין זה כמו הכחות עצמי' הכלולים בנפש, דכחות העצמי' עם היותם עצמי' ה"ה מ"מ כחות שהם הרבה כחות אבל מה שהנפש נושא כחות הרי הנפש היא אחת והיינו שאין בה כחות כלל, ולזאת הנה זה מה שהנפש נושא כחות וזה שהכחות עצמי' כלולים בהנפש הם ב' ענינים מחולקים זמ"ז ומהם יובן ההפרש בין ההתכללות דא"ק להתכללות דעקודים, דהתכללו' דעקודים זהו כמשל כחות הכלולים בנפש, וז"ע עשר אורות עקודים בכלי א', ה"ה עשר אורות ורק דכלולים בכלי א', אבל התכללו' דא"ק הוא כמו שהנפש נושא כחות, דזה מה שהנפש נושא כחות הנה בהנפש גופא הוא במדרי' גבוה יותר מכמו זה מה שהכחות עצמי' כלולי' בהנפש, דזה מה שהכחות הם כלולים בהנפש עם שהם עצמי' אבל מ"מ הם איזה מציאות, ובמציאותם העצמי' ה"ה כלולים בהנפש, אבל זה מה שהנפש נושא כחות הרי אינם שם בבחי' מציאות כלל, והדוגמא מזה יובן בהתכללות דא"ק שהוא ההתכללו' דראשית ההתהוות, והיינו דבהתהוות דפרצוף א"ק נתהווה הכל שאינו בו בבחי' מציאות כלל, ולזאת הנה הצמצום דא"ק הוא ג"כ צמצום גדול וכמ"ש בע"ח שער הנקודים

פ"ב בענין הצמצום דא"ק שהעלה אורו למעלה מטבורו ונשאר המקום ריקן כו', וכשם דבצמצום הראשון הנה בזה מה שנשאר חלל ומקורפ' הוי הוראה דהצמצום הראשון הוא בבחי' סילוק לגמרי, הנה כמור"כ הוא בזה שהעלה אורו כו' ריקן להיות הצמצום הגם שהוא לאחר הצמצום ומ"מ הוא צמצום גדול.

והנה הצמצום הג' הוא סוד הדיקנא, שהוא ג"כ לצמצם להיות בבחי' מיעוט האור, אמנם צמצום זה אינו דומה לצמצום הא"ס ב"ה שהוא סילוק לגמרי, וכן אינו דומה להצמצום דא"ק, דהצמצום דא"ק עם היותו לאחר הצמצום א"כ הרי בכללותו הוא האור שבערך העולמות מ"מ להיותו אור כללי (והיינו ההתכלול' דראשית ההתהוות) לכן הנה הצמצום הוא צמצום גדול, והיינו שבכללותו משתה להצמצום הראשון, אבל הצמצום דסוד הדיקנא הוא רק בבחי' מיעוט האור בלבד, ובה מדויק ל' רבינו נ"ע בהג"ה דפ"ט הנ"ל סוד הצמצום באו"ס וצמצום דא"ק דשניהם הם בבחי' צמצום, משא"כ בדיקנא שאומר וסוד הדיקנא, דעם היותו ג"כ בחי' צמצום אבל אינו אלא בבחי' מיעוט האור בלבד, וכן יש כמה צמצומים עד שבא באצ"י בבחי' התחלקות ע"ס ובהתלבשו' בכלים בבחי' ציור אדם דחב"ד חג"ת נה"י, שעז"נ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם שהן ע"ס דאצ"י שהן בבחי' ציור אדם דחסד דרועא ימינא וגבו' דרועא שמאלא, דחסד הוא בחי' השפעה וגילוי וגבו' הוא בחי' הצמצום כמא' שאמר לעולמו די, ורחמים הוא הממוצע, ונחלקים בד"פ לתרי"ג בחי' כנגד תרי"ג מצות התו' דהתורה נק' אדם וכמ"ש (ש"ב ז, יט) וזאת תורת האדם, דהכוונה פנימי' בזה הוא להאיר בנשמות למטה שכלולי' מתרי"ג כחות המתלבשי' ברמ"ח אברים ושס"ה גידים, ח"ש ויקרא לו אל אלקי ישראל שנק' אלקי ישראל מצד התלבשותו בבחי' כמראה אדם שתכלית הכוונה בהתלבשו' זאת הוא כדי להאיר לנש"י, וישראל הוא לי ראש ולא שייך בחי' ראש וסוף רק בבחי' ציור אדם משא"כ באו"ס עצמו נא' כי לא אדם הוא ולא שייך בו ראש וסוף, וזהו מה שהתומ"צ הם בבחי' ציור אדם וכמ"ש זאת התורה אדם כו', וכמא' רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא, ומלכא עילאה הוא בחי' ז"א דאצ"י והיינו שע"י אמצעות ציור אדם דבחי' ע"ס דאצ"י יכול להיות המשכת האור גם בנבראים דבי"ע, דאצ"י הוא ממוצע בין או"ס המאציל ב"ה אל הנבראים, וזהו דאצ"י הוא ל' האצלה והפרשה, וכמו באצילות רוחו של משה על ע' איש הזקנים דכתי' וירדתי ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, דמשה עצמו לא הי' באפשרו להשפיל א"ע בהשפעת בשר, דהנה השפעת המן שהיא השפעה רוחני' לחם מן השמים הנה השפעה זו הי' ע"י משה דוקא, להיות שהוא מזונא דחוכמתא, אבל בהשפעת בשר לא הי' ביכולת משה להשפיל עצמו, ולזאת הנה וירדתי ואצלתי מן הרוח אשר עליך בחי' הפרשת הארה לבד, ושמתי עליהם על ע' איש הזקנים דהזקנים היו בערך העם, ולכן הנה על ידם יכול להיות השפעת הבשר ג"כ, וכמו"כ הוא באצ"י העליון שנמשכה הארה מצומצמת ונתלבשה בבחי' הכלים בבחי' התחלקות דחב"ד וחג"ת ובסדר והדרגה דוקא, דסדר והדרגה דהשתל' הוא שהמדרי' משתלשלים זמ"ז, וע"י השתל' הלזאת נתצמצם

ונתמעט האור ממדרי' למדרי', וז"ע ציור אדם שהוא בסדר והדרגה בהכחות הגלויים שלו, כמריכ הנה העיס דאצי' נק' אדם לפי שעי"ז יכולים להתצמצם עוד להיות מקור לנבראים דבי"ע, וכמו נשמת אברהם שבבחי' חסד דברי' דשרשו הוא מבחי' אור החסד דאצי', דהנה מבחי' כי לא אדם הוא א"א שיהי' בחי' חסד דברי' להיות שאינו בערך כלל אלא רק לאחר שנמצצם בבחי' ציור אדם להיות בחי' חסד דאצי', דגם זה הוא מה שבא בסדר והדרגה מבחי' חסד דאצי', הנה או ע"י בחי' המל' שבחסד דאצי' יכול להיות בחי' חסד דבריאה וכן תוא ההמשכה ממדרי' למדרי' בבי"ע עד שיהי' הגילוי למטה ממש, והוא ע"י העיס דאצי' שהם בציור אדם דוקא, וזהו דע"ס דאצי' נקראים אורות להיותם מאירים בבי"ע, והיינו דעל ידם הוא האור והגילוי בבי"ע.

אמנם צ"ל דהנה לפי דכל הגילוי שבבי"ע הוא ע"י האמצעות של האצי', דזהו"ע מה שאצי' הוא ממוצע בין אוא"ס המאציל ב"ה להנבראים, האמצעות הוא ע"י העיס דאצי' שהם בבחי' ציור אדם, ואדם הוא שנתחלק בכללו' בג' מדרי' כללים חביד חגיית נה"י, ובד"פ בתרי"ג כחות, וע"י ריבוי ההתחלקות והתחלשות בכלים הנה עי"ז הוא הגילוי וההמשכה לבי"ע, והלא ידוע דפי' אדם הוא ע"ש אדמה לעליון, עליון הוא בחי' אוא"ס הפשוט בתכלית הפשיטות, ואדם דאצי' עם היות שזהו בחי' ע"ס ה"ה אדמה לעליון, הנה בנפש ענין אדמה לעליון זהו בחי' כי לא אדם הוא שבאדם, והיינו בחי' רעו"ד שהוא הרצון פשוט שלמע' מטו"ד הלא מדרי' זו למעלה היא למעלה מעשר כחות הנמש דשרשן מהע"ס, א"כ גם בהע"ס גופא הנה זה שנקראים אדם אדמה לעליון הלא לכאורה הכותה על המדרי' שלמע' מע"ס כדוגמתו בנפש דמה שהוא אדמה לעליון הוא שלמע' מציור אדם, היינו כחות דחביד כו', אבל כשאמרים דאדם דאצי' הוא אדמה לעליון צ"ל שהע"ס גופא הן בבחי' אדמה לעליון ממש. אך הענין הוא דהנה ע"ס דאצי' עם היות שנק' אדם הם אדמה לעליון ממש שהם בבחי' ביטול בתכלית באוא"ס המאציל עד שאינן בבחי' מהות יש ודבר בפ"ע כלל, וכמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה שמדות הגדולה והגבורה וכן המדות כולם בטלים לך, וכמא' איהו וחיהו חד ואיהו וגרמוהי חד, דחיהו הן אורות וגרמוהי כלים, הנה איהו וחיהו חד ואיהו וגרמוהי חד, דהן בחי' האורות והן בחי' הכלים ה"ה מיוחדים ממש באוא"ס המאציל, ובטלים ממש שאינם בבחי' מהות ומציאו' דבר, דהנה לא מבעי דהאורות דאצי' הן בבחי' ביטול בעצם מציאותן, דהרי האורות דאצי' ה"ה בבחי' אור הדבוק במקורן אוא"ס המאציל ב"ה, ולהיותן דבוקים במקורם הרי נרגש בהם הדעה האמיתי' שבאוא"ס ב"ה והוא שהוא ית' היש האמיתי והכל הוא בבחי' אין, ובמילא עי"ז הנה הביטול שלהם בהתרגש דהוא לבדו הוא ואין זולתו, וא"כ הרי אינן בבחי' מציאות דבר, אמנם גם בחי' הכלים הנה הביטול שלהם הוא בבחי' ד"ע, וד"ע הוא ביטול במציאו'. והנה הגם שלפעמים נת' שהביטול של הכלים הוא בבחי' התכללו' וכמ"ש בסש"ב המשל כאותי' המח' בעודם כלולים בכח חכמתו, דהכוונה הוא שהם בבחי' התכללות ולא בבחי' דבקות דיש הפרש גדול בין הביטול של דבקות להביטול

של התכללות, דהביטול של דבקות הוא ביטול בעצם דסיבת הביטול הוא להיות שנרגש בו מקורו איך שאין זולתו, ובמילא מתבטל כזה בכל מציאותו ממש שהוא כלא ממש, אבל הביטול דהתכללו' הנה הביטול הוא באופן העדר תפיסת מקום, דהביטול דהעדר תפיסת מקום אין זה ביטול בעצם המציאות, ולזאת המשל בזה הוא כמו חכם קטן לגבי חכם גדול הגם שאינו תופס מקום בעיני עצמו לגבי חכם הגדול (בל"א ער פאר לירט זיך לגבי') מ"מ הנה ביטול זה איז ביטול בעצם המציאר' שהרי כשמתרחק מהחכם גדול ה"ה נעשה במציאר' דבר, א"כ גם בעת שהוא בטל אין הביטול בעצם המציאר' שלו כ"א הביטול דהעדר תפיסת מקום, וכמו"כ הביטול דכלים הוא רק הביטול דהעדר תפיסת מקום, וזהו שהביטול של הכלים הוא רק בהתכללו' בלבד ולא בבחי' דבקות, והנה הביטול דהעדר תפיסת מקום הוא ג"כ ביטול גדול, אמנם מלבד זאת הנה יש לבאר דגם בכלים הרי יש בהם אופן הביטול שמצד הדבקות בדוגמת הביטול של האור שהוא הביטול שבבעצם המציאות, דהנה הכלים הן בבחי' דבקות בהאור המתלבש בתוכם, והאור המתלבש בהכלים עם היות שמתלבש בתוכם, מ"מ ה"ה קדוש ומובדל מהם, ור"ל דמה שמתלבש בתוכם זהו שהאור הוא בבחי' תפיסא בהכלים, ונעשה כמהות הכלים, ומ"מ הנה גם אז הוא קדוש ומובדל מהם, דזהו"ע אין קדוש כהוי' ואי' בזהר כמה קדישין אינן ולית קדוש כהוי', והיינו דבקדישין דעלמא הוא דכשהוא קדוש ה"ה מובדל לגמרי, ואם בא בהתלבשו' אינו קדוש, אבל אין קדוש כהוי' דעם היותו שמתלבש ה"ה קדוש ומובדל, והכלי היא בבחי' דבקות בהאור ולזאת ע"י דבקות הכלי בהאור הרי נרגש בהכלים האור ואיך שהוא קדוש ומובדל והיינו שאינו בבחי' מהות מדה, וע"י הרגש זה שהכלים מרגישים שהאור הוא קדוש ומובדל הנה עי"ז נעשה הביטול בהכלים ג"כ בבחי' העדר המציאות, ומ"מ הנה לאחר כ"ז הרי אינו דומה ביטול הכלי לביטול האור, דהנה באוא"ס המאציל לא יש רק דעה זו שהא"ס הוא יש אמיתי וכולא קמי' כל"ה, והאור שרשו הוא מאוא"ס ב"ה, והדעה שבאוא"ס ב"ה דכולא קמי' כל"ה הוא על האור, והיינו שהאור הוא כלא, וכ"ז נרגש בהאור, היינו שהאור דבוק במקורו ומרגיש את מקורו היינו הדעה האמיתי' דא"ס ב"ה הוא יש האמיתי ומרגיש שהדעה דכולא קמי' הוא על האור, לזאת הנה הביטול של האור הוא בבחי' ביטול עצמי ממש, משא"כ הכלים אין שרשם ומקורם מהאור, ועם היות דמהתעבות האור נעשה הכלי ה"ז רק מעביות האור לא מהאור עצמו, ואינו אלא רק אשר מפני דבקות הכלי בהאור נרגש בהכלי איך שהאור אינו בבחי' מדה, דהרגש זה הוא בהכלי מצ"ע, והיינו דבהאור מה שאינו בבחי' מדה הרי אין זה בדרך דעה על הכלי, דאינו דומה כמו שהוא באור, דבהאור הרי נרגש בו דהדעה דכולא קמי' כל"ה הוא על האור, משא"כ זה דהאור אינו בבחי' מדה אין זה בדרך דעה על הכלי כ"א מה שהאור עצמו אינו בבחי' מדה, ועוד זאת שהרי בהאור גופא יש ב' ענינים, שהוא מתלבש בהכלי ושהוא קדוש ומובדל, הרי יש בו ג"ז שהוא בבחי' התלבשו' ותפיסא בהכלי, ועם היות דזה שהאור מתלבש בהכלי הנה זהו מצד הכלי, היינו שהכלי תופסת בהאור ועושה אותו בבחי' מציאת כמהותה,

מ"מ בהכרח לומר דגם האור הוא באופן כזה שהכלי תוכל לתפוס אותו ולעשות בו ציור ותמונה, שהרי באור עצמי אין ביכולת הכלי לעשות ציור ותמונה, אי"כ הנה זה מה שהאור מצטייר לפי אופן הכלי הרי יש בזה גם מצד האור והיינו שהוא בערך כזה שתעשה בו הכלי ציור ותמונה כמהות הכלי, וע"כ משום כ"ז אין הביטול דכלי כמו הביטול דאור, ומ"מ הנה גם הכלי היא בבחי' ביטול מצד הדבקות, שזהו בחי' ביטול במציאות, וזהו דעל כללות הע"ס או ע"ס בלי מה שהן בלי מהות והיינו שאינן בבחי' מוחת ומציאות דבר.

והנה אדם דאצי' שהוא ע"ש אדמה לעליון הוא בציור אדם דוקא ומ"מ הוא אדמה לעליון, והיינו דגם במה שהן בבחי' מדות חסד גבו' ת"ת, הנה הכל הוא בבחי' פשיטות עדיין, שהחסד עם היותו בבחי' חסד ה"ה מ"מ עדיין בבחי' פשיטות שאינו בבחי' מציאות ממש, דהנה בחי' החסד דאצי' הוא עד"מ כמו התעוררו' והתגלות החסד שבא בלב איש הטוב והחסד בעצם טבעו וכנ"ל דענין הנדיבות הוא באם שיצטרך אדם איזה השפעה ישפיע לו כפי המצטרך לו, אמנם טרם שבא החסד לכלל גילוי בלב לא הי' ניכר מציאו' חסד כלל כי הי' בלבו בהעלם והיינו בחי' היולי שזהו בכח ולא בפועל, דעם היותו איש הטוב בעצם וה"ה עלול להתעורר בטוב וחסד תמיד, אמנם זהו מפני שמדת חסדו היא בהמשכה משרשה ומקורה העצמי, דהנה בכל א' וא' הרי יש בו מדת החסד העצמי הכלולה בעצם הנפש וכנ"ל דגם מי שאינו איש החסד בגלוי הרי יש בו החסד בהעלם, אבל הוא להיותו איש החסד ועלול להתעורר תמיד בחסד זהו מפני שכח מדת החסד הוא אצלו בהמשכה ממקורו העצמי, מ"מ הרי טרם שנתעורר בחסד אינו נמצא עדיין מציאת החסד, וכאשר מתעורר בחסד בלבו ה"ז ג"כ רק התעוררו' כללי ואינו ניכר עדיין החסד באיזה פרט יהי', ומצד עצם טבע חסדו הרי יכול להיות בכמה פרטים שונים, וגם יכול להיות מזה ריבוי השפעה ביותר או באופני חסד כזה שהמקבל א"א לו לקבל כלל, דכל זה הוא מצד הפשיטות של החסד שאינו עדיין במציאות חסד ממש, ולהיות שאינו עדיין חסד במציאות ממש ע"כ יכול להיות בכמה פרטים ובל"ג, וכמו עד"מ חסדי השר הגדול או המלך שהם הנה מצד עצם מדריגתם ה"ה ברוממות והבדלה מן העם יכול להיות השפעת חסדם לעבדיהם הנאמנים בריבוי הטוב ביותר שא"א להם לקבל או בענינים שלפי שפלותם אין זה חסד אצלם, וכמו"כ באיש החסד בעצם גם בהתעוררות חסדו הגם שזהו התגלות מדת החסד ה"ז בפשיטות עדיין וממילא הוא בלתי מוגבל עדיין בהשפעה, והדוגמא מזה יובן בבחי' חסד דז"א עם היות שהוא בחי' התגלות החסד ה"ז בבחי' פשיטות עדיין שאינו עדיין בבחי' מציאות חסד ממש, וע"כ הוא בבחי' בל"ג לגבי בי"ע וזהו"ע החותם דיוהכ"פ דהיינו שבא החסד בבחי' מציאו' ובדבר פרטי כפי המצטרך אל הנבראים, כמו שאנו מתפללים שערי שמים פתח ואוצרך הטוב לנו, תפתח, דשמים הוא בחי' חכ', דחכ' היא ראשית ההשתל', ושערי שמים הם הספי' שהם שערים דע"י נמשכים ומאירים הגילויי אורות שלמעלה אבל להיותם בבחי' בל"ג עדיין הנה זהו החותם דנעילה שיבאו בחסד פרטי, שהוא הטוב לנו

בטוב הנראה והנגלה גם למטה ממש. דכמו שהוא בבחי' חסד, הנה הגם שהוא חסד ממש אבל הוא בפשיטות ואינו בבחי' מציאר' עדיין ולא בבחי' הגבלה. וכמור"כ הוא בכל הספי' דאצי' שהן בבחי' פשיטות ובבחי' העדר המציאות וא"א להיות מהם ההשפעה בבי"ע, ועוד זאת שהספי' דאצי' הן בבחי' העלי' למעלה בבחי' דבקות והתכללו' באוא"ס המאציל, וכמ"ש כי ה' אלקיך אש אוכלה כמו האש שטבעו לעלות למעלה כמור"כ הוא בבחי' הספי' דאצי' שהן בבחי' עלי' שזהו ג"כ מצד הדבקות שבהם, דמשו"ז יש בהם טבע העלי', והנה העלי' שמצד הדבקות ה"ה בהאור משא"כ הכלי שאינה בבחי' דבקות ה"ה בטבע הירידה, והגם שנת"ל שבהכלי יש ג"כ הביטול שמצד הדבקות, אמנם נת' דהו' בהכלי מצד האור גופא ולזאת הנה הביטול דכלי הגם שהוא ביטול גדול ומ"מ אינו דומה לביטול האור, דעיקר ענין הדבקות הוא באור דוקא, ולכן טבע העלי' שמצד הדבקות הוא באור דוקא, אבל יש עוד סבה לעלי' והוא מה שטבע העלול להדבק בעילתו ולעלות לגבי עילתו דעלי' ודבקות זו היא רק מצד הקבלה והיינו להיות שקבלתו של העלול מן העילה הוא רק בבחי' קירוב ע"כ הוא בבחי' עלי' ודבקות בעילתו, וע"י עלי' ודבקות זאת ה"ה מקבל מן העילה. והנה עלי' זו שייך בהאור ג"כ להיותו ג"כ בבחי' מקבל ממקורו מאוא"ס המאציל, דהגם שהאור הוא בבחי' גילוי מן העצם, וא"כ איך נק' מקבל, אך הענין הוא דהנה זה מה שהאור הוא גילוי מן העצם הרי אינו גילוי פשוט היינו גילוי העצם ממש כ"א שהגילוי הוא ע"י הצמצום, ולהיות שהגילוי הוא ע"י הצמצום, הנה הגם שהוא גילוי מן העצם ע"כ הוא ג"כ בבחי' מקבל, ובוהו יבואר מה שלפעמים מת' דהקו הוא בחי' שכינתא לגבי האוא"ס שלפה"צ, דלכאור' אינו מוכן הרי הקו הוא נוגע ודבוק באוא"ס שלפה"צ ואיך נק' שכינתא שהוא מקבל, אלא הענין הוא דעם היותו נוגע ודבוק באוא"ס שקודם הצמצום אבל מ"מ הנה המשכתו הוא ע"י הצמצום ולהיות שהמשכתו הוא ע"י הצמצום ה"ה בבחי' מקבל שמקבל מאוא"ס ב"ה ומשפיע בנאצלים, ודבקות זו שייכה גם בהכלים מצ"ע, דהנה הכלים הן בבחי' מקבל לגבי האור, וגם בבחי' השתל' הספי' בספי' עצמן, בבחי' עו"ע הוא בבחי' הכלים, וכמ"ש באגה"ק סי' כ', וה"ה בבחי' דבקות בהאור, וכן כל ספי' בספי' העליונה ממנה דהרי הספיר' משתלשלים זמ"ז כו', וע"כ אינן בבחי' השפעה למטה, וכמא' אידי דטריד למבלע לא פליט, והטרדא למבלע ה"ז ג"כ בחי' הביטול וכמו עדי"מ למטה הרי המקבל השפע מן המשפיע הוא בתכלית הביטול ובתכלית ההפשטה מעצמותו בשעת קבלת השפע והיינו שהוא רק בבחי' מקבל ולא בבחי' משפיע גם לעצמו דהנה אמיתית ענין הידיעה וההבנה הוא בהצטייר הדבר אצלו איך ומה הוא וכ"ז הוא אח"כ אבל בעת קבלת השפע הוא רק מקבל בלבד, דבעת קבלת השפע אם ירצה להבינו לעצמו איך הוא לא יקבל אמיתת ההשפעה, רק בעת הקבלה צריך רק לקבל בלבד, ואז יקבל אמיתת השפע ויבא אח"כ לידי השגה, ונמצא דהטרדא למבלע זהו גופא הוא ביטל עצמותו ועי"ז דוקא הוא כלי לקבל, וכ"ש שאינו נתפס ליש דבר כלל להיות בבחי' משפיע לשלמטה ממנו, וזהו אידי דטריד למבלע לא פליט, לפי שהוא בבחי' עלי' לא בבחי' ירידה, ולפי

שזה גופא הוא בחי' ביטול ואינו בבחי' יש כלל להיות משפיע, והוא אדם אדמה לעליון בבחי' מדות עליונה שזהו בחי' כמראה אדם דאצי' ה"ה אדמה לעליון שהן בבחי' ביטול בבחי' העדר המציאות הן בעצם מהותם שאינם בבחי' מציאו' עדיין וה"ה בבחי' פשיטות בדוגמא כמו הא"ס רק שהאוא"ס פשוט בתכלית דלאו מכא"מ כלל ואדם דאצי' ה"ה בחי' מדות חג"ת, והיינו שהפשיטו' הוא בבחי' החסד וכו', והן משום דטריד למבלע שהוא בחי' הביטול בקבלתם לינק ולקבל גילוי האוא"ס שמתבטלים בזה בתכלית הביטול, ואינם בבחי' יש ודבר מה להתראות ולהתגלות להיות בבחי' משפיע, והוא אדם אדמה לעליון ממש.

אמנם כ"ז הוא בהט"ס עליונות דאצי', דהט"ס הן בבחי' עלי' וביטול היפך ההשפעה, אבל בחי' המל' הוא בחי' הגילוי דוקא ונק' עדאת"ג שהוא בחי' כח ההתגלות המגלה כל דבר הנעלם ולהביאו מההעלם אל הגילוי, והוא בבחי' מל' הוא בחי' דבור העליון, וכנ"ל דדבור הוא גילוי וכמו עד"מ למטה באדם הנה ע"י הדבור מגלה האדם לזולתו מצפונוי לבבו, וכמ"כ בחי' המל' הוא בחי' הגילוי, וכמ"ש רוח האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה, דאדם הוא בגימט' מ"ה והוא בחי' שם מ"ה דבחי' ז"א דאצי' שהוא בבחי' עלי', ורוח הבהמה היורדת למטה היא בחי' שם ב"ן והיינו דמל' הוא בבחי' ירידה והתגלות דוקא, דזהו ההפרש בין המסעות וספה"ע, דהמסעות הן מ"ב וספה"ע מ"ט, דשניהם הם במדות אלא דבמסעות הם ז"מ הכלולי' רק מוא"ו וספה"ע הם ז"מ הכלולי' מז', ולכן הם מ"ט דופ"ז מ"ט, והוא להיות דמסעות הן בבחי' עלי' למע' לא נחשב בחי' המל' עמהם בההתכללות לפי שהמל' היא בחי' הגילוי דוקא, ובספה"ע שזהו בחי' המשכה נחשב גם בחי' המל', ומ"ש למען יזמך כבוד ולא ידום, וכת"י אלקים אל דמי אל תחרש ואל תשקוט אל, ואי' בזהר דנהו"ת קארי תדיר ולא שכיך שהוא בבחי' העלאה, אמנם זהו העלי' שע"י הירידה דוקא, שע"י הירידה לבי"ע נעשה בה הרצוא, אבל בעצם ענינה היא בבחי' ירידה והמשכה דספי' המל' הוא בחי' גילוי דוקא, וז"ע בחי' המל' שבכל ספי' להיות דהט"ס שבכל ספי' הכל הוא עדיין בבחי' אין בבחי' בלתי מציאו' ובבחי' עלי' ודבקות במקורה, ובחי' המל' היא בחי' הישות של הספיר' ובחי' הירידה וההתגלות, וכמו מדת החסד שנת"ל שגם בבחי' והתעוררו' וההתגלות ה"ז בבחי' התעוררו' כללי ואינו ניכר בזה עדיין בחי' חסד פרטי דהסבה לזה הוא מצד בחי' העדר המציאו' של החסד שהוא בבחי' פשיטות עדיין הנה בחי' המל' שבחסד הוא כמו שהחסד בא בדבר פרטי, דאז הוא בבחי' מציאו' דבר, והיינו דכאשר מההתעוררו' כללי כבר בא לאיזה הטבה פרטי' באיזה הטבה שיהי' אם בהשפעת שכל וחכ' או בהשפעת ממון וקה"ג, הרי אז אינו במדרי' פשיטות וגם אינו בלתי מוגבל שזרי זה מה שבא בדבר פרטי הוא ע"י הצמצום תחלה שצמצם א"ע לשער את החסד המצטרך אל המקבל בין שהוא לפי חפצו ורצונו של המקבל ובין שהוא לפי הבנתו והשגתו של המשפיע בטובת המקבל אבל בכל אופן הוא חסד הפרטי המצטרך אל המקבל, ובמילא הרי יש בזה ג"כ השערה בחושי המקבל איך

שיכול לקבל ולהשפיע לו לפי האופן הזה, והדוגמא מזה למעלה הוא דעיקר ההגבלה הוא בבחי' הכלים, דבחי' המל' הוא שבא בדבר פרטי שזהו בחי' המציאו' של המדה וההגבלה לפ"ע המקבל זהו בחי' חיצוני' הכלי, דכן הוא גם בבחי' מל' כמו שהיא בבחי' פרצוף בפ"ע הרי ההגבלה להיות מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה זהו ע"י הפרסא המפסקת בין אצי' לבי"ע כמ"ש בלק"ת ד"ה מה יפו פעמ"ך בנעלים, וכמו"כ הוא באצי' דההגבלה היא מחיצוני' הכלים, ובחי' המל' שבכל ספירה הוא כח הירידה וההתגלות של הספירה ההיא וכמו במדת החסד הגה מדת החסד עצמה היא בחי' עלי' ודבקות במקורה, ובחי' מל' שבחסד הוא הכח להיות ירידת ההתגלות החסד כי בחי' המל' אצילותה אינו בדרך עו"ע, וכנ"ל מדת ההתנשאות חלוקה מכל המדות שהיא בבחי' נבדל מן העצם כו', והדוגמא מזה בבחי' המל' דאצילותה הוא בבחי' נבדל מן העצמות לא בדרך עו"ע, וע"כ בחי' המל' שבחסד הוא בחי' ירידה והמשכה היפך טבע העלי' שבמדת החסד עצמה, וכן הוא בכל הספי' וכמו בחי' החכ' ה"ה בבחי' ביטול בתכלית שאינו בבחי' מקור עדין לחכ' דברי' דאין ערוך להיותה בבחי' אין לגמרי, וה"ה בבחי' עלי' ודבקות במקורה בבחי' תכלית הביטול לקבל גילוי אור"ס ב"ה, וא"א לה לפלוט ולהשפיע דכל השפעה הוא גילוי שהוא בחי' יש ודבר, ולואת הגה בחי' המל' שבחכ' הוא המגלה את החכ' להיות בבחי' מציאו' דבר והיינו שתהי' בערך להיות בבחי' מקור לחכ' דבריאה ולהיות בבחי' ירידה והמשכה בבחי' השפעה למטה להיות ממנה התהוות מהות חכ' דבריאה, וענין המשכת בחי' החכמה דבריאה הוא להיות ידיעה והשגה אלקית, שהנשמות ומלאכים דבי"ע יהיו משיגים אלקותו ית' ומתבטלים ג"כ עי"ו דמבחי' החכ' עצמה א"א להיות השגת אלקות בעולמות, כי הוא למעלה מערך השגת הנבראי' רק בחי' מל' שבחכ' שהיא בבחי' מציאו' דבר שבערך להיות מזה ידיעת והשגת הנבראי' באלקות וכן מבחי' החסד דאצי' הרי נמשך בנבראי' להיות בהם אה' וכלות הגפש, וכמא' אלקיכם כהן הוא דבחי' ומדרי' כהן שזהו בחי' אהבה ה"ו נמשך מלמעלה, אמנם מבחי' המדות עצמן הרי לא הי' עדין המשכה זו, להיותם בבחי' פשיטו' עדין, ורק ע"י בחי' המל' שבכל ספי' הגה עי"ו הוא הגילוי וההתפשטות של כל ספירה וספירה.

וזהו מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים הגה חיותם דזהו התהוותם הוא ע"י בחי' המל' דוקא, דספי' המל' שבכל ספירה הוא כח הגילוי וההתפשטו' שבכל ספי' וספי', והיינו דבחי' המל' שבכל ספי' הוא כמו כלי אל האור, דענין הכלי הוא בחי' ישות האור והתגלותו, דהאור הוא בבחי' אין ובבחי' פשיטו', וע"י הכלי הוא שנעשה האור בבחי' יש ומציאו', דעם היות שגם בתאורות יש ע"ס מ"מ ה"ה בבחי' פשיטות לגבי הכלים, ומציאו' חכ' וחסד הוא בהכלים דוקא, והכלים הן המה העושים ציור ותמונה בהאור, והיינו שנעשה ג"כ בבחי' מציאות חכ' וחסד, וכמו"כ ירידת והמשכת האור הוא ע"י הכלי דוקא, ו"ע בנין המל' שנעשה מהמל' שבט"ס, דכאשר בחי' מל' שבחכ' נעשית מקור להשפיע לחכמה דברי' נק' חכ' שבמל', וכן מל' שבחסד

כשנעשית מקור להשפיע בבי"ע זהו שנמשכה בפרצוף המל' ונק' חסד שבמל', וכן כל הספירו' כולם, ואז מהשלימות הלזו מה שהמל' משלמת כל ספי' הנה נבנית ספי' המל' בבחי' פרצוף בפ"ע ואז היא משלמת את הז"א לע"ס, וזהו אנכי שלומי אמוני ישראל, דסרח בת אשר השלימה מנינם של יוצאי ירך יעקב למספר שבעים, דהירידה למצרים הוא בשביל עבודת הבירורים, דזהו יעקב יו"ד עקב בחי' רגל דנשמה כנ"ל דכל ענינה לברר בחי' העקב דוקא, וכנ"ל דספה"ע כל הז"מ כלולים מו' דוקא, אמנם בשביל הבירור דמצרים היתה כל מדה צריכה להיות כלולה מעשר דוקא, וסרח בת אשר השלימה מספרם, ולמעלה הר"ע ספירת המל' דבגין דאיהי עשיראה דכולהו לזאת היא שלומי אמוני ישראל, שהיא משלמת בחי' ישראל דלעילא, והיינו שהיא משלמת הכוונה העליונה באצילות אדם העליון בחי' ז"א דאצי', דעיקר הכוונה הוא בשביל הגילוי וההמשכה בבי"ע דוקא, דזהו ע"י ספי' המל', דז"א דאצי' הוא בחי' הגילוי כמו שהוא באצי' והוא בבחי' בל"ג לגבי בי"ע ובכדי שיהי' ההמשכה והגילוי בבי"ע דזהו עיקר ותכלית הכוונה בהתהוות דאצי' וכמא' בגין דישתמודעון בי' שתהי' הידיעה וההשגה באלקות, לידיעה זו היא מחכ' דאצי' כנ"ל, אמנם חכ' דאצי' להיותה בבחי' עלי' ודבקות ובתכלית הביטול ה"ה אינה בערך עדיין להיות מקור לחכ' דבריאה ורק ע"י ספי' המל' נעשית בבחי' מקור, וא"כ בחי' מל' היא המשלמת הכוונה העליונה דהתהוות ז"א דאצי', וזהו שהמל' נק' שלומי אמוני ישראל, ואומרו אנכי שלומי וכר' הוא דהכח הזה בספי' המל' להשלים כל ספי' וספי' בכלל וכן בנין המל' בבחי' פרצוף בפ"ע הוא לפי דשרש המל' הוא בבחי' אנכי דוקא שהוא בחי' הכתר, דהנה כתיב מי שם פה לאדם כו' הלא אנכי הוי', ואמר לאדם בקמץ שהוא אדם הידוע בחי' כמראה אדם דאצי' הנה מי שם פה וגילוי לאדם זה הלא אנכי הוי', דע"ס דאצי' עם היות שהן בחי' כמראה אדם שהם בציור חב"ד חג"ת נה"י, אבל מ"מ הם בחי' אדם שהוא אדמה לעליון שהם עדיין בבחי' פשיטות כפשיטות האוא"ס, ובכדי שיהי' הגילוי הוא ע"י אנכי הוי', דהוי' בחכ', דחכ' הוא ראשית ההשתל', אבל בכדי שספי' החכ' תהי' בבחי' המשכה וגילוי להיות בערך שתהי' בבחי' מקור לחכ' דברי' הוא ע"י ספי' המל' דוקא כנ"ל, וכח זה במל' הוא מצד השרש בבחי' הכתר, וזהו הלא אנכי הוי' דע"י אנכי נמשך תוס' אור בהוי' דחכ' להיות פה וגילוי לאדם, ולכן משה בעצמו הי' כבד פה וכבד לשון, דמשה הוא בחי' חכמה ואמר ונחנו מה שהר"ע הבטול במציאות, וכתוב אלה הדברים אשר דבר משה וארו"ל (במד"ר) ומאין לו דבור למשה אלא ממ"ת, דהנה חכ' הוא בחי' ביטול במציאו' וכנ"ל דטרידי למבלע ואינו שייך להשפעה וגילוי כלל, ורק ע"י התורה שהוא גילוי אנכי הנה נעוץ ראשון בסופן דע"י המל' דוקא נמשך הגילוי למטה, וזהו אנכי שלומי אמוני ישראל, דהכח הזה בבחי' המל' להשלים בחי' ישראל דלעילא הוא לפי דשרש המל' הוא מבחי' אנכי שהוא בחי' כתר, ובכתר גופא הנה ספי' המל' אינה בדומה כמו שארי הספי' שהן בהתגלות בהעלמם וכנ"ל בענין ט' נהורין משא"כ ספי' המל' הנה גם כמו שהיא בהעלמה אינה אלא בחי' לבוש לבד לשרשה הנעלם והעצמי ולכן גם כמו שהוא בכתר

הוא בחי' רדלי"א, וזהו מלכותך מכ"ע, דגם בשרש הראשון הנה מל' דא"ס שהוא המח' ורצון דאנא אמלוק, דג"ז אינו אלא רק בחי' לבוש אל האוא"ס, שהאוא"ס מתלבש בו, ובו וע"י נשלם הכוונה העליונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, וזהו אנכי אנכי הוא כו' למעני ותרגם בדיל שמי ואומר ב"פ אנכי דוקא, דהנה תשובה זו אינה רק תשו' על העוונות כ"א ענין התשו' דשייכה גם בצדיקים גמורים ואמר בזה ב"פ אנכי דשרש המל' הוא בעתיק שהוא פנימי', ובמ"ת אומר פעם א' אנכי להורות שהגילוי וההמשכה הוא מבחי' הכתר, אבל ספי' המל' הלא צריכים להמשיכה משרשה ומקורה העלם העצמי כמו שהוא בפנימי' הכתר שהוא בחי' עתיק, אומר ב"פ אנכי, וזהו למעני בדיל שמי שהוא בחי' מל' דא"ס, וזהו וביום שמחתכם כו' דעשה לך שתי חצרות, עשה לך משלך שהוא מדרי' משה דפנימי' החכ' הוא כלי אל עצם האור, והם ב' חצאי צורות המשלימות זא"ו, והחצרות הם למקרא העדה ולמסע את המחנות אתפשטותא דמשה שבכל דרא וכן ענין הנתנית כח לעמוד במלחמה עם צר הצרר אתכם, הוא ג"כ ע"י החצרות וביום שמחתכם כו' אני ה' אלקיכם, דתכלית ועיקר הכוונה הוא שלמות החצאי צורות נר"ן וח"י, אמנם יחידה הוא למעלה מגדר התלבשות כלל, אבל מ"מ ע"י חי' הרי יש אחיזה גם לבחי' יחידה כנ"ל, והוא ע"י עבודה דר"ה בקבצומ"ש בבחי' ראש דנשמה ומצות היום בשופר דוקא שהו"ע מן המיצר מעומקא דלכא, ולכן חצרות מקצרות ושופר מאריך, דהשופר דר"ה הוא של יעל פשוט, דר"ה עיקר העבודה הוא בתפלה, ומדי דתפלה בעי פשיטות אויסטאן זיך מכל הענינים, ומ"מ צריכים לומר פסוקי מל' זכרונות ושופרות גם בתורה שהו"ע האנכי שבגילוי כו', אבל מצות היום בשופר דוקא, דבר"ה המשכת בחי' כתר מל' משרשה הנעלם שיהי' בנין המל' בפרצוף שלם דוקא הנה זהו ע"י העבודה דקבצומ"ש שע"ז ממשיכים בחי' הרצון למלוכה שיהי' בבחי' גילוי למטה ושיושלם הכוונה העליונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, דשוקיו עמודי שש, דשוקיו זה העולם שגשתוקק הקב"ה לבראתו, דכוונה זו נשלמה ע"י גשמי בקיום התומ"צ בכל השנה.

בס"ד, יה"ר דזח"ס, רפ"ז (נא' בשחז"ט)

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל כו', וצ"ל למה ד' מינים אלו הוקבעו למצוה, ושהו כללות ענין הלולב וד' מינים הללו דצמחים דוקא דבזה הוא אומר לכם, והלא כל המצות ניתנו לישראל, ולמה במצוה זו אומר לכם דוקא, אך הענין הוא דהנה ביום הראשון בגימט' כתר, וזה ולקחתם לכם ביום הראשון דהמשכת הכתר הוא

לישראל דוקא ולכם שיהי' בבחי' המשכה פנימי' בישראל, והיינו דהכתר מל' שממשיכים בריה שהו"ע הרצון על ברה"ע יהי' לכם דוקא, והנדב"ק ימרו ביום הראשון דלכאורה הי' מספיק שיאמר ולקחתם לכם יום הראשון שהו"ע המשכת הכתר ואומר ביום הראשון להורות על הפנימי' שבכתר, והיינו דעיקר הכוונה הוא המשכת ביום הראשון פנימי' הכתר שהוא פנימי' ועצמי' א"ס ב"ה, וזהו ולקחתם לכם כו' שהמשכה בפנימי' הוא ע"י המצות בכלל ומצות ד' מינים הללו בפרט. והענין הוא דהנה כתיב בראשית ברא אלקים, דאלקים הוא מדת הדין והצמצום, ובראשית ברא אלקים דבריאת והתהוות העולמו' הוא ע"י הצמצום דוקא שהוא חסרון האור דמגילוי אור א"א שיהי' ההתהוות בפועל כ"א מחסרון האור דוקא, אבל תומ"צ הם המשכות שלמעלה מהעולמות, דשרש חיות העולמות הם מהמדות העליונות וכמ"ש זכר רחמיך וחסדיך כי מעולם המה דרחמים וחסדים שייכים לעולמות וכת"י ששת ימים עשה ה' את השמים וכו' שהם הששה מדות עליונות, אבל תורה קדמה לעולם וכמאמר אלפים שנה קדמה תורה לעולם, דאלפים שנה הוא אאלפך חכ' ואאלפך בינה, וזהו בראשית ב' ראשית שהתורה נק' ראשית וישראל נקרא' ראשית דנש"י ע"י התו' ממשיכי' בחי' האור שלמעלה מעלה משרש חיות העולמות, וביאור הענין הוא דהנה כתי' ויבדל אלקים בין האור ובין החשך ואי' במד"ר הבדילו לו, והבדילו לצדיקים, ולכא' תמה מהו הבדילו לו לעצמו, דזה שהבדילו לצדיקים ניחא, אבל מהו"ע הבדילו לעצמו וכי לאורה הוא צריך, והלא ממנו ית' נתהווה האור ע"י מאמר יהי אור, אבל מכללות הענין הרי מובן דמה שהבדילו לו לעצמו הוא גם שהבדילו לצדיקים ועם היות שהבדילו לצדיקים עכ"פ הוא אותו האור שהבדילו לעצמו, והענין הוא דהנה ידוע בפ"י אוא"ס הנה התואר אור היינו מה שנק' בשם אור ולא בשם שפע והוא להורות שאינו פועל שום שינוי והתפעלות בהמאור ולא כמו שפע שפועל שינוי בהמשפיע וכהכלל הידוע דכל מניע מתנענע בעצמו, דכאשר מניע דבר ה"ה מתנענע בעצמו, ולהיותו מתנענע לכן הוא מניע, וכמ"כ הוא בהשפעה וכמו בהשפעת שכל הרי יש שינוי בהמשפיע ע"י ההשפעה שע"ז מתוסף אור שכל בהמשפיע, וכמאמר רבי (תענית ז, א) הרבה קבלתי מרבותי ומחברי יותר מרבותי ומתלמידי יותר מכולם, דהרב הוא משפיע שכל לתלמידו שמלמדו שכל וחכמה מה שהתלמיד לא ידע תחלה מזה כלל, וכל ידיעתו של התלמיד הוא מהרב, ומ"מ הנה הרב משפיע להתלמיד בדרך קצרה, וכמא' לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה, שדבריו מועטים ועניניהם מועטים הנה ע"י החברים מתחדדים הענינים ונתוסף לו עוד הרבה שכל יותר מכמו שהי' תחלה, והגם שהוא הכל כלול בהשפעת הרב אבל הי' בהעלם וע"י החידוד מתגלה וניתוסף לו הרבה שכל, ואחרי כ"ז הנה ומתלמידי יותר מכולם, דזהו מצד עצם ענין ההשפעה הרי נתוסף אור שכל בהמשפיע, ואין זה דוקא ע"י שהתלמיד מקשה מהרב ונק' תלמיד המחכים את רבו דכל קושי' הוא העלם וכשמסיר הקושיא מתברר לו הענין יותר, וענין ומתלמידי יותר מכולם הוא שע"י עצם ההשפעה מתוסף אור שכל בהמשפיע, וטעם הדבר הוא לפי שההשפעה אינו מה שנשפע בדרך ממילא מהמשפיע מהאור שלו, כ"א שבא ע"י הכנה

מהמשפיע איך ומה להשפיע לו באופן שיובן אל המקבל, ולכן כל אור שכל שצריך להשפיע אל הזולת צריך לעיין בו בעצמו תחלה, הגם שכבר יודע את הענין לעצמו מ"מ בכדי להשפיע אל הזולת צריך לעיין תחלה בעצמו בהענין ואז דוקא ידע איך ומה להביאו לזולתו, וכידוע שיש חילוקים בחכמים יש מי שכל דבר שכל יכול להשפיעו אל הזולת ויש שהגם שהוא חכם גדול ומבין את הענין לעצמו אבל להשפיע לזולתו אינו יכול.

והנה טעם הדבר דזה יכול להשפיע את השכל לזולתו, וזה הגם שהוא מבין את השכל בטוב, ומ"מ אינו יכול להשפיע לזולתו הוא, דהנה בכדי להשפיע שכל אל הזולת בהכרח צריך לשנות את השכל מכמו שהוא לעצמו דאותו השכל כמו שמבינו המשפיע לא יוכל המקבל להבינו כ"א צריך לשנותו ולהביאו באופן שיובן אל המקבל, וזה דוקא כאשר מבין בעצמו את הענין לעומקו ביותר אז יכול לשנותו ולעשות בו כחפצו כו', וזהו הסבה מה שזה ביכולתו להשפיע מפני שהוא בעצמו יודע הענין לעומקו יותר ובעל שכל אחר שאינו יודע הענין לעצמו בטוב כ"כ אין ביכולתו לשנותו ולהביאו לזולתו כו', ולהיות שההשפעה הוא ע"י הכנה שלצורך ההשפעה צריך לעיין בעצמו בהענין כנ"ל לזאת נתוסף עי"ו בהמשפיע, וכן הוא בכלל ענין ההשפעה (גם שאינו צריך לעיין בהענין או שבהענין אינו נתוסף אצלו דבר מ"מ) הנה ע"י ההשפעה גופא להיות שזהו בבחי' התלבשו' שמלוכש ונתפס בהענין בעת ההשפעה מתוסף לו אור הנה מה שלא הי' מקודם, ולכאו' לפי הנ"ל הרי יש יתרון מעלה בהשפעה מה שהוא בבחי' התלבשו' ותפיסא שע"י נתוסף אור, הלא ענין ההתלבשות הי' ירידה לכאו' וגרעון בהמשפיע כו', אך הענין בזה הוא דענין השפע הוא שמשפיע מה שמקבל, דבענין משפיע ומקבל הנה המשפיע אינו דבר עצמי כ"א שמקבל דבר ואותו הדבר שמקבל הי' משפיע, ומובן שאינו דומה כמו שמקבל לעצמו וכמו שמשפיע אל הזולת, וכמ"ש במ"א, אבל מה הוא משפיע מה שמקבל, ומשו"ז שייך בו תוס' וגרעון, וע"י ההשפעה ההתלבשות בהענין מתוסף ומתחדש אצלו בהענין מה שלא הי' אצלו קודם כו', אבל אור ומאור הרי המאור הר"ע עצמי והאור ממנו הוא בדרך ממילא לא בבחי' התלבשו' ותפיסא, זאינו מתוסף דבר בהמאור ע"י הגילוי אור ממנו, ונמצא דבשפע ע"י ההשפעה נעשה שינוי בהמשפיע, וגם הנה הוא מתפעל בעצמו להשפיע שהרי ממילא ומאליו לא יושפע ההשפעה כ"א ע"י שמשפיע, וצריך לצמצם א"ע בכדי להשפיע דכאשר מאיר האור בגילוי לעצמו אינו שייך כלל להשפיע אל הזולת, ואדרבה הוא או בבחי' עלי' ביותר ולא בבחי' ירידה, וכידוע דטבע העלול להיות דבוק בעילתו, ובכדי שיוכל להשפיע לזולתו צריך לצמצם א"ע ואז יכול אר שכלו (היינו אפס קצהו מאור שכלו) להיות בבחי' ירידה והשפעה אל הזולת, והיינו דלבד הצמצום שבהאור השפע צריך לצמצם א"ע שיהי' שייך להשפעה, ובאותו אור הנשפע צ"ל כליות יועצות איך להשפיע ולכן אנו רואים שיש מלמד שהוא בר פועל ויש שאינו בר פועל, והיינו לפי שזה יודע לכלכל דבריו במשפט איך להסביר לו השכל שמתחדשים אצלו תמיד ענינים ואותי' המכוונים אל השכל שע"ז יודע

התלמיד את הענין ומבין אותו, הרי כ"ז הוא שינוי התפעלות בהמשפיע שמוטרד בההשפעה לבד מה שמוטרד להשפיע ולא יושפע מעצמו יש בו הטרדא איך להשפיע לפי אופן המקבל שיתקבל אצלו, משא"כ באור שאינו פועל שום שינוי בהמאור וכמו אור וזיו השמש הרי אינו נוגע בהשמש כלל אם האור מאיר א"ל, דכאשר יש עננים המסתירים על האור אין זה פועל שום גרעון בהשמש, וכן כאשר מאיר האור אינו מתוסף דבר בהשמש, וגילוי האור הוא בדרך ממילא לא ע"י התפעלות המאור, דהשמש אינו מוטרד בההשפעה בעצם ולא באופן ההשפעה, הרי שהאור אינו פועל שום שינוי והתפעלות בהמאור, וכ"ז הוא לפי שהאור הוא בחי' הארה לבד שאין בו מן העצם, ולא כמו שפע שזהו מהות דבר מה הנשפע וכמו שפעת מים דמהות המים נמשכים ממקום למקום, וכן הוא בכל בחי' שפע שנשפע מהות דבר מה, וכמ"ש במ"א, אבל ענין האור הוא שנמשך רק בחי' הארה לבד, לכן אינו פועל שום שינוי והתפעלו' בהעצם, והנה הגם שהוא רק הארה לבד, מ"מ ה"ה לפי אופן העצם, שזהו דוקא באור ולא בשפע, דהנה בשפע אין השפע בדומה אל העצם וכמו שיחת חולין של ת"ח, הנה הגם שצריכים לימוד מפני שיש בהם ענין שכלי, ולא כמו שיחת חולין של איש פשוט שאין בהם שום דבר, מ"מ השיחות חולין של הת"ח אינו בערך אור שכלו העצמי כלל, וה"ה מ"מ רק שיחות חולין לבד, וכן הוא בד"כ בהשפעת השכל דההשפעה אינה כמו שהיא גבי המשפיע, ומכש"כ שאינו בדומה כלל לעצם אור שכלו, וכמשנת"ל דבהשפעה צ"ל כליות יועצות והיינו שלא ישפיע את השכל כמו שהוא אצלו, דאל"כ הרי א"צ עצות לזה, אלא לפי שצריך לשנות הענין או שצריך להלבישו בענינים כאלה שלא יהי' נראה בו אור השכל כמו שהוא אצלו וכה"ג בהענינים שבאופן כזה דוקא יוכל להתקבל, הרי איך שיהי' הנה השפע משתנה מכמו שהיא אצלו.

אמנם באור ומאור הנה האור ה"ה תמיד בדומה אל המאור וכמו באור וזיו השמש שהוא בדומה אל בהירות השמש עצמה ובלבנה האור באופן אחר כפי מהות אור הלבנה עצמה וכן באור הנו, וכמו"כ באור וחיות הנפש שהאור הוא מעין המאור וכמ"ש במ"א, ולכן אנו רואים שהאור אינו משתנה דבכ"מ שהוא ה"ה באופן א', משא"כ השפע ה"ה משתנה לפי אופן הכלי שמתלבש בו, דכשם שבעצם המשכתו ממקורו ה"ה משתנה בהשפעתו ואינו בדומה למקורו כנ"ל, כמו"כ ההשפעה גופא ג"כ משתנית, וכמו בהשפעת השכל הרי אצל המקבל השפע משתנה לפי אופן החושים שלו, דהגם שזהו אותו אור השכל שנשפע לו מהמשפיע מ"מ ה"ה באופן אחר, וכמו גם בהשפעה גשמי' כמו בשפעת המים הרי המים משתנים לפי אופן העפר והקרקע שממנה יוצאים ואשר עלי' נמשכים, וכמו שיש מים היפים ומים הרעים והכל הוא מעפר שעליהם נמשכים המים, ועם כי השינוי אינו בעצם מהותו ממש שהרי גם המים הרעים אפשר לסגנם ולזכך אותם, מ"מ ה"ה מקבלים שינוי, וגם בשפע צ"ל כלי המוכנה לזה שיוכל לקבל השפע וכמו בהשפעת השכל הרי לא יומשך ויתקבל אלא במי שהוא בר שכל, ויכול לקבל את השכל, ולפי אופן המקבל כן צ"ל אופן

המשכת אור השפע, מה שא"כ באור שהאור נמשך בכ"מ בשוה ואין שום חילוק באור וזיו השמש שמאיר בטרקלין גדולה ובהיכל מלך או במקום האשפה שמאיר בהם בשוה ממש, ואין שום שינוי בהאור דהאור הוא טהור ונקי ע"פ האשפה כאשר הוא טהור וזך על פני המים, כ"כ בס' כד הקמח אות א' בד"ה נר ה' נשמת אדם (דכמו"כ הוא למעלה כמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא דהיינו בחי' אוא"ס הסוכ"ע שהוא בכ"מ בשוה ממש אע"פ שהדבר מוחש לחוש העין שיש בעולם מקומות שאינם נקיים וטהורים, והוא ית' הוא בכל מקום ממש, וכ"ז אינו פועל בו ית' שום שינוי ח"ו, ועמ"ש בלק"ת ד"ה את קרבני לחמי דרוה"ב) והיינו לפי שאור וזיו השמש הוא מעין השמש ה"ה מובדל בערך מהדבר שמאיר עליו שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא ממש ואינו בערך שישתנה מחמת האשפה שידבק בו הלכלוך והריח רע של האשפה ואין המקום נוגע כלל (והנה באור וחיות הנפש הרי הכחות משתנים לפ"ע הכלים כנודע, והיינו לפי שהכחות פרטים הן בבחי' שפע כמ"ש במ"א, וכללו' אור וחיות הנפש המחי' את הגוף הגם שנק' חיים בשרים לגבי אור הנפש עצמה מ"מ אינו משתנה, והראי' שהיא בכל גוף בשוה, ואם הי' משתנה לפי מהות הגוף הי' ג"כ משתנה לפי חלקי הגוף בהאברים פרטים שבו, ולא הי' בשוה בכל הגוף, ומאחר שהיא בכל הגוף בשוה הי"ז הוראה שאינה משתנה, ומ"מ צ"ל גוף מוכן אליו לפי שהוא אור"פ, ויכול להיות גם בגוף הבהמה כמו בגלגולים ר"ל רק שהוא אז בהעלם ומ"מ ה"ה נמצא שם וכמ"ש במ"א). והדוגמא מכ"ז יובן למעלה בענין אוא"ס ב"ה מה שנק' אור הוא להורות שזהו רק הארה לבד שאין בו מן העצם כלל, וה"ה בא בדרך ממילא מן העצמות (עם היות שאינו הכרחי ח"ו כ"א הגילוי הוא ברצון ומ"מ הוא כמו בדרך ממילא, וכמו"כ הוא גם באור וחיות הנפש וכמ"ש במ"א באורך), ואינו פועל שום שינוי ח"ו בהעצמות להיותו בחי' הארה לבד, אמנם ההארה היא לפי אופן העצם שהוא מעין העצם, וכשם שהעצם הוא פשוט בתכלית בבחי' א"ס ממש כמו"כ הארה היא ג"כ בבחי' פשיטו' ובבחי' א"ס, ולזאת גם בחי' אור הא"ס הגם שהוא רק הארה לבד ה"ה אינו בערך העולמו' כלל שיהי' מזה התהוות העולמות בבחי' יש וגבול לפי שאינו בערך כלל, וע"ז הוצרך להיות הצמצום באוא"ס שהאור הא"ס והבל"ג נסתלק ונכלל במקורו ונשארו חלל ומקור"פ דהיינו בחי' התעלמות האור והעדרו, ונמשך אח"כ הקו שאינו מהות אור הראשון לגמרי, וכידוע המשל בזה. מהמשכת השערות דהגם שהחיות נמשך מהמות מ"מ אינו מהות החיות שבמות כמו החיות הנמשך בהאברים, וכמו"כ בחי' הקו עם היות שנמשך מאוא"ס שלפה"צ מ"מ להיות שהמשכתו הוא ע"י הצמצום לזאת אינו מהות האור ממש שלפה"צ, וה"ה בבחי' חשך לגבי האוא"ס שלפה"צ, והוא בערך שיהי' מקור לעולמות, וז"ש ויבדל אלקים בין האור כו' שהבדילו לעצמו, והיינו שהוא למעלה מבחי' שרש חיות העולמו' דחיות העולמות הוא מבחי' אור הקו שזהו בחי' הארה לבד הבאה ע"י דילוג הצמצום, אבל בחי' מהות האור שלפה"צ אינו בערך מקור לעולמות, וזהו שהבדילו וע"ד שאמרו ראה שאין העולם כדאי להשתמש בו עמד וגזו כו', ומבואר במ"א דהיינו שהוא למעלה מחיות העולמות כו'.

עד"ז הו"ע הבדילו לעצמו שהוא למעלה מבחי' חיות העולמות, ועו"א הבדילו לצדיקים דע"י קיום תו"מ ממשיכים בחינת האור שלמעלה מעולמות, וכידוע שתכלית הכוונה בתו"מ הוא להמשיך בחי' או"א"ס שלפה"צ שיאיר בגילוי בעולמות לאחצה"צ, והיינו בחי' האור שהבדילו לעצמו שאין העולם כדאי להשתמש בו כו' הבדילו לצדיקים שממשיכים את האור הזה ע"י תו"מ.

והנה בעומק הענין הנה הבדילו לעצמו הוא באו"א"ס שלפה"צ גופא שנעשה הבדלה מה שהוא לעצמו היינו שלמעלה מן העולמו' לגמרי ומה שהוא בגדר שייכות עכ"פ לעולמות אע"פ שאינו בגדר מקור להם. והענין הוא דהנה ידוע דבאו"א"ס יש ב' מדרי' בחי' עצם האור ובחי' התפשטו' האור, דהנה נת"ל דאו"א"ס זהו בחי' הארה שהוא בחי' המשכה וגילוי מן העצם לא בחי' מהות העצם, ובכל המשכה יש ב' מדרי' עצם המשכה כמו שהיא למעלה מבחי' גילוי עדיין ובחי' הגילוי שהוא בחי' ההתפשטו' שלו לא בחי' עצם הדבר דכמו"כ הוא באו"א"ס מאחר שהוא בבחי' המשכה מן העצמות יש בזה בחי' עצם האור הנמשך שהוא למעלה מבחי' גילוי עדיין, וכמו עצם הכת שהוא בחי' ההיולי שלמעלה מהתפשטות ובחי' הגילוי שהוא בחי' ההתפשטות, ועו"א בפדר"א עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד, ופי' עד שלא נבה"ע היינו לפה"צ הי' הוא ושמו, הוא זהו בחי' אור א"ס לא בחי' העצמות דעל בחי' העצמות אינו שייך לומר הוא שזהו בחי' העלם, ועצמות א"ס הוא למעלה מהעלם וגילוי ונק' אתה כידוע ומבו' במ"א, והוא היינו האו"א"ס וקאי על בחי' עצם האור שהוא למעלה מבחי' גילוי עדיין, ושמו זהו בחי' גילוי האור דשם הוא בחי' גילוי כו', וזהו ע"ד מ"ש אתה הוא הוי' לבדך, דאתה זהו בחי' העצמות כו', והוא והוי' זהו בחי' עצם האור וגילוי האור דהיינו הוא ושמו, וכמ"ש אני הוי' הוא שמי. והנה בחי' עצם האור מובן שאינו בגדר שייכות אל העולמות כלל וכלל, וכמו כל כח היולי ה"ה מובדל בערך גם מהגילויים שלו עד שאינו בגדר מקור להם כלל כידוע, וממילא מובן דבחי' עצם האור שאינו בגדר גילוי ואינו בגדר מקור לגילוי ה"ה שלא בערך וגדר שייכות אל העולמו' כלל וכלל, אמנם בחי' גילוי האור יש בזה ג"כ ב' מדרי', הא' בחי' פנימי' האור והגילוי שהוא לעצמו עד"מ ואינו שייך עדיין אל העולמות, ובחי' חיצוני' האור השייך אל העולמות, והענין הוא דהנה אי' בע"ח בתחלתו טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות כו', והיינו בחי' התפשטו' האור דעל בחי' עצם האור אינו שייך לומר שהי' ממלא כל המציאות שה"ה אינו בבחי' גילוי כלל כנ"ל, אלא זהו בחי' גילוי האור, וכשעלה ברצונו הפשוט להאציל הנאצלים כו' הרי יש באו"א"ס מה שלמעלה מבחי' עליית הרצון והיינו בחי' פנימי' האור שאינו שייך שם עדיין עליית הרצון על עולמות, ורק בבחי' חיצוני' האור שייך עליית הרצון, ומבו' בע"ח שם שגם כאשר עלה ברצונו ית' להאציל לא הי' בו ראש וסוף ומעומ"ט כו', והיינו דבחי' האור הזה ג"כ אינו בגדר מקור אל העולמו' ולזאת צמצם עצמו וסילק אורו הגדול עה"צ כו', וידוע דפעולת הצמצום הוא ב' דברים, הא' להבדיל בחי' החיצוני' מבחי'

הפנימי, והב' דמבחי' חיצוני' האור יומשך הארה שיהי' בערך מקור לעולמו. והמשל בזה ידוע מהשפעת השכל דכאשר המשפיע משכיל השכל לעצמו ה"ה אינו בערך המקבל כלל. והגם שבודאי יש בזה בחי' אור השייך אל המקבל מ"מ ה"ה בבחי' התכללות והתאחדות באור המשפיע ואינו ניכר כלל בפ"ע. וכאשר מאיר אצל המשפיע אור שכלו בגילוי לא יוכל למצוא בעצמו בחי' אור השכל השייך אל המקבל היינו שיהי' בערך המקבל, ואם ישפיע אל המקבל הי' מעורב באור בחי' פנימי' ועצמי' שכלו ולא יוכל לקבל ההשפעה. ובהכרח שיעלים אור שכלו בעצמותו ואז ניכר ונבדל בעצמו בחי' חיצוני' האור שאפשר להביאו אל המקבל ומובן בזה דלכד זאת שנבדל חיצוני' אור השכל מהפנימי' הנה בחי' חיצוני' השכל גופא מתעלם ממנו האור ואינו מאיר בו כמו שהי' מאיר תחלה שהי' בו בחי' גילוי אור רב. וע"י הצמצום הנ"ל מתעלם האור והאור הנשאר אינו כמהות האור הראשון כלל. והדוגמא מזה יובן למעלה, דלפ"צ הי' בחי' חיצוני' האור בבחי' התאחדות עם בחי' פנימי' האור ולא הי' ניכר ונבדל בפ"ע כלל. ובבחינת חיצוני' האור הי' האור והגילוי ג"כ בבחי' א"ס ממש (והגם דבמדר' זו הי' בחי' עליית הרצון כנ"ל ובחי' השערה בכח על כל מה שעתיד להיות בפועל שזהו בחי' כח הגבול כו', מ"מ הרי ידוע דכח הגבול שבא"ס אינו בבחי' גבול כלל ח"ו וה"ה ג"כ בחי' בל"ג כו'. והעיקר הוא, דלפ"צ הי' מאיר גילוי אוא"ס הכבוע"ג גם בבחי' כח הגבול עד שכח הגבול לא הי' ניכר כלל. והענין הוא כידוע דכח הגבול זהו בחי' אותי' הרשימו דבתחלה הי' מאיר בהם גילוי אוא"ס ממש, וע"י הצמצום הגם שלא נעשה שינוי בהאותי' ואף גם לא בפעולת האותי' כ"א מה שנתעלם האור מצד צמצום האור כמ"ש במ"א, מ"מ בחי' העלם האור גרם שנעשו האותי' בבחי' מציאו', וז"ש בע"ח דע"י הצמצום נתגלה ונתהווה כח הגבול, וכמ"ש במ"א. אבל לפ"צ הי' מאיר בהאותי' בחי' האוא"ס הכבוע"ג בגילוי ממש ולא הי' כח הגבול ניכר כלל). וענין הצמצום הוא שנתעלם האור ועי"ז נעשה הבדלה בין הפנימי' אל החיצוני' שניכר ונבדל בחי' חיצוני' האור השייך אל העולמות ובהאור הזה נתעלם בחי' האור שהי' מאיר בגילוי לפ"צ ונשאר רק הארה לבד שאינו כמהות האור הראשון (היינו בחי' נקודת הרשימו שכלול בזה כללות בחי' האור השייך אל העולמות ומבחי' הרשימו נמשך גילוי האור וכמ"ש במ"א) והיינו בחי' אור הקו שנמשך אח"צ.

וביאור הענין הוא, דהנה כללות בחי' האוא"ס השייך לעולמות זהו בחי' מל' דא"ס שהיא בחי' תחתונה שבא"ס. דהנה בכדי שיהיו עולמות בבחי' יש וגבול שזהו תכלית הכוונה בברה"ע שיהיו עולמות בבחי' יש דוקא, וכידוע דבאמת עיקר הכוונה הוא התהוות עוה"ז שהוא בחי' יש ממש והוא עיקר הכוונה וכמ"ש אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי דאנכי מי שאנכי עשיתי ארץ דוקא ואיזה ארץ זו שאדם עלי' בראתי, דהיינו ארץ התחתונה הלזו הגשמי'. ובראתי בגימט' תרי"ג והן תרי"ג מצות שניתנו למטה שזהו עיקר הכוונה להיות קיום התומ"צ בגשמי' דוקא ולעשות הדברים התחתונים כלים לאלקות. וכמו שופר הגשמי כשמקיימים בו מצות תקיעת שופר ה"ה נעשה כלי לאלקו',

וכמו"כ הוא באתרוג הגשמי ותפילין, וכה"ג בכל המצות שבהם וע"י נעשים הדברים התחתונים כלים לאלקות וממשיכים גילוי אלקו' למטה וכמו"כ לאכפ"י לסט"א שיאיר אוא"ס ב"ה במקום החשך כו' ביתר שאת ויתר עז כו' וכמ"ש בסש"ב פל"ו דסוף מעשה זו הוא שעלה במח' תחלה דנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים דוקא, ולזאת עיקר הכוונה היא בהתהוות העולם התחתון דוקא, ומה שנתהוו עולמות העליונים הוא רק בכדי שיוכל להיות התהוות עולם התחתון ע"י ירידת האור שירוד ממדרי' למדרי' ע"י כמה לבושים המסתירים עד שיהי' באפשר להתהוות עולם התחתון, וכמ"ש בסש"ב שם, ומ"מ גם התהוות העולמות העליונים הוא בבחי' יש לגבי אוא"ס, כי אינו בערך כלל וכלל, ואפי' בחי' א"ק שהוא פרצוף הראשון הרי גק' אדם דברי' דכללות, והיינו דהתהוותו הוא בבחי' יש מאין, והתהוות זאת מבחי' המל' דוקא, וכידוע ההפרש בין מדת המל' לשארי מדות, דכל המדות המשכתן הוא בבחי' עו"ע, להיות כי המדות עצמן התהוותן הוא בבחי' עו"ע זמ"ז, וכמו בקו הימין חח"ן הנה התהוות החסד מהחכ' הוא בדרך עו"ע, דמדת החסד היתה כלולה תחלה בבחי' החכמה ויצאה מהעלם אל הגילוי, דהגם דהמוחין הן למעלה הרבה מהמדות כנודע, מ"מ הרי יש במוחין התכללות המדות, ובפרט בבחי' חיצוני' המוחין שהן מקור למדות ה"ה כלולים בהם, והחסד שרשה מבחי' החכ' וכידוע דחוי"ב הן מים ואש, וה"ה כלולה במציאותה בספי' החכ' (והעיקר לפי שגם מדת החסד הוא כה רוחני ושייך התכללותו בחכ') ובאה מהעלם אל הגילוי, וכן נצח ענף החסד שהוא ג"כ בבחי' עו"ע, וכמו שאנו רואים שמדת הנצח מסתעף ממדת הגדולה, דכל איש רחב לבב בגדולה והתפשטות יתירה (שזהו ג"כ ענין החסד שהו"ע התפשטות) תגדל אצלו מדת הנצח יותר, (ולפמ"ש במ"א דחסד דו"א הוא בחי' חסד דמ"ה, הנה ענין הניצוח הוא לנצח א"ע נגד דברים המונעים את ההשפעה, וכמ"ש באגה"ק סי' ט"ו, וזהו מצד תגבורת החסד להיות מדת חסדו גדולה ביותר לזאת ה"ה מנצח א"ע נגד כל דבר המונע, ונמצא דמדת הניצוח כלולה במדת החסד), וכמו"כ יובן בבחי' חח"ג למעלה דחסד הוא ענף החכ' ונצח ענף החסד, שזהו בבחי' השתל' עו"ע, וכה"ג הוא בכל הע"ס שהן בבחי' עו"ע, וכמ"ש באגה"ק סי' כ' דמ"ש הרמ"ק בענין השתל' עו"ע וכ"ה בזה"ק זהו השתל' הספי' בספיר' עצמן כו', הרי שהע"ס הן בבחי' השתל' עו"ע, ולכן ההתהוות הנעשה מהמדות אפי' נה"י הכל הוא בבחי' עו"ע, ולא הי' אפשר שיתהווה מזה נבראים בע"ג ותכלית, אך מבחי' מדת המל' דוקא נמשך שרש התהוות הנבראי' להיות כי מדה זאת גם באצי' הגם שהיא בבחי' אחדות עם הע"ס מ"מ אינה בבחי' מהות עצמות האצי' היינו מבחי' גופא דאצי' ממש כו', כי מדת ההתנשאות עד"מ למטה אינה נמשכת ממהות האדם רק בבחי' דבר יוצא לחוץ ממנו, (י"ל שכל ענין ההתנשאות הוא על הזולת דעל עצמו אינו שייך הענין כלל, ולא כמו כל המדות דכולם שייכים על עצמו ג"כ, וכמו אהבה שאוהב א"ע, הגם שאין זה מדה ממש וכמ"ש במ"א דאהבת עצמו הו"ע הרגש עצמי ולא בבחי' התפעלות מדה, מ"מ ה"ז אהבה כו', ויותר י"ל שזהו"ע יוקר עצמו מה שיקר בעיניו, וידוע שזהו

מקור המדות וכמ"ש במ"א. ומאחר ששייך ענין יוקר עצמו שייך ג"כ ענין האהבה באיזה התפעלות. וכן גבורה שמתגבר ע"ע ומעורר ר"ר על עצמו ומנצח א"ע, וכמו"כ כל המדות שייכים על עצמו. משא"כ מדת ההתנשאות אינו שייך ע"ע כלל. וזהו דמדה זאת היא חוץ ממנו מפני שאין לה שייכות לעצמו כ"א אל הזולת, ממילא עצם המדה היא בבחי' הבדלה מעצמותו, והיינו שבו בעצמו הוא מה שחוץ לעצמו. וי"ל שזהו ע"ד מ"ש בבה"ז פנחס בד"ה ובחדש הראשון ההפרש בין מח' עצמית ובין מה שהוא עצמו חושב אודות זולתו שהיא מח' נבדלת. והגם דעצם הענין אינו שייך לכאן דשם הוא בענין הכלים ונשמות כ"א לדוגמא שהגם שהמח' בד"כ היא מיוחדת בו ונק' לבוש המיוחד כנודע, מ"מ יש מה שחושב אודות הזולת שזהו בו בעצמו מה שנבדל ממנו, ועד"ז יובן בענין ההתנשאות). ולכן כל ענין המלוכה וההתנשאו' להיות מובדל ומרוחק דוקא לא כמו כל המדות שהן בבחי' קירוב וכמ"ש במ"א. והיינו מטעם הנ"ל דלהיות שכל המדות מציאותן הוא בדרך עו"ע שזהו בחי' קירוב, כמו"כ המשכתן והשפעתן הוא בבחי' קירוב. ובחי' מל' היא בבחי' הבדלה, דגם באצ"י אינה בבחי' קירוב ובבחי' עו"ע, ולכן אופן ההמשכה וההשפעה מבחי' המל' הוא ג"כ בדרך הבדלה וריחוק דוקא. ולכן התהוות בחי' יש וגבול הוא מבחי' המל' דוקא, להיות דהמל' באצ"י גופא היא שלא מגופא דאצ"י ממש וכמו בחי' יש מאין כנ"ל, וההמשכה מבחי' מל' הוא בבחי' ריחוק דוקא. לכן מזה יכול להיות ההתהוות בחי' יש מאין להיות נבראים במציאות יש ובע"ג.

והנה כשם שהוא בהמדרי' שאח"צ דהתהוות הוא ע"י ספי' המל' דוקא הנה כמו"כ הוא בשרש הראשון דכללות בחי' האוא"ס השייך לעולמות היינו שיהיו עולמות בבחי' יש וגבול זהו רק בחי' מל' דא"ס. דמדרי' שלמעלה מזה אינו בערך שייכות כלל לבחי' היש וגבול, כ"א בחי' המל' שהיא המדרי' היותר תחתונה שבאוא"ס שאין זה מבחי' מהות ועצמות דאוא"ס (ועמ"ש בהביאור דשחורה אני הב' דהיינו בחי' התפשטו' האור והזיו, יעו"ש) זהו מה שיש איזה שייכות אל העולמות. אמנם בבחי' מל' דא"ס כמו שהיא לפה"צ הרי מאיר בה ג"כ גילוי אוא"ס ממש וא"א שיהי' מזה התהוות העולמות ואינו עדיין בבחי' מקור לעולמו' כ"א רק בבחי' שייכות לבד, והיינו מה ששייך במדרי' זו להיות עליית הרצון על העולמו' ובבחי' השערה בכח איך שיהי' העולמות. אבל א"א עדיין שיהי' מזה עולמו' בבחי' יש כ"א הי' הכל בבחי' א"ס ממש. רק ע"י הצמצום שנתעלם בחי' האור הפנימי דמל' דא"ס לגמרי ונשאר רק בחי' החיצוני' לבד, וכמ"ש בע"ח כאלו נא' מל' דמל' דא"ס. ובלקו"ת שם שזהו בחי' היותר אחרונה שבהאור וזיהו ובד"ה להבין מ"ש באוצ"ח נר' שזהו בחי' האותי' שבמל' דא"ס והו"ע הרשימו. וזהו מ"ש אתה הוא הוי' לבדך אתה עשית את השמים כו'. דאתה הב' חסר ה'. דמ"ש אתה הוא הוי' כו' קאי על אוא"ס שלפה"צ וכנ"ל. ובכדי להיות עשיית שמים וארץ כו' זהו ע"י אתה חסר ה' והן הה' פרצופי' שמן הכתר עד המל'. דגם בבחי' אוא"ס שלפה"צ יש בחי' ומדרי' הנ"ל, ודוקא ע"י שחסרו' הה' מדרי' דהיינו שגם בבחי' המל' נתעלם בחי' האור הפנימי הנה מבחי' חיצוני' האור לבד הוא שנמשך הקו"ח להיות

בבחי' שרש וחיות העולמות. וז"ע שהבדילו לעצמו, דהיינו בהאוא"ס שלפה"צ (והוא בחי' גילוי האור) דבחי' פנימי' האור הוא רק לעצמו כבי' ואינו שייך אל העולמות כלל. ומה ששייך אל העולמות הוא רק בחי' מל' דא"ס שזהו בחי' היותר אחרונה שבא"ס, דהיינו בחי' הויו וההתפשטות לבד. וגם בזה הי' צמצום דבחי' פנימי' האור שבמל' נתעלם לגמרי, ובחי' גילוי הקו זהו מבחי' היותר אחרונה שבהויו. והנה כשם שתחלת האור והויו הנמשך בעולמות דהיינו בחי' גילוי הקו הוא רק בחי' חיצוני' לגמרי לגבי אוא"ס שלפה"צ, כמו"כ הוא כל ההמשכו' שאחה"צ הנה מה שנמשך מן העליון אל התחתון להיות התחתון בבחי' מציאות הוא רק מבחי' אחרים וחיצוני' של העליון, דהיינו לאחר התעלמות בחי' הפנימי' של העליון או יכול להאיר אל התחתון שיהי' באפשרי לקבל את האור ויהי' בבחי' מציאות. וכידוע דפרצוף הראשון שנתהווה ע"י הקו מאוא"ס שאחה"צ הוא בחי' פרצוף דא"ק ובה מאיר גילוי הקו. ועיקר הקו הוא בבחי' עתיק דא"ק וכמ"ש בע"ח שיש כדוגמת עתיק לעילא מגולגלתא דא"ק, ומבו' במ"א דהיינו ראשית הקו. ומ"מ בכללות א"ק מאיר בחי' עצמות הקו. וידוע שיש בא"ק בחי' פנימי' וחיצוני', דפנימי' א"ק זהו בחי' אור הקו שמאיר בא"ק ובחי' חיצוני' היינו מה שא"ק כולל כללות העולמות והספי' שבהם מאיר ג"כ גילוי אוא"ס עד שהעולמות והספי' כמו שהן בא"ק עומדים כולם בהשוואה. והיינו לפי שאינם כלל בבחי' מציאות כמו שהן אח"כ וכמ"ש במ"א באורך. מ"מ ודאי אין הגילוי בבחי' חיצוני' דא"ק כמו בבחי' הפנימי', אמנם בכדי שיהי' התהוות בחי' עקודים ונקודים הי' צ"ל הצמצום בא"ק שהו"ע התעלמות האור גם דבחי' חיצוני' הנ"ל, וכמ"ש במ"א דענין הצמצום דא"ק הוא עד"מ תיבה אחת כשמפרטים האותי' שבה שזהו בחי' סילוק האור שבהאותיות. דכמו שמאיר האור בגילוי בבחי' א"ק א"א להיות התהוות העולמות שלמטה מא"ק, כ"א מבחי' צמצום והעלם האור. והענין הוא, דהנה ידוע דא"ק נק' אדם דבריאה דכללות, ועקודים נק' אדם דיצי'. וכתוב יוצר אור ובורא חשך, שהבריאה נק' חשך ויצי' אור. ולכאו' א"מ והלא ברי' למעלה מיצי', איך הברי' נק' חשך ויצי' אור. אך הענין הוא, דמה שהברי' נק' חשך היינו שהיא בבחי' חשך ובבחי' העלם לגבי למטה שאין התחתון יכול לקבל בחי' אור זה, והוא לפי שבבריאה מאיר עדין גילוי אוא"ס. וכמבואר הטעם במ"א דלהיות שהבריאה הוא יש הראשון שנתהווה מהאין האלקי ה"ה קרוב אל האין האלקי ומאיר בו גילוי האין (וכמ"ש במ"א המשל ע"ז מאותיות החקוקים על האב"ט) והיינו הן בבחי' ברי' הכללית והן בברי' הפרטי' כו' עם היות דהאין האלקי זהו רק מבחי' היותר אחרונה שבאצי' ולאחר שנתעלם אור האצי' ומאיר רק בחי' אור של תולדה, וכמו"כ בבחי' ברי' דכלל' שזהו רק לאחר התעלמו' האוא"ס שלפה"צ כנ"ל (וכמ"ש בתו"א ד"ה פתח אליהו דצמצום הוא עוד בחי' העלם יותר מפרסא) ומ"מ ה"ז בחי' חשך והעלם לגבי למטה מפני שעדין מאיר שם גילוי אור וא"א שיאיר במדרי' שלמטה. וזהו דבכדי שיהי' הגילוי בבחי' א"ק זהו ע"י הצמצום דוקא, דכאשר מתעלם האור אז יכול להיות הגילוי למטה להיות בחי' עקודים נקודים. וזהו בראשית

ברא אלקים, דהתהוות העולמות אפילו בריש כל דרגין הוא ע"י הצמצום דוקא. אבל ע"י התומצ' ממשיכים עצם האור שלמעלה מהאור השייך אל העולמות. וזהו הבדילו לו לעצמו, ומ"מ הבדילו לצדיקים, דע"י תומצ' ממשיכים גם בחי' עצם האור מה שאינו בגדר העולמו' כלל.

בס"ד, שמע"צ, רפ"ז

ביום השמיני עצרת תהי' לכם. דעצרת הוא שמיני במספר לביום הראשון. לביום הראשון הוא ט"ו, וביום השמיני לביום הראשון הוא עצרת דענינו העכבה וקליטה. והיינו דכל האורות העצמי' והגילויים הנעלים שמאירים בחדש השביעי שהוא שבע (זאט) באורות עצמיים וגילויים נעלים, הנה ההעכבה והקליטה הוא בעצרת. וזהו ביום השמיני ביום הידוע דכל מיני שמיני שהוא שמן וטוב הנה עצרת תהי' לכם שהקליטה וההעכבה יהי' רק בנש"י. והיינו דשמע"צ הוא אור כללי ששייך לכללות העולם אמנם הקליטה וההעכבה הוא רק בנש"י. וכדאיתא במד"ר (במדבר פכ"א) משל למלך שעשה סעודה ז' ימים וזימן כל בנ"א שבמדינה בו' ימי המשתה, כיון שעברו ז' ימי המשתה אמר לאוהבו כבר יצאנו ידינו מכל בני המדינה נגלגל אגני ואתה במה שתמצא כו', כך אמר הקב"ה לישראל ביום השמיני עצרת תהי' לכם גלגלו במה שאתם מוצאים בפר א' ואיל א'. דהו' ימים הם לכל בני האדם שבמדינה ג"כ, ורק ביום השמיני הוא לכם בלבד ועוד זאת דעצרת תהי' לכם, שההעכבה והקליטה הוא רק לכם לבד. ובזהר פ' ויגש (ר"ח ב) ע"פ ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, כך ביום השמע"צ תהי' לכם דהא בזימנא דא איהו קב"ה בלחודו בחבורא חדא עם ישראל. וצ"ל מהו השייכות דולא עמד איש אתו בהתודע כו' לשמע"צ. והנה בשמע"צ עושין שמח"ת, והלא התורה נתנה בחגה"ש, דבחגה"ש אנו אומרים זמן מתן תורתנו, והיו צריכים לעשות שמח"ת בחה"ש, ולמה עושין שמח"ת בשמע"צ. אך הענין הוא, דהנה בשמע"צ עושין שמח"ת על הלוחות האחרונות שנתנו ביוהכ"פ. דהנה בלוחות הראשונות שניתנו במ"ת בחגה"ש היו ישראל במדרי' צדיקים דישראל במעמד הר סיני פסקה זוהמתן, והיינו דמצד עצמם היו ראויים לאור וגילוי. ובמ"ת הי' גילוי אוא"ס ב"ה וכמ"ש וירד הוי' על הר סיני שהי' גילוי העצמות והי' נראה ונגלה לעין כל, והי' מאיר בגילוי בנש"י, וכמ"ש וכל העם רואים את הקולות כו', שהי' רואין את הנשמע ושומעין את הנראה ועל כל דבור ודבור פרח נשמתן והחזירן בטל תחי'. והגם שהי' אצלם התגלות עצם הנשמה ולכאור' דכאשר עצם הנשמה הי' בהתגלות מהו"ע דפרחה נשמתן. אלא דזה גופא בא להורות על עוצם מעלת רוממות הגילוי שהאיר או, ועל מעלת מצב ישראל במעמד הר סיני שהאיר אצלם גם הארת הנשמה המלובשת בגוף

בגילוי גמור. וידוע דכאשר הנשמה המלוכשת בגוף והיינו כחות הגלויים דכאשר הגוף והנה"ב מעלים עליהם הנה גם עצם הנשמה נסתר ונעלם, וכאשר הכחות הגלויים הם בגילוי, והיינו שהגוף והנה"ב אינם מעלימים שאז הרי כחות הארת הנשמה מאירים בגילוי, הנה אז גם עצם הנשמה היא בגילוי. ובמעמד הר סיני הרי פסקה זוהמתן דהגוף והנה"ב לא העלימו כלל על הכחות של הארת הנשמה והאירו בהם בגילוי ובמילא הי' התגלות עצם הנשמה ולזאת על כל דבור כו' פרתה נשמתן מפני ההרגש פנימי. דטבע האור ליבטל וליכלל בהמאור. והחזירן בטל תחי' שהוא הגילוי העצמי המושרש בהעצמות להאיר דוקא ולא ליבטל. ולכן הנה כ"ז הוא הוראה על עוצם מעלת הפלאות גילוי העצמות ב"ה שהי' במ"ת, ומעלת מעמד ישראל אז. ולכן נתינת לוחות הראשונות הי' ברעש ובקולי קולות וכמ"ש ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים כו'. לפי שישראל היו אז במדרי' צדיקים והצדיקים הנה כל עבודתם הוא באתגליא ובגילוי. אבל לוחות האחרונות ניתנו בחשאי, דלוחה"א הי' אחר חטא העגל והיו ישראל במדרי' בע"ת, ולכן ניתנו בחשאי כדרכם והילוכם בקדש של בע"ת שהם במדרי' הצנע לכת דוקא. ולכן הלוחה"א ניתנו ביוהכ"פ שהוא יום סליחה ומחילה, דעצומו של יום מכפר. והעיקר ע"י התשובה דבע"ת משכין לי' בחילא יתיר, וכמ"ש ממעמקים קראתיך הוי' דממעמקים הוא מעומק לעומק, והיינו מעומק פנימי' נקודת הלב שמעורר עומק פנימי' נפשו דעי"ז הוא מגיע למעלה בפנימי' ועצמי' א"ס. וזהו קראתיך הוי' שקוראים וממשיכים אור רצון חדש להיות סליחת עוונות ושע"י קריאה זו הנה זדונות נעשים לו כזכיות, שהזדונות עצמם נעשים זכיות. והו"ע המצות דבע"ת שנעשים מלאים מצות ממה שתחלה היו מלאים עוונות ר"ל. דמצות של בע"ת אינו דומה להמצות של הצדיקים, דמצות של הצדיקים הוא בכחי' אור ישר שהם רצה"ע. אבל מצות של הבע"ת הוא שנעשים מלאי מצות מזה שהיו תחלה מלאי עון ר"ל, והיינו דע"י תשובתם בריבוי סיגופים ודמעות מכבסות ורוב העבודה כפי המצטרך לסדר עבודתם הנה עי"ז הם פועלים להפוך את החשך לאור ונהפכו לקדושה. וזהו"ע נתינת התורה ביוהכ"פ דוקא מה שהזדונות נעשים כזכיות, דזהו מדרי' גבוה במאד במעלת התשובה. דהנה מלבד זאת שממלא את כל הפגמים אשר פגם הנה עוד זאת שהחשך עצמו נעשה אור.

וזהו דכתיב ויגד לך תעלומת חכמה כי כפלים לתושי' כו'. דתושי' היא תורה דאורייתא מחכ' נפקת בחי' ח"ס. ובלוחה"א הוא אומר תעלומת חכ' שהוא פנימי' ח"ס שהוא פנימי' ועצמי' א"ס. ובשמע"צ עושין שמח"ת שהוא השמחה על הקירוב שלאחר הריחוק. דכאשר כל השנה הנה הוא בריחוק כאשר ידע אינש בנפשי' ואח"כ בחדש אלול שנפתחים שערי רחמים ובפרט בהעבודה דר"ה ועשי"ת דאז חשף הוי' את זרוע קדשו והוא התגלות המאור ובמילא הוא קירוב הניצוץ, וכנראה במוחש בכאו"א דבזמנים האלו הוא בקירוב יותר, ואח"כ ביוהכ"פ שהוא בתכלית הקירוב ע"י התשו' מעומק הלב ופנימיותה, הנה אח"כ בחה"ס הוא זמן שמחתנו, ב' שמחות וכמ"ש ישמח

ה' במעשיו וכתיו: ישמח ישראל בעשיו, שהיא שמחה טובה כפולה ומכופלת, שמחת הקב"ה ושמחת ישראל. והמשל בזה הוא כמו בן מלך שהי' בשבי' ויוצא לחפשי דאו הנה שמחת המלך והבן מלך גדולה מאד. כך הנה ישראל נקראים בנים למקום והם בני מלכים, וכאשר כל השנה מרוחקים כו', אבל עכ"פ באלול מתעוררי' וכו', וזהו"ע שמח"ת שהוא השמחה על הקירוב לאחר הריחוק, והקירוב הוא ע"י תשו' שהוא החזרת פב"פ שנעשה ע"י התשובה, היא שמחה גדולה במאד ועושי'ן זה בשמע"צ דוקא שהיא השמחה על התורה שניתנה ביוהכ"פ. וביאור הענין הוא, דהנה כתי' או יחזיק במעווי יעשה שלום לי שלום יעשה לי, וארז"ל כל העוסק בתורה משים שלום בפמש"מ ובפמשמ"ט. דתורה נק' שלום, שהיא כלי לכל מיני טוב, ועל ידה היא התחברו' בכל המדרי' וזהו"ע השלום. דהנה כתיב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ומקדים שמים לארץ. וכתיו ביום עשות ה"א ארץ ושמים, ומקדים ארץ לשמים. דענין הקדימה הוא להורות על המעלה ומדריגה, וכשאומר בראשית כו' השמים כו' הוא קדימת המעלה והמדרי' דשמים על ארץ. וכשאומר ביום כו' ארץ ושמים הוא קדימת המעלה והמדרי' דארץ על שמים. וכפולגתא הידוע אם שמים קדמו או ארץ קדמה. דבאמת הנה שניהם אמת. דשמים וארץ הם רוחני' וגשמי', דשמים הם רוחני' וארץ היא גשמי', ויש מעלה ברוחני' על גשמי', ויש מעלה ויתרון בגשמי' על מדרי' הרוחני'. ולכאו' א"מ מהו המעלה בגשמי' בכלל ובפרט שבדברים הגשמי' יהי' בזה עוד יתרון מעלה ומדרי' על דברים הרוחני'. וג"ו יפלא דבמעלת השמים על הארץ נא' רק שם אלקים ובמעלת הארץ על השמים נא' ה' אלקים. אך הענין הוא, דבאמת יש יתרון מעלה ומדרי' בגשמי' על מדרי' הרוחני' דהרי רוב המצות נתלבו בדברים גשמי' דוקא, וכמ"ש עשר תעשר את כל תבואת זרעך כו', והמעשרות הם בתבואה גשמי' הצומחת בארץ הגשמי' ובאה ע"י עבודה גשמי' בחרישה זריעה וקצירה. וכן תפילין מצותה בקלף ועור גשמי'. וד"מ שבלולב בצמחים גשמי'. וכן המצות דחובת הלבבות הם בפועל בגשמי' באהוי"ר וכמ"ש לבי ובשרי ירננו כו', דהלב ובשר הגשמי יתעורר כו'. וכן בלימוד התורה הרי מצותה בידיעה והשגה שכלית דשכל אנושי, וכאמר רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא, שהמצות הם אברים וכלים לרצה"ע. וכמו עד"מ בהאדם למטה הרי האבר הבריא הנה מלבד זאת שהוא כלי אל הכח ההוא, כח השכל במוח שבראש וכח הראי' בעין כו', הנה עוד זאת הרי האבר ממשיך את החיות וזהו שהמצות הם אברים דמלכא דעל ידם מאיר האור אלקי בעולם. דהמצות הם המשכות וגילויים, וההמשכה והגילוי הוא דוקא ע"י מצות מעשיות. ולאן דוקא בעוה"ז אלא גם בעולמות העליונים ובהמדרי' של ג"ע הנה כל ההמשכות והגילויים הוא ע"י מצות מעשיות דוקא, וכמ"ש ויניחחו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה ברמ"ח מ"ע ולשמרה בשס"ה ל"ת, דע"ז נמשך תוס' אור גם במדרי' הג"ע. דשכר מצוה מצוה, דשכר מצוה הוא ההמשכה והגילוי הוא המצוה עצמה מה שהיא מצוה במעשה דוקא, ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא אפילו בהמדריגו' דג"ע. אלא עצמי' הגילוי יהי' לע"ל דוקא, ורק דעתה נמשך רק

הארה, וכל האורות והגילוי הנמשכים ע"י המצות הן הגילויים למטה והן הגילויים בעולמות עליונים הוא ע"י המצות מעשיות דוקא וכדאי במדר"ר ע"פ לריה שמניך טובים כל המצות שעשו האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך כדבר שמריקים מכלי אל כלי, רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת במצות מעשי, והגם שצ"ל גם כוונת המצות, אבל העיקר הוא המעשה בפו"מ. ולכן הנה אם כיוון כל הכוונות שבמצוה וגוף ועצם המצוה לא עשה ח"ו בפו"מ כ"א רק בכוונה בלבד הרי אינו ממשיך מאומה וחסר גוף ועצם הפועל, כי עשי' לעילא, דהעיקר הוא מצות מעשי' דוקא. וזהו יתרון מעלת דברים הגשמי' על המדרי' הרוחני', דהמצות נתלבשו בדברים גשמי' וקיום המצות בפועל הוא העיקר וכוונת המצוה שהיא רוחני' היא כטפל לגבי העיקר, ולזאת ארץ קדמה שהוא קדימת המעלה שיש בגשמי' על הרוחני'.

אמנם הנה זה גופא צ"ל מהו יתרון מעלת העשי' דדוקא העשי' הוא לעילא וע"י העשי' ממשיכים אורות וגילויים היותר גבוהים ונעלים, דלכאורה הנה מדרי' הרוחני' הם גבוהים במעלה ומדרי' על חומרי' הגשמי', ומ"מ הנה ע"י המדרי' רוחני' כמו כוונת המצות אינם ממשיכים מאומה, ועיקר ההמשכה הוא ע"י מעשה המצות דעשי' לעילא, וכשעושה את המצוה בפו"מ או צ"ל גם כוונת המצוה, אבל העיקר הוא העשי' בפו"מ דוקא. והיינו דאימתי ממשיכים ההמשכות ע"י המדרי' הרוחני' ע"י קדימת עשיית המצות בפו"מ, והן המה יסוד ועיקר כל ההמשכות הרוחני'. אך הענין הוא, דהנה ידוע דבכללו' יש ב' מדרי' ממכ"ע וסוכ"ע, וב' בחי' ומדרי' אלו הם מרוכ"ד עד סוכ"ד, דאור הממכ"ע הוא מראשית גילוי הקו וכמא' כדוגמת עתיק לעילא מגולגלתא דא"ק עד מל' דמל' דעשי' ואור הסוכ"ע הוא מעיגול הגדול שלפני הקו עד תחת' העשי' וכמ"ש ומתחת זרועות עולם, שהוא אור הסוכ"ע דסוכ"ע ומקיף עד תחתית העשי'. רק שההפרש ביניהם הוא דממכ"ע הוא בחי' גילוי וסוכ"ע הוא בחי' העלם. דאור הממלא הוא אור"פ ונמשך בכל עולם וספירה לפי ערכם והוא האור שלהאיר את העולמו' ע"כ הוא גילוי, וסוכ"ע הוא בחי' העלם. והגם דסוכ"ע הוא ג"כ בחי' גילוי דהרי סוכ"ע הוא לגלות עצמותו והוא גילוי רצוני, ומאחר שהוא גילוי רצוני לגלות עצמותו ה"ה לכאו' ג"כ גילוי, ומ"מ ממכ"ע הוא בחי' גילוי וסוכ"ע הוא בחי' העלם. אך הענין הוא, דהנה פעולת הצמצום הוא שהאור הא"ס נסתלק ונתעלם, דהנה כללות הגילוי שהאיר לפה"צ הוא אור הא"ס והבל"ג, וגם כח הגבול שבא"ס נכלל ונתאחד בהבל"ג. דלהיות כלל' הגילוי שלפה"צ הוא בל"ג וענין הצמצום הוא שאור הא"ס והבל"ג נסתלק ונתעלם תוך העלם מקורו ונשאר חלל ומקו"פ שהר"ע התעלמות אור הקדום והעדרו. וטעם הדבר הוא לפי שקוה"צ כשהאיר אור הבל"ג הרי לא הי' מקום לעמידת העולמות ע"כ נסתלק האור ונתעלם במקורו ונשאר חלל ומקו"פ לעמידת העולמות. הנה כמו"כ לאחה"צ באור הסוכ"ע דשרשו מהאוא"ס והבל"ג הוא בהעלם דכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא דאני מלא הוא עצומ"ה ית' ולפה"צ הוא אור הבל"ג, וכמו שהוא אחה"צ הוא אור הסוכ"ע שהוא נמצא בכל עולם ועולם בשוה, וכתיב והקדוש בשמים ובארץ דמ"מ הוא קדוש

ומובדל שהוא בהעלם. וכשם שהתעלמות האור הבל"ג הוא כדי שיהי' מקום לעמידת העולמות, הנה כמו"כ באור הסוכ"ע דאם יהי' בגילוי לא יהי' מציאת העולמות, ע"כ הוא בהעלם. ורק ע"י העבודה ממשיכים אותו בגילוי. וזאת הוא הכוונה להמשיך גילוי האור הוה ע"י העבודה דוקא. וזהו הטעם מה שסוכ"ע הוא בחי' העלם. אמנם אם משום הא דאור הסוכ"ע הנה שרשו מאור הא"ס שלפה"צ ובא ע"י ואחר הפסק פעולת הצמצום ומשוי"ז הוא העלם, הרי גם אור הממלא שרשו מהאור"ס שלפה"צ, וכמא' אור"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, שהם כח הגבול וכח הבל"ג שבא"ס, והם שרשי הבחי' ומדרי' דסוכ"ע וממכ"ע כמו שהם אחה"צ. א"כ הרי אור הממכ"ע הוא ג"כ בא ע"י ואחר הפסק הצמצום, ומפני מה סוכ"ע הוא בחי' העלם וממכ"ע הוא בחי' גילוי, אך הענין הוא, דהנה אור הממכ"ע שרשו ג"כ בהאור"ס שלפה"צ וגם הוא בא ע"י הפסק פעולת הצמצום. אלא דענין הצמצום בו הוא מה שנתעלם תוך העלם הצמצום, והיינו דאינו דומה פעולת הצמצום בשרש הממכ"ע לפעולת הצמצום בשרש הסוכ"ע. דבאור הבל"ג הנה פעולת הצמצום הוא שנסתלק ונתעלם בתוך העלם מקורו, ולזאת נשאר חלל ומקור"פ. אבל פעולת הצמצום בשרש הממלא אינו שנסתלק אלא שנתעלם תוך העלם הצמצום א"כ הרי הכוונה בו בשביל הגילוי, והיינו שע"י התעלמות זו יהי' גילוי בעולמות. וזהו מה שפעולת הצמצום הי' שנתעלם האור בנקודת הרשימו דעי"ז הוא שבא אור הקו בגילוי. דהנה טעם הדבר מפני מה נק' רשימה נקודה לפי שהיא כוללת כל האור שלהאיר את העולמות. ומ"מ הוא בבחי' רשימו בלבד, ואח"כ נמשך הארה שהוא גילוי אור הקו, דהקו הוא בהמשכה דוקא. דזהו ההפרש בין קו לעיגול, דקו הוא יושר שנמשך ממדרי' למדרי', וכאשר נמשך ממדרי' למדרי' הנה הכל הוא בבחי' גילוי אור.

והנה זהו דאחר פעולת הצמצום בהאור א"ס ובל"ג נשאר חלל ומקור"פ שהו"ע התעלמות האור והעדרו, והכוונה הוא דמה שאחר זה אינו כלל מה שהי' תחלה, והוא בבחי' התחדשות לגבי תחלה, וזהו מה שפרצוף א"ק שהוא פרצוף הראשון, לא מבעי אורות דא"ק שהוא אור"כ וכמ"ש במ"א דהכללוי' דא"ק הוא מה שהוא ראשית ההתהוות כו', אלא גם הכלים דא"ק אינם אלא שרש נשמות דגופות בלבד ואינם בגדר בחי' מציאו' כלל. ומ"מ פרצוף א"ק הוא אדם דברי' דכללות דבריאה הוא התחדשות, וההתחדשות הוא לגבי האור הבל"ג שלפה"צ, והיינו דזהו פעולת הצמצום דמה שאחה"צ אינו כלל מה שהי' תחלה, וזהו דאחה"צ נשאר חלל ומקור"פ שהוא התעלמו' האור והעדרו. משא"כ בפעולת הצמצום בשרש הממלא שנתעלם תוך העלם הצמצום הוא שבא אור הקו בגילוי, והוא אור וחיות שבעולמות, והיינו שגם בעולם התחתון יש חיות אלקי. דפעולת הצמצום בהאור הבל"ג דבעולם התחתון יהי' התעלמו' האור והעדרו, ופעולת הצמצום בשרש הממלא הוא שגם בעולם התחתון יהי' אור וחיות אלקי, והוא החיות הנרגש בנבראים שהוא בחי' גילוי, דבעולמו' בי"ע זהו בחי' חיות המרכבה וכמ"ש ודמות פניהם פני אדם ופני ארי' אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתן. דד' חיות המרכבה

הוא החיות האלקי של כל הנבראים שלמטה, דמפני ארץ שבמרכבה נמשך הנפשות של כל החיות, ומפני שור שבמרכבה נמשך כל הנפשות של הבהמות, ומפני נשר כל הנפשות של העופות, ומפני אדם שבמרכבה נמשך הנה"ב שבאדם ונפשות חסידי או"ה, והנה"א הנה המשכתו מאדם שעה"כ, ובעולם האצ"י הם ד' פרצופים שבאצ"י חו"ב ז"א ומל', וכן יש מדרי' ובחי' אלו למעלה מעלה מאצ"י, וכמו בעולם העקודים, וכן בפרצוף א"ק עד המדרי' היותר עליונה בחי' כדוגמת עתיק לעילא מגולגלתא דא"ק שהוא ראשית גילוי הקו שהוא כללו' האור להאיר את העולמות שהוא גילוי, וראשית הגילוי הוא בכח', דחכ' הוא ראשית ההשתל', דכללו' הגילוי הלזה הוא בבחי' או"פ ובכחות הפנימי' והנעלים הנה חכ' הוא כח הראשון שהוא בבחי' פנימי ובבחי' מדה ושיעור, וע"כ הוא ראשית ההשתל' דגילוי אור הקו, אמנם כ"ז בחיות הנבראי' היינו בהרוחני' שלהם שנמשכים מבחי' ממכ"ע, אבל גשם הנבראים וכמו גשם הצומח גוף מציאו' הבע"ח וגוף האדם, הנה זה א"א שיהי' התהוותם מאור הממכ"ע, דהנה אור הממכ"ע הנה גם אם יהי' ריבוי רבבות השתל' מדרי' בזאח"ז בכ"ז הנה יהי' רק בבחי' רוחני' ולא בגשמי', דבהשתל' הנה הגם שנמשך בריבוי רבבות מדרי' ומ"מ יהי' רק ברוחני' לבד, דזהו"ע ההשתל' מה שהם בערך זל"ז אף שהם רחוקים זמ"ז, וכמו שלשלת ארוכה עשוי' מטבעות אחוזים אלו באלו, והגם שתהי' ארוכה ביותר והטבעת האחרון רחוק מאד מטבעת האמצעי ומכש"כ מן העליון, ומ"מ הנה כולם אחוזים קשורים ודבוקים זב"ז, והראש שבטבעת האחרונה היא אחוזה ודבוקה בסוף טבעת העליונה, והיינו דמסוף טבעת העליונה נמשכה הטבעת הבאה וכן כולם, וכן יובן באור הממכ"ע, דגם בריבוי רבבות השתל' מדרי' הנה יהי' רק בבחי' רוחני' ולא במדרי' גשמי', דהנה מצד ב' טעמים הרי א"א להיות התהוות הגשמי' מאור הממכ"ע, הא' הוא להיות דאור הממכ"ע הוא מה שנתצמצם כבר ובא במדה ושיעור ע"כ יכול להיות במדרי' ואופן א' בלבד, והיינו ברוחני' ולא בגשמי' ג"כ, ולכן הנה החיות שהוא הרוחני' של הנבראים הרי נמשך מבחי' ממכ"ע, אבל גוף מציאו' הנבראי' שהוא הגשמיות שלהם הנה א"א שיומשך מבחי' ממכ"ע, והב' דהנה התהוות הגשמי' הוא בבחי' התחדשות ואינו מה שמשתל' ממדרי' למדרי', וכמו בהעלם וגילוי שאין זה התחדשו' אלא זה שהי' תחלה בהעלם בא מן ההעלם אלא הגילוי, אבל התהוות הגשמי' הוא בהתחדשו' דקודם שנתהווה לא הי' במציאו' כלל, וכמא' העקרים דהתהוות הגשמי' מן הרוחני' אין לך בריאה יש מאין גדול מזה, והאור דממכ"ע להיותו אור שנתהווה הרי אי אפשר שיהי' ממנו ההתהוות בבחי' התחדשות דבר ולזאת מאור הממכ"ע א"א שיהי' התהוות הגשמי' כ"א רוחני' לבד.

וביאור הענין הוא, דהנה בריאה יש מאין אינו בחיק הנבראים, דהשתל' עו"ע הוא גם בחיק הנבראי', וכמו שכל ומדות שהם עו"ע, דהשכל עילה והמדות עלולים, ולכן כל אור שכל אמיתי מחייב מדות, שהמדות ההם הם העלולים של השכל ההוא שהוא העילה שלהם, ומשור' אפשר להכיר בהמדות את השכל המחייב את המדות לפי דע"י העלול אפשר לידע את העילה, וטעם

הדבר הוא מפני שהעילה בקירוב אל העלול, וכן בכח המח' דבור ומעשה שהם בעו"ע דכ"ז ישנו בחיק הנבראי'. אבל בריאת יש מאין זה אינו בחיק הנבראי', וכמא' ואם מתכנשין כל באי עולם אינם יכולים לברוא אף כנף יתוש א'. הוא לפי דבריאה יש מאין אינו בחיק הנבראי'. וכשם דבריאה יש מאין אינו בחיק הנבראים הנה כמו"כ הוא בכל דבר שנתהווה הרי לא יש בו ענין ההתהוות מאין ליש, דלהיות דהוא עצמו הוא נתהווה לכן אין בו היכולת להוות דבר בהתחדשות מאין ליש. והנה האור דממכ"ע הוא אור שנתהווה בהתחדשות שלא הי' קודם, והיינו דמה שהי' קודם שנתהווה הוא כאלו אינו כלל לגבי מה שנתהווה. וא"כ מה שנתהווה הוא בהתחדשות גמורה לגבי מה שהי' קודם שנתהווה. ויובן זה עד"מ במשפיע ומקבל, הנה האור שכל כמו שהוא מאיר אצל המשפיע הרי אינו בערך המקבל כלל. והגם דבודאי הרי יש בו גם האור שכל השייך אל המקבל, והיינו שיש בזה חיצוני' השכל שהוא בערך המקבל דמה שהוא בערך המקבל הוא רק חיצוני' השכל בלבד, וכשמאיר אור שכל המשפיע העצמי לעצמו הרי יש שם גם מה שהוא בערך אל המקבל והיינו חיצוני' השכל, דכל פנימי' הרי מוכרח שיהי' לו חיצוני' ג"כ, א"כ הרי יש שם גם חיצוני' השכל שהוא החיצוני' של פנימי' זה, אלא שאינו ניכר לעצמו כלל, וגם המשפיע עצמו אינו יכול להכיר ולהבדיל בין הפנימי' והחיצוניות ומכש"כ להכיר את החיצוני' שבערך המקבל. דהנה לאחר שמצמצם המשפיע את אור שכלו או הוא ניכר ונבדל החיצוני' מן הפנימי', ולכן הנה גם אז צריכים עוד כמה ענינים עד אשר יהי' בערך להשפיע (והם הד' אותי' דש' הוי' כו') אבל קודם שצמצם המשפיע את אור שכלו הגם דודאי יש חיצוני' השכל אבל אינו ניכר כלל, ובפרט כמו שהוא אצל המשפיע שהם כלולים זב"ז מבלי אשר ימצא מה הוא פנימי ומה הוא חיצוני, ולזאת הנה זה מה שע"י הצמצום שמצמצם א"ע נעשה ניכר החיצוני' מן הפנימי' הוא כמו התחדשות גמורה לגבי כמו שהיתה תחלה, ולהרגיש דבר זה בהשגה מוחשית, הנה בכל דבר שכל וחכמה הרי יש אור השכל שהוא וסברת ההשכלה ההיא, דהאור שכל וסברת השכל הגם שהם דבר אחד, דהסברא באה מהאור והאור שכל מגלה את הסברא ומאירה, ומ"מ ה"ה ב' ענינים. וכמו שנראה במוחש דכשאחד מתעמק באיזה דבר שכל עיוני ומעיין בו לעומקו לתכליתו ומוקשה לו איזה ענין בזה שאינו מבינו ומתייגע בזה ביגיעה עצומה, וכשם שידוע בבירור כל מה שידוע כן הוא יודע ומרגיש מה שחסר לו בידיעה זו, וכה יכול להיות משך זמן רב, ובכל זמן הוא רואה ומרגיש חלישות הסברא ההוא שאינו יודעה, ואח"כ באחד הזמנים הנה לפתע פתאום בא לו אור שכל (א' ליכטיקייט) מה שמאיר לו כלל' הענין, עס ווערט אים ליכטיג אט דאס אלץ וואס ער האט פריער ניט גיוואוסט, והנה בעת התגלות האור, הגם שנעשה לו אור, עס ווערט אים ליכטיג, אבל מ"מ אינו עדיין ידיעת סברא ממש אשר יאמר עליו כי הוא זה בסברא שכלית, שהרי מאחר דע"י אור זה שהאיר לו עתה הרי נשלם לו הידיעה שחסר בתחלה, דבתחלה הרי ידע כל הענינים ברור בסברו' שכלי' ורק סברא זו (שאינה יודעה) היתה חלושה אצלו, ועתה דע"י גילוי

האור הנה הונח אצלו הענין, איז עם רעכט גיווארן דער ענין אויך, והיינו אז דיא סברא וואָס איז גיווען פריער מוקשה עתה נתיישב לו, א"כ הי' צריך לידע הסברא בסברא שכלית, ובאמת הוא רק מה שנעשה לו אור, ונרגש אצלו האור שכלי בהענין, והסברא שכלית עוד טרם באה בגילוי ממש, והראי' דצריך עוד יגיעה בזה, ולפעמים יגיעה גדולה ועצומה, והגם דהגיעה היא לפי שבא מלא מציאות למציאות, דסברא היא מציאות והאור שכלי הוא לא מציאות, ומלא מציאות אל מציאות בא ע"י יגיעה, אמנם הנה זה גופא הוא הוראה דאור השכל והסברא שכלית הם ב' ענינים, והו"ע נקודא בהיכלא, דצריכים שניהם, דכל אור שכל בהכרח שיבא בסברא שכלית, וכל סברא שכלית בהכרח שיהי' לה נקודה והוא האור השכל, והנה אצל המשפיע האור שכל והסברא שכלית היינו די ליכטיקייט פון שכל און די סברא שכלית הוא דבר אחד, שבהסברא שכלית מאיר לו עצם אור השכל, ובאור השכל נרגש אצלו הסברא שכלית וכולא כחדא, אבל מה ששייך אל מקבל הוא רק הסברא, והיינו דזה שאפשר להשפיע הוא רק בסברא, ואור שכל אי אפשר להשפיע, והיינו דאין זה מה שהמשפיע משפיע אל המקבל, אלא הוא מה שהמקבל לוקח בעצמו (ותלוי באופן תשוקתו כו', דזהו"ע המאור שבמשפיע, דהאור בא במילא וקבלתו תלוי בהמקבל, וכמ"ש במ"א) אבל מה שהוא בגדר השפעה וקבלת המקבל הוא רק סברא שכלית, ודבר המובן לכל משכיל על דבר כי הסברא שכלית שבאה אל המקבל (אחר הצמצום הכללי והצמצומים דהמשכה והתפשטו' כמ"ש במ"א) הוא התחדשות גמורה לגבי עצם ענין סברא שכלית זו עצמה כמו שהיתה בהמשפיע עצמו, דשם הנה האור והסברא כחדא אינון מבלי אשר יוכר ההבדל שביניהם כלל, ואחר שצמצם עצמו הנה היא סברא שכלית במציאו' גמורה, א"כ הוי התחדשו' גמורה מה שלא הי' תחלה כלל.

ובדוגמא כזו יובן באור הממכ"ע שהוא בחי' אור שנתהווה שלא הי' קודם, והיינו דקודם שנתהווה הוא כאלו אינו ממש ונתהווה בבחי' אור, דאור הממכ"ע אינו בבחי' גילוי העצמו', והגם דאור הממכ"ע הוא ג"כ בחי' גילוי מן העצם, דהנה אור הממכ"ע הוא גילוי אור הקו הנמשך מהאוא"ס שלפה"צ וא"כ הוא גילוי מן העצם, אבל מ"מ הוא בא ע"י הפסק הצמצום, ומאחר דאור הממכ"ע בא ע"י הפסק הצמצום הוא כמו אור שנתהווה דאינו כלל כמו קודם שנתהווה, וכשם דהסברא שכלית שהיא בערך להתקבל אל המקבל אינה כלל כמו שהיתה תחלה כלולה באור שכלו העצמי הנה בדוגמא כזו יובן למע' דמה שנמצא אור ע"י הצמצום להאיר את העולמו' ה"ז כמו התחדשות והתהוות דבר שלא הי' מקודם, וע"כ אין ביכולת האור הנה להיות דבר בבחי' התחדשות להיותו הוא עצמו מחדש, ועוד זאת דהנה כלל' האור הנה הוא להיות אור וחיות בעולמות להאיר את העולמות, הנה כל מה שמשתל' ונמשך ממדרי' למדרי' הוא רק במדרי' הרוחני', ולכן הנה רק החיות דנבראים שהוא הרוחני' שלהם נמשך מבחי' ממכ"ע אבל לא גשמי' הנבראים, אבל אור הסוכ"ע הוא מאור הא"ס הבל"ג, הנה בכ"מ שהוא הוא בבחי' בל"ג שאינו במוגבל כלל, והוא כל יכול להיות הכל, ולזאת הנה כשם שמהווה בחינות הרוחני' כן הוא

מהווה גם מדרי' ומציאו' גשמי', דאור זה הסוכ"ע הוא גילוי העצמות. והגם שהוא גילוי רצוני אבל מ"מ הוא גילוי העצמות. ולזאת בכחו להוות גם מציאות גשם דאמיתת ההתהוות הוא בכח הא"ס. וכמאמר רבינו ג"ע דמהותו ועצמותו של המאציל עליון ב"ה שמציאותו מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו ולכן הוא לבדו בכחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט בלי שום עילה וסבה קודמת ליש הזה. והאור דסוכ"ע להיותו גילוי העצמות ע"כ הוא מהווה. וזהו כל אשר חפץ ה' עשה. דעשי' דוקא הוא מחפץ ורצון ה' כו'. וזהר"ע נעוץ תחלתן בסופן, דבבחי' מל' שהיא סופא דכל דרגין דאצי' הוא נעיצת התחלה דוקא. דעיקר ענין ההתהוות יש מאין הוא בעולמות בי"ע שהן יש ממש. דלא מיבעי דכלים דא"ק אינן בבחי' מציאות כלל שה"ה רק שרש נשמות דגופות. ואפילו בעקודים הנה הכלי הוא בחי' אחד. אבל כלים דאצי' הן בחי' מציאות אבל מ"מ אינם מציאו' ממש דאיהו וגרמוהי חד והן אלקו' ממש. ומ"ש והחכמה מאין תמצא. הרי הכוונה דחכ' דאצי' הוא יש מאין. הנה הוא רק היש מאין שבאצי' שאינו בחי' יש כלל. דהנה היש מאין שבאצי' הוא ע"ד מבין דבר מתוך דבר, כמו שמבין שכל חדש משכל הקודם לו. דהגם דהשכל החדש הוא בפ"ע מן השכל הקודם ואינו מסתעף ממנו, מ"מ יש לו שייכות אל השכל הקודם, והשייכות הוא רק בזה שבא אחריו וזהו מה שקדימת השכל הקודם הוא סבה לגילוי שכל זה הגם שגוף ועצם השכל הזה הוא דבר בפ"ע, והוא הנק' בל' העולם & קער אין קאפ. אמנם זה הוא תנועת חומר המוח, וישנה להתנועה כמו שהיא בשכל, מה שתנועה אחת היא סבה לעוד תנועה, והיא רק סבה לכד ואינו כמו שכל המחייב שכל. וע"ד לשיטתי', דהגם דגופי ההלכות הם אינם שייכים זה לזה, אבל השכליים מחייבים זה את זה. אבל בזה אינו בדרך חיוב כ"א בדרך סבה בלבד. ולכן לפעמים יכולה להיות גם תנועה הפכית מהסבה, כלומר שהסבה והמסובב הם הפכים ומ"מ הנה התגלות המסובב הוא בסבת הסבה דוקא. ואחר כ"ז יש להם שייכות זל"ז, וכאשר בטיב העיון הרי ימצא שייכותם. ולכן הנה תנועת שכל זה הוא סבה לשכל החדש, וכן שכל החדש סבתו השכל הקודם. ועד"ז הוא בחי' יש מאין דאצי' שהוא בבחי' קירוב ושייכות זל"ז, דאינו אור אחר ח"ו, וכללות האצי' הוא בחי' גילוי ההעלם. ומ"מ הנה אחר כ"ז הנה ההתהוות הכלים דאצי' הוא מהכאת אור"מ בהאור"פ, והיינו שהתהוותם הוא מהאור"מ ומש"ז הרי יש יתרון בכלי החכ' על אור החכמה כו'. אמנם עיקר ענין התהוות יש מאין הוא בעולמו' בי"ע שהן בחי' יש ומתהוים מבחי' מל' דאצי' שהיא סופא דכל דרגין דאצי' דנעיצת התחלה הוא בסוף דוקא דהמל' היא מושרשת ברדל"א, וגם כמו שהיא באצי' אינה כמו שאר הספיר' דאצי', לכן ההתהוות הוא ע"י בחי' מל' דוקא. דההתהוות המציאות הוא מאור"ס הסוכ"ע ונעיצת התחלה הוא בסוף דוקא.

אמנם עדיין צ"ל, דהלא אור הממכ"ע ג"כ נמשך מאור הסוכ"ע, דסוכ"ע הוא שרש ומקור הגילוי וממכ"ע הוא האור והגילוי שנמשך בבחי' אר"פ בעולמו'. וכידוע דבשמות הם ש' אהי' ושם הוי', דשם אהי' הוא שרשא

דאילנא, ושם הוי' הוא גופא דאילנא. ומאחר דממכ"ע נמשך ג"כ מהסוכ"ע א"כ מהו יתרון המעלה במציאות יש דהתהוותו הוא מהסובב דוקא. אך הענין הוא, דהנה כתיב אתה הוא ה' לבדך כו', לבדך הוא לפה"צ. דקודם הצמצום ישנם ב' בחי' אלו הוא והוי', דהוא מורה על ההעלם והגסתר, והוי' הוא גילוי. ובהבחי' שלמע' הוא עצם האור והתפשטו' האור, דעצם האור נק' הוא ל' נסתר לפי שאינו בגדר המשכה וגילוי, והוי' הוא התפשטות האור והזיו. אמנם בזה גופא הם ב' בחי' האור המתפשט חיו המתפשט מן האור (וכמ"ש במ"א הנה הוא * עצם האור שהבדילו לעצמו ואינו בגדר המשכה מצ"ע שהוא למעלה מגדר שייכות אל העולמות. אמנם גם הבדילו לצדיקים שע"י עבודה נמשך בהעלם והגילוי לע"ל דוקא. והוי' שהוא גילוי הוא האור שלהאיר את העולמות. ובזה ב' מדרי', עצם האור המתפשט, והב' זיו המתפשט שהם ב' המדרי' שבמל' דא"ס, הא' כמו שהוא לפה"צ, והב' לאחר הצמצום והיינו דהמדרי' הב' (שלאחר הצמצום) הוא ההמשכה שבעולמות מצד הרצון שבעולמות, והמדרי' הא' הוא ג"כ בהשייכות אל העולמו' אבל הוא כמו שבא ע"י עבודה בכלל. וית' אי"ה עוד בענין רשות מצוה ותורה, דרשות הוא הזיו המתפשט מן האור) וכ"ז הוא כמו שהוא לבדך קודם הצמצום. וענין הצמצום נת"ל דפעולתו באור הא"ס והבל"ג שנסתלק ונתעלם במקורו ונשאר חלל ומקו"פ שהוא התעלמות האור והעדרו ופעולתו בהאור שלהאיר את העולמות הוא שנתעלם תוך העלם הצמצום (בכדי שיהי' הגילוי). והנה סבת הדבר דפעולת הצמצום בהאור שלהאיר את העולמו' נתעלם תוך העלם הצמצום הוא לפי שהמשכת האור הוא מה שחוזר והאיר. דהנה אי' בע"ח דאחה"צ חוזר והאיר אור הראשון, והיינו דענין הצמצום הוא בכללות האור והגילוי שלפה"צ ואחה"צ היתה תנועה הפכית מענין הצמצום, והוא מה שחוזר והאיר, והיינו הרצון בגילוי אור. דענין הצמצום הוא התעלמות האור והעדרו, וחוזר והאיר הוא הרצון בגילוי אור. א"כ הנה זה מה שחוזר והאיר הוא האור שלהאיר את העולמו'. ועם היות שזהו תנועה הפכית מפעולת הצמצום, אבל באה ע"י הצמצום דוקא. ויובן זה בעיון יותר בהמשל דמשפיע ומקבל. דהנה עצם אור השכל כמו שהוא אצל המשפיע אינו בערך המקבל כלל, ובכדי שיהי' ענין ההשפעה אל המקבל הרי צריך המשפיע להעלים אור שכלו לגמרי כאלו לא השכיל שכל כלל ולצמצם א"ע בצמצום גמור. אמנם אח"כ הנה בשביל ההשפעה צריך להמשיך אור שכל, והיינו שהוא בהמשכה דאל"כ איך התי' ההשפעה, דהשפעה באה בהכנה ואינה כמו אור ומאור דהאור הוא בדרך ממילא אבל בהשפעה אינו כן, א"כ צ"ל בהמשכה. והיינו דבשביל ההשפעה הנה בהכרח שלאחר שסילק אור שכלו לגמרי כאלו לא השכיל שכל כלל, ה"ה חוזר ובא לכלל שכל, וכשבא לכלל שכל ה"ה בא לכלל שכלו הקדום א"כ מהו צורך בהצמצום וסילוק אור שכל הקדום ומהו פעולתו, דמאחר דגם עתה לאחר שהעלים וסילק אור שכלו העצמי ה"ה חוזר לכלל שכל הקדום למה הוצרך כ"ז ומה נשתנה בזה דעתה דוקא הוא מוצא האור שכל השייך אל

הוא : כ"ה בגוכייק, ואוצ"ל : הוא הוא.

המקבל. אך הענין הוא, דהנה בהעלם וסילוק זה נעשה כללוי השייכות שלו אל המקבל. וע"י כללוי השייכות אל מקבל הרי נמצא בו אור שכל שהוא שייך אל מקבל. והשינוי הוא בזה שהוא עתה בתנועה של המשכה התגלוי בהשפעה. וזהו מה שפעל בו מה שסילק והעלים אור שכלו העצמי. והיינו דקודם שצמצם עצמו הי' ג"כ בתנועה של המשכה ופתיחה, אבל הוא כמו שהוא לעצמו שהו"ע הדבקות בעצם האור של המושכל, וכנ"ל דבהמשפיע עצמו האור של ההשכלה (די ליכטיקאייט) וסברת ההשכלה כחודא אינון. וכמובן שאינו בגדר שייכות להענין של מקבל (וכמב' במ"א בענין הביטול דטריד למבלע דזהו דבקות נפלא גם מצד הכלים ומכש"כ כמו שהוא מצד האור כו' שהוא דבקות עצומה דאינו בגדר ענין משפיע ומקבל כלל) וע"י הצמצום שצמצם וסילק אור שכלו העצמי נעשה בשייכות אל מקבל. ועם היות שחוזר ובא לכלל שכל הקדום אבל הוא אצלו כמו ע"י הפסק דבר דאינו דומה כלל לכמו שהי' תחלה, תחלה הי' בהמשכה ופתיחה רק לעצמו בלי שום צמצום כלל והוא כולו אור דלא הרגיש כלל בההבדל שבין הסברות והאור מושכל, וע"י הצמצום הנה הגם שחוזר לכלל שכל ה"ה כמו ע"י הפסק ודילוג הצמצום. והדוגמא מזה יובן למעלה דמה שחזר והאיר הוא כללות האור שלצורך העולמו' להאיר העולמות והוא גילוי אור הקו. וכדאי' בע"ח דהמשיך צנור א' דק מאור העיגול שלו. הנה המשכתו הוא ממה שחזר והאיר אבל נמשך דרך דילוג הצמצום. ואח"כ הנה בהשתל' הוא מה שאור הממכ"ע נמשך מאור הסוכ"ע היינו שהוא נמשך דרך הסוכ"ע, דעצם המשכת האור הוא מהרצון בגילוי אור. דזהו מה שחזר והאיר, אבל המשכתו הוא דרך הצמצום ובסדר השתל' כמה אופני צמצומים בהמשכת אור הממכ"ע מהסוכ"ע, אבל התהוות היש הוא מאוא"ס הסוכ"ע ממש. וע"ד שנת"ל בענין התהוות הכלים שהוא מהאור"מ דמהכאת האור"מ באו"פ והיינו מפגיעת האורות מתהווה מציאו' הכלים וכן הוא בהיש דהתהוותו הוא מאוא"ס הסוכ"ע ממש.

אמנם לפ"ז דהתהוות היש הוא מאוא"ס הסוכ"ע ממש, וזוהו הוא יתרון מעלת מציאו' יש לגבי מדרי' הרוחני' א"כ אינו מובן מאין הוא ריבוי ההתחלקו' בהנבראי' ומציאו' דנבראי' הרי יש ריבוי התחלקו' במאד וכמ"ש מה רבו מעשיך הוי' שהן ריבוי הנבראי' בדצח"מ. דלבד זאת שהם ריבוי מינים עד אין שיעור כלל, הנה עוד זאת הריבוי העצום באופני ההתחלקו' במין א' עד שהם רחוקים זמ"ז באין ערוך. וכמו באדם הרי יש אנשים בעלי חומר זך שהם כלים לקבל אור שכל בכי טוב וגם פועל בהם על מדותיהם, ובכללוי' הוא הגברת הצורה על החומר. וישנם אנשים דעצם חומר גופם הוא עב וגס, דלא מבעי שאינם שייכים לקבל אור שכל ומכש"כ שיפעול על המדות שלהם והם בעלי מדות תקיפים ועזים וכל שכלם אינו אלא בדעת הנקנה כבהמה וכבע"ח ר"ל, דבהמה אין לה דעת כלל במושגים אלא דעת הנקנה מבחוץ בטוב המאכל והמשתה, וכן האנשים הנה כל דעתם הוא רק דעת הנקנה, ומהם עוד אלו המתפארים בזה, דבכללוי' הוא הגברת החומר על הצורה שהוא היפך לגמרי

מהגברת הצורה על החומר. וכמו בהדומם דיש אבנים פשוטים ואבנים בעלי סגולה, דבגוף ועצם החומר שלהם יש ענינים רוחניים שרחוקים זמ"ז בתכלית, וכן בצור"ח כו'. ומאחר דהתהוות היש הוא מאוא"ס הסוכ"ע, דסוכ"ע הוא שאין בו התחלקו' כלל ואיך הוא ריבוי ההתחלקו' בהנבראים. אך הענין הוא דאור הסוכ"ע הוא ע"י אור הממכ"ע, דההתהוות הוא ע"י ע"ס וכמאמר רבינו ג"ע וכדי שיהי' היש הזה הנברא בכח הא"ס בעל גבול ומדה נתלבש או"א"ס בכלים די"ס דאצי' ומתייחד בתוכן בתכלית היחוד עד דאיהו וגרמוהי חד לברוא בהן ועל ידן ברואים בע"ג ותכלית. והיינו שההתהוות הוא ע"י ע"ס בכלל ומדות בפרט, דששת ימים עשה הוי' כו', שהם הששה מדות העליונות וכמ"ש זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה, דרחמים וחסדים שהם מדות העליונות הנה ע"י הוא התהוות העולמות, דבריאת המים הוא ממדת החסד דחסד הוא המשכה והתפשטות, הנה ע"יז הוא בריאת המים דטבע בריאתם שהם בהתפשטו' ונגררים. והרקיע הוא ממדת הגבו', וכן כל הנבראי'. ומשו"ז הוא בריבוי התחלקו'. וראשית ההתהוות הוא ע"י החכ' שהיא ראשית ההשתל'. וזהו כולם בחכ' עשית דעשית קאי על או"א"ס הסוכ"ע שהוא גילוי העצמות ולכן בכחו לתוות גם בבחי' התחדשות דבר. אבל ההתהוות הוא ע"י החכ', ולכן הוא בריבוי התחלקות דוקא. וזהו"ע ארץ קדמה, דיש יתרון מעלה בארץ שהיא גשמי' לגבי מדרי' הרוחני'. דהמצות הנה נתלבוש בדברים גשמי' דוקא, דיש יתרון במציאו' היש דהתהוותו מאוא"ס הסוכ"ע דוקא, והוא ע"י ממכ"ע. ולכן בקדימת שמים לארץ כתיב אלקים שהוא מדת הצמצום, דשמים הם מדרי' הרוחני' התהוותם הוא מאור הממכ"ע שבא ע"י הפסק הצמצום, וכנ"ל שהוא אור שנתהוה כו'. אבל בקדימת ארץ לשמים כתי' הוי' אלקים דההתהוות של היש הוא מהסוכ"ע ובא ע"י ממכ"ע בריבוי ההתחלקו'. דמזה גופא שההתהוות הוא מהסוכ"ע והמשכה ע"י ממכ"ע מובן שצ"ל התחברות סוכ"ע וממכ"ע. וזהו ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים, דבקדימת ארץ לשמים הכוונה בזה שיהי' ההתחברות דסוכ"ע וממכ"ע ע"י עבודת האדם שבו יש ג"כ ב' מדרי' אלו דסוכ"ע וממכ"ע. שהאדם הוא כלול מנפש וגוף, דהגוף לעצמו הוא נק' רק בשר אדם והנפש לעצמו נק' רק גפש אדם, ובהתחברותם יחדיו נק' אדם. וגוף ונפש הוא ממכ"ע וסוכ"ע וההתחברות הוא ע"י התורה. דהנה גוף ונפש בעכדה הוא נה"ב ונה"א, דהרי הגוף לעצמו אינו דבר כלל, והראי' בצאת הנפש מן הגוף אינו רואה אינו חושב ואינו משכיל. וכן הנפש לעצמו אין זה כפי הכוונה העליונה, דהכוונה הוא שיהי' בגוף ואח"כ יוכל לעלות בעליונים רבים כו'. ואי"כ העיקר הוא שיהי' התלבושו' הנפש בגוף, ושלימות התחברותם הוא דכשהגוף חי מהנפש, דכשעין הגשמי רואה ומוח הגשמי משכיל. הנה כמור"כ הוא בהנה"ב ונה"א, דהנה"ב כמו שהוא לעצמו אינו דבר כלל, דהרי עיקרו מדות ומדות תקיפים שמושרש בענינים ארציים ובהמים, ובוה יהגה כל הימים לרבנות כו' להתאוות תאות גשמי' וחומרי'. והגם שיש לו שכל ג"כ הנה השכל שלו הוא רק בענינים אלו הנוגעים לעצמו להצדיק א"ע ולטעון כל מיני טענות בצדקת עצמו ולהגדיל בכבוד עצמו ולהוקיר במציאו' עצמו וישותו. וגם בעניני

השכלה הרי ההשכלה של הנה"ב הוא רק בענינים טבעיים והיינו בהאופנים של היש וטבעו, וכמו בענין ברי' יש מאין הרי ההשכלה של הנה"ב הוא רק בהרכבה וההפרדה של היש וטבעו וענינו, אבל בעיקר ענין ההבנה איך הוא בריאת יש מאין אינו שייך כלל. והנה"א הרי עיקרו שכל, והגם שיש בו מדות ג"כ הנה המדות של הנה"א הם מדות שע"פ השכל ומדות דקדושה שהם עצמם שכל וחכמה. וצ"ל ההתחברו' דנה"א ונה"ב, דגם הנה"ב יהי' לו חיות אלקי דגם הוא יבא לאהבה אלקית וכמ"ש ואהבת את ה"א בכל לבבך וארז"ל בשני יצריך, דנה"ב יבא ג"כ לאה' את ה' והוא ע"י ההתלבשו' דנה"א שמתלבש בהנה"ב לבררו כמ"ש במ"א בארוכה, והתחברו' זאת הוא ע"י התורה, וזהו כל העוסק בתורה משים שלום בפמשמ"ע ושלום בפמשמ"ט. דתו' היא שלום ועושה ההתחברות בפמשמ"ע שהר"ע התחברות סוכ"ע וממכ"ע, ושלום בפמשמ"ט התחברות גוף ונפש, שהר"ע ההתחברות דנה"א ונה"ב עד כי גם הנה"ב יבא לאהוב את ה'.

והנה ידוע דכל המחבר ומאחד ב' דברים, הנח הוא עצמו הוא למעלה משניהם ומשרו' ביכולתו לאחדם ולחברם וא"כ התו' שנק' שלום שמחברת סוכ"ע וממכ"ע ה"ה למע' מבחי' סוכ"ע, והענין הוא, דהנה כתיב יביאו לבוש מל' כו' ואשר נתן כתר מל', הרי יש ב' ענינים לבוש מל' וכתר מל', ואח"כ כתי' ויקח המן את הלבוש אבל הכתר מל' לא נזכר, ולהבין זה, הנה אי' בע"ח שמ"ט דענין התומ"צ הוא לברר הניצוצות שנפלו בק"נ, ולכאוי הנה ענין המצות הוא להמשיך המשכות וגילויים, וכדאי' בזהר דתרי"ג מצות הם תרי"ג ארצין דגלגלתא, ותרי"ג מצות דאורייתא ה' מצות דרבנן הם תר"ד עמודי אור, ובע"ח אי' דרמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא, ונת"ל דענין האברים הוא לבד זאת שהם כלים לכתות הנפש הנה הם גם ממשיכים את הכחות, וזהו שהמצות הם אברים והיינו שהם המשכות וגילויים, ויש מצות שהם העלאה, וכמו קרבנות וכה"ג, אבל בכללות כולם הוא שהם ממשיכים אורות וגילויים, וכמאמר להוסיף אורות באצי', וכמ"ש וצדקתו עומדת לעד כמו שהוא באצי', והגילוי מזה יהי' רק לע"ל וכנ"ל, וא"כ מהו זה שאומר בע"ח דענין המצות הוא לברר הניצוצות שנפלו בק"נ, אך הענין הוא דהנה במצות יש ב' ענינים, הא' מצות רוחני' שהם מצות העליונו' וכמא' הקב"ה מניח תפילין הקב"ה מתעטף בציצית ומצות אלו הם המשכות וגילויים, והב' מצות גשמי' שנתלבשו בדברים הגשמי' ציצית בצמר הגשמי תפילין בקלף גשמי ד"מ שבלולב בצמחים גשמי' וכה"ג, דמצות אלו הם לברר בירורים, אמנם לפ"ז אינו מובן דכאשר המלאכים בקשו את התורה השיב להם כלום יצה"ר יש בכם, דלכאוי הנה המלאכים בקשו את התורה ברוחני' ומהו התשובה כלום יצה"ר יש בכם, אך הענין הוא, דהנה המצות שנתלבשו בדברים הגשמי' דעי"ז מתבררים הדברים הגשמי' וממשיכים עי"ז המצות שלמע' וכדאי' במד"ר יש מי שהוא מצוה לאחרים לעשות אבל הוא אינו עושה אבל הקב"ה אינו כן מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות, והיינו דעי"ז שישראל עושים המצות למטה הנה עי"ז

ממשיכים המצות שלמע' שהו"ע ההמשכות והגילויים, והמשכות וגילויים אלו הוא דוקא ע"י ישראל דישאל עלו במח' ומחשבתן ש"י קדמה לכל דבר. וכח זה ניתן במ"ת שהוא לישראל, אבל גוי שעושה מצוה שמנענע את הלולב או שמניח תפלין אין בזה מאומה והגם דגם בהם יש איזה בירור דלכן חסידי א"רה יש להם חלק לעוה"ב ונצטוו בו מצות, ומ"מ ההמשכה דתרי"ג מצות שהם תרי"ג ארצין דגלגלתא ותרי"ג עמודי אור אינם יכולים להמשיך. וזהו ויקח המן את הלבוש, דכאשר הגאות דהמן נהפך לקדושה וכמו ע"ד ויגבה לבו בדרכי ה' הנה נעשה עי"ז בירור אבל הבירור הוא רק בלבוש מל' אבל כתר מל' הוא דוקא ע"י נש"י בקיום המצות שנתנו במ"ת, דזהו"ע בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו במ"ת. דע"י קיום המצות שניתנו במ"ת הנה עי"ז ממשיכים בחי' העטרה שהר"ע כתר מל'. דהנה איתא בספרים דכללות המצות ה"ה נחלקים לג' חלקים, הא' מצוה, הב' איסור הג' רשות שהוא היתר. דהא' הוא מצוה כמו ק"ש תפלין ישיבת סוכה ולקחת ד"מ ושאר עשין דאורייתא ודרבנן. והב' איסור כמו רכילות לה"ר וגניבה ושאר לאוין דאורייתא ודרבנן. והחלק הג' רשות וכמו אכילה שתי' שינה ומ"מ ודבורים שאינם אסורים דאין בהם לא מצוה ולא איסור. ובאמת הנה גם בחלק הזה דרשות יש לחלקו לשנים, מה שהוא קרוב למצוה ומה שהוא קרוב לאיסור. וכמו בעסק שהוא רשות ומ"מ הרי יש בו שקרוב למצוה, והיינו כאשר אינו משוקע ומוטרד בעסקו דכתי' ששת ימים תעבוד כו', וכתי' וברכך ה"א בכל אשר תעשה, ועושה כלי לפרנסתו שיומשך בזה ברכת הוי' וכוונתו לש"ש דבהריח אשר יברכהו ה' ינהיג בני ביתו בדרכי התו' והמצוה ויעשה צדקה דאז הרי כל עניניו מסודרים כדבעי, דאינו שייך כלל שהעסק ימנע אותו מעבודתו בתו' ותפלה, ואינו שייך לתחבולות והדומה, דאינו מוטרד כלל בעסקו ומכש"כ שאינו מושקע בזה. וכן באכר"ש לש"ש דכוונתו הוא אשר בכח האכילה ההיא ילמוד ויתפלל, הרי זה קרוב למצוה ונעשה עי"ז בירורי ק"ג. וכמו"כ להיפך דכאשר הוא מושקע ומוטרד בעסקו ומה' לבבו שכות, והגם שמאמין בה' באמונה שלמה ומ"מ הוא טרוד במאד, דלא מבעי דאינו שייך לזה דראשית עריסותיכם תרימו תרומה לה', שיקבע לו זמני לימוד תורה בבקר קודם הילוכו לעסקיו, אלא הוא טרוד ומוטרד בתחבולותיו, כי נמשל כבהמות נדמה שהוא כשור לעול וחמור למשא כל היים מאז הבקר עד שעה מאוחרת בלילה, ואין לו זמן על תפלה בצבור וכ"ש על לימוד התו', דאז הוא קרוב לאיסור. וכן כשישן שינת עצל, דזהו מפני העדר הקבלת עול אמיתי, דכ"ז הוא רע דנוגה. וא"כ למה לא נחשב זה בכלל המצות. ובפרט דע"ז הוא מברר בירורים. והמצות הם תרי"ג ועם ז' מצות דרבנן הם תרי"ד, ואכילה ושתי' לש"ש אינם נחשבים בכלל המצות, דהלא גם על ידם נעשים בירורים ע"י עבודתו.

אך הענין הוא, דהנה עם היות דע"י העבודה בחלק הרשות נעשים בירורים ומ"מ אינם נחשבים בכלל המצות. והיינו דהבירורי' דחלק הרשות אינם דומים להבירורים שע"י המצות, שהם נעשים כלים ממש לאלקו'. משא"כ

בהבירורי' דחלק הרשות שהם באופן אחר. דהנה בכלים יש כמה מדרי' כלים מקבלים וכלים פשוטים, וכמו כוס וקערה שהם כלים מקבלים אבל סכין והדומה הם כלים פשוטים. ויש מה שהוא רק הכנה לכלי וכמו הנסרים שמחליקין אותם ומכינים אותם לצורך כלי. והגם שיש בזה פעולת דבר, אבל מ"מ אינו כלי עדיין. והנה הכלים פשוטי' הרי כולם שוה באופן א', וכן ההכנה לכלים הנה כולם באופן א'. אבל בכלים מקבלים הנה בזה יש חילוקים, דיש כלים מהודרים ונאים יותר לקבלת היין ושמן. והדוגמא מזה למעלה, דכלים מקבלים הוא פנימי' הכלים שזהו גוף ועצם הכלי מה שהיא כלי לקבלה, דפנימי' הכלי הוא כמו האור ומתייחד עם האור אבל חיצוני' הכלי הוא להשפיע ולגלות לחוץ דזהו מה שחוץ לעצם הכלי שהו"ע כלים פשוטים. והנה כלים פשוטים כולם שוים, דחיצוני' הכלים הוא רק לחדש הישנות, ולכן הכל באופן א'. וכמו בחיות העולם והנהגתו דהכל הוא באופן א'. וכמו בהילוך השמש הנה בכל יום זורח במזרח ושוקע במערב. אבל כלים פנימי' הם כלים מקבלים שהו"ע המשכת גילוי האלקו' בעולמו' הנה יש בזה כמה בחי' ומדרי' באופן ההמשכה. וכמו עד"מ באדם הרי בעורף ואחוריו אין התחלקו' ובפנים יש התחלקו', וכן בהכחות הנה ברצון אין בזה התחלקו', ובכל דבר שרוצה הרצון שוה. אבל בענג יש התחלקו' כנודע. ופנימי' הכלים שהם המשכות בגילוי אלקו' הנעשה ע"י המצות הרי יש בזה חילוקי מדרי', רק שההתחלקות אינה התחלקות גמורה, דכן הוא בהפנימי' דההתחלקות אינה התחלקות גמורה. ולכן העוסק במצוה פטור מן המצוה, דהכוונה הוא שע"י עשיית המצוה שעוסק בה ממשיך בה גם האור של המצוה שפטור ממנה, לפי שמצוה זו כוללת המצוה שפטור ממנה. וזהו ההפרש בין חלק המצוה לחלק הרשות, דבחלק הרשות אף שנעשה בזה בירור הנה כל הבירורי' באופן א'. והגם שבאמת הרי יש בזה ג"כ חילוקים דע"י האכילה הוא המשכה אחרת וע"י השינה המשכה אחרת, ובפרטי' יותר הנה באכילה גופא יש פרטי המשכות כפי פרטי המאכלים, וכמבואר עניני הכוונות במ"ח מס' או"ש פ"ו. אמנם זהו רק ליחידי סגולה העומדים בסוד הוי' והם בכל עניניהם למטה כמו שהוא למעלה. אבל כללות הכוונה בכל חלקי הרשות הוא באופן א' שהוא לש"ש. משא"כ במצות שהם כלים ממש לאלקו' וכל מצוה ומצוה היא כלי פרטית לקבלה. ויש לה סגולה פרטית כמו מצות טלית וציצית ענינה פריסא דמלכא בקבעומ"ש וסגולתה להגן מחצים ואבני בליסטראו' של המקיף דקליפה שהו"ע המח"ו. תפילין המשכת המוחין ענינה וסגולתה לשעבד הלב והמוח. ד"מ שבלולב המשכת הדעת ענינה וסגולתה לפעול הביטול והיחוד. וכן בכל מצוה יש המשכה מיוחדת להיות כלים ממש. ועוד זאת דהנה בירור חלקי הרשות הנה עליי המתברר הוא שנכלל בהאדם, וכמו באכו"ש לש"ש ולומד ומתפלל בכח האכילה ההיא הנה אין זה שנכלל באלקו' ממש אלא שנכלל בהאדם העובד את ה'. והיינו דהביטול של הבירור הוא רק ביטול היש ולא ביטול במציאו', וכמא' רבינו ג"ע פל"ה הנה נשמת האדם אפילו הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואה' בתענוגי' אעפ"כ אינה בטלה במציאו' לגמרי ליבטל וליכלל באור ה' ממש

להיות לאחדים ומיוחדים ביחוד גמור כו' משא"כ המצות שהן פנימי' רצונו ית' ואין שם הסתר פנים כלל אין החיות שבהם דבר נפרד בפ"ע כלל אלא הוא מיוחד ונכלל ברצונו ית' והיו לאחדים ממש ביחוד גמור. וא"כ הנה מה שנכלל בהאדם הרי לא עדיפא מהנשמה עצמה. והיינו דהבירור בחלקי הרשות שנעשה מזה בירורים אבל אינם בטלים במציאות להיות נכללים באלקות. משא"כ הבירורים שע"י המצות הם בטלים ונכללי' בתכלית היחוד שנעשים כלים לאלקו' ממש, והיינו דהיש הגשמי נעשה כלים דאצי'. וכח זה הוא רק בנשי'. אבל אריה אינם יכולים להמשיך זאת. והו' ויקח את הלבוש, דזה שיכול להיות בירור מק"נ מצ"ע (בחלק הרשות) הוא רק בלבוש מל' שהר"ע סוכ"ע. דלהיות דהתהוות היש הוא מסוכ"ע לכן בביטול היש נמשך בחי' אור הסוכ"ע. אבל ע"י המצות הוא המשכת כתר מל', דהמשכה זו הוא ע"י נשי' דוקא והנה בכדי דיש הגשמי יעלה להיות כלים דאצי' הוא ע"י בחי' ומדרי' שלמע' מאצי'. דהנה כתי' אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני עליהם יעמדו יחדיו. דמצד הממכ"ע שמים קדמו דאצי' למע' מעשי', ומצד הסוכ"ע ארץ קדמה דיש יתרון בעשי' על אצי'. ולהיות ההתחברו' הוא ע"י התורה, דכתר תורה עולה על כולנה גם על בחי' כתר מל'. והיינו דבירור חלק הרשות הוא לבוש מל', והמצות הם רצה"ע כתר מל' וכתר תורה הוא עצמות הענג הנותן כח לברר והעולה על כולנה. וזו דכל העוסק בתורה משים שלום שהר"ע ההתחברו' בכל המדרי' מרוכ"ד עד סוכ"ד. והשמחה על התורה הוא בשמע"צ, דבשמע"צ הוא המשכה על כל השנה גם לבני המדינה ולכן מקריבים ע' פרים שהוא בשביל כל בני המדינה. וזהר"ע ולא עמד כו' בהתודע יוסף כו', דיוסף הוא המשביר גם לכל עם הארץ. אבל מה שהתודע יוסף הוא רק לאחיו. דכן הוא בשמע"צ שהמשכה פנימי' ועצמי' הוא רק לישראל בלבד דלהם ניתן כתר מל' וכתר תורה. ובשמע"צ שהוא יום שמיני במספר לביום הראשון ונק' שמיני דכל המדרי' היותר עליונות נמשכים בו. הנה עצרת תהי' לכם שהעכבה והקליטה מכל המדרי' היותר נעלות הוא בנשי'. ולכן אז עושין שמח"ת שהר"ע הקבצומ"ש בלימוד התורה שהיא הכלי לברכה העליונה על כל השנה.

בס"ד, ש"פ נח, רפ"ז

צהר' תעשה לתבה. ואמרנ"ל (סנהדרין קח ב) אמר הקב"ה לנח קבע בה אבנים טובות ומרגליות שיהיו מאירין לכם כצהרים. וא"כ צהר הוא מל' זוהר ואור דאור של התבה יהי' מאבנים טובות. וצ"ל מהו"ע שיאירו לכם כצהרים. אך הענין הוא דהנה רבינו נ"ע פירש בשם הבעש"ט נ"ע דתבה הם אותיות התפלה, דתפלה בכלל היא תבת נח, וכידוע מאמר הבעש"ט נ"ע בא כו' אל התבה, שצריכים לכונוס באותיות ותיבות התפלה. וזהו צהר תעשה לתבה

שאותיות התפלה יהיו מאירים, והוא ע"י קביעת אבנים טובות ושיהיו מאירי לכם כצהרים. והענין הוא דהנה כתי' רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, וארז"ל (ברכות ה, א) כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוחז חרב של שתי פיות. וצ"ל מהו"ע החרב בכלל ומהו המעלה שהוא של שתי פיות, ומהו השייכות לרוממות אל כו', דמשמע מזה שע"י זה שקורא ק"ש על מטתו הנה אח"כ הוא רוממות אל בגרונם, וצ"ל שייכות ק"ש שעהמ"ט לתפלה, ומה שק"ש שעהמ"ט הוא חרב של שתי פיות, אך הענין הוא דהנה אי' בוח"ג דער"ב א' דשם הוי' נקרא חרב י' רישא דחרבא ו' גופא דילי' ה"ה תרין פיות. דהנה ידוע דיניקת החיצונים יכול להיות בב' אופנים, הא' מחמת ריבוי צמצומים, כשההארה האלקית מתצמצמת בריבוי צמצומים ובתכלית ההעלם וההסתר אז הנה יכול להיות ח"ו יניקת החיצונים, וזהו דיניקת החיצונים הוא מאחורי העור דנוקבא, והיינו דמאחורי העור מנקבי הזיעה שבין השערות יכולים ג"כ לקבל. דהנה כאשר האוא"ס ב"ה מאיר בגילוי או אינו שייך ח"ו שום יניקה לחיצונים, דגילוי אוא"ס ב"ה הוא רק במקום שבטל, וכמאמר שא"ס ב"ה הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדריגת החכ'. אבל ביש ומציאות שם אינו מאיר האוא"ס בגילוי, וכמאמר אין אני והוא יכולין לדור. והקלי' וסט"א שהם יש ומציאות דבר שהם דבר נפרד לעצמן שהם מופרדים מאחודותו ית' ולזאת אינם יכולים לקבל מגילוי אוא"ס. ורק כאשר האור מתצמצם בריבוי צמצומים אז גם הם יכולי' לקבל דקצת ביטול יש בהם ג"כ, דהלא קרו לי' אלקא דאלקיא. וזהו כרחל לפני גוזזי' נעלמה, דגוזזי' הם שערות, דהאור הנמשך דרך השערות הנה ע"י ריבוי צמצומי' יכולי' גם הקלי' לקבל יניקה, וזהו הטעם שאמר פרעה וראיתם על האבנים אם בן הוא והמיתן אותו ואם בת היא וחי', דפרעה אותיות הערף דכל יניקתם של הקלי' הוא מהערף שהוא אחורים וחיצוניות, אבל מפנימיות וגילוי אין ביכולתם לקבל, ולזאת אומר וראיתם על האבנים אם בן הוא, דבן הוא גילוי שהוא בחי' ז"א, דז"א רובו חסדים שהוא גילוי והמשכה ופרעה הרי אינו יכול לקבל מהגילוי לכן והמיתן אותו שהו"ע סילוק האור, אבל אם בת היא וחי', דבת הוא בחי' מל' ומלכו' בנינה מהגבורות, והיינו דמהגבורו' הרי יכול להיות ריבוי צמצומים ומריבוי הצמצומי' יכול פרעה ג"כ לקבל, שזהו מה שהם יונקים מאחורי העור דנוק' ולכן וחי', והנה יש עוד אופן ביניקת החיצוני' והוא מה שיונקי' ממדרי' גבוה במאד והוא מהמקיף העליון שלמעלה מהשתל', וכמ"ש שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך, דשממית היא נוק' דקלי'. דהנה מל' דקדושה נק' שם ומל' דקלי' היא שממית בתוס' מ"ם שבא למעט בסוד כל המוסף גורע, ושממית בהיכלי מלך דשם כחשיכה כאורה והיא מגבי' א"ע לקבל יניקה מהמקיף שלמעלה מסדר ההשתל'. וזהו הב' אופני יניקה של הקלי' וסט"א, הא' מריבוי הצמצומי', והב' מהמקיף דשם כחשיכה כאורה.

והנה הב' אופני יניקה של הקלי' וסט"א הכל תלוי בעבודת האדם למטה דוקא. דהנה כתי' כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו, והיינו דלהיות

כי חלק הוי' עמו, דגם עמו הוא חלק הוי' לכן יעקב הוא חבל נחלתו. דהנה עם הוא מל' עוממות שהם נראים לנפרדים, וכמו גחלים המתעממים, והיינו דכאשר האור אינו מתלהב בהם בלהב גלוי נק' עוממים. דהנה בנש"י יש כמה מדרי' וכמ"ש בנים אתם להוי' אלקיכם, דהכן הוא מעצמות מוח האב וכתוב למען אחי ורעי, דיש מדרי' בנשמות שהם בכחי' אחים ורעים, דאחים הוא מל' אחות וחיבור ורעי' הם ג"כ בבחי' קירוב, אבל עם הם נראי' לנפרד שהם בריחוק. הנה כי חלק הוי' עמו דגם בחי' ומדריגת עם הנה הם עם הוי', והם ג"כ בבחי' חלק הוי', דהנפש הוא חלק אלוקה ממעל ממש. ולהיות כי חלק הוי' עמו לזאת הנה גם בחי' יעקב שהוא יו"ד עקב הם חבל נחלתו, וכמו החבל דראשו הא' קשור למעלה וקצהו השני למטה, הנה עי"ז שמנענעים את הקצה התחתון הנה מתנענע גם קצה העליון. וזהו כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו, דלהיות דגם עמו שהיא המדרי' שבנש"י והוא מה שנראים ליש ודבר נפרד אבל בכ"ז הם עם הוי', לזאת הנה גם יעקב שהוא בחי' יו"ד עקב שנמצא בעקביים והיינו בהעולם הגשמי החומרי ועוסק בעניני עולם מ"מ הוא חבל נחלתו. דכשם שבהחבל ע"י שמנענעים את הקצה התחתון הנה מתנענע גם קצה העליון הנה כך מה שנש"י עושים למטה הנה גורמים וממשיכים למעלה ג"כ, והיינו דכפי מעשיהם ועבודתם למטה הנה בענין ובאופן כזה הם ממשיכים האור והגילוי שלמע'. דהנה הנשמה כמו שהיא למטה מלובשת בגוף ונה"ב הרי שרשה למעלה גבוה מאד, דשרש המשכת כל הנשמות היא מע"ס דאצי', ובע"ס דאצי' גופא הרי שרש הנשמו' בחכ' דאצי' וכמשי"ת דבאצי' גופא הנה חכ' דאצי' היא אצי' שבאצי', וכמ"ש במ"א דבכח' הנה הכלי מתאחד עם האור ביחוד גמור. וזהו הטעם מה שבנשמות יש כל המדרי' והבחי' שבאורות וגילויים שלמעלה, והוא לפי דשרש המשכת הנשמות הוא מפנימית הכלים שמתאחדים עם עצם האור ולכן הרי הנשמות כוללים העולמות מרוכ"ד עד סוכ"ד, וכדאי' במד"ר שהאדם כלול מהעליונים והתחתונים, ולהיות שהאדם כולל הכל הנה לזאת כל מה שהאדם עושה למטה ה"ה ממשיך בדוגמא כזאת למעלה ג"כ, והיינו דכשהאדם ממשיך פנימי' רצונו לאלקות ומוסר ונותן פנימית רצונו זה בהעבודה דתורה תפלה ומעשהמ"צ הנה עי"ז הוא ממשיך להיות גילוי פנימיות אוא"ס, והגילוי הוא רק במקום הראוי שהם נש"י, והקלי' וסט"א אינם יכולים לקבל וכנ"ל דמגילוי אור אינם יכולים אבל כאשר האדם ממשיך א"ע בעולם, דעולם בכלל הוא ורוח הבהמה היורדת דעולם הוא גשמי וקודם שמבררו הוא חומרי, וכאשר האדם ממשיך א"ע בעולם בכלל להיות נתפס ומתלבש בעניני עולם ובפרט שמשפיל עצמו לתאוות גשמים הנה גורם ההשפלה ת"ו למעלה, והוא ירידת האור בריבוי צמצומי' ובתכלי' ההעלם עד שיכול להיות מזה יניקה לחיצונים וכמ"ש וישח אדם וישפל איש, דע"י זה שוישח אדם שהאדם משפיל עצמו לחומריות העולם וכו' הנה גורם בזה להיות וישפל בריבוי צמצומים ויכול להיות מזה יניקה לחיצונים. והגם דבלא"ה הרי נמשך קצת חיות לחיצונים לצורך קיומם, אמנם ע"י וישח אדם הוא תוס' היניקה, והיינו שנמשך ממדרי' עליונות וגבוהות יותר. דזה גופא מ"ש כרחל לפני גוזזי' נעלמה הוא היניקה מהשערות שהוא

תוס' יניקה על מה שקצוב דזה שקצוב הוא מאחורי העור מנקבי הזיעה, אבל לא מהשערות ח"ו, והיניקה מהשערות הוא תוס' יניקה. דהנה בתחלת הברי' הרי מדור הקלי' מתחת כל העולמות דקדושה וע"י חטא עה"ד ירדו העולמות והקלי' התגברה וכן בכל חטא שהאדם חוטא מתגבר כח הקלי', ולזאת כאשר האדם מגביה עצמו בישות וגסות הרוח, דהישות שלו הוא הוראה שמתגאה ח"ו גם לגבי אלקות, דאם הי' בטל באמת לאלקות הרי במילא הי' רואה הטוב שבהזולת וכמ"ש והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר ע"פ האדמה, דלפי שהי' בטל באמת לאלקות מצא מעלת זולתו, וההתנשאות נגד בני"א הוא מורה על התנשאות נגד אלקות דהתנשאות זאת הוא מצד עצם החומריות והגסות של הגוף. דהגם שיודע בנפשו פחיתות עצמו ומ"מ מתנשא עצמו בלי שום טו"ד כלל וגורם עי"ז מה שהקלי' מתנשאי' עצמם בהעזה והוצפה לקבל מהמקיף דשם כחשיכה כאורה, וזהו פרעה אותיות הערף שמקבל מאחורים דאי"א שהיא מדרי' גבוה, והוא ע"י זה שהעבודה דנש"י למטה הוא בבחי' כי פנו אלי ערף ולא פנים, והיינו דגם מה שפנו אלי הוא רק בחיצוניות הרצון וכמ"ש יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו יכבדוני ולבם רחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה, והיינו דגם בעניני עבודה הוא בקרירו' ורק על צד הרגילות בלבד, וזהו וגם את העולם נתן בלבם, דכל עניני עולם בכירור וזיכוך וגילוי אור הכל תלוי בעבודת האדם.

והנה להכרית יניקת החיצונים בב' אופני יניקה אלו הוא ע"י חרב של שתי פיות, דהחרב הוא שם הוי' דיו"ד רישא דחרבא ו' גופא דילי' וב' ההי"ן הם ב' פיות של החרב והם הד' אותיות דשם הוי' שבנפש. דהיו"ד דשם הוי' שבנפש הוא הרצון העצמי והפנימי באלקות שיש בכל אחד ואחד מישראל, דהנה אי' (אבות פ"ו) אריב"ל בכל יום ויום ב"ק יוצאת מהר תורב ומכרות אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (שאינן לומדים אותה) וכל מי שאינו עוסק בתורה נק' גזוף, דאיש ישראל כשאינו לומד תורה בכל יום בקביעות זמן קבוע דזהו"ע עוסק בתורה נק' גזוף שהוא ח"ו מנודה מלמעלה ר"ל, וכן יש כמה כרוזים שמכריזים על התשובה וכמ"ש שובו שובו בית ישראל ולמה תמותו, וצ"ל והלא עיקר ענין הב"ק והכרוזי' העליוני' הוא בשביל התועלת, וכאשר אין שומעין את הב"ק המכריז וכן שאר הכרוזים העליונים וא"כ מהו תועלת הב"ק והכרוזים, אך הענין הוא דהנה סיבת הדבר שאינם שומעים את הב"ק והכרוזי' הוא מפני הגוף והנה"ב שמעלימים על אור הנשמה, ומפני ההעלם וההסתר של הגוף ונה"ב אין שומעין הב"ק והכרוזים, אבל ידוע דהנשמה המלוכשת בגוף הוא רק הארת הנשמה בלבד, דלא כל הנשמה מתלבשת בגוף, דנשמה גבוה ממלאך ומלאך בשליש עולם עומד, דיש בזה ב' פירושים הא' דמלאך שלישי מהעולם, והב' דהעולם שלישי מהמלאך, וידוע דשרש המלאכי' מחיצוני' הכלי' ושרש המשכות הנשמות מפנימיות הכלים, וא"כ א"א שהנשמה שהיא גבוה ממלאך תתלבש בגוף דהגוף קטן מהכיל את הנשמה, ומה שמתלבש בהגוף הוא רק הארת הנשמה, אבל עצם הנשמה

נשארה למעלה, והנשמה כמו שהיא למעלה רואה ושומעת הכרוזים העליזים וכמאמר אע"ג דאיהו לא חזי מולייהו חזי, דמזל היא מדרי' עצם הנשמה ומולייהו הוא מקיף דחי' ומקיף דיחידה שהם למעלה מגדר התלבשות בגוף. ומה דמולייהו חזי נופלים הרהורי תשובה גם בהארת הנשמה המלובשת בגוף, וכת' ונוזלים מן לבנון, דל"ב נת"ח ונש"ב הם חו"ב שבנפש, הנה מעצם הנפש נוזל ונוטף גם בהארת הנשמה המלובשת בגוף והם ההרהורי תשו' שנופלים להאדם פתאום בלי שום הכנה כלל. דתשו' בכלל הרי באה ע"י הכנה ועבודה בהתעוררו' שמעורר א"ע לעשות תשובה, וההתעוררות היא ע"י התבוננות וחשבון צדק בנפשו. אבל ישנם הרהורי תשובה שנופלים להאדם פתאום בלי שום הכנה כלל. וכמו שאנו רואים במוחש דלעת מן העתים הרי נופל להאדם הרהור תשובה מבלי אשר הכין לבו לזה כלל, ולפעמים הוא גם בהלכו בשוק וברחובות ומתעורר בהתעוררות גדולה לשוב אל הוי', ובכה יבכה במר נפשו בהתלהבות גדולה דילחץ לבבו עס קוועצט אים דיא האַרץ ואין מוצא נוחם לנפשו ער גיפינט גאַר באיי זיך ניט קיין שום טרייסט, ולבבו ילהב בלהב העולה לה'. ואין זה מה שעושה איהו חשבון בנפשו ממעמדו ומצבו ומה הוא הלא טוב שלו, כי אינו שייך לכ"ה, כי אם הלא טוב לו מכללות המהות והמציאות שלו עס איז אים זייער ניט גוט פון דעם גאַנצין מהות ומציאות שלו ומקרב ולב עמוק הוא שב להוי'. דאופן זה הרי ישנו גם ברשעים ר"ל, וכמאמר רשעים מלאים חרטות, שגם הם מתעוררים בתשובה, דמה שהוא ר"ל עובר עבירה, הוא מצד הרוח שטות, והיינו דהגם שהוא עובר עבירה ר"ל דמשו"ז הוא יוצא מרשות הקב"ה כבי' ונכנס לרשות הקלי' ר"ל, דזהו שם עבירה מל' העובר ממקום למקום, דע"י זה שהאדם עושה איהו חטא ועון הוא עובר מרשות הקדושה לרשות הסט"א, וזהו בעל עבירה ר"ל. אמנם זהו מצד הרוח שטות שמכסה על האמת, וכמאמר אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות שנדמה לו שעודנו ביהדותו. אבל להיות ח"ו נפרד מאלקות זה אינו חפץ בשו"א, ומה הו"ע החרטות שהם מתעוררים בתשובה.

והנה הרהורי תשובה הבאים להאדם פתאום הוא מעצם הנשמה שהוא למעלה מטו"ד המושג. ובחינה ומדריגה זו נק' בשם משכיל שהוא שרש ומקור השכל ואינו שכל והשגה ממש. וטעם הדבר שנק' בשם משכיל לפי שהוא בחי' חכ', אבל בחכ' גופא הוא פנימית החכ', דפנימי' החכ' היא למעלה מהשגה. וזהו משכיל לאיתן האזרחי, דבחינה זו במדרי' הנשמה הוא בחי' איתן שבנשמה, דאיתן פירושו בטוח וחזק, וכמו איתן מושבך ושים בסלע קנך, והיינו שמושבו חזק ובטוח אשר לא יתמוטט, ובל' המשנה איתן כמשמעו קשה, דאיתן פירושו קשה וחזק שהוא בטוח, הארט און שטאַרק וואָס דאָס איז זיכער, ויש עוד פי' איתן מל' יושן, וכמו ירח האיתנים ות"י ירחא דעתיקיא, דעתיק פירושו יושן, והנה עיקר ענין החזק הוא בהעצמי דהעצמי אינו משתנה ואינו מתחלף לעולם, דדבר שאינו עצמי מצ"ע הרי נופל בו ענין השינוי, וכמו האור דמצ"ע הרי נופל בו ענין השינוי, ורק דלהיותו דבוק

בהעצם והעצם אינו משתנה לכן האור ג"כ אינו משתנה, אבל מצ"ע הרי שייך בו ענין השינוי. משא"כ העצמי הגה מצ"ע אינו שייך בו שינוי כלל, וזהו"ע החזק שהוא קשה וחזק. וכן בנשמות ענין האיתן הוא החזק והקושי שהוא בטוח מבלתי יתמוטט ח"ו. דהנה אנו אומרי' נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראת כו', טהורה היא מצד האצ"י דכל נשמה הרי שרשה באצ"י וזהו טהורה בראת יצרת נפחת נגד ד' עולמות אבי"ע. ובמד"ר אי' חמשה שמות נקראו לה גר"ן ח"י, ובוהר כוללם בד' מדרי' גר"ן ונשמה לנשמה שהם נגד ד' אותיות דשם הוי'. דנשמה הוא כמ"ש נשמת שדי תבינם, והוא כח ההשגה וההבנה באלקות שיש בכאו"א לפום שעורא דילי' והוא בחי' בינה שבנפש דזהו"ע לבנון ל"ב נת"ח ונש"ב דנשמה היא בחי' בינה שבנפש ונשמה לנשמה הוא בחי' חכמה כח מה שהוא הביטול שלמעלה מטו"ד המושג, והו"ע הקשה ערף שיש בישראל דזהו למעליותא, דזהו טענת משה כי עם קשה ערף ולזאת וסלחת. ולכאורה אי"מ מהו הנתינת טעם דקשה ערף דמשו"ז דוקא וסלחת. אלא שזהו התוקף שבנשמה, והוא החזק שבנשמה שהוא למעליותא, והיינו מה שאיש ישראל אינו רוצה בשו"א ואינו יכול מצד הנשמה להיות ח"ו נפרד מאלקות, ומזה הוא כח המס"נ שבישראל למס"נ בפו"מ על קדה"ש ולעמוד בכל תוקף עוז נגד כל מונע ומעכב על קיום התומ"צ ולעמוד בנסיון בכל הנוגע לקיום התומ"צ, דתוקף זה הוא מצד הביטול שלמעלה מטו"ד המושג. דבהשגה הרי אין תוקף כזה כלל, דשכל אינו מחייב מס"נ, ולכן בתורה אינו נאמר טעם על מס"נ, דבתורה כתי' לאהבה את ה"א כי הוא חייך שהיא האהבה שע"פ טו"ד, אבל על מס"נ לא נאמר טעם בתורה, לפי שמס"נ היא למעלה מן הטעם ודעת המושג, וזהו האיתן שבנשמה שהוא הקשיות והחזק שלא להיות ח"ו נפרד מאלקות ולעמוד חזק ובטוח בכל הנסיונות ר"ל, דכ"ז הוא מצד עצם הנשמה, ואיתן מה שפירושו ל' יושן, הכוונה הוא בלתי מחודש, וידוע דשם ע"ב בלתי מחודש, ושם מ"ה נק' שם מ"ה החדש, ושם ס"ג הוא ג"כ מחודש שהרי בו הי' השבירה וכמאמר בונה ע"מ לסתור וסותר ע"מ לבנות, דס"ג ומ"ה הם תהו ותיקון דשניהם מחודשים, אבל שם ע"ב הוא למעלה מתהו ותיקון ובלתי מחודש, ושם ע"ב הוא בחכ', והיינו בפנימיות החכ' דפנימיות אבא פנימיות עתיק, ועתיק הוא יושן שהוא המשכת העצמו', וזהו היושן שבנשמות דשרשן מפנימיות החכ', דהנה כתי' עם המלך במלאכתו ישבו ואמרז"ל במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, דענין ההמלכה הוא קודם ברה"ע, וכמו בא' שמתיישב על איזה דבר הרי הישוב הוא קודם להדבר, והיינו דהנשמות לא נתחדשו בברה"ע כמו שארי הנבראי', והגם דהנשמו' הם ג"כ מה שנבראו, אבל לא נבראו כמו שארי הנבראי', דכל הנבראי' נבראו בשיי"ב וגם המלאכי' נבראו בשיי"ב וכמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, י"א שנבראו בשני וי"א שנבראו בחמישי, דשרש המלאכי' הוא מהדיבור, דהדיבור הגם שהוא לבוש אל הנפש מ"מ אינו לבוש המיוחד דעת לחשות ועת לדבר, ושרש המלאכי' מהדיבור, היינו שנבראו כשנתחדש ענין הזמן, אבל ישראל עלו במח', דמח' הגם שאינו אלא לבוש

אל הנפש ומ"מ הוא לבוש המיוחד, ועלו במח' הוא פנימי' החכ'. דשרש כל הנשמו' הוא באצי' וכמאמר כל נשמתא ונשמתא הוה קיימא בדיוקנאה קמי מלכא קדישא, שהוא בחי' ז"א דאצי', ואצילות הוא רק הפרשת הארה מאוא"ס המאציל ב"ה, והיינו שאינו התחדשות כ"א גילוי ההעלם בלבד. ושרש הנשמות הוא מחכ' דבאצי' גופא בחי' חכ' הוא אצי' שבאצי'. וזהו נשמה שנתת בי טהורה היא כמו שהיא באצי', ורק בכדי שתתלבש בגוף ונה"ב ירדה דרך ב"ע, וזהו משכיל לאיתן האזרחי, דלעתיד יאיר ויזרח בחי' האיתן שבנשמות, דלעתיד הוא דכתי' הגה ישכיל עבדי כו' מאד, וזהו ביו"ד נברא העיה"ב, דבעיה"ב מאיר בחי' יו"ד, וזהו"ע היו"ד דשם הוי' שבנפש שהוא הביטול שלמעלה מטו"ד המושג, והוא התוקף והחזוק שבנשמות באלקות.

והנה ענין הה"א דשם הוי' שבנפש הוא כח ההשגה וההבנה בגדולת ורוממות הא"ס ב"ה. דבכאו"א מישראל יש בו כח ההשגה וההבנה להבין ולהשיג בגדולת ורוממות או"ס. והגם דבכאו"א הרי יש בו היו"ד דשם הוי' שבנפש שהו"ע הביטול למעלה מטו"ד המושג והתוקף שבנשמה, מ"מ צ"ל ענין ההשגה וההבנה, וכמ"ש וידעת היום והשבות אל לבבך, שצ"ל השגה והבנה. דכאו"א מחוייב להבין ולהשיג בגדולת ורוממות האוא"ס ב"ה כל כמה שבכחו ויכולתו להבין ולהשיג, וזהו דכתי' דע את אלקי אביך ועבדו בלבב שלם, ולכאו' הי' לו לומר ענין ואופן הידיעה וההשגה, אלא שבא להודיעו כללות ענין החיוב של השגה, ולזאת אם הי' אומר אופן וענין ההשגה הי' לו לומר לפי ערך ואופן השגתו של שלמה, ולא זה הוא כוונת הענין, כ"א בא להודיע בחובת ענין השגה והבנה באלקות דבזה מחוייב כאו"א לפי כחו ויכולתו להבין ולהשיג הענין האלקי בשכלו דוקא, וכמו בהתבוננות דאני הוי' לא שניתי דאין שום שינוי ח"ו בין קודם ולאחר שנברא העולם וכמאמר אתה הוא קודם שנב"ע ואתה הוא לאחר שנב"ע בהשואה גמורה, דכללוי' התהוות העולמות מרוכ"ד עד סוכ"ד הוא רק מהארה לבד שאינו תופס מקום כלל, וכמ"ש כי ב"ה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב ובה"א נברא העוה"ז, דכללות ההתהוות הוא רק מב' אותיות בלבד ויתבונן בזה דגם באדם שהוא נברא מוגבל ומ"מ ב' אותיות הרי אינם תופסים מקום לגבי הדיבור, ומכש"כ לגבי כח המח', וכפרט לגבי עצם הנפש, וא"כ להבדיל הבדלות אין קץ למעלה דאינו תופס מקום כלל, והוא ההתבוננות דהוי' אחד דכולא קמי' כל"ח ממש, וכן הוא בכל התבוננות שצ"ל ההשגה בשכל אנושי בביאורי העניני' מבשרי אחזה, ויש יתרון בהשגה זו שבאה במורגש בשכל אנושי שמאיר בגילוי בנפשו, דענין אלקי כאשר משיגו ע"י זה שמבשרי אחזה הרי הענין מאיר לו בגילוי בנפשו, דבחכ' הוא למעלה מטו"ד המושג, והגם דבחכ' הוא הנחה שכלית אמנם זהו בהנחת הענין שלמעלה מהגילוי ולית מח' תפיסא בי' כלל, משא"כ בהשגה שבא בבחי' תפיסא ממש ולזאת יש יתרון בהשגה זו שבאה במורגש בשכל אנושי שמאיר בגילוי בנפשו, דזהו ההפרש מה שפנימית אבא פנימית עתיק ומה שהתגלות עתיק הוא בבינה, דהנה עתיק ואריך כמו שהם בכחות הנפש הם תענוג ורצון

דשניהם הם כחות מקיפים, והתגלות עתיק הוא בבינה, דעיקר גילוי התענוג הוא בהשגה, והיינו דלהיות דבינה שרשה מהתענוג לכן התגלות עתיק הוא בבינה דוקא. דהנה כתי' ומבני ישכר יודעי בינה לעתים ואמרז"ל נבונים אפילו בימי משה לא אשתכחו דכתיב הבו לכם אנשי חכמים נבוני' וידועים והדר כתי' ואקח כו' אנשים חכמים וידועים ואלו נבונים לא קחשיב, דנבונים גם בימי משה לא אשתכחו. דהנה חו"ב בסדר עמידתן הרי החכ' למעלה מהבינה והבינה למטה מהחכ', ולזאת הנה הבינה מקבל מהחכ'. אמנם זה הוא רק מה שבינה מקבל מהחכ' אבל אין זה דהבינה משתלשל מהחכ' דבינה מהחכ' אין זה בדרך השתל' עו"ע, דבעו"ע הרי העילה מחייב את העלול, וכמו בשכל ומדות שהם עו"ע דהשכל עילה והמדות עלולים הרי העילה שהוא השכל מחייב את העלול הם המדות, דבכל דבר שמשיג בשכלו בטוב הדבר ההוא או בהפכו הרי נעשה ונולד מזה מדה בלב דהמדה היא היא לפי ההשגה והשכל המחייבה. ואם לפעמים שמהשגת השכל אינו נולדת מדה בלב הוא מפני סיבה המונעת לידת המדה, דמקום משכן השכל הוא במוח ומקום משכן המדות הוא בלב וא"כ יכול להיות העכבה במיצר הגרון המפסיק בין המוח אל הלב. אבל עכ"פ נולדה המדה במוחו, שבכל דבר שכל והשגה הרי יש התפעלות שכלי והו"ע המדות שבמוחין. ואם גם בשכלו אינו מתפעל, והיינו שמשיג את השכל ומ"מ אינו מתפעל הוא הוראה על התעלמות גדולה יותר שהו"ע טמטום המוח, דטמטום זה הוא מצד העכיות וגסות ביותר (ובאמת אז הנה גם ההשגה שלו אינה השגה אמיתית כלל) דכ"ז הם סבות מהחוק, אבל לולי זאת הנה מהשגת השכל נעשה לידת המדות, דשכל מחייב מדות. וטעם הדבר הוא לפי דשכל ומדות הם עו"ע ובעו"ע העילה מחייב את העלול. משא"כ בחו"ב דחכ' אינה מחייבת את הבינה, כי אינו מוכרח, דגם כשיש כח החכ' אינו מוכרח שיהי' ג"כ כח הבינה, וכמו שאנו רואין בטבע חושי בני"א דיש מי שהוא בעל השכלה ואינו בעל הבנה, דבכחו להשכיל השכלות חדשות ואינו בעל הבנה כלל, דהוא בעצמו אינו משיג מה שהשכיל, דאינו מוכרח כלל. וטעם הדבר הוא לפי שבינה מן החכ' אינה בדרך השתל' עו"ע ולזאת החכ' אינה מוכרחת את הבינה, ורק מה שבינה מקבל מהחכ' בלבד.

וביאור הענין הוא דהנה בעו"ע הרי העלול כלול בעילתו, וכמו בשכל ומדות הרי המדות נמצאי' כלולים בהשכל, משא"כ בחו"ב דהבינה אינה כלולה בהחכ'. ומ"ש בס"י והבן בחכ', הרי דהבינה כלולה בחכ', אמנם הנה התכללות זאת מה שהבינה כלולה בהחכ' אין זה מה שהבינה כלולה בהחכ' לצורך הבינה כמו שהמדות כלולים בשכל לצורך המדות, אבל התכללות הבינה בחכ' הוא לצורך שלימות פרצוף החכ' דחכ' הוא פרצוף שלם, ולשלימות פרצופה הנה הבינה כלולה בהחכ'. והיינו בכדי שהחכ' תהי' בהמשכה וירידה, דהחכ' מצ"ע היא נקודה בלי המשכה וכדי שתהי' בהמשכה וירידה הוא ע"י הבינה דוקא, וזהו הבן בחכ' דהבינה כלולה בהחכ'. אמנם התכללות הבינה בחכ' אינו כמו התכללות המדות בשכל, דמדות הכלולי' בשכל אינם לצורך השכל כלל, ואדרבא הם הפכים, דשכל עיקרו מתינות וקיריות ומדות עיקרם התפעלות

והתרגשות, וא"כ הם היפך השכל. והנה התכללו המדות בבינה אין זה ענין התכללות המדות בהמוחין, דהתכללו המדות בבינה אינה התפעלו שכלי כ"א הטיית השכל לאיזה מדה, דהשכל עצמו הוא למעלה מהמדות וההטי' למדת החדס או ההטי' למדת הגבו' דוהו מה שהשכל עצמו נוטה לאיזה מדה הו"ע התכללות המדות בהבינה. אבל זה שהמדות כלולים בשכל והו"ע התפעלו שכלי אינם לצורך השכל כ"א לצורך המדות. והיינו דלהיות דהשכל הם העילה של המדות לכן המדות שהם העלולים כלולים בהשכל לצורך העלול. אבל הבינה הכלולה בהחכ' אין זה לצורך הבינה כ"א לצורך החכ'. וטעם הדבר הוא לפי דבינה מהחכ' אינה בהשתל' עו"ע, דבינה יש לה מקור מיוחד בכח המשכיל, ומשם הוא זה מה שבינה היא בהתרחבות דוקא. דהנה זה מה שהחכ' באה בנקודה דוקא הוא כמו שמתגלה מכח המשכיל, וכל ראשית הגילוי הוא בנקודה. אבל בכח המשכיל השכלי הוא בהתרחבות ומשם הוא ההתרחבות שבבינה. וזהו דשרשה מהתענוג דתענוג עושה התרחבות בכל דבר וכמו שמועה טובה תדשן עצם. ושרש הבינה הוא מהתענוג ולכן התגלות עתיק הוא בבינה, וזהו יתרון הבינה על החכ' אמנם יתרון החכ' הוא שהוא בכחי' ביטול דחוי"ב הם אין ויש דחכ' אין ובינה יש ומשו"ז צריכים להיות שניהם, דבהשגה דבינה יהי' הביטול דחכ', והיינו שיהי' ההשגה בהתרחבות בהשגה טובה באלקות ובביטול גמור, שלא יהי' הביטול מצד ההשגה בלבד כ"א ביטול דחכ' שהוא למעלה מטו"ד המושג. וכמו באברהם שנתוסף לו אות ה"א, שהוא ה"א ראשונה דש' הוי' והו"ע הלידה וההתגלות, וכמאמר אברם אינו מוליד אברהם מוליד, וכתי' וקראת את שמו אברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך, דלבבו נאמן הוא תום הלב בביטול שלמעלה מטו"ד המושג, דיא גאנצקאייט פון הארצן אין א' ביטול שלמעלה מטו"ד. והיינו דהגם דוקראת את שמו אברהם בתוס' ה"א שהו"ע ההשגה ומ"מ ומצאת את לבבו נאמן בהביטול דחכ' שהוא למעלה מטו"ד. והו"ע נקודה בהיכלי', דהיכל הוא בינה הי כל נש"ב, ונקודה הוא חכמה. שצריכים להיות שניהם, דנקודה בעצמה שהו"ע הביטול למעלה מטו"ד אינו מספיק, שצ"ל השגה באלקות. והיכלא בעצמה שהו"ע ההשגה בלבד ג"כ אינו מספיק, דצ"ל הביטול דלולי זאת הרי יכול להיות שיהי' ח"ו נופל ממדריגתו. וכמו בהשגה שכלית דבאם שלא ישמור את הנקודה הרי יכול להיות שילך בדרך עקלתון ויטה מדרך האמת. והגם שיהי' בזה טעמים וסברות שכלים ומ"מ יהי' כלל שלא עפ"י האמת. וכמו שאנו רואים במוחש כמה ענינים שכלים אשר מצד עצם הסברות של שכל וחכ' יש בהם נועם שכלי אבל אינם אמיתים. והנקודה היא שומרת את השכל. וכמו"כ הוא ברוחניות דבהשגה לבד הרי יכול להיות ח"ו נופל ממדריגתו. וכמו שנראה במוחש לא עלינו בכמה משכילים בשכלים אלקים אשר ירדו ר"ל. כ"א צ"ל הביטול דחכ', והוא אור האמת. דאמת הוא שאין לו הפסק כלל, והנקודה שהו"ע הביטול שומר אותו א' ער זאל ניט אפטרעטין פון דעם אמת ואז ההשגה היא אמיתית. וזהו"ע נקודה בהיכלי' שצ"ל שניהם. והיינו הי"ה דשם הוי' שבנפש, דהי"ד הוא הביטול דחכ' שהו"ע התוקף שבנשמות באלקות. והה"א הוא ההשגה וההבנה. והתחברותם הוא ע"י

התורה. דהנה אורייתא מחכ' נפקת, והוא רק דנפקת מחכ', ושרשה בכתר דכתי' אנכי הוי' אלקיך שהוא בחי' אנכי מי שאנכי. ועי"ז הוא ההתחברות די"ה דשם הוי' שבנפש.

והנה הוא"ו דשם הוי' שבנפש הוא, דגם בהמדות יהי' הביטול דחכ' וכמ"ש וצדקה כנחל איתן. דנחל הוא התפשטות, ונחל איתן הוא ההתרחבות וההתפשטות דבחי' איתן. והיינו דגם בהמדות יהי' התפשטות הביטול דאיתן שבחכ'. והנה המדות הנולדים מן השכל הרי גילוי המדות הוא לאחר שמתעלמים המוחין, דכ"ז שהמוחין מאירים א"א להיות גילוי המדות. וזהו דכתי' ע"כ יעזב איש את אביו ואת אמו כו', דגילוי המדות הוא בהתעלמות המוחין דוקא. אמנם זה הוא דוקא בחיצוניות הלב, דבחיצוני' הלב הרי המדות הם מורגשות, ולכן כאשר מאירים המוחין א"א להיות גילוי המדות, אבל בפנימיות הלב, דבפנימיות הלב הנה המדות הם בלתי מורגשי', דידוע דבפנימיות הלב הרי אותו האור שהוא במוח נמשך אל הלב ואז הנה המוח והלב מחוברי' יחדיו, וגילוי בחי' איתן הוא עוד למעלה מזה, והיינו דגילוי בחי' איתן הוא עוד למעלה שהמדוי' בלתי מורגשי', אלא שהמדות הם אינם בהתפעלות כלל, וע"ד הביטול עצמי דחכ' שהוא בקרירות כו'. וזהו"ע נחל איתן דגם בהמדות יהי' הביטול דחכ' דאז אתהפכא חשוכא לנהורא. דבמדות הרי יש לערו"ז, דמדות דלערו"ז הם להיפך מדות דקדושה. וכשמאיר בחי' איתן אז אתהפכא חשוכא לנהורא. וכמ"ש ומעין יוצא מבית הוי' והשקה את נחל השטים. ואז הוי' וא"ו רברבא, דיש וא"ו רברבא ויש וא"ו זעירא, וא"ו זעירא הוא וא"ו בלא יו"ד, וא"ו רברבא הוא שבראשו יו"ד. וז"ש מנחל בדרך ישתה ע"כ ירים ראש, ואי' בכתהאריו"ל שזהו וא"ו שבראשו יו"ד, והיינו שמאיר בחי' איתן במדות. וה"א אחרונה דשם הוי' שבנפש הוא מחדו"מ, דג' קוין שבה' הן מחדו"מ, דהבי' קוין שבאות ה"א הם מחוברים, והיינו דמח' ודיבור הם בערך זל"ז, וקו הג' הוא לעצמו, דכן הוא גם במעשה שהוא לעצמו. ובכללות הוא המחדו"מ דתושבע"פ, וכמא' מל' פה תושבע"פ קרינן לה, והיינו דבתושבע"פ יהי' ג"כ הביטול דבחי' חכ'. דהנה אי' בס"י הבן בחכמה וחכם בבינה, ולכאוי' הוליל הבן בבינה וחכם בחכ' ומהו הבן בחכמה כו'. אך הענין הוא דהנה חו"ב הם תושב"כ ותושבע"פ וכתוב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן, דהגם דכל ציור הולד ישנו כמו שהוא בטפת האב, אבל הוא בהעלם והתכללות ורק שע"י שהיית הטפה ט"ח בכטן האם נצטייר הולד ונתגדל לכל אבריו. כן הנה כל המצות ישנם בתושב"כ אבל הם בקיצור וברמו שאין אנו יודעין עדיין איך הוא פרטי' קיום המצוה דתפילין ושת עז"מ, אבל בתושבע"פ בא באריכות, ואז אנו יודעים פרטי' ענין המצוה. וזהו הבן בחכ', דחכמה שהיא תושב"כ הגם שזהו ברמו ובקיצור ומ"מ הבן בחכ', דע"י המדרש וזהו אנו יכולי' להבין גם בתושב"כ, וחכם בבינה, דבינה שהיא תושבע"פ, דזהו מובן לכל בר שכל, דתושבע"פ בא בידיעה והשגה גמורה וכל אחד יכול להבינה צ"ל וחכם בבינה, דחכמה הוא אור האמת, דע"פ פשוט הרי יכול

להיות שמצד ריבוי הפלפול ילך בדרך עקלתון, והגם שיהי' בזה סברות עמוקות אבל אינם לפי האמת כלל וכנ"ל, וע"כ צ"ל וחכם בבינה, ועל לשון החסידות הוא דיכול להיות שילמוד תורה וישכח על נותן התורה, הנה זהו וחכם בבינה, דגם בלימוד דתושבע"פ יהי' הביטול דחכ', דיודע דזהו חכמתו ית' וכמ"ש תען לשוני אמרתך, שהוא רק כעונה אחר הקורא, ויבטל דעתו וחכמתו לגמרי, וז"ש והאיתנים מוסדי ארץ, דתנאי' נק' איתנים שהמשיכו בחי' איתן דחכ' גם בתושבע"פ. דהתנאי' הרי כל דבריהם הם דברי קבלה וסמוכים איש מפי איש עד משה רבינו, דמשה הוא בחי' חכ' ואנחנו מה, ביטול העצמי, והמשיכו בחי' איתן בתושבע"פ, וזהו החרב של שתי פיות, דבכללות ענין החרב הוא השם הוי' שבנפש, והשתי פיות הם ב' ההי"ן דשם הוי' שבנפש, דה"א ראשונה הו"ע ההשגה וההתבוננות באלקות, וה"א אחרונה הוא תושבע"פ שהו"ע הקביעות עתים לתורה בכל יום דוקא, כל אחד במה שיכול, שעיי"ז הוא כריתת ב' אופני יניקה של החיצונים, אמנם בכדי שתהי' ההתעוררות והעבודה דשם הוי' שבנפש הוא ע"י העבודה דק"ש שעל המטה, שזהו הכנה אל התפלה, דבכדי שתהי' עבודתו בתפלה כראוי, והיינו שהתפלה תהי' שהחלטות וההסכמות שמחליט בעצמו בעת התפלה יהי' בקיום על כל היום, הוא ע"י התפלה שבאה בהקדמת קשעהמ"ט, דקשעהמ"ט הוא בכלות היום, והיינו דכאשר מתבונן בכל מה שעבר עליו במשך היום בהבל דובר שאין בו ממש, ואשר מכל מחשבותיו שחשב לא בא לו שום תועלת, דהנה בתחלת היום הרי נדמה להאדם שאין לו זמן להתפלל בציבור ולקבוע שיעור בלימוד מפני כמה ענינים הנחוצים לו במאד, אשר באמת אינו כן כי ברכת ה' היא תעשיר, אבל בסוף היום הוא רואה שבזה שזירז א"ע לא הי' שום נחיצות כלל, ואשר ע"כ מתחרט מאד על העבר ועושה הסכם חזק על להבא בסדר קבוע בתפלה ולימוד התורה, וזהו צהר תעשה לתבה, דתיבת ואותיות התפלה יהי' בהם אור, והיינו חיות ההתבוננות, והוא ע"י הקדמה דקשעהמ"ט שהו"ע חרטה על העבר בעקירת הרצון והסכם חזק בהחלט גמור על להבא להתעסק בתפלה ותורה, הנה עיי"ז הוא כאלו אווזו חרב כו' שהו"ע ההתעוררות דשם הוי' שבנפש, ואז בעבודת התפלה שלו נעשה צהר שהו"ע החיות דהתבוננות ומתעוררי' מדותיו האלקי' וניכרי' בכל פעולותיו שבכל היום, וזהו שיאירו לכם כצהרים, דעיקר האור של אותיות התפלה הוא בצהרים, והיינו בכל היום דכשהוא טרוד בעסקיו, דבתחלת היום ובסופו, אינו טרוד כ"כ, אבל באמצע היום הוא עיקר הטרדה, וזהו צהר תעשה לתבה, דאותיות התפלה יאירו לו על כל היום, והוא ע"י הקדמת העבודה בקשעהמ"ט, ואז אותיות התפלה מאירי' לו גם בצהרים.

בס"ד, ויצא, רפ"ז

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. והנה בפרשה הקודמת אומר וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם, ומהו כפל הענין ויצא יעקב כו'. והנה בקריאת שם מקום באר שבע כתיב בפרשה הקודמת ויקרא אותה שבעה ע"כ שם העיר באר שבע עד היום הזה. ופי' בספורנו דשבע בסגול מורה על מספר השבע וענין השבועה. דהנה ג' בארות חפר אברהם אשר סתמום פלשתים ויצחק חזר וחפרם. וג' בארות חפר יצחק עשק שטנה ורחובות, ובאר זה הוא השביעי. והנה שבע בקמץ הוא ע"ש השבועה בלבד ושבע בסגול הוא ע"ש מספר השביעי וע"ש השבועה ובאר זה הוא השביעי. וכדאי' במד"ר דו' בארות הם נגד ז' ס"ת. דהנה כתיב חצבה עמודי' שבעה הם ז' ס"ת. דס' וידבר היינו ספר במדבר משלים לשבעה, דספר זה הוא ג' ספרים אחד עד ויהי בנסוע, ויהי בנסוע ספר בפ"ע, ומויהי בנסוע עד סופו ספר שלישי. וכנגד זה הם ז' בארות שחפרו האבות. ובפדר"א פל"ה אי' שבאר אחד נזדמן להם ז' פעמים, וזהו באר שבע באר השביעי. אמנם לפ"ז צ"ל דהלא יעקב יצא ממקומו של יצחק, דמקומו של יצחק הוא שבע בסגול שמורה על מספר השביעי, א"כ הול"ל ויצא יעקב מבאר שבע בסגול ולמה נא' בקמץ שמורה על השבועה בלבד. אך הענין הוא, דעם היות דמקומו של יצחק הוא באר שבע בסגול, ולכן מפרש זה בזה על ספי' הבינה שהוא מקור לו' מדות, והיינו הבאר של שבע, ובכ"ז נא' בקמץ להורות על השבועה. וכדאי' במד"ר באר שבע מבארה של שבועה, ופי' במת"כ ממקורה ושרשה וטעמה של שבועה. וצ"ל מה הענין בזה דביציאת יעקב לחרן הוא מבארה של שבועה ממקורה ושרשה וטעמה של שבועה דוקא. אך הענין הוא, דהנה אי' באוה"ח דויצא יעקב הו"ע ירידת הנשמה בגוף, דיעקב הוא י' עקב, דהנה הנשמה בשרשה הוא בחי' יו"ד, דשרש כל נשמה הוא באצי' וכמא' נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה, דטהורה היא כמו שהיא באצי', דחמשה שמות נקראו לה נר"ן ח"י, ובוהר כוללם בד' מדריגות נר"ן ונשמה לנשמה (שכולל ח"י) שהם נגד ד' אותיות דשם הוי'. דיו"ד בחכ' וה' בבינה וא"ו בז"א וה' אחרונה בבחי' מל'. דכמו"כ הוא בכללות ד' עולמות אבי"ע שהן ד' אותיות דשם הוי', דיו"ד הוא באצי' וג' אותי' הו"ה הם בבי"ע. וכדאי' בתיקונים אבא עילאה מקננא באצי' אימא עילאה מקננא בברי' שית ספירן ביצי' וכו'. והנשמה דשרשה באצי' והיא היו"ד דשם הוי' שבנפש, והגם שהוא בשרש ועצם הנשמה ומ"מ היא מאירה להאדם בכל ענינו ע"י הארת הנשמה המלוכשת בגוף ונה"ט. ומשם הוא כח המס"נ והתוקף שיש בכאו"א מישראל, שעש"ז נקראו כל ישראל בשם יהודים וכמאמר אינו אומר אדם ראובני אנא שמעוני אנא אלא יהודי אנא. ולכן אנו רואים במוחש דמכיון שנוגע לאיזה ענין דתומ"צ מתעוררים כל ישראל בהתעוררות עצומה. וזהו יעקב יו"ד עקב, דהעבודה הוא להמשיך בחי' היו"ד גם לעקבים, מדרי' היותר תחתונה. והיינו דבכל הענינים שבעולם בעסקו במו"מ ובכל הנהגותיו יהי' ע"פ היו"ד דשם הוי' שבנפש. וזהו ויצא יעקב ירידת הנשמה בגוף באר שבע הוא

מבארה של שבעה והוא מה שמשביעין את הנשמה קודם ירידתה בגוף וכמא' משביעין אותו תהי צדיק. דלכאו' א"מ מהו ענין השבעה זו. דהלא בהנשמה עצמה אינו שייך חטא ועון כלל ח"ו. וכדאי' בזהר ע"פ נפש כי תחטא תוהא. שהוא פלא איך שייך בנפש ענין החטא. ורק בירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ב אז שייך ענין החטא ועון ח"ו מצד הגוף. א"כ מהר"ע ההשבעה שמשביעין את הנשמה קודם ירידתה בגוף על זמן היותה בגוף דאו תהי צדיק. ועוד מה מועיל השבעה זו. אך הענין הוא. דהנה כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. דהאדם שלמטה הוא בדמות וצלם אדם העליון. וצריכים להבין ענין זה בספירות העליונות למעלה ומזה יובן איך הוא בהאדם למטה. דהנה יעקב למעלה הוא י' עקב. דיו"ד הוא בחי' חכמה. וטעם הדבר דחכ' נק' בשם יו"ד דהתהוותה הוא ע"י הצמצום. דהנה חכ' אינה בערך לגבי או"ס דאנת הוא חד ולא בחושבן ומובדל בערך. הנה בכדי שיהי' התהוות החכ' הוא ע"י הצמצום שנשאר הארה בלבד שהוא הנקודה דיו"ד. וגילוי יו"ד זה נמשך בעקבים שהוא בכל המדרי'. והיינו דהמשכת החכ' הוא בכל הנבראים. דגם דומם וצומח יש בהם חכמה. ולכן מכל דבר יכולים להוציא שמן. וכדאי' בפרד"ס שגם מאבנים יכולים להוציא שמן. והוא בחי' החכ' שיש בכל דבר. וזהו יעקב יו"ד עקב. המשכת בחי' החכ'. ואופן ההמשכה הוא ע"י באר שבע. דשבע הם הו"מ לך ה' הגדולה והגבורה כו' ובארץ לך הו"י הממלכה כו'. שהם ז"מ העליונות שהם המשכות פרטי'. דביום ראשון הוא בחי' חסד. וביום ב' גבורה כו'. ובאר שבע הוא המקור למדות. וזהו ויצא יעקב. דבכדי שיהי' גילוי והמשכת היו"ד בהעקבים בכל המדרי' הוא ע"י באר שבע.

וביאור הענין הוא. דהנה בזהר אי' ב' פירושי' בענין באר שבע. הא' דבאר שבע הוא בחינת בינה שהיא מקור למדות. והענין הוא דהנה או"ס ב"ה הוא למעלה מעלה מן המדות. וכמא' ולא מכל אינון מדות איהו כלל. ולא דאית לך צדק ידיעא. וא"כ הנה בכדי שיהי' התהוות המדות הוא ע"י הממוצע דכל ממוצע הרי יש בו ב' מדרי' שכולל ב' הבחינות. וכשם שבכתר שהוא הממוצע בין א"ס המאציל והנאצלים הרי יש בו ב' מדרי' עתיק וא"א. דעתיק הוא בחינה תחתונה שבמאציל וא"א ריש ומקור הנאצלים. הנה כמו"כ בהממוצע שבין האו"ס ב"ה והמדות יש ב' מדרי'. והוא האו"ס ב"ה ומקור המדות שהם חו"ב. דהשראת או"ס ב"ה הוא בחכ'. דחכ' היא כח מ"ה בחי' ביטול ואין או"ס שורה אלא במקום שבטל ע"כ השראת או"ס הוא בחכ'. והגם דהתהוות החכ' הוא ע"י הצמצום מ"מ להיותה התהוות מציאות הראשונה שנתהווה מהאו"ס ב"ה אינה בבחי' מציאות ממש. וכמו בבי"ע דבבריאה מאיר האין האלקי בגילוי. וטעם הדבר הוא דבריאה הוא יש הראשון שנתהווה מהאין האלקי ואינו בבחינת יש ממש לזאת הנה בעולם הבריאה האין האלקי הוא בגילוי. ומכש"כ דכן הוא בספי' החכמה להיותה מציאות הראשונה שנתהווה מהאו"ס ב"ה ואינה בבחי' יש כלל. לזאת השראת או"ס הוא בחכמה. אמנם בינה הוא השגה והבנה שהשכל ממש בא בהשגה והוא מקור למדות. דבהשגת

הדבר הרי יש בו הרגשת טוב הדבר, והיינו שהדבר המושג הוא דבר טוב. והגם שיש בזה כמה פרטים אם הדבר טוב בעצמו, או שלו טוב הדבר, אבל עכ"פ הוא דבהשגת הדבר הרי נעשה מזה לידת והתעוררות המדות שהדבר טוב לפניו. וזהו שהבינה שהיא השגה נק' אם הבנים שבנים הם מדות ובינה היא אם הבנים, דמהשגה הרי בהכרח שיהי' לידת והתגלות המדות. וזהו שמקדימין שמע ישראל לואהבת את כו', דאהבה היא מדה שבלב, ועל מדה אינו שייך פקודה וציווי כלל, שאינו נופל פקודה וציווי על מדה שבלב. ובכדי שיהי' האהבה שהו"ע ואהבת את הוי' בכל לבבך הוא ע"י הקדמת אמירת שמע ישראל דשמע הוא השגה והבנה. דמהשגה שמשגיג איזה ענין אלקי ומתבונן בו הרי נעשה לידת והתגלות האהבה. דמחכ' עצמה אינו יכול להיות אהבה. דחכ' הוא ביטול ואהבה אינו ביטול כ"א יש מי שאוהב. אבל מהבינה שהיא השגה יכול להיות מדת האהבה. דהשגה מחייב לידת והתגלות המדות, ואם אין בה לידה בגילוי הוא בסבת איזה דבר מבחוץ, וכמו טמטום הלב והדומה. וזהו באר שבע שהיא מקור למדות. אמנם זה מה שחור"ב הם ממוצע בין האו"ס להמדות הוא מה שהביטול דחכ' נמשך להמדות דגם בהמדות יהי' בהם הביטול דחכ'. והענין הוא, דהנה משה אמר ונחנו מה שהי' בבחי' ביטול לגמרי. דהנה משה הוא בחי' חכ' וכמ"ש כי מן המים משיתיהו, דמים הוא בחי' חכ', ואמר מאין לי בשר וכתוב וירדתי כו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם. דהנה בשר לאחר הכירור הוא אהבה ברשפי אש. וטענת משה מאין לי בשר, דמחכ' עצמה אא"ל האהבה ברשפי אש. דחכ' הוא ביטול ואהבה ברשפי אש הוא יש מי שאוהב. והוא ע"י הממוצע של הזקנים שהם בקירוב יותר אל העם. אמנם גם זה הוא ע"י ממוצע דאהרן ממוצע ביניהם. דהנה אהרן הוא הממשיך אהבה הנ"ל בנש"י רק שתהי' בבחי' ביטול. דזה"ע בהעלותך את הנרות, דהנרות הם הנשמות וכמ"ש נר הוי' נשמת אדם, ובהעלותך את הנרות לפעול בהם האהבה ברשפי אש ובבחי' ביטול. דזהו ההפרש בין אש המזבח לאש המנורה, דאש המזבח הוא ברעש והיא האהבה ברשפי אש, אבל אש המנורה הוא בלי רעש ומורה על הביטול והוא ע"י השמן דוקא דזהו האמצעי דאהרן שהוא ממוצע שהו"ע המשכת החכ' במדות והיינו דגם בהמדות יהי' בהם הביטול דחכ' שהו"ע באר שבע. וילך חרנה, המשכת בחינת המל' שהו"ע דבור העליון, דחרן ע"ה גימט' גרון שהו"ע הדבור דדבור הוא עדאת"ג. דבאר שבע שהוא בחי' בינה הוא עדאתכ"ס, ומל' הוא עדאת"ג. דבחי' מל' הוא מקור לבי"ע, וכמ"ש ממכ"ע דכל עולמים התהוותם הוא מבחי' מל', והיינו דע"י המל' נמשך הארת החכ' גם בבי"ע. וא"כ ה"ז ירידה גדולה לגבי אור החכ' שיורדת ונמשכת ממדרי' למדרי' עד שנמשכת גם בבי"ע. אמנם ירידה זו היא לצורך עלי'. וז"ש ויפגע במקום דמקום הוא בחי' מל', ויפגע במקום הו"ע עושין רצונו ש"מ שהוא המשכת גילוי או"ס במל'. והיינו שע"י הביטול דחכ' נמשך גילוי או"ס ב"ה במל' ובבי"ע ונשלמת הכוונה העליונה דדירה בתחתונים דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, דע"ז נשלם הכוונה כללית דברה"ע שיהי' גילוי

אלקו' בעולם ע"י עבודת התחוננים דוקא. דהנה כתי' ברוך אלקי ישראל מן העולם ועד העולם, דעולם ועולם הוא עדאתכ"ס ועדאת"ג וברוך אלקי כו' הוא המשכה מעולם לעולם. והיינו דכשם שבעדאת"כ דשם הו"ע הביטול הרי-מאיר גילוי אוא"ס ב"ה, הנה כמו"כ בעדאת"ג דע"י הביטול מאיר גילוי אוא"ס. וזהו וילן שם כי בא השמש, דשמש הוא שמש הוי', וכתיב כי שמש ומגן הוי' אלקים, דשם אלקים מעלים ומסתיר על שם הוי' בדוגמת הסתר הנרתק על השמש שיוכל להתקבל בעולם. וכמו"כ ההסתר דשם אלקים הוא בשביל ההתהוות. וכמ"ש בראשית ברא אלקים דההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים. דאם הי' גילוי שם הוי' כמו שהוא באמת דההתהוות היא משם הוי' דהוי' הוא מהווה לא היו העולמות יכולים לקבל והיו בטלים בתכלית כביטול זיו השמש בשמש. וע"י ההסתר דשם אלקים שמעלים ומסתיר על ש' הוי' נתהווה מציאות היש. וזהו כי בא השמש, דשמש הוי' נשקע ונתעלם בשם אלקים. אבל עיקר הכוונה הוא דאחר שקיעת השמש יהי' זריחת השמש דשמש הוי', וכמ"ש זרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זרח הוא שם, שיהי' גילוי שמש הוי'. וזהו וילן שם, שהמשיך גילוי שם הוי' במקום. וזהו"ע הירידה צורך עלי', שע"י הביטול דחכ' יהי' גילוי אלקו' בעולם, שנשלמת הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחונני'. וזהו ויצא יעקב, שהיו"ד דחכ' נמשך גם בעקבים דבי"ע. והוא ע"י באר שבע בחי' בינה שהיא מקור למדות.

והנה כ"ז הוא לפי פי' הא' שבוהר דבאר שבע הוא ספי' הבינה. והפי' הב' הוא דבאר שבע הוא בחי' מל'. וא"כ וילן חרנה הוא עלמא דפרודא דחרן הוא מל' חרון אף שהוא ק"נ. דהנה יש קול ודבור, וכאשר הקול מאיר בדבור אז הוא גרון וכשאין הקול מאיר בדבור אז הוא חרן מל' נחר גרוני. דהנה לע"ל כתי' ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כי פי ה' דבר, שהו"ע הגילוי. אבל עכשיו אין הדבור מאיר בגילוי נק' חרן, דגרון הוא בגימט' ז"פ הבל והם ז' הבלים דקהלת שהם ז' מדות. והיינו דכשהבלים מאירים בדבור אז הוא גרון דהבל הוא התפשטו' האור והחיות, וכשאין הבלים מאירים בדבור אז הוא חרן. וזהו ויצא יעקב מבאר שבע, שהוא בחי' מל', וילן חרנה טורא דפרודא. והוא ירידה גדולה לגבי אור החכ' שנמשכת ויורדת בבחי' עקבים דבי"ע ממש. אמנם הנה ירידה זו היא לצורך עלי', דהירידה היא לברר בירורי נוגה דבי"ע להיות בבחי' אתכפי' ואתהפכא חשול"ג. שע"י בירורים אלו נעשה יתרון אור, דיתרון האור הוא מתוך החשך דוקא. וזהו ויצא כו' חרנה, דיציאתו של יעקב היא לברר צאן לבן שהם הנשמות שנפלו כו'. והענין למעלה הוא. דהנה לבן הוא מדרי' רמה ונשאה, דלובן מורה על דבר עצמי וכמו גוון הלבן שלמעלה מכל הגוונים שהוא עצמי. והגם דהיופי הוא בריבוי גוונים דוקא. אמנם יופי הו"ע התפשטו' בלבד. אבל עצמי הוא בלובן דוקא. ולכן הכה"ג בבואו אל קדה"ק ביוהכ"פ הי' בבגדי לבן דוקא, כי משם נמשך סליחת עוונות דזה הוא ע"י בגדי לבן וכמ"ש ולבושי' כתלג חיור ושער רישי' כעמר נקא. וזהו דאי' במד"ר ע"פ הידעתם את לבן, מי שהוא

מלבן עוונותיהם של ישראל. וללכן שתי בנות שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל, דלאה ורחל הם מח' דבור עדאתכ"ס ועדאת"ג, ויעקב הלך לברר צאן לבן וכמ"ש ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם הנשמות שנפלו למטה, דוהו וילך חרנה לברר בירורים. והנה רבינו הזקן נ"ע אמר בזה"ל דבתחלת ביאתו של יעקב לחרן הנה השאלה הראשונה היתה הידעתם את לבן, ותשובתם היתה ויאמרו ידענו. והיינו דשאל אותם האם יודעים הם דשרש שרשם הוא בלובן העליון והוא רק מה שנפלו למטה וצריכים להתברר ע"כ. ומעשה אבות סימן לבנים, דבתחלת העבודה צ"ל הידיעה כללית וההחלטה בתכלית ענין ירידת הנשמה בגוף שהיא אך ורק בשביל בירורי הענינים שבעולם, כי כל הענינים שלמטה הנה שרשם למעלה בקדושה העליונה. וסוף כל סוף הוא אשר לא ידח ממנו נדח ומוכרח הוא להתברר. ולאחר הידיעה הכללית הליאת או יוכל לגשת אל העבודה בפועל לקשר כל העניני' באלקות. וכשם דעבודת יעקב הוא בה' גדולה וה' קטנה הנה כמו"כ עבודת כל אדם הוא בה' גדולה מח' וה' קטנה דבור. דהנה יש ג' לבושי הנפש מח' דבור ומעשה, וראשית העבודה הוא בלבושי הנפש. דהנה ארז"ל על שלשה דברים העולם עומד על התו' ועל העבודה ועל גמ"ח. דעבודה היא עבודת הקרבנות, דעיקר גדול בעבודת הקרבנות היא המח' דוקא. דהכהן צריך לחשוב לשם זבח ולשם זובה, ואם חישב מחשבה חוץ חוץ לזמנו וחוץ למקומו פסל את הקרבן. והנה תפלות במקום תמידין תקנו, דתפלה נק' עבודה, דכתי' ולעבדו בכל לבבכם, ואמרו איזהו עבודה שבלב זו תפלה. דתפלה היא עבודה בלב ועם הלב. דענין התפלה הוא ההחלטה וההסכמה בנפשו לגרש את המדות רעות ולקבוע מדות טובות. ותכלית הדבר הוא שיהי' בפועל. והיינו דבהנהגה שבכל היום יהי' כן כמו שהוסכם והוחלט בתפלה. וזהו דתפלה היא עבודה שבלב ועם הלב. דהנה בכדי לפעול דכל היום תהי' ההנהגה שלו כפי ההחלטה שבתפלה הנה זה ע"י הלב דוקא. ותפלה במקום קרבנות, דכשם שבקרבנות העיקר הוא המח' הנה כמו"כ בתפלה עיקר גדול הוא המח', וכמא' אם כיוון לבו יצא. דתפלה הוא מל' התופל כלי חרס שהוא ההתקשרות מלמטלמ"ע, דהיינו התקשרות הנשמה באלקו', ועיקר ההתקשרו' הוא במח'. דמעשה יכול להיות בלי התקשרו' כלל דהרי יכול להיות גם כמתעסק בעלמא, והדבור יכול להיות ג"כ בלי התקשרו' כ"כ. ורק במח' הוא התקשרו' עצמי לפי שהיא לבוש הפנימי, ולזאת תפלה שהו"ע ההתקשרו' ה"ו בחי' מח' וכוונה, והדבור דתפלה הוא לעורר הכוונה והענין פנימי שבתפלה הו"ע הכוונה וההתבוננות בפסוק ראשון דק"ש שמע ישראל ה"א ה"א. דשמע הוא הבנה והשגה דהוי' אלקינו, והיינו שיתבונן דהוי' עצמו הוא אלקינו אלקה שלנו כחנו וחיותנו. דהנה המלאכים נק' אלקים וכמ"ש הודו לאלקי האלקים, וכן הדיינים נק' אלקים וכמ"ש אלקים לא תקלל וכת' עד האלקי' יבא כו', דאלקי' הוא ל' כח ויכולת, ועש"ז נק' הדיינים אלקים שיש להם כח לדון. והגם שאינו בכח עצמו כ"א בכח התורה, וגם הם אינם יכולים לסור מדיני התורה, אבל להם ניתן הכח והיכולת לדון ומחוייבים לשמוע בקולם, ולכן נקראים עיני העדה. וכמו

באדם למטה ע"י ראית עיניו ניצל מדבר המזיק והולך בדרך ישרה, כן ע"י שמיעת קול ודין הדיינים המעוררים על קיום התומ"צ הולכים כל ישראל בדרכי התורה ומצוה. וכן המלאכים נקראים אלקי' ע"י כח ההשפעה שהם שלוחי השפע. והגם שהמלאכים אינם אלא שלוחי השפע בלבד, כי ההשפעה היא מאת ה' ב"ה, והמלאכים אינם בעלי בחירה כלל בזה, וע"ד דכתיב ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים שיש בהם כח הצמיחה להצמיח, דהגם שהצמיחה היא על ידם אבל הוא רק בדרך ממילא. הנה כמו"כ המלאכים הם שלוחי ההשפעה הבאה מאת ה' ואינם בעלי בחירה בזה כלל. ומ"מ ההשפעה באה על ידם שמתעלם ומתגשם שתהי' השפעה גשמי'. אבל בנש"י הנה הוי' בעצמו הוא אלקינו שההשפעה באה מאת ה' בעצמו שלא ע"י המלאכים כ"א שבא בדרך מעביר בלבד.

וביאור הענין הוא, דהנה יש השגחה שהיא משם הוי' ויש השגחה שהיא מש' אלקים. דאלקי' בגימט' הטבע, והוי' הוא הוי' הוה ויהי' כאחד שהוא למעלה מן הטבע. דכל הנבראים הנה ההשגחה עליהם הוא מש' אלקים שהוא ע"פ דרך הטבע והנהגת העולם שהאלקי' הוא מוסתר ונעלם. דוהו"ע הטבע שהאלקי' הוא מוטבע בהנברא ונדמה לו שטבעו כך זאיין נאטור איז א"י. דבאמת הטבע היא אלקי' אבל הוא מוטבע כ"כ שאינו נראה כלל. דזהו טבע מלשון טביעה כמו טבעו בי"ס שהמים מכסים את הדבר הנטבע מכל צדדי, כן הוא בענין הטבע א"ז דער נאטור נעמט ארום די געטליכקייט מכל עבר ופנה, א"ז עס זעט זיך נא"ר די טבע בלבד. אבל ההשגחה על ישראל היא מש' הוי', וזהו הוי' אלקינו, דהוי' עצמו הוא ית' כחנו וחיותנו, שהנהגה היא מלמעלה מדרך הטבע בטבע, וכמאמר כבשה א' בין ע' זאבים והיא משתמרת הן בכלל והן בכל א' בפרט. וכמ"ש חלקי ה' אמרה נפשי, ואי' במד"ר משל למלך שנכנס למדינה זנכנסו עמו כמה דוכסין וכמה איפרכין זה לקח לו (לאדון) דוכס וזה לקח לו איפרכא, הי' שם פקח א' אמר אנא נסיב מלכא, דכולהו מתחלפי ומלכא לא מתחלף, כך כל אומות העולם כל א' מהם יש לו שר שהם הע' שרים אבל ישראל הנה חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו, דהוי' עצמו הוא כחנו וחיותנו. והנה מההתבוננות דה' אלקינו נעשה ואהבת את הוי' אלקיך כו', דהוי' עצמו יהי' אלקיך בגילוי. והיינו דבגילוי בחלקו בנפשו מאיר גילוי דש' הוי', היינו שיאיר הלמעלה מדרך הטבע בטבע ממש. דטבע לא יסתיר על אלקי'. דהנה כתי' הוי' יחתו מריביו, דאלו שהם מריבים נגד הוי', יתבטלו, דער אויבערשטער אליין צוברעכט די וואס זאינען עם מנגד. וע"י ההתבוננו' דהוי' אלקינו דהוי' עצמו הוא אלקינו הנה הוי' אחז, שהוא כן בגילוי בעולם דו"ר וארץ וד"ר העולם בטלים לא"ס אלופו ש"ע. וזהו"ע ההתעסקות בתפלה שהיא ההתקשרות במח' וההתבוננות שע"י נעשה לידת המדות ודבור בדבורי תורה דוהיו הדברים האלה כו' בד"ת הכתוב מדבר ומעשה במעשה המצות, דע"י לבושי הנפש נעשה ההתחברות עם הכחות דנה"ט ומתברר ע"י התחברות זו. דהנה דכאשר האה' ורצון שלו הוא אשר ה' בעצמו הוא אלקינו כחנו וחיותנו אז הוא מבטל א"ע מן החומריות

לגמרי. דהרי כללוי ענין האה' לאלקו' הוא שלא ירצה בענינים החומרי'. וכידוע בענין הרצוא של האה' דכמה שמתרחק מן החומריות הנה באופן כזה הוא מתקרב להוי', ובפרט דכאשר האהבה ורצון שלו הוא דהוי' עצמו הוא אלקיניו כחנו וחיותנו בגילוי ה"ה מבטל א"ע מן החומרי' לגמרי. והיינו שהוא בעצמו הוא יוצא מהטבע שלו, ואינו נותן מקום לענינים טבעיים, והיינו דבכל דבר הנוגע לתומ"צ גייט ער ארויס פון טבע און שטייט בעצמו למעלה מדרך הטבע, ואז הנה למעלה מדרך הטבע מאיר לו בטבע ממש, שנראה לו אלקו' במוחש ממש. ועוד זאת דלבושי הנפש הם בהתחברות עם הכחות דנה"ט שההתקשרות שבתפלה הדבור דתורה ומעהמ"צ הוא בשיתוף עם הכחות הטבעיים, א"כ הרי מתבררי' עי"ז שנעשה יתרון אור ע"י בירור החושן. וזהו ויצא' יעקב מבאר שבע שהוא ירדת המל', וילך חרנה לברר בירורי נוגה דבי"ע. והוא ע"י ויצא' יעקב, שהו"ע ירדת הנשמה בגוף. דהנשמה בשרשה היא בחי' י' שהו"ע היו"ד דשם הוי' שבנפש, ומאירה בקיום התו"מ גם במדרי' עקביים, דכל ישראל יהי' מי שיהי' הנה שרש נשמתו הוא באצי'. ובכח זה הוא וילך חרנה לברר בירורי נוגה, דתכלית הכוונה הוא בבירורי ענינים הגשמיים, והגם שהוא במדרי' היותר נמוכות וא"כ הוי' ירידה גדולה במאד, אבל ירידה צורך עלי', דעי"ז נשלם הכוונה דדירה בתחתונים דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ע"י עבודת התחתונים בהלכשה בגוף ונה"ט. וכשמתבררים הרי נעשה יתרון האור מתוך החשך דוקא דהחשך עצמו נהפך להיות אור, אמנם בכדי שיהי' ביכולת האדם לברר גם במדרי' היותר נמוכות שהו"ע המשכת והארת היו"ד בעקב, הוא ע"י באר שבע שהו"ע השבועה שמשביעים אותו תהי צדיק. והענין הוא, דהנה כתיב תתן אמת ליעקב וחסד לאברהם כאשר נשבעת לאבותינו ממי קדם, וצ"ל מהו"ע האמת שצריכים שבועה ע"ז ומהו"ע השבועה למעלה, והלא כתיב הוא אמר ולא יעשה דיבר ולא יקימנו, דמשמע מזה דלהיות האמת היא מדרי' גבוה ביותר שצריכה שבועה א"כ מהו"ע השבועה, אך הענין הוא, דהנה ארו"ל חותמו של הקב"ה אמת, דענין החותם הוא כמו עד"מ אדם הכותב איזה דבר הנה אח"כ חותם אני פלוני, וכן בתורה מצינו בכמה מצות שנא' אני הוי' וכן בנביאים כתיב נאום הוי', והנה לא מצינו בשום מקום שיהי' החותם תי' אמת כמו שחותם אני הוי' או נאום הוי', וא"כ מהו"ע חותמו של הקב"ה אמת, אך הענין הוא, דאני הוי' הוא החותם פרטי של המצות, אמנם החותם כללי של תומ"צ הוא אמת.

וביאור הענין הוא, דהנה אמת מורה על היושר שאין בו שינוי כלל. דשקר הוא שינוי, וכמו באדם שהוא בעל שינויים נק' שקרן, והיינו דגם בעת שהוא אומר כן הנה גם אז אינו אמת לפי שהוא בעל שינויים, וכמאמר נהרות המכזבין (שמפסיקין) אחת לשבוע (שבע שנים), דהגם דעתה הם הולכים במרוצה ומ"מ נק' כזב, משא"כ אמת אין בו שינוי כלל, ומראשית המשכתו עד סופו הוא באופן א'. וע"ז מורה תי' אמת, דהא' הוא ראש האותי'

והתי"ו הוא סוף האותיות והמ"ם הוא באמצע הא"ב, והיינו דהראש ואמצע וסוף הכל א' דא' מ' ת' שהוא אמת הנה הוא דכתי' אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים. דאני ראשון הוא אוא"ס ב"ה שלפה"צ וכמאמר טרם שנאצלו הנאצלים הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, והיינו דהאוא"ס ב"ה דעד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד זהו אני ראשון. ואני אחרון הוא לע"ל דכתיב ונשגב הוי' לבדו ביום ההוא, דאז יאיר האוא"ס ב"ה שהי' ממלא כל מקום המציאות קודם שנתהווה, וכמובן דלעתיד יהי' הגילוי במדרי' עליונה יותר מכמו שהי' מאיר קודם שנתהווה המציאות דאל"כ למה הי' ענין ההתהוות, אלא דלע"ל יהי' גילוי אוא"ס שהי' ממלא מקום המציאות במדרי' עליונה יותר ויהי' בגילוי בעולמות, ומבלעדי אין אלקים באמצעיתא אין אלקים. דבזה צ"ל עבודת האדם דבאמצעיתא אין אלקים המסתיר כלל, דכתי' וידעת היום והשבות אל לבבך דהוי' הוא אלקים, דהוי' ואלקים כולא חד ממש. והיינו שהשם אלקים אינו מעלים ומסתיר על האור דשם הוי' ומאיר השם הוי' בגילוי ממש. דכמו שהוי' אלקינו הוא דהוי' עצמו הוא אלקינו וחיותנו בנשמות שהן אלקות הנה כמו"כ הוא באמת גם בעולם שמאיר גילוי שם הוי' והצמצום דשם אלקים הוא רק לגבי הנבראים, דהנברא מרגיש עצמו למציאות יש, אבל לגבי אוא"ס ב"ה אינו מעלים ומסתיר כלל ומאיר לאחר הצמצום כמו קוה"צ, וא"כ הרי העולמו' בטלים במציאו' בתכלית, וכאשר מתבונן דמבלעדי אין אלקים, והיינו דהוי' הוא אלקים ושהעולמו' בטלים בתכלית הנה עי"ו נעשה הביטול בנפש ג"כ שיהי' ההתכללות בבחי' אחדות הוי'. וזהו תתן אמת ליעקב, דאמת שהוא גילוי פנימי' ועצמו' א"ס הוא ליעקב בעלי עבודה שממשיכים אמת הוי' לעולם. אמנם בכדי שתהי' העבודה דמבלעדי אין אלקים דשם אלקים אינו מסתיר צריכים ע"ו עזר וסיוע מלמעלה דזהו אשר נשבעת לאבותינו, דענין השבועה הוא דהנה יש מדות שהם ע"פ שכל ויש מדות שהם למעלה מהשכל, דלמעלה הוא מדות שבהשתל' ומדות שלמע' מהשתל' דהמדות שע"פ השתל' הם ע"פ דקדוק דלפעמים ההנהגה במדת החדס ולפעמים ההנהגה במדת הגבו' ח"ו. והיינו דכאשר מתנהג בהנהגה טובה אז ההנהגה עמו במדת החדס, ולהיפך ח"ו כו'. וטעם הדבר הוא לפי שמדות אלו המשכתם מבחי' חו"ב שהם בדקדוק, אבל המדות שלמעלה מהשתל' שם אינו שייך דקדוק כלל דנושא עון ועובר על פשע ובאור פני מלך חיים, וזהו"ע השבועה דהמדות שבהשתל' יהיו מתנהגים ע"פ הרחמים שלמעלה מהשתל', דזהו אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם, דישי ימי עולם וימי קדם, ימי עולם הם ימים דאצי', וימי קדם הם ימים שלמע' מאצי' דבשרשם הקדום הוא אני ראשון אוא"ס ב"ה שלפה"צ, דהאור הזה אינו בערך העולמות כלל, ע"כ משם נמשך העזר וסיוע בעבודה דהוי' עצמו אלקינו שהו"ע גילוי האמת בביטול העולמות, וזהו"ע השבועה שמשביעים אותו תהי צדיק, דהנה ארז"ל לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהי קשה כארו, דלכאו' א"מ מהו"ע הכפל דאל יהי קשה כארו דמאחר שאומר תחלה רך כקנה למה חוזר וכופל ואל יהי קשה כארו, אך הענין הוא דקשה כארו הם מדות דתהו שהם מדות תקיפים ביותר, דבתהו הוא אנא

אמלך דכל ספירה ומדה לא נתנה מקום לזולתה, ומכש"כ למדה ההפכית שמשו"ז הי' שבה"כ ונפלו למטה, והם המדות דנה"ט שהן מדות טבעיים מדות עצמי' ותקיפים שלא ע"פ השכל, והעבודה הוא לפעול הביטול בהמדות דנה"ב. וזהו ואל יהי קשה כארזי דהמדות שהם קשה כארזי שהם המדות תקיפים דנה"ב יהיו אל, יעשה מהם אין ואפס שישבור המדות רעות, דעי"ז נעשה יתרון האור במדות דקדושה והיינו במדות דנה"א. דהנה יש ב' מיני התכללות, הא' התכללות שסובלים זא"ז, והיינו שמדה א' נותנת מקום גם למדה ההפכית, ומ"מ הרי עצם המדה אינה מתבטלת רק נותנת מקום גם לזולתה. והב' הוא התכללות מבלי אשר ימצא ראש וסוף שהם מקבלים זמ"ז דבהתכללו' כזאת הוא שהמדה בעצם מתבטלת ומשו"ז מקבלת גם ממדה ההפכית דבהתכללות כזו הנה גם אם מאיר ריבוי האור ובתוקף ומ"מ הם בהתכללו' מפני הביטול, דיתרון זה הוא ע"י שמתבררים המדות דנה"ט ונה"ב דשרשם מהתהו שקדם אל התיקון ונמשך האור שלמעלה מתהו ותיקון, וזהו ויצא יעקב מבאר שבע כו', דבפרשה הקודמת הוא כללות ענין זה דהליכת יעקב כו', ובפסוק זה בא לבאר סדר הליכת יעקב כמו שהוא למעלה באדה"ע וכן כמו שהוא בירידת הנשמה בגוף. דתכלית הכוונה הוא לברר בירורי נוגה ולהמשיך בהם הביטול דחכ'. והוא ע"י באר שבע בארה של שבועה, שהו"ע ההשבעה שמשביעים את הנשמה, דהשבעה זו הוא מל' שובע דלכא"א נותנים לו כחות לברר חלקו בעולם, ולזאת אל יפול לב העובד בראותו גודל ההעלמות וההסתרים, וידע נאמנה אשר יש לו כחות רוחניים ע"ז לברר ולהשלים הכוונה העליונה דלהיות לו ית' דירה בתחתונים.

בס"ד, ש"פ וישלח, רפ"ז

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות, וצ"ל מהו"ע החסדים והאמת. וברש"י פי' דהאמת הוא מה שנתקיים ההבטחה, דלכא"ו קיום ההבטחה אינו חסד. אך הענין הוא, דחסד ואמת הם מדרי' כללי' בהמשכות דיעקב. והנה בפי' כי במקלי כו' ה"ה כמו דבר והיפוכו, דלכא"ו הנה המשך הענין הוא, דגודל החסדים והאמת הוא מה כי במקלי עברתי ועתה הייתי לב' מחנות, ועם זה הנה עוד פי' כי במקלי עברתי כו', דהגם כי קטנתי מכל החסדים ומ"מ כאומר ראוי הנני לגודל החסדים האלו לפי כי במקלי עברתי כאומר בעבודתי וביגיעתי. והנה בכללות הענין הוא, דהנה ב' חששות היו לו ליעקב, הא' שחשש שמא יגרום החטא, והב' שחשש דעי" ריבוי החסדים והנסים שנעשו לו נתקטנו זכיותיו. דלכאורה חשש הא' דשמא יגרום החטא אין לו מקום כלל, דהלא אינו שייך כלל לחטא ועון. דהחשש הב' שמא נתקטנו זכיותיו יש לזה מקום, דמי שעושי' לו נסים מנכי'ן לו מזכיותיו, אמנם ג"ז הוא רק במי שמכניס א"ע

למקום סכנה וסומך על הנס, הנה לפי שעומד במקום סכנה וסומך על הנס שייך בזה ניכוי הזכות. דבאמת הנה גם חשש זה לא הי' לו ליעקב לחשוש כלל, אבל מ"מ הרי יש מקום לזה אבל החשש הא' דשמא יגרום החטא הרי אין לו מקום כלל. והנה רבינו ז"ע באגה"ק ביאר ענין זה וז"ל פי' בכל חסד וחסד שהקב"ה עושה עם האדם צ"ל שפל רוח במאד כי חסד דרועא ימינא וימינו תחבקני שהיא בחי' קרבת אלקים ממש ביתר שאת מלפנים וכל הקרוב אל הוי' ביתר שאת והגבה למעלה מעלה צ"ל יותר שפל רוח למטה מטה וכמ"ש מרחוק הוי' גראה לי וכנודע דכולא קמי' דוקא כלא חשיב וא"כ כל שהוא קמי' יותר הוא יותר כלא ואין ואפס וזו בחי' ימין שבקדושה וחסד לאברהם שאמר אנכי עפר ואפר וזו היא ג"כ מדתו של יעקב ובזאת התנצל על יראתו מפני עשו ולא די לו בהבטחתו והנה אנכי עמך כו' מפני היות קטן יעקב במאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו' ואינו ראוי וכדאי כלל להנצל כו' וכמארו"ל שמא יגרום החטא שנדמה בעיניו שחטא עכ"ל. דמחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו' משו"ז הי' חושש שמא יגרום החטא שנדמה בעיניו שחטא, דלכא"ו א"מ איהו סיבה יהי' זה מה כי במקלי אשר משו"ז ידמה בעיניו שחטא, אך הענין דהנה איתא בשל"ה (ח"ב עמוד הגולה דרצ"ה ע"ב) ודע כי מקובל בידינו (בכ"ק כ"ק אאזמור"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שמביא ל' זה אי' כן מאבותינו הקדושים) שהתעורר יעקב בכאן קדושות שמות גדולות ונרמזו בתי' כי במקלי כ"י ב"מ הוא שם מכב"י שעולה ע"ב והוא יוצא מר"ת פסוק מי כמוכה באלים ה' (ובל' רבותינו הק' ברוך כבוד ה' ממקומו) אח"כ אותי' קל"י הוא יוצא מפסוק לישועתך קויתי הוי' ר"ת לק"י ע"כ. וזהו"ע ריבוי החסדים מה שהמשיך גילוי שמות קדושים אלו וע"י בירר כל הבירורים הללו. ולהיות כי היו גילויים כאלו ע"כ ירא שמא יגרום החטא.

וביאור הענין הוא, דהנה יעקב הוא י' עקב, דזאת היא עבודתו של יעקב להמשיך בחי' היו"ד בעקב עד אשר גם בהעקבים שהם המדרי' היותר אחרונות יהי' בהם גילוי יו"ד עילאה, והוא ע"י העבודה דמקל יעקב. דהנה מעשה אבות סימן לבנים, דיעקב הוא הנותן כח לכא"ו מישראל שיוכל לברר בירורים להמשיך בחי' היו"ד בהעקבים עד כי גם העקבים שהם המדרי' היותר אחרונות יהי' מאיר בהם גילוי יו"ד עילאה. והענין הוא דהנה יש עשר כחות הנפש ויש לבושי הנפש, דלבושי הנפש הם למטה מטה במדרי' לגבי כחות הנפש. וענין יעקב שהוא י' עקב הוא להמשיך בחי' היו"ד גם בלבושי הנפש, דגם בלבושי מחדו"מ יהי' בהם גילוי אור יו"ד עילאה. וביאור הענין הוא, דהנה ארו"ל כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור כאלו פדאני כו'. ופי' הרשב"א ז"ל שהם ג' דברים דמח' דבור ומעשה. דהנה כתיב כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ולבבך לעשותו, דפיך לבבך לעשותו הם מחדו"מ, ופי' כי קרוב אליך הדבר כו' דקירוב ודבקות הגשמה באלקות וקירוב וגילוי אלקו' בנשמות הוא ע"י בפיך ולבבך לעשותו, שהם מחדו"מ. וזהו כל העוסק בתורה וגמ"ח ומתפלל עם הצבור. דהנה העוסק בתורה הוא דוקא דלימוד התו'

צ"ל בדבור ואמירה, וכמ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך כו' ודברת במ כו', ואמרז"ל בד"ת הכתוב מדבר. דלימוד התורה הוא בדבור דוקא וכמ"ש חיים הם למוצאיהם למוציאיהם בפה. וגמ"ח הו"ע המעשה וכמו צדקה שהוא מעשה. אמנם זה בהמצות פרטי' דצדקה וגמ"ח שהוא מעשה, וכן הוא מה דכללות כל המצות נקראי' בשם צדקה וכמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת וקאי על מ"ע. והיינו דזה מה שכללות כל המצות נק' בשם צדקה הוא מ"ע דוקא. דמ"ע הם המשכת וגילוי רצונו ית'. דהנה טעם הדבר מפני מה הוא זה מה שכללות המצות נק' בשם צדקה הוא לפי דכשם שענין הצדקה הוא להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים. הנה כמו"כ כל המצות נקראים בשם צדקה לפי דמצות הם רצה"ע, ולזאת הגה ע"י קיום המצות הוא המשכת רצונו ית' שהוא גילוי אלקו' בעולם דהכל שפלים נגדו ית'. ומשו"ז נקראים המצות בשם צדקה שע"י מאיר גילוי אלקות בעולם כדוגמת המשכת החיות לנשברי לב ע"י הצדקה. דזהו דוקא ע"י מ"ע, דבמ"ע דוקא הוא המשכת רצונו ית' בעולם, אבל במל"ת אין ממשיכים גילוי רצונו ית'. וכידוע דההמשכה שע"י מל"ת אינו המשכת בחי' רצונו ית' כ"א המשכה מבחי' בעל הרצון שהוא גבוה במעלה ומדרי' מהרצון עצמו. וכמבואר בענין לאו קודם להן שהוא למעלותא. דע"י הן הנה ממשיכים בחי' רצונו ית', אבל כמה שאינו גילוי רצונו ית' א"א להמשיכו ע"י ההן. והמשכה זו הוא ע"י הלאו שקודם להן שמגיע בבחי' למעלה מן הרצון. נמצא דגמ"ח וצדקה הן בחי' מעשה, ובלבבך הו"ע התפלה שהיא עבודה שבלב, וכמ"ש ולעבדו בכל לבבכם וארז"ל איזוהי עבודה שבלב זו תפלה. דאחד העקרים בתפלה הוא המח' והכוונה, וכמא' אם כיוון לבו, דהדבור שבתפלה הוא לעורר הכוונה, וזהו כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור שהם ג' דברים דמחדו"מ הנה ע"ז הוא קרוב הדבר כו' דקירוב ודבקות הנשמה באלקות וקירוב וגילוי אלקות בנשמה הוא ע"י בפ"ך ובלבבך לעשותו דע"ז ממשיכים גילוי אלקות בעולמות.

והנה ע"י עבודת האדם למטה בג' לבושי הנפש דמחדו"מ ה"ה ממשיך האור והגילוי בעולמות בי"ע הרוחני' דמחדו"מ במדרי' העליונות הם ג' עולמו' בי"ע. דהנה כתיב ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו דלכבודי הוא עולם האצ"י, דכבודי הוא כבוד המיוחד בי והיינו עולם האצ"י שהוא עולם היחוד והאחדות. בראתיו יצרתיו אף עשיתיו הם ג' עולמו' בי"ע שהם מחדו"מ. דעולם הברי' הוא עולם המח', דהנה בריאה הוא יש מאין, והוא יש הראשון שנתהווה מהאין האלקי ואינו יש ממש רק אפשרי המציאו', שהוא לבוש הראשון שמלביש את האין האלקי. ומשו"ז נק' בריאה, דעשה את שאינו ישנו, וכדאי' ברמב"ן בפ"י תי' ברא, הקב"ה ברא את כל הנבראי' מאפיסה מוחלטת ואין אצלנו בלה"ק בהוצאת היש מאין אלא תי' ברא, ואין כל הנעשה תחת השמש ולמעלה מתהווה מן האין התחלה אבל הוציאם מאפס המוחלט יסוד דק אין בו ממש, אבל הוא כח מציא ומוכן לקבל הצורה ולצאת מן הכח אל הפועל. וא"כ הרי מובן דהתהוות היש הוא בהתחדשות, וזהו דבריאה הוא יש

מאין. וכן הוא במח', דבמח' מתחדשים אותיות, דקודם המח' הרי לא יש מציאו' האות' כמו שהן באותי' דמח', ורק דבמח' מתחדשים אותי' אלו דכח המח'. וכח המח' הרי ישנו בכל הכחות דהרי גם בכח הרצון והתענוג יש ג"כ מח', אך עיקר המח' הוא בשכל. דהנה במח' יש כח המח' ולבוש המח', והיינו דבמחשבה יש ב' מדרי' הא' מה שהמח' היא לבוש, והב' כח המח'. דמהות מדרי' מח' בעצמה הם אותי' ובוה גופא הם ב' מדרי', הא' מה שהם לבוש ומלבישים כל כח בלבוש המח', והב' הוא כח המח', והו"ע נביעת אותי' כאלו הם בלתי מסודרים כלל, דזהו מה שהמח' משוטטת תמיד בלי הפסק כלל. הנה עיקר כח המח' הוא בשכל דוקא, דקודם לזה הגם שישנם אותי' אמנם הם אותי' שבנפש שהם אינם במציאות אותי' כלל, ובמח' הוא ראשית התהוות האותי' במציאות. והוא ההתהוות הראשונה והלבוש הראשון המלביש את השכל. דהשכל מאיר שם בגילוי. דגם אפילו פנימי' השכל כמו שהוא לעצמו מתגלה במח'. דהנה בשכל הרי יש חיצוני' השכל ופנימי' השכל, דחיצוני' השכל הוא שכל שבא בגילוי גם להזולת. ופנימי' השכל אינו בא בגילוי אל הזולת. ובפנימי' יותר חיצוני' השכל הוא שכל גלוי ופנימי' השכל הוא עומק השכל והעלמה, ובמח' מתלבש ומאיר גם פנימי' ועצמי' השכל מה שא"א לבא בגילוי כלל. והיינו דלבד זאת מה שאי אפשר לבא בדבור הנה במח' הוא בא. הנה עוד זאת הוא מה שבמח' מאיר גם פנימי' ועצמו' השכל מה שאינו בא בגילוי כלל. ולכן המח' הוא העלם לגבי הזולת. והגם שבמח' מאיר השכל בגילוי, מ"מ אינו נגלה כלל אל הזולת. דכמה שלא יחשוב האדם הרי לא ידע כלל זולתו מה הוא חושב. והיינו דמפני עוצם הגילוי שבמח' הנה אדרבה נק' בשם חשך לגבי זולתו, דהזולת אינו יודע כלל מה שהוא חושב והגילוי הוא רק לעצמו.

והנה טעם הדבר דבמח' הגילוי הוא רק לעצמו הוא לפי דאדם קרוב לעצמו. והיינו דהאדם עצמו אינו דבר נוסף על עצמו. דהנה הקירוב מה שהאדם קרוב לעצמו הוא קירוב יותר מהקורבה דשני אחים או אב ובן. דהגם דהאחים או אב ובן הרי קרבתם הוא יותר מכמו סתם אנשים שאינם קרובים זל"ז. דסתם אנשים הנה קרבתם זל"ז הוא רק מה שקרובים במין ובהרגל כללי, והאחים או אב ובן הם נוסף לזה קרובים גם בטבע. ומ"מ הנה קרבתם אינו דומה כלל לזה מה שהאדם קרוב לעצמו. דאב ובן הנה הגם שהם קרובים זל"ז גם בטבע ומ"מ הם דבר נוסף על העצם, משא"כ האדם בעצמו הנה אינו דבר נוסף על עצמו. ולזאת הנה הקורבה שלו מה שהאדם קרוב לעצמו הוא ג"כ כמו דבר א'. והגם דכחות הנפש אינם עצמות הנפש, דעצם הנפש הוא כח החיוני הכללי מה שהוא חי בעצם, והכחות הנה הם רק כחות פרטים וכמ"ש במ"א דזהו"ע הכח מה שהוא פרטי דוקא. אך הענין הוא, דהנה הגם שהכחות אינם עצמו' הנפש ומ"מ הנה אינם דבר נוסף על העצם אלא הם כמו דבר שאינו נוסף על העצם, ומשו"ז הנה המח' שהיא ההתהוות הראשונה דאותי' והיא לבוש הראשון שמלביש את השכל הנה שם מאיר עצם השכל בגילוי והגילוי הוא רק לעצמו. והדוגמא מזה יובן למעלה בעולם הבריאה, דברי' הוא יש

מאין שהוא היש הראשון שנתהווה מהאין האלקי, ואינו בבחי' יש ממש כ"א אפשרי המציאות וכמ"ש הרמב"ן הנ"ל. ואין כל הנעשה תחת השמש או למעלה מתהווה מן האין התחלה. אבל הוציאם מאפס הגמור יסוד דק ואין בו ממש, וזהו הלבוש הראשון שמלביש את האין האלקי. והיינו דכשם שאותי' המח' הם שמתחדשים במח', דקודם המח' אינם במציאות אותי' ובמח' הוא שנתחדשו, הנה כמור"כ בעולם הבריאה הוא שמתחדש היש והוי כמו דבר שאינו נוסף על העצם ומתאחד עם האין האלקי. דכשם שהמח' עיקרה בשכל דמאיר שם גילוי השכל גם פנימי' ועצמי' השכל והגילוי הוא לעצמו, דהאזניות לפי שהם לבוש הראשון שמלביש את השכל הרי אינם דבר נוסף על העצם. הנה כמור"כ עולם הברי' שהוא לבוש הראשון שמלביש את האין האלקי, והוא רק אפשרי המציאו' בלבד ה"ה כמו דבר שאינו נוסף על העצם, ולזאת מאיר שם מחשבתו ית' בגילוי. וזהו מה שהברי' הוא גילוי אור כדוגמת המח' שהוא גילוי. והנה עולם הברי' הגם שהוא בחי' יש הראשון שנתהווה מהאין האלקי, והוא רק אפשרית המציאות כאומרו שהוא יסוד דק שאין בו ממש, ומ"מ הרי באפיסה זו חושב בה פרטים שהוא כח מציא, ויש בו הכנה לקבל צורה ולצאת מן הכח אל הפועל (דבפרטי' ג' מדרי' אלו י"ל שהם בי"ע שבבריאה דברי' בכלל הו"ע ההתחדשות, שההתחדשו' הוא דבר שמתחלה לא הי' ועתה הוא שנתחדש, וכמור"כ הוא ברי' שנתחדש דבר, והיינו שהאינו נעשה ישנו, וזהו כח מציא להמציא היש מאין, דוהו כללו' ענין הבריאה שהוא התחדשו'. והנה בעולם הבריאה הוא שנתחדש ענין אפשרית המציאו' שהוא יסוד דק הנ"ל שאין בו ממש, ובפרטי' המדרי' הנה ברי' שבבריאה הוא מה שהיסוד דק הוא כח מציא, ומה שהוא מוכן לקבל צורה הוא יצי' שבברי'. ומוכן לצאת מן הכח אל הפועל הוא עשי' שבבריאה) אלא שבכללו' כולם אינם אלא יסוד דק שאין בו ממש כלל, אבל מ"מ הוא יש עכ"פ, והיינו דתחלה לא הי' והי' אינו, ועתה הוא ישנו. אמנם הנה אחר כ"ז א"א לחלק בין היש והאין כלל, דבאמת הנה כל מציאותו של היש הוא האין האלקי המהווה אותו. דהענין בזה הוא לפי שהתהוות היש הוא בהתחדשות, ובכל דבר המתחדש הנה העיקר הוא כח המחדש.

והנה עולם הבריאה הוא עולם המח', והיינו דכשם שבמח' הגם שהאזניות מתחדשים שם מ"מ הרי עצם השכל מאיר בגילוי, שהמח' הוא הלבוש הראשון שמלביש את השכל ומיוחד בו. הנה כמור"כ עולם הבריאה הוא היש הראשון שמלביש את האין האלקי ונרגש בו שהעיקר הוא האין האלקי. והיינו דכל מציאותו של היש הוא האין האלקי המהווה אותו, און דאס איז וואס עס דער הערט זיך אין עולם הבריאה, והענין הוא, דהנה אי' בתקונים דאימא עילאה מקננא בכורסיא, דעולם הבריאה הוא עולם הכסא, ואימא עילאה שהוא בחי' בינה דאצי' מאיר בעולם הברי', והנה בינה הוא בחי' יש וכמ"ש להנחיל אוהבי יש. דחור"ב הוא אין ויש, דחכ' אין ובינה יש, והיש דבינה הוא שהתהוות היש הוא מהאין האלקי, ומבואר במ"א דבינה הוא ד"ת, דחור"ב הם ד"ת וד"ע, חכ' הוא בחי' ד"ע ובינה הוא בחי' ד"ת, דד"ת הוא שהיש התהוותו מהאין

ולהיות ביטול היש לאין. ובד"ת הוא שנגרש האין האלקי, והיינו דבד"ת נרגש שכל מציאות היש אינו אלא האין האלקי המהווה אותו, ובמדרי' עליונה יותר הוא היחוד דהוי' א' בבחי' מלמעלמ"ט. דהנה ידוע דבהיחוד דהוי' אחד היינו יחוד העולמו' באלקו' הרי יש בו ב' אופנים מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע, דמלמטלמ"ע הוא שהעולמו' בטלים ומיוחדים באלקו' בדוגמת דבר כמו קודם שנתהוו, והיינו שאינן במציאו' כלל. והב' הוא מלמעלמ"ט, דאופן היחוד הוא שכל המציאו' הוא אלקות, דב' אופני יחוד אלו הם הב' מדרי' דחו"ב. דבכח' הנה היחוד הוא מלמעלמ"ע, והיינו שהעולמות כמו שנתהוו הן בטלים ומיוחדים כמו קודם שנתהוו, וזהו דחכ' הוא בחי' נקודה שהוא בחי' העדר המציאות. והיחוד דבינה הוא מלמעלמ"ט, דאופן היחוד מלמעלמ"ט הוא דכל המציאו' הוא אלקות. דהנה בינה הוא התרחבות והתפשטות לזאת אופן היחוד דבינה הוא מלמעלמ"ט דכל ענין המציאות הוא אלקות. והם ב' בחי' יורה ומלקוש. דהנה כתי' ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש, דיורה עושה רקבון בהגרעין הנזרע שתי' צמיחה טובה, ומלקוש עושה בו התרחבות והתפשטות, והיינו מה שממלא ומרחיב את הגרעינים הנצמחים. וזהו דבינה שהוא בחי' ד"ת הנה האין דבינה הוא ההרגש בהיש (דער דער הער אין יש) שהיש הוא האין ואינו דבר נוסף על העצם כלל. ולהיות דבעולם הברי' הרי אימא עילאה מקננא ב' לכן שם נרגש שהיש אינו דבר בפ"ע מהאין האלקי, ע"כ בעולם הבריאה מאיר שם מחשבתו ית' בגילוי, וזהו דברי' הוא עולם המח' להיות האור מאיר שם בגילוי, והנה בעבודה הרי תפלה היא מח' וכמאמר אם כיוון לבו. דהנה ענין התפלה הוא מה שמחשבתו וכוונתו של האדם היא דבוקה באוא"ס ב"ה במס"נ. דהנה גפש הוא רצון וכמ"ש נפשי אוויתך כו', רצוני בך, ומסירת נפש הוא הנחת הרצון ומסירת הרצון, ארועק גיליגט דעם וועלין און איבער געבין דעם וועלין. דענין התפלה בכאו"א מישראל הוא במס"נ. דהנה בעת התפלה הנה כאו"א לפי מה שהוא ענינו (אין וואָס פאַר אַ מדריגה ער זאָל גיט זיין) הרי התפלה היא בקשה ותחנונים וכמ"ש אליך הוי' נפשי אשא, וכת' אליך הוי' אקרא ואל הוי' אתחנן, וכת' תפלה לעני כי יעטוף ולפני הוי' ישפוך שיחו. הנה כל א' וא' בעת תפלתו הרי מחשבתו וכוונתו דבוקה באוא"ס ב"ה במסירת נפשו ממש. היינו שמבטל כל רצונותיו לגמרי ואין לו אלא רצון א' להוי' לבדו, דבעת התפלה הרי אתכפי' סט"א (יעמאַלט אין דאָך באַ אים גיט פאַראַן קיין אַנדערע רצונות כלל) ואין שום פירוד כלל מאיזה רצון זר כלל, והוא בתכלית הדביקות והיחוד ברצון א' שהוא להוי' לבדו.

והנה ע"י העבודה בתפלה שהיא מחשבה וכוונת הלב, הנה עי"ז מאיר לו האור והגילוי בנפשו וחלקו בעולם. דהנה כתיב וגם את העולם נתן בלבו, דהעולם ניתן בלבו של אדם, דעולם הוא העלם וכמ"ש זה שמי לעלם, והעולם נתן בלבו של אדם. דכאשר האדם הנה לבו ומחשבתו דבוקים באוא"ס במסירת וביטול כל הרצונות, והוא רק ברצון א' לה' לבדו, אז הנה הוי' אור לו בנפשו ובחלקו בעולם. דגם בעולם לא יש מניעות ועיכובים ומסיר כל ההעלמות

וההסתרים ומאיר גילוי אלקות בעולם. וראשית הגילוי הוא בהעלם הראשון שהוא עולם הבריאה. דהנה בריאה הוא הראשון שנתהווה מהאין האלקי, והיינו שהוא הלבוש הראשון שמלביש את האין האלקי. ולזאת הנה ע"י העבודה תפלה שהיא מח' נמשך הגילוי בראשית ההעלם שהוא עולם הבריאה, והו בראתיו דעולם הבריאה הוא עולם המח'. יצרתיו הוא עולם היצירה שהוא עולם הדבור, דדבור הוא רק צורת והתגלות המח' בלבד, שהרי אותי' הדבור אינם התחדשות, דאותי' הדבור הרי כבר ישנם האותי' כמו שהם במח' אלא שבמח' הם בהעלם ובאים בדבור בהתגלות. והוא ע"ד חומר וצורה, וכמו עד"מ כשעושיין צורה בנסכא דדהבא וכסף או חתיכת מתכות ועץ והדומה, הרי בהחומר כבר ישנה הצורה בהעלם, וענין עשיית הצורה הוא הגילוי מההעלם, וכן הוא בדבור שהוא התגלות המח'. ובעבודה הו"ע עסק ולימוד התורה שהוא בדבור דוקא, שלימוד התורה אינו יוצא ידי חובתו בהרהור ומח' כ"א בדבור דוקא, וכמ"ש ודברת בם. וע"י הדבור שבתו' ממשיכים גילוי האור בעולם היצי', והגם דתורה היא למעלה במדריגה מתפלה, וכמא' ות"ת כנגד כולם. הנה היא הנותנת דלהיות שהתורה היא למע' במדרי' מתפלה לזאת ההמשכה שע"י התו' ממשיכים הגילוי גם בעולם היצי'. דההמשכה שע"י דבור דתו' הוא כמ"ש בס"י אחת רוח אלקים חיים, וכמו עד"מ האש שהוא טמון בתוך הגחלת ואינו נראה כלל. אבל ע"י הרוח שנושב בו ה"ה מתגלה ויוצא לשלהבת בלהב בוערת בגילוי, כמו"כ ע"י הרוח חיים דדבור דתורה הוא שממשיכים את האור והגילוי גם בעולם היצי', אמנם עצם ההמשכה שע"י לימוד התו' היא גבוה במעלה לגבי ההמשכה שע"י התפלה. והיינו שע"י התורה הוא המשכת העצם ולא הארה, כי ע"י התו' הוא המשכת החכ' גילוי בחי' ד"ע, וכמ"ש ואמת הוי' לעולם דאין אמת אלא תורה, ובד"כ הוא גילוי הארת האצי'. אף עשיתיו הוא מעשה, דשרש ההמשכה הוא מדרי' גבוה ונעלה הרבה יותר, והוא המשכת בחי' הכתר ובא במעשה דוקא שהו"ע מעשה המצות בעשי' בפור"מ דוקא. דעשיית המצות הוא בקבועו"מ דוקא, דזהו עיקר ענין המצות דעשייתן וקיומן יהי' לפי שהם רצונו ית'. דבמצות יש כמה מדרי' וכמו חוקים ומשפטים, דמשפטים הם מצות המושגים ומובנים גם בשכל אנושי וכמו מצות הצדקה והדומה, דשכל אנושי מחייבן, וחוקים הם המצות אשר אין להם טעם והבנה כלל. ועיקר קיום המצות הוא דהמצות שיש בהם טעם הנה זה מה שמקיימים אותם אינו מפני הטעם כ"א לפי שהם מצותיו ית'. וכמו באאע"ה דהגם שהי' נדיב בממונו גופו ונפשו, ומ"מ נתינת הצדקה והכנסת אורחים לא הי' עוסק בהם מפני נדיבת רוחו בלבד, אלא לפי שהם מצוה. וע"י הקבועו"מ שבמצות הנה עי"ז ממשיכים מבחי' ומדריגה גבוה יותר שהוא גילוי בחי' כתר, וזהו ולכבודי כו' עשיתיו, דע"י העבודה במח' דבור ומעשה הנה עי"ז ממשיכים הגילוי אור בג' עולמות בי"ע.

והנה כשם שע"י העבודה במחוד"מ שהו"ע תפלה תורה וגמ"ח ממשיכים האור והגילוי בג' עולמות בי"ע, הנה כמו"כ ממשיכים להיות גילוי

תוס' אור גם בבי"ע שבאצ"י. דהנה ידוע שיש בחי' בי"ע כמו שהוא באצ"י, דחב"ד דאצ"י הם ברי' שבאצ"י, וכמא' בורא קדושים ישתבח שמך לעד מלכנו, דקדושים הם חר"ב ובורא קדושים דחב"ד הם בריאה והיינו בריאה שבאצ"י. וחג"ת הם בחי' יצי' שבאצ"י, ונה"י הם בחי' עשי' שבאצ"י. ועי' ארז"ל על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. שהם ג' קיום דע"ס דאצ"י. דעולם קאי על עולם האצ"י, דאצ"י נק' עולם לפי שהם יסודי העולם, דהנה כתי' כי ששת ימים עשה הוי' כו' והם יומין עילאין דאצ"י כו', ולכן נק' אצ"י עולם. דהעולם עומד דעמידה וקיום העולם דאצ"י בתוס' אור וגילוי הוא על ג' דברים אלו תורה עבודה וגמ"ח. שהן מח' דבור ומעשה. דתפלה הוא מח', והיינו דכאשר מתבונן בהתבוננות אלקי בהשגה פנימי', דהשגה פנימי' היא פנימיות המוחין. דהנה יש חיצוני' המוחין ופנימי' המוחין. דחיצוני' המוחין הוא שתופס את ההשגה ע"י לבושי ההשגה, ופנימי' המוחין הוא תפיסת ההשגה שלא ע"י לבושי השגה. דהנה לבושי השגה הם תופסים רק בחיצוני' השכל אבל פנימי' ועצמי' המושכל הוא נתפס שלא ע"י לבושי השגה. והיינו דע"י פנימי' המוחין בהשגה פנימי' תופס בעצם ענין האלקי שבהשגה. והענין הוא דהנה השגה הוא יש וכל מציאות יש ה"ה מוגבל בו' קצוות, דהקצוות הנה לבד זאת שהם מגבילים את היש אשר בזה הנה יש זה הוא חלוק מיש אחר וזולתו, דכל יש הרי יש לו הגבלותיו. הנה עוד זאת דע"י ההגבלות שלו אפשר לתפוס בו. וכמו"כ הוא בהשגה שהוא יש ומציאות מוגבל בהפרטים של ההשגה ההיא. והגם שיש בו ריבוי פרטים, אבל מ"מ הרי כל השגה גם רחבה ביותר הרי יש לה פרטים מוגבלים שהפרטים ההם הנה מלבד זאת שהם מגבילים את ההשגה הנה עוד זאת הנה ע"י תופסים בההשגה ההיא. אמנם כ"ז הוא בחיצוני' השכל והתפיסא בהפרטי' הוא ע"י לבושי השגה שבכללות הוא חיצוני' המוחין, אבל כאשר מתבונן בהתבוננות אלקי בהשגה פנימי', והיינו בפנימי' המוחין, דפנימי' המוחין אופן ההשגה הוא שלא ע"י לבושי השגה, או הוא בא אח"כ לבחי' אין דבינה, והיינו שבא לבחי' נקודת התמצית. דהענין בזה הוא ששולל כל פרטי ההשגה ובא לעצם נקודת הענין איך הוא מושג מכללות פרטי ההשגה ההיא, די נקודה ווי פארשטייט זיך די זאך נאך די אַלע פרטים, והיינו ער באזייטיגט די אַלע פרטים און קוקט זעך צו בעומק שכלו ווי איז די השגה פארשטאנדיג אן די אַלע פרטים פון די אַלע פרטים. דהשגה כזו שייכה רק בהשגה פנימי', דבחיצוני' המוחין אינה שייכה כלל, דחיצוני' המוחין הרי תופס רק בחיצוני' הענין לבד, אבל בהשגה פנימי' הוא בא לידי נקודת התמצית. והנה כאשר מעמיק עצמו בנקודה זו בעומק אחר עומק הוא בא לידי הכרה כזו דאמיתית עצם הנקודה הוא בלתי מושג כלל, וכל אשר מעמיק יותר יבוא לידי זה וכללות אמיתית ההשגה הוא הבלתי מושג. דהשגה זו אשר כלל' אמיתית ההשגה הוא בלתי מושג הוא השגה גדולה (אלא שהוא השגה של הפשטה) והיא מבטלת את היש של השגה (בדוגמת ביטול היש לאין שהעיקר הוא האין כו'). וכאשר העבודה שלו היא באופן כזה הנה עי"ז פועל

וגורם בחי' הביטול בחב"ד דאצי' ואין אוא"ס ב"ה שורה אלא במי שבטל הנה ע"י ביטול זה נמשך תוס' אור מעצמות א"ס ב"ה בחב"ד דאצי'. וע"י העבודה בלימוד התו' בביטול שהדבור שלו בתורה הוא במדרי' מדבר וכמ"ש ומדברך נאה. שהדבור שלו בתורה הוא במדרי' מדבר, וכשם שהמדבר אינו מקום זריעה כמו"כ הלימוד שלו הוא באופן כזה דשכלו ומדותיו בלתי זרוע שם (דלא מבעי שלומד לקנטר או להתייגר דבשופטני לא עסקינן אלא גם שאינו מכניס שכלו ומדותיו בזה) ואינו אלא מסור ונתון אל אמיתית חכמתו ורצונו ית' שבתורה ובוה הוא חפץ, וביותר מזה שהוא בתכלית הביטול שדבורו בתורה הוא רק מה שדבר ה' מדבר מתוך פיו וכמ"ש תען לשוני אמרתך כעונה אחר הקורא. הנה עי"ז נעשה הביטול דחג"ת דאצי' ונמשך תוס' אור מעצמות א"ס ב"ה בחג"ת דאצי' וע"י העבודה במעשה"צ לקיים רצונו ית' והוא לייחדא קוב"ה ושכינת' ולהיות לו ית' דירה בתחתונים. הנה עי"ז נמשך תוס' אור מעצמות א"ס ב"ה בכללות האצי' ונמשך הגילוי גם בנה"י דאצי'. וזהו על ג"ד העולם עומד, דעל ידי העבודה בלבושי הנפש מחדו"מ בתו' עבודה וגמ"ה. הנה עי"ז נמשך תוס' אור בבי"ע שבאצי'.

והנה את זה לעו"ז עשה האלקים. דכשם שיש ג' לבושי הנפש מחדו"מ דקדושה כמו"כ יש להבדיל מחדו"מ דלעו"ז. דמחדו"מ דקדושה הם אדם, דאדם הוא א' ד' מ', אלף הוא מח' דאלף הוא ל' אאלפך חכמה שהוא אולפנא ולימוד, והיינו דלבד זאת שהמח' היא לבוש הראשון אל השכל ומאיר שם גילוי עצם השכל, הנה המח' מאלף ומלמד את האדם. וכמו שאנו רואים דגם מי ששכלו ומדותיו אינם טובים לפי הרגילות שלו, הנה ע"י המח' הוא בקירוב יותר למעלת אדם, דכל אדם המרגיל עצמו לחשוב קודם שמדבר או קודם שעושה יהיו אמירותיו ומעשיו בקירוב יותר למעלת אדם. וזהו אלף מח' ד' דבור מ' מעשה. ומחדו"מ דלעו"ז הוא אדם בליעל שהוא כקוף בפני אדם. והענין הוא דהנה אי' בהקדמת הזהר דק"ר אתון דיופא אינון. ובוהר חדש אי' דקוף הוא כקוף לגבי בני נשא, ורי"ש הוא רע עין. והנה זיוף הוא דבר שאינו אמת אבל אינו שקר ממש. דהנה גם השקר בכדי שיהי' לו קיום צ"ל בו קצת טוב (וכדאי' בהקדמת הזהר שהוא אות ש' שבת' שקר) והזיוף הוא שמשתווה בציורו אל האמת אלא שהוא מזויף. וכמו בטבע בני"א הרי יש מי שהוא שקרן ויש מי שהוא חיצון (שעושה למראה פנים כו') דבאמת הנה החיצון הוא ג"כ שקרן אלא שהוא מזויף את האמת (ולכן יכול להיות אשר במשך הזמן יתקרב אל האמת משא"כ השקרן כו'). והנה האות' ק"ר הם אתון דיופא, דרי"ש הוא זיופו של הדלי"ת וק"ר הוא זיופו של אות ה"א. דרי"ש דומה לדלי"ת אלא שיש הפרש ביניהם, דהד' יש לו נקודה בגנו ויו"ד זעירא מאחוריו, והרי"ש אין לו נקודה ויו"ד. ועוד זאת יותר אשר תמורת זה שבהד' יש יו"ד ונקודה, הנה באות ר' הוא עגול, והיינו שבהר' הנה הרגל הוא נמשך מהגג כמו הד' אלא שהוא עגול. ואות קו"ף דומה בציורו לאות ה' דבאות ה' הרי הרגל השמאלי הגם שאינו מחובר לגגו כמו הרגל הימני אבל

בוה הוא משתוה להרגל הימני בזה שהוא מסתיים בשוה עם רגל הימני. ואות קרף משתוה בכללות ציורו לאות ה' רק שהרגל השמאלי הוא נמשך למטה מהשטה. וזהו קרף אתון דזיפא אינון, דדלית הוא ל' דלות ועניות, ובספ' הוא בחי' מל', וכמא' סיהרא ל"ל מגרמה כלום. ורי"ש הוא ג"כ ל' עניות וכמ"ש ולרש אין כל, אלא שההפרש ביניהם הוא דהד' יש לו נקודה בגגו ויר"ד מאחוריו, והרי"ש אין לו נקודה ויר"ד והוא עגול. דנקודה הוא בחי' ח"ע ויר"ד זעירא הוא בחי' יסוד. דבאות ד' הוא בחי' מל'. והגם דל"ל מגרמה כלום, אבל ע"י הביטול מקבלת מבחי' יו"ד זעירא שהוא ספ' היסוד, אלא שהנקודה היא בגגו מאחוריו והו"ע יחוד אב"א. אבל הרי"ש אין לו נקודה ואין לו יו"ד, אלא עוד הוא עגול שמורה על הישות ומציאות. וזהו ולרש אין כל, דכל הוא בחי' יסוד אבל לרש אין כל, שאינו מקבל מבחי' היסוד, וכן כל בגימט' נון והם נשע"ב הנמשכי' מן המוח אל הלב, וכמא' בינה לבא ובה הלב מבין. דכאשר ההשגה היא במוח נק' בינה וכאשר הארתה מגיע בלב נק' שערי בינה, וכמו השער שע"י הוא הגילוי. ובוה גופא הוא ב' מדרי' כל וכלה, דכל הוא חיצוני' הלב וכלה פנימי' הלב. וכ"ז הוא בבחי' מל' שבה נמשכים שערי בינה, אבל ולרי"ש אין כל. והוא ההפרש בין אחד לאחר, דאחד הוא ביטול ואחדות, ואחר הוא תכלית הפירוד שהפרידן מאחדותו ית'.

והנה כשם שבקדושה הנה מד' נעשה ה', והיינו דמיוחד אב"א נעשה פב"פ. דכך הוא סדרן א' ב' ג' ד' ה', דאלף בינה גמול דלים. והיינו דמגמול דלים נעשה אות ה', וכדאיתא בכהאריו"ל שע"י העזר לדל ועני נעשה צדקה צדק ה'. הנה כמו"כ בקליפה וס"א הנה מרי"ש נעשה קרף, דהאות קרף הוא דומה בכללות ציורו לאות ה' אלא שהרגל השמאלי נמשך למטה מהשטה. ואי' בזהר"ק דקו"ף הוא מלאך סנדל דראשו בעשי' ורגליו תוך הקלי', וברמ"ז כ' שהוא דכר דקליפה, ולא פליגי, דבזהר"ק מדבר במדרי' הקדושה, וברמ"ז מדבר בעניני הקלי'. דהנה ד' עולמות אבי"ע הרי באצי' הוא דכתיב לא יגורך רע דכולו טוב, ובבריאה רובו טוב, ביצי' מחצה על מחצה דתערובות טו"ר הוא ביצי', ובעשי' רובו רע. והנה הרי"ש הוא כמו שהוא בעשי' דרובו רע, לפי שהוא עגול המורה על הישות ומציאות, אבל מ"מ הוא במדרי' הקדושה. אבל ברמ"ז מדבר בעצם הקליפה עצמה. והנה הג' קוין דאות ה"א הם ג' דברים מחדו"מ, ותמונת הג' קוין הוא דב' קוין מחוברים, והיינו דמח' ודבור הם מחוברים, ודבור הוא התגלות המח'. והרגל השמאלי הוא מעשה דאף עשיתיו הפסיק הענין. אבל מ"מ הוא משתוה בסיומו שהוא בהשטה. אבל רגל הקו"ף הוא שיוצא חוץ לשטה. והענין בזה הוא, דכאשר מחדו"מ הם ממולאים באור הקדושה דתו' תפלה ומעהמ"צ אז הוא שלם גם במעשה דכל היום וכדכתיב בכל דרכך דעהו וכמא' וכל מעשיך לש"ש. והיינו דכאשר מחשבתו ודבורו הוא בתו' ותפלה אז אינו נכשל ח"ו במעשה. אבל כאשר המח' ודבור שלו בלתי נזהרים אז הוא נכשל ר"ל במעשה בפו"מ. וזהו דמחדו"מ דקדושה הוא אדם

דכאשר קובע עתים לתורה ושומר זמני התפלה כדבעי, הנה מלבד זה דע"י הלימוד יודע את המעשה אשר יעשון וכמאמר ולא ע"ה חסיד, הנה עוד זאת דכאשר לומדים תורה בכל יום ומתפללים כדבעי או הוא שלם במעשה, והו אדם דאתם קרויים אדם, ומחדו"מ דלעו"ז הוא כקוף בפני אדם, שהקו"ף הוא שהרגל השמאלי שהוא המעשה יוצא חוץ לשטה, והיינו דכאשר מחשבתו ודבורו בלתי נזהרים או הוא נכשל ר"ל במעשה, והו דאותי' ק"ר הם אתון דזיופא אינון, והנה ב' אבנים בונות ב' בתים, דב' אותי' אלו הם ק"ר ר"ק וכמ"ש והבור רק אין בו מים, וארו"ל אבל נחשים ועקרבים יש בו, דבקדושה הוא באר מים חיים, דבאר באלף (שהוא מח') הוא נובע מתתא לעילא ויש בו מים חיים ח"ע ותורה, והוא לפי דבאר חפרוה שרים אבהן קדישין, אבל להבדיל בלעו"ז הוא בור (בלא תורה) ויש בו נחשים ועקרבים מדות רעות, וק"ר הוא ר"ק דמי שהוא קר (קרירות) הוא רק דער וואס איז קאלט (קרירות דעמלק) איז ער פוסט, והו מה שאתון ק"ר הם אתון דזיופא, והו כל העוסק בתורה וגמ"ח ומתפלל עם הצבור שהם מחדו"מ דקדושה, הנה עי"ז מברר הניצוצי' דמחדו"מ דלעו"ז, והעיקר הוא ע"י תפלה בצבור (כחות הנפש) דכתיב דרשו את-ה' בהמצאו וכתי' מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו ולא קשיא כאן ביחיד וכאן ברבים, דאי' בזה ע"פ מאה שנה עשרים שנה ושבע שנים דמאה בכתר ועשרים בחו"ב ושבע בו"א, והיינו דהיחיד ממשך מבחי' ז"א, והעדה שהם עשרה ממשיכים מחו"ב, ורבים ממשיכים בחי' הכתר והעוסק בתו' גמ"ח ומתפלל עם הצבור כאלו פדאני כו' דע"י העבודה במחדו"מ ממשך תוס' אור גם בבי"ע דאצי', והו כי במקלי כו', דעבודת יעקב הנה התחלת העבודה הוא ע"י המקל, דמקל יעקב בעבודה הוא דכתיב וייצר בתרין יודי"ן בתרין יצרין, דהנה"א מתלבש לברר את הנה"ב דגם הוא יבא לאהבת הוי', והוא ע"י התלבשו' הנה"א, אבל כאשר אינו שומע לו אז הנה מה הכלב הזה רודה אותו במקל כך הנה"ב צריך להרעים עליו בקול רעש ורוגז כמבואר בסש"ב, ומקל יעקב הרי בו שמות קדושים דמי כמוכה באלים הוי' ולישועתך קויתי ה', דזה נותן כח לברר, והו קטנתי מכל החסדים והאמת, דהחסד הוא שיהי' גילוי בחי' אמת שהוא אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, והתחלת העבודה הוא במקלי, וכללות העבודה הוא יעקב להמשיך בחי' היו"ד גם בעקבים שהם לבושי הנפש מחדו"מ, ועי"ז הוא ועתה הייתי לשני מחנות, דע"י העבודה במחדו"מ הנה עי"ז נמשך גילוי אור בג' עולמות בי"ע, וגם תוס' אור וגילוי מעצמו' א"ס ב"ה בבי"ע דאצי'.

בס"ד, י"ט כסלו, תרפ"ז

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי. ולכאור הרי דוד הוא יחיד ומהו אומרו כי ברבים היו עמדי. ועוד מהו הפדי' בשלום, דפדי' הוא גאולה, ומהו"ע השלום, דמשמע דהגם שהוא נפדה אבל אינה פדי' גמורה, כי פדי' גמורה הוא בשלום דוקא. אך הענין הוא דהנה ארז"ל (ברכות ח' א') אמר הקב"ה כל העוסק בתורה וגמ"ח ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאלו פדאני לי ולבני מבין האומות. ופרש"י פדה בשלום, זה שעסק בדברי שלום, והיינו תורה דכתיב בה וכל נתיבותי שלום, וכן גמ"ח גמי שלום הוא שמתוך שגומל חסד בגופו לחברו הוא מכיר שאוהבו ובא לידי אחוה ושלום, ומתפלל עם הצבור שהוא בכלל הרבים. וזהו פדי' בשלום שהו"ע * ע"י ג' דברים דתו' ועבודה וגמ"ח שהם ג' קוים, ואז הוא דוקא פדי' בשלום. אמנם צ"ל מהו אומרו כל העוסק בתורה וגמ"ח מהו ההתעסקות בזה, דלכאור הול"ל כל הלומד תורה וכל העושה גמ"ח, ומהו כל העוסק דוקא. עוצ"ל בסדר הג' דברים תורה גמ"ח ותפלה, דלכאור הי' צ"ל סדרן תפלה גמ"ח ותורה. דהנה תורה היא חב"ד, דכללות ענין הידיעה וההשגה היא ע"י עבודה ויגיעה דוקא. ורק דכאשר יגעת אז מצאת. ומכש"כ לימוד התורה שהיא ביגיעה דוקא. דכל עיקר ענין ידיעת התורה הוא ששיגנו בשכלו האנושי דוקא. אשר לבד זאת דלימוד התורה צ"ל בביטול דוקא, דמי שלומד תורה להתייחר והדומה בשופטני לא עסקינן (וח"ו מוסיפין כח בלעו"ז כו') אלא עיקר ענין הלימוד הוא בביטול דוקא וכמ"ש תען לשוני אמרתך, כעונה אחר הקורא. ולבד זאת הנה צריך לידע שהוא רצונו וחכמתו ית' ואשר רצונו וחכמתו של הקב"ה דלית מח' תפיסא ביי' כלל הוא בשכלו האנושי ממש שהוא יחוד נפלא. דכ"ז הוא בא בעבודה ויגיעה עצומה ביגיעת נפש ויגיעת בשר. דשכל הוא מציאות וביטול הוא העדר המציאות דצ"ל שניהם כאחד ואינו בא אלא ביגיעה דוקא. וכן גמ"ח הוא ע"י התעוררות הלב דוקא כאומרו שמתוך שגומל חסד בגופו לחברו הוא מכיר שאוהבו, דזה הוא דוקא כאשר מתעורר בהתעוררות אהבה והרגש פנימי. דכשם שבצדקה הרי העיקר הוא המפייסו והשתתפות בצעריו של חברו, דזהו ההפרש בין חסד דאברהם שהוא חסד דקדושה לחסד דלעו"ז שהוא חסד דישמעאל. דלבד דחסד וצדקה דקדושה הוא המשפט שבצדקה דשופט א"ע, דלעצמו הוא לוקח רק המוכרח לו ממש בחשבון ודקדוק וכל אשר לו נותן לזולתו. דבלעו"ז הנה כל החסד שלהם הוא רק מהמותרות. דלאחר שיש לו כל המצטרך לו במותרות על כל עניניו הנה נותן גם לזולתו, וגם זה אינו אלא רק לעשות לו שם בלבד. אבל בצדקה דקדושה הוא רק לפי שנוגע לו במאד מה שחסר לזולתו ומשתתף בצעריו ולכן העיקר הוא מה שמנחמו בדברים ומחזקו. ומכש"כ בגמ"ח שהיא המעולה שבצדקה, דמלבד זאת מה שמלוה לו בעת דחקו אשר בזה יורוח לו, הנה באמת עיקר ענין הגמ"ח הוא התעוררו' הלב, דהרי גם בצדקה העיקר הוא מה שמפייסו. ולכן אנו רואין

שהו"ע ע"י : כ"ה בנוכ"ק, ואוצ"ל : שהוא ע"י.

במוחש דנקל לו לאדם לקבל צדקה מזה שאינו מכירו. אבל כאשר הוא מפיסו ומנחמו אז מפיג צערו. ובפרט בגמ"ח דהעיקר הוא ההשתתפות בצערו, וממילא הוא מלווה לו גמ"ח, דזה בא מצד הרגש הלב. ובפרט כאשר מתבונן בעיקר הענין זה כמבואר בענין תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. דהנה טעם וסבת הדבר מה שזה עשיר וזה עני הוא לפי שצ"ל הענין דמשפיע ומקבל, אבל העני קובל מפני מה הוא דוקא צ"ל המקבל. או מתעורר בהרגש טוב שמשתתף בצערו הפנימי של חברו במה שהוא דחוק. והיינו עם פאָר נעמט זיין פאָרקוועצטקאייט אין מוח ולב (דמי שהוא דחוק בגשמי הרי מוחו ולבו בל עמו ומטרד ביותר) ולזאת מתעורר בהתעוררות גדולה לעשות חסד עם זולתו. ואז הנה גוף ועצם ההלואה בא ממילא, דהעיקר הוא הרגש הלב. וכאשר מתעורר אז הוא בא לידי התבוננות עמוקה ביותר דגלגל החזון הוא בעולם, ואפשר הדבר אשר גמ"ח זה הוא פרעון חוב, כי בסוד הנשמות וגלגלין אפשר שהוא חייב לו, והוא פרעון חוב. וזהו שהצדקה וגמ"ח הם חג"ת. וענין התפלה הוא התקשרות, והיינו דמחשבתו וכוונתו דבוקה באו"ס ב"ה במס"נ (כמבו' בד"ה קטנתי) דזהו בכל ישראל בעת התפלה הרי באמת עבודתו בתמימות מפני האמונה פשוטה שמאמין בהוי". וגם אפילו מי שאין כוונתו יפה הלא עיקר התפלה הוא מצד האמונה שלבבו שלם עם הוי' בתכלית היחוד, וזה שחושב מח"ז הוא מצד קטנות המוח והדעת. והמשל בזה הוא כמו תנוק הצועק אבא, דהגם שאין לו שום ידיעה והבנה מפני מה הוא אביו, אבל הוא מפני ההכרה. וכאשר נותנים לו צעצועים הנה מוחו ולבו הם שם, ומ"מ צועק אבא. וכן הוא בגדולים שהם קטנים בדעה והבנה. דהענינים הגשמי' הקרובים אל מוחם ולבם מטריד אותם עד כי אין שומעים מה שהם מדברים בתפלה. אבל תוכן תפלתם הוא צעקת אבא אבא באמונה. וא"כ הי' ראוי הדבר אשר סדר ג' ענינים אלו דתורה גמ"ח ותפלה יהי' תחלה תפלה דזהו בכל ישראל. ואח"כ גמ"ח דעבודת הלב היא בנקל יותר מכמו עבודת המוח והלב בתורה. ומפני מה הוא סדרן באופן כך דוקא תורה גמ"ח ותפלה.

אך הענין הוא, דהנה כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וארז"ל בתוכו לא נא' אלא בתוכם בתוך כאו"א, דכל או"א מישראל הוא מקדש מעט, שהוא מכון לשבתו ית' דכך הוא סדרן של דברים דכאשר לבבו נעשה מכון לשבתו ית' אז מאיר לו האור האלקי בנפשו ובחלקו בעולם. וכמ"ש וגם את העולם נתן בלבם, דהעולם ניתן בלבבו של אדם. והיינו דכללות גילוי אלקות בעולם הוא תלוי בלבבו של אדם. דכאשר לבבו הוא מקדש ומכון לשבתו ית' אז מאיר האלקות בגילוי בעולם, וזהו ושכנתי בתוכם. ובעשיית כלי המקדש הנה תחלה הוא ארון ואח"כ שלחן ואח"כ מנורה. דארון הוא תו' שלחן גמ"ח מנורה תפלה. דמנורה הוא מה נר, והו"ע התפלה שהוא הביטול והדביקות דנר ה' נשמת אדם. דענין התפלה ולימוד התורה באמת הוא מצד הנשמה, דהנשמה מתפללת והנשמה לומדת תורה, והגוף מתנענע והוא בדוגמת הנר, ומה נר הו"ע הביטול ודבקות שבתפלה. ולהיות דכאו"א הוא מקדש לכן העבודה

שלו שהם בדוגמת כלי המשכן הנה סדרם כסדר האמורים בתורה ארון שלחן
מנורה. ולהבין זה יש להבין כללות ענין השראת אלקות שהי' במקדש. דהנה
כתי' באתי לגני ואי' במד"ר לגן לא כתיב אלא לגני לגנוני למקום שהי'
עיקרי בתחלה. דעיקר שכינה בתחתונים היתה. וע"י חטא של הז' דורות
סלקו את השכינה למעלה. עד שבאו ז' דורות והמשיכו את השכינה
למטה. דהעובד הראשון הי' אברהם דכתי' מי העיר ממזרח א"ת העיר אלא
האיר. דעד אברהם הי' העולם מתנהג באפלה. שהוא שני אלפים תהו. ואברהם
התחלת התיקון והתחיל להאיר ופתח הצנור דמס"ג. והיינו דעבודתו הי' לפרסם
אלקותו ית' בעולם ולא התחשב כלל עם כל מונע ומעכב כלל. וכאשר השליכו
אותו לכבשן האש לא חשב למס"ג כי הוא עשה עבודתו ובוז פתח הצנור
דמס"ג אל הבאים אחריו. וכן מדור לדור. יצחק יעקב ודורן של השבטים עד
משה רבנו שהוא שביעי לאאע"ה שהמשיך את השכינה למטה לארץ. והגילוי
במשכן כמבואר במד"ר בענין הוקם המשכן. דענין ההקמה הוא שהי' גילוי עצמות
אוא"ס ב"ה למטה. וזהו ששלמה מתמי' כי האומנם ישב אלקים על הארץ
הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי. דממוצא
דבר אתה יודע דהאוא"ס ב"ה אשר השמים ושמי השמים לא יכלכלוך הי'
שוכן במשכן ומקדש. דהנה שמים הוא אצי' ושמי השמים עולמות הא"ס שלמעלה
מהאצי'. הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך הנה בהבית הזה הי' שכינת
עוזו ית' בהתגלות העצמות. והנה יש מן המפרשים הרוצים לחשוב אשר
ענין השראת השכינה בבהמ"ק הוא כמו ענין גילוי הנבואה שהוא זיו והארה
וכמ"ש וביד הנביאים אדמה. שזהו דמות והיינו זיו והארה בלבד. והנה גילוי
הנבואה הוא בא"י דוקא וכמ"ש הי' הי' דבר ה' כו' על נהר כבר כו'. ופרש"י
אמרו רבותנו הי' כבר לפי שאין השכינה שורה בחו"ל אלא ע"י ששרתה עליו
תחלה בארץ. והיינו דא"י דוקא הוא מקום המוכשר לגילוי הנבואה ולא שארי
ארצות. ומ"מ הנה גם א"י הרי אין זה שהיא כלי קבלה כ"א שהוא מקום
מוכשר יותר לנבואה. והמשל בזה הוא כמו עד"מ מה שכותבים את השכל
באצבעות היד ולא באצבעות הרגל. דאצבעות היד הם מוכשרים יותר לכתוב
בהם אותיות השכל. אבל בעצם ענין ההשגה וההבנה של השכל הרי בזה
דומה היד לרגל. דכשם שהרגל אינו כלי לקבל שכל הנה כמו"כ היד אינו כלי
לקבל שכל. דזה שהיד כותבת את השכל אין זה כמו חומר המוח שמקבל את
השכל. דחומר המוח ה"ה כלי קבלה אל אור השכל בין רב ובין מעט. ותלוי
באופן היגיעה. דכאשר מייגע א"ע ה"ה מקבל את השכל. לפי שהוא כלי לקבלה.
משא"כ ביד שהיא רק מוכשר לכתובה בלבד. וכמו"כ הוא א"י שהוא מקום
המוכשר לגילוי הנבואה. אבל אין זה כלי לקבלה. וא"כ הרי יש בזה ב'
ענינים. הא' דגילוי הנבואה הוא זיו והארה בלבד. והב' דהארה זו הרי אין
המקום כלי לזה שתהי' בבחי' התלבשות ותפיסא בהמקום. וכן הוא דעתם של
המפרשים הנ"ל בענין השראת השכינה בבהמ"ק שהוא כענין הנבואה שהיא זיו.
והארה אינה שהיא בהתלבשות ותפיסא כ"א דמקום המקדש הוא מקום
מוכשר להשראת השכינה שמאיר שם אור אלקי.

והנה באמת אין הענין כדעתם כלל בענין זה. דהרי גם ענין הנבואה הגם שהאמת הוא שהוא זיו, אבל הוא מהות הזיו. ומ"ש וביד הנביאים אדמה, הנה הכוונה הוא שמבאר כללות ענין ובחינת מדרי' נבואה שהיא דמות בעצם מדריגתה. והנביאים האחרונים הנה נבואתם היא מספי' המל', וכללוי' ענין הנבואה הוא מנו"ה, דספי' נו"ה הם, לבר מגופא, דנבואה הוא זיו אבל האור והזיו הוא מהות האור והזיו ממש. והנבואה הרי נחקה בשכלו ומחשבתו של הנביא וכדאי' בשעה"ק להרח"ו ז"ל, דהנביא ע"י שיחד בע"ס העליונים המשיך הנבואה ונחקה במחשבתו ושכלו. והיינו דכשם שאור השכל ה"ה נתפס בחומר המוח ונחקה בו הנה כן ויותר מכן הוא בענין הנבואה שנחקה בשכלו ומחשבתו של הנביא. והא בהא תליא, דלפי שהוא מהות האור ע"כ הוא בא בהתלבשות ותפיסא ממש. א"כ הרי גם ענין הנבואה אינה כדעתם של המפרשים הנ"ל ומכש"כ בענין השראת השכינה בביהמ"ק שהי' התגלות עצמו' אוא"ס ב"ה מה שהשמים ושמי השמים לא יכללך, וכתוב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, ואי' בבחי' כסא שהיא בינה כסא אל הכבוד חכ' (דכבוד בגימט' ל"ב והם ל"ב נתיבו' שבחממה) מרום כתר, מראשון עצמו' א"ס ב"ה שלמעלה מהכתר, והוא מקום מקדשנו שבביהמ"ק הי' התגלות העצמות. וכמ"ש אכן יש הוי' במקום הזה, דבמקום הזה דביהמ"ק הי' גילוי שם הוי'. וזהו יש הוי' במקום הזה, דהיש עצמו הי' גילוי שם הוי'. דהנה בכללוי' הבריאה כתי' בראשית ברא אלקים, דההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים. דעם היות שההתהוות באמת משם הוי' דשם הוי' הוא מהוה, אבל ההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים בגימט' הטבע. אבל מקום המקדש הנה היש עצמו הוא שם הוי', דהוי' הוא הי' הוה ויהי' כאחד. והי' התגלות עצמו' א"ס ב"ה מה שהשמים ושמי השמים לא יכללך. וא"כ הרי כן הוא גם במקדש מעט דושכנתי בתוכם, דבפנימי' נקודת הלב מאיר ומתגלה העצמו' ב"ה. וכאמר לית מח' תפיסא בך כלל, אבל נתפס איהו ברעו"ד. ולהבין זה הנה אי' במד"ר ע"פ הנה מקום אתי, אתרי טפלה לי ואין אני טפל לאתרי. וצ"ל מהו החידוש דאתרי טפלה לי ואין אני טפל לאתרי. דהנה מקום פי' רבינו (בעל השמחה) נ"ע שהוא בחי' ממכ"ע. דהנה בעל העקרים הביא ב' דעות בענין המקום, הא' דמקום נק' המקיף את הגשם מבחוץ, והב' דהחלל אשר בו נמצא הגשם זהו מה שנק' מקום. וכמו עד"מ הכוס או בית קבול הדעה הא' הוא שהדפנות נקראים מקום, והדעה הב' שהחלל והתוך של הכלי נק' מקום. ודעת בעל העקרים כדעה הב'. והנה ב' דעות אלו בענין המקום מבו' בקבלה ג"כ, דבס' עמק המלך מבאר כי מקום הוא העיגול הגדול הסובב ומקיף את החלל ומקום פנוי שבו הצטיירו כל העולמות, וזה סוד הוא מקומו ש"ע. והאריז"ל בלק"ת ע"פ הנה מקום אתי זה יובן בסוד הצמצום שבתוך הצמצום הזה הניח הקב"ה מקום לכל העולמות. א"כ פירש מקום על החלל ומקו"פ. וההפרש שבין ב' דעות אלו הוא, דלהדעה הא' הנה מקום הוא הא"ס ב"ה הנושא וסובל את כל העולמות. ולהדעה הב' מקום הוא האוא"ס ב"ה שהוא מקור לעולמות, והיינו מקור

הקרוב. ודעת רבינו נ"ע הוא כדעת האריז"ל ובעל העקרים, דמקום הוא ממכ"ע, דממכ"ע הוא האור והחיות האלקי שבא בהתחלקות ובהתלבשות להוות ולהחיות את העולמות, וכמאמר מה הנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, דהנשמה שממלא את הגוף הוא אור וחיות הנפש שבא בחיות פנימי לכל אבר לפי ענינו ומהותו, כח השכל במוח שבראש, מדות בלב, כח הראי' בעין, כח השמיעה באוזן, כח התנועה ביד, כח ההילוך ברגל, וכה"ג בכל כח לפי ענינו בא בהתלבשו' הכלי שלו שהוא האבר לפי מזגו ותכונתו. וכך הקב"ה ממלא את העולם שבא בהתחלקות עולמות וכלים בג' עולמו' בי"ע ובספירו' בכל עולם לפי ערכו. והגם דאינו דומה האור וחיות אלקי שבעולמו' לאור וחיות הנפש המחי' את הגוף, דאור הנפש הוא רק מה שמחי' את הגוף אבל לא מה שמהווה אותו. משא"כ בהעולמו' הנה האור וחיות האלקי מהווה את העולם וכל התהוות הוא באין ערוך, ומ"מ הרי אור הוא מהווה וכמא' מהתעבות האור נעשה הכלי. ויש בהתהוות מה שהוא בבחי' קירוב. ולכן הרי יש חילוקי מדרי' בהכלים, דכלי החכ' חלוקה מכלי הבינה וכלי המחין מכלי המדות וכן ההתחלקו בעולמו' בכל עולם לפי ערך האור וחיות אלקי. והענין בזה הוא דההתהוות שבאין ערוך הוא מבחי' סוכ"ע דכל אשר חפץ הוי' עשה, וההתהוות דממכ"ע הוא בקירוב. וזהו מקום מה שבא בהתלבשות ומקום גשמי הם ו"ק מזרח מערב צפון דרום מעלה מטה. והו"ק עליונים הם הששה מדות מקום רוחני והם המקור דו"ק גשמי'.

והנה כתי' לך הוי' הגדולה והגבורה והת"ת כו' בשמים ובארץ, ותרגם דאחיד בשמיא ובארעא שהם הששה מדות העליונות חג"ת נה"י שהם ו"ק דמקום רוחני. לך הוי' הממלכה הו"ע הזמן, ואומר לך הוי' הגדולה כו', לך הוי' הממלכה, דזמן ומקום הם טפלים ובטלים לך לעצמותו ומהותו ית'. וכתוב גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו וארז"ל אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו. דרק בהאור המאיר בעיר אלקינו שהוא עולם הדבור יכולים לידע גדולתו ית' אבל ולגדולתו העצמי' אין חקר, וזהו דכתי' כי עמך מקור חיים דמקור החיים שהוא מקור התענוגי' הוא רק עמך, ואומר עמך מקו"ח ואינו אומר אתה מקו"ח. דאלו אמר כי אתה מקו"ח הי' משמע דעצומ"ה ית' הוא מקור החיים ומקור התענוגים. ואומר כי עמך מקו"ח דהמקו"ח שהוא מקור התענוגים הוא רק עמך טפל ובטל לך. וזהו שאנו אומרים שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, דלכאוו' הול"ל הוי' יחיד, דהרי יחיד מורה יותר על האחדות מכמו אחד. דבאחד הרי יש אחד המנוי אחד שני ושלישי, דהשני הם ב' אחדים וכן אחד המרובה וכמו אלף אחד שהם אלף אחדים. אבל יחיד הוא מיוחד אינציג. וא"כ הי' ראוי לומר שמע ישראל הי' אלקינו הי' יחיד ולמה אומרים הוי' אלקינו הוי' אחד. אך טעם הדבר שאומרים הוי' אלקינו הוי' אחד שבא להורות דגם לאחר שנתהוו העולמו' ונצטיירו בציור עולמו' הנה הם בטלים ומיוחדים ממש. דזה רומז תי' אחד דהז"ר וארץ וד"ר הם בטלים להאלף א"ס ב"ה. ואלו נאמר הוי' יחיד הרי הי' מורה רק ע"ז

דהאוא"ס ב"ה עצמו הוא יחיד ומיוחד. והכוונה הוא ביחוד העולמו' דוקא. והיינו דהו"ק גשמי' ורוחני' בטלים. דלעתיד יתגלה כבודו ית' ויהי' נראה איך כי הכל בטל וכמ"ש ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר כי פי הוי' דבר שיהי' נראה ונגלה דהמקום הגשמי והרוחני הכל בטל. וכת' ביום ההוא יהי' הוי' אחד ומקשינן והאידינא אטו לאו אחד הוא. אלא דעכשיו לא כשאני נכתב אני נקרא. נכתב שם הוי' ונקרא בשם אד', דקרי וכתוב הוא העלם וגילוי, דהרי ההתהוות הוא משם הוי', דהוי' הוא מהוה, ולכן האות ראשון הוא יו"ד דמורה על תמידות וכמו ככה יעשה איוב שעושה תמיד. והיינו דההתהוות הוא מש' הוי', אבל כ"ז הוא בהעלם ונקרא בשם אד' שהו"ע אנת אשתמודע אדון על כולא. דהגילוי הוא שם אלקים שהו"ע ההעלם להעלים האור בכדי שיהיו עולמו' ונבראי' בבחי' מציאו' נראה ליש. דלגבי או"ס ב"ה הרי ההסתר אינו מסתיר כלל ומאיר גילוי ש' הוי' כמו שהוא. והעולמו' בטלים בתכלית, ורק הנבראי' ה"ה מרגישים א"ע למציאו' דבר בהרגשתם. ולעתיד יהי' נקרא כמו שנכתב שיהי' נראה לעין כל ביטול המקום, דהן מקום רוחני שהם ו"ק רוחני' דממכ"ע והן מקום גשמי הכל בטל ומיוחד בא"ס ב"ה. וזהו אתרי טפלה לי שהמקום בטל ומיוחד בא"ס ב"ה. וזהו החידוש דאתרי טפלה לי, דעם היות שנתהווה עולם במציאו' נראה ליש בו"ק גשמי וגם ו"ק רוחני' דממכ"ע שהוא אור האלקי שבא בהתלבשו' ובהתחלקו' מדרי' בכל עולם ועולם לפי ערכו במדידה והגבלה, ובאמת הרי הכל בטל ומיוחד באלקות. ובבהמ"ק הי' ביטול המקום נראה לעין כל, דהרי המקדש כליו וכל עניניו הם בהגבלת מקום וזמן, דהר הבית הי' במדה מוגבלת ת"ק אמה על ת"ק אמה, וכן כלי המקדש כמו הארון אמתים וחצי כו'. ומקומות מוגבלות לשחיטת הקרבנות כפי ענינם ובסדרן בזא"ז דוקא שהו"ע הזמן, ומ"מ הי' המקום בטל בביטול גמור, שהמקום עצמו הוא בלי מקום וכמאמר מקום הארון אינו מן המדה. דקה"ק הי' עשרים אמה והארון אמתים וחצי ארכו אמה וחצי רחבו וכו', והי' עשר אמות מכל צד, דמקום הארון לא פחת ממקום קה"ק מאומה, שהמקום הי' בלי מקום, והיינו שהי' בבחי' ביטול לגמרי. ובבהמ"ק קוראין את השם ככתבו, ולכן בבהמ"ק הי' התגלות העצמות מה שהשמים ושמי השמים לא יכלכלוך. דשמים ושמי השמים ממכ"ע וסוכ"ע הוא מקום רוחני ומקום המקדש הנה המקום עצמו הי' בלי מקום. והגם דמקום הרוחני הוא ג"כ בטל. אמנם יש יתרון מעלה בביטול מקום גשמי להיותו גשמי ומ"מ בטל. והמשל בזה מצפור המדברת שזהו חידוש ומעורר יותר הטיית הרצון למלאות את המבוקש (דער גייס רופט ארויס עצמות ופנימי') וכמו"כ ביטול היש ממשך המשכה פנימי' יותר. ועוד דיתרון המעלה בביטול היש שהוא ביטול בעצם המציאות. דהרוחני הרי מתחלה הנה אינו מציאו' ממש, וכן בההעדר והביטול אינו אלא כלא, אינו לא ממש. אבל הגשמי הנה בתחלה הוא במציאות ממש, וכן בביטולו הוא ביטול במציאות שהוא הביטול דאין עוד. וכשם שההתהוות הוא מצד העצמות כמבו' באגה"ק דמהו"ע כו' הוא לבדו בכחו כו'. הנה כמו"כ הביטול

מגיע בהעצמות כבי'. ולזאת במקדש הי' השראת העצמות מה שהשמים ושמי השמים לא יכלולך.

והנה בכדי שיהי' השראת העצמות בבהמ"ק הוא ע"י הקרבנות. דכאשר מקריבים את הבהמה ע"ג המזבח שנכללת באש של מעלה היא עולה לשרשה בפני שור שבמרכבה. דהנה ד' חיות המרכבה הם שרשי כל הנבראים דלמטה, פני אר"י מקור כל החיות, פני שור מקור כל הבהמות, פני נשר מקור כל העופות, וכשמקריבים את הבהמה ועולה למקורה בפני שור שבמרכבה הנה נעשה והחיות נושאות דגושות את הכסא והאדם שעל הכסא לא"ס דכי לא אדם הוא. דשרש הבהמה היא גבוה במעלה מהאדם, ולכן האדם מקבל חיות מצומ"ח. והטעם הוא דשרש הבהמה מהתהו שקדם אל התיקון. וכתבי ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. ולכאוי' הרי אין לו גוף ולא דמות הגוף, ומהו"ע כמראה אדם. אלא שזהו מה שהוא ית' צמצם א"ע להיות בבחי' כמראה בכדי שיהי' גילוי אוא"ס בנש"י. דהנה בכדי שנש"י יוכלו לקבל אוא"ס ב"ה הוא עי"ז שצמצם א"ע להיות בבחי' כמראה אדם. דמראה אדם הוא תו"מ וכמ"ש זאת התורה אדם, וכמא' רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא, וזהו כמראה אדם. והנה בקרבנות כתיב את קרבני לחמי כו', דלהיות אשר כמראה אדם הוא ג"כ באין ערוך אל העצמות דלאו מכל אינון מדות איהו כלל, הנה זהו ע"י הקרבנות שהוא לחם. וכשם דהלחם הגשמי הרי ע"י הוא התחברות הנפש וגוף, הנה כמו"כ ע"י הקרבנות נעשה והחיות נושאות שנושאות את הכסא עם האדם שע"ג הכסא לא"ס כי לא אדם הוא, להיות המשכת העצמו' בבחי' כמראה אדם. ועכשיו תפלה במקום תמידין תקנו. דהעבודה דתפלה הוא הובאת והקרבת הנה"ב, וכמאמר רבינו (בעל השמחה) אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וגו', ולכאוי' הול"ל אדם מכם כי יקריב כו' ומהו אדם כי יקריב מכם כו'. אלא פירושו, אדם כי יקריב דבכדי שהאדם יתקרב הוא מכם קרבן לה', בבירור והעלאת הנה"ב. וכידוע שיש בזה מדרי' חלוקות שוד כשב ועז (כמבו' בקונט'). וכשם שע"י הקרבת הקרבן והעלתו נעשה עי"ז והחיות נושאות כנ"ל, הנה כמו"כ ע"י בירור והעלאת הנה"ב נעשה עי"ז והחיות נושאות שנושאות את הכסא והאדם שע"ג הכסא לא"ס ב"ה כי לא אדם הוא. ועי"ז ממשיכים מבחי' כי לא אדם הוא להתצמצם בבחי' כמראה אדם. ובזה יובן משארז"ל (ירושלמי * ברכות פ"ה ה"א ע"פ דרשו את הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב והיכן הוא מצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשים. דבתי כנסיות ובתי מדרשים שמתפללים ולומדים שם הנה שם הוא הקרבת בירור והעלאת הנה"ב. דבעת התפלה הוא העבודה על כל היום וכן בלימוד התורה, דלא המדרש עיקר כ"א המעשה. הנה ע"י העלאות אלו נעשה ההמשכה מבחי' כי לא אדם כו'. ובתי כנסיות ובתי מדרש נק' מקדש מעט, וכמ"ש ואהי' להם מקדש מעט וארו"ל אלו בתי כנסיות ובתי מדרש, לפי דשם הוא

מקום העבודה בתפלה ותורה והנה בהקרבת הקרבנות הי' צ"ל כהנים לויים וישראלים, דכהנים בעבודתם לויים בדוכנם וישראל במעמדם. דהנה בכדי שיהי' העלאת הקרבן הוא ע"י המשכת אור עליון מלמעלה. דזהו מה שצריכים להקדיש את הקרבן שע"י ממשיכים אור עליון מקדש העליון שיהי' ההעלאה ועבודה זו הוא ע"י כהנים דכהן איש החסד מקו הימין בחי' וימינו תחבקני. ולויים בדוכנם קו השמאל שהוא בהעלאה וכמ"ש ועבד הלוי הוא. וישראל במעמדם קו האמצעי שבהם וע"י הוא ההמשכה וגילוי בעולם, דעיקר ההמשכה וגילוי הוא בקו האמצעי דוקא. וזהו אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, דקיום שמים וארץ הוא תוס' האור וההמשכה בגילוי אור. דהמשכה זו הוא ע"י מעמדות דכללות ישראל, לפי שהן המה הכלים פנימי' שבהם ועל ידם נמשך האור וחיות האלקי בעולם. וכשם שהוא בכללות ענין הקרבנות שבמקדש כן הוא ענינם במקדש הפרטי דועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. והיינו דזה מה שכאור"א מישראל הוא מקדש מעט יש בו ג"כ ג' ענינים אלו בהקרבת ובירור והעלאת קרבנו הפרטי באחד ממיני הבהמה שבמדרי' הנה"ב שלו. וג' ענינים אלו הם גמ"ח תורה ותפלה שהם ג' קוים. דגמ"ח הוא קו הימני שהוא חסד, וכנ"ל דעיקר ענין הצדקה והחסד הוא התעוררות הלב דוקא שיהי' נוגע לו הולת וישתתף בצערו ומה שעמו חסד וצדקה הוא מפני הרגש צער זולתו ודוחקו דזה הוא מה שמעוררו להתחסד עמו. וע"י העבודה באופן כזה ה"ה ממשיך אור עליון להיות ההעלאה של הקרבן שלו בבירור הנה"ב. ואח"כ העבודה בתפלה שהו"ע ההעלאה מלמטלמ"ע בהתעוררות פנימי על כל עניניו כפי אשר ידע איגש בנפשי', ובזה תהי' עבודתו להתקרב בקירוב והעלאה. הנה אח"כ הו"ע התורה שהוא קו האמצעי ההמשכה שנעשה ע"י עבודתו בגמ"ח ותפלה. וזהו דעל ג' דברים אלו העולם קיים. דכללו' הגילוי בעולם הוא ע"י נש"י דוקא. וכאור"א מישראל הוא מקדש מעט. ולכן כאור"א צ"ל בו ג' ענינים אלו דתורה גמ"ח ותפלה, לפי שזהו כלי המקדש. ומשו"ז הסדר הוא תורה גמ"ח ותפלה לפי שהסדר האמור בתורה הוא ארון שלחן ומנורה אשר ענינם במקדש מעט שבכאור"א הוא תורה גמ"ח ותפלה.

וזהו כל העוסק בתורה וגמ"ח ומתפלל עם הצבור, שהם ג' ענינים ארון שלחן ומנורה. והנה הארון וכל כלי המשכן שהם של עץ הם מעצי שטים. וארון ושלחן מצופים זהב לבד קרשי המשכן שהם עצי שטים בלתי מצופים ורק שהם עומדים באדני כסף. שטים הוא מל' שטות ול' הטי' והעברה. והענין בזה הוא, דהמשכן וכליו צריכים להיות נעשים מעניני עולם, והיינו שצריכים לעשות את העולם ועניניו כלי לאלקות. אבל צריך להיות מצופה זהב, דכסף וזהב הם אהוי"ר, וכלי המשכן צ"ל מצופה זהב דוקא. שהו"ע היראה. וען קאן זאיין אז עולם ועניניו זאל זאיין א' כלי לאלקות כשזה נעשה ביראת שמים ע"פ התורה דוקא דהנה יש ענינים שא"א לבררם, והיינו שאינם מתבררים בעבודה של קירוב כ"א של ריחוק ודחי'. וכן לא כל א' יכול לעשות בירורים כאלו, וכמ"ש בסש"ב בענין ואל יהי' שוטה בהעלאת המדות. כ"א כל א' תהי'

עבודתו לפי ערכו, ועיקר הכל הוא שיהי' ביראת שמים אמיתי והנה הארון מדתו אמתיים וחצי ארכו אמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו. דהארון הוא תורה ובמדת הארון הוא אמות שבורות, כלומר שתי אמות וחצי אמה וחצי, ואי' בשל"ה דטעם הדבר שבמדת הארון הם אמות שבורות לפי שבעלי התורה צריכי' להיות לב גשבר ונדכה. והיינו דלבד זאת דעיקר לימוד התורה הוא בביטול כנ"ל, הנה עוד זאת דאין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו. והנה בארון שהוא כלי לתורה הי' ב' ענינים. הא' התוך שבו עמדו הלוחות, הם בעלי תורה הגדולים ויודעים הרבה בתורה, והב' הם הכרובים אשר ע"ג הארון והם תנוקות של בית רבן. וכמבואר בשל"ה בענין ופניהם איש אל אחיו דאפי זוטרי ואפי רברבי הם הרב והתלמיד. ופניהם איש אל אחיו, דהרב והתלמיד צריכים להיות בקירוב ואחזה, וכל פנימיותו של המלמד צ"ל מסור ונתון לטובת תלמידו. והתלמיד צריך למסור כל פנימיותו אל רבו המלמדו תורה. והנה בארון הי' ג' דברים ארון טבעות ובדים. הטבעות היו קבועים בהארון, והבדים הם דבר לעצמן ואינם קבועין בהטבעות אלא הולכים אנה ואנה, אבל מ"מ לא יסורו משם, והיא מ"ע וכמבו' בחינוך וז"ל, כל כלי המקדש צורתן מחוייבת לרמו ענינים עליונים כדי שיהא האדם נפעל לטובה כו'. וביאור הענין הוא, דהנה אי' בש"ך עה"ת דטבעות ובדים רומזים למחזיקי בעלי תורה הטבעות אלו שהם תמיד עם בעלי תורה ועושים להם כל מלאכתם ודואגים בעד עניניהם בכדי שיהיו הבעלי תורה במנוחה ויוכלו לשקוד בתורה ועבודה, והם כמו הטבעות שהם קבועים בהארון. ובדים הם הבעלי עסק שעוסקים במסחר וקנין, ומפרי עבודתם נותני' לבעלי תורה, וכמו זבולון ויששכר. והם כמו הבדים שהולכים אנה ואנה, אבל גם הם לא יסורו מן הארון. והענין הוא, דהנה אי' במדרש לק"ט במקום שעתידי הקב"ה לעשות צל לעוסקי תורה עתיד לעשות למחזיקי' (כמ"ש * בצל החכמה בצל הכסף וכתוב עץ חיים היא למחזיקים בה, וזהו דהבדים לא יסורו מהארון, דגם הם בכלל עוסקי תורה. וביאור הענין הוא, דהנה ארז"ל (חולין צב א) אר"ש בן לקיש אומה זו (ישראל) לגפן נמשלה, הזמורות שבה אלו הבע"ב, אשכולות שבה אלו ת"ח, עלין שבה אלו עמי הארץ כו' (דעם הארץ הוא כמו יושב הארץ שעסקו בישוב הארץ בזריעה נטיעה ומסחר כו') שלחו מהתם ליבעי רחמי אתכליא על עליא דאלמלא עליא (עלי האילן) לא מתקיימא אתכליא. דהנה גפן ישראל הרי העיקר הוא האשכולות אבל הם צומחים על הזמורות ועלי האילן דלכאו' אינם כלל מעיקר האילן הנה הם דוקא מגינים על האשכולות. דזמורות ועלין הם טבעות ובדים שהם מחזיקי תורה בגופם רוחם ובפועל, והיינו שהם הולכים בעצמם ללמוד תורה ברבים בבתי כנסיות ובתי מדרשים ומושכים גם את חבריהם שבהם הם מחזיקים את לומדי תורה, וכמו הרגל שמעמיד את הראש ומוליכו למקום שהראש בעצמו אינו יכול להגיע לשם. ואז הרגל מקבל חיות מן הראש, וכמארז"ל (סוטה לה א) ארון

(כמ"ש : בגוכ"ק חסר סיום התצ"ג, ואוצ"ל לאחרי, למחזיקים בה".

נשא את נושאו, וכדאי במד"ר (בראשית פע"ב) שמח זבולון בצאתך ממה שיששכר באוהליך, דע"י דישכר לומד תורה בסיוע של זבולון הנה מגיע תוס' ברכה לזבולון, דהאדם הוא בחיר הנבראים אשר בשבילו נבה"ע וכמארו"ל (ברכות ו ב) כל העולם לא נברא אלא בשביל זה כו'. והנה כל בעל שכל יבין אשר לא זו היא תכלית בריאת האדם בשביל התעסקותו והשתדלותו בעניני' החומרי' והארציים בלבד, ולהיות כשור לעול וכחמור למשא עבודתו בעסק ומסחרו לא ישקוט ולא ינוח מאז קומו בבקר עד שעה מאוחרת בלילה, וכל דבוריו הם רק בעסק ועניני העולם בתאוות ותענוגים גופניים, וידוע דתכלית כל דבר לעלות, ותכלית הדצ"ח שהם מביאים תועלת אל האדם בכדי שהאדם יעבוד את השי"ת. אבל כאשר האדם מסור ונתון רק אל הגשמי' ועל תורה ותפלה אין לו זמן אז הוא גרוע מהבע"ח שיורד למטה ממדרגתו. אמנם כאשר ישים האדם אל לבו ויתבונן באמיתת הכוונה אז הנה כל א' כפי מה שביכולתו ישתדל לעסוק בתורה גמ"ח ותפלה. וזהו כל העוסק בתורה, שצ"ל התעסקות בתורה. דבלימוד התורה יש חילוקי מדרי', דיש מי שאין כלי שכלו משיגים ידיעת התורה וכן בגמ"ח שאין לו מה להלוות. ולכן אמרו כל העוסק בתו' וגמ"ח, דבהתעסקו' של תורה וגמ"ח הלא יכולים לעשות זאת, וכמו ללכת לשמוע ד"ת, ולהשתדל להרבות חברים הלומדים והשומעים. דכל ישראל מחוייבים בבנין המקדש, ועיקר המקדש הוא הארון שבו לוחות לומדי תורה גדולים וקרוכים תנוקות של בית רבן. אמנם בסדר הקמת המשכן הנה תחלה הי' המשכן, וכמו עד"מ שעושים חדר לתשב"ר ראשית דבר הם היריעות שהם או"מ שלא להניח רחות שונות לנשב בו. אח"כ הקרשים שהם מעצי שטים, אבל באדני כסף באהבה ותשוקה לאלקות, והיינו בכוונה לש"ש. ואח"כ מעמידים בו את הארון ושלחן ומנורה וכל כלי המקדש. וזהו דסדרן הוא תו' גמ"ח ותפלה, דע"י ההתעסקות בתורה זוכה לשלחן וע"י ההתעסקות בב' ענינים אלו תו' וגמ"ח זוכה לתפלה בצבור שהו"ע התעוררות כחות נפשו כולם, וזהו פדה בשלום כו', דהפדי' בשלום הוא ע"י ג' ענינים אלו דתו' וגמ"ח ותפלה, כי ברבים היו עמדי שהוא נכלל בכלל הרבים, ודוד וכן רבנו נ"ע הגם שהי' יחיד הוא כי מי שרבים צריכים לו הוא עצמו רבים, ומעשה אבות סימן לבנים ובני בנים, דכל העוסק בתורה דע"י ההתעסקות בתורה זוכה לשלחן וזוכה להיות תפלתו מכוונת ומתקבלת להשלים הכוונה האמיתית להיות לו ית' דירה בתחתונים.

בס"ד, ט"ו וי"ט, רפ"ז

קרוב הוי' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. והנה בתחלה אומר לכל קוראיו סתם, ואח"כ אומר תנאי אשר יקראוהו באמת דוקא. ואמת הוא תורה, וכמאמר אין אמת אלא תורה, דמשמע מזה שהקריאה הוא ע"י תורה. ולכא"ר הרי קריאה היא ע"י תפלה וכמ"ש מי כהוי' אלקינו בכל קראינו אליו. שהוא בתפלה, מהו"ע הקריאה שע"י התורה. אך הענין הוא, דהנה אי' בוח"ג ע"ט ע"ב זמנא חדא הוה צריך עלמא למטרא אתו לרשב"י ואמר דרוש ע"פ הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים כו', דקאי על יחוד זו"ג בבחי' פב"פ ואמר אסתכלנא דיתהדר למשרי כולו אנפין באנפין כו', ועי"ז ירדו גשמים. ומצינו שעל ירידת גשמים ה' כמה ענינים שהיו מוסיפים שש ברכות וגוזרים י"ג תענית וחוני המעגל עג עוגה ועמד בתוכה והתפלל. והרשב"י פעל זה ע"י תורה בלא עבודה ויגיעה כלל. והו"ע הקריאה וההמשכה שע"י התורה. וזהו קרוב כו' באמת דהקריאה באמת היא ההמשכה שע"י התורה. דהנה קוראיו הוא ל' רבים ואין פחות משתים, ולכל אשר יקראוהו באמת היא מדרי' השלישית שהיא הקריאה שע"י התורה. וביאור הענין הוא, דהנה המשכת הטוב העליון שיומשך למטה בבחי' טוב הנראה והנגלה כפי אופן המצטרך להנבראים התחתונים בהלבשה בעניני עולם הנה ההמשכה הוא ע"י ג' אופנים ברכה תפלה ותורה דברכה הוא להמשיך משרש ומקור ואין זה התחדשות דבר כ"א שמה שיש בשרש ומקור יומשך למטה בהתלבשות הטוב הנראה והנגלה לנבראים התחתונים המלוכשים בגוף. מפני שבהשפעה כמו שהיא נמשכה הרי יכול להיות עיכובים ומניעות בסדר ההמשכה ממדרי' למדרי', דזהו"ע מה שהאדם נדון בכל יום, דהגם דמוזנותו של אדם קצובין לו מר"ה. דהנה כל ההשפעה הצריכה לאדם במוזנות הן מזון רוחני ונפשי בתורה עבודה וגמ"ח, והן מזון גשמי בבני חייא ומוזנא נותנים לו בר"ה על כל השנה. דזהו"ע משפט לאלקי יעקב, הדין ומשפט ע"י האלקות שיומשך ביעקב. וזהו מוזנותיו של אדם הן מזון הנפש והן מזון הגוף קצובים מר"ה. ומ"מ הנה כמו שנמשך דרך סדר ההשתל', כי כל דבר השפעה כמו שנמשכה למטה באה דרך ס' ההשתל', ויש מה שהוא דרך מעביר ויש בדרך התלבשות וההשפעה שבאופן הזה היא באה דרך התלבשות ההשתל'. ולזאת הנה יש ע"ז דין ומשפט איך ובאיזה אופן יומשך. והיינו אם בר"ה בקש ההשפעה רוחני בעבודה בתורה ותפלה וניתן לו שאלתו ובקשתו, הנה כאשר נמשך ההשפעה אח"כ יש דין ומשפט ע"ז אם ראוי הוא להשפעה רוחני ובאם לאו ינתן לו מה שנקצב לו אך בהשפעה גשמי (וכאשר השפעה רוחני) ח"ו מתחלפת על השפעה גשמי הגשמי הולכים למקום שאינו ראוי ר"ל וכמבואר בענין ומשלם לשונאיו ר"ל) וכן מי שבקש בר"ה השפעה גשמי ונקצב לו ההשפעה, אח"כ הוא הדין ומשפט איך יומשך לו בגשמי או ברוחני ובתוס' אור בג"ע וכה"ג. וע"ז הוא הברכה שתהי' המשכת ההשפעה בלי שום עכוב, והיינו שלא יעיינו בדינו. ועוד זאת בענין הברכה היא דכמו שהיא בשרש ומקור כן

תהי' ההמשכה למטה. שהרי בהמשכה ממקורה מתמעט ההמשכה ואינה כמו שהיא במקורה. והברכה הוא שתהי' ההמשכה כמו שהיא במקורה. וכמ"ש ויזרע יצחק כו' וימצא מאה שערים ויברכהו ה', דהגם שהי' ארץ קשה וזמן רעבון ומ"מ מצא מאה שערים, והיינו שהוא למעלה מזמן ומקום, ולהיותה המשכה שלמעלה מזמן ומקום לזאת ויברכהו ה' שהלך למקום הראוי ובהצלחה. וע"ד כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך. נמצא דענין הברכה הוא על ההשפעה שלא תתעכב ושתהי' כמו שהיא במקורה. דכ"ז אינו התחדשו' רק ההמשכה משרש ומקור. וענין התפלה הוא להמשיך רצון חדש שגם אם ההמשכה היא ח"ו באופן אחר יהי' רצון חדש כמו לרפאות החולים ולברך השנים. וז"ע יהי רצון שיהי' רצון חדש. וההמשכה דאופן הג' היא ע"י התורה שהיא המשכה עצמית.

והנה להבין ג' אופני המשכה דברכה תפלה ותורה, יש להבין תחלה ההפרש בין ברכה ותפלה. ויובן זה ע"פ מ"ש הפרד"ס שער הצנצנות פ"ז שהשרשים המתאחדים בעצם השרש הן שרשי הכלים לא שרש העצמות, כי העצמות הכל א' הוא ואין צורך לא לשרש ולא למקור, עכ"ל. והכוונה כי שרש הספ"י המיוחדים בעצמו' א"ס ב"ה הם שרשי הכלים ולא שרשי האורות. דהנה שרש ומקור שייך בהתהוות דבר מה, והיינו וכאשר נתהווה דבר שהוא במציאו' ודבר בפ"ע הנה בזה שייך לומר שיש שרש ומקור המהווה אותו הדבר שנתהווה, דמאחר שנתהווה בהכרח שיש לו שרש ומקור המהווה אותו. וכמו בעו"ע הרי העלול הוא במציאות דבר, והוא דבר בפ"ע שנתהווה מן העילה. שהרי אין העלול התגלות העילה כ"א שנתהווה מן העילה. ואין זה סותר לזה מה שהעלול נק' גילוי ההעלם, דזהו מפני שההעלם יש לו שייכות אל הגילוי ונמצא כלול בהעילה. אבל העילה מהווה את העלול והתהוות העלול הוא ע"י התפשטו' העילה, שע"י התפשטו' והתגלות העילה מתהווה העלול. אבל א"ז התגלות כ"א התהוות דבר (התהוות יש מיש רוחני). ובהתהוות כזו הנה שייך לומר שיש שרש ומקור, דהיינו העילה שמהווה את העלול, והעלול נמצא כלול בעילתו. וכמו בשכל ומדות הרי המדות הן דבר בפ"ע מן השכל שאינו ממהות השכל, דשכל ומדות הם ב' מהותים. וא"כ התהוות המדות א"ז התגלות מהשכל מאחר שאינו ממהותו, כ"א התהוות ממנו. והנה המדות שבלב לכאורה הן באים מהמדות שבשכל בבחי' התגלות. אבל באמת לידת המדות הוא מהשכל, והיינו שהם בבחי' התהוות ולא בבחי' התגלות. וכשם שהמדות שבשכל הרי התהוותן הוא מהשכל, שהרי ע"י השגת השכל דוקא נעשה ההתפעלות שכלי. הנה כמו"כ מדות שבלב לידתן הוא מהשכל, כי השכל הוא העילה של המדות. וכמו שאנו רואים בחוש דע"י גילוי השכל במדות שבלב נעשה התעוררות המדות, וכן לידת המדות מן המדות שבשכל הוא מהבכנן, הרי הבכנן נעשה בחי' שכל שבמדות, היינו הטעם של המדה. ועמ"ש בתו"א בהבי' דלכן אמר. וא"כ מובן דמדות משכל א"ז התגלות, רק התהוות שהמדות מתהווים מהשכל. וכל מתהווה הרי יש לו מקור המהווה אותו. וכן

הוא במדות דיש להם מקור ומקורם הוא השכל, דשכל הוא מקור המדות והמדות נמצאים כלולים בשכל. וכן הוא בשכל גופא כמו שכל המקבל (היינו שכל הנשפע אל המקבל) משכל המשפיע אין זה דשכל המקבל הוא התגלות משכל המשפיע כ"א התהוות. והיינו דכשם שמציאות השכל לעצמו ה"ז התהוות, ולכן הרי כללות ענין השכל נקי המצאה, ומשכיל השכלות נקי בעל המצאה היינו שהמציא שכל. והרי ההשכלה היא התחדשות דבר דההשכלה הנמצאת אין זה התגלות מכח המשכיל כ"א שנמצא מאתו. כמו"כ השפעת השכל אל המקבל ה"ז התהוות. והראי' שהמשפיע מוטרד ונתפס בזה, שאינו דומה קודם ההשפעה ובעת ההשפעה ואחרי ההשפעה. דהרי כלל' ענין ההשפעה באה בהתעסקות דוקא, והיינו שמתעסק להשפיע, ולא יושפע מעצמו. דכשם שבהשכלה הרי מעצמו אינם נופלים השכלות במוחו כ"א בא ע"י יגיעה דוקא, והיגיעה הוא דחיקא דמוחא שבוה מעורר כח המשכיל שלו שימציא המצאות שכלי'. הנה כמו"כ הוא בהשפעה שצריכים התעסקות להשפיע ומעצמו לא יושפע. ואם ענין ההשפעה הי' ענין של התגלו' לבד הרי אינו שייך בזה תפיסא והתעסקות, וכידוע בענין אור ושפע כו'. ובאמת הרי צריך המשפיע להמציא ענינים איך ומה להביא אל השכל של המקבל. והיינו גם לאחר שנמצא אצל המשפיע השכל השייך אל המקבל ונמדד אצלו ההשפעה אליו, מ"מ בהשפעה אל המקבל צ"ל עוד מדידה איך ומה שישפיע לו, באיזה ענינים ובהצעת דברים. וכמו עד"מ מלמד הלומד עם תלמידים, והוא כבר בקי בהמסכת ההיא וההלכות וסדרי הענינים כבר קבועים אצלו ורגיל בהם, ויכול להשפיעם וללמדם לכל תלמיד. הנה מ"מ צריך למדוד זאת לפ"ע כל תלמיד דוקא (והירא את דבר ה' ויודע כי בחינוך זה תלוי כל מהותו ועצמותו של התלמיד ודורותיו ה"ה משים על לבו לעיין בזה ביותר שיהי' לפ"ע התלמיד ויוקלט אצלו דבר הלימוד) וה"ז התהוות והמצאת דבר מצד המשפיע, היינו מצד העילה, והעלול הוא במציאות והתהוות דבר, וכמו המדה שהיא מהות ומציאות דבר, וכן שכל המקבל הוא במציאות דבר. והא בהא תליא, דמפני שהוא בבחי' התהוות ה"ז בבחי' מציאו' דבר, והוא דבר בפ"ע. וא"כ שייך בזה שרש ומקור המהוה את הדבר, והמתהוה נמצא כלול בהמהוה, היינו שהעלול כלול בעילתו. וכן הוא ביש מאין, שהיש הוא שנתהוה במהות ומציאות דבר לעצמו. דביש מאין הוא ביותר שאין היש התגלות האין כ"א ההתהוות (ובאמת הנה היש הוא התפשטות הארה מהאין האלקי וכמ"ש בסש"ב ח"ב פ"ג, והיינו לפי האמת שהוא בבחי' אין כו') ונתהוה בבחי' מהות דבר. ויש לו מקור המהוה, הוא האין האלקי. וגם נמצא כלול במקורו. והיינו מה שהמל' שהיא שרש ומקור של כל מיני התהוות נקי בכל השמות דדצח"מ כמ"ש בע"ת. שזהו התכללות כל ההתהוות בבחי' מל', וכמ"ש במ"א.

והנה כל זה הוא בהתהוות דבר מה, והיינו שההתהוות הוא בבחי' מציאות ודבר הרי שייך לומר בו שיש לו מקור המהוה אותו, דהמקור ההוא הוא מהוה מציאות זו. אבל בבחי' האור הרי האור הוא התגלו' העצמות, שאין זה

בבחי' התהוות כ"א בבחי' התגלות וכמו אור וזיו השמש מן השמש ה"ז התגלות אור מהמאור. ולכן האור הוא בבחי' אין, דהיינו שהאור הוא כמו העצם. דכמו שהעצם הוא בבחי' אין כמו"כ האור הוא בבחי' אין. ואינו דומה לעו"ע, דבעו"ע הוא רק שהעלול הוא לפי אופן העילה. וכמו בשכל הנה לפי אופן כח חכמתו בעצמו ה"ה מראה כחו בהשפעה. וכן בשכל ומדות, לפי אופן השכל הן המדות. וכן הוא גם באין ויש, דלפי האין הוא היש דוהו ההפרש בין יש נאצל ליש נברא. דיש נאצל הוא ג"כ יש. דזהו"ע ברא ונבראו, דמבואר במ"א דמלאכים נא' בהם ונבראו מפני שאינם בבחי' נפרד כ"כ כמו יש הנברא. וטעם הדבר הוא מפני שהאין האלקי מאיר בגילוי יותר בהתהוותם מכמו שהוא מאיר ביש הנברא. ובעו"ע דשכל, וכ"ש בהעו"ע דשכל ומדות הוא נראה במוחש ממש, שהעלול הוא לפי אופן העילה. אך עם זה גופא נראה דאין העלול כמו העילה, והוא רק לפי אופן העילה בלבד. אבל באור הרי האור הוא כמו העצם. וטעם הדבר הוא מפני שהאור הוא התגלות העצמות, ולהיות כן דאור הוא התגלות העצמות א"כ מובן דאינו שייך בזה שרש ומקור (היינו שהעצמות אינו בדרך מקור אל האור כ"א שהעצמות מגלה אור) ולא שנמצא כלול במקורו. והגם שהאור כלול בהעצמו, כמ"ש בס"ב שהאור והזיו ישנו כלול במאור השמש. הרי האור הוא התגלות מבחי' האור הכלול בהעצם. והכל אחד הוא, מאחר שאינו התהוות ממנו כ"א התגלות מהאור הכלול בו, הרי הכל אחד ואינו שייך בזה שרש ומקור. ת"ש הפרד"ס דהשרשים המתאחדים בעצם השרש הן שרשי הכלים, כי הכלים הן בבחי' מציאות דבר שנתהווה וע"כ בזה שייך שרש ומקור. אבל האור הוא התגלו' העצמו' דהכל א' הוא. ואינו שייך שרש ומקור. אמנם באמת יובן בעומק יותר, דלבד זאת דמה שנתהווה במציאו' הרי שייך לומר בו שרש ומקור, ומה שהוא רק בהתגלו' לבד אינו שייך בו לומר שרש ומקור. הנה עוד זאת, דבבחי' הכלים וכמו"כ בכללות ענין המציאו', הנה המקור יש לו ערך ושייכות אל ההתהוות ממנו, מאחר שהוא מ"מ בחי' מקור אליו. וכלל מוחלט הוא שלא יתהווה דבר מדבר המובדל ממנו לגמרי. והגם שיש ריחוק ערך המהווה מן המתהווה, מ"מ בהכרח שיש לו ערך ושייכות אליו. וכמו בשכל ומדות הגם שהן מובדלים זמ"ז כנודע, מ"מ יש להם שייכות זל"ז, דשניהם הם כחות נפשי' וכחות רוחני'. דהרי גם השכל הוא כח הנפש לא עצמי, וכן המדות הן כחות נפשיים. ולכן הנה התהוות המדות הוא מחיצוני' השכל דוקא. והיינו דכללות השכל הזה יש לו שייכות אל המדות. וכן בכל שכל הרי לידת והתהוות המדה הוא מחיצוני' השכל דההשכלה ההיא. דעצם השכל היא למע' מהמדות, ומשו"ז כשהוא מוטרד בעצם השכלי אינו שייך למדה כלל. כ"א מחיצוני' השכל הוא שמתהווה המדה. הרי שרק חיצוני' השכל הוא בערך ושייכות אל המדות. ומכש"כ שהמדות הכלולים בשכל שהן בערך המדות שבלב, דשניהם בסוג א', והוא התפעלות. וכן הוא גם בשכל משכל שהן בערך זל"ז שהרי השכל שבמשפיע (לצורך המקבל) יש לו ערך ושייכות אל השכל הנשפע אל המקבל. וכן הוא גם באין ויש, שהגם שהאין הוא בבחי' לא דבר, והיש הוא בבחי' מציאו' דבר, מ"מ יש להאין ערך ושייכות אל היש, והיש

תופס מקום בהאין כנודע. ולכן התהוות היש הוא מבחי' מל' דוקא. דהיינו שבא בחי' האין להיות בערך להוות יש גברא. דאין דכתר הוא שמהוה בחי' יש נאצל, והאין דמל' הוא שמהוה בחי' יש נברא. והיינו שבא בבחי' השתל' דע"ס דאצי' עד בחי' מל' להיות בערך להוות היש. וכמ"ש במ"א בענין אין ערוך לך. דענין אין ערוך לגמרי הוא דוקא לגבי עצמות, אבל לגבי בחי' האין של היש אינו בבחי' אין ערוך לגמרי כי יש איזה ערך ושייכות. אמנם האור לגבי העצמות הוא באין ערוך לגמרי. שהרי העצמי הוא עצם והאור הוא הארה לכד שאין בו מן העצם כלל כנודע. והארה לגבי העצם ה"ה באין ערוך לגמרי. ולכן העצם נק' יש האמיתי, והיינו שזהו אמיתית ענין דבר. והארה הוא שאינו ענין ודבר (ניט קיין זאך) וה"ז באין ערוך לגמרי. וכמו"כ האור הוא באין ערוך גם לגבי האור הכלול בעצמותו שהאור הכלול בעצמותו אינו עולה בשם אור כלל. וכמ"ש בס"ב בהמשל דאור וזיו השמש כמו שהוא בגוף כדור השמש כו'. ובזהר פ' נח דס"ה ע"א לאו אינון נהורין, משמע שאינן בבחי' אור כלל. ובהתגלות ה"ז בחי' אור. וא"כ בחי' האור הגם שהוא בבחי' התגלות לא שמתהווה ממקורו כ"א בבחי' התגלות בלבד, ומ"מ ה"ה באין ערוך יותר מהתהוות לגבי מקור המהוה. דבהתהוות הרי המתהווה והמהוה יש להם ערך ושייכות זל"ז, אבל האור הוא באין ערוך.

והנה כשם שהוא באו"כ דהכלים להיותם בבחי' מציאות דבר ע"כ שייך בהם לומר שיש להם מקור המהוה. אבל האור להיותו אין ואינו במציאות לעצמו והוא בבחי' התגלות לבד. הנה כמו"כ יוכן באור גופא בבחי' ממכ"ע וסוכ"ע. דהנה האור דממכ"ע הוא שבא בבחי' מדה וגבול, והוא בחי' אור הקו הנמשך מאוא"ס שזהו המשכה שבבחי' מדה וגבול, והמשכת האור הזה הוא ע"י הצמצום. דקודם הצמצום הי' מאיר האור שהוא בבחי' א"ס, והי' הצמצום שנתעלם האור שבבחי' א"ס ואח"כ נמשך הקו. היינו לא שנשאר אור הקו, כ"א שנתעלם ונסתלק כללות האור ואח"כ נמשך הקו. ועמ"ש בע"ח שער עגויו"ש סוף ענף ג' שבאם הי' נשאר הקו לא הי' יכול להיות התהוות הכלים. וי"ל דהכוונה דאם הי' נשאר אור הקו (ולא הי' מתעלם בהצמצום) הנה אז הי' אור הקו בבחי' התגלות העצמות. והגם דגם כמו שנתעלם ונסתלק כללות האור, ואח"כ חזר והאיר הרי המשכת הקו הוא מאוא"ס שלפה"צ. אך להיות שזהו לאחר שנתעלם האור לגמרי ואח"כ נמשך הקו, ה"ז כמו התהוות אור. ועמ"ש בלק"ת ד"ה תקעו הב', וגם ידוע שזהו מה שאוא"ס שיער בעצמו להאיר במדה וגבול. והיינו שאין זה המשכה מאוא"ס הבל"ג ממש כ"א מה שהאוא"ס שיער בעצמו להאיר במדה וגבול. ועם היות דאין זה בחי' כח הגבול שבא"ס כ"א בחי' אוא"ס הבל"ג, דלכן הוא מעין האור הבל"ג. אבל בכ"ז הוא רק מה שאוא"ס שיער בעצמו להאיר בבחי' מדה וגבול. ובא בבחי' העלם הצמצום שנעשה בבחי' גבול ובבחי' התגלות מעלה ומטה, שז"ע הספירות שבו כו'. וכללות האור הזה הוא שנאצל מאוא"ס להאיר את העולמות בבחי' גילוי אור (וכידוע ההפרש בין אור ואצי', שהרי אצי'

ג"כ אור. אך אור הכוונה על האור הכלול בעצמותו, ואצי' הכוונה על בחי' גילוי האור. והנה אצי' דכללות הוא בחי' האור שלפה"צ, והקו הוא מבחי' מל' דאצי' דכללות, כמ"ש בהבי' דמנורת זהב פ"א ובהבי' דמוצאייהם. והו' בכלל השתל', דכללוי' בחי' האור שלפה"צ היינו בחי' התפשטות האור הוא בבחי' שייכות אל העולמות, והוא בחי' אצי' דכללות. אך במדרי' שלאחצה"צ הרי א"ק בחי' אדם דברי' דכללות, וראשית גילוי הקו קודם שמתלבש בא"ק הוא בחי' אצי' דכללות כמ"ש בהבי' הנ"ל בתחלתו. והו' אצי' האור להאיר את העולמות, וא"כ ה"ז מה שנאצל להיות בבחי' מציאות אור להאיר) ויש לו שרש ומקור והוא בחי' ההשערה בכח מה שהאוא"ס ב"ה כבי' שיער בעצמו בכח כו' (והנה לפי השטה שבהאור יש ג"כ ע"ס הרי כמ"ש הפרד"ס שיש שרשי הכלים, כמ"כ שייך ג"כ שרשי האורות. והן הע"ס הגנוזות בעצמות אוא"ס וכמ"ש בהגהות להדרוש להבין ענין אוא"ס ולא אין לו תחלה. והוא בחי' ההשערה ששיער בעצמו להאיר במדה וגבול. וגם להשיטה שהאורות הן פשוטים הרי מ"מ שיער בעצמו בכח מה שעתידי להיות בפועל) ובכללות השרש ומקור הוא בחי' התפשטות האור דאוא"ס שלפה"צ, ונמצא כלול במקורו היינו בחי' השערה הנ"ל. והיינו דכשם שבשכל ומדות נת"ל שהשכל הוא העילה של המדות, ומדות שבשכל הוא התכללות העלול בעילתו. הנה כמ"כ הוא גם בכללות בחי' האור והגילוי שבעולמו. וזה שאור הקו הוא בחי' גילוי מן העצם ולא גילוי העצם כמ"ש במ"א. והיינו שאינו רק התגלות כ"א כמו התהוות שיש לו שרש ומקור ונמצא כלול במקורו, והמקור יש לו שייכות אל הגילוי שהוא בחי' ההעלם של הגילוי. וכידוע שיש בחי' העלם בעצם והיינו העלם שאינו בגדר הגילוי, ובחי' העלם שהוא מקור אל הגילוי, ונק' העלם של הגילוי, שהגילוי אינו התחדשות. וכ"ז הוא בחי' האור דממכ"ע. אמנם בחי' האור דסוכ"ע הוא בחי' התגלות העצמות. ואין ענינו לפעול פעולת האור והגילוי כ"א לגלות עצמותו, ושרש המשכתו הוא מעצמות האור דא"ס שלפה"צ שלמעלה מבחי' שייכות אל העולמות. הרי בבחי' האור הזה אינו שייך בחי' שרש ומקור מאחר שהוא התגלות העצמות. וכמשנת"ל בכללות ענין האור דאינו שייך בו שרש ומקור. הנה העיקר הוא בבחי' אור הסוכ"ע שהוא בחי' התגלות העצמות. אמנם גם זה יובן דאדרבא בענין אין ערוך הנה ביותר הוא האין ערוך באור הנה שהוא באין ערוך כלל לגבי העצמות. דהנה האור דממכ"ע הרי המקור הוא בחי' ההעלם של הגילוי שיש לו שייכות אל הגילוי. אבל באור הסוכ"ע הרי העצמות מובדל לגמרי מבחי' האור כנ"ל. ועוד זאת והוא העיקר, שהרי עצמות האור אינו בגדר שייכות כלל אל העולמות וההשתל'. האור המתגלה ה"ה בבחי' שייכות אל העולמו' עכ"פ בבחי' מקיף, דעש"ז נק' סוכ"ע: כנודע. וזהו דבבחי' ממכ"ע הוא בבחי' עד ועד בכלל, דכאשר עומד במדרי' התחתונה הוא בבחי' שייכות אל המדרי' העליונה. ובבחי' סוכ"ע הוא עד ולא עד בכלל, משום דבבחי' סוכ"ע בכלל לא יש ענין הערך, וע"כ כשהוא במדרי' אחת אינו בבחי' שייכות אל המדרי' העליונה, ואם כן הוא בבחי' סוכ"ע גופא, כ"ש שהוא כן בבחי' אור הסוכ"ע לגבי בחי' העצמות

(היינו לגבי בחי' עצמות האור) א"כ הרי בבחי' סוכ"ע הוא בבחי' אין ערוך לגמרי. וזהו קרוב הוי' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, שהם ג' אופני המשכה דברכה תפלה ותורה. דברכה הוא ההמשכה מהשרש ומקור כנ"ל, והוא בהאור דממכ"ע. דאין זה התחדשות. מאחר שהמקור יש לו שייכות אל הגילוי, ונמצא כולל במקורו. אבל ענין התפלה הוא יהי רצון, והיינו המשכה דבחי' סוכ"ע. והוא דגם אם הי' הרצון באופן כך וכך יהי' הרצון באופן אחר. והיינו שממשיכים מבחי' עצמות האור להיות הרצון באופן אחר א"כ הי' רצון חדש וגילוי אור חדש. וכמבואר באגה"ק ד"ה להבין מ"ש בפע"ת, דע"י התפלה הוא שנמשך האור ממש למטה לשנות הנבראים מכמו שהם שיתרפא החולה וירד הגשם וכו'. וזהו קרוב הוי' לכל קוראיו בברכה ותפלה. וישנו עוד מדריגה שלישית, והוא לכל אשר יקראוהו באמת שהוא ההמשכה מבחי' עצמות אוא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' ממכ"ע וסוכ"ע.

בס"ד, ש"פ מקץ ש"ח, רפ"ז

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם כו' מסרת כו' וזדים ביד עוסקי תורתך. והנה תכלית הכוונה בברה"ע הוא שיהי' בירור וזיכוך העולם ע"י העבודה בתורה ועבודה דוקא, וכמ"ש בראשית ברא אלקים, דבראשית בשביל התורה שנק' ראשית ובשביל ישראל שנק' ראשית, הנה בשביל זה הי' ברה"ע. א"כ הנה מסירת הרשעים ביד צדיקים וזדים בידי עוסקי תורתך הוא ע"פ דין. וגם עניני הנסים שבזוהו כמו רבים ביד מעטים שזוהו היפך הטבע ומ"מ הוא ע"פ חיוב הדין, וא"כ מהו"ע הרחמים רבים, דרחמים רבים הוא לפני משוה"ד, ומאחר שהדין מחייב כן להיות הזדים מסורים בידי עוסקי תורה, ובפרט בימי מתת' ובניו שהיתה מלחמה רוחני' שרצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך ולא רצו בשעבוד גופם, אלא שרצו כי יכתבו על קרן השור שאין להם ח"ו חלק באלקי ישראל, ולא שיעבדו ע"ז כ"א כפירה באלקי ישראל, ואלו אשר ר"ל הסכימו ע"ז הטיבו עמהם כנודע, ומתת' ובניו עמדו במס"ג בפומ"מ. הנה הדין מחייב כי הזדים יפלו בידי עוסקי תורה, ומהו"ע הרחמים רבים, אך הענין הוא, דהנה כתת' אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים. דאני ראשון הוא קודם כל ההשתל', ואני אחרון הוא לאחר כל ההשתל'. אני ראשון ואני אחרון דקודם כל ההשתל' ואחרי כל ההשתל' הוא בשוה ממש בלי שום הבדל כלל, וכמ"ש אני ה' לא שנית דאין שום שינוי כלל בין קודם הבריאה ובין לאחר הברי', וכמאמר אתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע, דלאחר שנבה"ע במציאות יש ודבר הוא אין ממש וכמו קודם שנברא. ולכאוי' צ"ל והלא כתת' כי ממך הכל, וגם הלא נברא עולם והוא במציאות דבר, ואיך הוא לא שנית, אך

הענין הוא דהתהוות העולמות הוא מזיו והארה בלבד ולא מעצמותו ית', דעצמות אוא"ס ב"ה מרומם ומובדל לגמרי מגדר העולמות וכל ענין ההתהוות הוא מזיו והארה בלבד. דהארה זו היא בחי' שמו ית', וכת"י' כי נשגב שמו לבדו, דגם שמו שהוא הארה הוא נשגב ומרומם, ורק הודו על ארץ ושמים. דארץ ושמים שהוא סוכ"ע וממכ"ע, הנה התהוותם הוא מבחי' הודו בלבד, והיינו דהתהוות הוא מבחי' הארה דהארה בלבד, והנה נשגב הו"ע הרוממות, דרוממות הוא בחי' סוכ"ע, ואומר כי נשגב שמו לבדו, דגם בחי' נשגב הוא רק בחי' שם והארה. וכמו עד"מ שם האדם הרי יש בו גם זה מה שהוא רק בשביל הזולת, דהזולת יקרא אותו בשמו ואז הוא נפנה לקוראיו, אבל כשהוא לעצמו אינו צריך להשם כלל, וזהו כי נשגב שמו, דגם בחי' נשגב שהו"ע הרוממות הוא רק בחי' שם שאינו נוגע לעצמותו. ורק הודו וזיוו על ארץ ושמים, דהתהוות הוא מהארה דהארה בלבד, ולכן המדות העליונות שמהם נמשך החיות והנהגת העולם, דהנה כת"י' כי ששת ימים עשה ה' את השמים וכו' שהם המדות העליונות דבכל יומא ויומא עביד עבידתי', נקראים שמות. וכמו שם אל בחסד ושם אלקים בגבו' וכו'. דלהיות כללות התהוות העולמות וחיות העולמות הוא מבחי' הארה דהארה שהוא בחי' שם בלבד.

והנה הארה זו שממנה התהוות העולמות, הנה לבד זאת שהתהוות הוא מהארה בלבד, הנה עוד זאת הנה אופן ההתהוות הוא יש מאין ולא בדרך עו"ע. דהנה בעו"ע הרי העלול הוא עושה שינוי בהעילה וכמאמר כל מניע מתנענע בעצמו. וכמו בהשפעת השכל מן המשפיע אל המקבל, הרי ההשפעה עושה שינוי בהמשפיע שהוא מוטרד מוגדר בההשפעה, דבשעה שעוסק בשכל זה להשפיע אותו אינו יכול לעיין בשכל אחר. דהמשפיע כמו שהוא לעצמו הרי אדרבה אינו מוגדר כלל, והו"ע הסברות שכלית שמאירים בכח בינתו בלי שום הגדרה, אבל בהשפעה הוא מוגדר. וכמאמר כי קאי רבי בהאי מסכת לא תשיילי' במסכת אחריתא. דהגדרה זו היא מצד ההשפעה דוקא, וכן מוטרד בההשפעה, דאינו דומה בעת ההשפעה לקודם ההשפעה ואחר ההשפעה. והיינו דלאחר שאצל המשפיע כבר נמצאו הענינים השייכים אל המקבל וכבר מדד אותם לפ"ע המקבל, מ"מ צריך להיות מדידה פרטית באיזה ענינים פרטים, ואופן הרצאת דברים שישיפע אל המקבל, וכמו עד"מ המלמד הלומד עם תלמידים הוא בקי בהמסכת והענינים שלומד עם תלמידיו, וכבר מדוד אצלו כל הענין לפ"ע התלמידים השייכים בכללות לידיעה סוגיא כזאת, ומ"מ הנה בעת לימוד עם התלמיד צריך להיות במדידה פרטי' לפ"ע התלמיד ההוא שלומד עמו באיזה אופן יבאר לו את הענין ההוא ובאיזה הרצאת דברים, וזהו"ע הטרדה שלו שטרוד בלימודו (דמי שהוא י"ש וידע כי עושה מלאכת ה' אשר בלימוד הזה שלומד עם התלמיד הוא שמשריש בו אהבת ה' יראתו וידיעת וחיבת התורה ה"ה טרוד שיתקבל ויוקלט אצל התלמיד הלימוד בטוב בכדי שיעשה בו פרי טוב). וכן בשכל ומדות שהם עו"ע הרי השכל מתלבש בהמדה להוליד את המדה, וכאשר מתלבש במדה זו אז אי אפשר

שיהי' במדה אחרת. דבעו"ע הרי העלול עושה שינוי בהעילה. אבל בהתהוות אינו בדרך עו"ע כ"א בדרך בריאה יש מאין שהוא בבחי' אין ערוך וריחוק דוקא. דכתי' מלכותך מכ"ע, דכ"ע הנה התהוותם הוא מבחי' מל'. דיש בזה ב' ענינים, הא' הוא ההתהוות שהוא בבחי' ריחוק, דכתי' והים עומד עליהם מלמע', דים הוא בחי' מל' עומד מלמעלה מהנבראים, שהוא בבחי' רוממות והתנשאות. והגם שזהו בחי' התנשאות על עם הרי הוא לכאור' בבחי' שייכות אל העם, אמנם באמת הנה מלבד זאת דענין ההתנשאות למעלה הרי אינו דומה לכמו שהוא למטה, דלמטה ההתנשאות נעשה מן העם, וכל שהעם גדול בריבוי יותר הרי"ע ההתנשאות, אבל למעלה אינו כן, דלמעלה ההתנשאות הוא קודם שנתהווה העם, ומהתנשאות זו הוא שנתהווה העם, א"כ ה"ה בבחי' התנשאות על עם, היינו שיש לו שייכות אל העם, הנה מ"מ הוא בבחי' הבדלה והתנשאות רק להיות דאין מלך בלא עם לכן הנה מהתנשאות זאת נתהווה העם בבחי' מציאות דבר, אבל התהוותם בבחי' ריחוק, והיינו שהתהוות אינו עושה שינוי כלל. והב' הוא בבחי' הקירוב, דמל' שהרי"ע התלבשות כת הפועל בהנפעל, דגם באופן זה הנה המהווה הוא בבחי' הבדלה והעלם שהרי"ע העלם והסתר הבורא מהנברא. שאם הי' בבחי' קירוב ממש אז לא הי' הנברא נתהווה בבחי' יש ומציאות כלל והי' רוחני ממש, וזה שנעשה יש במציאות הוא ע"י העלם והסתר המהווה מן המתהווה שהוא בבחי' הבדלה. דזהו אחד מן הפליאות בענין בריאה יש מאין דהגם שמתהווה יש דכל עיקר קיומו ומהותו אינו אלא האין האלקי המהווה אותו, ומ"מ הנה היש נראה למציאות דבר כאלו מציאותו הוא מעצמותו, ואין לו מקור המהווה אותו כלל. וסבת הדבר הוא לפי שהמהווה מתעלם מן המתהווה, שהרי"ע העלם והסתר הבורא מהנברא. ולכן הרי ההארה האלקית המהווה ומחי' את היש אינה מוגדרת בהתהוות כלל, ומהווה ומחי' הכל בשעה ורגע א', וכמ"ש המחדש בטובו בכי"ת מע"ב, דתמיד בכ"ע ובכ"ר הוא כמו במע"ב שמהווה ומחי' הכל מאין ליש, והיינו שמהווה ומחי' כל הנבראים ברגע א'. וטעם הדבר לפי שהתהוות אינו עושה שום שינוי גם בהארה המהווה, דלהיות שבכללות הוא הארה שהוא בחי' שם בלבד, דעצמות אוא"ס ב"ה לאו מכא"מ איהו כלל, ורק דהארה בלבד הוא שנמשך להוות ולהחיות את העולמות דוהו בחי' שמו ית' לבד.

והנה כתיב אני הוי' הוא שמי, דשם הוי' הוא ג"כ בחי' שם והארה בלבד, ובפרד"א אי' עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד. והנה עולם הוא בחי' צמצום, דהתהוות העולם הוא ע"י הצמצום, וכמ"ש בראשית ברא אלקים, שהוא מדת הדין והצמצום. ועד שלא נבה"ע היינו לפה"צ הי' הוא ושמו דשמו הוא כללות האור דשייך אל העולמות והיינו דכללות האור שלפה"צ מה שהוא שייך אל העולמות הוא בחי' שם והארה בלבד. וביאור הענין הוא, דהנה אי' במד"ר (בראשית פי"ז) בשעה שבא הקב"ה לברוא את האדם נמלך במה"ש ואמר להם נעשה אדם א"ל אדם זה מה טיבו א"ל חכמתו גדולה משלכם העביר

לפניהם בהמה חי' ועוף ושאל זה מה שמו ולא הוה ידעין, העבירים לפני אדם ושאל אמר זה שור (זה ארי') א"ל ואתה מה שמך אמר לי נאה לקרות אדם לפי שנבראתי מן האדמה, ואני מה שמי אמר לך נאה לקרות אדני לפי שאתה אדון לבריותך, א"ר אחא הה"ד אני הוי' הוא שמי, הוא שמי שקרא לי אדה"ר. והנה מזה מוכן דענין השם הוא רק מה ששייך אל הזולת, דמאחר שאומר לך נאה לקרות אד' לפי שאתה אדון הרי הו"ע מה שאנת אשתמודע אדון על כולא, הרי שענין השם הוא רק מה שנוגע אל הזולת, דהזולת קורא אותו בשמו ונפנה לקוראיו, א"כ הרי כללות ענין השם הוא רק הסכמי בלבד, דמאחר שהוא רק בשביל זה שנפנה לקוראיו, א"כ מהו החכמה של אדה"ר מה שקרא שמות, ומפני מה המלאכים לא יכלו לקרוא שמות, אלא בהכרח לומר דשמות הם מורים על החיות, וזהו חכמתו שידע שרש ומקור הנבראים כמו שהם למעלה, ולזאת אמר זה שור דאותיות שור מחיים אותו כי שרשו מפני שור שבמרכבה, וזה ארי' דאותי' ארי' מחיים אותו דשרשו מפני ארי' שבמרכבה, וכדאי' בשל"ה דאדה"ר ידע בסוד מרכבה עליונה, והנה ידוע דד' חיות המרכבה הם מקור הנבראים שלמטה, וכאשר אדה"ר ידע בסוד מרכבה עליונה לכן יכול לקרוא בשמות לפי שהשם הוא מורה על החיות, אבל דעת לנבון נקל דלמעלה ענין השם הוא שהוא שם והארה בלבד שאינו נוגע לעצמותו ית' כלל, דגם זה מה דאנת אשתמודע אדון על כולא שהוא לצורך הזולת, והיינו בשביל התהוות העולמות הוא ג"כ רק הארה והארה דהארה בלבד, דהנבראים דהתהוותם בבחי' יש מאין הנה ענין השם הוא מורה על החיות של הנברא ואותי' השם הם המה המחיים אותו, אבל אוא"ס ב"ה קדמון לכל הקדומים, אינו שייך לומר ח"ו ענין כזה כ"א השם הוא רק מה שמהווה ומחי' את העולמו', וזהו לך נאה לקרות אד' לפי שאתה אדון לבריותך דאנת אשתמודע אדון על כולא להוות ולהחיות עולמות, הנה זהו"ע השם מה שמהווה ומחי' את הכל בהארתו ית'.

והנה גם באדם הנה השם אינו לעצם הנשמה, דעצם הנשמה אין לה שם, דכתי' ולאדם לא מצא עזר, ופי' הרמב"ן עזר שם, ולאדם לא מצא עזר, דעצם הנשמה אין לה שם, דהנה מ"ש ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה הוא קאי גם על הנבראים העליונים כמו מלאכי מעלה שנקראי' בשם רפאל מיכאל גבריאל נוריאל, אבל הנשמה כמו שהיא למע' אין לה שם, וזהו ויקרא האדם שמות כו' ולעוף השמים כו', דגם מלאכי עליון יש להם שמות, אבל ולאדם שהוא עצם הנשמה כמו שהיא למעלה לא מצא עזר דאין לה שם, וטעם הדבר הוא מפני כי הנשמה היא חלק אלק' ממעל, אשר בזה יתרון הנשמה על מדרי' מלאך, והיינו דבנשמה יש ענין מענין אנת הוא חד, דלהיותה חלק אלק' ממעל לזאת הרי יש בהנשמה מבחי' חד ולא בחושבן, וכדאי' בזח"א דכ"ב ע"ב דכולהו אינון בחי' דכר ונוק' אבל עילת כל העילות עז"ג ואין אלקים עמדי דלית בי' חושבן ושיתוף, דנוק' הוא שם, ולזאת ולאדם לא מצא עזר דעצם הנשמה אין לה שם, כי השם הוא רק בהתקשרות הנשמה עם הגוף, וע"כ המלאכים שיש להם גופים יש להם שמות

שנקראים בשם. והגם דגופות המלאכים הם מיסודות היותר דקים, וכמ"ש עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט, דגופם הם מב' יסודות הדקים דרוח ואש, ומ"מ ה"ה בעלי גוף ולזאת נקראים בשם. אבל עצם הנשמה הרי אין לה גוף, ולזאת אין לה שם. ורק בהתלבשות הנשמה בגוף, הנה אז הוא שנקראת בשם. וזה מה שהנשמה מתלבשת בגוף, הנה זה רק בהארת ומקצת הנשמה, דעצם הנשמה הרי אינה מתלבשת בגוף דעצם הנשמה א"א כלל שהגוף יכולנה כנודע. וא"כ מה שמתלבש בגוף הוא רק הארת הנשמה בלבד, ובהארה זו הוא מה שהשם מחי' את הגוף. וזהו מה דנשמה אחת יש לה שמות שונות, וכמו רשב"י ע"ה ה' ניצוץ נשמת משה ונק' בשם ר' שמעון, וכן רב המנונא סבא שהי' ניצוץ משה. הרי שבהתלבשות הנשמה בגוף אחר נק' בשם אחר. וטעם הדבר הוא מפני שהשם הוא רק בהתקשרות הנשמה בגוף, והיא נקראת בשם כפי אופן התקשרותה בגוף. והיינו דמפני פשיטות הנשמה הרי יכולה להיות בכמה אופני גילויים שונים, והוא ע"ד שם הוי' שמתחבר עם כל השמות כמו אל הוי' הוי' אד' הוי' אלקים הוי' צבאות, שלא מצינו כן בשארי שמות לבד בשם אל, שנא' אל שדי אל אלקים אל הוי', ושם הוי' מתחבר עם כל השמות. דטעם הדבר הוא מפני הפשיטות דשם הוי' שהוא שם העצם ע"כ מתאחד עם כל השמות. כמו"כ הוא בנשמה שמפני שהיא בבחי' פשיטות בעצם ע"כ יכולה להיות בכמה אופני גילוי' בגופים שונים, ולפי אופן הגילוי של הנשמה בגוף כן הוא השם. ויש חילוקים בהגילוי, דהגם שבעצם היא בבחי' פשיטות מ"מ יש בה חילוקים. וכמו בשם הוי' שמצד הפשיטות ה"ה מתאחד עם כל השמות, הרי מ"מ יש בזה חילוקים. וכידוע בהפרש שבהג' יחודים דשם הוי' אהי', שם הוי' אלקים, והוי' אד', דהוי' אהי' הוא היחוד או"א הנעשה ע"י המס"ג דק"ש. יחוד הוי' אלקים הוא ע"י עבודה דתורה, יחוד הוי' אד' ע"י קיום המצות. הרי יש בזה חילוקי מדרי'. הנה כמו"כ הוא בנשמות שיש חילוקים באופני ההתגלות דהנשמה.

וביאור הענין הוא, ע"ד דאי' בפרד"ס בענין האורות וכלים, דהאורות הם פשוטים ומשתנים לפי גוון הכלים. דהשינוי מה שהאור משתנה הרי אינו שינוי גמור אלא שזהו נראה כן. והמשל בזה ממים הניתנים בכלי, שמראית המים משתנים לפי גוון הכלי. דטעם הדבר, להיות המים הם בגוון עצמי שהוא גוון לבן לכן נראים משתנים לפי גוון הכלי. וכמו"כ הוא באורות שהם פשוטים (ואפי' לפי הדעה דגם באורות יש ע"ס, אבל לגבי הכלים הם פשוטים) הם נראים כפי גוון הכלי. והיינו שהכלי מביא את האור לפי מהותה, כלי רופט ארויס דעם אור לפי ענינה דוקא. וכן הוא בנשמות. דהתגלות הנשמה הוא לפי אופן התקשרותה בהגוף, ונמצא דהשם אינו לעצמות הנשמה כ"א להארת הנשמה המתלבשת בגוף להחיותו, ולפי אופן התגלות הנשמה והתקשרותה בגוף כך הוא שמו של האדם. והדוגמא מזה יוכן למעלה דבחי' השם הוא בהארה המתלבשת בעולמות להוותם ולהחיותם. וכדאי' בפרד"ס דשם הוי' בכלל הוא בחי' האור המתלבש בהכלים. ויש חילוקים

בהניקוד דשם הוי' בכל ספי' וספי'. וכמו בכתר הוא שם הוי' בניקוד קמץ, ובחכמה הוא שם הוי' בניקוד פתח, ובבינה בניקוד צירי. והיינו דכללות שם הוי' הוא האור שנמדד לפ"ע הכלים דע"ס, והוא ג"כ בחי' שם והארה, ופרטי האורות בכל ספי' מתחלקים בהניקוד. והיינו דכשם שבנשמה שהשם הוא לפי אופן ההתגלות והתקשרות הנשמה בגוף, הנה כמו"כ הוא בשם הוי' שהחילוק הוא בהניקוד. וזהו אני ה' הוא שמי, דגם שם הוי' הוא בחי' שם והארה לבד. וכמו"כ הוא גם בשרשו בבחי' שמו הגדול באוא"ס ב"ה שלפה"צ, דעד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד, דזהו ג"כ בחי' אור השייך אל העולמו' כמו שהוא לפה"צ, הנה בזה יש ג"כ מה שהוא בחי' שם, היינו בחי' שם א' כללי ובחי' שמות פרטים. והנה בכדי שיהי' המשכת בחי' שמו ית' להוות ולהחיות העולמות צ"ל ע"י אתעדל"ת, וכמ"ש בע"ח דכתחלת הבריאה הי' מצד כי חפץ חסד ועתה באתעדל"ת תלי' מילתא, וכאשר ההמשכה היא ע"י אתעדל"ת אזי נמשך תוס' אור. וזהו ששם עלו שבטים שבטי י"ה להודות לשם ה'. דבכדי להמשיך בחי' שם הוי' זהו ע"י ההודאה, דהיינו הילולים ותשבחות איך שבורא ומהווה הכל מאין ליש ואיך שלא שנית, ועי"ז נמשך גילוי שם הוי' בעולם, ועד"מ באדם למטה דכל טבע כשרונותיו הם מצד שרשו למעלה, הנה אנו רואים דכאשר צריכים להשפעת חסדו משבחים אותו איך שהוא איש החסד ונדיב לב, ועי"ז נמשך מדת החסד מהעלם והסתר אל הגילוי, ואפילו אם בתחלה הוא בכעס ורוגז עליו ומתעלם מדת החסד ע"י מדה ההפכיות שמעלמת עליו, ומ"מ כשמשבח אותו במדת החסד מתעורר ומתגלה מדת חסדו מהעלם אל הגילוי, וידוע דע"י השבחים נמשך המדה משרשה ומקורה העצמי, ולכן אנ"ר במוחש דאלו שהם בעלי כשרון הנה התפתחות כשרונותיהם תלוי בהילול ושבח או הפכו. דכאשר מבטלים ומשפילים אותם מתצמצמים, וכאשר משבחים אותם מעוררים גילוי החוש והכח משרשו ומקורו העצמי, דהיינו מכח ההילוי העצמי שמושרש בהנפש.

ובזה יובן מה שמצינו דתלמידי הרשב"י היו משבחים אותו כשבחים והילולים נעלים, וכדאי' בזה"ב פ' בא מאן פני אדון הוי' דא רשב"י, דלכאוי' אמ"א איך יאמרו האדון ה' דא רשב"י, שהרי הי' ג"כ נשמה בגוף נברא, ומהו"ע השבחים בכלל, והלא הרשב"י נ"ע הי' מקור תורת הנסתר סתים דאורייתא, ומובן שהי' רחוק מאד ומובדל לגמרי מלהתפעל מתשבחות, וא"כ מהו"ע ששבחו אותו, וכמו ר' יהודא קרא אותו שבת וכה"ג, אך הענין הוא, דהנה מצינו שגם מלאך נברא נק' לפעמים בשם הוי' וכמו ותקרא שם ה' הדבר אלי' כו', וכתוב בי נשבעתי נאום ה', וטעם הדבר הוא מפני שהמלאך בעת השליחות הוא בבחי' ביטול בתכלית שאינו בבחי' מציאות בפ"ע כלל, והוא אינו אלא רק כח המשלח שבו, וע"כ יכול לומר בי נשבעתי נאום הוי', וכמו"כ הרשב"י נ"ע שהי' בתכלית הביטול לאוא"ס, וכמא' בחד קטירא אתקטירנא בי' אחידא ובי' להיטא, שלא הי' בבחי' מציאות לעצמו כלל, ע"כ שייך לומר עליו אדון ה', דהיינו האלקות שבו, כי לעצמו אינו בבחי' מציאות כלל, וביותר הרשב"י

נ"ע הי' נשמה דאצי' מעצם האצי' שהי' אלקות ממש. והו' שהרשב"י נ"ע אמר על עצמו אני סימנא בעלמא, או שאמר אם שנים הם אני ובני, שהרי אין זה מדרך הצדיקים לרומם עצמם. אך זהו מפני שלא הי' מציאות לעצמו כלל, והרוממות הוא רוממות אלקי. ולהיות שהי' בתכלית הביטול וההתקשרות באוא"ס דבי' אחידא ולהיטא, ואידי דטריד למבלע לא פליט, הנה כאשר רצו התלמידים שישפיע להם חכ' שבחו אותו, דעי"ז נתגלה ונמשכה חכמתו מהעולם אל הגילוי. דבחק' יש ב' מדרי', הא' כמו שהחכ' היא בעלי' והתקשרות במקור השכל, דחכמה כח מ"ה, והוא מה דחכ' בהתקשרותה אל הכתר, והב' בחי' החכמה שהיא בירידה והשפלה להיות נמשך בגילוי, וזהו מה ששבחו אותו להמשיך עי"ז גילוי חכמתו מהעולם אל הגילוי, וגם שע"ז ממשיכים גילוי החכמה ממקורה העצמי. וזהו שר"י קרא שבת, שהוא מוחין דגדלות, ובדוגמא כזאת יובן למע', דבכדי להמשיך גילוי אוא"ס בבחי' שמות ומדות העליונות, דעצמות אוא"ס הוא לאו מכא"מ איתו כלל, זהו ע"י ההילולים ותשבחות דוקא, שמשבחים אותו ית' בבחי' המדות דוקא, וכמא' אלקי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו כו' אבינו אב הרחמן כו' זכור רחמיך ותסדיך כי מעולם המה, ובשמו"ע אומרים ברוך אתה הוי', שע"ז ממשיכים מעצמות אוא"ס ב"ה להיות גילוי שם הוי', וכן ע"י תומ"צ ממשיכים בחי' השמות וכדאי' בזהר דכל ענין התומ"צ הוא לאתקנא רזא דשמי', דתו' היא תורת הוי' ומצות הם מצות הוי', דעי"ז ממשיכים תוס' אורות להיות גילוי שם הוי', ונת"ל דהכלי ממשיך את האור לפי מהותה, שזהו"ע השמות בהתגלות והתקשרות האור בהכלים, וידוע דאור"פ מצחצח חצי הכלי מבפנים והאור"מ מצחצח חצי הכלי מבחוץ, דאור"פ הוא האור המתלבש בהכלים, וכמו השכל שבא בכלי השגה שמשיג את הענין, אך ההשגה מסתיר על השכל המושג, דהיינו שאינו מאיר בגילוי כמו שהוא בעצם כ"א כמו שהוא משיג את השכל, אבל ע"י ריבוי התעסקות במושכלות מזדככים כלי השגתו, וזהו צחצוח מבפנים וצחצוח מבחוץ, כמו עד"מ מי ששכלו מגושם, והיינו שמקבל ענין רק בשכל אנושי בלבד, דזהו מצד הגשמת כלי שכלו, הנה העצה לזה שהרב משפיע לו שכלים שלמע' מערך השגתו ומזה שמשגיג שהוא אינו משיגו הנה נופל בעצמו (פון דעם גופא פאלט ער באַ זיך אַראָפּ) ועי"ז נשבר החומריות וההגשמה שבכלי השגתו ומזדככים שיוכל לקבל שכל בדקות, ובעבודה הו"ע זכור וצחצוח הכלים שנעשה ע"י תומ"צ, שהתורה היא בחי' אור"פ והמצות הם בחי' אור"מ, ונעשה עי"ז צחצוח הכלים מבפנים ומבחוץ שיהי' בהם גילוי אור יותר, וזהו דתו"מ הוא לאתקנא רזא דשמי'. והנה עם היות דע"י תו"מ והילולים דאני ה' לא שניתי ממשיכים אוא"ס ב"ה, הנה מ"מ הוא ירידה והשפלה לגבי' ית', וכמאמר במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, וכתוב רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך אין ערוך אליך, פי' רבות עשית הוא ריבוי ההתהוות וכמ"ש מה רבו מעשיך ומה גדלו מעשיך ה', דמה גדלו קאי על גדולי הנבראי' וכמו מלאך בשליש עולם עומד וכמא' רגלי החיות, ומה רבו בריבוי הנבראים בדצח"מ, דכל ההתהוות הזאת הוא בשביל נפלאותיך ומחשבותיך,

שזהו התו' וכמ"ש מאד עמקו מחשבותיך, וכמא' בראשית בשביל ישראל ובשביל התו'. וכ"ז הוא אלינו, אבל אין ערוך אליך כלל. דלגבי עצמות אינו נוגע כלל, וכמ"ש אם חטאת כו', ולזאת הנה גם בהעבודה דמס"ג דע"ז ממשיכים גילוי העצמות הוא רק מצד הרחמים רבים. והו' ואתה ברחמיך הרבים כו', דהגם שזה מגיע ע"פ דין להיות מסירת הזדים בידי עוסקי תורתך. אמנם כ"ז הוא בסדר ההשתל', אבל לגבי העצמות ית' אינו נוגע כלל. וכאשר בענין המקדש הי' התגלות העצמות לכן הוא רחמים רבים.

בס"ד, ש"פ מטאפיזיקס, רפ"ז

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים. ופירש"י כיציאת עבדים כנענים שיוצאים בשן ועין אבל זו לא תצא בשן ועין אלא עובדת שש. והיינו דעבד כנעני יציאתו בשן ועין או בכ"ד ראשי אברי', אבל אמה עברי' אינה יוצאת בזה אלא בעבודת שש, וכמארז"ל (ערכין יח, ב) שש שנים שבעבד עברי מעת לעת כלומר שני עבודה ולא שני עולם ואמרו בירושלמי קדושין (פ"א ה"ב) יכול יצא בסוף שש ת"ל ובשביעית יצא יכול בסוף שבע ת"ל שש שנים יעבד הא כיצד עובד כל שש ויוצא בתחלת שבע. ומ"מ נותן לה דמי עינה או דמי שינה. והיינו דעבד כנעני יוצא בשן ועין אבל אמה עברי' (וכן עבד עברי) יוצא רק בעבודת שש או בהובאת סימנין, ומשלם לה דמי שן ועין. וצ"ל מה ההפרש בין עבד כנעני לאמה העברי'. ועוצ"ל דמכללות הענין מובן שהוא חידוש דבר דכי ימכור איש את בתו לאמה הנה ההתחדשות בזה הוא דלא תצא כצאת העבדי', וצ"ל מהו ענינם בעבודה. והענין הוא דהנה אי' במד"ר (שמות פ"ל) וכי ימכר איש זה הקב"ה את בתו זו תורה. א"כ פי' לאמה הוא מה שהתורה נתלבשה בדברים גשמיים לברר בירורים. וכמו האמה דכל עבודתה היא בצרכי בית לאפות ולבשל דהאפי' ובישול הוא בדברי' אשר בעצמן הן עניני מאכל אבל אינם ראויים לאכילה עד אשר יאפו ויתבשלו, דהאפי' ובישול משנים את הדבר בעצם מהותו. וכמו בבשר חי ומכש"כ בדבר חריף וקיוהא שע"י הבישול נעשה מאכל ערב. וכן הוא בהבירורי' שע"י התורה שמעלים את הניצוצות. והו' וכי ימכר איש את בתו לאמה, שע"י הבירורים דתורה הנה לא תצא כצאת העבדי', שהוא בירור נעלה יותר מכמו הבירור דעבד כנעני. ובת"ז (בסופו * תיקון ע') איתא כי ימכור איש את בתו לאמה דא נשמתא קדישא דמכר לה בגופא דאיהו אמה דילה. וא"כ מובן דכי ימכור איש את בתו לאמה הו"ע ירידת הגשמה והתלבשותה

בגוף, ונתינת התורה למטה. דלא תצא כצאת העבדים כיציאת עבדים כנענים שיוצאי' בהעבודה דשן ועין, אבל זו אינה יוצאת בהעבודה דשן ועין כ"א בהעבודה דשש דוקא.

וביאור הענין הוא דהנה על שלשה דברים העולם עומד על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים, שהם ג' קוים. דקו הימני הוא גמ"ח, שהיא מדה הנעלית שבצדקה. דהנה כללות כל המצות נקראו בשם צדקה וכמ"ש זרעו לכם לצדקה, והמעולה שבצדקה הו"ע גמילות חסדים, ולכן כללות הקו הזה נק' בשם עמוד דגמ"ח. דהנה המצות בכלל נק' קנין, וכללות העמוד של מצות נק' בשם גמילות חסדי' לפי דגם האתדל"ע הבאה ע"י אתעדל"ת נק' קנין, דזהו הטעם מה שא"י נק' ארץ כנען, דכנען הוא ל' סוחר וכמ"ש בת איש כנעני ותרגם גבר תגרא, וכת"י אשר סוחר"י שרים כנעני' נכבדי ארץ. דהנה עיקר המצות הם בארץ דוקא, וכמו פאה תרומות מעשרות וקרבתות דרוב המצות תלוים בא"י. וכן כללות כל המצות נתנו בארץ הלזו הגשמית, דלא ניתנה תורה למלאכי השרת ולא בשמים היא כ"א בארץ הלזו הגשמית דוקא. דההמשכה שע"י המצות הוא נק' קנין ומשו"ן נק' א"י ארץ כנען שהוא מסחר וקנין, וכמו עד"מ במסחר גשמי דלוקח איזה דבר הנה אופן הקנין הוא במשיכה ונתינת כסף. דהדבר הנקנה הוא בר"ה דוקא, דשם הוא מקום גלוי ורבים דשים בו דהמוכר א"י מי יקנה אותו ולכן הדבר הנמכר הוא בר"ה והקונה מושך את הדבר הנקנה שמושכו מר"ה לרה"י, ובמשיכה זו ונתינת כסף שאחר המשיכה נעשה הדבר הנקנה שלו, וכן הוא בההמשכה שע"י המצות שנק' בשם קנין שהו"ע המשיכה מרה"ר לרה"י. וידוע בהד' רשויות דעש' הוא ר"ה ואצ"י הוא רה"י. וענין עבודת הבירורים הוא העלאת הניצוצות מטורא דפרודא שהוא ר"ה דעש'י, שיהי' אתכפיא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא. דע"ז הם עולים ברה"י ונכללים בכלים דאצ"י שהוא עולם האתודות, דבאצ"י הנה איהו וגרמוהי חד, דאיהו הוא עצמות ב"ה וגרמוהי הם הכלים, ואצ"י איהו וגרמוהי חד, דכלי' דאצ"י הם מיוחדים בתכלית היחוד שהם אלקות ממש. וזהו"ע הקנין שהוא משיכה דהמשיכה הוא בירור הניצוצות דעולם עש'י והעלאתן מר"ה לרה"י, דע"י התכללות זו בכלים דאצ"י נעשה עליית הכלים דאצ"י בלמעלה מאצ"י שע"י עלי' זו הם ממשיכים המשכה מבחי' עצמות א"ס ב"ה.

והנה עצמות א"ס ב"ה הוא רם ונשא למעלה מעלה עד אין קץ, והיינו שאינו בגדר וערך העולמות כלל. דכללות העולמות הם עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין, דבשרשם הם בחי' ממכ"ע וסוכ"ע, ועצמות א"ס שהוא למעלה מעלה עד אין קץ שאינו בגדר העולמות הוא למעלה מבחי' ממכ"ע ולמעלה מבחי' סוכ"ע, וגם למעלה מבחי' סובב הכללי, דסובב הכללי הוא בחי' מל' דא"ס כמו שהוא קודם הצמצום. דהנה אחר שהתצמצם האוא"ס הבל"ג בצמצום הראשון הרי נמשך אור הקו, הנה ידוע דאוא"ס שלפני הצמצום הוא סובב ומקיף את הקו, וסובב זה הוא סובב הכללי, הנה הסובב הכללי

הוא ג"כ הארה לגבי העצמות, וכמאמר עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמך בלבד, דעולם הוא העלם. וטעם הדבר מה שעולם הוא העלם הוא לפי דהתהוות העולמות הוא מהעלם האור דוקא, והיינו ע"י הצמצום. דמהאוא"ס ב"ה הבל"ג לא אפשר להיות התהוות העולמות, והתהוותן הוא ע"י הצמצום וההעלם, ולכן נק' עולם שמורה דהתהוותם הוא ע"י ההעלם, היינו הצמצום הראשון. אמנם עד שלא נבה"ע, היינו קודם הצמצום הי' הוא ושמך, היינו עצם האור והתפשטותו והיינו דבחי' מל' דא"ס הוא רק בחי' שם והארה בלבד וכללות האור נק' בשם מח' אחת, וכמאמר במח' אחת נבראו כל העולמות. דמח' אחת היא המח' דאנא אמלוך, והיינו דגם המח' דאנא אמלוך היא רק בחי' מחשבה אחת לגבי העצמות בלבד. א"כ מובן דעצמות א"ס ב"ה רם ונשא למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית. ובכדי שיהי' המשכת העצמות הנה בתחלת הבריאה הי' זה מצד כי חפץ חסד הוא, ואח"כ באתעדל"ת תליא מילתא. ועיקר האתעדל"ת הוא בעבודת האדם למטה דוקא. דהנשמה כמו שהיא למעלה אין זה הכוונה האמיתית כלל, כ"א עיקר כוונה העליונה הוא בירידת הנשמה בגוף ומלוכש בנה"ט ושכל אנושי ונתון בתוך עלם גס חשך כפול ומכופל, ושם דוקא יעבוד עבודתו בלימוד התורה שלומד בעצמו ומלמדה לזולתו, ומלמד את בן חבירו תורה ועוסק בעבודה שבלב ובזיכוך מדותיו, וכ"ז הוא במס"ג. והיינו דזהו עיקר רצונו וחפצו, וזוהו הוא כל מגמת נפשו. ואין הכוונה שלא יהי' שייך לעניני עולם וכו'. אלא דגם אם הוא בעל עסק או שהוא יושב אהל ועסקו בתו', הנה ענין המס"ג הוא סילוק כל הרצונות ושיהי' לו רצון זה על עבודה בפועל דוקא. וזהו דעיקר הענין באתעדל"ת הוא בעבודה בפועל, לפי שאין שום דבר המעורר וממשיך את העצמות כבי' כמו שמעורר וממשיך העבודה בפועל דוקא. וטעם הדבר הוא מפני החידוש בביטול היש דאתכפיא סט"א. וידוע המשל בזה מצפור המדברת שזהו דורן אל המלך. דהגם שהאדם מדבר בדעת, ומ"מ אין זה חידוש כלל. והצפור המדברת להיותו חידוש דבר ע"כ זה דוקא דורן אל המלך לעורר עצמות חסדו. כמו"כ החידוש מביטול היש הוא דוקא מעורר את העצמות כבי' והנה בעומק משל זה הוא אדם שחטא ופשע אל המלך. דעיקר ענין המלך הוא טובת הנהגת המדינה, ומי שחטא ואשם באיזה דבר והוחלט עונשו בעונש קשה ומביא דורן אל המלך צפור המדברת, והצפור המדברת כל דיבורה הוא בזה שמתודה על חטאת החוטא ותשובתו דהתשובה היא בב' דברים הא' שמתודה על חטאתו ובודוי זה מראה על חרטתו הגדולה על העבר והב' קבלתו על להבא אשר לא לבד כי לא ישוב לכסלה עוד אלא כי כל מגמת נפשו בעבודתו תהי' רק לטובה. ולכא' הלא טוב יותר כי האדם בעצמו ידבר לפני המלך כי בדיבורו יהי' נרגש אמיתת דעתו, משא"כ כשהדיבור הוא ע"י צפור המדברת הרי אינו נרגש כ"כ עומק פנימיות לבבו כמו אם הי' מדבר בעצמו. ומ"מ כאשר צפור מדברת גם אם לא ידעה מאי קאמרה היא דוקא מעוררת עצם חסדו והטיית המלך יותר מהאדם עצמו. אלא דהיא הנותנת, דצפור דאינה בת דיבור וכל דיבורה אינה אלא שלמדו אותה וכשמדברת אינה יודעת מאי קאמרה, ועם זה היא מדברת עם כל אותו ההרגש

כמו האדם שיודע מה שהוא מדבר ודבור הוא מזה שנוגע לו הענין בפנימיות נפשו ממש, א"כ ה"ז הוראה דכ"כ נוגע לו הדבר עד שגם בצפור המדברת פעל ועשה דגם אפילו אם לא ידעה מאי קאמרת תהי' אמירתה ודיבורה בהרגש פנימי. ולזאת מפני החידוש דבר שבזה מעורר וממשיך עצם חסדי המלך והטייתו להיטיב. והדוגמא מזה יובן בעבודה אלקית דדוקא דכל הגילויים היותר נעלים של נשמה אלקית אינם יכולים לעורר את העצמות כבי' כמו שמעורר עבודת הבריורי' והעלאת הניצוצות דאדם התחתון כשהוא עוסק בתורה הן בעצמו והן עם זולתו ומדחה את כל המניעות ועיכובים. דזהו סוד הגלות וכמ"ש צדקת פזורנו ואמרנו'ל צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפזרן לבין האומות כו', דאחד מכם גולה לברבריא וא' מכם גולה לבריטניא, ושם עוסק בתורה וכמ"ש כי החשך יכסה ארץ כו' ועליך יורת הוי'. והגם שישנם כמה מניעות ועיכובים, ועכ"ז עוסק בעבודתו, הנה זה יקר וחביב יותר מהגילויים הנעלים דנשמה אלקית. וכדאי' במד"ר משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, בת מל' הוא בחי' מל' דא"ס והריחה ציקי קדירה הוא העונג בדבר הקיחא, והיינו החריפות שבעבודת הבריורי'. וכמו עד"מ בומה"ג שנתגברו ר"ל הצרות והרדיפות ונתמעטו המוחות ולבבות, ומ"מ עוסקים בתורה ועבודה וכנ"ל בהמשל דצפור המדברת הנה זה דוקא מעורר את העצמות כבי', וזהו"ע משיכה שהוא העלאת הניצוצות והמשכת העצמות ב"ה. ובעיקר הוא בהעבודה דקיום המצות. דעבודת הבריורים הם בבחי' אתכפיא לבד, משא"כ במצות הנה קלף התפילין צמר הציצית ואתרוג הגשמי הן עצמם נעשים כלים לאלקות. והקנין הוא משיכה וכסף, דכסף הוא תשוקה וכמו נכסוף נכספת או נכספה וגם כלתה נפשי, שהו"ע האהבה העליונה וחסד דאוא"ס ב"ה, וכמאמר אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, שהוא ההמשכה במדרי' היותר נמוכות. והיינו דע"י עבודת הבריורים ממשיכי' את העצמות כבי' עד למטה מטה, וזהו ויקחו לי תרומה, דצדקה כוללת את כל המצות דהמצות גקראים קנין ואמר ויקחו לי תרומה ולא נאמר ויתנו לי תרומה דהמצות צריכי' להיות עפ"י עבודה דוקא וזהו ויקחו ואמרנו'ל מלמד דקיחה אקרי קנין ומלמד דאין קנין אלא בכסף. וזהו דההמשכה שע"י המצות נק' בשם קנין וכמ"ש ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, ואי' באדר"ז ת' עלמין דכסופין דירתין צדיקיא לעלמא דאתי וזהו דא"י נק' ארץ כנען שהוא ל' סוחר, דהמצות הם קנין, וכללות העמוד דמצות נק' בשם גמילות חסדים להיות דהאתעדל"ע הבאה ע"י אתעדל"ת נק' ג"כ בשם קנין.

והנה בהב' עמודים דתורה ותפלה מצינו דלפעמים יש יתרון מעלה במעלת התורה על התפלה וכמאמר ות"ת כנגד כולם, דחשיב שם גם עיון תפלה שהוא כוונת הלב (כמבואר בתוס' שבת דקי"ח ע"ב ויעו"ש בהפרש שבין מעיין בתפלתו לעיון תפלה שהיא כוונת הלב) ומ"מ מסיים ות"ת כנגד כולם, דהעבודה דתורה היא גדולה מהעבודה דתפלה, ומי שתורתו אומנתו פטור מהתפלה. דתפלה היא עבודת האדם והדבור דתפלה הוא דבור האדם

והדבור שבתורה הוא דבר הוי' ממש. ולפעמים מצינו דהעבודה דתפלה היא למע' מהעבודה דתורה וכמא' והלואי ויתפלל אדם כל היום כולו. ולא זו בלבד, אלא שהתפלה שומרת את התורה, וכמא' חסידים הראשונים היו שוהין שעה א' ומתפללים שעה א' וחזורין ושוהין שעה א', וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת (בתוך לבם, שאין תלמודם משתכת, רש"י) ומלאכתם מתברכת. הרי שע"י העבודה דתפלה משתמרת התורה. וידוע דהשומר את הדבר הוא במעלה עליונה יותר מהדבר הנשמר. והצדיקים הגדולים הגה ע"י תפלתם פועלים שינוי בטבע העולם ממש וכמו לרפאות את החולים ר"ל ולפעול ירידת גשמי ברכה. וכדאי' באגה"ק בד"ה להבין מ"ש בפע"ח בירושן מעלת התפלה על המצות, דקלף התפילין אינם משתנים בהנחתן. משא"כ ע"י התפלה פועלים שינוי בעניני העולם. ורק מי שתורתן אומנתן יכולים לפעול בתורתם שינוי בעניני עולם. וכמו הרשב"י ע"ה דע"י שאמר דרוש בפסוק הגה מה טוב ומה נעים פעל ירידת גשמים, והוא רק ביחידי סגולה בלבד. משא"כ ע"י העבודה דתפלה הגה גם אלו שע"י עבודתם בתורה לא היו יכולים לפעול איזה פעולה ושינוי בעניני עולם הגה ע"י העבודה בתפלה פועלים זאת וממשיכים גשמי ברכה. א"כ הרי מזה משמע דגדלה מעלת העבודה בתפלה על העבודה בתורה. והנה כשם שהוא בתורה ותפלה שחלוקים במעלתן, הגה כמור"כ מצינו דלפעמים גדלה מעלת התורה על מעלת הנשמות, וכמא' תלת קשרין מתקשרין דא בדא ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, הרי דהתקשרו' הנשמה האלקי' באלקו' הוא ע"י התורה, וא"כ גדלה מעלת התורה על מעלת נש"י, דנש"י התקשרותן באלקות הוא ע"י התורה דוקא. ולפעמים מצינו דגדלה מעלת נש"י על מעלת התורה כמאמר שבעה דברים קדמו לעולם, וחושב שם גם ענין התורה שקדמה לעולם, ומסיים שם ומחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, והיינו דאלפים שנה קדמה תורה לעולם והם אאלפך חכ' אאלפך בינה, ונש"י עלו במח' שלמעלה מחו"ב. וכתוב קדש ישראל להוי' ראשית תבואתו, דישראל הם ראשית התבואה דתבואה היא תורה, ולכן התורה נקראת בשם לחם וכמ"ש לכו לחמו בלחמי, שהוא הלחם דתו'. והלחם נעשה מהחטה, דחטה בגימט' כ"ב והם כ"ב אתון דאורייתא אותי' שבתורה. וכן היין ושמן שהם מדר'י שבתו' יינה של תורה וכת'י להצהיל פנים משמן דקאי על התורה וכמ"ש וחובל עול מפני שמן, וכמארז"ל דחובל עולו של סנחרב מפני שמנו של חזקי'. דסנחרב בלבד את העולם, ובא חזקי' לחזק לימוד התורה ברבים דוקא בבתי כנסיות ובבתי מדרשי', ומפני שמנו של חזקי' שהדליק בבתי כנסיות ובבתי מדרשים נתבטל עולו של סנחרב. דכך היא המדה, דכשיש איזה גזירה ר"ל הגה העצה לזה היא לימוד התורה וכמאמר הצפינו עצמכם בתורה ולזאת מרוב שמנו של חזקי' בטל עולו של סנחרב. ובפרטי' ענין שמנו של תורה פנימיות התו' תורה שלומדי' בפנימיות (אדעתא דנפשי' כו') וזהו התבואה שלמעלה, וישראל הם ראשית דבחי' תבואה זה. א"כ גדלה מעלת ישראל על מעלת התורה.

אך הענין הוא דהנה כתי' אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי. ואי' במד"ר ללבנון מבעי לי' למימר ומהו מלבנון. ועוצ"ל מהו כפל הענין אתי מלבנון כלה ואתי מלבנון תבואי. והענין הוא דהנה נש"י נק' כלה והתורה נק' חתן וכמ"ש ביום חתונתו ואמרז"ל זו מ"ת. וטעם הדבר דנש"י נק' כלה הוא דכלה ל' כליון ותשוקה, והו"ע עצם התשוקה שיש בטבע הנשמה לאלקות. דהנשמה הנה בעצם טבעה היא בטבע בתשוקה והכליון לאלקות. וכמו מדת המל' שבטבעה ועצמה היא בתשוקה וצמאון לעלות למעל', וכמ"ש אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, וכתי' למען יזמך כבוד ולא ידום, דכבוד הוא בחי' מל' וכמאמר אין כבוד אלא מלכות. ואי' בנהר דנהורא תתאה קארי תדיר לנהו"ע ולא שכיך. דספי' המל' הנה תמיד היא ברצון ותשוקה לעלות למעלה. דספי' המל' היא מושרשת במאציל העליון ב"ה, והיינו דכמו שבחי' ז"א מושרש במאציל העליון הנה כמו"כ ספירת המל' מושרשת במאציל העליון. ואדרבא מצד שרש השרשים הנה שרש ספי' המל' הגבה למעלה יותר מספי' דז"א. וכמאמר ז"א בעתיקא אחיד ותליא. ושרש המל' הוא ברדל"א. וא"כ הנה מצד השרשי' בחי' מל' הגבה למעלה יותר. אלא שהם חלוקים בענין אצילותם, דאצילות הו"א בבחי' קירוב*.

בס"ד, ש"פ תרומה, רפ"ז

ועשו ארון עצי שטים אמתיים וחצי ארכו אמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו. והנה בעשיית הארון נא' ועשו, דכל ישראל עושין אותו ונקרא על שמן כדאי' ביומא ד"ג ע"ב דכאן בזמן שישראל עושין רצונו ש"מ, ופרש"י דאז נקראת על שם ישראל. וצ"ל מהו"ע עושין רצונו ש"מ דאז דוקא נקראת ע"ש ישראל. ואיך אפשר שיהי' עשיית ארון שהיא תורה ומ"מ אינן עושין רצונו ש"מ, ובעשיית הארון הרי יש כמה ענינים ארון כרובים טבעות ובדים. ולהבין כ"ז בעבודה ילהק"ת דהנה כתיב קדש ישראל לה' ראשית תבואתה וכו', וכתוב תבואתה בה"א, אמנם הניקוד הוא בחולם, דניקוד חולם קריאתו כמו וא"ו תבואתו. ואין זה כתיב וקרי כ"א דכתיבתו הוא בה"א וקריאתו בחולם כאלו כתיב בוא"ו, דיש ב' בחי' תבואת ה"א ותבואת וא"ו, דכמו בתבואה הגשמית יש חטה ושעורה שהם תבואת ה"א ותבואת וא"ו, דחטה היא מאכל אדם והיא תבואת וא"ו, ושעורה היא תבואת ה"א. וביאור הענין הוא, דהנה שעורה הוא שעור ה', דה"א הוא בהבראם בה"א בראם, שהוא מקור כל סדר ההשתל' דכל העולמות הן עולמות הכללי' והן עולמות הפרטים הנה שרש התהוותם היא מאות ה"א אחרונה דשם הוי'. דהנה כתי' ויקרא הוי' הוי' כו', דיש

* ע"כ נמצא בגוכי"ק.

ב' שמות הוי', הא' הוי' ל' מהוה שהוא מקור ההתהוות. והב' ש' הוי' שהוא שם העצם שהוא למעלה מסדר ההשתל'. והגם דשם הוי' בכלל הוא למעלה ממקור לעולמות, דהלא משם הוי' אי אפשר שיהי' התהוות העולמות כמו שהם, דההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים. ומ"מ הגה ש' הוי' הוא ל' מהוה, שהוא הממוצע בין אוא"ס לעולמות. דהנה בכדי שמאוא"ס הבל"ג יהיו עולמות בע"ג הוא ע"י האמצעית דשם הוי' דהנה יש ב' מיני המשכות, הא' בדרך עו"ע, והב' בדרך בריאה יש מאין, דעו"ע *

בס"ד, ה' חשא פורים קטן, רפ"ז

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. דעתה בזמן הגלות הם קבלו מה שהחלו כבר בזמן דמתן תורה. וכאמרם ז"ל (שבת פ"ח) ע"פ קימו וקבלו היהודים וכו', דקיימו עתה מה שקבלו כבר בזמן דמ"ת. דלכאורה הוא דבר נפלא, דבמ"ת היו ישראל בתכלית העילוי דגאולה, והיו במעמד ומצב משובח ביותר בענין החירות והתופש, וראו כמה אותות ומופתים ביציאת מצרים, שהוא מה שבהטבע ממש הי' גיכר ונראה בו הכח והחיות האלקי שלמעלה מהטבע, ובפרט בקריעת ים סוף, עד כי בכואם להר סיני היו בתכלית העילוי, והי' גילוי אלקות במוחש ממש. ובזמן הגלות הוא ההיפך מזה ממש, דאותותינו לא ראינו, כי האור והחיות האלקי אינו נראה כלל בגלוי, ואדרבא החשך יכסה ארץ בריבוי צמצומים והעלמות הסתרים, אשר כל גלות * הוא בדוגמת גלות מצרים. דכשם שבגלות מצרים כתיב ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה בעבודת פרך, כן הוא בכל גלות וגלות, אשר כל אחד בנפשו יביא לחמו, בכמה נסיונות בקיום התורה ומצוות, ובזעת אפו בעבודה קשה מאז קומו בבקר עד שעה מאוחרת בלילה, באופן אשר אין לו זמן לא על תפלה ולא על תורה, וכל היום הלך ילך בטרדה עצומה, דבבקר יאמר מי יתן ערב ובערב יאמר מי יתן בקר, ומבולבל כל היום וכל הלילה. ובפרט בזמן המן אשר עמד עלינו לכלותינו, להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים מבלי להשאיר ח"ו שריד ופליט. וכדאיתא במדרש רבה במקומו (פרשה ז') אמר (המן) אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות, והיינו דבכדי להפיק ח"ו מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים ד"ל לאברם,

* ע"כ נמצא בגוכי"ק.

כג גלות : ראה ב"ר פט"ז, ה : כל המלכיות כו'. בתו"א ר"פ שמות. ועוד.

הנה ההתחלה היא מאלו התינוקות של בית רבן, וזהו דכתיב ויהי בימי אחשוורוש, וארז"ל (במדרש רבה במקומו) דבכל מקום שנאמר ויהי בימי אינו אלא צרה, ועל דרך דכתיב ויהי בימי אחז, ומה צרה הי' שם וכו', אמר אחז אם אין גדיים אין תישים כו', כך אם אין קטנים אין גדולים אם אין גדולים אין תלמידים אם אין תלמידים אין חכמים אם אין חכמים אין זקנים אם אין זקנים אין תורה אם אין תורה אין בתי כנסיות ובתי מדרשות, אם אין בתי כנסיות ובתי מדרשות אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם, מה עשה, עמד ונעל כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שלא להתעסק בתורה וכו', למה נקרא שמו אחז שאחז בתי כנסיות ומדרשות וכו', ומאותה שעה קויתי לו, דכתיב כי לא תשכח מפי זרעו מה אתה מועיל, (כלומר ישעיה הנביא אומר לאחז ומה אתה מועיל בזה שאתה נועל בתי כנסיות ובתי מדרשות, הלא כל הפצך הוא שתשכח ח"ו תורה מישראל ולהפרידם ח"ו מאלקות, הנה כל זה לא יועיל לך, כי) הנה אנכי היילדים אשר נתן לי הוי' לאותות ומופתים בישראל, וכי ילדיו היו והלא לא היו אלא תלמידיו, אלא מכאן שתלמידו של אדם נקרא בנו, ועל ידי היילדים האלו הוקם ההריסות אשר הרס אחז, וזהו מאותה שעה קויתי לו דכתיב כי לא תשכח מפי זרעו, דתשב"ר הם היסוד להיות ועמך כולם צדיקים כו'.

קיצור. מבאר גודל העילויים והגילויים דיציאת מצרים קריעת ים סוף ומתן תורה, ועצם הירידה ושפלות דומן הגלות. גוירת המן להשמיד ר"ל מתחיל בתינוקות של בית רבן. תשב"ר יסוד ישראל.

(ב) ובזה יובן מ"ש מפי עוללים ויונקים יסדת עוז כו' להשבית אויב ומתנקם. והנה לכאורה ללחום עם אויב ומכל שכן עם מתנקם צריכים בעלי כח וגבורה מרובה, והיודעים בטיב עניניו וטכסיסי מלחמה. דהאויב הוא שונא הגלוי, והנוקם הוא שונא נסתר ועולל עלילות כו', עוד זאת דהאויב הוא הלוחם בגלוי כשני מתנות העומדים זה מול זה, והנוקם הוא רק במי שהוא יותר חזק מכמו חבירו, והיינו דלאיזה סיבה שתהי' הוא יותר חזק מחבירו, והוא מתנקם מאתו ר"ל. דהנה עניני מלחמה הרי יש בזה סדר וחוקים מוגבלים ידועים, משא"כ בענין הנקמה שהוא יוצא מגדר החוק לגמרי, והנה בכדי להשבית את האויב, ומכל שכן את המתנקם אשר לאיזה סיבה שתהי' הוא יכול להתנקם, הלא היו צריכים בעלי כח ובעלי גבורה שיוכלו לעמוד בקשרי מלחמה, וא"כ מהו מפי עוללים ויונקים כו', דעי"ז דוקא יכולים להשבית אויב ומתנקם. דלכאורה הוא פלא איך עולל ויונק דוקא הן המה בכחם הרך יכולים להשבית אויב ואפילו מתנקם. אך הענין הוא, דהנה כתיב לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר הוי' צבאות, שהוא גילוי שם הוי' שיש בכל אחד ואחד מישראל, וזהו מפי עוללים ויונקים דוקא, שהוא הבל התינוקות

של בית רבן, יסדת עזו, ואין עזו * אלא תורה. וזהו שמשבית את האויב ואפילו את המתנקם. אבל בימי המן שבקש להשמיד כו' ר"ל, והיו ישראל, לא עלינו, בתכלית השפלות, לכאורה אינו מוכן איך אז דוקא קימו מה שקבלו כבר במתן תורה, דהלא במתן תורה היו בתכלית המעלה דכתיב פנים בפנים דבר הוי' עמכם, שמה נעשה שם הוי' בכל אחד ואחד מישראל כנודע*. וכידוע בענין * כפה עליהם הר כגיגית שזהו הגילוי מלמעלה למטה, הגה הקדימה נעשה לנשמע הוא רק קבלה בלבד, והקיום בפועל הוא דוקא בזמן הגלות שהיו שרויים ר"ל בצער גדול כזה, ואז דוקא קימו מה שקבלו כבר.

קיצור. יבאר דאויב הוא שונא הלוחם בגלוי, ומתנקם שונא נסתר המשתמש בכח העלילות, ויסביר דהשבתת האויב וגם המתנקם הוא ע"י תשב"ר. ומפרש הכתוב מפי עוללים, ומקשה איך בזמן הגזירה קיימו בפועל מה שקבלו כבר במתן תורה בכח.

ג) אך הענין הוא, דהנה כתיב ועמך כולם צדיקים כו' נצר מטעי מעשי ידי להתפאר. דכל ישראל מצד שרש נשמתם הם במדרי' צדיק וזהו ועמך כולם צדיקים כו', דעמך שהם עם הוי' אשר הורתם ולידתם בקדושה וטהרה האמורה בתורה הם במדרי' צדיקים, ולכאורה מדרי' * צדיק הוא מדריגה עליונה, ואיך זה ביכולת כל אחד ואחד מישראל להגיע לזה בפועל ממש עד אשר יהי נצר מטעי מעשי ידי להתפאר בבנים ובני בנים עוסקים בתורה, ובפרט בזמן הגלות שעמד עליהם המן להשמיד ולהרג כו' ר"ל ואז דוקא עמדו במסירת נפש כזה שהקהילו קהלות ברבים ללמוד תורה במסירת נפש כזה, כמבואר במד"ר במקומו שקיבץ מרדכי היהודי כ"ב אלף תלמידים אשר בבא עליהם צר הצורך המן הרשע לא פחדו כלל ואמרו בין לחיים בין למות קשורים הם בתורה, והיינו שקבלו עליהם כל עונש שיהי' אך ורק שלא להפרד מהתורה במסירת נפש בפועל ממש, דלכאורה יפלא הדבר במאד דבגלות המר כזה ר"ל, אשר המלך גדל ונשא את המן הרשע צורך כל היהודים הנה אז דוקא באו לידי מסירת נפש כזה. אך הענין הוא, דהנה איתא במד"ר על פסוק איש יהודי שהי' מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו כו', מה משה עמד בפרץ אף מרדכי כו', מה משה למד תורה לישראל אף מרדכי כן כו', ועי"ז האיר בישראל שרש נשמתם בגלוי, ובכח זה עמדו במסירת

ואין עזו: ראה ויקרא רבה פליא, ה. יל"ש בשלח רמז רמז. ועיי"כ זבחים קטו, סע"א. — ומש"כ בקהלת יעקב מערכת עזו: לא מצינו בדרז"ל כו', צע"ק. כנודע: ראה לקו"ת ר"פ ראה.

וכידוע בענין: ראה תו"א מגלת אסתר ד"ה חייב אינש פ"ד. ולכאורה מדרי': ראה זח"א צג, פ"א. אור התורה להצ"צ ר"פ גה.

נפש בקיום התורה ומצוות בפועל. דהנה כתיב ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וך כתית למאור להעלות נר תמיד. דלכאורה אינו מובן, מה נשתנה ציווי זה מכל הציוויים שבתורה שנאמר בהם צו את בני ישראל וכאן הוא אומר ואתה תצוה את בני ישראל. ועוד מהו ויקחו אליך שמן זית דהלא העלאת הנרות הוא ע"י אהרן והי' ציל הבאת השמן גם כן לאהרן. ומהו ויקחו אליך דזקא ומהו כתית למאור דהלא השמן להאיר הוא רק שמן זך, ומהו ענין הכתית, ומהו אומרו למאור דהול"ל להאיר. ומהו ענין נר תמיד, דבהעלאת הנרות דאהרן כתיב מערב עד בקר ובנרות דמשה נאמר נר תמיד. אשר כל הענינים האלו הרי ישנם בעבודה בנפש האדם. דתכלית הכוונה הוא להעלות נר תמיד, דכתיב נר הוי' נשמת אדם, אשר אז כל עניני עולם אשר האדם עוסק בהם הם מאירים.

קיצור. יבאר דבשעת הגזירה נתגלה בישראל אור הנשמה לעמוד בנסיונות לקיים התורה ומצוות במסירת נפש, והוא על ידי מרדכי דשקול כמשה דכתיב ביי' ואתה תצוה את בני ישראל דניתן לו כח לקשר את בני ישראל לאלקות להיות נר תמיד.

ד) וזהו ואתה תצוה, דציווי הוא צוהא וחיבור שהוא ענין ההתקשרות, ואתפשטותא * דמשה בכל דרא, וזהו ואתה תצוה את בני ישראל, דכאשר אתה תקשר את בני ישראל הנה אז יביא אליך שמן זית כו', דנשמות ישראל על ידי עבודתם בתורה ומצוות יוסיפו גילוי אור במדרי' משה, ואז יהי' נר תמיד. ולהבין זה, הנה ידוע שמשה רבינו נקרא רעיא מהימנא שהוא רועה נאמן ומה שהוא רועה נאמן לפי שהוא רעיא מהימנא שהוא רועה ומפרנס את ישראל בענין האמונה. דהנה מה שאנחנו כל ישראל מאמינים באמונה שלימה בהוי' במסירת נפש בפועל ממש, הנה משה הוא הרועה ומפרנס את ישראל, שמחזק אותנו באמונתנו בהוי', ונקרא בשם רועה, דהיינו כמו עד"מ הרועה המרעה את צאנו שאינו מחדש דבר כלל כי אם מוליך את צאנו למקום מרעה טוב בורעו יקבץ טלאים כו' עלות ינהל, את הקטנים ינהל בהנהגה בנחת, ובחר להם לכל אחד ואחד מזון ומרעה לפי ערכו כפי הדרוש לו. וכדאיתא במד"ר (שמות פ"ב) והי' מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו. עשב הרך, ואחר מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינוני, ואחר מוציא הבחורים כדי שיהיו אוכלין עשב הקשה. אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כחו יבא וירעה בעמי, הה"ד מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו, וזהו דמשה נקרא רעיא מהימנא שהוא רועה נאמן שמחזק את אמונתנו בהוי', וכמ"ש ורעה אמונה, שצריכים לרעות

ולפרנס את האמונה, וכדאיתא בוח"ג דרכ"ה ע"ב ההוא אמונה דלעילא יתון ויתפרנס מני' על ידך, דהאמונה צריכה חיזוק, וזהו יתון ויתפרנס, דמזונות בכלל פרנסה*, ופרנסת האמונה וחיזוקה הוא על ידי משה, דאתפשטותא דמשה בכל דרא, והם ראשי אלפי ישראל עיני העדה, שהן המה רועי ישראל לחזק את האמונה בהוי' במסירת נפש בפועל בקיום התומ"צ, וביאור הענין הוא, דהנה ישראל נק' מאמינים בני מאמינים*, דכתיב ויאמן העם, וכתיב ויאמינו בהוי', ובני מאמינים שהם בני אברהם שנק' אמונה, דכתיב והאמין בהוי', וכתיב אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמונה כו' זה אברהם שהוא ראש למאמינים, דאברהם אבינו ע"ה הי' הראשון שפתח צנור האמונה במסירת נפש, והנחיל את האמונה לבניו אחריו, והוא האמונה הקבועה בלבנו לב כל איש ישראל אמונה פשוטה בהוי' דאיהו ממלא כל עלמין ואיהו טובב כל עלמין ולית אתר פנוי מיני'.

קיצור. יבאר דמשה הוא רעיא מהימנא, ואתפשטותא דמשה בכל דרא הם ראשי אלפי ישראל המחזקים את ישראל באמונתם בהוי' דאיהו ממלא כל עלמין ואיהו טובב כל עלמין.

ה) והנה עיקר ענין האמונה דנשמות ישראל הוא במדרגת טובב כל עלמין. דהנה איתא באבות דר' נתן כל מה שברא הקב"ה בעולם ברא באדם, ברא חורשים (יערות) בעולם כנגדן ברא שערות באדם, הולך ומונה הדברים שנבראו בעולם אשר דוגמתם יש באדם, ולכן האדם נקרא עולם קטן*. וכתיב וגם את העולם נתן בלבם דהעולם נתן בלבנו של אדם, היינו דכל מה שנמצא בעולם ה"ה מתברר ומזדכך ע"י האדם, והעולם נקרא גוף גדול*, דכמו שהאדם הרי יש בו רמ"ח אברים ושס"ה גידים ושערות וצפרנים וכו', הנה דוגמתם ישנם בעולם, ומאחר שהעולם הוא גוף גדול הרי יש בו חיות המחיי' אותו, דאם לא כן איך הוא חי, ואנו רואים שהעולם חי, וכמו אילנות וצמחים הרי יש בהם חיות המחיי' אותם, דחיות זה הוא מאור הממלא כל עלמין שהוא אור וחיות פרטי לכל נברא ונברא בפרט, ואור וחיות זה הוא האור הממלא כל עלמין שהוא חיות פרטי, וכמאמר מה הנשמה* ממלא את הגוף אף הקב"ה ממלא את העולם, דכשם שהגוף שהוא עולם קטן חי מהנפש, הנה כמו כן הוא החיות בהעולם

דמזונות בכלל פרנסה : כתובות נו' א. — וצ"ע השייכות כאן.
 מאמינים בני מאמינים : שבת צה, א. וראה ג"כ שמ"ד פכ"ג, תוי"א רד"ה להבין ענין הברכות, ובלקו"ת לג' פרשיות שם.
 נקרא עולם קטן : תנחומא פקודי ג. ת"ז תס"ט קרוב לתחלתו, וראה לקו"ת פ' במדבר רד"ה והי' מספר.
 גוף גדול : מורה גבוכים ח"א פע"ב.
 מה הנשמה : ראה ברכות י, א. ויקרא רבה ספ"ד. מדרש תהלים קג. — עיי"ג לקו"ת ר"פ אמור.

שהוא גוף גדול, והיינו דחיות העולם הוא חיות פרטי לכל נברא ונברא, בדוגמת אור וחיות הנפש המתלבש באברי האדם שהוא בכל אבר ואבר בפרט. והנה באור וחיות הנפש שמתלבש בגוף הרי מתחלק בכללותו לשלושה חלקים כללים ראש גוף רגל, דאינו דומה חיות הראש לחיות הגוף וחיות הרגל, והגם דהרגלים הם גם כן לצורך האדם, דשלמות ציור-קומת אדם הוא כשהוא שלם בכל אבריו, והרגלים הם מאברי האדם, ויש יתרון * מעלה ברגל שמעמיד את הראש ומגביהו, דבאנשים יש חילוקים בגדלות וקטנות, יש אדם גבוה ויש אדם קטן, ואם כי שהגדלות והגובה ניכר בראש דוקא אבל הוא על ידי אמצעות הרגלים, וכמו שבכל אדם גופא הרי יש הפרש אם יושב או עומד, דכשיושב הנה אז קומתו כפופה ובעמידה הוא גבוה יותר, דהגם שהגדלות והגובה ניכר בראש, אבל הוא בא על ידי אמצעות הרגלים, והרגלים מוליכים את הראש למקום שהראש מצד עצמו אינו יכול להגיע לשם, ויש נעיצת ההתחלה ברגל דוקא יותר מבראש המתפשט, וכמ"ש שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, דמשה שהוא בחי' חכמה, ואנכי הוא בחי' כתר, ושיהי' אנכי בקרב הוינו הגילוי דבחי' כתר בחכמה, הוא על ידי שש מאות אלף רגלי העם דוקא, דעל ידי רגלי העם הנה על ידי זה נתוסף אור במשה, וכמא' ישמח משה במתנת חלקו, וכלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל.

קיצור. יבאר דהגוף גדול דעולם מזדכך על ידי העולם קטן דאדם המבין ומרגיש מחיות נפשו בחיות אלקי שבעולם והוא אור הממלא כל עלמין, ויבאר דהגוף נחלק לראש גוף ורגל, ויתרון הרגל המעמיד הראש ומגביהו, ויפרש רגלי העם אשר אנכי בקרב.

ו) **והנה** אמרו רז"ל גדול המעשה יותר מן העושה, וכידוע בתמכין דאורייתא, דמי שמעשה את חבריו שיחזיק לומדי תורה הוא יותר מן העושה בעצמו, וכשם שהוא במעשה הצדקה לצרכי לומדי תורה שהוא נשגב ונעלה במאד, הנה כמו כן הוא בלימוד ממש דגדול המעשה את חבריו לתורה יותר מהלומד בעצמו, דזהו ענין גמילת חסדים בנפשו, וכמו עד"מ כשעושי' קביעות לימוד תורה ברבים, והלימוד הוא לפי ערך הרבים, היינו לימוד הלכה או אגדה וכו', דקביעות זו היא רמה ונשאה, וכמ"ש הסכת ושמע ישראל ואמרו רז"ל עשו כמות ועסקו בתורה שאין התורה נקנית אלא בחבורה, הנה צריכים להשתתף בלימוד זה גם אלו * שיכולים ללמוד לימוד עיוני, דלא מיבעי דמי שהוא לומד לפני רבים שגדול שכרו ומרומם את נפשו כנודע, אלא גם ההשתתפות בלימוד הוא ענין גמילת חסדים בנפשו, כי בזה שמחזקים את הלומדים ברבים הוא תמכין דאורייתא, ודוקא בין אנשים

ויש יתרון : ראה תורה אור בתחלתו. לקר"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.
גם אלו : להעיר מאגרת הקודש סו"ס כג.

פשוטים שנעלה יותר, וכמו שמבואר * בענין המסירת נפש שהוא אצל אנשים פשוטים יותר מכמו בבעלי דעה והשגה מרובה, אשר מכל זה מובן דמעלת הרגל הוא מעלה גדולה, והאמת הוא כן, אבל מכל מקום באור וחיות פנימי שמתלבש בגוף הנה חלק האמצעי שנקרא חלק הגוף הוא נעלה בחיות יותר מכמו חלק הרגל, דבחלק הגוף הרי יש בו הלב והאברים הפנימיים שנקובתם במשהו וכל חיות האדם תלוי בו, משא"כ בחלק הרגל הרי יש בו כח ההילוך בלבד שהוא כח היותר אחרון שבנפש, והמדות הם נעלים הרבה יותר, דהרי אפילו הידים שהם גם כן רק כח התנועה בלבד הם נעלים יותר מכמו כח ההילוך שברגל, דברגל הוא רק זריקת צרורות, דכח זה ישנו גם בבעל חי, מה שאין כן בכח התנועה שביד הוא מלאכת הכתיבה שהם ממעשה האדם וכן ממלאכת הציור, דהגם שהם גם כן כח המעשה שהוא כח אחרון שבנפש, אבל הוא הפנימי דכח המעשה, דהנה בכל כח וכח הרי יש בו פנימיות וחיצוניות, וחיצוני' כח המעשה הם הילוך וזריקה, אבל הכתיבה והציור הם פנימי' כח המעשה, והענין בזה הוא, דגם בזריקה אפילו בזריקה מכוננת כמו קולע אל השערה ולא יחטא, שהוא מפני השכל ואימון ידים שבוה, מכל מקום העיקר הוא המעשה, והראי' דבכלות כחו נופל הנזרק בטבעו, אבל בציור הנה מלבד זה שהוא לבוש אל השכל הנה עוד זאת שהעיקר הוא התגברות השכל על הכח, ולכן עיקר היופי בציור הוא התוכן המצוייר ולא הציור עצמו, והוא פנימי' כח המעשה.

קיצור. יבאר דבתמכין דאורייתא בממונו ובטרחו גדול המעשה מהעושה כן הוא בלימוד ברבים, דהלומד עם אנשים הפשוטים ממנו זהו גמ"ח בנפשו, ויסביר מעלת הרגל הגם שהוא כח אחרון, ציור לבוש אל השכל.

(ז) והנה המדות הם נעלים ביותר אפילו מפנימי' כח המעשה, וכן הוא גם בהכלים, דהרי הלב הוא משכן המדות, אמנם לגבי חלק הראש גם חלק הגוף אינו בחשיבות כ"כ, דבחלק הראש שם מקום החושים היותר נעלים דראי' ושמיעה טעם וריח, ומכל שכן כח השכל שבמוח, והגם שבהנוגע לחיי האדם הלב והמוח שוים, דכשם שאי אפשר לחיות בלא ראש כן אי אפשר * לחיות בלי לב, וכשם שהוא באדם חיצוני היינו בחיי

וכמו שמבואר : ראה ד"ה אין הקב"ה בא וד"ה אני ישנה, (ספר המאמרים —

אידיית).

אי אפשר : זח"ג רכא, ב : אפילו רגעא חזא, ועייג"כ כס"מ לרמב"ם הל' שחיטה פ"י ה"ט : כגון מוח ולב, שו"ת חכם צבי סי' עז — עז, אבל יש חולקים על החכם צבי — ראה שו"ת מהרמ"ז סי' לג, כרתי ופילתי ס"מ סק"ד, שו"ת פנים מאירות ח"א סכ"ג, שאילת יעב"ץ ח"א סקכ"א, שו"ת מהר"ח אור זרוע סי' קמ"ו, משבצות זהב סו"ס מ"ם ואחרונים שהובאו בדרכי תשובה שם, — וצע"ק כי בפסקי דינים להצ"צ כתב כי העיקר כהכרעת הכרתי ופילתי החולק על החכ"צ, אבל י"ל דאדם שאני, או אפ"ל עפמ"ש באפו"ד למו"ג ח"א פע"ג, ועיין ביד שאול ליו"ד שם, ואכ"מ.

האדם בגשמיות, הנה כמו כן הוא בחיים הפנימי, שהוא בחיי אדם פנימי, דארז"ל (שבת י"א א') כל כאב ולא כאב לב כל מיחוש ולא מיחוש ראש, דהאדם הבריא הוא שיש לו מוח ולב וכמאמר אין חכם כבעל הנסיון, והיינו מי שחכמתו עמדה לו לפועל דבר במעשה הטובה, דישנם אשר בהשגה הם טוב, מבינים את האמת והטוב, אבל חכמתם זו היא רק ידיעה שכלית ולא יותר, והוא דאינו נוגע אל הפועל כלל, והיינו דהמוח אינו פועל על הלב והלב אינו נשמע אל המוח, ער פארשטייט אָז אָזוי דאָרף זאיין אָבער בפועל איז גיט אָזוי, והבריאות האמיתית הוא כאשר הלב והמוח שניהם פועלים פעולתם כפי הראוי להם, והיינו דהמוח מקבל השגה רחבה בטוב והלב מכיבא מכה אל הפועל כפי המחויב בתיקון המדות על פי ההשגה ההיא, ואם כן מוח ולב שניהם שוים בחיי האדם, ומכל מקום בחשיבות הנה המוח הוא געלה יותר מהלב, והגם דרעותא דליבא שלמעלה מן השכל הוא בלב דוקא, אמנם זהו באור וחיות הנפש שלמעלה מאור וחיות הנפש המתלבש בגוף, דברעותא דליבא הרי יש ב' מדריגות * הא' הרעותא דליבא הבא ע"י התבוננות, והגם דהרצון הוא רצון עצמי אבל הוא בא על ידי התבוננות, רק שהתבוננות הוא באור אין סוף שלמעלה מהשתלשלות, וההתבוננות היא במוח ובאה בהתעוררות בהלב, והב' היא הרצון העצמי שבנשמה והוא בעצם הנשמה כמו שהיא בהתקשרותה העצמי בעצמות אין סוף ברוך הוא, וכמאמר חבוקה ודבוקה בך, דכל זה הוא באור וחיות הנפש כמו שהוא למעלה מאור וחיות הנפש המתלבש בגוף, אבל באור וחיות הנפש המתלבש בגוף חלק הראש הוא מעולה יותר.

קיצור. יבאר דמוח ולב בשניהם תלוי חיות האדם, דהשגה שבמוח צריכה לפועל תיקון המדה שבלב, יבאר ב' מדריגות ברעותא דליבא, ומעלת הלב ברעותא דליבא, ומעלת המוח בהשכלה והשגה.

ח) והנה כשם שהנשמה הממלא את הגוף הרי בכללות מתחלק לג' חלקים כללים ראש גוף ורגל, כן הוא בהעולמות שמתחלקים בג' מדריגות ב"ע, והגם דכתיב ועלמות אין מספר אל תקרא * ועלמות אלא ועולמות, שהם עולמות בלי שיעור ומספר כלל, ומכל מקום בכללותם מתחלקים בג' עולמות ב"ע, וכמאמר אימא עילאה * מקננא בכורסיא ושית ספירן ביצירה ומל' בעשי'. ומה שהם בלי מספר וגבול הוא שהאור וחיות מתחלק לריבוי מדרי' לפי ערך כל עולם ועולם, וזהו ממלא כל עלמין, שהוא האור האלקי הבא בהתלבשות בעולמות, דכללות אור זה דממלא כל עלמין הוא הארה

ב' מדריגות : ראה המשך ר"ה השי"ת פכ"ג (קונטרס עא).
אל תקרא : זח"ג עא, ב. הקדמת ת"ז קרוב לסופה (יד, ב).
אימא עילאה : תקוני זהר ת"י ואו.

אלקית הבאה על ידי ריבוי צמצומים והעלמות. דהנה כתיב מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים הנה התוועותם הוא מבחי' מל', דמל' דאצי' הוא האור והחיות דג' עולמות ב"ע, אבל האור הזה בכללותו היינו בחי' מל' דאצי' המחי' את ב"ע הוא דק הארה בלבד, והיינו חיצוני' המל' כמו שבאה ע"י הפסק הפרסא שבין אצי' לבי"ע, ובוה גופא יש ב' מדריגות, השפעה בקירוב והשפעה בריחוק, ויובן זה עדימ בענין המלוכה והנהגת המדינה, הרי ההנהגה בבי' כחות הפכים, דעיקר ויסוד המלוכה הוא בהתנשאות והגבהה דוקא, ולכן צריכים לרוממו להגביו ולנשאו, דכל הנהגה הוא על ידי התנשאות דוקא, וכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ, דמנהיג המדינה עיקר ענינו הוא טובת המדינה, דזה דוקא בא על ידי המשפט בכל עניני המדינה, וכמ"ש ויראו כו' כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט, והמשפט הוא על ידי חקירה ודרישה דוקא בכל פרטי עניני ההנהגה מהחל ועד כלה, והתנשאות הוא הבדלה דוקא, אלא שדוקא על ידי ב' ענינים אלו הוא קיום המדינה, אשר הדוגמא מזה יובן למעלה שהם ב' מדריגות שבמלכות הא' בחי' השפעה בריחוק והים עומד עליהם מלמעלה, והב' בחינת השפעה בקירוב, וכמ"ש במ"א דבחינת הקירוב דמלכות זהו כמו שהארה באה על ידי הפסק הפרסא שבין אצילות לבי"ע.

קיצור. יבאר בהתחלקות בג' עולמות בריאה יצירה עשי', ועולמות אין מספר הם הריבוי מדריגות בכל עולם עצמו, והוא אור הממלא כל עלמין, מלכותך מלכות כל עולמים, ויסביר ההשפעה בקירוב והריחוק במלכות על פי משל הנהגת המלוכה ברוממות ובמשפט.

ט) **אמנם** האור דסובב כל עלמין הוא שאינו מתלבש בעולמות כי אם מחי' את העולמות בבחי' מקיף, והגם שנאמר את השמים ואת הארץ אני מלא, הרי מבואר בסש"ב פמ"ח דסובב אין הכוונה שסובב ומקיף מלמעלה, דבאמת הוא בתוך כל חלקיו גם בארץ הלזו הגשמי תוך תוכו ופנימיותו, דק שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא, דהחיות דממלא כל עלמין הוא שמתלבש ונתפס בעולמות, ובחי' סובב כל עלמין הוא שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא, וכמו שנאמר כי נשגב שמו לבדו, דשמו הוא נשגב ומרום, שהוא בבחי' מקיף בלבד, וזהו דאמונתינו אמונת כל ישראל הוא שאור אין סוף ב"ה מחי' עולמות בהב' מדריגות דסובב כל עלמין וממלא כל עלמין, ועיקר האמונה הוא בבחינת סובב כל עלמין, דממלא כל עלמין זהו בבחינת השגה כאלו רואה, דמבשרי אחזה אלוקה, כל אדם איז פון זיך קאן ער פארשטיין ויא דאס איז אין עולם, והיינו דכמו שהאדם מרגיש בעצמו שיש בו חיות המחי' אותו שהרי הגוף חי, וזה שהגוף חי הרי אינו שיש בו רק דבר חי ועל ידי זה חי הגוף, כי אם שהגוף עצמו חי, ומזה גופא הרי יודע הוא שזהו מהחיות המחי' אותו, והיינו שאין הגוף מצד עצמו חי כי אם מהחיות המחי' אותו, ויודע היטב שהחיות הוא אלקות בגלוי, שהרי

רואה דמה שאינו אלקות בגלוי אינו חי, והיינו הגוף שהוא מציאות יש אינו חי בלא הנפש (והוא רק מציאות קיימי כפי גזירת דעה העליונה שזהו חיותו וקיומו כו'), והנפש שהוא חי הוא מפני שהוא אלקות. דחיות הוא אלקות, וכמ"ש וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים, ולכן הכלי לחיות הוא ביטול, וכמ"ש יראת ה' לחיים, והמלאכים חיים וקיימים לעולם מפני היראה והביטול שלהם, כמ"ש במ"א, והיינו מפני שהחיות הוא אלקות בגלוי ע"כ הכלי אל החיות הוא הביטול, ועל כן בממלא כל עלמין אינו שייך כל כך ענין האמונה, כי אם עיקר האמונה הוא בבחינת סובב כל עלמין, שאינו מושג ונרגש.

קיצור. יבאר דאור הסובב כל עלמין מקיף שאינו בא בהתלבשות, אמונת בני ישראל בממלא כל עלמין ועיקרו בסובב כל עלמין, דממלא כל עלמין מושג מבשרי אחזה, ויבאר דהכלי לחיות הוא ביטול, קיום המלאכים לפי שבטלים.

י) והנה על זה אנו אומרים בכל יום הוי' אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שזה הקבלה והאמונה ב' מדרגות דממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, דהנה האמונה בבחי' ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין זהו ב' בחינות ביטול, דכתיב אל דעות הוי' ב' דעות דעת עליון ודעת תחתון, דעת תחתון הוא שלמטה יש ולמעלה אין, והיינו שהנבראים הן נראים ונגלים ומורגשים במציאות ה"ז יש, והאלקות המזוהה נקרא אין על שם שאינו מושג, דהנברא את זה שאינו משיג אומר עליו אין, דפירושו אינו עס אינו ניט ער, ער אינו דאך א מציאות און דער חיות אינו דאך ניט קיין מציאות ויא זאיין מציאות אין, ולכן קוראו אין, אינו הוא עס אינו ניט ער, וארעם און דער חיות אינו פראן הערט ער דאך און וייס און דאס אינו דער עיקר, ולהיותו שאינו באותו המציאות כמו המציאות שלו על כן קוראו אין, והדעה העליונה הוא שלמעלה יש ולמטה אין, דאין סוף הוא יש אמיתי, ולמטה אין דכולא קמי' כלא חשיב. וידוע דהב' דעות הן באלקות גופא, והיינו דבהארה אלקית שהיא בחי' מקור לעולמות הוא בחי' דעת תחתון, דלהיות שהיא מקור לעולמות הרי העולמות תופסים מקום, דאין מלך בלא עם, וענין המלוכה הוא שהעם בטל אל המלך, והיינו שהעולמות בטלים, אבל הוא ביטול היש בלבד לא בבחי' ביטול המציאות דאם כן הלא אין שייך ענין המלוכה כי אם בחי' ביטול היש בלבד. זוכן הוא בנבראים שהם בבחי' יש והאין האלקי מזוהה אותם, הרי מצד האמונה וגם מצד הדעת וההשגה הרי הם בטלים להתאין האלקי, אבל הוא בבחי' ביטול היש לבד, ודעת עליון הוא באור אין סוף שלמעלה מהעולמות, והיינו באור אין סוף הסובב כל עלמין דשם הוא הדעה שהעולמות בטלים במציאות לגמרי וכולא קמי' כלא חשיב, אמנם קמי' דוקא כולא כלא מה שאין כן במדת מלכותו ית' הרי אין מלך בלא עם, דהעולמות תופסים

מקום רק שהם בטלים. ומובן דאמונה הוא ביטול, והאמונה בהב' מדרי' דממלא כל עלמין וסובב כל עלמין הן ב' בחי' ביטול, והקבלה ע"ז הוא מה שאנו אומרים ה' אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והאמונה דנשמות ישראל הוא בשם הוי' דוקא. אמנם כללות ענין האמונה הוא בבחי' מקיף. דהנה אמרו רז"ל גנבא אפום * מחתרתא רחמנא קריא, והיינו שמאמין באלקות דהוא ית' זן ומפרנס את כל ברואיו, ונותן לחם לכל בשר, ומשגיח על כל אחד ואחד בפרט, ומצד אמונתו זאת הוא מבקש עזר מהשי"ת שיצליח לו * דגם הוא יהי' לו לחם לאכול ובגד ללבוש, אבל מה תהי' הצלחתו שיצליח בגניבתו ושלא יהי' נתפס על הגניבה, דזהו דבר והיפוכו, מבקש עזר מהשי"ת ועושה היפך רצונו ית' לגמרי, והוא מפני שהאמונה הוא מרחוק ואינו נרגש בפנימיות, שאם הי' האמונה מאירה בבחי' פנימי' איך יעשה היפך רצונו ית' לעבור אמרי פיו ית', רק להיות שהאמונה היא בבחי' מקיף על כן יכול להיות דבר והיפוכו.

קיצור. יבאר דהאמונה בממלא כל עלמין וסובב כל עלמין הם ב' אופני ביטול. הביטול דדעת תחתון ביטול היש להאין בהארה האלקית המתווה את העולמות, והביטול דדעת עליון הוא ביטול במציאות. והקבלה על זה הוא באמירת ה' אחד וברוך שם. אמונה מקיף גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא.

יא) והנה בדוגמא כזה יכול כל אחד ואחד למצוא בעצמו אם בגסות או בדקות, והיינו שמבקשים עזר מהשי"ת ויכול להיות שעצם הדבר מה שמבקש מהשי"ת הוא ענין מותר לגמרי, והוא רק למלאות תאוות נפשו שאין זה רצונו ית', בדוגמת גנבא אפום מחתרתא. וסיבת הדבר הוא מפני טעותי בני אדם שהם טועים בעצמם וחושבים את עצמם למציאות דבר חשוב, והיינו שהוא יקר בעיני עצמו ונדמה לו שמגיע לו עושר וכו', ואשר אז דוקא יוכל לעבוד את ד' בתורה ותפלה מתוך הרחבה דוקא. אבל באמת עיקר כוונתו הוא מה שדוצה בהענינים הגשמיים למלאות תאוות נפשו, שאין זה רצונו ית' כלל. ויש שזה בדקות, וכמו בעסק מו"מ דעסק משא ומתן הוא כלי לפרנסה, וצריך להיות כלי טוהרה, והיינו בלי שום נדנוד איסור דשקר וגנבה וכהאי גוונא, ויהי' משא ומתן באמונה, עד ענין דדובר אמת * בלבבו כמארז"ל, וכללות העסק צריך להיות בכוונה לשם שמים, שיהי' בזה כוונה אלקית, דהאמת הוא שניתן רשות לעסוק ולעבוד.

גנבא אפום : ברכות סג, א (לפי גירסת העין יעקב) — בפתח יצחק ע' גנבא כתב שכן הוא בגמרא שנדפסה בפורטוגאל.
 17 . . . שיצליח : חייבות אלו אינם בגוכי"ק (המו"ל).
 ודובר אמת : מכות כד, א.

וכמ"ש ששת ימים תעבוד, וכתוב וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה. אבל לא העשי' הוא הכוונה, שהרי לא זה היא התכלית יצירת האדם בעולם בשביל העשי', כי אם עיקר יצירת האדם הוא כמ"ש אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי דבראתי בגימ' תרי"ג, בשביל תרי"ג מצוות, א"כ גם בעשי' עסק הנה הכוונה הוא שיהי' בזה ענין אלקי, והיינו הבירורים שנעשה ע"י העסק, אם כן כאשר מבקשים עזר מהשי"ת על פרנסה הרי צריכים לידע אם העסק הוא כדבעי שיהי' כלי טהורה, וצריכים להשתדל שיהי' כלי המחזיק ברכה, והיינו שיהי' כפי הכוונה, אמנם להיות שהאמונה היא בבחי' מקיף אינו שם לבו כל כך, וזהו דאמונה צריכה פרנסה שהאמונה תאיר בהפנימיות, וזה הי' עבודת משה שהי' רועה ומפרנס את האמונה, היינו שיהי' צדיק באמונתו יחי', שהאמונה תהי' בבחי' חיות פנימי, כי משה * המשיך בחי' הדעת בנשמות ישראל, וכמ"ש ונתתי עשב בשדך לבהמתך, שמה המשיך בחי' דעת גם בנשמות דורע בהמה, דדעת הוא הרגש ומשה הוא רעיא מהימנא שרועה ומפרנס את נשמות ישראל בענין האמונה, היינו שהאמונה תהי' בבחי' הרגש פנימי.

קיצור. יבאר דכל אחד ימצא בעצמו דלפעמים מבקש מהקב"ה על דבר שהוא נגד רצונו ית', כי האדם טועה בעצמו שמגיע לו בנים ועושר וגדולה, ושוכח דגם אם אין לו עבירות גסות ישנם בדיקות כמו בעניני כלי והנהגת פרנסתו, וזהו פרנסת האמונה שתאיר בפנימיות.

(ב) וזהו ועמך כולם צדיקים, דעם הוי' הנולדים בקדושה וטהרה על פי התורה כולם צדיקים מצד שרש הנשמה, והיינו דאמונתנו אמונת כל ישראל הוא בהוי' אחד, דהנה כל ישראל אומרים שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שב' פסוקים אלו הם הקבלה והאמונה בהב' מדריגות דממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ועיקר ענין העבודה הוא שהאמונה תהי' מאירה בהשגה גמורה עד שיהי' נרגש בפנימי' הן בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שיתבונן בענין ההתהוות יש מאין, ותהי' ההתבוננות שלו התבוננות פרטי באיכות ואופן ההתהוות, וההפלאה שבזה, שהרי האין האלקי צריך להיות בקירוב אל היש, ואשר על זה הוסד סדר ההשתלשלות עד שיהי' האין האלקי בקירוב להוות את היש, וצריך להיות גם כן העלם והסתר הבורא מהנברא, וכמ"ש במ"א באורך באופן ההתהוות וההפלאה שבזה, וכן בהחיות האלקי איך שאין דבר חי מעצמו, והרי הוא חי מחיות אלקי המח' אותו, ויהי' כל זה בהשגה פנימית, והיינו דכמו שהאדם מרגיש בעצמו שהוא חי כן ירגיש איך שהעולם חי מחיות אלקי, וכאשר מרגיש כן בנפשו שהעולם חי

מאלקות. הנה אז בכל דבר גשמי הוא מרגיש את החיות האלקי לא את היש, ואז הוא כפי הכוונה האלקית. וכן בה' אחד תהי' ההתבוננות באחדות ה' בהשגה גמורה כאלו רואה, והיחוד הוא בכמה אופנים, והוא בהתבוננות איך דכולא קמי' כלא חשיב, שהעולמות אינם תופסים מקום לגבי אור אין סוף, דהביטול דהעדר תפיסת מקום הוא ביטול במציאות. ויובן זה עד"מ חכם גדול שהוא מופלא ומובדל בחכמה הרי החכם קטן אינו תופס מקום אצלו, והיינו דחכמתו של החכם קטן נחשבת אצל החכם גדול כשטות ממש, לא כמו חכמה קטנה כי אם שהוא וחכמתו נחשב אצלו כשטות ממש, וכמו שלמה המלך ע"ה דכתיב ב' ו'ה' נתן חכמה לשלמה, דהחכמה נתונה לו, הנה לעוצם חכמתו הגדולה הרי חכמת החכמים הקטנים הוא אצלו כשטות ממש, וכל שכן מי שאינו חכם הרי הוא ודאי כשטות, ואצל החכם האמיתי הרי נחשב זה שאינו חכם כמו שאינו ממין האדם כלל.

קיצור. יבאר דבממלא כל עלמין הארת האמונה בהתבוננות בכריאה יש מאין בקרוב, והעלם האין מהיש, ובסוכב כל עלמין מאירה בהתבוננות דה' אחד בהביטול דהעדר תפיסת מקום כמשל החכם קטן שנחשב להעדר החכמה לגבי חכם בעצם.

(ג) והנה הדוגמא מזה יובן למעלה בהעדר תפיסת מקום ענין המציאות, דכמו שבחכמה הרי מי שמופלא בחכמה מצד העילוי שלו הנה זה שהוא חכם קטן אינו נחשב אצלו כללות שכלו גם לחכמה קטנה אלא כמו היפך החכמה, הנה בדוגמא כזו יובן דלפי עוצם הפלאת אור אין סוף והבזלתו מענין המציאות, הרי המציאות של העולם הוא בבחי' העדר המציאות, רק שיש בזה הפרש בין עולמות עליונים לעולמות תחתונים, דבעולמות עליונים שנרגש בהם העדר תפיסת מקום שלהם לגבי עצמות, והיינו שבעולמות העליונים ידוע ומושג הפלאת אור אין סוף, ואיך שאין העולמות תופסים מקום כלל, הנה על ידי ידיעה והשגה זו גופא הרי הם מתבטלים במציאותם, והוא ע"ד ביטול חכם קטן שמתבטל לגבי החכם גדול שהביטול שלו הוא בעצם מהותו, דהנה לפני חכם גדול הרי הכל מתבטלין, ואפילו אנשים פשוטים שאין להם שום מושג בחכמת החכם גדול כלל מתבטלים לפניו בתכלית, אלא שאופן ביטולם הוא באופן אחר לגמרי, וכמו שאנו רואין במוחש שהם מתקרבין אל החכם גדול ורוצים לשרתו, והם מתיחסים בזה בחשיבות מציאות עצמן בזה שהם בקירוב להחכם גדול, מה שאין כן מי שיש לו איזה מושג בחכמה, וכמו החכם קטן אם שאינו בערך כלל לגבי חכמת החכם גדול, אבל מ"מ הוא בגדר חכמה, הנה הוא אינו מתקרב להחכם אלא אדרבא מתבטל בכל עצם מהותו, או ער פאָרלירט זיך לגמרי, והיינו דשניהם מתבטלים לפני החכם גדול רק שמחולקים בהביטול שלהם, דהחכם קטן מתבטל בכל עצם מציאותו לגמרי מכל וכל, והביטול של האיש הפשוט הוא שבוה גופא נעשה מציאות דבר בעיני

עצמו, אשר הדוגמא מזה יובן בהפרש הביטול של עולמות העליונים שהוא כדוגמת ביטול החכם קטן, וביטול עולמות התחתונים שהוא כדוגמת ביטול איש הפשוט שהוא מציאות בעיני עצמו, אבל באמת הוא בהעדר המציאות.

קיצור. יבאר דלגבי הארת אור אין סוף נחשב מציאות העולם להעדר המציאות, וביטול עולמות העליונים הוא ע"ד ביטול חכם קטן לגבי חכם בעצם שהוא בטל במציאות, וביטול עולם התחתון הוא ע"ד ביטול איש פשוט לחכם בעצם דבזה נעשה מציאות בעצמו.

יד) והנה להבין ענין העדר המציאות, היינו או מציאות איז קיין מציאות ניט ומ"מ נשאר במציאות, דהנה אנו רואין בדרכי העבודה בקיום התורה ומצוות, דיש כמה בני אדם שהם מצד עצם מציאותם קרובים אל לימוד התורה, וחפצים לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה, ונמשכים אחרי העוסקים בתורה ומתקרבים אליהם, ועומדים בהתעוררות טובה לכל דבר שבקדושה, ומ"מ אינם מתקרבים בקירוב אמיתי. וטעם הדבר הוא מפני הזולת, והיינו שמפני הסביבה שלהם אינם יכולים להתקרב בקירוב אמיתי, וכמאמר העולם עס פאסט אים ניט פאך דער סביבה זיינער, והיינו אט מיט דיא ואס ער חבר'ת זעך פאסט אים ניט שילמוד הוא בשיעור קבוע לרבים או שבנו ילמוד בחדר ובישיבה, ושיתקרב בקירוב גמור ליראי אלקים באמת ובגלוי, וכמו כן ישנם בעובדי הוי' בתורה, ובפרט בעבודה שבלב זו תפלה שהזולת מבלבל לו, והיינו שבעבודתו בתורה ותפלה הזולת מבלבל לו, וכמובן שהוא לפי אופן האישים המקום והזמן, עד שלפעמים צריך לחום עם זה שהזולת מבלבל לו, אבל כאשר הוא במדריגת האמת, והיינו דכאשר האדם מתבונן בתכלית יצירתו צוא ליב ואס ער איז בעשאפין גיוארן, ובתכלית כל התעסקותו און צוא ליב ואס איז אלע זאינע גישעפטין, ובתכלית בני ביתו צוא ליב ואס איז בנים ובני בנים, והיינו אן ער קומט צו צום אמת אן זאיין תכלית ותכלית עסקיו ובני ביתו הוא מפני רצון וכוונת הבורא ית', וכן בעובדי הוי' שהעבודה בתורה ותפלה הוא עם האמת שבנפש, דאז עבודתו בתורה ועבודה שבלב הוא אצלו באמיתית, והיינו שבעבודתו קומט ער צוא צום אמת און פנימיות, אן רואין אנו במוחש שהזולת אינו מבלבל לו כלל, וכמו עד"מ בזמן דעת רצין בר"ה ויוהכ"פ, או בעבודה דשמחה בשמחת תורה, דאז אין הזולת מבלבל לו כלל, והנה זה מה שהזולת אינו מבלבל אותו, אין הכוונה שהוא מבטל אותו, כי אם שהזולת הוא ממש כאלו אינו, והיינו שלא יש דבר המבלבל לו, וכמאמר העולם ער טראכט ועגין אים ניט, והיינו שאינו חושב אידות הזולת, אך מפני מה אינו חושב אידות הזולת הטעם הוא מפני שאינו תופס אצלו מקום ומציאות כלל, והסבה לזה הוא העילוי שלו, מה שנתעלה למעלה ומדריגה עליונה יותר שאינו שייך אל הזולת

והיינו דבתחלה הי' שייך אל הזולת ולכן הי' הזולת מבלבל אותו, וכאשר בעבודתו הגיע אל האמת והפנימית, און איז פאָרנומען מיט זיך, אז אין לו שייכות אל הזולת, ובמילא אין הזולת תופס מקום ומציאות כלל, וכמו עד"מ הזולת של עיר אחרת אינו מבלבל אותו, הנה כמו כן אז ער קומט צו צום אמת איז ער דאָך יעמולט אין א אַנדער אָרט ואָס יענער איז אים ניט מבלבל, ואזי באמת הזולת מתבטל, וכמאמר פאָר א אמת פאָרלירט מען זעך. והדוגמא מזה יובן למעלה בבחי' אור אין סוף שמובדל בערך לגמרי מן העולמות, הרי העולמות והנבראים אינם תופסים מקום כלל וכלל והי' כאלו אינם ממש. וזהו שמע וכו' אחד, דהתבוננות דהוי' אחד יכול להיות בהשגה גמורה.

קיצור. יבאר בטבעי בני אדם האוהבים ומתקרבים לבני תורה אבל מתביישים מהטביבה שלהם, וכן בעובדי הי' אשר הזולת מבלבל להם אבל בעת רצון או אין הזולת מבלבל מפני שעומדים במעלה עליונה אין הזולת תופס מקום אצלו, ובוה יבאר ענין העדר תפיסת מקום.

טו) וזהו ואתה תצוה דעי"ו שמשה מקשר ומחבר נשמות ישראל הנה עי"ו ויקחו אליך שמן זית, דמשה הוא הנותן כח בנשמות ישראל דיתגלה מעלת הרגל הנ"ל, דהנה אתפשטותא דמשה בכל דרא, דמשה נקרא רעיא מהימנא שמחזק את האמונה להיות צדיק באמונתו יחי' בחיות פנימי, והיינו דזה מה שעמך כולם צדיקים כו' נצר מטעי שהם תינוקות של בית רבן, הוא ע"י הרועה נאמן שהם ראשי אלפי ישראל הנותנים כח בנשמות ישראל לחזק את אמונתם, דבזמן הגלות וכמו בזמן המן שעמד ח"ו לכותנו ר"ל, הנה אז דוקא עמד מרדכי שהוא שקול כמשה וחיזק את אמונתם לעמוד חזק בלימוד התורה, דהמן שביקש ח"ו להרוג ולהשמיד את כל היהודים אמר אין אני שולח יד תחלה אלא בתינוקות הללו, הנה כמו כן מרדכי לימד תינוקות של בית רבן ברבים דוקא, ובוה דוקא הושבת האויב והמתנקם, וזהו כתיב למאור, דבזמן הגלות דאז הנה כל אחד ואחד נשבר ונדכא, הנה אז דוקא מגיעים למאור עצמו, דזהו להעלות נר תמיד, שהוא נר הוי' נשמת אדם, והיינו השם הוי' שבנשמה, דבגילוי זה דשם הוי' שבנשמה, הנה אז והוי' עמו דהלכה * כמותו בכל מקום, דגם בהטבע הי' התנהגה והגילוי דלמעלה מן הטבע, וזהו וקבל היהודים את אשר החלו, דבמתן תורה כפה עליהם הר כגיגית בדרך גילוי מלמעלה, אבל בזמן הגלות דויהי בימי אחשורוש שהוא כדוגמת ויהי בימי אחז, הנה כשם שבימי אחז שנעל את בתי כנסיות ובתי מדרשות בכוונה להפרידם מאלקות ח"ו, התחיל מהתינוקות של בית רבן תחלה, ואמר לו ישעי'

ומה אתה מועיל, דסוף כל סוף הלא אנכי והילדים אשר נתן לי הוי' לאותות ומופתים בישראל, והם הקימו את אשר הרס אחז, הנה כמו כן בימי המן, שרצה להשמיד ח"ו וח"ו את כל היהודים התחיל בתינוקות של בית רבן תחלה, הנה אז דוקא עמד מרדכי אתפשטותא דמשה בכל דרא, והקהיל קהלות ברבים לחזק אמונתם בהוי' על ידי לימוד תינוקות של בית רבן, שהוא יסוד ועיקרא ושרשא דכולא, ואז דוקא קיימו במסירת נפש בפועל את אשר החלו, דוהו תכלית ענין הגלות לעמוד חזק בכל הנסיגות, וזהו ומאותה שעה קייתי לו דכתיב כי לא תשכח מפי זרעו, דבזמן הגלות דוקא דאז הנה החשך יכסה ארץ בריבוי העלמות והסתרים המונעים ומעכבים ביותר, הנה אז דוקא נותנים כח מלמעלה להפוך את החשך לאור כי טוב בבנים ובני בנים עוסקים בתורה, וזהו וקיבל היהודים את אשר החלו, דאת אשר החלו דמתן תורה קיימו בפועל ממש על ידי העבודה שלהם בתינוקות של בית רבן במסירת נפש וזכו לגאולה.

קיצור. יבאר דאתפשטותא דמשה מחזק את האמונה שתאיר בפנימיות, דבזמן הגלות והגזירה דכל אחד נשבר ונדכא דזהו כתיב על ידי זה מגיעים למאור דנר ה' נשמת אדם, והצלת ישראל על ידי תינוקות של בית רבן ולימוד תורה ברבים דבזמן הגלות נותנים כח במסירת נפש על קיום התורה ומצוות ועל ידי זה זוכים לגאולה.

בס"ד, ש"פ זכור ויקרא, רפ"ז

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. וצ"ל מהו"ע הזכירה דמזה שאומר זכור משמע שצריכים לזכור תמיד שיש מציאות רע דהרע הזה נק' עמלק, והרע הזה עשה ועושה רעה לישראל. וצ"ל מה התועלת בזכיר' זו, והלא כל קליפה וסט"א עושה רעה לישראל ומיצר לו, ומה ענין הזכירה בהרע דעמלק דוקא. ועוד דזכירה שייך בדבר שנופל בו ענין השכחה, אבל ברע הנה הוא דבר הנראה וכולט ואינו שייך בו שכחה, א"כ מה ענין הזכירה. ואם הרע אינו ניכר והוא נעלם, למה צריכים לזכור אותו, ומה תועלת יש בזכירה זו. דלכאורה הרי המצוה היא במחיית זרעו של עמלק, וא"כ מהו הציווי בזכירת עמלק דוקא. ובאמת ב' מצות הם, מחיית זרעו של עמלק ולזכור תמיד שישנו מציאות רע דעמלק המיצר לישראל. דמובן שע"י זכירה זו הוא מחיית זרעו של עמלק. דהנה אי' במד"ת ע"פ זכרונכם משלי אפר לגבי חומר גביכם (הובא בבחי' פ' תצא) שתי זכירות כתבתי לכם בתורתי זכור את אשר כו' עמלק וכתתי' מחה אמחה את זכר עמלק הו' זהירין בהם,

אם עשיתם כך אתם מבניו של אברהם שהמשיל עצמו לאפר שנא' ואנכי עפר ואפר ובא"ל התקינו עצמכם לשעבודה של מצרים. דלכאורה א"מ מהו"ע אומרו הו' זהירין בהם. דניחא במ"ש זכור כו' עמלק דזהו בכחו של אדם לזכור תמיד, והגם דזהו עבודה כבדה למצוא פרטי עניני הרע הנעלם והנסתר, ומ"מ הוא בכח האדם. אבל בזה דכתב כי מחה אמחה מה שייך בזה ענין הזהירות, דהלא אין זה בכחו ורשותו של האדם כלל. אלא הענין הוא, דע"י הזהירות בזכירת עמלק שזהו ברשותו וכחו של האדם נעשה מחיית עמלק והעושה כן לזכור תמיד דישנו מציאות רע זה מעלה עליו הכתוב כאלו הוא מחה זרעו של עמלק, עם כי באמת הנה מחיה זו באה מלמעלה דוקא. אמנם צ"ל מה זה שייך לאברהם, דאם עשיתם כך אתם מבניו של אברהם. וכן מהו ובא"ל התקינו עצמיכם לשעבודה של מצרים, דהעונש על העדר זכירות הרע דעמלק הוא שעבוד מצרים. ולכאורה מלחמת עמלק היתה אחר יצי"מ וכמ"ש בצאתכם ממצרים. וגם אחרי אשר שאל חמל על מיטב הצאן דעמלק והניח את אגג חי לא מצינו שנשתעבדו ישראל במצרים. וא"כ מהו שעבודה של מצרים ומהו התקינו עצמיכם. ועוד דמכללות הענין מובן דלבד זאת דעמלק הוא קליפה רעה ביותר מכל הקליפות מה שצריכים לזכור תמיד שיש קליפה רעה כזו, הנה בפרטיות החטא דעמלק הוא אשר עשה לישראל בדרך בצאתם ממצרים. והיינו שהם ב' ענינים, הא' מה שעמלק עשה ועושה לישראל, והב' באופן זמן עשייתו. ומבו' זה יותר דכתיב כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים, והיינו דלבד זאת דמה שעשה עמלק לישראל שהוא קליפה קשה יותר מכל הקליפות הנה עוד זאת חטאו גדול ביותר אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים. וזהו זכור את כו' לך עמלק, שצריכים לזכור תמיד דישנו הרע דעמלק, ועוד יותר בדרך בצאתכם ממצרים. וצ"ל מהו הנ"מ כ"כ האופן זמן עשייתו. אלא בהכרח לומר דלבד זאת דעמלק הוא קליפה קשה ביותר מכל הקליפות הנה עוד זאת שאופן קליפתו הוא מה שנוגע (וואס עס רירט אָן) בהדרך דוקא.

והנה להבין זה צריכים להבין ההפרש בין קליפת עמלק לשארי הקליפות. דהנה כתיב ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד. דבעמלק וכל הגוים הרי יש בהם ראשית ואחרית, והראשית דכל הגוים הוא עמלק, ובמה הוא ראשית להם בהאחרית שלו. והיינו דמהאחרית של עמלק מתחיל הראשית דכל הגוים והאחרית דכל הגוים הוא בא בכחו דראשיתו של עמלק. וזהו ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד, דשניהם הן האחרית דעמלק שהוא ראשית דכל הגוים, והן האחרית דכל הגוים שהוא בא בכח הראשית דעמלק, הנה שניהם הם עדי אובד. דעמלק הוא מנגד לאלקות, דבעמלק הרי יש בו ראשית ואחרית. דהנה כשם שבקדושה יש ראשית ואחרית דכתיב אני ראשון ואני אחרון, אני ראשון הוא מה שקודם לכל השתלשלות, והוא בחי' אוא"ס הסוכ"ע שלמעלה מסדר השתלשלות דעולמות ונבראים. ומ"מ ה"ה מקור לכל ההשתלשלות, ולכן נק' ראשון להם, דכל ההשתלשלות נמשך

מבחי' סוכ"ע. וכידוע דגילוי אור דממכ"ע ה"ה נמשך מאוא"ס הסוכ"ע. דעם היות דהמשכת האור דממכ"ע מן אור הסוכ"ע הוא ע"י הצמצום, מ"מ הרי שרש המשכת אור הממלא הוא מאור הסובב. וכמו"כ כל העולמות והנבראים התהוותם הוא מבחי' אוא"ס הסוכ"ע, וכמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה כו'. אלא שאוא"ס הסוכ"ע אינו בבחי' מקור ממש אל העולמות, דאוא"ס הסוכ"ע הוא מובדל בערך מן העולמות ונבראים להיות מקור אליהם, והוא רק בדרך סבה לעולמות ונבראים. וכידוע שיש עה"ע וסה"ס, דעה"ע הוא בבחי' ממכ"ע שהוא בבחי' מקור ממש, כמו בעו"ע שהן בערך זל"ז, וכמו שלשל' ארוכה עשוי' מטבעות טבעות קשורות זו בזו, דסדרן הוא דהטבעת התחתונה קשורה בראשה בסוף הטבעת העליונה, ובסופה קבוע הראש דהטבעת הבאה אחרי', א"כ הנה הטבעת היותר אחרונה הרי יש לה שייכות אל הראשונה, ויובן זה יותר בשכל, דהנה בשכלים הרי יש בהם סדר והדרג', שכל עליון ושכל תחתון. וכמו הלכה עיונית הרי יש בה גם מה שאפשר לבאר לבעל שכל קטן ביותר. דכך היא המדה בעו"ע, דעלול היותר אחרון יש לו שייכות אל העילה היותר עליונה. וזהו עה"ע שהוא האור דממכ"ע שהוא בבחי' מקור לעולמות ממש. אבל סבת הסבות הוא בבחי' סוכ"ע שהוא כמו סבה לעולמות, והיינו דאור הסוכ"ע הוא מובדל בערך מעולמות ונבראי', ורק שהעולמות ונבראים נמצאים ממנו בדרך ממילא שהוא ענין הסבה, דצריכים לומר דכן הוא דלגבי אור דממכ"ע נק' אוא"ס הסוכ"ע בשם סבה לפי שהאור הסובב ה"ה מובדל מבחי' ממלא, והוא כמו סבה שמאור הסובב נמצא בחי' האור דממלא כו'. אמנם לגבי הנבראים ודאי ה"ה בבחי' סבה לבד כו'. ומ"מ מאחר שממנו נמצא הכל, ועם כי זה מה שהעולמות ונבראים מתהוים מאוא"ס הסוכ"ע הוא רק בדרך סבה שאיני' בבחי' עילה להם, אבל להיותו סבה אליהם לזאת ה"ה נק' ראשון להם. וזהו אני ראשון. ובחי' אחרון הוא בחי' אחרי' המדרי' דאלקות ממה שמתלבש בעולמות ונבראים להוותם ולהחיותם, דבכללות הוא בחי' כח עשי', ובפרט מה שבבחי' התלבשות כח הפועל בנפעל. וכמו עד"מ בכחות הנפש, הנה כח העשי' הוא כח היותר אחרון שבכחות הנפש, ומ"מ אינו דומה הכח הזה כמו שהוא בא בפועל בזריקה והדומה לגבי היותו כח זה גופא כלול עדיין בכח התנועה כשהוא ביד עדיין. וכמו"כ בחי' כח האלקי שמתלבש בנבראים בבחי' כח הפועל בנפעל הוא בחי' אחרית המדרי' דאלקות, ובפרט מה שמתלבש בהברואים התחתונים והשפלים שבתחתית הארץ ומתחת זרועות עולם כו' שהוא בחי' האחרונה ביותר. וזהו אני ראשון ואני אחרון. וכשם שהוא בקדושה, הנה להבדיל כמו"כ הוא בהמנגד ולעו"ז יש בו ג"כ ראשית ואחרית. דעמלק הוא ראשית לכל הגוים, דהגם שהוא מובדל בערך מהם ומ"מ ה"ה סבה אליהם. וגם הוא אחרית דכל הגוים, דגוים הן המדות רעות, והאחרית שלהם הוא פעולת הרע בפועל, שאז הרע הוא בבחי' התגברות ביותר. דזה בא מהראשית דעמלק. ושניהם הוא עדי אובד.

אמנם לפי דראשית הכל הגוים הוא האחרית דעמלק והאחרית דכל הגוים הוא בכח הראשית דעמלק א"כ מהו ההפרש בין קליפת עמלק לקליפה דכל הגוים. דכל הגוים הרי יתבררו וסוף כל סוף יוכללו בקדושה וכמ"ש אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ועמלק אין לו בירור ותיקון כלל. אלא הוא עדי אובד דוקא. אך הענין הוא, דהנה ידוע דכל הגוים ואפי' הו' אומות הכנעני והחתי כו' הן לעו"ז דמדות בלבד, והיינו דכמו שיש מדות בקדושה הנה כמ"כ יש מדות בלעו"ז, והן ז' פרות הטובו' וז' פרות הרעות. דהנה המדות בכלל נק' בשם בהמה, דבהמ' אין לה דעת ויתרון האדם הוא בדעת. דהאדם יש לו ג"כ מדו', אלא שהמדות שלו הם ע"פ הוראת השכל וחיובו, משא"כ הבהמ' דכל ענינה הוא רק ע"פ המדות בלבד. ולזאת המדות דקדושה הם פרות הטובות ומדות בלעו"ז נק' פרות הרעות שהם הלעו"ז דמדות דקדושה. וע"ז ארז"ל אין אדם עובר עברה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות דהרוח שטות הן המדות רעות שמכסים על האמת, שנדמה לו שעודנו ביהדותו ואינו נעשה נפרד עי"ז. אבל אם ה' יודע שנעשה נפרד עי"ז כמו שהוא האמת לא ה' עושה זאת בשום אופן כו', וכמ"ש בסש"ב. אלא שהרוח שטות מכסה על האמת שנדמה לו שאינו נעשה נפרד עי"ז. ובד"כ מצד התגברות התאוה מצד זיין פארקאכט קאייט אין דער זאך וואס ער וויל ה"ה שוכח על אלקות. וכמו שאנו רואים שגם שכלו מאבד בעת התאוה שהרי יעשה כמה שטותים עד שממלא תאותו ודומה בנפשו שאין איש רואה אותו ואין שו"א יודע מזה. אשר באמת אין דבר נסתר וכמ"ש אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו. דזהו מה שיש אנשים שמרננים עליהם, דהרינון אינו דבר ברור מה שראו בו דבר כיעור גלוי ומפורט, אלא שהוא בא ממה שנראה מדרכיו והנהגותיו ותנועותיו, ער זאגט זיך אליין ארויס וואס ער איז. והיינו שבדבוריו ותהלכותיו גיט ער זיך אליין ארויס מיט אלע זאינע ענינים נסתרים. ואם ה' יודע שיודעין ורואין הנה אז ודאי לא ה' עושה, וכמא' הלואי שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם כו'. אלא שמפני רתיחת החמדה מאבד שכלו ונדמה שאין רואים ויעשה שטותים ג"כ. ואם שכלו האנושי הוא מאבד הנה כ"ש אז עס ווערט ל"ע בא אים פארטרונקען און פארלארין ר"ל הניצוץ אלקי שבו ושוכח על אלקות דבשעה ההיא הרי אין בו הרגש אלקי כלל, ור"ל הוא כמטורף ומבולבל ממש. אבל אם ה' בו הרגש אלקי לא ה' עושה מעשה הרע בשו"א. ולזאת בעת מן העתים כאשר יאיר אור ה' בנפשו בשעה שהוא עת רצון למעלה, כמו בעשי"ת, שאז זמן קירוב המאור אל הניצוץ כידוע, ומרגיש בנפשו איך שמרוחק מאד מאלקו', וכן לפעמים כשמרגיש בנפשו גדולת ה' בעניני התפלה, שאז ג"כ עת רצון דזהו ואני תפלתי לך הוי' עת רצון, דכאשר אני תפלתי דכשהתפלה שלו היא בבחי' אני, שהוא ביטול (שאינו אנכי ברוממות) אז התפלה היא לך הוי' באמונה פשוטה, וזה גופא פועל שיהי' עת רצון, ומזכים אותו מלמעלה שירגיש גדולת ה' ונפלאותיו ומתפעל קצת על האלקות, אז יכול להיות שיצא מן המדות הרעות וממעשיו הרעים, להיות שעיקר הסבה בעשיית הרע

אינו מפני שרוצה להיות נפרד מאלקות ח"ו, כ"א מפני התגברות התאוה ששוכח על אלקות, ולזאת לפעמים כשנוכח על אלקות ה"ה יוצא מתאוותיו. כי כך היא המדה בהמדות רעות שמטמטמים המוח והלב שאינו מרגיש את אלקות וזאת היא הסבה בפעולת הרע ר"ל. דהנה התחלת התגברות התאוה מהמדות רעות הוא מצד העדר העבודה בתפלה. דאם ה' עבודה תמידית בתפלה בהתבוננות באלקות שיאיר אור ה' במוחו, והי' בבחי' התעוררות בלבו לאלקות, והיינו שהי' התגלו' האור דנה"א, הרי לא הי' מתאוה תאוה כלל. דתוקפא דנפשא חולשא דגופא, שנעשה עי"ז חלישות החומריות בכלל. דעם היות שהנה"ב אקדמא טעניתא דכתיב לפתח חטאת רובץ, וכתי' כי יצר לב האדם רע מנעוריו, וארז"ל מנעוריו כתיב משעה שנערך לצאת ממעי אמו שבא ונשרש קודם בגוף, דזהו עיר פרא אדם יולד, דהאדם בקטנותו הוא נשרש בכל הענינים הטבעיים כמו העיר פרא שהולך בשרירות לבו, והיצ"ט בא לי"ג שנה ויום א'. ומ"מ ניתן כח לנה"א להתגבר על הנה"ב. דזהו"ע משביעין אותו תהי צדיק, ומקשינין בזה מה תועלת השבועה בהנשמה קודם ירידתה על זמן היותה בגוף גשמי ונה"ט. אלא דזהו"ע השוכע בכחות. ולכן אל יפול לב האדם העובד אלקים ועושה חשבון צדק בנפשו ומוצא בעצמו חסרונות הן במוחין במדות או בלבושי הנפש מחדו"מ או ברגילות רעים, ומ"מ לא יפול לבו עליו ועושה תשובה ויתקרב אל העבודה, וידע ברור שיש בכחו לברר ולתקן זאת, כי לפום גמלא שיחנא. ומאחר שיש לו נטי' רעות או מדות רעות כאלו הנה ודאי הדבר שיש לו כחות בנפש להתגבר עליהם. וכן בזמן ומקום דבזמן הגלות אם אדם נמצא באיזה מקום או איזה זמן אשר ל"ע ור"ל יש מניעות ועיכובים על לימוד התורה או קיום המצות, הנה המאמין בהוי' לא יחוש לזה כלל. ויודע ברור כי בכחו להתגבר על כל המניעות ועיכובים והלך ילך בדרכי ה' בלימוד התורה וקיום המצות, ובמילא יתבטלו כל המניעות ועיכובים. דכתיב אם בחוקתי תלכו כו' ונתתי גשמיכם בעתם כו' דזמן ומקום משועבדים לתורה, דזהו תכלית הכוונה בברה"ע להתגבר על הנה"ב. ורק מפני העדר העבודה בתפלה מתגבר הנה"ב ומתאוה תאוה. דתחלה הוא בדברים המותרים אבל למלאות תאוות נפשו, ער וזיל דעם גישמאק פון דעם. וכמו באכו"ש והדומ' שהם מצרכי האדם אבל עושה זאת כרעבתן כו'. אשר מזה בא להתאוות גם כל דבר המותר לו שא"צ לזה כלל, ורק לפי שמתענג בזה ה"ה נמשך אחרי דברים ערבים, וכמו בדברים מתוקים ומאכלי עידון שאינם מצרכי האדם כלל, ורק הוא שרירות הלב, צולאזינקייט. והיום אומר לו כך ומחר כו' עד שמתאוה גם דברים האסורים ר"ל. ואין זה שהוא חפץ באיסור ח"ו, אדרבא הוא מצד מהותו איז וואייט פון הדבר האסור ורחוק מזה, אלא שהוא כרוך מאד אחרי דברים ערבים, און איז זייער צו לאזען אין דעם מיט אַ קאך אין דעם גישמאק פון די דברים ערבים ומתוקים, ביז ר"ל אַז בשעת מעשה אַרט עם ניט וואָס דאָס איז אַ דבר אסור און מי טאַר דאָס ניט טאָן. וטעם הדבר הוא לפי שכל כך הלך בשרירות לבו (ער איז אַזוי פיל צולאָזין) עד שאינו יכול לעמוד על נפשו מפני התגברות הנה"ב בריבוי התאוה ומפני חלישות הנה"א שנחלש בעצם, דתוקפא דגופא חולשא דנשמתא.

דכשם שבהתגלות אור הנה"א בתפלי' הנה הגם דהנה"ב אקדים טעניתא ובא קודם להאדם ונשרש בו עד שההרגילות שלו נעשים אצלו כמו טבע בנפשו, ומימ כשמאיר אור הנה"א ה"ז פועל חלישות כללי בהחומריות שלו. הנה כמו"כ הוא להיפך ה"ז דריבוי התאווה מעלים ומסתיר ומחליש את הנה"א עד ששוכח על אלקוי לגמרי ר"ל. וזהו סבה אשר משום זה ה"ה עושה מעשה הרע ר"ל. והנה לאחר כ"ז הנה מ"מ לפעמים כאשר מתעורר לבבו או בהתעורר' תשובה על ריחוקו מה' או בהתעוררות גדולת ה' בעניני התפלה או כשרואה איזה הפלאה בהנהגת העולם, וכמ"ש ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו, שגם הוא יכול לראות את הפלא ומתפעל על זה, אז יכול לבוא לתשו"ש ולצאת מהמדות רעות לגמרי. דעם היות שהנה"ב מתחזק מאד והנה"א נחלש מ"מ כאשר מאיר אור ה' מתבטל התוקף דנה"ב ומתבטל תאוותו מאחר דעיקר סבת התגברות התאווה הוא מצד העדר גילוי האור האלקי כנ"ל והתאווה מעלמת ביותר עד שבא לידי פעולה להיות עובר עבירה ר"ל וכנ"ל. ולזאת כאשר מאיר אור ה' ומתגלה הנה"א מתבטל הנה"ב ויבא לידי תשו"ש. דזהו ולאום מלאום יאמץ דכשזוה קם הנה זה נופל. דלהיות כל עיקר ענין ירידתו של האדם ר"ל מה שהולך ל"ע מדחי אל דחי אשר עבירה גוררת עבירה הוא בסבת התגברו' התאווה של הנה"ב הבא בסבת המשכתו אחרי עניני חומרי' העולם וגסותו שבראשיתו הוא העדר עבודה בתפלה, והמדות דנה"ב ר"ל מתגברים על מדות דנה"א. ולזאת הנה לעת מן העתי' יכול להתעורר בתשובה וישוב אל ה'.

אמנם עמלק מדה אחרת היתה בו. וכמשארז"ל על עמלק יודע את רבונו ומכוון למרוד בו. והיינו שיודע את האלקות ומרגיש ענין האלקי ויודע את היוקר דאלקות (און האט א' ידיעה און געפיל ווער עס האט א' שייכות לעניני אלקות) ומכוון למרוד בו, שרוצה להיות נפרד מאלקות ולהיות מנגד אליו. וזה שהוא מנגד לאלקות אינו כמו כל הגוים שהם הו' מדות רעות, שהוא מפני העדר גילוי אלקות. אלא אדרבא שמאיר גילוי אלקות און מי זעט אלקות במוחש. הנה הקליפה דעמלק שהוא מנגד לאלקות, שהרי עמלק ראה כל הנסים ונפלאות דיצ"מ וקי"ס אשר כל האומות נתפעלו ונתבטלו עי"ז כמ"ש שמעו עמים ירגזון כו'. ועמלק לא נתפעל כלל ויצא ללחום עם ישראל. והיינו שגם שרואה גילוי אלקות ה"ה עומד כנגד ורוצה להיות נפרד ולנגד לאלקות וללחום עם ההולכים בדרכי התורה והמצוה. ולכאורה א"מ איך יכול לעמוד נגד אלקות, והלא הקליפ' וסט"א מתבטלים לפני גילוי אלקות וכהמס דונג כו'. אמנם זהו רק מצד העזות וחוצפא יתירה שבו דחוצפא אפילו כלפי שמיא מהני שיכול לעמוד גם נגד גילוי אלקות. וכמו האיש העז והחצוף בעצם יכול לעמוד גם נגד חכם גדול ביותר. והיינו דגם אם יהי' האיש ההוא חכם נפלא המאיר בחכמתו לכל ומפורסם בחכמתו, הנה מי שהוא עז פנים ה"ה עומד כנגדו שלא להכנע אליו. ואדרבא להיותו אדם פסול שהוא חצוף ה"ה מתאמץ להעזי נגדו בכל מיני העזה. והעיקר הוא בחוצפא והתנשאות שאינה מורכבת בשום דבר. וכידוע שיש ב' מיני התנשאות, הא' התנשאות

המורכבת באיזה דבר, כמו המתגאה בעשרו, דעשיר יענה עזות מפני רוחב לבבו מצד עשרו, והיינו להיות לבבו רחב בעושר וגדול, ומצליח בעניניו ה"ה מתנשא ומתגאה בגאוה וגודל לבב לדבר בכל דבר בהתרחבות והתנשאות. או המתגאה בחכמתו, דלהיותו חכם גדול משכיל על דבר ומבינה בתבנה טובה ה"ה מתגאה בזה. עם כי לפי האמת הרי אין צריכים להתגאה בזאת, וכמ"ש אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל עשיר בעשרו כו'. דלכך זאת שהעשירות הרי יש לה הפסק, וכמ"ש ובגלל הדבר הזה וארו"ל גלגל החוזר הוא בעולם ולעולם יתפלל אדם על מדה זו (של עניות) דאם הוא אינו בא בנו בא כו'. וא"כ מאחר שיש לו הפסק הרי בעת היותו הוא כאלו אינו. הנה עוד זאת דיוכל להיות יש עושר שמור לבעליו לרעתו, וכידוע בענין ומשלם לשונאיו להאכידו, וא"כ במה יתגאה. אלא מי שחננו השי"ת בעושר צריך לחשוב עצמו כגבאי צדקה, וכידוע בענין צדקה במשפט דשופט לעצמו רק כפי ההכרח והשאר נותן לצדקה, וכן בחכמה אינו שייך גיאות, דמי שהוא חכם באמת צ"ל אדרבא בבחי' ביטול, שהרי בחכמתו יבין אשר לא הגיע לעומקא ולאמיתיה של החכמה. ובד"כ החכ' צ"ל לעשות הביטול לראות מעלת הזולת ופחיתות עצמו. ובחכמה דבקדושה כן הוא באמת שהוא בבחי' ביטול, משא"כ חכמה דלעו"ו הוא בבחי' יש. מ"מ הרי יש כאן דבר הגורם את ההתנשאו', ואפילו כשהוא רק חכם בעיניו ואינו חכם באמת, הרי בעיניו הוא חכם ומתגאה בזה. הנה בהתנשאות זאת אינו יכול לעמוד נגד הגדול, כי מאחר שהוא מתפעל בנפשו מאיזה דבר שפועל בו ההתנשאות הרי בהכרח שיתפעל ג"כ מגדולת זולתו. ועם כי ההתנשאות שלו משפיל גדולת הזולת, מ"מ מי שהוא גדול ביותר ה"ה מתפעל ממנו ונכנע לפניו. אבל בהתנשאות שאינו מורכבת בשום דבר שאין בו שום מעלה כלל וכלל, ואדרבא הוא בוזי ושפל בעצם ופחות הערך והוא נכזה ושפל בעיני כל, וגם בעיניו הוא שפל שיודע פחיתותו. כ"א שהוא עז בעצם מצד עצם נפשו, ה"ה יכול לעמוד נגד הגדול ביותר, וכל מה שיודע גדולתו ורוממותו של החכם גדול הנה הוא מעיז נגדו יותר. דזהו ההפרש בין אדם כשר לפסול, דאדם כשר כל מה שיודע גדולת החכם ה"ה בטל אליו יותר, משא"כ אדם פסול הנה אדרבא כל מה שיודע מעלתו של החכם ה"ה מעיז ביותר. וזהו הנק' חצוף באמת שזהו אמית' החוצפא שאינה באה משום סבה הגורמת כ"א מעצם העזות והחוצפא לעמוד נגד אלקות דמובן דקלי' עמלק אינו מועיל גילוי אור, שהרי יודע את רבונו ומכוון כו', וכל ענינו של עמלק שמעלים על האור שלא יפעול ההתפעלו' בעצמו וכן מעלים על זולתו ומקררו.

והנה פרטי המדרי' בנגעי בנ"א בענין קליפת עמלק רבים הם, ומסתעפים לכמה חליים שונים ר"ל. דהנה אדם הפנימי הוא בדוגמת אדם החיצוני. וכמו בגוף האדם הנה האדם הבריא הוא כשהוא שלם במוחו ולבו וכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו אבל כשנחלה ר"ל הרי אינו דומה אם החולי הוא בא' מאיבריו העקרים כמו המוח והלב או שהחולי הוא באחד מאבריו. דהגם

החולי בא' מאבריו איזה שיהי' ה"ז פועל קלקול בפעולת הלב וחלישות
 בהראש, ומ"מ אינו דומה כלל לכמו שיהי' החולי ר"ל בראשו או בלבו
 או באחד מהאברים, דאז גורם ופועל קלקול כללי. וכמו שאנו רואים
 במוחש דכאשר ח"ו אדם נחלה ל"ע בחולי גדול או הנה גם החליים הקטנים
 ג"כ מתגברים ביותר. אשר ככל המשל הוזה יובן גם באדם פנימי, דאדם
 הבריא הוא דכשהוא שלם במוחו ולבו וכל כחות נפשו, ואינו דומה כלל
 חולי אחד הכחות הבינוני' להחולי ר"ל באחד הכחות והחושים הנעלים דמוח
 ולב, או אחד הכחות העקרים. אמנם בעת החולי ר"ל באחד הכחות העקרים
 אז מתגבר ר"ל גם החליים הקטנים, ולהיות דקליפת עמלק שיטנו בכאו"א
 הוא חולי גדול ע"כ גורם ופועל חולשה בכללות והתגברו' יתירה גם בהחליים
 הקטנים אשר גם הם מתגברים ביתר שאת ויתר עז מכמו שהיו בתחלה. ולזאת
 בקליפת עמלק הרי יש בו כמה מדריגות באופנים שונים, ובכללות ענין
 עמלק הוא הקרירות, וכמ"ש אשר קרך ופי' במד"ר ל' קרירות. דענינו של
 עמלק הוא לקרר, וכדאיחא ברש"י צננג והפשירך מרתיחתך שהיו כל האומות
 יראים להלחם בך ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרי' משל לאמבטי רותחת
 שאין כל ברי' יכולה לירד בתוכה בא בן בליעל א' קפץ וירד לתוכה אע"פ
 שנכוה הקרה אותה בפני אחרי'. דענינו ומהותו של עמלק הוא לצנן ולעשות
 פשרות, כי כל כוונתו הוא להפשיר את ישראל מרתיחתם לאלקות. דעמלק
 הוא מנגד לאלקות והוא יודע את רבונו כנ"ל ויש לו הרגש והבנה במי
 שהוא קשור לאלקות ורואה שההתקשרות הוא ברתיחה. הנה כל כוונתו של
 עמלק הוא להפשיר רתיחה זו, אפקילין דעם ברען פון א' אידין צוא אלקות.
 ובאופן הפשרת וצנון הרתיחה והיינו הקרירות דעמלק הרי יש בזה אופנים
 מאופנים שונים, והוא מה שיש כת בני אדם שהם מבטלים כל ענין אלקות,
 זיי מאכין קאלט דעם ענין פון געטליכקייט, ועל דבר שהוא בהיר וברור
 כשמש בצהרים הם אומרים שאינו כן, או על דבר שהוא פלא מנפלאות הבורא
 ית' הם אומרים שאינו כן, והגם שהוא דבר הנראה ונגלה לעין כל דהכל
 רואים ברור שהוא כן והכל רואים ברור שהוא פלא נפלא, ומ"מ הם אומרים
 שאינו כן ואומרים שאינו פלא, ואמירתם זו מה שהם אומרים שאינו כן או
 שאומרים שאינו פלא אינם אומרים מצד איזה שכל, דבשכל הרי יש ל"ע
 מי שהוא בעל שכל עקום והיינו שיש עקמימות בשכלו, דהפירוש הוא שיש
 לו שכל היינו שאינו חסר דעה שאין לו שכל כלל, אבל הוא יש לו שכל,
 אלא דהשכל שלו הוא עקום, דיש מי שהוא בעל שכל בריא ויש מי שהוא
 בעל שכל עקום הנק' בל' העולם א' קרומע קאפ. עם דכל השכלותיו הם
 בעיקום אבל מ"מ ה"ה משיג באופן זה דזקא וחושב שכן הוא, בא' אים איז
 דאך דאס גלייך. אבל כת בנ"א הנ"ל אין אמירתם מצד השכל כ"א מצד
 ההעזה והחוצפה שבהם שרוצים לומר כן, והגם שגם הם יודעים האמת הברור
 מה שהכל רואים ברור, וכן הם בעצמם יודעים שהדבר הפלא הוא פלא, אבל
 מצד ההעזה והחוצפא שלהם אומרים שאינו כן, כי כל כוונתם לבטל ענין
 האלקות, ע"כ גם על הדבר הברור ונראה לכל שהוא כן מעיזים לומר שאינו

כן, ועל דבר הפלא אומרים שאינו פלא והגם שהכל רואים את האמת שהו"ע אלקי, אָז דאָס איז אַ געטליכע זאָך. או במי שעושה מופתים בכח התורה והם דברים הנראים ונגלים לעין כל שרואים במוחש שהוא כן, מ"מ ע"י שנמצאים רשעים כאלו האומרים אינו כן, ובפרט כשאומרים זה בתוקף ובקרירות כדרכם של העזי פנים שמדברים בתוקף, הנה זה פועל קרירות גם בדבר הברור. והגם דעצם הדבר הנה א"א להכחיש אותו מאחר שבפועל הוא דבר נפלא במאד, ומ"מ הדבור הקשה והחזק של העז פנים פועל קרירות אָז עס נעמט אַראָפּ דעם תוקף ההתפעלות שאינו כמו שהי' תחלה. וכמו שאנו רואין בטבע בנ"א, דלפעמים רואים ענינים פלאים במוחש ממש הן בעניני הבריאות שנלאו כל הרופאים לרפאותו והוא רק ענין פלא אלקי בגלוי, או בעניני פרנסה שרואה אלקות בגלוי, והוא בהתפעלות גדולה מזה, ופועל בו התקרבות וחבה לתורה וקיום המצות. וע"י הדבור של הכת הנ"ל מתקרב אצלו ההתפעלות מהפלא. דהגם שהוא רואה ויודע ברור הפלא שבוה ומכל מקום הנה על ידי דבור כת הנ"ל מתקרב אצלו ההתפעלות ואינו כלל באותו החום ורתיחת ההתפעלות שהי' בתחלה. דזהו פעולת קלי' עמלק לקרר הרתיחה וההתפעלות האלקי.

והנה יש עוד אופן בפעולת עמלק לקרר רתיחתן של ישראל באלקות. שיש כת בנ"א אשר דרכם בהתחכמות יותר, וגם הם כל עיקר כוונתם לפעול קרירות בהאדם באלקות. אלא שאינם כמו כת ראשונה הנ"ל אשר הם מבטלים ענין האלקות אבל הם רוצים להפיק זממם בהתחכמות יתירה בדרך תחבולה. דהנה יש מי שהוא בעל תחבולה ובטבעו הוא נראה לרך ואיש חלק, אַ ווייכער און אַ גלאַטער מענטש, ודרכו לדבר עם כל אדם בלשונו בשפה רכה ובצחצחות, וכל דבוריו בחלקקות זייער גלאַט. והוא איש אשר יכול לדבר עם כל אדם, ער קאָן אַלעמען אונטער גיין, ומראה פנים צהובות לכל אדם וקירוב הדעת שמתקרב אליו בקירובים שונים ומדבר על לבו וכל חפצו הוא לסבב אותו אָרום נעמין אים מכל צד ופינה ולידע כל עומק לבבו של זולתו, ער זאָל עם גוט וויסין, ולמען אשר יוכל להפיק זממו מהכח אל הפועל באופן שהוא חפץ הוא יכול להניח את עצמו ער קאָן זיך אַוועק לייגין לשעה לגמרי מכל וכל בכדי אויספירין זאין תחבולה. והגם דהכל מה שהוא עושה הוא שקר ותרמית שאין בו קורטוב של יושר כלל ואדרבא הוא ממולא ל"ע עם כל המיני רע גמור ר"ל, ומ"מ ביכולתו להעלים כל זה ולכסותו מבלי אשר יהי' נראה וניכר רשעתו כלל וכלל, אלא אדרבא מראה פנים של תמימות ואהי' ואחזה לרעהו, ומסביר לו כי הוא דורש טובתו, והיינו עס איז ניטאָ דאָס וואָס ער קאָן ניט צאָליב דעם אָז ער זאָל אויספירין התחבולה שלו. ולזאת הגם שהוא שונא גמור לזולתו וחפץ להרע לו ומי"מ ביכולתו להתלבש בלבוש אוהב נאמן, וזהו הנק' בעל תחבולה. ויש איש מזימות, והיינו שמתחכם וממציא דרכים שונים איך להפיק זממו הרע מהכח אל הפועל בחכמה יתיר', והיינו שהוא עוד גרוע מהבעל תחבולות, שהגם

שמכסה ומעלים ומסתיר כל כוונתיו הרעים, אבל מ"מ לא ימלט שלא יהי' ניכר אפס קצהו שאין תוכו כבדו. אבל האיש מזימות הוא מתחכם בזה אשר כל התחבולות יהיו מיוסדים על השכל הבריא ודרכים אשר בעיקרם הם אמיתיים, והיינו שבונה בנין שקר על יסוד אמיתי. והוא אשר יש כת בני"א האומרים ומה זה פלא על אלקות, אָט דָאָס, וואָס איז דָאָס פֿאַר אַ וואונדער פֿאַר אלקות. והיינו דכאשר רואים דבר פלא מפלאי הבורא ית' בענין הבריאות או בענין הפרנסה כנ"ל הם אומרים ומה זה פלא על אלקות, שהם מקטינים את הדבר שלא להתפעל מזה כלל ומגביהים ומרוממים את האלקות, ואומרים דלגבי הגבהות ורוממות האלקות אין זה פלא כלל, וממה מתפעלים. פון וואָס ווערט מען נתפעל, צו דען פֿאַר אלקות איז דָאָס אַ פֿלא אָז דער פֿאַר דָאָרף מען נתפעל ווערן, גיטאָ פון וואָס נתפעל ווערן. דוזה המזימה להוציא בכך של שקר מיסוד אמיתי. דלכאורה הנה זה שאומרים דלגבי אלקות אין זה פלא הוא אמת, הנה באמת כן הוא שלגבי אלקות אין זה פלא, אמנם לגבי האדם ה"ז דבר נפלא מאד, וא"כ הרי צריך להתפעל מזה וההתפעלות הלזאת הי' ראוי שתפעול על האדם להמשך אליו ית' ולהיות כל ענינו והפצו בזה ולא בשום דבר אחר. וזהו המזימה מה שמקטינים את הדבר של פלא ואומרים שאין ממה להתפעל. דהנה זה שאומרים דלגבי אלקות אין שום פלא הוא אמת, שהלא ידוע ומבואר הדבר בכ"מ שכל הגילויים אפי' היותר נעלים אינם תופסים מקום כלל לגבי עצמות וכמ"ש עושה פלא, שגם פלא הוא בחי' עשי' לגבי' וכמא' הידוע ולא זהו עיקר האלקות מה שהעולמות מתהווים ממנו ומקבלים חיותו ממנו ית'. והן אמת דלגבי אלקות אין זה פלא כלל, אבל לגבי האדם ה"ז פלא, והרי האדם מתפעל מדבר שהוא חידוש ונפלא אצלו, וכמו בגשמי' כשרואה דבר פלא הרי מתפעל מזה אף שאצל הזולת אין זה דבר חידוש כלל ולא דבר נפלא כלל, מ"מ כאשר אצלו הוא דבר פלא ה"ה מתפעל מזה מאד ונמשך ונדבק בו וחפץ ומתאוה מאד אל הדבר. אשר כמו"כ הי' צ"ל בענין אלקי, דכשרואה דבר נפלא בא' הענינים הנ"ל הן בפרנסה והן בעניני בריאות הנה מאחר שהענין נפלא מאד הרי צריך להמשך ולהדבק בו ושכל חפצו יהי' רק בזה שהוא כוונת הבורא ית'. אשר באמת הנה גם המתחכם לומר כנ"ל יודע ג"כ שצריך לחשוב רק מה שלגבי האדם הוא דבר חידוש ונפלא וכמו בגשמי' כנ"ל. אלא שרוצה לומר כן להיותו ערום ואיש מזימות, וכל כוונתו אינו אלא בכדי לקרר שענין אלקי לא יפעול התפעלות ח"ו (ה' ישמרנו מהם).

והנה יש עוד אופן בפעולת עמלק שהוא בתכלית הדקות עד אשר כמעט לעוצם דקותו אינו נרגש סבתו (עס פילט זעך גאָר ניט מקורו כלל). והיינו דאינו דומה לכת המתחכמים, דהגם שהם בעלי מזימה ובונים דבריהם על יסוד של אמת אשר בזה הם חלוקים מכת הא' שהם רק בעלי העוזה וחוצפה בלבד ומבטלים כל ענין אלקות להכחיש ולבטל את הדבר הנראה ברור לעין כל, משא"כ כת הב' כת המתחכמים בונים דבריהם על יסודי

שכל אמת, והגם שנעשה כל זה בתחבולה וערמה אבל הוא במזימה נסתרה ונעלמה שבהם מתחכמים יותר מכמו הבעלי תחבולות הפשוטים. אמנם בכל זה סוף כל סוף גראה וניכר כוונתם הרעה שהוא לנגד לאלקות. אבל יש עוד אופן שהוא בתכלית הדקות שאינו ניכר כלל. והוא דיש מי שעוסק בעניני חכמות אלקות ויודע ומבין במה שעוסק (ער פארשטייט אין דעם וואָס ער טוט) ומשיג את הענינים היטב (ער נעמט צו די סברות בשכלו גאַנץ גוט) וישר הדבר בעיניו, דער ענין אין וואָס ער טוט איז עם גיפּעלין, היינו דענין אלקי יקר בעיניו, דלהיותו מבין את הענין עם סברותיו בטוב, פארשטייט ער די טייערקאייט פון דעם ענין, אבל אינו מניח שיפעול עליו להשתנות במהותו כלל. דהנה כל ידיעה והשגה הרי בהכרח פרעל איזה התפעלו', יעדער פארשטאַנד מאַכט דאָך אַ שינוי בהאדם. דלא מבעי דאינו דומה קודם שידע את השכל ההוא לאחר שידוע אותו, אלא אפילו הריבוי והמיעוט בשכל עושה שינוי בהאדם. וכמו שהוא בשכל בכלל שעושה שינוי בהאדם, הנה במכש"כ בידיעה והשגה אלקית שצריך לפעול עליו התפעלות מורגשת, אַ התפעלות מיט אַ דער הער דהתפעלות הלזאת צריכה להוציא אותו ממעמדו ומצבו הראשון שהי' קודם שנתפעל מידיעתו והשגתו זאת, וישתנה במהותו להיות קרוב ודבוק לאלקות. דהלא כך היא המדה בכל דבר שכל שהידיעה וההשגה פועלת בו הקירוב והדבקות, וואָרום לאחר אַז ער פארשטייט די זאָך פועלט דאָס אויף עם אַז ער זאָל ווערין נעענטער און צוגעקלעפטער צו דער זאָך. ומכש"כ בידיעה והשגה אלקית שמבינה בטוב, און דיא זאָך איז באַ עם טאייער הרי מחויב הדבר שיהי' קרוב ודבוק בהענין האלקי, דאז הנה במילא צריך לצאת ממעמדו ומצבו הראשון ולהשתנות במהותו. ואנו רואים במוחש שהוא אינו משתנה כלל, דהגם שעוסק בחכמות אלקות ויודע ומשיג את הענינים בטוב עד כי יקר אצלו הענין האלקי שמבין ומשיג, והי' בכל מהותו ומציאותו הקודם בלי שום שינוי כלל, עם איז אויף עם ניט פועל קיין שום שינוי און ער שטייט אויף דעם זעלביגען מעמד ומצב פון זאינע ענינים הטבעיים און זאינע רגילות ווי פריער. דלכאורה א"מ כלל מפני מה אינו פועל בו. אלא טעם הדבר הוא לפי שאינו מניח שיהי' הדבר נוגע אליו לעצמו ומהותו, ער דער לאַזט ניט אַז דיא זאָך פון דער ידיעה והשגה וואָס ער פארשטייט אין ענין אלקי זאָל אַן רירן זאיין מהות ומציאות. ויובן זה יותר ממה שאנו רואים דיש כמה בני אדם שהם יודעי ספר ויודעים כמה הלכות בהנוגע לתפלה בצבור ושלא לשוח בתפלה עניית אמן ואמן יהא שמיי' רבא, ושמיעת קה"ת נטיי ועוד. ומ"מ הידיעה שיוודעים אינו נוגע אליהם כלל, ועוברים על זה בשאט נפש. והגם שיוודעים את ההלכה ויודעים גם האמור בזה בתוכחה רבה, ומ"מ אינם מתפעלים מזה כלל ובמרדם הם עומדים ומשיחים בעת התפלה וקה"ת ואינם עונים אמן ואינם נוהרים בנטיי וכו'. וכששואלים אותו מדוע אתה עובר על הכתוב בתורה הלא ידעת שאסור לשוח בתפלה וצריכים לענות אמן כו'. הוא עונה שיוודע אבל הוא אינו מתפעל מזה, ער ווייס אַז מי טאָר ניט נאָר ער ווערט דער פאָר ניט נתפעל. והנה פשוט הדבר הוא

מפני שאין לו יראת אלקים. אבל הוא חושב שהוא בעל שכל, שלדעתו הבעל שכל אינו נותן לבו על דברים קטנים כאלו. ובאמת הנה זה מה שאינו מתפעל ממה שכ' בשו"ע ועובר ע"ז בשאט נפש הוא העוה וחוצפה דחוצפת עמלק, והיא מדריגה נמוכה, היינו שבקלי' עמלק גופא הוא מדרי' נמוכה שנק' בשם כלב וכדאיתא במד"ר ומה הכלב הזה אין רודים אותו אלא במקל הנה כמ"כ לאנשים בעלי העוה וחוצפה הנ"ל צריכים לרדותם במקל לאמר לו רשע רע ובזוי עד כי יסור מאולתו. והסבה לזה הוא לפי שהידיעה שיודע אינו מניח שיהי' נוגע לעצמו בהנהגתו, אמנם זה במדריגה נמוכה, וכמ"כ הוא באופן גבוה יותר שעשה הסכם חזק בנפשו אשר לא ישתנה ולא יהי' ניזון ממקומו (והוא קליפת עמלק בהתערבות דקליפת גסות דהמן כו') וההסכם הזה פועל שכל מה שלומד ויודע ואף שמתפעל במוחו ע"ז לא יפעול על חומריותו (או דמשו"ז בנקל לו לא להניח שיפעול על מהותו). וזה אינו ע"פ טעם ודעת כלל כ"א מצד העוה דקליפת עמלק הן בעצם ההסכם והן מה שאינו מניח שהענין האלקי יפעול עליו כו'. ובכלל זה ג"כ הו"ע הקרירות, דמי שהוא קר בטבעו אינו מתפעל משום דבר, וסבת הקרירות הוא מקלי' עמלק אשר קרן בדרך דמפרש במד"ר לשון קרירות, וכמו שפרש"י, והיינו שמקרר כל ענין אלקי שלא יתפעל מזה אלא שבקרירות הקר אינו מרגיש זה. והיינו מפני שכבר נגלם ונעשה מציאות דבר הנק' קר ואינו מורגש הסבה. אבל בעצם הוא מצד הקרירו' דעמלק שמקרר כל התפעלות אלקי. ועז"א ואחריתו עדי אובד דקלי' עמלק אין לו שום תיקון כלל.

וביאור הענין הוא. דהנה ידוע דבמדות רעות יש ב' ענינים הא' כח המתאווה שאינו דוקא להתאוות עשיית דבר עברה זו כ"א רק כח המתאווה בעצם בתוקף הרצון שבאמת בכח המתאווה זה יכול להיות באהבה עזה לאלקות, ורק הלבושים של הכח המתאווה והוא תואר וציור הרע שמצייר בהכח המתאווה והוא כשכבר מתאווה תאוה שיש כאן רצון פרטי שרוצה בדבר תאוה זו וכן האותיות שמחשב ומהרהר בהם או שמדבר בהם ובפרט העשי' שכולם הם לבושים אל הכח המתאווה שהן רע בעצם ובהם אינו שייך שום תיקון ובירור כלל כ"א לדחותם ולהעבירם לגמרי וכידוע בענין התשובה שצ"ל עקירת הרצון שיעקור רצונו לגמרי מהדבר תאוה ובוה הוא מעביר ומדחה את הרצון הזר במה שעוקר רצונו מזה, וכן האותי' דמחו"ד צריך להעביר לגמרי והוא ע"י הדמעות שבוכה במר נפשו על החטא ועון בזה מכבס את הנפש מאותיות המחוד' וכמ"ש במ"א ע"פ חומת בת ציון הורידי כנחל דמעה דחומת בת ציון הן אותיות המחשבה שחשב והרהר ברע וצריך להורידי דמעות ע"ז ועל ידי הדמעות ה"ה מכבס את הנפש מהם ומכ"ש גוף העשי' שצריכה דחי' לגמרי וז"ע וידוי דברים שמתוודה על חטאו שע"ז מדחה גוף הקטיגור שנעשה ע"י החטא ח"ש קחו עמכם דברים ושובו אל ה' שלתשובה צריכים ג"כ וידוי דברים בכדי להעביר גוף הדבר, וכל אלו הג' לבושים דמחו"ד צריכים דחי' והעברה לגמרי אבל עצם כח המתאווה יכול להתהפך לאלקו' דהנה איתא במשנה בכל לבבך בשני יצריך

שגם היצה"ר יבא לאהבה את ה' ולכאורה איך היצה"ר יתהפך לאלקות. אך הענין הוא דהנה יצה"ר הוא כח המסית להתאוות תאוה כי יש אמצעי בין הכח המתאוה ובין ציור הרע דרצון רע הנ"ל והוא כח המסית שמעורר את הכח המתאוה להתאוות תאוה וע"ד עינא ולבא תרין סרסורי דעברה שהן ממוצעים בין כח המתאוה לפעולת הרע דעין רואה והלב חומד וכמו"כ העין הוא ממוצע בין הכח המתאוה לחמדת הלב שע"י ראיית העין מתעורר באה' ורצון והיינו מפני שבראי' יש התלבשות תענוג כמ"ש במ"א וע"י התענוג (דעם גישמאק) שיש לו בהדבר ה"ה מתעורר להתאוות לזה ולכן אנו רואים שיש מי שרואה דבר תאוה ואינו מתעורר כלל לזה, ויש מי שמתעורר כו' והיינו דכשאין לו תענוג בהדבר אינו מתעורר בתאוה לזה וסבת ההתעוררות הוא מצד התענוג כו', והתענוג הזה (בל"א דעם גישמאק אין ענינים גשמיים) יכולים להפך לאלקות שיהי' התענוג שלו באלקות לבד וכמ"ש לבי ובשרי ירננו אל אל חי דרינון הוא ענין התענוג והוא שהלב ובשר הגשמי דנה"ב ירננו שגם הנה"ב יהי' התענוג שלו באלקות והיינו שע"י ריבוי העסק בעניני אלקי' בהשגה ובהתבוננות בהעמקת הדעת יכולים לפעול שגם הנה"ב יהי' כל תענוגו באלקות ויתעורר בזה דוקא ובה יחפוץ כו' וזהו בכל לבבך בשני יצריך שגם היצה"ר ישוב לאהבת ה' דיצה"ר הוא כח המסית ועם היות שמסית לעשות הפך רצה"ע ויש לו תענוג (גישמאק) בדברים הגשמי' דלכן נק' יצר הרע מ"מ אינו רע גמור עדיין והוא רק המעורר לרע אבל בעצם אינו רע עדיין וכידוע ג"כ שהיצה"ר אינו רוצה באמת שישמעו אליו וכמ"ש בזהר תרומה דקמ"ג ע"א מהמשל דזונה עם בן המלך כו' ולכן יכולים להפכו להיות ואהבת בכל לבבך שגם היצה"ר ישוב לאהבת ה' בגילוי ולא בהסתר פנים כמשל הזונה כו' ונמצא דבז' אומות שהן המדות רעות שייך בהם בירור כו' אבל קליפת עמלק אי"א שיתברר כי הרי קליפת עמלק הוא שידוע את רבונו ומתכוין למרוד בו שרוצה להיות נפרד ומנגד לאלקות ואין כאן איזה מדה או תאוה פרטיות כ"א לנגד לאלקות והוא מצד העזות והחוצפה בעצם כנ"ל, א"כ מה יכולים להפך כוונה זו הרי כוונה זו היא כענין התואר וציור הרע שבמדות רעות שגם הם א"א שיתבררו כ"א בדרך דחי' דוקא לגמרי מכל וכל, ועד"ז הוא בקלי' עמלק (שהוא עצם הרע הגמור) שא"א לבררו בדרך בירור כ"א כמו כלי חרס דשבירתו הוא תקנתו שאינו מועיל לו שום הכשר כ"א שבירה וכן קלי' עמלק אינו מועיל לו שום תיקון ובירור אלא איבוד לבד ואיבודו זהו תיקונו וזהו ראשית גוים עמלק כו' דעמלק הוא ראשית לכל הגוים וגם הוא אחרית דכל הגוים הו"ע פעולת הרע ר"ל דהמדה רעה כשבאה לידי פעולה היא מתגברת ביותר מכפי שהמדה היא מקודם וכמו בהמדבר דברי כעס הרי בהדיבור מתגבר הכעס ביותר מכמו שהוא בלב שאנו הוא בעולם ואינו בהתגברות כ"כ אבל כשבא לידי התגלות הוא מתגבר ומתלהב ביותר כו' ועמ"ש הר"ח שער עונה ספ"ה השתיקה מבטלת הכעס וגם קול גמון ולכן כשיראה האדם שכעסו מתגבר ישתוק כו' הרי כשמדת הכעס היא בלב לבד אינה בהתגברות ועוד מתבטלת ובמשך הזמן כשירגיל א"ע לשתוק בעת כעסו מתחלש אצלו מדת הכעס ותבטל מדת

הכעס לגמרי, משא"כ כשמדבר בכעסו או מתגבר, ביותר ולא תתבטל כלל כו', והוא בדבור וכ"ש במעשה דבפעולת הרע ר"ל מתגבר הרע הרבה יותר מכמו שהוא בלב, והתגברו' הזאת הוא מתוקף הרע בעצם שבנפשו דנעוץ תחלתן בסוף מעשה דוקא כו' וז"ע אחרית הגוים שזוהו הראשית דתוקף הרע דקלי' עמלק כו', ולזאת שניהם המה עדי אובד שאין בזה שום תיקון כ"א איבודם זהו תיקונם חתו זכור את אשר עשה לך עמלק שצ"ל זכירת עמלק וענין הזכירה הוא שזוכר ורע בעיניו הרע דעמלק ודואג בנפשו ע"ז שנמצא אופן רע כזה שאינו נכנע מאור האלקי ואדרבא עומד לנגד שלא יפעול האור האלקי שום התפעלות והתעוררות כלל, והדאגה הזאת שדואג ומתאנה על זה הרי זה שובר ומאבד קליפת עמלק וזה זכרוניכם משלי אפר דשתי זכירות הם ועל ידי הזכירה הנה עי"ז ממשיך להיות מחה אמחה הו' זהירים בהם ע"ד אבך במאי הוי זהיר טפי שהוא ענין הזוהר (גילייכט) אם עשיתם כך אתם מבניו של אברהם דעמלק הוא מנגד לאלקות ואברהם פרסם אלקותו ית' מיט גילוי אלקות און אמונה פשוטה מאבדים את עמלק ובאם לאו התקינו עצמיכם לשעבודה של מצרים שהוא ענין שעבוד גלות במדות רעות שהם באים בכחו של עמלק, וזהו זכור כו' בדרך בצאתכם ממצרים דישנו עמלק כזה שהוא נוגע (ער רירט אן) בדרך היינו בדרכי התורה אויף תורה איז ער מסכים נאך דרכי התורה והמצוה אט דאס וייל ער ניט והוא קליפה דקה ביותר וזה בצאתכם ממצרים דבזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים ועמלק מנגד לאמונה פשוטה וחיות באלקות והעצה לזה הוא הזכירה שיש מציאות רע בתכלית הדקות שהוא מנגד לאלקו' ואופן התנגדותו אינו נגד התורה שהוא בעל שכל ויודע תורה אלא שהוא נגד האלקות שבתורה ועל ידי הזכירה שזכרים שישנו מציאות רע כזה הנה עי"ז גופא הוא מתבטל.

בס"ד, ב' ניסן, רפ"ז

פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד, וארז"ל (בי"ב יו"ד ע"ב) שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כחה של צדקה אמר צאו וראו מה פירש דוד אבא פזר כו' בכבוד וצריכים לומר דבפסוק זה מרומז כל כחה של צדקה, דהנה המפרשים פרשו צדקתו עומדת לעד קאי על עולם הבא, קרנו תרום בכבוד קאי על עולם הזה דכל זה הוא על ידי פזר נתן לאביונים, ולהיותו כולל עולם הזה ועולם הבא הרי מרומז בו כל כחה של צדקה, וצ"ל דמאחר דצדקתו עומדת לעד קאי על עולם הבא וקרנו תרום בכבוד קאי על עולם הזה הרי הי' צ"ל סדרן באופן אחר דתחלה הי' לי' למימר קרנו תרום בכבוד הכוונה בעולם הזה, ואחר כך צדקתו עומדת לעד לעולם הבא, ואם כן לכאורה אינו מובן סדר הכתוב, אלא בהכרח לומר דשיעור הכתוב הוא דעל ידי זה מה שפזר נתן

לאביונים הנה לבד זאת דצדקתו עומדת לעד לעולם הבא הנה עוד זאת דקרנו תרום בכבוד בעולם הזה, וצ"ל מהו"ע הקרן שנתרומום בכבוד דוקא, אך הענין הוא דהנה איתא בנח"א דר"ח ע"א כד ברא קוב"ה עלמא קאים לי' על סמכא חד וצדיק שמו, והאי צדיק איהו קיומא דעלמא ודא איהו דאשקי וזן לכילא דכתיב ונהר יוצא מעדן וגו' ובג"כ פזר נתן לאביונים דא צדיק, צדקתו עומדת לעד דא כנס"י דבגין כך איהי קיימא ברזא דשלם בקיומא שלים, ובזח"ג דקנ"ג ע"ב אי' פזר נתן לאביונים מאי פזר כמד"א (משלי י"א) יש מפזר ונוסף עוד וכו' האי קרא הכי מבעי לי' יש מפזר ויוסף עוד מאי ונוסף אלא ההוא אתר דשרי' בי' מותא הוא גרים לי' דיתוסף מחיים דלעילא לאוספא לי' וכו' ולא רקא ברכאן לעילא ותתא, והיינו דע"י ירידת הגשמה להתלבש בגוף ונהי"ט בעלמא דין, דהיא עלמא דמותא ומתגבר ומזכך ומברר, והוא במדריגת צדיק הנה על ידי זה גרים דיתוסף מחיים דלעילא, ולא רקא ברכאן לעילא ותתא, ולהבין זה ילה"ק תחלה מה שאמר רבינו ג"ע (באגה"ק) איתא בזוה"ק דצדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיהי כו', וצ"ל תינח בעולמות עליונים אשתכח יתיר בעלותו שמה אבל בעולם הזה איך אשתכח יתיר, ויש לתרץ ע"ד מה שקבלתי על מאמר רז"ל דשבק חיים לכל חי כנודע שחיי הצדיק אינם חיים בשרים כ"א חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה כו', והנה בהיות הצדיק חי על פני האדמה היו שלשה מדות אלו בתוך כלי ולבוש שלהם בבחי' מקום גשמי שהיא בחי' נפש הקשורה בגופו וכל תלמידיו אינם מקבלים רק הארת מדות אלו וזיון המאיר חוץ לכלי זה ע"י דבורו ומחשבותיו הקדושים וכו', אבל לאחר פטירתו לפי שמתפרדים בחי' הנפש שנשארה בקבר מבחי' רוחו שבגן עדן שהן שלש מדות הללו, לפיכך יכול כל הקרוב אליו לקבל חלק מבחי' רוחו שבגן עדן הואיל ואינה בתוך כלי ולא בבחי' מקום גשמי כו' הלכך נקל מאד לתלמידיו לקבל חלקם מבחי' רוח רבם העצמי שהם אמונתו ויראתו ואהבתו אשר עבד בהם את ה' ולא זיום בלבד המאיר חוץ לכלי כו', ובחי' זו הראשונה שנשארה למטה בגן עדן התחתון במקומו ומדריגתו הראשונה היא המתפשטת בתלמידיו כל אחד כפי בחי' התקשורתו וקרבתו אליו ובחי' ובמותו באהבה רבה כי המשכת כל רוחניות אינה אלא ע"י אהבה רבה כו' בהכנה רבה ויגיעה עצומה לקבל שלש מדות הללו כדרך שהורה רבו וכמארו"ל יגעת ומצאת תאמין כו', והארת אורות עליונים אלו מאירה על כל תלמידיו שנעשו עובדי הוי' ע"י תורתו ועבודתו והארה זו שעליהם מלמעלה מכנסת בלבם הרהורי תשובה ומעשים טובים, וכל המעשים טובים הנולדים מתארה זו כו' נקי גדולי גדולין כו' כדאי' בתיקונים על מרע"ה שאחר פטירתו מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא לששים רבוא נשמות כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים רבוא כוכבים, דחיי הצדיק הם חיים רוחניים ובחיים חיותו על פני האדמה הם מוגבלים בכלי, אבל לאחר הסתלקותו, הרי אורו מתפשט בכלל ובפרט על כל תלמידיו שנעשו עובדי ה' על ידי תורתו ועבודתו, ועל ידי הכנה רבה ויגיעה עצומה יכולים לקבל שלש מדות הללו דאמונה יראה ואהבה מבחי' רוח

רבים העצמית, והיינו דעל ידי עבודה ויגיעה כדרך שהורו רבו מביא החיים רוחנים של רבו באמונה יראה ואהבה בחיים בשרים, בכל עניני עבודתו בלימוד התורה וקיום המצות בפועל ממש, שעל ידי זה נעשה התקשרות הגדולי גדולין עם שרשם ומקורם שהוא עצמות רוחו של הרב המתעלה בעילוי אחר עילוי להכלל בבחי' נשמתו שבגן עדן העליון בעולמות העליונים, אלא שזה מאיר עליהם בבחינת מקיף, אמנם מקיף זה נותן כח בהגדולי גדולין, להיות גם בהם כח הצמיחה בתוספות וריבוי עד אין שיעור.

קיצור. יקשה בסדר הכתוב ויפרש דע"י הצדקה צדקתו עומדת לעד לעוה"ב, וקרנו תרום בכבוד בעוה"ז, מעתיק לשון אגה"ק ביאור פכ"ז, ומבאר דחיי הצדיק רוחנים ובהיותו בגוף מוגבלים בכלים דאמונה יראה ואהבה, ובהסתלקותו אורו מתפשט וע"י העבודה תלמידיו גדולי גדולין מתקשרים ברוחו ונשמתו שבג"ע העליון.

והנה להבין זה, הנה ידוע דיש ג' מדריגות והם עולם שנה נפש, דיסוד הספר יצירה הוא על ג' מדריגות אלו דעולם שנה נפש, דתכלית כוונת הבריאה וירידת הנשמה הוא, להיות בירור וזיכוך העולם החומרי והגשמי, על ידי עבודה דוקא, והיינו שיהי' חיבור עולם ונפש, על ידי העבודה בהזמן ירידת הנשמה והתלבשותה בגוף, כידוע בענין ימים יוצרו, דלכל אחד ואחד הנה ימי חייו בעלמא דין קצובים לו, לפי המוטל עליו בחלקו בעבודתו בלימוד התורה וקיום המצות, שעל ידן ממשיך גילוי אלקות בעולם, וכידוע בענין משפט לאלקי יעקב, שיש דין ומשפט על בחי' ומדריגת הגילוי אלקות, שכל אחד ואחד ממשיך בעבודתו, ועל ידי זה נעשה עילוי נשמתו בצאת הנפש מן הגוף, ולזאת הנה ג' מדריגות אלו דעולם שנה נפש, הן יסוד כל ההשתלשלות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, להיות דכללות כולם הם תלויים בעבודת האדם דוקא בעלמא דין, דעל ידי עבודתו בלימוד התורה וקיום המצות בפועל ממש, הנה על ידי זה מוסיף אור בכל העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, והעבודה היא לזכך חומרית העולם הזה הגשמי להמשיך גילוי אלקות למטה, והיינו דבגשמיות העולם יהי' גראה וניכר ומוכן ומושג, דהעיקר הוא חיות האלקי ואין עוד מלבדו, דהנה עולם הוא מקום, והמקום הוא מציאות דבר מוגבל, בהגבלה דששה קצוות מעלה ומטה מזרח ומערב צפון ודרום וכמאמר אי אפשר לעולם בלא רוחות שהם ההגבלה דששה קצוות, ושנה הוא זמן, והנה עולם שהוא מקום, הרי אין הכוונה רק על המקום הגשמי והוא שנאמר דדוקא מקום גשמי הוא מקום אלא דגם החיות המתלבש בהמקום ה"ה ג"כ בכלל עולם שנקרא בשם מקום, ויובן זה מהאדם, דהנה האדם הרי אברי הגוף הם גשמים, והם תופסים מקום ממש כמו המקום דעולם, אמנם כל האברים הרי הם פועלים איזה פעולה, דהרי לא יש אבר שלא יפעול דבר מה, ופעולתו של האבר הוא גם כן גשמי, וכמו כח התנועה ביד וכח ההילוך ברגל, וכן כח הראי' בעין ושמיצה באוזן, עד גם כח השכל במוח

שבראש. הכל הם פעולות גשמים, שהשכל משכיל השכלות גשמים, והראי' רואה ראי' גשמית, דבזה הרי כחות הנעלים משתוים לכח המעשה, דכשם שבכח המעשה הרי התנועה פועל בדבר חומרי להסיעו ממקום למקום, וההילוך הוא בשטח גשמי, הנה כמו כן הראי' וההשכלה הם בדברים גשמים, והנה כחות הנפש הם רוחניים ואינם נתפסים בגשם להיות כמוהם ממש, וכמו כן השכל שבנפש ה"ה כח רוחני שאינו בבחי' גשם כלל, והוא על דרך כמו השגת הגשמות בגן עדן, דצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, ה"ה מתעסקים בלימוד התורה, ובמאמר קמפלגי במתיבתא דרקיץ שזוהא ג"כ שכל והשגה, אך הוא השגה רוחנית, וכמו כן הוא בכח השכל הרוחני שבנפש, וכן כח הראי' שברוחני' הנפש ה"ה ראי' רוחנית והיינו שרואה הכרוזים העליונים, וכמאמר אף על גב דאינהו לא חזי מזלייהו חזי, שזוהו בחי' מקיף שבנפש שרואה ראי' אלקית, אמנם כאשר הכחות מתלבשים בהאברים ה"ה באים בהגשמה להיות גשמי', והיינו דגם החיות המתלבש בהאבר הוא פעולה גשמי', והוא על ידי הגידים שהן ממוצעים שעל ידם בא החיות הרוחני של הנפש בחיות בשרים בהאברים כל אבר ואבר לפי ענינו, דהנה כתיב כי הדם הוא הנפש, שאור וחיות הנפש מלוּבש בדם, אמנם בהתלבשות זו של החיות הרוחני בדם (שהוא דם היותר מובחר והוא הרביעיית דם שהנפש תלוי בו) הוא חיים רוחני' עדיין, ועל ידי הגידים בא בחיים בשרים, וזהו עולם שנה נפש, דעולם שהוא מקום, והיינו דגם החיות המתלבש בעולם בכלל הוא בכלל מקום, והתחברות הנפש עם עולם הוא על ידי שנה שהוא זמן כדוגמת הגידים המביאים את החיים הרוחניים להיות בחיים בשרים, והנה בבנין גוף האדם הרי יש ג' ענינים בשר גידים ועצמות, דעצמות הן עצמי' האדם דעיקר בנין גוף האדם הם העצמות שבו, ובשר הוא לבוש המלביש את העצמות וכמ"ש (איוב י' י"א) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשכנני, שהבשר הוא לבוש אל העצמות כדוגמת העור שהוא לבוש על הבשר וההתחברות של הבשר והעצמות הוא ע"י הגידים, והנה כמו שהוא בבנין הגוף, והיינו דבגשמיותו של האדם הרי יש ג' ענינים אלו עצמות ובשר והתחברותן הוא על ידי גידים שהם המדריגה הממוצעת המחברם, כן הוא גם ברוחניותו של האדם שהן כחות הנפש יש ג' ענינים אלו שהם כמו עצמות ובשר וגידים, וכמו בענין המוחין דאי' בזהר גרמא בנויין על מוחא דאיהי מיא, והיינו שהעצמות הן בחי' מוחין (ולכן העצמות יש בהם מוח) והכוונה דהמוחין הם עצמי' מהות האדם, ופי' ענין המוחין בעצם הוא שתופס את הענין בהפשטה ולא בהלבשה בלבד, דהנה כל דבר השכלה ה"ה באה מלוּבש באיזה ענין שכלי אמנם הרי ישנו אור ההשכלה כמו שהיא קודם התלבשותה בענין, הנה ענין המוחין בעצם הוא שתופס את אור ההשכלה כמו שהוא בעצם, וכן בהרגשת דקות הענין הוא ג"כ עוד טרם שבא בהתלבשות בדבר מה, והיינו ער נעמט אן און ער דער הערט די רייכקייט און די ליכטיקייט פון דעם ענין, ווי איידער עס איז נאך אן געטאן אין א זאך, וזהו שכלי בעצם דאָס הייסט אן א שכלי

בעצם הערט אין יעדער ענין שכלי די רייכקייט און די ליכטיקייט פון דעם ענין, דער פאר קומט בא אים ארויס יעדער ענין שכלי איידיל, והיינו בבחי' הפשטה ואינו בחי' התלבשות ממש, הכוונה דגם שבעת ההשכלה הוא בהלבשה בענין זה, הרי מ"מ אינה הלבשה גמורה און ער קאן אין דעם אור ההשכלה דער הערין נאך איין ענין אויך, והשכלי בעצם הוא עצמות מהות האדם, והתחברות השכל עם הלבוש החיצוני הוא על ידי אמצעות מדרי' ממוצעת המחברים.

קיצור. יבאר דעולם מקום, שנה זמן, נפש גילוי אלקות ומסביר דגם החיות המתלבש בהמקום הוא מקום, ומטעים מהאברים הגשמי' ופעולתם הרוחני' עצמות ובשר התחברותם ע"י הגידים, עצמות מוחין עצמים, שכלי בעצם, השכלה עצמות, השגה בשר והתחברותם ע"י מדריגה ממוצעת.

ויובן זה בעבודה הרוחנית בג' לבושי הנפש המחשבה דבור ומעשה בקיום התומ"צ, דהנה ידוע דמחור"מ הן ג' מדרי' בשר גידים ועצמות, דמח' הוא עצמות, דהנה מחשבה היא הכוונה הרוחנית דזהו העצם שכלי כמו שהוא בדקות הענין, כי גילוי השכל הוא במחשבה, ועם היות דמחשבה ה"ה ג"כ אינה אלא לבוש אל הנפש בלבד, ומ"מ ה"ה לברש פנימי שמתאחד עם הנפש, ולכן המחשבה משוטטת תמיד, ולהיות שהמחשבה היא לבוש הפנימי לכן הנה בה מתגלה ומתלבש השכלי כמו שהוא, וזהו שהמחשבה היא עצמות והיינו שהיא הכוונה הרוחני' ומעשה הוא הלבוש החיצוני שבא בהגשמה במעשה המצות, דמצות הרי צריכים להיות בעשי' בפומ' דוקא, וכמ"ש (דברים ז' י"א) ושמרת את המצות ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם, וכתוב (שם י"ב) ושמרתם ועשיתם אתם וגו' וצריך להיות התחברות הכוונה עם העשי' והוא שיהי' חיות בעשיית המצוה, והיינו דבכדי שיהי' חיות בעשיית המצוה זהו ע"י הכוונה דוקא, דמצוה בלא כוונה היא כגוף בלא נשמה, דכשם שבגוף ונפש הרי החיות הוא מהנשמה, הנה כמו"כ הוא בעשיית המצות דהכוונה היא הנותנת חיות בהמצוה, ומה שאומרים כאן כוונה אין הכוונה כאן על הכוונה פרטית של המצוה בהמשכות והגילויים שעייז בלבד, דידוע דבכל מצוה ומצוה יש כוונה פרטית לפי ענין המצוה ההיא, כמו במצות תפילין שהנחתן הוא בזרוע יד שמאל כנגד הלב, והרצועות כרוכים על היד, וכריכתן לבד הז' כריכות הם הג' אותיות של שם שד"י, ועל הראש במקום המוח דחכמה ובינה, והרצועות מקיפים גלגלתו והקשר בסוף מקום מוח הדעת ונמשכים והולכים מלפניו עד רגליו, וידוע דכוונת מצות תפילין הוא לשעבד הלב והמוח שיהיו מוחו ולבו נתונים בתורה וקיום המצות, ועי' בא הרמו בפרטי עניני מצוה זו שהנחת התפילה היא על היד שידיו יהיו נשמעים אל הלב, ועל יד שמאל דוקא ורצועות הראש שהם גילוי המוחין בכלל ומוח הדעת בפרט צריכים להגיע עד הרגלים, שיהיו כל הילוכיו עפ"י התורה שהיא חכמה, וכן בכל מצוה ומצוה יש כוונה

פרטית, ויש כוונה כללית, וכאן המכוון בענין הכוונה היא הכוונה אלקית, והיינו ההשגה וההתבוננות אלקי' וכל השגה והתבוננות מולידה התעוררות אהוי"ר, ולזאת כאשר יתבונן היטב בהענין האלקי שהיא מצות ה' הרי יתעורר באהוי"ר ואזי הנה עשיית המצוה היא ברצון וחשק ובחיות גדול, וכמ"ש בספ"ב והמקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו כו', ובאמת הנה ע"י הקדמת הכוונה זו הכללית הרי ממילא יש שם גם הכוונה פרטית השייך לכל מצוה ומצוה בפרט, וצריך להיות התחברות הכוונה הרוחני' עם המעשה בפו"מ, וכן צ"ל אצלו חיוב המצוה היינו שנפשו ורצונו יחייבו עשיית המצוה, עם דארף ועך בא אים זייער מאַנען די עשיית המצוה, דאו הוא מדקדק בעשיית המצוה, ולא רק העשי' בלבד, כ"א דקדוקי מצוה וזהירות יתירה, שזהו דוקא כאשר רצונו מחייב עשיית המצוה, וכמו שנראה במוחש בגשמי' דכאשר האדם צריך לעשות דבר שנצטוה לעשותה, ה"ה עושה הדבר ההוא ומקיימה כפי הכרח מילוי הציווי ואינו דומה כלל לכאשר עושה איזה דבר שנפשו ורצונו לזה, דכאשר עושה איזה דבר שרצונו בזה ה"ה מדקדק בזה יותר, ומלבד זאת שמגעגע מאד שיבא הזמן לעשות הדבר ההוא, ומצפה ומיחל על זה בכליון לב ונפש, הנה בבוא זמן עשיית הדבר ההוא חביב ויקר לו במאד מאד כל פרט ופרט כמו הכלל כולו, וטעם וסיבת הדבר הוא מפני גודל חפצו ותשוקתו בהדבר ההוא, ואס די זאך מאַנט זעך בא אים זייער, וכמו כן הוא בעשיית המצות דכאשר יש אצלו חיוב המצוה וענין החיוב אינו שהוא רק מה שמחוייב עפ"י הציווי דאו הנה קיומו את המצוה הוא רק מה שעושה כדי לפטור מחיובו, כ"א כאשר רצונו ונפשו בזה, עם מאַנט זעך בא אים זייער די עשיית המצוה או הוא מחכה ומצפה על זמן חיובה עפ"י התורה, דכל מצוה ומצוה, ה"ה קבועה ומוגבלת בהגבלת הזמן ומקום, דמצות הרי עיקר בהם הוא העשי' והפועל ועשייתן הוא במקום וזמן מוגבל דוקא, ומפני גודל תשוקתו בחפץ ורצון פנימי, בעשיית המצות ה"ה מחכה ומצפה על כל מצוה ומצוה בפרט על זמן חיובה, ובמילא מובן דכאשר עושה את המצות ה"ה מדקדק בכל פרטי' ועניני' באהבה וחיבה גדולה והתחברות הלזאת דכוונה הרוחנית שבמחשבה עם המעשה בפו"מ הוא ע"י הדבור והיינו דבור דתפלה, ועם היות דתפלה היא כוונה וכמא' אם כיון לבו יצא הרי דתפלה היא כוונה, אמנם זהו שהכוונה באה בדבור, ועי"ז געשה התחברות הכוונה הרוחנית עם המעשה הגשמי, והיינו דבעשי' הגשמי' של עשיית המצות דעיקר מצותן הוא בקיום בפו"מ דוקא, הנה יאיר בהם החיות הפנימי' דהכוונה הרוחנית שבמחשבה, דזהו ע"י הדבור דתפלה, דדבור זה מחבר הכוונה הרוחני' עם מעשה הגשמי בעבודתו כל היום אשר יתאימו אל הכוונה הפנימי'.

קיצור. יבאר דמחוד"מ בשר גידים ועצמות, מח' עצמות, מצות עיקרם בפועל והכוונה היא הנשמה, מסביר מצות תפילין לשעבד הלב והמוח, ובפרטיות בקישור היד אל הלב, והשפעת המוח גם על הפועל שיהי' בחיות ויבאר ענין הקיום בחיבה, הדיבור דתפלה מחבר הכוונה והפועל.

וביאור הענין הוא דהנה זה דעל ידי הדבור דתפלה נעשה התחברות הכוונה הרוחנית עם העשי' בפועל, והיינו שבעשיית המצוה בפומ' מנהגיה' בזה חיות פנימי מהכוונה הרוחנית, הוא ע"י העבודה בתפלה דוקא, דהנה התחברות הכוונה עם המעשה זהו דוקא כאשר העבודה היא בהתעסקות עם הנהג'ב, והיינו דלבד זאת דתחלה צריך לידע פרטי עניני ציור הנהג'ב שלו הנה עוד זאת אשר ההתבוננות שלו תהי' בענינים כאלו שיכולים להיות מושג גם לנהג'ב, והיינו שגם השכל הטבעי יבין את הענין וירגישו. דאז הנה מהתעוררות האהבה של הנהג'א מתעורר גם הנהג'ב וכמ"ש ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וארז"ל בשני יצריך ביצ"ט ויצה"ר, ואזי המעשה היא כדבעי, דהנה כאשר העבודה היא בהנהג'א בלבד, אז הנה כשמבין ומשיג את הענין בטוב ובהנחה טובה וידוע דבהשגה כשהיא בהנחה טובה (אז עס לייגט זעך אפ בא אים דער ענין) הנה פירושו שמאיר אצלו הענין האלקי מ"מ הרי אחר כל זה (דהגם שמאיר אצלו הענין האלקי) יכול להיות שהמעשה בפומ' תהי' שלא כדבעי, והיינו שאינו בערך כלל לגבי מצבו בהבנה והשגה, וכאשר נראה בחוש בכמה בני אדם שהן יר"א, ועם היותם יר"א הנה מ"מ אינו מקושר ומחובר היראת שמים שלהם עם הפועל ממש, והיינו דיכול להיות שבפומ' יהי' לא כדבעי למהוי כלל, וכמו עד"מ בענין התפלה, דהנה לבד זאת שחסרים ידיעת ההלכה באסור ומותר, היינו בדיני אמירת ברכו וקדושה ועניית אמן איש"ר במקום שצריכים להפסיק או במקום שאין צריכים להפסיק, הנה עוד זאת שאינו נוגע להם הענין בפומ', ומקילים ראשם בשיחה, וכן בעניני קריאת התורה דחסרים פרטי ההלכות שבוה, וישנם המקילים בזה שלא מדעת, (וכמבואר בשו"ע אור"ח סי' קמ"ו) וכן בעניני נט"י לסעודה שיש בזה כמה דקדוקים בנקיות הידים בכלל, ותחת הצפרנים בפרט מדברים החוצצים לנטילה, ובאופן הנטילה והגעת המים בין האצבעות ופרקי היד כו' ואינם מדקדקים כ"כ, ובפרט בזהירות הידים בתוך הסעודה מדברים המטמאים את הידים, וכמו בנגיעת הידים בצואת האף וכה"ג וזה נמצא גם בעובדי ה' בתפלה בהתבוננות והשגה טובה ובהרגש הענין האלקי, ומ"מ אינם יודעים ההלכות בידיעה ברורה בהנוגע למעשה בפומ', כי אינם משימים לבם לענינים כאלו, וטעם וסבת הדבר הוא מפני שהתפלה אינה בהתעסקות עם הנהג'ב כ"א מצד הנשמה לבד, והגם שהם יראי אלקים, והם עובדי ה' שעוסקים בעבודה שבלב בתפלה, ומ"מ בקיום המעשה בפומ' אינם כראוי להיות ע"פ ההלכה שבתורה, דהסבה לזה כי ההתעסקות שלהם הוא מצד הנשמה בלבד, ואין זה עובדי ה' בנשמתן (דעובדי ה' בנשמתם הרי כל ענינם גם בעניני הגוף הוא כמו שהוא עפ"י תורה) כ"א גם כאשר העבודה היא מצד הנשמה, והיא בעבודה טובה כדבעי, והיינו דהנהג'א הוא בהתלבשות בהנהג'ט, דאז הרי ההתבוננות והשגה שלו היא בשכל הטבעי, היינו בענינים כאלו שהם מובנים ומושגים גם בשכל הטבעי, והיינו דגם שכל הטבעי מבין אותם ויכול להרגישם ומ"מ אינו פועל עליו שיהי' המעשה כדבעי, וטעם הדבר הוא לפי שאין ההתעסקות שלו ונתינת נפשו על

זה שיהי' מובן בשכל הטבעי, ואשר ההבנה בשכל הטבעי יהי' בשביל הנה"ב גם הוא יתעורר במדה טובה כ"א שהתעסקות שלו הוא דע"י שכל הטבעי יובן ויונח בהנה"ב הענין האלקי מצד הנשמה בלבד, והיינו דהנה"ב מבין שהנה"א משיג הענין האלקי, כאחד המבין אשר זולתו יודע את הענין ואליו אין זה נוגע כלל, ואין זה עבודה אמיתית דבעבודה כזו הרי יכול להיות דבעת עמדו בתפלה לא ירגיש כלל שמתפללים ואומרים ברכו וקדושה, כי הוא מסור ונתון כולו בהענין שהוא עוסק בו בשכלו ובהרגשו, ואין שומע ומרגיש דבר, ואחר התפלה הרי יכול להיות דלא ישים לבו לזה כלל וכנ"ל, וכן בעניני עולם הרי יכול להיות שאחר התפלה לא יאכל כלל כי אינו שייך לאכילה שהוא למעלה מהגשם לגמרי, אך כאשר יאכל לא ידקדק על עצמו בזהירות כנ"ל, והוא מפני שהכוונה גבהה מעלתה מהמעשה ובעת שהוא בהכוונה אינו שייך להמעשה, ואין אצלו שום חיבור וקישור המחשבה עם המעשה, ולכן הכוונה אינה מביאה אותו לידי זהירות, אבל כאשר העבודה היא בהתעסקות עם הנה"ב, והיינו דלא זו בלבד שהנה"ב יבין ויונח אצלו דהנה"א הוא משיג את הענין האלקי, כ"א זאת היא עבודתו אשר זה שהנה"ב מבין ומשיג יהי' אדעתא דנפשי', והוא שמלבד זאת שמתברר ומזדכך עי"ז הנה עוד זאת שמתעורר במדות טובות והנהגות ישרות דאז הנה נעשה התחברות הכוונה הרוחני' עם העשי' בפו"מ, והיינו דאחר התפלה ילמוד תורה ולימודו יהי' בדיני התורה בהנוגע למעשה בפו"מ, וידקדק בקיומן בזהירות יתירה, וכן בעניני עולם דלאחר התפלה יהי' נזהר בכל הדברים, ויתרחק מאד מכל דבר שיוכל להביא לאיזה דבר איסור גם בדקדוקי סופרים, ובזה מתחבר הכוונה עם המעשה, וכידוע דתפלה הרי עיקר ענינה הוא ההתעסקות עם הנה"ב ולפעול בו הביטול, ובזה נעשה התחברות הכוונה עם המעשה, וממשיך גילוי אלקות בנפשו ובחלקו בעולם, והוא כמשל הנר שמאיר להאיר את המקום החשך ואפלה ועש"ז נק' הנשמה נר הוי' שיהי' הגילוי דשם הוי' בעולם.

קיצור. יבאר דיש אופן בעבודה, בהנה"א מצ"ע שמבין ענין אלקי בטוב, ועניני קיום המצוה בזהירות חסר, ומהם גם מפני העדר ידיעת דיני התורה, ויבאר דהעבודה הוא ההתעסקות בבירור הנה"ב ע"י התבוננות בענינים המובנים גם להנה"ב שאז מתחבר הכוונה והפועל.

והנה בנר הרי יש בו ג' ענינים, והם השמן ופתילה והאור, דבכללות כולם הו"ע הנר, והנה הפתילה הוא מדבר הנשרף, ועם היות שהפתילה היא מדבר הנשרף ומ"מ הרי אינו מאיר. דישנה פתילה שהיא עוד דוחה את האור והיינו דהגם שהיא בטבעה דבר העולה באש ומ"מ אינה מקבלת אור, וישנה שהיא רק נחרכת באור שהאור מהבהב בה, וישנה שנשרף אבל היא נכלה במהרה ואינו ענין האור כלל, ובכדי שתהי' שריפת הפתילה כראוי שיאיר הוא ע"י השמן, וכנראה במוחש דכאשר טובלים את הפתילה בשמן אז היא מקבלת את האור, והיינו שאינו דוחה אותו לגמרי מכל וכל, אבל

יכול להיות שישרף כולו בפעם א' אשר גם זה אינו מענין האור, ובכדי שיהי' אור המאיר הוא דוקא כאשר השמן והפתילה המה בקירוב זליז שזהו ע"י הכלי, דהכלי מאחדת הפתילה והשמן ומאיר את החשך, וכמו"כ יובן בנר דנשמה שיש בה ג"כ ג' ענינים אלו שמן ופתילה ואור, דהפתילה היא הנה"ב דכשם שבגשמי' הנה הפתילה עושים מדבר שטבעו להיות שורף כמו"כ הוא ברוחני', דהנה"ב הוא הפתילה להיות מדות בעצם מהותו והמדות הם בטבע ההתלהבות והשרפה, אמנם הנה בפתילה זו דנה"ב יש בו כמה מינים, יש מי שהנה"ב שלו הנה לבד זאת שאינו מקבל את האור, אלא עוד דוחה ר"ל את האור, וכמו שאנו רואים במחשש שיש בנ"א דהגם שהם מתפללים בכל יום ג"פ ושומרים את המצות בדרך הרגיל, אבל כ"ז הוא בדרך מצות אנשים מלומדה ואינם מקבלים את אור התורה, דלקבוע עתים לתורה אינם רוצים, וגם אפי' לשמוע השיעורים שלומדים ברבים אינם רוצים, דאור התורה אינו נקלט בהם דר"ל הם דוחים את האור ואינם חפצים בזה, דבענין זה ה"ה כמו ריקים ופוחזים ופחותי ערך-ממש, שהוא כדוגמת הפתילה שדוחה את האור, והוא מפני קרירות העולם די קאלטקייט פון וועלט וההחלט הרע שמחליטים בעצמם שהם אינם שייכים לזה ויש מי שטבעו דאובה תורה ואין זה שהוא בעצמו ילמוד רק שמשתדל שאחרים ילמדו, וההשתדלות שלו היא בכמה אופנים שונים ובשימת לבו ודעתו בזה אמנם ללמוד בעצמו אינו חפץ ורק לעת מן העתים הוא מטה און לשמוע בשיעורים, והוא כדוגמת הפתילה שהיא נחרכת באור דעכ"פ אינה דוחה את האור, ועם היות דאינו מאיר אבל אינו דוחה את האור לגמרי עכ"פ, ויש מי אשר בזמנים ידועים הוא מתעורר בהתעוררות טובה, און קאכט אין דעם כמו בזמנים דעת רצון כמו בנ"ה יוהכ"פ או בזמן הגילויים של שמחה דאז הוא בהתעוררות טובה, אבל הוא רק לשעה, ואח"כ הוא חולף ועובר והי' כלא הי' שזהו כדוגמת הפתילה שהיא נשרפת כולה בפעם א', שאין זה מענין האור כלל, דאור הרי הכוונה בו שיאיר את החשך, והוא דוקא כאשר הפתילה מתאחדת עם השמן, דזהו ע"י הכלי דוקא, וכן הוא בנר דנשמה דכאשר הפתילה מתאחדת עם השמן דשמן הם מעשים טובים, והיינו מעשה המצות וכדאי' בזהר ושמן על ראשך לא יחסר אילין עובדין טבין, דזהו ע"י הכלי דוקא, והיינו הקביעות עתים בלימוד התורה, בידיעות ההלכות ובהתעוררות יראת שמים, דזה מאחד השמן והפתילה דאז הוא האור המאיר, וזהו נר ה' גשמת אדם שנקראת בשם נר שהיא מאירה חשכת העולם, וכשם שבגשמי' הרי נר כוללת השמן והפתילה והאור דכללות כולם באים ע"י הכלי שמאחד השמן והפתילה ואז הוא אור המאיר מקום החשך, הנה כמו"כ הוא בנר הוי' דהעיקר הוא הכלי, והיינו הקביעות עתים לתורה, ואז מתאחד השמן והפתילה יחדיו ומאיר חשכת העולם, וזהו דכתיב כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא, דהאש של הנה"א הוא בחי' אש אוכלה, דבאש זה דנה"א שנתעורר בבחי' רצון ותשוקה לאלקות, נשרף האש זרה דנה"ב ג"כ, והיינו דכשהנה"א עובד עבודתו בהתלבשותו בגוף ונה"ב להשכיל ולהתבונן באלקות שהתבוננות מורגשת בשכל הטבעי דנה"ב, ועם

היות דהנה"א והנה"ב ה"ה רחוקים מאד ומ"ז והם ב' הפכים, ונקראים בשם אדם ובהמה דיתרון האדם על הבהמה הוא בדעת, דאדם יש לו דעת ובהמה אין לה דעת וזה שהבהמה אין לה דעת, הרי אין הכוונה שאין לה דעת כלל, כ"א שהדעת שבה הוא דעת הנקנה ע"י אכ"ש והדומה, ואשר כמו"כ הוא הנה"ב דכל רצונו וחפצו הוא רק להתמשך למטה, להתדבק ולהתקשר בדברים גשמיים וחומריים, בכל מיני תאות גשמי' כמו רוח הבהמה ממש, וכשם שהבהמה הרי כל ענינה הוא לאכול ולשתות ושאר צרכי הגוף, הנה כמו"כ הרי ישנם אנשים ר"ל ההולכים בשרירות לבם, והיינו שהם ר"ל ברשות לבם, וכל ענינם הוא לאכול ולשתות כו', דכ"ז הוא לפי שהם ברשות הנה"ב ר"ל, דגם כח השכל שבנפש זו הטבעי, הוא רק להשכיל בטוב ענינים הגשמי' בתאות ותענוגי העולם, וכמו הבעלי חיים הפקחים הרי חכמתם הוא רק בענינים חומריים, הנה כמו"כ השכל דנה"ט הוא רק להשכיל בטוב ענינים הגשמי' והיינו במה ששייך למדות הטבעי' כו', ואף גם בשכל וחכמה שאינו שייך למדות כמו בלימודי' חיצוני' כחכמת הטבע וחכמת הרפואה והתכונה וכו', הרי ההשכלה היא בגשמי' הדבר ובהטבע שהוטבע בנבראים לאחר שנתהוו, והיינו מה שבא מכח האלקי בבחי' יש דוקא, וההשכלה וההשגה בהתהוות היש מאין היינו איך שהאין האלקי מהווה את היש ה"ה מעט מועיר מאד מה שהנה"ט עצמה תשכיל בזה, ואף גם זאת בא אצלה בהגשמה מאד, וכמו חכמי אור"ע דהגם שמתעסקים בהשכלות ומ"מ ה"ז בתכלית ההגשמה, ומכש"כ בעניני אלקות שלמעלה מהתהוות שלא תשכיל ולא תשיג כלל, אבל אדם יש לו דעת.

קיצור. יבאר דבנר יש ג' ענינים השמן פתילה ואור, בפתילה יש כמה אופנים, א) שדוחה אור, ב) שנשרף מהרה, פתילה נה"ב שמן מעש"ט, והכלי קביעות עתים לתורה מאחד השמן והפתילה, אש אוכלת, שהאש דנה"א שורף האש דנה"ב, אדם נה"א יש לו דעת, בהמה נה"ב אין לה דעת.

וזהו דכתיב רוח האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ, דהנה"א הוא כח אלקי בעצם חלק אלקה ממעל ויש לו המשכה טבעית לאלקות כמ"ש רשפי' רשפי' אש שלהבת י"ה, כמו הלהב שעולה תמיד למעלה, כמו"כ הנה"א נמשך תמיד לאלקות, והכח השכל שבנה"א הוא רק להשכיל ולהבין באלקות, ובכל סודות התורה שנק' חכ' האלקות בלבד, אבל בשכל וחכמה אחרת הנה נפש זה אינו מסוגל להשכיל ולהבין, כי לא תשכיל ולא תשיג רק בדבר שהוא משרשה ומקורה האלקית העליון, ולא בשום הגשמה כלל, כ"א בהאלקות כמו שהוא, עד שלא נק' נפש זו המשכלת רק במה שכח השכל שבה אינו רק אלא כח השכל האלקי (בל"א געטליך) וכחות אלקים ממש, להשכיל בכל דבר בבחי' הרוחני' שבה, והוא בבחי' אין האלקי המתהווה כל בריאה ובריאה ליש ומציאות דבר, והוא לחקור בטבעו ומהותו ואיך שכל בריאה בטילה במציאותה להאין האלקי המתהווה אותה, וגם תשכיל ותשיג במדרי' אלקות שלמעלה מהתהוות, וכללות

ההפרש הוא שהנה"א כל השכלתה והשגתה הוא רק באלקות, והנה"ב כל השכלתה והשגתה רק בהגשמה, וטעם וסיבת הדבר הוא מפני שהנה"א הוא חלק אלקה ממעל, לכן ישכיל רק באלקות, והנה"ב הוא גשמי מורכב מד"י גשמי לכן כל השכלתו הוא בהגשמה דוקא, א"כ הרי הנה"א והנה"ב הם הפכים זמ"ז, ומ"מ אנו רואים דבר פלא שיש חבור וקשור, דהנה"א עם הנה"ב, והיינו דהנה"א בהתלבשותו בגוף ונה"ב הרי ישכיל וישיג הנה"א את אלקות בהלבשה דשכל דנה"ט, והוא מה שיכול לקרב כל דבר השגה אלקית בכל פרט ופרט להבינו במשלים ודמיונות בדברים גשמי, ואז כאשר משכיל את ההשכלה האלקית הרי באה ההשכלה האלקית במורגש למטה בענינה כמו שהיא למעלה, ועי"ז ישיג הנה"א את אלקות במוחש ע"י הדברים הגשמיים, מה שא"א להנה"א להשיג באופן כזה אם לא הי' מלוכש בהנה"ט, דהנה"א מצ"ע הי' מופשט לגמרי מגדר גשמי, ולא יבין כ"א הרוחני לבד וכנ"ל, ועי" התלבשותו בנה"ט, דבשכל דנה"ט משיג הדברים הגשמי, הרי כשהנה"א משכיל בענין אלקי בהתלבשות בשכל דנה"ט ישיג את אלקות במוחש ממש, ועוד זאת דעי" המשלים ודמיונות יבין וישיג הנה"ב ג"כ את אלקות, שהרי המשלים הם דברים גשמי, ועי" המשל בא אל הנמשל להשיג את הענין האלקי, נמצא שהנה"א והנה"ב הגם שהם הפכים זמ"ז, מ"מ הי' מתאחדים ומתלבשים זכ"ז, דבהתלבשות שכל דנה"א בשכל דהנה"ב הנה נעשה הבידור דשכל דנה"ב, מה שמשיג אלקות ומתאחד ונכלל בהשכל דנה"א, וכן עי"ז מברר ומוכך הנה"א את חלקו בעולם, והיינו הדברים הגשמי אשר עי" משיג אלקות, הי' רואה בהם ענין האלקי, והיינו מה שרואה פרטי הנמשל בהמשל ואיך שהם דבר אחד ממש, ואז אין הגשמי מעלים ומסתיר עליו, אדרבה עי"ז רואה אלקות בגלוי ובמוחש ממש, וזהו שהנה"א עי" התלבשותו בנה"ב הי' מאיר ומוכך את הנה"ב ואת חלקו בעולם, וכמו"כ הוא בהתעוררות והתפעלות המדות שהרי הנה"א מצ"ע הרי כל מדותיו הם לה' לבדו וכמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו, שהוא העמידה דנה"א בבחי' אהו"ר שמתפעלת על אלקות שמשגת ונמשכת לאלקות בבחי' אהבה ודביקות, או בבחי' אהבה כרשפי אש כו', ועצם ההתפעלות היא בדקות ורוחני מופשט מכל התפעלות והרגש גשמי, והנה"ב הוא להיפך מזה שכל מדותיו הם בגשמי, להתאות כל תאוה גשמי, והתפעלות הוא ברעש והגשמה מאד, מ"מ הרי אנו רואים שיש התחברות דמדות דנה"א עם המדות דנה"ב, והוא כאשר הנה"א מתבוננת באלקות בהתלבשות בהשכל דנה"ב עד שגם הנה"ב יבין את ההשגה האלקית כו' כנ"ל, הרי בחי' התפעלות המדות דנה"א שנעשה מהתבוננות זאת בא בבחי' התפעלות בהרגש בלב ובשר הגשמי, וכמ"ש לבי ובשרי ירננו אל אל חי, שהלב ובשר הגשמי דנה"ט, דהדם הוא הנפש מתפעל על אלקות, לצאת מתאוות החומרי ליכלל ולידבק בה' בכל לבו ממש כמ"ש בכל לבבך בשני יצריך, שגם היצה"ר שבחלל השמאלי שבלב, שמלא תאוות רעות ואהבות זרות, הי' נהפך לקדושה ואהבה את ה', ומתאחד עם האהבה דנה"א כו', הרי עי" אחיזה זו מה שהכחות דשכל ומדות דנה"א נאחזים בהשכל

ומדות דנה"ב הרי געשה הבירור והזיכוך דנה"ב שנהפך ג"כ לאלקות, ועי"ז מברר הנה"א את כל הדברים הגשמי' כאכילה ושתי' וכל ענינים הגשמיים שבעולם, דבנה נשלם הכוונה האמיתית דאנכי עשיתי ארץ, שתתברר ותזדכך ע"י עבודת האדם, ולכן האדם נק' בשם נר וכמ"ש נר ה' נשמת אדם. וכמו"כ תומ"צ נק' נר כמ"ש כי נר מצוה ותורה אור, וכמאמר רז"ל נרך בידי ונרי בידך אם אתה משמר את נרי אני משמר את נרך, דנרי בידך הוא נר מצוה ותורה אור, נרך בידי הוא נר ה' נשמת אדם, ואם אתה משמר את נרי בקיום המצות ובקביעות עתים לתורה, הנני משמר את נרך מה שנותנים כח בנשמה שיכולה להאיר ולפעול בעולם דכמו שהנר מאיר במקום החשך והאפלה, כמו"כ האדם מאיר את חשכת העולם, ולהיות שהעולמות נתהוו ע"י ריבוי צמצומים והעלמות והסתרים, עד שהם בבחי' חשך ואפלה, וכ"ש העוה"ז שהוא בבחי' חשך עב כפול ומכופל, עד שהוא מלא קליפות וסט"א כו' כמ"ש בסש"ב פל"ו, ועי"ז הו"ע נר הוי' נשמת אדם להאיר את חשך העוה"ז, שע"י ההתבוננות של הנה"א שבאדם שמתבונן בגדולת ורוממות אוא"ס ב"ה ונתפעל בנפשו על אלקות, הרי בא האור האלקי בבחי' גילוי בנפשו ובחלקו בעולם, ואז הוא התחברות השכל העצמי עם הלבושים החיצוניים, והכלי לזה הוא לימוד התורה בקביעות דוקא דכל עבודה היא ביגיעה דוקא, והכח על עבודה זו הוא ע"י התעוררות רחמים דראשי אלפי ישראל אשר באור תורתם ועבודתם מעוררים ומאירים את הנר"ן דנש"י להיות חזק בלימוד התורה וקיום המצות, דזהו יש מפור ונוסף עוד לארקא ברכאן לעילא ותתא, וזהו פזר נתן לאביונים דע"י שפור כחו לסייע לעורר ולהאיר את האביונים, דאביון הוא מי שתאב, וכמו התלמיד התאב לקבל מרבו הנה לבד זאת דצדקתו עומדת לעד בעולמות העליונים בעילוי אחר עילוי כנודע, אלא דאשתכח גם בהאי עלמא יתיר מבחיוהי, וזהו קרנו דקרן העצמי של הצדיק שהוא העילוי בעילוי אחר עילוי בעולמות העליונים כנ"ל תרום בכבוד שהוא הקביעות עתים לתורה ובפרט לתשב"ר דאין כבוד אלא תורה, וזהו פזר נתן לאביונים הנה צדקתו עומדת לעד דזכות אבות לא תמו וקרנו תרום בכבוד, דע"י מס"ג על לימוד התורה נמשך הרמת הקרן הן ברוחניות והן בגשמיות וכמ"ש וירם קרן לעמו, דעם ד' כשמוסרים נפשם על התורה לקבוע עתים לתורה, אשר גם בעת הטרדא שומר הקביעות ומלמד את בנו תורה בלי שום מניעה ומעכב כלל, הנה אז תרום קרנם הן ברוחניות והן בגשמיות.

קיצור. יבאר דהנה"א עיקרו שכל אלקי, ומשכיל ומשיג בכל דבר האלקות שבו, וע"י התלבשותו בנה"ט משיג אלקות במוחש ופועל זיכוך הנה"ב, וכשהמדות דנה"א נאחזים בהמדות המבוררים של הנה"ב מאירים גם חשכת העולם, וראשי אלפי ישראל מעוררים רחמים רבים לארקא ברכאן לעילא ולתתא.

בס"ד, ב' ניסן, תרפ"ז

טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. וצ"ל מפני מה גבי שמן אמר תואר שמן טוב וגבי שם אינו אומר שום תואר, אלא סתם שם. והנה שמן הוא אור, וא"כ כשאומר טוב שם משמן טוב הכוונה דיש יתרון המעלה במעלת השם על האור. ולכאורה שם ואור הם ענין א', דזה שבמקרא ומדרש נק' שם הנה בזהר וכתבי האר"ז נק' אור, וא"כ מהו יתרון השם על האור. אמנם כשאומר טוב שם סתם משמן טוב מובן דעם היות שבאר יש בחינה שהוא מעולה ונעלה במאד ומ"מ הנה עצם מעלת השם הוא נעלה יותר מכל בחינה ומדריגה שבאור. ולהבין זה, גם להבין ענין קידוש השם. דהנה מ"ע לקדש שמו ית' וכמא' כל בית ישראל מצווין לקדש את השם הגדול. ילקח' להבין כללית ענין ירידת הנשמה בגוף שהיא ירידה גדולה ועצומה במאד. דהנה הנשמה כמו שהיא למע' הרי נמשך ממנה כל הכחות והגילויים בדוגמת דבר כמו שהוא בהתלבשותה בגוף, והיינו דכשם שבהתלבשו' הנשמה בגוף הרי מאירים ומתפשטים כחותי' באברי הגוף כח השכל במוח שבראש וכח הראי' בעין וכו' הנה כמו"כ הוא בהנשמה כשהיא למעלה הרי מאירים ומתפשטים כחותי' בהשגות אלקית וראיית אלקות במוחש, ועמידת הנשמה למעלה היא באהוי"ר בתכלית הדבקות באלקי' חיים, ומשם נסעה וירדה למטה להתלבש בגוף ונפש הטבעי. דכל הדרכים הם בחזקת סכנה, ובהתלבשו' זו הרי נעשה להנשמה כמה העלמות ועכובים המונעים ומבלבלים מלעבוד את ה'. דלבד זאת מה שלמע' הנה אלקות הוא בפשיטות וענין המציאות הוא בהתחדשות, וא"כ כל עניני העבודה הוא בלי עמל ויגיעה כלל, ולמטה הנה הפשיטות הוא מציאות וענין האלקות הוא בהתחדשות, וא"כ על כל דבר עבודה צריכים יגיעה. הנה לבד זאת הרי יש כמה העלמות ועכובים המונעים הבאים מצד הגוף. דהנשמה כמו שהיתה למעלה הרי לא ידעה מהעלמות ומונעים כאלה כלל. וגם אחרי כל זה כשבא לידי התעוררות באהוי"ר הרי אינה בערך לגבי האהוי"ר שהיתה לה להנשמה קודם ירידתה בגוף. א"כ הוי ירידה זו ירידה גדולה ועצומה במאד. אמנם ירידה זו לצורך עלי', דעם היות דירידת הנשמה והתלבשותה בגוף היא ירידה גדולה במאד מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. אבל עי"ז דוקא באה הנשמה לעלי' נפלאה בבחי' אין ערוך לגבי מעלת הנשמה כמו שהיתה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף. דהנה כתי' טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, כסף וזהב הם אהוי"ר, ואלפי הוא מלשון אולפנא ולימוד, ואלפי זהב וכסף הם האהוי"ר שהיתה למודה אלופה ורגילה בהם הנשמה בהיותה למעלה. ותורת פיך הו"ע עסק ולימוד התורה של הנשמה בירידתה למטה בהתלבשותה בגוף. הנה טוב יותר תורת פיך היינו הנשמה כשהיא למטה ועוסקת בתורה מכמו האהוי"ר של הנשמה בהיותה למעלה. דהנה דוקא עי"ז שהנשמה יורדת למטה בהתלבשות בגוף ועוסקת בתומ"צ ובעבודה בבירור וזיכוך העולם הנה עי"ז דוקא נעשה הנשמה בבחי' מהלך וכמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. דעלי' זו היא מעלה נפלאה

לגבי מעלת הנשמה כמו שהיתה קודם ירידתה דהנה הנשמה כמו שהיא למעלה קודם ירידתה להתלבש בגוף היא בבחי' עמידה, וכמו המלאכים היותר עליונים שנקראים עומדים וכמ"ש שרפים עומדים ממעל לו, דהשרפים הם מלאכים היותר עליונים שעמידתם היא בעולם הבריאה עולם הכסא, וכמאמר אימא עילאה מקנא בכורסיה, דבעולם הבריאה מאיר בחי' בינה דאצי', ולכן הנבראים דעולם הברי' הם בעלי השגה גדולה, דזהו"ע אמירת קדוש כו', שהם משיגים האין האלקי דאצי', והשגתם הלזאת היא בידיעה גדולה שעולים ונכללים, דזהו שנקראים בשם שרפים שהם נשרפים ונכללי' בהשגתם. ומ"מ נק' עומדים וכתבי' ויעמידם לעד לעולם, דהמלאכים עומדים תמיד במדריגה אחת, וכמו מלאך מיכאל באה' וגבריאל ביראה, דהגם שמחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות, הנה כ"ז הוא מדריגות באהבה, וכן כמה אלפין מדריגות ביראה, והם תמיד משייב עומדים במדריגתם זה באהבה וזה ביראה אשר עליהם לא יוסיפו ולא יגרעו, וכמו"כ הוא בנשמות בהיותם למעלה קודם ירידתם למטה להתלבש בגוף נק' עומדים וכמ"ש גבי אליהו חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, ובוהר אי' כל נשמתא ונשמתא הוה קיימא בדיוקנאה קמי' מלכא קדישא, דמלכא קדישא הוא ז"א דאצי', והיינו דהן נשמות דב"ן והן נשמות דמ"ה בהיותם למעלה קודם ירידתם למטה להתלבש בגוף נק' עומדים, ורק בירידת הנשמה למטה ומתלבשת בגוף ונהי"ט ועוסקת בתומי' ועובדת עבודתה בכירור וזיכור הגוף באה לידי עלי' זו להיות בבחי' מהלך.

אמנם זה גופא צ"ל, מפני מה המלאכים ונשמות כמו שהן למעלה נק' עומדים, דהרי הנשמות ומלאכים עבודתם הוא באהוי"ר, דאין ישיבה למע' כ"א עמידה, והיינו שעומדים באהוי"ר, ואהוי"ר הוא רצוא ושוב וכמ"ש החיות רצו"ש כמראה הבזק, ופרש"י כלהב היוצא מבין החרטים, דרצוא הרי ענינו ידוע תוקף הכוסף התשוקה והצמאון להכלל באוא"ס ב"ה כניצוץ העולה ונכלל בהאבוקה, ועיקר ענין הרצוא הוא בסוכ"ע, דבסוכ"ע ענין הרצוא הוא היציאה מגדר הכלים ומגדר ההגבלה ממש, וע"ד עבודת הצדיקים למטה שהוא בבחי' כליון הנפש ממש וכמ"ש נכספה גם כלתה נפשי וכתבי' כלה שארי ולבבי, עס גייט אויס די הארץ, דהנה הצדיקים הרי כללות ענין המטה היינו העולם הוא אצלם מקום צר, דצדיקים הם כפי הכוונה האמיתית, דענין הגשמי הוא מה שהמצות נתלבשו בדברים הגשמי', ושאר עניני עולם מאכט אים שוער און איינג, ולזאת עומדים תמיד בעבודתם בכליון הנפש, וכן הוא במלאכים למעלה בעת אמירת שירה הרי תשוקתם היא להכלל באוא"ס ב"ה, ואח"כ הוא השוב גילוי אור מלמעלה, דעי' גילוי זה ה"ה בבחי' יראה וביטול עוד יותר, וע"ד שהי' במ"ת דכתי' וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק, דעי"ו דוירא העם בעלי' וקירוב בבחי' רצוא, הנה אח"כ הוא השוב דויעמדו מרחוק, שיראו לגשת מפני עוצם היראה והביטול, וכן הוא בחיות הקדש דכתיב בעמדם תרפינה כנפיהם, דאחר העבודה ברצוא הנה תרפינה כנפיהם ברפיון וביטול מגילוי אור שלמעלה המאיר עליהם בשוב, שאינם בכח להיות בבחי' רצוא, וע"ד עבודת

הצדיקים בשמו"ע שהוא כעומד לפני המלך שאז מתבטל בכל מציאותו. דבהיותו בריחוק הוא ברצוא ותוקף הכוסף והתשוקה לראות את המלך, אבל בבואו בקירוב אל המלך הוא נסוג לאחור מפני עוצם הביטול. אשר כן הוא גם במלאכים למעלה, ומכש"כ בנשמות שהם גבוהים מהמלאכים. דהמלאכים שרשם מחיצוני' הכלים, והנשמות הרי התגלותם ע"י פנימי' הכלים, דחיצוני' הכלים אינם בערך לגבי פנימי' הכלים שהוא עצמות ומהות הכלים שמתאחדים עם עצם האור. וא"כ מפני מה העבודה הגדולה הלזו דמלאכים ונשמות למעלה נק' עמידה. ודוקא בירידת הנשמה למטה ומתלבש בגוף גשמי או נעשה בבחי' מהלך. אך הענין הוא, דהנה כל המדרג' שלמעלה הכל נמדד ע"פ מאמר קו המדה שהוא גילוי אור הקו הנמשך מאוא"ס ב"ה אחר הצמצום הראשון. דגילוי אור הקו לאחר הצמצום הוא מקור האורות ומקור הכלים, והוא הוא המודד מדידת האורות והכלים בכל עולם ועולם ופועל ועושה היחוד וההתכללות בהע"ס הן היחוד פנימי שלצורך הנשמות והן היחוד חיצוני שלצורך העולמות. הנה הכל הוא נמדד במדה ושיעור מוגבל ע"פ מאמר קו המדה דגילוי אור הקו. וכן כל המדרג' דממכ"ע וסוכ"ע הוא נמדד במדה ושיעור דגילוי אור הקו. דהנה סוכ"ע עם היות שהוא בבחי' טוב ומקיף לעולמו' והיינו דאינו כמו אור הממכ"ע שבא בהתלבשו' בבחי' חיות פנימי בעולמו', וסוכ"ע הוא בבחי' מקיף, אבל הוא בבחי' שייכות לעולמות. וכמו השמים שסובב ומקיף את הארץ וכת"י שמים לרום, שהשמים הוא מרום ומרוחק מן הארץ, ומ"מ הרי יש שיעור ומדה לריחוק השמים מן הארץ, דאופן הריחוק הוא במדה ושיעור אשר מ"מ תגיע ההשפעה משמים לארץ, וכמ"ש אני אענה את השמים והם יענו את הארץ. וכמ"כ בסוכ"ע שהוא בבחי' מקיף בלבד, ומ"מ הוא בבחי' שייכות לעולמות דאור הסוכ"ע הוא ג"כ בבחי' מדה ושיעור ולזאת הנה כל העליות של הנשמות בהאורות והגילויים שלמעלה לא מיבעי בבחי' ממכ"ע אלא גם בבחי' סוכ"ע הנה הכל הוא בבחי' עמידה להיות שהם נמדדים ע"פ מאמר קו המדה דגילוי אור הקו. וענין מהלך הוא ההילוך בבחי' א"ס שלמעלה מענין שיעור ומדה. הנה זהו במדרג' האוא"ס ב"ה שלפני הצמצום עד בחי' ההעלם העצמי דעצמו' א"ס ב"ה. וזהו טוב לי תורת פיך כו', דע"י ירידת הנשמה למטה ועוסקת בתומ"צ באה לידי עלי' כזו להיות בבחי' מהלך בבחי' א"ס ובפרט נשמות הצדיקים שהם ראשי אלפי ישראל, שחיי הצדיק אינם חיים בשרים כ"א חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה אשר בתורתם ועבודתם פעלו ופועלים ההמשכה וגילוי אלקות ברבבות אלפי נש"י שזוה"ע הא"ס שבנבראים (כמשי"ת איה"ש) הנה עי"ז העילוי שלהם בהעלם העצמי דעצמו' א"ס ב"ה.

אמנם צ"ל מאין הוא הכח בנשמה שתוכל לעלות בעילוי געלה ונפלא כזה. דהלא סוף כל סוף הנה הנשמה היא ג"כ אינו אלא נברא, ואין הוא בכח הנשמה לעלות בעילוי כזה. אך הענין הוא, דהנה ישראל עלו במח', וזה מה שישראל עלו במח' היא במח' עצמית מה שלמעלה גם מהמח' כללית. דהנה כת"י המה היוצרים וישובי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו

שם. ואי' בילקוט (במקומו) המה היוצרים ע"ש וייצר ה"א את האדם (דכללו' ברה"ע הוא בשביל האדם וכמ"ש אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי, דמה שאנכי מי שאנכי עשיתי ארץ הוא בשביל האדם והאדם הוא בשביל בראתי כנודע) וישבי נטעים ע"ש ויטע ה"א גן בעדן (והו"ע ויניחהו בג"ע לעבודה ולשמרה ובכללו' הוא בחי' ממכ"ע) וגדרה ע"ש אשר שמתי חול גבול לים (ובכללו' הוא הגילוי מלמעלה שנמשך ע"י העבודה) עם המלך במלאכתו ישבו שם עם ממה"מ הקב"ה ישבו נפשותיהם של צדיקים שבהם נמלך וברא העולם, שהמלכה על בריאת והתהוות העולמו' הוא עם נשמו' הצדיקים, דישראל עלו במח' פנימי' ועצמי' שלמע' גם ממח' הכללי'. דהנה במח' הרי יש כמה מדרי', וכמו מח' שקודם הדבור שהיא ג"כ בחי' כלל' לגבי הדבור, דמה שבא בדבור בריבוי צרופים ה"ז בא במח' אחת. ויש מח' שלמעלה ממה שהיא כלל אל הדבור. וכן ריבוי מדרי' במח' זו למע' מזו עד בחי' מחה"ק שהיא מחשבה כללית שכוללת כללו' ההשתל' שכולם נסקרים בסקירה א'. אשר גם מח' זו ה"ה בבחי' שייכות אל העולמו' שה"ה מ"מ מחה"ק על העולמו'. ועם היות שזהו בבחי' הסכם בלבד לא במח' ורצון ממש, מ"מ ה"ז עכ"פ בבחי' שייכות אל העולמות. וענין ההמלכה הוא אם יהי' הרצון והמח' על העולמו'. א"כ הרי במי שנמלך ה"ה למע' מבחי' המח' השייכה אל העולמו', אפי' במדרי' היותר עליונה. וזהו ישראל עלו במח', דנשמו' הן במח' עצמי' דבחי' פנימי' ועצמו' א"ס שאינו בבחי' שייכות אל העולמו' כלל. ועמ"ש בבה"ז פנחס על מאה"ז דרמ"ט ע"ב ע"פ ובחדש הראשון, דבבחי' מח' עצמי' יש ב' מדרי' כמו שהיא בעצמה ומהותה שחושב לעצמו. וכמו שחושב בדבר הנבדל ומ"מ הוא עצמו החושב, והיינו שהכל הוא מח' עצמית שאינו שייך אל הזולת, רק ההפרש כמו שחושב בעצמו או שחושב אדות דבר הנבדל ממנו, דהיינו הנשמות שהן בבחי' מציאות בפ"ע. וע"כ בהם נמלך על כללות הרצון בהתהוות העולמות. דהנה תכלית הכוונה בהתהוות העולמות הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. ומפני מה נתאוה אין אנו יודעים אם מפני טבע הטוב להטיב שבתחתונים יהי' גילוי בחי' עצמות אם מצד שלמות העצמות או איזה כוונה אחרת מתמימות דעים ית' ויתעלה. אבל זאת אנו יודעים שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. וכוונה זו נשלמת ע"י נש"י דוקא, שהן כלים לעצמות א"ס. דלהיות שעלו במח' העצמי' דפנימי' ועצמי' א"ס, ומ"מ הן בבחי' מח', ה"ה כלים לבחי' העצמו'. דמה שהוא בחי' עצמו' ממש אינו שייך שזה בבחי' כלי, ומה שבמח' לבד ה"ז מובדל מבחי' העצמו'. ולכן אין שום נברא ונמצא כלי לעצמו' א"ס אפי' היותר עליונים מפני דכל הנאצלי' הן רק מה שעלו במח' הכללי' שמובדל מן העצמות. כ"א נש"י, להיות שעלו במח' העצמי' הרי יש להם שייכות אל העצמו', ומ"מ הן בבחי' מח' העצמי'. ע"כ הם כלים לבחי' עצמו' א"ס, וע"י דוקא נשלם הכוונה שיהי' לו ית' דירה בתחתונים. וזהו שהם דוקא החליטו הרצון להתהוות העולמו'. וזהו דבהשתל' העולמו' הנה נש"י הן הממוצעים בין אוא"ס ובין העולמות, דכל גילוי אור ושפע חיות בעולם נמשך תחלה לנש"י ועל ידם נמשך בעולם. וכמו עד"מ באדם הרי תלת

שליטין אינון מוחא לבא וכבדא, שהן אברים וכחות כללים שע"י נמשך החיות בכל האברים. וג' כחות אלו הן כחות היולים שכאור"א כולל כמה מיני כחות הנמשכים ממנו. אמנם בהג' כחות אלו מוחא הוא הכלל היותר עליון, דכללות חיות הנפש הוא במוח שבראש וכמ"ש בסש"ב פנ"א. ולגבי המוח גם הלב הוא פרטי, והלב הוא כלל לגבי הכבד שלמטה ממנו, והכבד הוא כלל היותר אחרון. ומהג' כחות אלו נמשך הדם והחיות בכל האברים. ובמ"א שדם הכבד הוא הדם שבאברים היינו בהבשר, והדם שבגידיים הוא מהלב, וג"ז הוא שהכבד שולח אל הלב. ונמצא דעיקר הממוצע בין הנפש והאברים הוא המוח שבראש שבו שורה חיות הנפש וממנו נמשך ללב ולכל האברים. והדוגמא למע' ג' מדרי' הג"ל הן ג' עולמו' בי"ע. דבעולם הברי' הוא בחי' חב"ד שזהו תחלת המשכת האור והחיות דעולמות שכולל כולם וכמ"ש במ"א דבעולם הברי' כלול כל מה שבא ונתגלה אח"כ בעולם היצי' שהוא בחי' חג"ת ונה"י בעשי'. וגם באצי' יש ג' מדרי' חב"ד חג"ת נה"י שהן בחי' בי"ע דאצי'. דתחלת הגילוי הוא בחב"ד וכמ"ש ה' קנני ראשית דרכו, דראשית התגלו' הקו הוא בחכ' והוא הכלל הכולל הכל, והו"ע בראשית נמי מאמר הוא בחי' מאמר כללי. ונמשך אח"כ בבחי' חג"ת נה"י. ובכללו' העולמו' הוא בחי' בי"ע הכללים. דא"ק הוא אדם דבריאה דכללות, ועקודים נקודים אדם דיצי' דכללות, ואצילות אדם דעשי' דכללות.

והנה בכל המדרי' נש"י הן בבחי' חב"ד, וכמ"ש בנים אתם לה"א. שהבן הוא ממוח האב, וכמו"כ הנשמות הן בבחי' המוחין, וע"כ הן הממוצעים שע"י נמשך האור והחיות בעולמות. וכמו המוח שהוא ממוצע בין הנפש והאברים, דהשראת כללות החיות הוא במוח וממנו נמשך לכל האברים. כמו"כ נש"י הן הממוצעים שבהם נמשך כללות החיות ובהן וע"י נמשך האור והחיות בעולמו'. וזהו שאנו אומרים בנוסח הברכה אלקינו מלך העולם, תחלה אלקינו ההמשכה בנש"י, ואח"כ מלך העולם שנמשך בכללו' העולמו'. וזהו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, וידוע דה' א' הוא מקור ההמשכה בעולמות, ותחלה ה' אלקינו ההמשכה בנש"י. וכידוע דה' אלקינו חו"ב שזהו מקור נש"י וה' א' זרין מקור העולם. וכ"ז הוא מפני שישראל עלו במח' בבחי' מח' העצמי' שהן עיקר הכוונה שע"י נשלם הכוונה העליונה, וע"כ הם הממוצעים שע"י נמשך האור והחיות בעולם. וכל בירור והזדככות עניני עולם הוא ע"י נש"י. וע"ז הו"ע ירידת הגשמה בגוף לברר ולזכך את העולם ע"י תומ"צ שנתלבשו בדברים הגשמי' דוקא. ובזה נשלם הכוונה העליונה בבריאת והתהוות העולמו'. וכדאי' בזהר דכללו' ענין התומ"צ הוא לאתקנא רזא דשמי'. דהנה יש ז' שמות שאינם נמחקים שם אל בחסד וכו', דבכדי שמאוא"ס ב"ה דלאו מכל אינון מדות כלל, דאוא"ס הרי האור הוא כמו העצם, וכשם שהעצם הוא בבחי' א"ס הנה גם האור הוא בבחי' א"ס, ובכדי שיהי' מדת החסד דעולם חסד יבנה הוא רק ע"י שם והארה בלבד, וכן שם אלקי' בגבו', דכל האורות והגילויים הוא רק ע"י שם והארה, ועוד זאת דהתארה באה דרך הצמצום לפי שאינו בערך

שמהאוא"ס ב"ה תהי' המשכה במדות, ורק דרך הצמצום אפשר שיהי' המשכת הארה במדות. ובכדי שתהי' המשכה זו והתלבשות זאת הנה זהו ע"י המצות דוקא, וכמא' רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא, שוהו החיות פנימי בהאברים. וכמו עד"מ באברי האדם הרי כח הנפש אינו מהוה את האבר, דהאבר יש לו חיות בפ"ע, רק שהכח הוא החיות פנימי של האבר. וכמו"כ רמ"ח פקודין הן החיות פנימי של האברי' דמלכא, והיינו שע"י המצות הוא המשכת אוא"ס במדות דע"י מצוה זו הוא המשכת אוא"ס ב"ה במדה זו וע"י מצוה אחרת הוא המשכת אוא"ס במדה השנית. וזהו לאתקנא רזא דשמי' שהוא המשכת אוא"ס במדות.

והנה בעומק יותר הנה ענין לאתקנא רזא דשמי' הוא שמו הגדול כמא' עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו שהוא בחי' אוא"ס שלפה"צ, והיינו האוא"ס ב"ה שנתעלם ונתצמצם בשביל ברה"ע. דתחלה קודם הצמצום הרי הי' אוא"ס ב"ה הבל"ג מאיר בגילוי, ואז לא הי' מקום לעמידת העולמות, ונתצמצם ואור הבל"ג ונתעלם ואח"כ נמשך האור שלאחז"צ שהוא גילוי אור הקו מקור האו"כ בכלל' סדר ההשתל' כנ"ל. הנה ע"י התומ"צ ממשיכים את האוא"ס שלפה"צ, וזהו וארא אל אברהם כו' באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם, דבתחלת הברי' לא הי' גילוי שם הוי'. דהנה שית אלפי שנין הוי' עלמא, שני אלפים תהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח, הנה בתחלת הברי' בשני אלפים תהו לא הי' גילוי ש' הוי'. ואפי' בתחלת שני אלפים תורה בזמן האבות הוא ג"כ ושמי הוי' לא נודעתי להם. והיינו דכשם שבתחלת הברי' ממש, היינו כשי"ב לא גז' ש' הוי' דל"ב פעמים ש' אלקי' גז' במע"ב, ושם הוי' לא נזכר עד אחר השבת דכתי' ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. הנה כמו"כ בתחלת הבריאה עד משה לא נזכר שם הוי'. דהנה כל השביעין חביבין, דבימים שבת שביעי, ובדורות משה שביעי, והיינו דכשם שבימים הנה השבת הוא יום השביעי ואז נמשך הגילוי דשם הוי', וזהו דכתי' ושער החצר הפנימית הפונה קדים סגור יהי' ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח. הנה ימי המעשה וביום השבת ר"ת ש' הוי' כסדרן, או המעשה וביום השבת יפתח ר"ת ש' הוי' למפרע, דשבת הוא גילוי ש' הוי', וכמ"ש שבת לה'. הנה כמו"כ בדורות משה הוא שביעי, והגם שהאבות עשו הכנה למ"ת, ומ"מ ושמי הוי' לא נודעתי להם. רק למשה שהי' שביעי לאברהם, הנה בתחלת שליחותו נתגלה לו ש' הוי' וכתי' וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'. דש' אלקים הוא מדת הדין והצמצום, הנה ויאמר אליו אני הוי', דכוונת הצמצום הוא בשביל הגילוי, ולכן אמור לבנ"י אני הוי', דמשה נצטווה לגלות לכנס"י הגילוי דש' הוי' מה שלהאבות לא נתגלה, והענין הוא, דהתחלת הגילוי הוא מאברהם, דאברהם התחיל להאיר, והוא פתח הצנור דמס"ג ופרסם אלקותו ית' בעולם כנודע. ומשה שהי' שביעי לאברהם הכניס המס"ג דאברהם בסדר עבודה, דמשה מסר נפשו בשביל ישראל ובשביל התורה וכמ"ש ואם אין מחני כו'. ואתפשטותא דמשה בכל דרא דראשי אלפי ישראל סדר העבודה

שלהם הוא המס"נ בשביל טובתן של ישראל ובשביל קיום התומ"צ. וזהו לאתקנא רזא דשמי', דשם הוי' שהוא רז וסוד לגבי העולם ואפילו לגבי האבות, הנה למשה ולישראל נתגלה זה. וזהו וקרבנתו מלכנו לשמך הגדול שהוא רזא דשמי'.

והנה עם היות דשם הוי' הוא רז וסוד לגבי העולם, ומ"מ הרי שם הוי' הוא שם פרטי כמו שארי שמות. וענין שמו סתם קאי על האור א"ס שלפה"צ. והנה הו' שמות שאינם נמחקים הרי יש כמו שהם באוא"ס שלפה"צ. והנה כתי' אל אלקים הוי' דבר ויקרא ארץ, ואי' בזח"ג דס"ה ע"א אל דא נהירו דחוכמתא ואקרי חסד, אלקים דא גבורה, הוי' דא שלימו דכלא רחמי. ובילקוט ע"פ אל אלקים הוי' הוא יודע וישראל הוא ידע אי' דבשלשה שמות הללו ברא הקב"ה את העולם. ומבו' במ"א שהם חג"ת הנעלמים כמו שהם באוא"ס שלפה"צ. והאוא"ס שהי' ממלא מקום החלל הוא חסד הנעלם, ושם אלקים בגבו' הוא השרש ומקור הצמצום, דזה שיהי' הצמצום הנה הי' על זה שרש ומקור באוא"ס שלפה"צ, וזהו גבו' הנעלמה. ושם הוי' בת"ת הנעלם שרש ומקור הקו שלאחזה"צ. וכן יש כל הו' שמות כמו שהם באוא"ס שלפה"צ. ובפרטי' הם עשר שמות שהן ע"ס הגנוזות שלפה"צ. שלדעת הפרד"ס הם שרשי הכלים ובאמת הנה הם גם שרשי האורות. וטעם הדבר שנקראים בתואר שמות להורות על שאינן בבחי' מציאו' ממש. וכמו עד"מ ענין השם שאינו במציאו' כ"כ, וכמו בשם האדם שאינו דומה במציאותו למציאו' הכחות, דהכחות הם מציאו' דבר מה, והשם אינו במציאו' של המציאו' דכחות. והגם שהכחות עצמי' ההיוליים אינם בבחי' מציאו' דבר מה, דזהו ביאור ענין הקושי' העצומה איך הכחות נמצאי' במהותן בעצם הנפש, דענין הכח הוא כח רוחני אבל פרטי וענינו לפעול ואופן פעולתו הוא בדרך התעסקות, וכמו כח השכל הוא כח רוחני של השכלה והיינו להשכיל ולהתחכם בכל דבר מה, אבל הוא פרטי כלומר רק להשכיל, ואין בו מענין ההילוך והמישוש והדומה, וענינו לפעול להשכיל ולהבין, ואופן פעולתו הוא בדרך התעסקות דוקא לייגע את המוח, ולכן הנה במשך ריבוי זמן בעבודת השכל מזדכך גוף ועצם חומר המוח, דכ"ז הוא ע"י התעסקות כח השכל. וישנם בהכחות מה שהם הפכים זמ"ז, שהם יסוד האש ויסוד המים שבנפש, כמו כללות ענין שכל ומדות הם הפכים, דשכל התיישבות ומדות התפעלות, ובמוחין גופא חו"ב הם אין ויש נקודה והתפשטות, דכל ענין החכמה הוא בבריקה וסקירה והתדבקות הענין (דער קלעפ פון דעם ענין שכלי). וכח הבינה הוא באור הענין, והסתעפותו בריבוי פרטים דוקא, דזהו שני תנועות והטיות הפכים הסותרים זל"ז. ואי"כ איך כחות הנפש נמצאים יחד בנפש. בשלמא בכחות הגלויים המתלבשי' כאור"א בכלי הפרטי' שלו, דמשכן השכל במוח שבראש, ומשכן המדות בלב, ובמוחין גופא הנה אור החכ' הוא בכלי החכ' דמוח החכ' קר ולח, ואור הבינה בכלי הבינה דמוח הבינה חם ויבש. דשכל הוא אור"פ, והכלים לפי אופן האורות, דלהיות שהחכ' עם היותה עיקרה בריקה וסקירה אבל בה דוקא יש ענין ההתדבקות בהענין, ולכן מוח החכ' הוא קר ולח, דטבע המים לדבק.

ומוח הבינה חם ויבש דענינו לברר ולפרט, וכן בכל המדות, וא"כ מובן שאינם סותרים זל"ז. אבל הכחות כמו שהן עומדים בנפש הם בלי כלים, ואיך נמצאים שם. אלא דשם אינם במציאות דמציאות הגלויות, אבל מ"מ ה"ה במציאות דמציאות ענין הכח שהם פרטים וכנ"ל. משא"כ השם אינו במציאות כ"כ כמו הכחות, ועש"ז נקראים בתואר שמות להורות על שאינם במציאות דענין המציאות. ובעומק יותר, הטעם שנקראי' שמות הוא ע"ד ענין השבחים. וכמו האדם כשמשבחים אותו בשם חכ' ע"מ הנה ע"י שבח זה קוראים וממשיכים את החכמה. והיינו שע"י השבח שמשבחים אותו בחכ' נמצא ונתחדש בו החכ' גם כשאין בו גילוי חכ' במוחו, ואפילו גם לא בהמשכה נעלמת, ורק ע"י השבח שמשבחים אותו נמצא ומתגלה אצלו חכמה מכח ההיולי העצמי. הרי גם כשלא הי' חכם בתחלה שהרי לא הי' בו החכ' אף בהעלם ה"ה נעשה חכם בחכ' גלוי' ע"י שמשבחים אותו בחכמה. וכמו"כ הוא הדוגמא למעלה, שע"י קריאת שם חכים נעשה בחי' מקור להאציל את החכ'. רק שבהמשל בהאדם הנה גם מי שאינו חכם בגלוי אבל מצד מקור החכ' היינו כח ההיולי העצמי ישנו גם קודם שמשבחים אותו, דזהו מצד שלמות הנפש (דהנפש מצ"ע הוא שלם, ולכן איש פשוט מוליד בעל כשרון נעלה גם בכחות הגלויים כו') וענין השבח הוא שקוראים וממשיכים מכח ההיולי להמשכה נעלמת או מההמשכה הנעלמת אל הגילוי. אבל בהנמשל למעלה הוא שגם המקור לא יש במציאות וע"י הקריאת שם נעשה המקור להאציל בחי' החכ', ולכן נק' בתואר שמות. ומ"מ ה"ה בבחי' שמות וספירות.

והנה כל זה שייך רק בבחי' עלות הרצון, והיינו דבבחי' עלות הרצון שייך לומר ענין שמות וספירות. וכדאי' בפרד"ס בשער הצחצחות (בארוכה וקוטב הענין הוא) דכאשר עלה ברצונו ית' להוות ולהאציל אצילות הטהור והקדוש או נאצל ונצטייר כולו בעצמותו. ומבואר דרק בעלות הרצון שייך ענין השמות והע"ס הגנוזות, דמאחר שזהו עליית הרצון על אצ' ה"ז בבחי' שייכות אל האצ', לכן שייך שם בחי' ע"ס הגנוזות שהן שרשי הכלים והאורות. אבל באוא"ס שקודם עלות הרצון שאינו בבחי' שייכות אל העולמות אינו בחי' שמות וספירות כמו השמות והספירות שבבחי' עלות הרצון, וזהו הב' בחי' קדש וקדוש שבאוא"ס שלפה"צ. דהנה קדש הוא מלה בגרמי' שמובדל לגמרי, וקדוש הוא קדש ו', דעם היותו בבחי' הבדלה ה"ה מ"מ בבחי' המשכה וגילוי. וזהו הוא' שמורה על הגילוי. דבשרשם הנה האוא"ס שקודם עלות הרצון הוא בחי' קדש, ובחי' אוא"ס דעלות הרצון הוא בחי' קדוש. ומה שאי' עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד זהו באוא"ס שקודם עלות הרצון. דהנה על מ"ש עד שלא נבה"ע כ' העה"ק דה"ה עד שלא נאצל אצ' העליון, ובחי' הע"ס הגנוזות שהן בבחי' עלות הרצון זהו בחי' אצ' דכללות. וא"כ מש"א עד שלא נבה"ע ועד שלא נאצל האצ' הי' הוא ושמו בלבד היינו בחי' אוא"ס שקודם עלות הרצון, ובחינה ומדריגה זו הוא שמו שם א'. דבעלות הרצון ה"ה שמות ל' רבים ז' שמות ובפרטיות הן עשר שמות, והו"ע ע"ס הגנוזות.

אבל באוא"ס שקודם עלות הרצון הוא שמו שם א'. דבחי' השמות שבבחי' עלות הרצון הגם שזהו באוא"ס שלפה"צ ה"ה באין ערוך לגבי בחי' שמו, היינו בחי' הכללות דאוא"ס, שהרי הן שמות פרטים. והעיקר הוא מפני שהן בבחי' עלות הרצון וא"כ הרי נתחדשו, שהרי כשעלה ברצונו ית' להאציל הנה או נאצלו ונצטיירו כולם בעצמותו, הרי זהו שנתחדש בעלות הרצון. ואוא"ס הגם שנק' בכינוי אין סוף ולא בכינוי אין לו תחלה כי יש לו תחלה, וא"כ הנה האור הוא ג"כ מחדש כעין שקדמו ההעדר מפני שהוא גילוי רצוני, שהרי אינו מוכרח ח"ו בהגילויים כ"א הוא גילוי רצוני, וכל גילוי רצוני ה"ז כמו שקדמו ההעדר. ולכא' הוי ג"כ התחדשות, אך מ"מ הנה האור שהוא בבחי' א"ס הגם שנק' א"ס ולא אין לו תחלה, דטעם הדבר הוא שיש לו תחלה, אבל בכ"ז אינו בבחי' התחלה ובבחי' התחדשות כמו הע"ס הגנוזות שבבחי' עלות הרצון שהן מה שנתחדשו ממש ואינם בערך בחי' שמו, היינו בחינה הכללית דאוא"ס. ומאחר שהשמות הם באין ערוך לגבי בחי' שמו הנה בחי' שמו ה"ז רז וסוד לגבי בחי' השמות. וזהו"ע לאתקנא רזא דשמי' להמשיך בחי' שמו דהיינו בחי' אוא"ס שקודם עלות הרצון. דהמשכה זו דבחי' אוא"ס שקודם עלות הרצון להמשיכו לאחר הצמצום הנה זהו התחדשות גם לגבי הגילוי אוא"ס כמו שהי' גם קודם הצמצום. דהנה תורה היא פי' וביאור המצוה, ולכאורה התחלת התורה היתה צ"ל באיזה מצוה, וכדאי' ברש"י א"ר יצחק לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם ומה טעם פתח בבראשית ברא אלא משום דכח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים. ופי' בעה"מ דבראשית ברא הו"ע הצמצום שנעשה חלל ומקו"פ שמוזה שרש התהוות הכלים להוות ב"ע, שז"ע מע"ב ואח"כ ויניחחו בג"ע לעבדה ולשמרה, שהכוונה הוא להמשיך תוס' אורות ע"י הקו עד שלעתיד יהי' גילוי אוא"ס לאחה"צ כמו קודם הצמצום. אשר באמת הנה המשכה זו אינה התחדשות שהרי אור זה כבר הי' במקום החלל קודם הצמצום, ועל מה הי' כל ענין הצמצום. אמנם לפי מה שנת' כאן דלאתקנא רזא דשמי' הוא האוא"ס שקודם עלות הרצון הנה המשכה זו הוי התחדשות גם לגבי האוא"ס שהי' מאיר קודם הצמצום, דהאוא"ס שהי' ממלא מקום החלל קודם הצמצום הוא בחי' האחרונה שבהאור, שבהאור הזה הי' בחי' עלות הרצון. ותומ"צ הן לאתקנא רזא דשמי' בחי' הכללי דאוא"ס דזהו התחדשו' גם לגבי האור שהי' מאיר קודם הצמצום. וזהו וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול, דע"י קיום התומ"צ ממשיכי' בחי' שמו הגדול היינו האוא"ס שקודם עלות הרצון.

והנה האוא"ס שקודם עלות הרצון הגם שהוא בחי' שמו והוא רז וסוד לגבי שמות דעלות הרצון, וא"כ המשכה זו לאחר הצמצום הוי התחדשות גמורה. ומ"מ הרי ידוע דגם האוא"ס שקודם עלות הרצון ה"ז ג"כ אינו אלא בחי' הגילוי דאוא"ס, רק שהוא בחי' גילוי לעצמו. דבחי' עלות הרצון הוא בחי' גילוי השייך אל העולמות, וקודם עלות הרצון הוא בחי' גילוי השייך רק לעצמו. וכידוע דבאור הרי יש ב' מדרי', אור המאיר לעצמו ואור המאיר

לזולתו, דבאוא"ס שלפה"צ הם ב' המדרי' דעלות הרצון וקודם עלות הרצון. והיינו דהכל הוא בעצמותו, רק דעלות הרצון הוא הגילוי לעצמו אבל הוא אור השייך אל הזולת היינו אל העולמות. וקודם עלות הרצון הוא הגילוי לעצמו, אור שאינו שייך לעולמות. אמנם עם היות דהאוא"ס שקודם עלות הרצון אינו שייך לעולמות אבל מ"מ הנה גם זה הוא גילוי אור, וה"ז בחי' התעוררות כללי, דמאחר שהוא בחי' גילוי ה"ז בחי' התעוררות כבי'. וממילא הנה הגם שאינו בבחי' שייכות אל העולמו', אמנם ה"ז ג"כ לא בבחי' הבדלה לגמרי מן העולמות, ומאחר שאינו בבחי' הבדלה לגמרי מן העולמות הרי יש לו איזה שייכות אל העולמות. דזהו מה שידוע דב' בחינות אלו קודם עלות הרצון ועלות הרצון הם השרש דב' המדרי' ממכ"ע וסוכ"ע כמו שהן באוא"ס שלפה"צ. וכנ"ל בחג"ת הנעלם שהן שרשי האור שהי' ממלא מקום החלל ומקו"פ קודם הצמצום, ושרש הצמצום וגילוי אור הקו. הנה כמו"כ האוא"ס דבחי' עלות הרצון הוא שרש בחי' ממכ"ע, ואוא"ס שקודם עלות הרצון הוא שרש בחי' סוכ"ע. והרי בחי' סוכ"ע הגם שזהו בבחי' הבדלה מן העולמות מ"מ הרי יש לו שייכות לעלמין כנ"ל. וא"כ גם בחי' אוא"ס שקודם עלות הרצון שהוא השרש דבחי' סוכ"ע בלפה"צ הוא ג"כ בבחי' איזה שייכות אל העולמו'. רק שמוכן דבמדרי' שלפה"צ הכל הוא בבחי' הפלאה ביותר, ומ"מ הוא בבחי' איזה שייכות. ולכן הנה גם בבחינה זו שייך ענין הספירות רק שהן בבחי' ספירות אין קץ. ואינו דומה כמו שהוא בעלות הרצון. דבעלות הרצון הן ע"ס כנ"ל, וקודם עלות הרצון הנה שם אין מספר לספיר'. וא"כ הרי גם באוא"ס שקודם עלות הרצון שייך שמות ל' רבים. והגם דזה מה דשם הוא ספירות אין קץ אינן בבחי' ריבוי והתחלקות מ"מ ה"ז בחי' אחד ולא יחיד. דיחיד הוא איינציג בעצם, ואחד הוא התאחדות הפרטים, אשר לפ"ז צ"ל דלאתקנא רזא דשמי' הוא בחי' עצם האור שלמעלה מבחי' גילוי, דהנה ידוע דעצם האור לא בגדר גילוי כלל, ומה שהוא בחי' גילוי הוא בחי' התפשטות. דמה שהאור מוגדר בהתגדרה דגילוי עד כי גדר האור הוא גדר הגילוי הנה זה רק בהתפשטות האור אבל עצם האור אינו מוגדר בהגדרה. דאין זה דוקא מה שמאיר הוא אור (ניט דאס דוקא וואָס עס לייכט אָט דאָס דוקא איז אור) ויכול להיות שאינו מאיר והוא אור. ואדרבא עצם האור אינו מאיר, וכמו אש היסודי שהוא עצם חשוך, דעצם האור לא בגדר גילוי כלל. וכדוגמא שיש ב' מדרי' בסתום, הא' מה שסתום לגבי המקבלים, והב' מה שסתום בעצם. והנה מה שסתום לגבי המקבלים הרי אינו סתום בעצמו, כי בעצם הוא בחי' גילוי בעצמו, רק שהוא למעלה מגילוי אל המקבלים, ולכן יש חילוקים בהסתימה לפ"ע המקבלים, דמקבלים אלו הוא סתום ונעלם לגמרי וממקבלים נעלים יותר אינו סתום לגמרי, עם שהוא ג"כ סתום מהם אבל מ"מ אינו נעלם לגמרי. אמנם זה מה שהוא סתום בעצם הוא שאינו בחי' גילוי בעצמו, וע"כ אינו בגדר גילוי. כמו"כ יובן באוא"ס שלפה"צ, דגם האוא"ס ב"ה שקודם עלות הרצון הוא בחי' ההעלם לגבי העולמו' עם היות דבפרטי המדריגות הנה בחי' ההעלם של הגילוי דעולמו' הוא רק בחי' אוא"ס דעלות הרצון. דעלות הרצון דוקא הוא שיש

לו שייכות אל העולמות אבל האוא"ס דקודם עלות הרצון אינו בבחי' שייכות לעולמו. הנה מ"מ גם בחי' אוא"ס שקודם עלות הרצון הרי אין זה בחי' העלם לגמרי מאחר שהוא בבחי' גילוי בעצמו. ורק בחי' עצם האור זהו שסתום ונעלם בעצם. וזהו"ע לאתקנא רזא דשמי'. בחי' עצם האור שאינו בגדר גילוי כלל. וזהו רזא דשמי' ע"ד ואמת הוי', שהוא האמת דש' הוי'. דהנה הוי' הוא האמת דש' אלקים וכמ"ש וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', דשם אלקים גילה לו האמת שלו שהוא שם הוי'. וכל ענין הצמצום הוא בשביל הגילוי כנ"ל, ואמת דהוי' הוא בחי' ש' הוי' דלעילא. וכמו כן כאן רזא דשמי' הוא בחי' הוא ושמו, דבחי' הוא זהו עצם האור שלמעלה מגדר גילוי. וזהו בחי' רזא דשמי', והו"ע קידוש השם לקדש שמו הגדול.

אמנם לפי הנה שם ואור הו"ע אחד. דמאחר דכל ענין העבודה בתומ"צ הוא לאתקנא רזא דשמי' היינו עצם האור, א"כ מהו"ע השם בכלל, ובפרט אומרו טוב שם כו', דיש עוד יתרון המעלה בשם לגבי אור. אך הענין הוא דהנה אור הוא גילוי. ועם היות דעצם האור הרי אינו מוגדר בהגדרה דגילוי, והיינו דזה מה שמוגדר בהגדרה דגילוי הוא רק התפשטו' האור, אבל עצם האור אינו מוגדר בהגדרה זו. אמנם הנה ההתפשטו' היא באה מן העצם רק שהעצם הוא מופלא בההפלאה העצמי, היינו מה שהוא אינו מוגדר בהגדרות שמוגדר בהם המתפשט ממנו. אבל עם זה הנה זה מה שהעצם אינו מוגדר בהגדרות שמוגדר בהם המתפשט ממנו אין זה שהוא אינו מוגדר בהגדרה עצמית בענינו, אלא הוא ג"כ מוגדר בהגדרה עצמית בענינו, אשר מההגדרה הזאת העצמית שבו באה להיות המתפשט ממנו מוגדר בהגדרות הגילוי, וכמו בסוכ"ע ושרשו בהאוא"ס שקודם עלות הרצון. הנה סוכ"ע הוא בגדר עלמין, ובשרשו בלפה"צ האוא"ס דקודם עלות הרצון לא בגדר שייכות אל עלמין. ומ"מ להיותו גילוי בעצמו הוא השרש דסוכ"ע. ומה שהוא גילוי בעצמו הרי אינו בבחי' הבדלה לגמרי מן העולמו', ולכן הוא השרש לסוכ"ע, דסוכ"ע הוא בגדר עלמין. כמו"כ יובן בעצם האור והתפשטו' האור. דהרי התפשטו' האור הוא בא מעצם האור, והתפשטו' האור הוא מוגדר בגדר הגילוי. הנה כשם שאור המתפשט אינו מעצמו כ"א מעצם האור, הנה כמו"כ הגדרתו שהוא מוגדר בגדר הגילוי הוא ג"כ בא משרשו עצם האור, רק שבעצם האור אין הגדרה זו באה באותו הענין של הגדרת המתפשט ממנו. וכמו שקודם עלות הרצון אין בו הענין דשייכות אל העולמות, ורק הענין שהוא גילוי בעצמו, ומ"מ הנה מזה בא בסוכ"ע להיותו בגדר עלמין. הנה כמו"כ בעצם האור הרי יש בו ענין מה המגדיר אותו בהגדרה עצמית בענינו, אשר מהגדרה זו נעשה שהתפשטות האור הוא מוגדר בגדר הגילוי. וכשם שע"ז דסוכ"ע הוא בגדר עלמין ושרשו הוא האוא"ס שקודם עלות הרצון א"כ גם קודם עלות הרצון הגם שאינו בבחי' שייכות כלל אל העולמו' הרי מ"מ אינו בבחי' הבדלה לגמרי מן העולמות אשר בזה גופא הוא העלם לגבי עולמו' הכללים. הנה כמו"כ באור, מאחר שהתפשטו' מוגדר בהגדרה דגילוי הנה עצם האור הגם שאינו מוגדר בהגדרה זו כמו בהתפשטות ממנו, מ"מ

הנה אור בכללותו הוא גילוי, שהרי בלא גילוי אין זה אור. משא"כ שם הוא העלם, שהרי השם הוא בהעלם שאינו נראה וניכר כלל. דהנה כתיב חכמת אדם תאיר פניו, הי"ז גילוי אור שנראה וניכר. משא"כ השם שאינו ניכר, דגם לעצמו אין השם ניכר כלל. והגם שהחיות הוא ע"י השם והחיות ה"ה נרגש בהאדם, ומ"מ השם אינו נרגש אליו מפני שהוא ענינו העלם. ולכן מהאור אנו יודעים גדלות המאור, וכמו אור הנר ואור האבוקה, הרי מהתפשטות האור אנו יודעים אם המאור הוא נר או הוא אבוקה, ובנר גופא הרי יש נר דק ויש נר עב בפתילה עבה, וכמו"כ אור השמש ואור היום. הרי מהאור אנו יודעים מציאות המאור רק שאין אנו יודעים מהות המאור. וטעם הדבר הוא מפני שהעצם מובדל מן האור, שהרי האור הוא הארה שאין בו מן העצם כלל, ולזאת הנה מפני הבדלת ערך העצם מן האור הנה משו"ז אין אנו יודעים מהות המאור. אבל מציאותו נודע לנו, מפני שהאור הוא מעין המאור, והיינו להיות שהאור הוא גילוי וכל גילוי ה"ה בבחי' דבקות בהעצם ע"כ הוא מעין העצם ולזאת הוא מגלה את העצם בבחי' מציאות, אבל מהשם אין אנו יודעים את העצם כלל. והגם דשם יש לו שייכות עם העצם, וכמו בקריאת שמות שקרא אדה"ר לכל הבהמה וחי' ואמר על כל דבר לזה נאה לקרות כך ולזה נאה לקרות כך, דטעם הדבר הוא מפני דאיותיות אלו מחיים אותן וממשיכים חיותו משרשם הראשון. ומ"מ הנה מהשם אין אנו יודעים את העצם, היינו שרשו ומקורו, דזהו חכמתו דאדה"ר שקרא שמות, והרי מהאור לידע את העצם אם הוא אור השמש או לבנה אין צריכים חכמה גדולה. ואם מהשם היו ג"כ יכולים לידע את העצם כמו שידעו את המאור ע"י האור, הרי הבהמה וחי' שאדה"ר קרא להם בשמותם הי' החיות כבר נמשך להם וכבר הי' השם בהעלם, וא"כ זה שידע שמם א"ז חכמה כלל, אלא דמשם אין יודעים את העצם. וזהו גודל חכמתו של אדה"ר אשר קרא אותם בשם לפי שידע סוד מרכבה העליונה. הרי שמהשם אינם יודעים את העצם, והיינו מפני שהשם הוא העלם ע"כ אינו מגלה את העצם. הרי שהאור יש בו יתרון מעלה על שם שהוא גילוי.

אמנם יש יתרון מעלה בשם על אור שהוא ממשיך את העצם. וכמו עד"מ באדם למטה כשקוראין אותו בשמו הוא נפנה לקוראיו, הרי כל עצמותו נפנה לקוראיו בשמו. שהשם מושרש בהעלם בעומק יותר, ולכן המתעלה ר"ל הנה ע"י שקוראין אותו בשמו הנה עי"ז ממשיכים חיות חדש מעצם הנפש. והדוגמא יובן למעלה דבחי' שם הוא בבחי' עצמו א"ס והוא בחי' שמו העצמי הכלול בעצמותו ממש. דכל מה שנת"ל ברזא דשמי' הכל הוא בחי' אור א"ס אבל שמו העצמי הוא מה ששמו קדמון כקדמותו ית', והוא בחי' העלם העצמי דא"ס. וזהו שבר"ה ויוהכ"פ אנו צועקים המלך הקדוש אבא אבא להמשיך בחי' המל' משרשה ומקורה הראשון, המלך הקדוש בחי' קדושת העצמות דעצמות א"ס, שזהו אמית' בחי' קדש בעצם. דהנה כללות אוא"ס הוא בחי' קדוש, ויש ג"פ קדוש, קדוש הא' עצם האור, קדוש הב' אוא"ס שקודם עלות הרצון, וקדוש הג' עלות הרצון אצי' דכללות. ואמית' בחי' קדש שמו

העצמי בחי' העלם העצמי דא"ס. וזהו טוב שם, דיתרון מעלת שם הוא גם משמן טוב, מעצם האור. וטוב הוא צדיק, וכמ"ש אמרו צדיק כי טוב. דהמעלה אשר נקנה בהנשמה ע"י ירידתה למטה הוא שנק' בשם. דהנשמה קודם ירידתה למטה בגוף אין לה שם, וע"י ירידתה בגוף נקנה בה ענין השם. וע"י ירידתה בגוף נעשית בבחי' מהלך בהילוך א"ס כנ"ל. וזהו טוב שם, דהנשמה יורדת למטה ועוסקת בתו', ובפרט נשמות הצדיקים שבהם נמלך כו', והם ראשי אלפי ישראל המשפיעים חיות ואור בכללות נש"י בקיום התומ"צ, הנה טוב שם גם מעצם האור שהוא בחי' קדוש, אבל עילוי נשמות הצדיקים הוא בבחי' קדש. ועוד יתרון מעלה דע"י שהנשמה יש לה שם אפשר להתקשר בה, וכמו בקריאת שם שנפנה לקוראיו בשמו. וזהו שא"י בספרים במעלת וסגולת קריאת והזכרת שמות הצדיקים, וע"ד אלקהא דמאיר ענני, וכידוע בסוד וענין ההתקשרו' בצדיקים ראשי אלפי בני' כו'. וזהו טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. דמי אשר מיום הולדו הנה כל עבודתו הוא על יום המות, והיינו דכל עשיותיו בתו' תפלה ועבודה בכל היום הוא בשביל הכוונה הפנימי' והאמיתי' שבענין ירידת הנשמה בגוף להיות העילוי בבחי' א"ס כנ"ל, אשר כן הוא הכוונה בכל נשמה ונשמה ובפרט בנשמות הצדיקים ראשי אלפי בני' שחיי הצדיק אינם חיים בשרים כ"א חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה ומכש"כ כי רוח איתי רוח ואמשיך רוח ורוח עומדת בקרבנו ממש כי בראותו ילדיו מעשי ידיו בקרבנו יקדישו שמו ית' ע"י העבודה בתומ"צ בעבודה גמורה וביגיעה עצומה לאתקנא רזא דשמי'. שזהו"ע קידוש השם, דשם הוא העלם אבל ממשיך את העצמות, ולא כמו האור שמגלה את העצם אבל שם ממשיך את העצם. וטוב שם משמן טוב הוא שבהשם יהי ג"כ מעלת האור שהוא גילוי, והיינו שיהי' התגלות העצמות ב"ה. שזה בא ע"י העבודה במס"ג דוקא שלא להתפעל מכל מונע ומעכב אל לימוד התו' וקיום המצות. וענין המס"ג הוא בסדר עבודה, וכנ"ל דמשה שהוא דור שביעי לאברהם היינו שהמס"ג דאברהם אשר פרסם אלקותו ית' בעולם, הנה משה הביא זה בסדר עבודה, שנתן נפשו על התו' ועל ישראל. שזהו"ע קידוש השם, דשם שהוא העלם אבל ממשיך את העצם יהי' בו גם מעלת האור, שיהי' העצמות בגילוי. וזהו טוב שם משמן טוב, דאור ושם הגם שהם לכא' ענין א', הנה באמת הם חלוקים במעלתן, דמעלת האור הוא גילוי. אמנם ישנו שמן הטוב שהוא עצם האור, דעצם האור הרי אינו מוגדר בהגדרה דגילוי, ומ"מ ההגדרה של ההתפשטות באה ג"כ משרש העצם. ולזאת הנה כללות ענין האור הוא גילוי ושם הוא העלם, אבל ממשיך את העצם. וטוב שם משמן כו', שבשם יהיו ב' המעלות, והיינו המשכת העצם בגילוי. דזהו עבודתן של צדיקים ראשי אלפי בני' הממשיכים אור וחיות פנימי בכלל' נש"י ועוד מעלה עצומה ונפלאה בשם שע"ז מתקשרים בהעצם, שע"י התקשרות זו הנה המעשה גדל והולך גידולי גידולין מן אור זרוע לצדיק בשדה אשר ברכו הוי' המאיר לארץ בבני חיי ומזונא רויחא, וכל הקרוב בהתקשרות קודם לברכה.

בס"ד, אחש"פ, רפ"ז

ונחזה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראה ה'. והנה חורב הם ב' מדרי' חלוקות, וצ"ל למה כוללם יחדיו. אלא דכאן מבאר סדר וענין החב"ד בהגילוי דלעתיד, דחורב כחדא אינון ובוה יובן מה שפירש רש"י ע"פ זה (סנהדרין צג ב) ונחה עליו רוח הוי' כו' איזה רוח רוח חורב כו'. והיינו דהגילוי דלעתיד הוא שיתגלה שם הוי' דזהו רוח הוי', ובגילוי זה הנה סדר וענין החב"ד הוא דחורב כחדא, ועצה וגבורה שהם הסתעפות חורב הם בפרשה בפני עצמה. אמנם לפ"ז אי"מ למה נשתנה ספירת הדעת מספירות חורב שאומר דעת ויראת הוי' דכוללם כחדא, דלכאורה הנה כמו בחורב הרי עצה וגבורה עם היותם הסתעפות החורב ומ"מ מחלקם בפרשה בפ"ע, הרי ה' צ"ל כן גם בספירת הדעת לחלקו בב' פרשות מיוחדות, ולמה דוקא בספי' הדעת כוללם יחדיו, ועוצ"ל כללות ענין השייכות של הגילויים דלע"ל אל אחרון ש"פ דאז דוקא מזכירין עניני הגילויים דמשיח, דלכאור' אחרי הגילוי דקיי"ס דבניי הלכו ביבשה בתוך הים, שהם גילויים נעלים במאד, מהר"ע הגילוי דאחרון ש"פ, ועוד יותר שהוא יו"ט הבא מהגלות דוקא, וביום הזה דוקא מזכירין עניני וסדר הגילויים דימות המשיח, ולהבין זה גם להבין כללות ענין העבודה בהשגת הנשמה בהפרש המדריגות דקיי"ס והגילוי דלעתיד, הנה לעתיד יהי' העולם במציאות כמו שהוא עתה, אלא שהמציאות יהי' כפי שעלה ברצונו ית' שיהי' המציאות דעולם ושיושלם הכוונה הפנימי' שיהי' המשכת העצמות ב"ה ע"י עבודת הנבראים, והיינו דמה שהעולמו' נתעבו ונתגשמו ע"י חטא עה"ד הנה ע"י עבודת הבירורים בכל משך ימי הגלות מתתקן ומתברר עד שבגמר כל הבירורים עם היות שהעולם יהי' במציאות כמו שהוא עתה, אבל המציאות יהי' אלקות, וגילוי המשיח הוא גילוי פנימי' התורה מה שמשיח ילמד תורה את ישראל, והיינו שיגלה פנימי' התורה ויבינו זאת כל ישראל, וכדאי' בזח"א דק"ג ע"ב אבל בזמנא דיפקון ישראל מן גלותא זמינין כולתו דרגין עילאין למשרי עלי' כדקא יאות וכדין ינדעון בני עלמא חכמתא עילאה יקירא מה דלא הוו ידעין מקדמת דנא, והיינו דלעתיד יהי' עולם ויהיו בני עלמא, רק שאז הנה גם בני עלמא ידעו חכמתא עילאה יקירא (בחי' חכ' דאצי') מה דלא הוו ידעין מקדמת דנא, וביאור הענין הוא, דהנה כתיב כי עמך מקור חיים באורך נראה אור, דלכאורה א"מ מהו הבקשה אשר באורך נראה אור, דהנה אור הוא מה שמאיר, וכאשר מאיר הרי רואין את הכל, אור איז דאך דאס וואס עס איז ליכטיג, ומהו תוכן עומק בקשה זו אשר באורך נראה אור.

והנה בפסיקתא רבתי פל"ו אי' מהו באורך נראה אור איזה אור שכנס"י מצפה זה אורו של משיח שנא' וירא אלקים את האור כי טוב, וידוע דאור שנברא ביום ראשון גנוז בתורה, וזהו ותורה אור באור עצמי, וזהו ג"כ מה שמשיח ילמד תורה שיגלה עצם מהות האור עצמי, ולהבין זה צ"ל תחלה ענין קיי"ס בהשגת הנשמה, דהנה ים ויבשה הוא בחי' עדאתכ"ס ועדאת"ג

דשניהם הם עלמין, וכמאמר אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגלין ועלמין דאתגלין. ולכן הנה כל מה שיש ביבשה יש בים, רק שההפרש הוא באופן קבלת החיות של הנבראים שבכל עולם, דברואים שבים מובלעים במי הים שהמים מכסים עליהם והם מובלעים בהמים שהוא מקורם, וגם כל חיותם וקיומם הוא בתוך המים וכמאמר דגים הפורשים מן הים מיד מתים, דחיותם הוא כשהן במקורם. אבל ברואים שבארץ הגם שמקבלים חיות מן הארץ כמ"ש ארץ אשר ממנה תוצא לחם, הנה גם בעת קבלתם מן הארץ ה"ה מופרדים מן הארץ ויכול להיות שט באויר או ע"פ המים ומקבל גם אז מן הארץ הרי דשניהם מקבלים חיותם ממקורם רק שחלוקים באופן קבלת החיות. והדוגמא מזה הוא בנבראים דעדאתכ"ס דאוא"ס מכסה ומקיף עליהם מכל צד ופינה, והוא כמ"ש בע"ח דבעיגולים העיגול העליון סובב ומקיף את העיגול התחתון. דבד"כ נבראים דעדאתכ"ס הוא בחי' עיגולים כמ"ש במ"א בענין יקו המים כו', והם מובלעים במי הים, שהם בטלים במקורם וכאשר יהי' האופן בתוך האופן, שהעיגול התחתון בטל ונכלל בהעליון, והר"ע ההתכללות. דביושר הוא בחי' התלבשות שהעליון מתלבש בהתחתון, והיינו שהתחתון הוא מציאות דבר בפ"ע רק שהעליון מתלבש בתוכו. אבל בעיגולים הוא בחי' התכללות, והיינו שהתחתון נכלל ובטל בהעליון, וגם כל חיותם וקיומם הוא בתוך מקורם. שהרי גם בעיגולים הוא שמחי' בבחי' פנימיות, וכמ"ש בס"ב שהארץ הלזו הגשמי הנה האוא"ס הסוכ"ע הוא בתוך תוכה ופנימיותה ומחי' אותה כו'. וכש"כ שהוא כן בבחי' נבראים דעדאתכ"ס. רק שג"ז אינו בבחי' התלבשות, אבל מ"מ הוא שמקבלים חיות, וכ"ז הוא בבחי' ביטול במקורו, היינו שאינו תופס חיות לעצמו כ"א הוא בבחי' ביטול בתכלית. משא"כ נבראים דעדאת"ג הגם שמקבלים חיות מאלקות, ה"ה מ"מ בבחי' יש ודבר נפרד, ויובן זה בעבודה בנפש האדם. דהנה יש ה' מדרי' נר"ן ח"י הנחלקים לב' מדרי' פנימי' ומקיפים, דנר"ן הם פנימי', והעבודה הוא במוחין ומדות בהשגה אלקית, והיינו שמתבונן בזה ומתפעל באהוי"ר, הרי גם שמשיג הענין האלקי בטוב ומתבונן בזה בהתבוננות טובה ה"ה מ"מ בבחי' מציאות דבר, שהרי כללות ענין ההשגה הר"ע המציאות. וכמו שאנו רואין במוחש דבהעדר העבודה הרי כל מי שהוא משיג יותר הוא חכם ויקר בעיני עצמו יותר. וכידוע דכל השגה הוא יש, וא"כ גם מה שמשיג ההשגה אלקית ה"ז ג"כ בבחי' מציאות ועוד יותר מזה. דהנה גם האור המאיר לו בהשגה זו והיינו דכאשר ההשגה היא בטוב הרי מאיר הענין האלקי במוחו ה"ז שתופס האור לעצמו, היינו שטוב לו האור המאיר לו ונעשה לו זה בחי' חיות לנפשו ושמה הוא בנפשו על האור והגילוי, וכמ"ש במ"א דבעבודה דמוחין יכול להיות שמרוה צמאנו בהאור והגילוי המאיר לו בהשגה וההתבוננות ויכול להיות דזה גופא יהי' הסבה דהעבודה דמוחין אינה מביאה לידי קיום המצות בפו"מ. והיינו שמסתפק עצמו (ער באנוגענט זיך) עם נועם ההשגה בלבד, ואינו בא בפועל בקיום התומ"צ, וע"כ צ"ל התפעלות המדות דוקא, שזה המביא את ההשגה בעבודה בפועל. אמנם גם כאשר מתפעל באהוי"ר הרי כל ענין המדות הוא הרגש

עצמו כנודע. ובעומק יותר הנה גם אם רוצה באלקות מצד האלקות ה"ז מ"מ בבחי' הרגש, וכמ"ש קרבת אלקים לי טוב, דבבחי' קרבת אלקים גם שהוא מצד האלקים מ"מ הוא בבחי' לי טוב, והיינו שהוא בבחי' הרגש ובבחי' מציאות. אשר כן הוא העבודה בנר"ן בכלל. אבל העבודה בבחי' מקיפים דנשמה כמו בעבודה דרע"ד שהוא הרצון העצמי דנשמה ה"ז בבחי' ביטול במציאות, היינו דאין זה מה שרוצה לעצמו כ"א אדרבה כל הפצו ותשוקתו הוא להכלל בבחי' עצמות אוא"ס, ועם היות שגם בזה יש התבוננות, והיינו בבחי' הפלאה דעצמות אוא"ס כנודע, הרי ההשגה בזה היא השגת השלילה. שהרי באוא"ס שלמעלה מהשתל' אינו שייך השגה כ"א בבחי' שלילה לבד, דהשגה זו אינה בבחי' השגה גמורה בבחי' תפיסא בכלים. ועוד זאת שהעיקר בזה הוא ההרגש דאוא"ס (דער דער הער פון דעם אוא"ס) שהרי האוא"ס הוא בלתי מושג, וא"כ התעוררות הרצוא אין זה מן ההשגה כ"א שע"י השגת השלילה שהוא השגת הפלאה הוא שנגרש אצלו האוא"ס המופלא. דזהו כללות ההפרש בין ב' השגות אלו, דבהשגה העיקר הוא ההבנה, שהו"ע תפיסת הדבר (דער פאָרשטאַנד איז אַ עיקר) ובידיעת השלילה ההרגש עיקר, והיינו שההרגש הוא למעלה הרבה מההשגה.

והנה שני האופנים האלו בעבודה הם הב' מדרי' ים ויבשה. והיינו בדוגמת דבר שהנבראים דעדאתכ"ס ועדאת"ג חלוקים באופן קבלת חיותם, הנה כמו"כ הרי יש מדרי' חלוקות בעבודה. יש שהעיקר הוא ההשגה, והיינו תפיסת הדבר בהבנה גמורה, ויש שהעיקר הוא ההרגש, והיינו שהרגשת הדבר הוא למעלה מהשגת הדבר, ער דער הערט מער וויפיל ער פאָרשטייט. וביאור הענין הוא, דהנה ב' מיני המשכות הן הנמשכים מן הא"ס ב"ה, הא' הוא בבחי' א"ס ממש, והב' בבחי' מדה וגבול, והן בחי' סוכ"ע וממכ"ע. דבחי' סוכ"ע הוא בחי' א"ס ממש, שזהו האור כמו העצם ממש, והיינו שכמו שהעצמות הוא א"ס כמו"כ האור הוא א"ס. וטעם הדבר הוא להיות אור הסובב הוא בחי' גילוי העצמו, היינו הארה המתגלה מן העצמות שלא בבחי' צמצום, וענין הגילוי הוא מה שהעצמות מתגלה, ועם היות שזהו רק הארה לבד לא העצם והיינו שאין זה שהעצם נמשך ומתגלה כ"א רק הארה והתגלות העצמות בלבד, מ"מ ה"ז התגלות העצמות. והוא ע"ד דוגמא כמו הרצון שהוא התגלות עצמות הנפש, דהרצון הרי אינו עצמות הנפש רק התפשטות והתגלות (שהעצם אינו מתפשט ואינו מתגלה) ומ"מ ה"ז התגלות עצמות הנפש. דלכן הרי הרצון אינו בהתלבשות בכלים ופועל בכל הכחות ובכל האברים בשוה, וכמעשה הידוע באחד שמפני פחד לסטים התחבא במקום צר במאד, והוא מפני תוקף הרצון דרוצה לחיות פעל כיווך הגוף, וכן אנו רואין במוחש דגם איש הפשוט ביותר בכחות הגלויים הנה בתוקף הרצון והתשוקה הרי יכול לעלות ולהגיע להשגות שכלים עמוקים כנודע. וכמו"כ בחי' סוכ"ע הוא התגלות העצמות שהוא כמו העצם שהוא בבחי' א"ס, ומשו"ז הוא למעלה מבחי' התלבשות בעולמות בבחי' פנימי' כ"א בבחי' סובב ומקיף לבד, לא בבחי' התלבשות פנימי להיות נתפס ומושג בעולמות. וכמ"ש בסש"ב פמ"ח דהתלבשות הוא

שהנבראים תופסים ומשיגים, משא"כ בחי' סוכ"ע. אמנם בחי' ממכ"ע הוא שבא בבחי' מדה וגבול להיות בבחי' התלבשות ותפיסא בעולמות דבחי' ומדרי' זו היא ג"כ שבאה מן העצמות בבחי' קירוב ודבקות בהעצמות, דלכך הרי אור הממלא הוא בבחי' אור וגילוי, וכידוע ההפרש בין האורות והכלים דע"ס, ששניהם בחי' אצי' רק שחלוקים באופן אצילותם. הכלים דע"ס נאצלו לא בבחי' דבקות בעצם כ"א בבחי' נבדל מן העצם (וכמו הניצוץ הנבדל מן האבוקה) ולכן אינם בבחי' אור וגילוי רק בבחי' העלם. והאור דע"ס הוא שנאצלו בבחי' קירוב ודבקות במקורו שלכן הם בבחי' אור וגילוי. דכל אור הוא כשדבוק בהעצם וכמו אור השמש שמאיר דוקא כאשר הוא דבוק בעצם השמש. וזהו בחי' ממכ"ע שהוא בחי' אור ה"ז גילוי מן העצם, רק שבא ע"י הצמצום שהי' באוא"ס. וענין הצמצום ידוע שהוא בחי' סילוק האור והתעלמו עד שנשאר מקום פנוי, והיינו סילוק האור שבבחי' א"ס שלא יהי' הגילוי בבחי' א"ס כ"א בבחי' מדה וגבול. והענין הוא כידוע דבאוא"ס שלפה"צ יש בחי' כח הבל"ג וכח הגבול. דקודם היינו לפה"צ הי' אוא"ס ממלא מקום החלל, היינו שהי' בגילוי בחי' אוא"ס הבל"ג וכח הגבול הי' בהעלם. ופי' ענין דהכח הגבול הי' בהעלם הוא דהאוא"ס הבל"ג הי' מאיר במקום החלל ע"י אותיות הרשימו, רק דאותיות הרשימו גילו את האור כמו שהוא, והיינו שהאותיות לא פעלו פעולתם. דהנה פעולת האותיות הוא שמעלימים על הפנימי' ומגלים את החיצוניות, והיינו דעיי"ז שמעלימים את הפנימי' מגלים את החיצוני'. אבל אותיות הרשימו גילו את האור כמו שהוא. ומ"מ הרי על ידם דוקא הרי בא לידי גילוי, והיינו דהגם שלא פעלו שינוי בהאור, אבל עם זה שהגילוי הי' על ידי האותיות הנה הוא בא לידי גילוי, וכידוע בענין המעביר שאינו פועל שינוי בהמשכה כלל אמנם עיי"ז שבא דרך מעביר ה"ה בא לידי גילוי אח"כ, וכמ"ש באגה"ק בקו"א בד"ה להבין מ"ש בפע"ח בענין ההמשכה דיו"ט שהוא דרך מעביר היצירה ועשי' שאל"כ לא הי' פועל בגשמי' עוה"ז. ומזה יובן דגם כשנתעלם בחי' אוא"ס הבל"ג ע"י הצמצום מ"מ פועל הוא בהעלם, והוא כמ"ש בסש"ב פמ"ח דעיקר ההתהוות והחיות הוא מבחי' סוכ"ע רק שאינו נרגש בהנבראים, ובכללות הוא מה שמקיף נותן כח בפנימי. ולפה"צ הנה כח הגבול שבא"ס הי' בהעלם וכח הבל"ג הי' בגילוי. וענין הצמצום הוא שנתעלם הכח הבל"ג ונתגלה כח הגבול שיהי' בהתגברות, והיינו להגביל את אור הא"ס הבל"ג שיבא בבחי' מדה וגבול. דהנה גם לאחר הצמצום שנסתלק האור שבבחי' א"ס, הרי אח"כ נמשך מבחי' אוא"ס הבל"ג, וכמ"ש בע"ח דאחה"צ או המשיך מן אוא"ס קו א' ישר מן אור העיגול שלו, וזהו כנ"ל שהאור הוא בבחי' דבקות בהעצם ופעולת הצמצום הוא שנתגלה בחי' כח הגבול כנ"ל וגם שנמשך רק הארה מהאוא"ס לא עצם האור. והארה זו היא שבאה בבחי' מדה וגבול ע"י בחי' כח הגבול שבא"ס שהר"ע הרשימו. וזהו בחי' הקו הנמשך מאוא"ס שזהו המשכת הארה מבחי' עצמות אוא"ס, רק שע"י הצמצום הוא בבחי' מדה וגבול. ושני הגילויים האלה שניהם נמשכים מן העצמות בבחי' גילוי אור, שהרי גם בחי' ממכ"ע

הוא בחי' גילוי אור שבבחי' דבקות בהעצם כנ"ל. רק שבחי' ממכ"ע שהוא האור שבבחי' מדה וגבול ה"ה בבחי' התלבשות בעולמות, היינו שהעולמו' מלבישים ומשיגים ההשפעה שמקבלים. ובחי' סוכ"ע הוא למעלה מהשגה.

והנה בקי"ס הרי הענין בזה הוא מה שבני' הלכו ביבשה בתוך הים. דענינו בעבודה הוא שיהי' ההשגה גם בהאור שלמעלה מהשגה. וכמאמר להבין דבר מתוך דבר, ומבואר בתו"א ד"ה השמים כסאי, תוך דבר הוא ממכ"ע ודבר הוא סוכ"ע. וא"כ הנה להבין דבר מתוך דבר הכוונה לבא מבחי' ממכ"ע לבחי' סוכ"ע. דהנה בחי' ממכ"ע הוא שמושג וכמ"ש שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, שמושג ומובן שיש בורא ומהווה את העולם ומחי' אותו. ומבשרי אחזה אלק' דהאדם הנה מהאור והחיות המחי' אותו יכול להשיג בחי' אלקות המתלבש בעולמות, ומהו יבא להשגת בחי' דבר בחי' סוכ"ע. והיינו שאחר שיבין בחי' התארה האלקית המתלבשת בעולמות, הרי יבין שזה רק הארה לבד ויש בחי' העצמי שלמעלה מבחי' התלבשות. וזהו כענין השגת החיוב והשגת השלילה, דהשגת החיוב הוא שמשיג מהות הדבר המושג, והשגת השלילה הוא שלא יש בעצם מהות הדבר רק מה שהוא מושלל מדבר המנגד לזה. וכמו שאנו אומרים באוא"ס כל יכול ענינו הוא לשלול ממנו כל מה שהוא היפך היכולת, וממילא ה"ה יכול. והיינו לא שאנו יודעים מהות יכולתו ית', רק שכל מה שיכול להיות היפך ענין היכולת הוא מושלל מזה, ובמילא הוא ית' כל יכול בכל המיני יכולת. והענין בזה הוא, דענין היכולת שבהשתל' הוא תואר דבר שהוא דבר מה. דהנה כתי' נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, שהאדם הוא בצלם ודמות שלמע' דעש"ו נק' אדם ע"ש אדמה לעליון. והנה בהאדם אנו רואים דענין היכולת עם היות שהוא למעלה הרבה מענין הכח, דכח הגם שהוא רוחני מ"מ הוא פרטי וענינו לפעול ופעולתו בהתעסקות, וכמו כח השכל הגם שהוא רוחני ה"ה פרטי, שהוא שכל ולא ענין אחר. וענינו לפעול, דאימתי נק' שכל כשמשכיל השכלות ופעולתו הוא בהתעסקות דוקא, וכידוע דאור השכל עושה חריצים בחומר המוח, דזהו"ע הזדככות חומר המוח, וע"כ הכח הוא כח פרטי בבעל הכח. משא"כ יכולת אינו כח פרטי בבעל היכולת, כ"א מצד העצם. ומ"מ הרי היכולת הוא ג"כ דבר מה. אשר הדוגמא מזה יובן בענין היכולת שבהשתל' שהוא תואר דבר והיינו שהוא דבר מה. אמנם היכולת שבעצמות אינו דבר ח"ו בעצמות, כ"א להיותו עצמות ה"ה יכול וכמ"ש רב נסים גאון בפ"י המא' בברכות דל"ב ע"א ע"פ ואולם חי אני א"ל הקב"ה למשה משה החייתיני בדבריך זו"ל, דע לך כי החיים והיכולת שתי מדות הן ממדותיו של הקב"ה (ר"ל שלגבינו נק' מדות לא שהן מדות ממש ח"ו, וז"ש אח"ו) שהן מדות עצמו וגדולתו שאינן נתלפין ממנו כלל (היינו שהן עצמיים שמצד העצם) כי הכח והיכולת אינם נמצאים אלא במי שהוא חי, ומי שהוא חי העולמים שלא יתמו שנותיו (היינו מחוייב המציאות) אי אפשר שלא יהי' יכול עכ"ל. והיינו דענין היכולת בעצמות אינו תואר דבר כ"א מפני שהוא עצמי ה"ה יכול. והוא

אמיתית ענין היכולת, דהיכולת שבהשתל' אינו מצ"ע כמו שכללות ענין האור הוא שתלוי בהעצם ואינו בבחי' קיום מצ"ע. כמו"כ היכולת אינו מצ"ע, ויכול להשתנות ברצון העצמי. אבל היכולת שבעצמות שזוהו מצד העצם ה"ז יכולת עצמי שאינו שייך בזה חילוף וביטול ח"ו, וכמ"ש הרנ"ג שאינן נחלפין ממנו. וממילא היכולת הוא בכל ההפכים, ואינם ענינים פרטים, רק שהעצמות להיותו עצמי ה"ה כל יכול. דהנה ביכולת יש כמה דברים שהן הפכים זמ"ז וכמו היכולת בריבוי החסד, דגם בחסד שייך ענין התוקף והיכולת. וכמו שיש ב' מיני חסד, הא' כמו איש החסדן בטבעו, אבל הוא בטבע הקרירות בלי חיות כ"כ. והיינו שחפץ חסד הוא ברצונו ובלבו, ואמנם מצד הקרירות שלו יופסק חסדו מאיזה מניעה שימנע א"ע, כי נחלש כחו בלתי מתחזק בטבעו לעשות זה החסד כמו שנראה בחוש בטבעי בנ"א שהם חלופים בדעתם ובמדותם שיכולים זרים לפתותם ולהפכם, או יתן מדה ושיעור לחסדו. והיינו דהגם שיש בלבו החסד ביותר מן המדה מצד טבעו, רק שלא יוכל לעמוד בגבורה להפקיר עצמו בפיוור הון רב בחסד מופלג כזה מצד הקרירות והחלישות בטבעו. והב' מי שהוא גבור בכח טבעו יוכל לגבור כח המדות שלו על טבעותיו, וגם מדת החסד יגבר בנפשו להיות החסד מתפשט ונמשך בלי שום מונע, ולא ישמע למנגדים כלל, ויעמוד נגד כל מונע ולא יופסק החסד לעולם, כי אינו מתחלש ונופל בטבעו לעולם. וגם ביכולתו לעשות דבר גדול ונעלה בענין החסד מצד הכח והעוז שבו שיש ביכולתו לעשות ולפעול הרבה.

והנה זהו היכולת בענין החסד. ולהיפך יש יכולת בענין הגבורה והיפך החסד. וכן היכולת בענין ההצלה מהמנגד. דזהו מצד החסד והאהבה לרעהו כנפשו אשר בשביל הצלתו, דלבד זאת מה שהוא מסכן את נפשו ממש דזהו מצד הגבו' הנה גוף ועצם ההצלה מהמנגד הוא גבו', ומ"מ הנה הכל הוא מצד החסד. והדוגמא מזה למעלה הוא כמ"ש ימינך ה' נאדרי בכח כו', ומ"מ בסדר השתל' הן מדרי' פרטי' וכדאי' במד"ר בשלח פכ"ב, כך אמרו ישראל להקב"ה יהי שלום על אותן שתי ידיך אחת שהיתה מצלת אותנו מן הים ואחת שהיתה מנערת את המצריים שנא' ימינך הוי' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב. הרי דהגם ששניהם הן בחי' ימין, ומ"מ הן שתי ידות, דהיינו שהם מדרי' פרטי' כו'. והרמ"ז פ' בשלח דנ"ב ע"ב כ' שיש אור החסד בפנימי' כלי הגבו' ואור הגבו' בכלי החסד, לכן נק' ב' הידות ימין, ומ"מ ה"ז ב' מדרי'. ובמק"מ שם דנ"ז ע"ב דימינך ה' תרעץ אויב קאי על המל', שלפי שרועצת האויב בכח הז"א ע"כ נק' ימינך כו'. ובודאי שאינו דומה הרעיצה שמבחי' חסד גם מבחינת הגבו' שבו להרעיצה שמבחי' המל', הגם שזהו בכח הז"א דמשו"ז נק' ג"כ ימין כו' וטעם הדבר הוא דהנה מל' נק' תכלת דאכיל ושצי, שמכלה לגמרי להמנגד. וכאשר היא בכח הז"א הרי יש בזה קצת רחמים וכמא' מעשי ידי טובעים כו'. גם בטביעת המצריים בים הרי הי' ג' חלוקות וכמ"ש רש"י בפסוק תהומות יכסיומו שזוהו מדרי' חלוקות. ובסי' בהבי' דאחרי ה' אלקים

תלכו, דימינך ה' נאדרי בכח הוא הבירורים שהז"א מברר (נר' שזהו בירור שני דמ"ה), וימינך ה' תרעץ אויב הוא הבירורים דבחי' מל' מצ"ע כו'. דכל אלו הענינים ה"ה מדרי' חלוקות וענינים שונים בפרטי המדרי' שביכולת השתל'. משא"כ בבחי' יכולת העצמות הרי אינם במדרי' חלוקות כלל, וכמו נגוף ורפוא כא' במכ"ב שהי' ברגע דחצות דוקא, דהיינו מבחי' אוא"ס שלמע' מהשתל' וכמ"ש במ"א באורך. ורש"י כ' בפסוק ימינך ה', ול"ג אותה ימין עצמה תרעץ אויב כו', שזהו כמו נגוף ורפוא כא', שזהו מלמעלה מהשתל', וטעם הדבר הוא דיכולת העצמות להיות שאינו בבחי' תואר דבר רק מצד העצם ע"כ הוא כל יכול בכל ההפכים, והכל שם לא בבחי' דבר אלא שהוא כמו העצמות ממש כבי'. ובענין היכולת דהתהוות הוא כמ"ש לא ייעף ולא יגע. דהנה בסדר השתל' הגם שלא בעמל' וביגיעה ברא הקב"ה את עולמו מ"מ ה"ז בבחי' ירידה וצמצום, שז"ע מלאכה למעלה, היינו בחי' צמצום האור וירידתו להוות. דהתהוות העולמות הוא מחסרון האור, דהרי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים הי' אור עליון פשוט ממלא כל מקום המציאות ולא הי' מקום לעמידת העולמות, ורק ע"י הצמצום נעשה מקום לעמידת העולמות. וזהו דמלאכה בגימט' אל אד' שהוא ש' דעשי', והיינו ירידת האור האלקי בעשי' בבחי' התלבשות כח הפועל בנפעל. וגם המדרי' שאינם בבחי' התלבשות מ"מ ה"ה בבחי' ירידה והמשכה, וכידוע שכל הע"ס נמשכו בהתהוות העולמות וכמ"ש ה' בחכ' יסד ארץ כונן שמים כו', וכאמר בעשרה דברים ברא הקב"ה את עולמו בחכמה ובתבונה ובדעת בכח כו'. וז"ע כי בו שבת שהוא העלי' מהירידה, והרי ההתהוות הוא מבחי' עצמות א"ס דממך הכל, וכידוע דשם בורא הנה אמיתת השם שייך אל העצמות, וכמ"ש באגה"ק מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיוה עילה שקדמה לו ח"ו ולכן הוא לבדו בכחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסבה אחרת קודמת ליש הזה. והרי בהעצמות אינו שייך גם ענין ירידה וצמצום ח"ו, הרי דיכולת העצמות בהתהוות אינו כמו ענין היכולת דבמדרי' השתל'. ומ"מ הנה מכ"ז אין אנו יודעים מהות יכולת העצמות רק מה שאנו שוללים עניני תואר היכולת שבהשתל', דיכולת העצמות אינו באופן כזה, וה"ז רק ידיעת השלילה.

והנה אמיתת תואר וענין ידיעת השלילה אין זה שהוא מבין ומשיג את השלילה בלבד, כ"א שע"י השלילה הוא בא לידי הכרה במקצת עכ"פ במי שמושלל ממנו כל הענינים והגדרים הנמצאים בהשגת החיוב, אמנם להיותו למעלה מהשגה הנה ההשגה הבאה בידיעה זו הוא רק השגת הפלאת הדבר, וכנ"ל דבכללות השגה זו הנה ההרגש (דער דערהער און דער געפיל) הוא יותר על ההשגה. דזהו ההפרש הכללי בין השגת החיוב להשגת השלילה, דבהשגת החיוב הוא מבין ומשיג את הדבר בטוב טעם שכלי, אבל אינו מרגיש כ"כ מה שהוא מבין, ער פילט ניט דאָס וואָס ער פאַרשטייט, והיינו שמבין ומשיג את ההשכלה ההיא בטוב ואינו מרגיש הענין אלקי

שבוה. וכמו בלימוד התורה הרי יודע ומשיג פרטי ההלכה בכל עמקי הסברות שבוה, והוא אצלו ענין שכלי בלבד, און בא אים הערט זעך ניט אן דער ענין וחיות אלקי שבוה, ומשו"ז יכול להכניס גם סברת עצמו בהענין. וטעם הדבר הוא לפי שחסר הרגש אמיתת הענין כמו שהוא, ויודע רק את החיצוניות שהוא השכל, וזה נותן לו מקום דיגיד סברות שכליים שלו מבלי שירגיש כלל איך שזה רחוק מהענין פנימי (וזהו רוב הקולות וההתיריים היוצאים מפסקי המורים המכניסים שכלם וסברותיהם בעניני תורה, מפני העדר ההרגש בענין האלקי שבכל דבר הלכה ותופסים רק חיצוניות השכל בלבד, וממציאים סברות שונות בלי דעת כלל) שהוא הענין האלקי שבההלכה ההיא. וסיבת הדבר הוא לפי שאינו מרגיש מה שמבין, ובהשגת השלילה הנה ההרגש הוא יותר על ההשגה. ותכלית הכוונה בידיעת השלילה הוא שבההרגש הזה יהי' השגה. וביאור הענין הוא דהנה אנו אומרים על העצמות כבי' שם חכם, הנה אין זה שאנו יודעים ומשיגים מהות חכמתו ית', אלא שאנו שוללים בחי' חכמה דהשתל' שאינו נחשב לחכ' כלל לגבי עצמות. והיינו דכמו שחכ' דאצי' הוא בחי' חכים ולא בחכ' ידיעא, חכמה ידיעא. היינו החכ' דבי"ע שבאין ערוך כלל לגבי בחי' חכ' דאצי', דחכ' דבי"ע היא שכל הנבראים. והגם דאימא עילאה מקננא בבריאה והנבראים דעולם הבריאה הם משיגים גדולים, מ"מ הי' שכל הנבראים. משא"כ חכ' דאצי' הוא אלקות ממש, ומובן דשכל אנושי וכן החכ' דבריאה אינו נחשב לחכ' כלל לגבי חכ' דאצי'. כמו"כ חכ' דאצי' אינו נחשב לחכמה לגבי עצמות, וכמ"ש כולם בחכ' עשית, שהחכ' נחשבת כעשי' לגבי עצמות. וכמו הדומם לגבי שכל כן הוא בחי' חכ' דאצי' לגבי עצמות. דהנה בשכל הרי יש ב' מדריגות, שכל מופלא ושכל בעלם. דהעלם עם היותו בעלם ומכוסה ומ"מ הוא בגדר הגילוי ויבא לפעמים לידי גילוי, וכנודע בענין העלם וגילוי שהן בערך זל"ז. אמנם מופלא הוא שמובדל ומופרש לגמרי, שאינו בגדר גילוי ולא יבא לעולם לידי גילוי (רק בבחי' המשכת העצמות שהעצם נמשך, וכמ"ש בסי' בברוך שאמר שז"ע מתן בסתר ואינו ענין גילוי כ"א המשכת העצם כו'). וז"ש לא נפלאת היא ולא רחוקה היא, כי רחוקה היא ע"ד אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, דמ"מ אמרתי אחכמה, שיש בזה איזה ידיעה רק שאינו מושג לתכליתה ואמיתתה. והיינו דאין זה שאינו יודע כלל, אלא שהוא יודע ומשיג השגות גדולות ורחבות עד שבא לזה דדבר זה אינו יודע. ויש בידיעה זו ב' ענינים, הא' מה שיודע ומשיג הרבה השגות בעלות, והב' מה שמתברר לו הדבר שאינו יודע, ער ווייס וואָס ער ווייס ניט, והיינו אָז דאָס וואָס ער ווייס ניט איז ניט ער פאַרשטייט ניט, ער פאַרשטייט און ווייס אָז עס איז אַזוי, ומ"מ ווייס ער קלאַר אָז דעם אמיתית מהות הענין ווייס ער ניט. וכדאי' במדר"ך חקת פי"ט גבי שלמה, ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם וכו' וכת' בי' ויחכם מכל האדם, מאדה"ר בקריאת שמות שזוהו חכמה גדולה, מאיתן האורחי זה אברהם דהכיר את בוראו, הימן זה משה, כלכל זה יוסף ודרדע דור המדבר דור דעה, וידבר על העצים מפני מה מצורע נטהר בגבוה שבגבוהים ובנמוך שבנמוכים בעץ ארז ובאזוב ע"י שהגביה עצמו

כארו לקה בצרעת כיון שהשפיל עצמו כאזוב נתרפא, וידבר על הבהמה ועל העוף ועל הדגים. ומסיים, אמר שלמה על כל אלה עמדתי ופרשה של פרה אדומה חקרתיו ושאלתי ופשפשתי אמרתי אחכמה כו'. הרי מ"מ חקר ודרש בזה, והשיג השגות גדולות, אלא שלא בא לתכלית עומק ידיעה זו. אבל נפלאות היא שמופלא ומובדל לגמרי, שגם אפס קצהו אינו ידוע ולא יוכל לבא לידי גילוי כלל.

והנה יובן זה ממה שאנו רואים שיש שכלים עמוקים ומבהילים ברוב עומקם ומ"מ אחר הטורח הרב שמטריח את שכלו בטרחה גדולה זמן רב בשקידה עצומה וביגיעה גדולה, דהרי כללות ענין השכל הוא ע"י יגיעה דוקא, דמעצמו אינם באים ונופלי' השכלות בשכלו, כ"א ע"י יגיעה עצומה. דראשית דבר צריך לסלק עצמו מכל עניני עולם ומוסר ונותן עצמו על יגיעה בשכל, הנה כאשר מייגע א"ע ביגיעת בשר וביגיעת נפש ובהעמקה גדולה יכול להשיגם, והגם שהם שכלים עמוקים מאד, ומ"מ הרי אפשר לעמוד עליהם, ובכגון דא אמרו יגעת ומצאת תאמין, וזהו כעין שכל נעלם, הגם שהוא נעלם ומכוסה ומ"מ להיותו בגדר הגילוי הרי יכול לבוא לידי גילוי, אכן יש ענינים כאלו בשכל דגם אם יטריח שכלו בטרחה גדולה וביגיעה עצומה כל ימי חייו ולא יוכל לעמוד עליהם כלל אפילו על אפס קצה מההשכלות ההם, וכמ"ש החקר אלוהי תמצא, וטעם הדבר הוא לפי דשכל האנושי אין לו שום מבוא לבוא להשגה כזו, דהנה השכלים העמוקים עם היותם נעלמים ומכוסים ומ"מ הרי השכל האנושי יש לו מבוא לעמוד עליהם, לזאת הנה ע"י עבודה ויגיעה עצומה בריבוי זמן הרי יכול שיעמוד עליהם, אבל השכלים המופלאים הנה השכל האנושי אין לו שום מבוא לזה, דא שטעלט זיך אפ שכל אנושי לגמרי, שאין לו שום מבוא, ולזאת הנה גם אם יטריח שכלו בטרחה עצומה כל ימי חייו לא יוכל לעמוד אף גם על אפס קצה מהשכלים המופלאים, וכמו שאף שאנחנו כולנו יודעים בכירור בהוכחות ומופתי' שכליים מושגים ומובנים בשכל אנושי שהמקום והזמן הם נבראי' ומחודשים, ואשר הוא ית' למעלה מעלה מבחי' מקום וזמן, הנה ידיעה זו שאנו יודעים שהוא ית' למעלה ממקום וזמן אינו נותן לנו שום מושג באלקות מה הוא, כי אין אנו משיגים מהו לא מקום ולא זמן, דכל השגתנו הוא בדבר שהוא מקום גשמי, רק שמהבנת ענין מקום גשמי אנו באים לשער ענין מקום רוחני, והיינו דכשם שהגשמי מוגבל בר"ק הנה כמו"כ ישנם הגבלות רוחניים, וע"ד ההשכלה המוגבלת בהפרטים שבה, והיינו דהפרטים מגבילים את ההשכלה בדוגמת הו' קצוות המגבילים את המקום, וכן אנו משיגים את הזמן, אבל לא מקום ולא זמן אין אנו משיגים כלל, ומוסכם מכל החוקרים שלמעלה מגלגל התשיעי אין שום מקום כלל ולא ריקות, והרי זה רק שאנו יודעים שיש בלי מקום, אבל מהו בלי מקום אין אנו יודעים, וכ"ש בחי' לא מקום ולא זמן דאלקות, והיינו דזהו רק מה שאנו יודעים אבל אין אנחנו משיגים את זה שידוע לנו, וכמו בכחות הנפש אנו מרגישים במוחש דחמשה כחות נתפסים במקום א',

וכמו כאשר האדם משכיל ומבין בשכלו דדבר זה הוא טוב לפניו, דהשכלה והבנה זו באה בפרטים מיוחדים שבהן דבר ההשכלה נתפסת במוחו, ומהשכלה זו נעשה אצלו רצון שהוא חפץ מאד בהדבר ההוא שהשכיל אשר טוב לפניו, ויש לו צער מהעדר מילוי רצונו, ומתענג על הציור המצטייר במוחו כאשר יתמלא חפצו זה. וכדי שיבא אל הפועל הוא ע"י המחשבה שמחשב ומהרהר במוחו איך להביא דבר זה מן הכח אל הפועל. ובפרטיות יותר, למשל כאשר האדם מתבונן בענין אמיתת מעלת האדם באשר הוא אדם, והכוונה העליונה בירידת הנשמה בגוף, ומאריך להתבונן בסדר חיי האדם לכל עניניו, ובא לידי השכלה זו אשר טוב לפניו להיות כפי הכוונה האמיתית. וכאשר יתבונן בזה בהעמקת הדעת הרי נעשה אצלו הרצון והתשוקה להיות כן, ומצטער במאד על כל עניניו רגילותיו והנהגותיו הבלתי טובים, ומתענג בנפשו בהצטייר אצלו כאשר יהי' כפי הראוי להיות, ולזאת חושב מחשבות איך להגיע למחוז חפצו. הרי כל החמשה כחות אלו הם במוח שבראש, וכאז"א מהכחות הללו הרי הם נתפסים במקום גשמי בכלי המוח, ומ"מ ה"ה כולם נתפסים במקום א'. אשר מזה גופא שהן כולם במקום א' מובן שבעצם הן בלי מקום, ואינם אלא רק מה שנתפסים במקום. או עד"מ כאשר עוסק בשכל, הרי כל שכלו מסור ונתון בהשכל שהוא עוסק בו, דשכל זה הרי הוא ממלא כל מוחו. ומ"מ הרי נתפס במוחו כל השכליים שהשיג מכבר. א"כ הרי בהכרח לומר דהגם דכל מוחו ממולא משכל זה שעוסק בו, מ"מ הנה בשעה זו גופא נתפס במוחו זה עצמו כל השכליים שיודע אותם מכבר. אלא דכ"ז הוא רק מה שאנו יודעים ומרגישים שיש בלי מקום. אבל השגת והבנת ענין הבלתי מקום הרי אין זה לא בהשגתנו גם לא בהרגשתנו. והרי ענין השכל למעלה גם בשכלים נבדלים וכ"ש בשכל אלקי הרי השכל רק בבחי' לא מקום ולא זמן. והוא מופלא מאתנו לגמרי וכמו ששכל האנושי מופלא ומובדל לגמרי מדומם הגשמי ומוחש המשוש, כך בחי' שכל מופלא מובדל מהשכל אנושי, דשכל אנושי אינו שכל כלל, והוא כדומם לגבי שכל מופלא.

ועד"ז יובן למעלה ההפרש בין בחי' חכים ולא בחכ' ידיעא לחכ' דעתיק. דבחי' חכים ולא בחכ' ידיעא זהו בחי' חכ' דאצי' או בחי' ח"ס מקור חכ' דאצי' שנק' שכל נעלם, דעכ"ז אפשר שיומשך מזה בחי' גילוי הארה בחכ' דאצי'. משא"כ שכל מופלא הוא בחי' חכ' דעתיק שהוא למעלה לגמרי מכח ההשגה שבחכ' דאצי', גם ממקור החכ' דאצי'. כמו עד"מ שענין כח השכלת מהות בחינה ומדריגה מה שלמעלה מוזמן ומקום הרי זה למעלה לגמרי מכח השגת שכל האנושי. וכאשר הוא למעלה מהשגת שכל האנושי הרי גם כח המשכיל שהוא מקור שכל הגלוי הרי אין בו בכח לבא על השגה זו. כי הכח המשכיל הרי אינו אלא רק כח להשכיל שכליים שבגדר שכל אנושי, כמו חכמת התכונה וקארי החכמות שהן במקום וזמן, וכן חכמת התורה שנתלבשה בגשמיות. אבל להשכיל ולעמוד על ידיעה שלמעלה מגדר שכלנו אין בו זה בכח כלל. כ"א כח השופע ידיעה וחכמה זו זהו חכמתו

ית' שבע"ט דאיהו וגרמוהי חד. כך עד"ז בחי' שכל מופלא הוא למעלה מחכ' המתגלה באצי'. והיינו כמו שגדר השכל האנושי שמוגדר בענין המקום והזמן הרי מפני הגדרה זו הנה השכל האנושי מושלל מבחי' חכ' דאצי'. הנה כמו"כ גדר החכ' דאצי' שגם חכ' דאצי' להיותה בחי' חכ' שבעולמות ה"ז מוגדר באיזה הגדרה. הנה מפני הגדרה זו הרי חכ' דאצי' מושללת מבחי' חכ' דעתיק. דהנה גדר החכ' הוא גדר האור וגדר האור הוא גילוי, והיינו גילוי מהות האור כמו שהוא. והוה בחי' החכ' שהוא גילוי מהות האור, ולכן נק' פנים מאירות שהוא בחי' גילוי האור. והוה שהחכ' מוגדרת בבחי' נקודה מפני ב' טעמים, הא' מפני שהוא גילוי, וראשית הגילוי א"א להיות רק בבחי' נקודה. והב' מפני שהוא גילוי מהות האור, דהיינו עצם האור (ר"ל שבאור הוא העצם ומהות האור) ועצם האור א"א להיות רק בבחי' נקודה לא בבחי' התרחבות. וכנודע דהתרחבות הוא התפשטות הדבר לא העצמי, והעצמי הוא בבחי' נקודה. אבל באמת הנה הגדרה זו הוא רק בבחי' אור דהשתל, אבל באמת לא זהו דוקא אור מה שמאיר, שיכול להיות שאינו מאיר והוא אור, ואדרבא עצמו ומהותו של האור, היינו בחי' העצם שלמע' מבחי' המשכה וגילוי אינו בבחי' אור המאיר. וכמו עד"מ האש היסודי שהיא עצם חשוך, היינו שאינו אור המאיר כידוע ומבו' במ"א. והוה שלילת בחי' ההגדרת והענינים שבחכ' דאצי' מבחי' חכ' דעתיק. דחכ' דעתיק עם היותו אור אינו בגדר האור שהוא בחי' גילוי, כי זהו עצם ומהות האור ממש שאינו בגדר גילוי. דהנה באור וגילוי הרי גם גילוי עצם מהות האור הוא בחי' הארה לבד לא העצם ממש, ועצם ממש דאור אינו בבחי' אור וגילוי. והוה שלילת הגדרת החכ' דאצי' מחכ' דעתיק, ובמילא הנה נשלול ממנו גם ענין הנקודה. דזה שהעצם הוא בבחי' נקודה היינו כשהוא בבחי' המשכה, אבל העצם ממש שאינו בבחי' המשכה אינו בבחי' נקודה. והוא בחי' מרחב העצמות שזוהו בחי' עצמות האור ממש ובבחי' מרחב, שהמרחב אינו התפשטות כ"א מרחב עצמי. וממוצא דבר נשמע שהאור והגילוי הוא הארה וממילא כל ההגדרות שיש בהארה נשלל מן העצמי. דהנה כתיב ישת חשך סתרו דבמשפיע ומקבל הנה זה שאצל המקבל נק' אור אצל המשפיע הוא חשך וצמצום, ומה שאצל המשפיע הוא אור אצל המקבל הוא חשך והעדר הגילוי. והוה ישת חשך סתרו דמלמטה למעלה הנה מה שלמעלה מהשגת הנבראים נק' חשך. דהנברא הנה את זה שאינו משיג קורא חשך. ומלמעלה למטה הוא להיפך כי מה שבא יותר לידי גילוי השגה ה"ו חשך לגבי אוא"ס ב"ה. וכמא' כ"ע אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם הוא קדם עה"ע. ואוא"ס בעצמו ובכבודו מה שהוא למעלה מגדר השגה נק' בחי' אור. והוה באורך נראה אור, כי למטה אצלנו נק' אור מה שהוא מושג לנו ומה שאינו מושג נק' חשך, ובאמת נהפוך הוא. וע"כ בקשתנו שבאורך נראה אור, מה שהוא באמת בחי' אור ונק' באורך יהי' נראה ונגלה לנו. והיינו דהאור עצמי דבחי' חכ' דעתיק יהי' בחכ' דאצי', והוה באורך נראה אור. וז"ע ידיעת השלילה שבאוא"ס שאין זה ידיעה במהות אוא"ס כלל רק מה שנשלל ממנו הדברים והגדרים

המושגים לנו בבחי' הגילויים. שכל מה שאנו משיגים בהגילויים דאוא"ס (היינו בהגילוי שבבחי' מדה וגבול) לא יש בבחי' עצמות אוא"ס, היינו שהעצמות מופלא מזה. והי' מ"מ איזה ידיעה בההפלאה דאוא"ס. רק שאין זה ידיעה ממש כמו ידיעת המהות רק קצת ידיעה כמו ידיעת המציאות. וידוע ידיעת השלילה הוא בפנימיות בינה, וחור"ב מצד הפנימיות כחדא אינון. דזה מה שחור"ב הם מדריגות חלוקים הוא בחיצוניותן, אבל בפנימיותן כחדא אינון. והוא ונחה עליו רוח הוי' כו', דבגמר הבירורים יהי' הגילוי דשם הוי', דאז ונגלה כבוד הוי' כו', דביש הגשמי יהי' האלקות בגילוי, הנה בגילוי זה חור"ב כחדא אינון. ובדעת אומר דעת ויראת הוי' בפרשה אחת. דהנה בקיי"ס ענינו הוא מה שבניי' הלכו ביבשה בתוך הים, דפירושו בעבודה הוא שהרגישו (זיי האבן דערהערט) את זה שהבינו. דברואי' שבארץ עבודתם בהשגה ובמציאות כנ"ל וברואי' שבים העיקר הוא ההרגש (דער דערהער) הנה לפי"ז קיי"ס הוא מה שהרגישו מה שהבינו. זיי האבן דערהערט דאס וואס זיי האבן פארשטאנען. אבל לע"ל הנה כתי' ומלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים, דבארץ הגשמי שיהי' אז יהי' גילוי הים, והיינו שבינו את זה שמרגישי'. דעתה הרי יכול להיות שמרגישי' את הדבר אבל אינם משיגים זה וכנ"ל בענין לא מקום, דידועים ומרגישים דיש לא מקום אבל אינם משיגים מהו. ולע"ל וועט מען פארשטיין דאס וואס מיא דערהערט, דלע"ל יהי' הגילוי דד"ע, ולכן אומר דעת ויראת הוי' כחדא. דבד"ת יכול להיות שידוע את הוי' ואין זה נוגע אל עבודה בפועל. וכנראה במוחש כמה בעלי דעה נכונה בהשגה ואין מזה שום תועלת בעבודה. משא"כ בד"ע כחדא אינון. וגילוי זה שייך לאחרון ש"פ שהוא יו"ט של גלות, דכללות הגילוי דלע"ל הוא ע"י הבירורים בזמן הגלות דוקא. וכשם דבזמנו של חוקי' הנה חובל עול מפני שמן, דחובל עולו של סנחרב מפני שמנו של חוקי' שהדליק בבתי כנסיות ובבתי מדרשי' (כמבואר בארוכה בסנהדרין צ"ד ע"ב) וכן גם עתה בזמן הגלות הנה ע"י לימוד התורה במס"נ יתבטלו כל המניעות ועיכובים. וזהו איזה אור שכנס"י מצפה זה אורו של משיח שהוא גילוי פנימיות התורה. דע"י לימוד התורה עכשיו בזה"ג במס"נ יזכו אל לימוד פנימיות התורה שיגלה משיח צדקנו בכ"א.

בס"ד, ש"פ בור, רפ"ז

כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. והנה מעלתן של ישראל הוא שהם בנים למקום וכמאמר רבינו נ"ע נשמות ישראל עלו במח' כדכתי' בני בכורי ישראל בנים אתם להוי' אלקיכם פי' כמו שהבן נמשך ממוח האב כך כבי' נשמת כל איש ישראל נמשכה ממוחשבתו וחכמתו ית' דאיהו חכים ולא בחכ'

ידיעא אלא הוא וחכמתו א', איכ מהו אומרו כי לי בניי עבדים. ועוד מהו הכפל עבדי הם, דלאחר שמודיע כי לי בניי עבדים מה בא להשמיענו כי עבדי הם. ולהבין זה, וגם להבין הא דאי' (כתובות סו ב') אשריכם ישראל בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן כו' מוסרין ביד אומה שפלה (ערביים) כו' ביד בהמתן של אומה שפלה. וצ"ל מהר"ע עושין רש"מ. דהלא בזה"ג יש כמה מניעות ועכובים ואיך אפשר לעשות רצונו ש"מ. אך הענין הוא דהנה כתי' לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד. וביאר רבינו נ"ע (באגה"ק סי' י"ז) תכלה הוא מל' כלות הנפש שבג"ע שהיא בבחי' קץ ותכלית וצמצום אבל רחבה מצותך מאד בלי"ג. ובמד"ר אי' (הובא בילקוט במקומו) לכל יש סיקוסין (מדה קץ וזמן) שמים וארץ יש להם סיקוסין חוץ מדבר א' שאין לו סיקוסין זו תורה שנא' ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. והנה ארץ ושמים הם ממכ"ע וסוכ"ע ויש להם סיקוסין דיש להם קץ וגבול, אבל רחבה מצותך מאד, דת"מ אין להם גבול. וביאר הענין הוא, דהנה אי' בזה"ר לית מח' תפיסא ב'י' כלל אבל נתפס איתו ברעותא דליבא. והנה ב'י' הוא פנימי' ועצמי' דאוא"ס ב"ה, והיינו דבפנימי' ועצמי' דאוא"ס אינו שייך תפיסא ע"י השגה. דהשגה הוא בית יד לתפוס בו ועל ידו כל הבנה שכלית. וכמו בדבר הגשמי שהוא מוגבל בהגבלות קצוות ומ"מ לתפוס בו הוא דוקא ע"י בית יד, הנה כמו"כ כל הבנה שכלית הגם שהיא מוגבלת בפרטי' וענינים, שהפרטים והענינים שבהשכלה המושגת היא המה המגבילים אותה בדוגמת דבר כמו הקצוות המגבילים את הדבר הגשמי, ומ"מ לתפוס בהתבנה השכלית א"א כ"א ע"י השגה. וזהו לית מח' תב"כ, דבבחי' פנימי' ועצמות אוא"ס הרי אינו שייך שם תפיסא והשגה כלל. דתפיסא שע"י השגה הוא רק בבחי' אוא"ס השייך לעולמות, והיינו הן בהתארה אלקית המתלבשת בעולמות להותן ולהחיותן, והן בכלל בהאוא"ס השייך לעולמות. אבל בבחי' עצמות אוא"ס הנה לית מח' תב"כ דאינו שייך שם תפיסא ע"י השגה כו'. דהנה ידוע שיש ב' מיני השגה, השגת החיוב והשגת השלילה, השגת החיוב הוא שמשיג עצם הדבר, והיינו שהשגתו בזה היא השגה מפורטת לידע איך ומה הוא עד אשר בהשגה זו יאמר על הדבר המושג כי הוא זה. וכמו עד"מ בדבר גשמי שידעו מה הוא, הרי אין זה שדבר הזה שידעו חלוק מזולתו בזה שזה הוא מוגבל חולתו אינו מוגבל, אלא דשניהם הם מוגבלים, ומ"מ הוא יודע ומשיג בהשגה גמורה בהתבדל והחילוק שביניהם. דזה תוארו בהגבלת קצוותיו באופן כך וזולתו הוא באופן אחר. וכמו"כ הוא בהשגת החיוב דבהשגתו ה"ה יודע ומשיג איך ומה הוא עד אשר יגבילנו בהגבלה מיוחדת לומר עליו כי הוא זה, והשגת השלילה הוא שעצם הדבר א"א להשיג כ"א כל השגתו הוא בזה מה שבאפשר לו לשלול מזה הענינים שבדבר המושג, היינו דאלו הפרטים והענינים שמשגם בהשגת החיוב הנה שם אינם שייכים ענינים אלו. ועם היות דגם שם ישנם ענינים ופרטים, אמנם הענינים והפרטים הגם שישנם אבל אינם באותו האופן כמו שהם בהשגת החיוב. דהנה יש שם התואר ושם המושאל, דשם התואר ה"ה מתאר את הדבר באשר הוא. דבכל דבר

שכל הרי בהכרח שיש בו פרטי' דהפרטי' ההם הרי הם חלקי ההשכלה היא וחלקי המגבילים אותו, וכאשר מניח עליהם שם הרי השם מתאר את הדבר. משא"כ שם המושאל הרי אינו מתאר את הדבר כ"א מרמז איזה רמז אשר הרמז ההוא הוא מעין הנושא המתואר בשם התואר. ויובן זה יותר, דהנה יש ב' אופנים בהשכלה, הלבשה והפשטה, שהם שני מיני חושים. וכמו שנראה במוחש דישונו מי שכל ענינו הוא להלביש כל דבר שכל וחכ' בהלבשה דוקא, והיינו להסביר את המושכל ההוא בריבוי הסברים ומשלים ודוגמאות, ומכניס אור וחיות פנימי בהתסברים ההם שהם לבושים אל ההשכלה. והוא ע"ד האדם שלובש כמה לבושים זה ע"ג זה דבתוך תוכם הוא האדם בעצמו, ומה שנראה רחב יותר מכמו שהוא באמת הרי אין זה אלא מצד הלבושים בלבד. וכמו"כ בהלבשת ההשכלה בריבוי הלבשות אשר בתוכם ופנימיותם היא ההשכלה היא וכל ענינו הוא לעיין ולהסתכל בהבנת ההשכלה והשגתה כמו שהיא באה ע"י לבוש זה או כמו שהוא ע"י לבוש השני וכו'. וישנו אשר החוש שלו הוא בהפשטה דוקא, והיינו דלבד זאת מה שפושטו מהלבושים שהלבישו בתחלה הנה עוד זאת הרי כל ענינו הוא רק להפשיט את המושכל מהגבלותיו. דההפרש בין ב' האופנים והחושים האלו הוא דבהלבשה הרי כל תפיסתו בהמושכל הוא בהשגת הדבר שיאמר עליו כי הוא זה כמו שהוא מלובש בכל לבוש לפי ענינו, ובהפשטה הרי כל תפיסתו בהמושכל הוא רק בהרגש הפלאותו. דזהו כללות ההפרש דבהשגת החיוב ה"ה משיג עצם הדבר המושג, ובהשגת השלילה הוא שעצם הדבר א"א לו להשיג כ"א מה שאפשר לו לשלול העניני' שבדבר המושג דשם אינם שייכים ענינים אלו.

והנה השגת החיוב שייך בד"כ בהארה אלקית המתלבשת בעולמות להיות שזהו הארה הבאה ע"י הצמצום, ואח"כ עוד מתצמצמת בצמצומים דסדר השתל' בכל עולם ועולם לפי ערכו. הנה בהארה זו שייך ענין ההשגה לידע את הדבר איך ומה הוא. וכמו מבשרי אחזה אלקה, דמאור וחיות הנפש שמחי' את הגוף יכולים להבין באור וחיות אלקי שמחי' את העולם, וכמא' מה הנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם. והנה באור וחיות הנפש המחי' את הגוף הרי אנו יודעים ומשיגים ב' ענינים, כמו שאברי הגוף חיים מן הנפש, וכן אנו יודעים באור וחיות הנפש שמחי' את האברים. דעם היות אשר אמיתת החיות הוא מעצם הנפש, ומ"מ הנה גילוי החיות הוא רק מן הארה בלבד. וכמו"כ הוא באור וחיות אלקי המחי' את העולם הרי יש ב' עניני השגה אלו, שהעולם חי מאור וחיות אלקי, ושהארה אלקית מחי' את העולם. דכ"ז הוא להיותו הארה בלבד לכן הרי יכול להיות הידיעה וההשגה איך ומה הוא. אבל באוא"ס שלמעלה מהתלבשות בעולמות אינו שייך ענין השגה ממש כ"א השגת השלילה. והיינו מה שביכולתו לשלול שהענינים שבהארה שמושג אינו שייך לומר באוא"ס שמופלא מעולמות. והו"ע השגת ההפלאה שמשיג איך שהאוא"ס מופלא מעולמות, וע"י השלילה היינו שכאשר פושט את לבושי ההשגה כנ"ל ה"ה משיג איכות ואופן ההפלאה. מאחר ששולל

הענינים שבהארה מהאוא"ס המופלא, והיינו דבאוא"ס המופלא הרי אינו שייך הענינים והגדרים שישנם בהארה הנה עי"ז הוא משיג איכות ההפלאה דאוא"ס עד שיכול להיות קצת הכרה בעצם הדבר המופלא. אמנם כ"ז שייך באוא"ס השייך לעולמות, דבהארה המתלבשת בעולמו' הוא השגת החיוב, ובהאוא"ס שלמעלה מהתלבשות בעולמות, דהשגת החיוב אינו שייך שם, הרי שייך ענין השגת השלילה. אבל בחי' עצמות אוא"ס שאינו שייך לעולמות כלל אינו שייך שם השגת השלילה ג"כ. דהשגת השלילה שייך רק בהאוא"ס השייך לעולמות, דלהיותו בכללותו שייך אל העולמות הרי יש לו שייכות אל ההארה המתלבשת בעולמות, והיינו בבחי' אור הסובב בכלל שהוא מקור בחי' ממכ"ע. לפיכך שייך לשלול משם פרטי העניני' שבהארה כו'. אבל בעצמות אוא"ס שאינו שייך אל ההארה כלל אינו שייך לשלול משם הענינים שבהארה מאחר שאינו בערך כלל. ועם היות שבודאי הנה כל הענינים האלו הנמצאי' בהארה ה"ה מושללים מבחי' עצמות אוא"ס, והיינו דהעצמות להיותו עצמות ה"ה מחייב המציאות וחיוב ושלילה שניהם מחוייבים ושניהם מושללים, ובמילא הרי כל הענינים שנמצאים בהארה ה"ה מושללים מן העצמות. אמנם זהו מצד העצמות, והיינו להיותו עצמות לכן הוא מושלל מכל הגדרים והענינים האלו. אבל ידיעה זו מה שאנו יודעים ומבינים דכל הענינים שבהארה ה"ה מושללים מן העצמות הנה ידיעה זו והבנה זאת אינה נותנת לנו שום מושג בהפלאה העצמות כלל, ואינו דומה כלל כמו בהשגת הפלאה אוא"ס שלמעלה, דעם היותו למעלה מהתלבשות בעולמות ומ"מ ה"ה בערך העולמות, והיינו דאינו בגדר העולמות אבל הוא בערך העולמות. ולזאת ע"י השגת השלילה שהו"ע הפשטת לבושי ההשגה הרי אנו יודעים איכות הפלאה ית', עד שיכול להיות גם הכרה במקצת עכ"פ בעצם הדבר המופלא. אבל בהעצמות שאינו בגדר שייכות כלל אל העולמות הנה ידיעה זאת שאנו יודעים שהוא ית' מושלל בשלילות העצמות מכל הענינים שבהארה, הנה ידיעה זאת אינה נותנת לנו שום מושג בהפלאה העצמו'. וטעם הדבר הוא להיותו באין ערוך כלל, אַז עס איז גאָר ניט דאָס, וא"כ איך אפשר לידע ולהשיג משלילה זאת אופן ההפלאה דעצמות אוא"ס, וכ"ש שא"א להיות קצת הכרה במהות הדבר כו'. ונמצא דשום השגה, אפילו השגת השלילה, שזהו המדרי' היותר נעלית שבהשגה אינו שייך באוא"ס, וכידוע דכל השגה היא בריחוק מן העצם. וטעם הדבר הוא לפי שהעצם הוא מופלא מהשגה. וגם אפי' בראי' דחכ' שמתגלה בו העצמות, ומ"מ הנה זה מה שמתגלה בראי' דחכ' אינו כמו שהוא בעצמותו ממש. והראי' ממש שהוא בחי' מ"ה דחכ' וכמ"ש ונחנו מה וכת' והאיש משה ענו מאד כו', שזהו הביטול עצמי דחכ'. ומ"מ כשביקש הראיני נא את כבודך הושיבו לו לא תוכל לראות את פני כו' וראית את אחרי ופני לא יראו. והיינו דהעצמות שמתגלה בבחי' ראי' דחכ' הרי אינו כמו שהוא בעצמותו. וזהו לית מח' תב"כ, דבחי' מח' והשגה דבינה בבחי' היותר עליונה שהו"ע השגת השלילה, וגם בחי' מח' דחכ' חשב מ"ה שהוא בחי' ראי' אינו תופס בבחי' העצמות כו'. ולא זו בלבד שאינו נתפס כנשמות למטה, אלא גם

בעולמות עליונים ובעולמות שלמעלה מאצ"י אינו נתפס כלל, דגם בבחי' ח"ע דאצ"י ולמע' מאצילות אינו נתפס בחי' עצמות אוא"ס.

והנה זהו לית מח' תב"כ אבל נתפס איהו ברעותא דליבא. דבפנימי' ועצמו' אוא"ס הרי א"א להיות תפיסא ע"י השגה אפילו בהשגת השלילה, והיינו דגם בחי' מח' וחכ' הקדומה אינו תופס בבחי' עצמות. אבל נתפס איהו ברעו"ד, דבחי' ומדרי' זו דמח' אינו תופס בה ה"ה נתפס ברעו"ד. וטעם מעלת רעו"ד שתופס בבחי' עצמו' אוא"ס ב"ה מה שמח' וחכ' הקדומה אינו תופס הוא, דהנה ידוע דבכללות ענין האהבה שהוא קירוב ודבקות באלקות הרי יש ב' מדרי', בחי' אה' פנימי' ואהבה חיצונית. אה' חיצוני' היא האה' שנלקחה מן הדעת ונתפס בהשגה, והיינו ע"י השגה והתבוננות באלקות שמוזה נולדה האהבה. ויש בזה כמה אופני התבוננו', אם שמתבונן בבחי' גדולת ה' דהיינו בחי' התפשטות גדולתו בעולמות איך שמהווה ומחי' ריבוי עולמו' ונבראים מאד וכמ"ש מה רבו מעשיך ה' ומה גדלו מעשיך ה' שיש גדולי נבראים וריבוי נבראים מאד עד אין קץ ושיעור כלל, שבוה נראה וניכר גדולת ה' וכמא' והגדולה זו מע"ב, וכת"י גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו, שע"י עיר אלקינו עולם הדבור המהווה עולמות ניכר גדולת הוי', וכדאי' במד"ת ע"פ השמים מספרים כבוד אל משל לגבור שנכנס למדינה ולא היו יודעין גבורתו ה' שם פקח אחד אמר מאבנא דהוא מתגושש בה אתון ידעין גבורתו כך השמים מספרים כבוד אל כו'. ובהתבוננו' זאת בהתפשטו' גדולתו נעשה התפעלו' הנפש על אלקות, ופועל בו תנועת הרצוא. ובפרט כשמתבונן איך שכ"ז הוא במאמר ורוח פיו לבד, וכמו ברוך שאמר והי' העולם דבאמירה א' נבראו כל העולמו' כו'. או שמתבונן בעצם הענין שבכל דבר יש כח אלקי המהווה אותו ומחי' אותו, כי הנבראים הנה כשם שאין הנברא עושה את עצמו הנה כמו"כ אינו חי מעצמו, והרי יש בו האור וחיות אלקי המהווה ומחי' אותו וכנ"ל דידיעה זו באה בהשגה גמורה. הנה ע"י העמקת הדעת נעשה יקר אצלו האור והחיות האלקי וממילא מתעורר שכל חפצו ורצונו יהי' באלקות. אמנם כ"ז הוא ההתבוננות בהתארה האלקית המתלבשת בעולמות. אבל כאשר מתבונן בהאוא"ס מה שלמעלה מהתלבשות בעולמות, ובפרט מה שמופלא מהעולמות, דבאמת הרי כללות האור והחיות האלקי המתלבש בעולמות אפילו בעולמות העליונים הוא הארה לבד, אבל עצמות אוא"ס הוא מופלא ומובדל מעולמות, וכנ"ל שע"י השלילה שהו"ע ההפשטה ה"ה משיג בזה איכות ואופן ההפלאה, הנה עי"ז הוא בא לידי אה"ר שיחפוץ בעצמות אוא"ס וכמא' מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, שאינו חפץ לא בגעה"ת ולא בגעה"ע. וטעם הדבר הוא שאינו רוצה בגילויים כ"א תכלית חפצו ורצונו הוא בבחי' עצמות אוא"ס ב"ה. דבכללות הרי יש כאן ג' ענינים ההתבוננות בהתפשטות גדולתו ית' בברה"ע, העמקת הדעת בהאור וחיות אלקי שבעולמות ונבראים, וההתבוננות בהעצמות ב"ה. דכללות ג' התבוננות אלו הן בתפלה, דבפסוד"ז ההתבוננות היא בגדולת ה' בענין בריאת והתהוות העולמות

ואיך שבמא' א' נבראו כל העולמות, ובברכות ק"ש בענין קדוש איך שאוא"ס קדוש ומובדל ומפלא מעולמות, ובק"ש העיקר הוא ההתבוננות בעצמות אוא"ס. וזהו שמע ישראל דשמע הוא ל' הבנה וכמ"ש דבר כי שומע עבדך, פירושו מבין ויודע. ושמע הוא שם ע', והיינו כמו שבחי' מל' עולה בז"ת דבינה שהר"ע ע' רבתי. דהנה בחו"ב הוא הביטול דיחוד'ע איך שכולא קמי' כל"ת, כי המוחין הן למעלה מעולמות. וכידוע בענין אלפים שנה קדמה כו', דאלפים הם ב' אלפים שהוא אאלפך חכ' ואאלפך בינה. וזה קדם לעולם, דהתהוות העולמו' הוא ע"י המדות וכמ"ש כי ששת ימים עשה הוי' כו', וכת"י זכור רחמך וחסדיך כי מעולם המה, דרחמים וחסדים בעיקרם הרי שייכים אל הזולת, וכמ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה דהעולם נברא במדת החסד וכמאמר (מד"ר בראשית ח) חסד אומר יברא. וטעם הדבר הוא דכל ענין החסד הוא בשביל העולם. אבל חו"ב הוא למעלה מן העולם, ולכן במדרי' זו היחוד הוא בבחי' יחוד'ע דכולא קמי' כל"ת. דזהו ההפרש בין שמע לבשכמל"ו שהוא בבחי' מל' בחי' יחוד'ת להיות כי המל' הוא מקור על עולמות וא"א לומר בזה שאין העולמות תופסים מקום כלל דא"כ מה מהווים כו', אלא שהן בבחי' ביטול היש לבד כו'. אבל לגבי אוא"ס שלמעלה מעולמות העולמות אינם תופסים מקום כלל, היינו שאינם בבחי' מציאות כלל. והענין הוא, כי הנה האוא"ס שלמע' מהעולמות ה"ה ג"כ מאיר על העולמות (וידוע דעל בחי' ומדרי' זו אין הצמצום מסתיר כלל) וממילא העולמות בטלים במציאות לגמרי. אבל לגבי ההארה שנעשה מקור לעולמות העולמות הן בבחי' מציאות אלא שבטלים בבחי' ביטול היש. וזהו שמע ישראל כו' בחי' יחוד'ע להכליל ביחודו ית' כו', ובשכמל"ו הוא בחי' יחוד'ת. והיינו איך שבכל דבר יש אור וחיות אלקי והעיקר הוא האלקות, ועי"ז נעשה ואהבת את הוי' כו'.

והנה כללות המדרי' הנ"ל בהג' ענינים הנ"ל במדריגתן הכללית הן רק בחי' חיצוני' הלב עדיין, והיא בחי' אה' חיצוני' מפני שבאה מן השגה והתבוננות ואינו נתפס בזה בחי' העצמות דא"ס כ"א בחי' מציאות לבד כו'. אבל אהבה פנימי' היא בחי' פנימי' הלב שלא תבא מהתבוננו' השכל אלא היא באה מלמעלה מן השכל והיא הנק' רעו"ד, שבה ועי"י יש בחי' תפיסא גם בבחי' עצמו'. וכמו שדקדק באמרו דוקא לית מח' תפיסא בי', מח' דוקא, אבל ברעו"ד נתפס בחי' העצמות. והענין דהנה פנימיות הלב היינו ההתקשרות בבחי' עצמי' שבא מבחי' יחידה שבנפש דוקא. וכמו עד"מ התקשרות הבן עם האב שאינו ע"פ טעם ודעת כלל, אלא רק מצד שנמשכה נפש הבן מן האב מבחי' עצמותו ממש ונחשב כמוהו ממש, כענין ברא כרעא דאבוהי כו', וממילא ההתקשרות היא בעצמות האב דוקא. ואינו דומה לאהבת אוהב ואהוב, הגם שיכול להיות בזה ג"כ תוקף האהבה ותוקף ההתקשרות (מיט' א' ארועק לייג) הנה יש בזה איזה סבות אל האהבה וההתקשרות אם מפני שמטיב עמו או מצד העילוי והמעלה שבו שהוא איש מעולה ומשוי"ז הוא אוהב אותו ומקושר אליו כו', הרי צ"ל בזה איזה התבוננו' והשגת השכל איך שהוא

איש הטוב ואיך שמטיב בחסדו עמו או שיבין בשכלו את הטוב והעילוי במה שהוא מעולה. וכאשר יבין אופן העילוי ה"ה נעשה מקושר אליו ומסור אליו (ער ווערט צו עם איבער גיגעבן כו'). אבל זהו דוקא כאשר מבין העילוי שלו, משא"כ בלעדי זאת לא יהי' מקושר ומסור אליו כו'. וממילא האהבה וההתקשרות שלו מגיע רק בהגילוי של האהוב לא בעצמותו ממש מאחר שזאת היא סבת האהבה מצד טוב מדותיו או טוב שכלו או העילוי שלו הרי ממילא ההתקשרות הוא ג"כ רק בזאת לבד ולא בהעצמו' שלו ממש כו'. משא"כ אהבת האב אל הבן אינו מצד הטוב שבו או מצד העילוי ולא מצד ההשפעה שמשפיע לו כ"א מצד שהוא עצם א' עמו. ולזאת א"צ ע"ז שום התבוננות שהרי אין שום טעם וסבה אל האהבה וההתקשרו' שנצטרך להתבונן בזה ושע"ז תהי' האהבה כו'. כ"א הוא מצד העצם כו'. וממילא ההתקשרות היא בהעצמו' ממש לא בהגילוי לבד, מאחר שאין הגילויים סבת האהבה כ"א העצמות דוקא כו'. והאהבה וההתקשרות הזאת היא בתמידות בהבן. רק לפעמים היא בהעלם וצריכים לעוררה מההעלם אל הגילוי, והיינו כאשר משים אל לבו שהוא אביו בזה מתעורר האהבה כו'. או לפעמים מתעורר ע"י הריחוק כאשר הם מרוחקים זמ"ז מתעורר ע"ז האהבה כו'. אבל א"צ לזה התבוננו' פרטי' לפי שהאה' היא מצד העצמו' דוקא כו'. ולכן אנו רואים אשר דוקא הבן יש בו היכולת לעורר את עצמות האב מה שאין ביכולת אדם אחר לעורר כ"כ. וכמו כאשר הבן צועק אבא אבא הרי גיוזו האב בכל עצם מהותו לעורר ר"ר על בנו בתעצמות רב מה שלא יהי' ניוז באופן כזה מצעקת אחר שאינו בנו. והגם דמצעקת ובקשת תחנונים של איש אחר הקרוב אליו כמו תלמידו והדומה שניזון ג"כ ע"ז, מ"מ אינו ניוז בכל עצמותו ממש כמו מצעקת הבן. והיינו לפי שצעקת הבן הוא מעצם עצמותו ממש. והיינו דזה מה שהבן צועק אל אביו אבא אבא רחם נא ועורר ר"ר הנה זה גופא הוא בכחו של האב לזאת הנה צעקת הבן ה"ה נוגע (ער רירט אן) בעצמות האב והוא מצד ההתקשרות שלהם בבחי' העצמות שלהם ממש.

והנה ככל המשל הזה דהתקשרות אב ובן הנה כמו"כ יובן בהתקשרות האמיתי דנש"י באלקות שנא' בנים אתם לה' אלקיכם וכת"י בני בכורי ישראל. שהן בבחי' התקשרות עצמי' לאלקות שיש כמו טבע עצמי' בנפש האלקי' לידבק במקור חוצבה, שאין שום טעם וסבה אל האהבה והתקשרות הזאת כ"א מצד שהן כעצם א', וכמא' חבוקה ודבוקה בך טוענת עולך יחידה ליחדך. וההתקשרות היא תמידית בנפש, ורק צריכים לעוררה לפעמים. והיינו ע"י שיזכור וישים אל לבו איך שאתה אבינו כו', או שבאה לגילוי ע"י הריחוק וכמו מן המיצר קראתי כו', וכמו ויאנחו בני' מן העבודה ויזעקו כו'. והצעקה מה שצועק אל ה' היא משום כי אתה אבינו, והיינו שאז נרגש בו (ווערט אין עם דער הערט) זאת דכי אתה אבינו, ומתעורר בחי' ההתקשרות העצמי' כו', ובבחי' ההתקשרות הזאת ה"ה תופס בבחי' העצמות ממש. וכמו הבן שמעורר עצמו' האב כנ"ל, כמו"כ נש"י בהתקשרות עצמית שלהם ה"ה

תופסים בבחי' העצמו' מה שלית מח' תפיסא בי' כלל. כי בחי' מח' והשגה תופס בבחי' גילויים לבד לא בבחי' העצמות, כ"א בבחי' רעויד להיותו אחוז וקשור בבחי' העצמו' ע"כ בזה דוקא נתפס בחי' העצמות. והגם שהלב הוא למטה מהמוח ומ"מ יש בלב דוקא בחי' זו דרעויד שתופס בבחי' העצמות. והענין הוא כמ"ש באדר"ז או"א במזל אתכלילן וז"א בעתיקא אחיד ותליא. דאו"א במזל אתכלילן דחכ' מקבל מבחי' מזל הח' ונוצר חסד בחי' שערות הנמשכים מחכ' שבכתר ובינה ממזל הי"ג ונקה כו'. אבל המדות מקבלים מבחי' עתיקא ממש כו'. דעם היות שהמדות גולדים מן השכל זהו לידתן לבד. אבל עצם שרשן הוא מבחי' עתיק. ולכן אנו רואים גם במדות הנולדים מן השכל דיכול להיות אח"כ הגדלה בהמדות הרבה יותר מהשכל המולידן. והיינו מפני שרשן הקדום ולכן בלב דוקא יש בחי' רעויד שתופס בזה בחי' העצמו' ממש מה דלית מח' תפיסא בי' כו'. וע"י האה' זו דבחי' רעויד ממילא בחי' קיום המצות שאח"כ בכ"י הוא בבחי' קבעומ"ש בלי שום מבוקש לעצמו כ"א מצד הרצה"ע לבד לקיים רצונו ית' בפועל כל עניניו במשך היום. וכמו במ"ת דכת' כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. כי הי' הפנימי שלהם קשור בבחי' העצמית. ע"כ אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, היינו נעשה כל מה שנשמע, שהוא למעלה מן הטעם, והוא ע"י בחי' רעויד דוקא. דבאהבה שע"ז השיגו אפילו במדרי' היותר עליונה וכמו באה"ר דמי לי בשמים כו' בחי' קיום המצות דאח"כ הוא להמשיך אור כו'. אבל אחר בחי' רעויד הנה קיום המצות הוא בבחי' קבעומ"ש רק לקיים רצונו ית'. וענין קבעומ"ש הנה במדרי' הביטול הוא למעלה גם מבחי' האהבה דבכל מאדך שמצד התקשרות כו'. דמ"מ הוא בבחי' אהבה ורצוא. והקבעומ"ש הוא בבחי' ביטול יותר. וזהו"ע עושיין רצונו ש"מ להמשיך בחי' רצון העצמי דעצמות א"ס ממש, שזהו ע"י הקדמת בחי' רעויד שזה תופס בבחי' העצמות דוקא כנ"ל וע"י קיום המצות אח"כ בבחי' קבעומ"ש ממשיכים בחי' רצון העצמי שבמצות. שע"ז נמשך הגילוי גם למטה בבחי' מקום חמן. ולכן הנה אז אין כל אומה ולשון יכולים לשלוט בהם.

והנה בכדי לבא לבחי' רעויד הנ"ל צ"ל קודם העבודה דכחות גלויים שבנפש, ולכן נז' בכל מאדך אחר בכל לבבך ובכל נפשך כו'. וזהו סדר התפלה. דתחלה הוא פסוד"ו, והוא לומר עריצים ע"י ההילולים ותשבחות. כי קודם לזה מצד חומרי' הגוף ונה"ב אינו שייך לשום דבר כלל לעלות במעלות כו'. וצ"ל תחלה היציאה ממדריגתו ומצבו הקודם, והיינו ע"י פסוד"ו בהילולים ותשבחות וגדולת ה' בבריאת והתהוות העולמות, ובאופן הבריאה איך שבמא' א' נבראו כו'. ואח"כ בברכות ק"ש בהתבוננות דביטול המלאכים שע"ז נעשה הביטול בנה"ב ג"כ להיות שזהו שרשו וכידוע. ושייכות זה גם לנה"א ההתבוננות איך שאו"ס קדוש ומובדל שע"ז נעשה הרצוא כו'. ואח"כ ברוך כבוד כו', המבוקש הוא להיות בחי' המשכה וגילוי אור, אך שיהי' המשכת בחי' כבוד ה' ממקומו, משרשו ומקורו דוקא כו'. ועיקר עבודת הנשמות היא בשמע ישראל

(שירת הנשמות), והוא ההתבוננו' בה' אחד ולהכלל ביהודו ית', והו"ע האה"ר דמי לי בשמים כו', ואח"כ בכל מאדך שבא לבחי' רעו"ד שמצד עצם התקשרות הרצון כו', ואח"כ אומרים והיו הדברים האלה בד"ת הכתוב מדבר, דאחר בחי' רעו"ד בכל מאדך הנה ע"י קיום המצות בקבעומ"ש ממשכים תוס' אורות בתורה כו', דהנה כתי' כל הנק' בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו כו', וקאי על נש"י וכמו שת"י כל דא בגין אבהתכון כו', ופי' כל הנקרא בשמי נקרא הוא ל' נפעל שהן נקראים וגמשכים בשמי. ומורה הענין שבחי' שמי הוא למטה ממי שנקרא ונמשך שם מלמעלה. וכידוע דשמי הוא בחי' מל' וישראל הם למעלה משמי, דישראל עלו במח' ומחשבתן של ישראל קדמה כו', ובשרש הראשון בחי' שמי הוא בחי' מל' דא"ס כמו שהוא לפה"צ שזוהו בחי' שמי המיוחד בי, וכמא' עד שלא נבה"ע שזוהו לפה"צ הי' הוא ושמו בלבד, דבחי' שמו זהו הגילוי דאוא"ס, דבעצמות הוא בחי' האור השייך אל העולמות דלכן נק' שמו וכמו שם האדם עד"מ כו' וכידוע, וכמו שבחי' העצמות פשוט בתכלית האחדות פשוטה כמו"כ בחי' גילוי אור העצמו' נק' אור א"ס שהוא ג"כ פשוט, וזהו הוא ושמו בלבד כו', וממילא לא הי' אפשר שיהי' מזה התהוות העולמו', כ"א ע"י הצמצום ומק"פ ואח"כ נמשך הקו בבחי' קו דק ומצומצם כו', ונמשך ע"י כמה פרסאות שיהי' התהוות עולם האצ"י וגם התהוות עולם הבריאה עד התהוות עולם העשי', דשרש הראשון לכל ההשתל' הוא בחי' מל' דא"ס, וזהו מלכותך מכ"ע מלכותך לנוכח הוא בחי' מל' דא"ס כנודע שהוא מקור כל בחי' מל' של כל עולם, ועו"א כל הנקרא בשמי, שהן נקראים בשמי, דהיינו שממשיכים תוס' אורות בשמי, והיינו להיות דגש"י מושרשים בבחי' עצמו' ממש וע"י רעו"ד שלהם וקיום המצות ה"ה ממשיכים תוס' אורות בשמי, וכמו וינוחו כו' מקדשי שמך, שמקדישים את השם, היינו שממשיכים מבחי' אתה קדוש בשמך קדוש, והמשכה זאת מה שנק' ונמשך בשמי הוא לכבודי, אין כבוד אלא תורה, כי תורה הוא כלי אל הגילוי אור וכידוע בענין תלמוד גדול, דעם היות דהתעוררות והמשכת האור הוא ע"י המצות מ"מ הכלי לכללות האור הוא תורה, וזהו שנק' לכבודי כבודי דוקא, להיותה בחי' ראשית ההתלבשו' של עצמות המאציל ב"ה, וזהו לכל תכלה ראיתי קץ, דשו"א שהם ממכ"ע וסוכ"ע יש להם סיקוסין קץ וגבול, לפי שהם רק גילויים לבד ושייך בהם השגה בדרך חיוב ושלילה, אבל העצמות ב"ה שאינן בערך העולמו' כלל הרי לית מח' דחור"ב תפיסא בך כלל, אבל נתפס איהו ברעו"ד, דזהו"ע רחבה מצותך, דאז הם עושין רש"מ, וזהו כי לי בניי עבדים עבדי הם, דהגם דהמעלה ומדרי' הנעלית דנש"י הוא שהם במעלת ומדריגת בן שהם בבחי' התקשרות עצמי והם דוקא מעוררים את העצמות ב"ה כנ"ל, ומ"מ כי לי בניי, כלומר דמה שכבי' בעצמותו הוא מעלתן של ישראל הוא שהם עבדים בהעבודה דקבעומ"ש דוקא, וזהו כי לי בניי עבדים, דמעלתן של ישראל כמו שהוא בעצמותו ית' ויתעלה הוא שהן עבדים דוקא, ואף בזה"ג דישנם כמה מניעות ועכובים על קיום התו"מ ומ"מ הנה או דוקא יכול להיות במדרי' עושין רצונו ש"מ, דזה שאנחנו כולנו בגולה (יגאלנו

השי"ת ע"י מ"צ בב"א) הוא רק מה שנוגע בעניני' הגשמי' והגופני' אבל בהנוגע לקיום התו"מ הנה בכ"ז מה שנוגע לקיום התו"מ (בוה"ג) אין יכול להיות שום מונע ומעכב, ואשריכם ישראל בזמן שעושי' רצש"מ אין אומה ולשון שולטת בכם. וזהו עבדי הם, דכל א' וא' מישראל הוא עבד ה', ובגזירת מלכא עילאה קדישא ניתן לו כח ועוז להאיר חלקו בעולם בקיום התו"מ. וזהו כי לי בני עבדים דמעלתן של ישראל כמו שהוא בעצמותו ומהותו ית' הוא שהן עבדים ועבדי הם, דכאו"א מישראל הוא עבד ה' אשר בכחו ויכולתו להאיר אור תורה ומצוה בחלקו בעולם וכל המקיים חובתו הוי' עוזר לו.

בס"ד, ש"פ נשא, דפ"ז

קרוב הוי' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. והנה כל קריאה היא בתפלה, וכמ"ש כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כהוי' אלקינו בכל קראינו אליו, וזהו קרוב הוי' לכל קוראיו בתפלה, וא"כ מהו הכפל לכל אשר יקראוהו באמת. אך הענין הוא דהנה אמרז"ל אין אמת אלא תורה, וא"כ לכל אשר יקראוהו באמת היא הקריאה בתורה. וזהו קרוב הוי' לכל קוראיו בתפלה, לכל אשר יקראוהו בתורה. והיינו דהם ב' מיני קריאה, קריאה בתפלה וקריאה בתורה. והנה לכאו' הרי עיקר ענין התורה הוא הלימוד בהבנת והשגת הענין שלומד, דזהו מצות לימוד התו' לידע את ההלכה על בורי'. וקריאה היא רק קריאת האותיות, וא"כ מהו"ע דקריאה ע"י תורה, ומהמשך הכתוב משמע דקריאה ע"י תורה הוא קרוב יותר מכמו ע"י תפלה, דזהו קרוב הוי' לכל קוראיו. והיינו דהגם דקרוב הוי' לכל קוראיו, אבל מ"מ הנה לכל אשר יקראוהו באמת הוא קרוב יותר. וביותר א"מ דהנה ענין הקירוב הוא במעלה ומדרי' וכמבואר בע"ח דבכתר וחכ' האוא"ס הוא בקירוב מקום ובבינה בריחוק מקום ובז"א דרך חלון כו', דקירוב וריחוק זה הוא במעלה ומדריגה. וכמו שאנו אומרים על האחד תואר אדם גדול הכוונה בזה שהוא גדול במעלה ומדריגה, וא"כ צ"ל איך ע"י קריאה בתורה יהי' קרוב יותר מכמו הקריאה בתפלה. אך הענין הוא דהנה כתי' גדול אדוננו ורב כח לתבונתו אין מספר, וצ"ל מהו"ע לתבונתו אין מספר, דענין המספר נופל לומר על דבר הנחלק לחלקים, והיינו דבר גשמי שיש בו חלקים נופל בו ענין המספר ואז שייך לומר אין מספר שהוא ההפלאה והריבוי מספר. אבל תבונה והשגה שהוא ענין רוחני הרי אינו נופל ע"ז ל' מספר שיהי' שייך לומר אין מספר, והול"ל לתבונתו אין חקר, וע"ד דכתיב החקר אלוקה תמצא. גם צ"ל דלכאו' זה סותר לרישא דקרא שאומר גדול אדוננו ורב כח, משמע שזהו בבחי' מספר, וכמו הגדולה בריבוי ההתפשטות ומ"מ הוא בבחי' מספר, וכמ"ש הללוהו כרוב

גודלו. ופי' הראב"ע הללוהו הרבה כאשר גדולתו רבה. שהוא בחי' הריבוי בחלקי המספרי' וכמו אלף אלפים ישמשוני' ורבוז רבבן כו'. ואמרו"ל שזה מספר גדוד א' ולגדודיו אין מספר. ומ"מ הוא בגדר מספר וכמ"ש המוצא במספר צבאם כו' ואמרו בפרקי היכלות שיעור קומה של יוצר בראשית רל"ו אלפים רבבות פרסאות כמנין ורב כח כו'. והענין הוא דכתי' גדול הוי' ומהולל מאד ואמרו"ל אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו. וידוע דעיר אלקינו הוא עולם הדיבור. וכמו העיר שהוא קיבוץ מריבוי בתים והבית קיבוץ מהרבה אבני' דאותיות הם אבני' וכמ"ש בס"י דשלשה אבנים בונות ששה בתים והן בחי' צירופי אותיות דדבור עליון בחי' מל'. שמריבוי התחלקות הצירופים נבראו ונתהוו ריבוי הנבראים. וכמ"ש מה גדלו מעשיך הוי' שהם גדולי הנבראים וכתי' מה רבו מעשיך ה' שהם ריבוי הנבראי'. ומ"מ הרי הצירופי' הן בבחי' מספר. ואח"כ אומר ולתבונתו אין מספר שאינו בגדר מספר. ולהבין זה גם להבין משארז"ל (פסחים ג' ע"א) רב יוסף ברי' דריב"ל חלש ואתנגיד (גוע ופרחה רוחו. רש"י) כי הדר א"ל אבוה מאי חזית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתוני' למעל' א"ל בני עולם ברור ראית. ואנן היכי התם (ת"ח היכי איתנין התם. רש"י) כי היכי דאיתו אנן הכא. הכי איתנין התם ושמעתי שהיו אומרי' אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. והנה לימוד התורה בג"ע הוא שלומדי' בסודות ורזין דאורייתא שהיא השגה אלקית. דהרי לימוד הלכות הגשמיות שלמטה כמו שנים אותיון בטלית והמחליף פרה בחמור וכה"ג הרי אינו שייך שם כלל כ"א ברוחני' סודות התורה שזהו תענוג הנשמות בג"ע בהשגה האלקית. וכמא' העוה"ב אין בו לא אכיל' ולא שתי' אלא צדיקי' יושבים כו' ונהנין מזיו השכינה. וא"כ מהר"ע שבא לכאן ותלמודו שלמד בעוה"ז דוקא בידו. ועוד מהו התשובה דעולם ברור ראית דמאחר דתחתוני' למעלה איך הוא עולם ברור. ומהא דשאל ל' אבוה ואנן היכי התם. ותשובתו ע"ז משמע דזהו ראי' שהוא עולם ברור. ולהבין כ"ז ילהק"ת דהנה ידוע מה שנתלקו אבות העולם ב"ש ובי"ה דכש"א שמים נבראו תחלה שנא' בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. ובה"א הארץ נבראת תחלה שנא' ביום עשות ה"א ארץ ושמים. והענין הוא דהנה זהו כלל ידוע בכל דבר השפעה שנשפע מהמשפיע אל המקבל מה שבהמשפיע הוא ראשון הנה בהמקבל הוא אחרון והאחרון בהמשפיע הוא ראשון בהמקבל. וכמו ממח' לדבור מה שקדום במח' בא בדבור לבסוף. וכנראה בחוש כשאדם רוצה להשפיע איזה שכל לזולתו צריך להעמיק במחשבתו איך להשפיע לזולתו מה שבעצמו א"צ לכ"ז שה"ה כבר ידע את השכל. ורק בכדי שיתקבל אל המקבל צריך לשית עצות בנפשו איך ומה להשפיע לו. וכשבא אח"כ השכל בדבור מתגלה בהיפוך מכמו שהוא אצל המשפיע. דמה שהוא עיקר אצל המשפיע בא אל המקבל לבסוף. דבהמשפיע העיקר הוא תמצית העיון שכלי והעצות איך להשפיע באים אח"כ. וכמו ההקדמות וההצעות ומשלים שממציא דכ"ז הוא מה שע"י מובן השכל הרי המשפיע בתחלה ממציא את עצם המושכל. ואח"כ ממציא ההקדמות וההצעות שבהם מתלבש השכל. וכאשר נשפע אל המקבל

נהפוך הוא, שמתחלה נשפע לו ההקדמות וההצעות ואח"כ מתגלה עצם המושכל. ונמצא שהוא כחותם המתהפך, דכשהאותי' החקוקים על החותם הם שקועים כשחותמים על השעוה, נעשים שם בולטים, וכשהאותי' הם בולטים על השעוה הם שוקעין. וכן מתהפכים מימין לשמאל, דהאותי' שהן לימין כשהחותם נגד פניו הם אח"כ לשמאל, וכן משמאל לימין כו'. והדוגמא מזה יובן למעלה, דהנה ארז"ל בע"מ נבה"ע והלא במאמר א' יכול להבראות, וידוע הפי' מ"ש דבמאמר א' יכול להבראות היינו שנבראו בהמאמר א', והוא המאמר סתום בחי' מאמר דמח'. דקודם שנפרטו העולמות בדבור עלו תחלה במח' כמו בהשפיע המשפיע למקבל שקודם שמגלה השכל בדבור ה"ה אצלו במח', ואח"כ בא לדבור. וכמו"כ הוא למעלה דכל העולמו' שנבראו היו תחלה במחשבה, וכמ"ש בע"מ כשעלה ברצונו לברוא את העולם כו' במח' א' נבראו כל העולמות וכמ"ש במ"א. ואח"כ נפרטו בדרך פרט ביו"ד מאמרות בדבור. אך כמו שנתגלה בדבור נשתנה הסדר מכמו שהוא במח', דמה שקודם במח' בא בדבור לבסוף, ומה שהוא אחרון במח' בא בדבור תחלה. דמח' ודבור הוא משפיע ומקבל (דמח' הוא לעצמו ודבור הוא לזולתו כמ"ש במ"א) וכבר נת"ל דהראשון בהמשפיע בא בהמקבל לבסוף. וכמו"כ הוא כאן דמה שהוא עיקר הכוונה בא לבסוף, וההקדמות והאמצעים שע"י בא אל הכוונה הם מתגלים תחלה בדבור. וזהו מאמר סוף מעשה עלה במחשבה תחלה, דאין הכוונה רק מה שהי' במח' תחלה קודם שבא לפועל, אלא הכוונה דמה שבא במעשה לבסוף הוא קודם במח' תחלה מזה שבא במעשה תחלה, דתחלת העשי' הוא סוף המח' וסוף המעשה הוא תחלת המח' כו' (ומ"ש זה היום תחלת מעשיך ר"ל עיקר כוונת מעשיך, והיינו בריאת האדם שהוא עיקר הכוונה וכל מה שנברא קודם הוא בשביל האדם, וכמא' כל העולם הוא לצוות לזה כו'. וע"י האדם דוקא נשלמת הכוונה שעלה במח' תחלה אנא אמלוך, כמ"ש במ"א בדרושי ר"ה. וא"א לומר על בריאת האדם סוף מעשה שה"ה בחיר הנבראים ולזאת נק' תחלת מעשיך, והוא אשר עלה במח' תחלה דבמי נמלך בנשמותיהם של צדיקים כמו שיהיו נשמות בגופים שיקבלו עליהם עומ"ש וע"י נעשה החלטת הרצון, והם למעלה מהרצון כמ"ש כ"ז במ"א באריכות). וע"פ הנ"ל יובן שרש מחלוקת ב"ש וב"ה, דבש"א שמים קדמו היינו כמו שנתגלה אור השפע בע"מ הרי נתגלה השמים תחלה ואח"כ ארץ. ובה"א ארץ קדמה היינו במח' בהמשפיע ארץ נבראת תחלה. והגם דבהתגלות שמים קדמה, אדרבה היא הנותנת, דעיקר הכוונה הוא הארץ דסוף מעשה עלה במח' תחלה. וא"כ הארץ שבאה בעשי' לבסוף ה"ה קדמה במח' והיא עיקר הכוונה. ועפ"ז יובן ג"כ מ"ש בנו של ריב"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה כו'. כי הי' עליית נשמתו שעלה מעלמדת"ג לעדאתכ"ס, דהיינו מח' ודבור כידוע דדבור הוא עדאת"ג ומח' עדאת"כ. ואמר עולם הפוך ראיתי עליונים למטה, פי' שראה דמה שנחשב עליון היינו ראשית במדרי' דעדאת"ג נחשב תחתון היינו אחרון במדרי' דעדאתכ"ס, וכנ"ל שהראשון יצא אחרון. וסוף המדרי' שבמשפיע נקרא ראשון במקבל וממנו יתחיל דוקא כנ"ל. ובהיפוך מה שנחשב תחתון היינו

אחרון אצל המקבל הוא באמת ראש ועליון אצל המשפיע, וזהו תחתונים למע'. וע"ז השיב לו אביו ריב"ל בני עולם ברור ראית, כי באמת ה"ז כחותם המתהפך ומה שבמקבל הוא תחתון אצל המשפיע הוא עליון, היינו ראשון, ולכן עולם ברור ראית כי מה שהוא אצל המשפיע ראשון זהו בחי' ראשון באמת, ולכן לאחר דקאים אינש אדעתא דרבי' ה"ה מהפך הסדר כמו שקבל מרבו, היינו שלוקח עיקר השכל מה שהשפיע הרב, ובהשפעתו לזולתו גם אצלו השכל עיקר וההקדמות טפל שבאים לבסוף, אך הנה ילה"ק תחלה דהרי התורה באה בבחי' השתל' בד' עולמו' אבי"ע, דהרי בכל עולמו' יש בחי' התורה שבאותו העולם וכמו תורת האצ"י ותורת הבריאה, וכמ"ש בכהאר"ז"ל בפ"י ועל תורתך שלמדנו, תורתך תורת האצ"י, שלמדנו תורת הברי'. וירדה ונשתלשלה מעולם לעולם עד שירדה למטה ונתלבשה בהלכות גשמי', וה"ז כמו בהשתל' עו"ע שבעולמו', שהרי ארז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר גדל, שהגדלת העשב והפרי הוא מהמזל הרוחני, דהתהוות גופו ומהותו של העשב בעצם מציאותו הוא מכח הצומח שבארץ, וההגדלה שלו הוא מהמזל, וכמ"ש באגה"ק סי' כ'. כי הגדלת העשב או הפרי הוא מהחיות שבו והוא הטעם של הפרי, והטעם הוא שנמשך מהמזל הרוחני והוא המגדל כו', והנה טעם המתיקות שבהפרי דחייך אוכל יטעם הוא גשמי לגבי מתיקות הרוחני שבהמזל ומ"מ הוא בחי' עילה להטעם שבהפרי, שהרי גם הטעם שבפרי אינו גשמי ממש כמו עצם מהות הפרי, ועם היותו גשמי ה"ה מ"מ עלול לגבי המתיקות שבהמזל שהוא בבחי' עילה אליו כו', דכן הוא בעו"ע שהעלול הוא גשמי והעילה היא רוחני והן בערך זל"ז, והעילה של העלול התחתון הוא בחי' עלול לגבי שלמעלה ממנו והוא גשמי לגבי העילה שלו, וכידוע שהמזלות מקבלים משמרי האופנים ה"ה בבחי' גשמי לגבי שרשן ומקורן, וכן שמרי האופנים לגבי העילה שלמעלה מהם וכמ"ש וגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם כו' שכולם מקבלים זמ"ז בבחי' עו"ע, וכמ"ש וקרא זה לזה ומקבלין דין מן דין כו', וזהו"ע השתל' כמשל שלשלת העשוי' מטבעות הרבה שראשו של הטבעת התחתון אחוז בטבעת העליון וסופו של הטבעת העליון נכנס בתוך הטבעת התחתון, וכן בריבוי הטבעות זה למעלה מזה, וממילא גם הטבעת התחתון יש לו איזה ערך אל הטבעת היותר עליון, וכמו"כ בסדר השתל' עו"ע שבחי' האחרונה שבעילה היא בחי' מקור להמדרי' התחתונה שהוא בחי' רוחני לגבי העלול והעלול הוא גשמי לגבי העילה, ומ"מ הוא בבחי' ערך וש"יכות זל"ז, ויורד ממדרי' למדרי' מן הרוחני אל הגשמי, וכמו"כ הוא לכאוי בסדר השתל' דתורה, דהנה התורה למטה נתלבשה בעניני' גשמי' וההשגה בזה היא השגה גשמי' שהרי באה בתפיסה בשכל אנושי, וכמו שהתורה היא בעולם העשי' הרוחני' ה"ה ברוחני' הרבה יותר מכמו שהיא למטה, ובעולם היצי' היא ברוחני' וכדקות הרבה מכמו בעולם העשי'. וכמו לימוד הנשמות בג"ע שלומדים שם ההלכות ברוחני', ובגעה"ע דעולם הברי' ה"ה למעלה הרבה יותר גם מבעולם היצי', וכמו שלמטה לומדים נקובת הושט במשהו ה"ז בבהמה ובושט גשמי והיא השגה גשמי', ובעולם הברי' הלימוד הוא ברוחני.

דאי' במאור"א מע' ו' אות ג' ושט נק' הבינה, אדום מבחוץ דינים מתעריץ ממנה כו' עכ"ל. ונקובת הושט הוא ע"ד ונוקב ש' הוי' (עמ"ש בלק"ת מהארז"ל פ' אמור בטעמי המצות). והענין דהנה ידוע דמבינה הוא בחי' לבוש החשמל המקיף לזו"ן מכל צדדיהם גם מתחת לרגליהם, והוא בחי' המסך והפרסא שבין אצי' לבי"ע, וכמ"ש בע"ח שהבינה נעשה בבחי' * לגבי עולם הברי'. וענין המסך והפרסא ידוע שזוהו להעלים אור האצי' שלא יאיר ביותר בבי"ע. וזוהו מ"ש עד הגל הזה כו' אם אני לא אעבור אליך ואם אתה כו'. דעד הגל הזה עשה לבן בינו ובין יעקב, ויש בזה ב' ענינים. הא' הפרסא שבין לבן דקדושה שהוא בחי' לובן העליון, וכמ"ש במד"ר הידעתם את לבן מי שמלבן עזונותיהם של ישראל, ויעקב הוא עולם האצי', ויש פרסא ביניהם שלא יהי' הגילוי מאור"א המאציל באצי' מיתר מכפי המדה שהוקצב ע"פ מא' קו המדה, וכמו"כ שלא יהי' עלי' והתכללות האצי' באור"א המאציל ביתר מכפי המדה. והב' הוא הפרסא בין יעקב בחי' האצי' ובין לבן דקלי', והוא בחי' ההפסק שלא יומשך תוס' יניקה מן בחי' הקדושה דיעקב ללבן הארמי בחינת הנוגה דבי"ע. וכן שלא יעלה הנוגה לקבל תוס' יניקה, וכמ"ש בס"י בדרוש ל"ג בעומר בד"ה עד הגל. וענין ונוקב שם הוי' הוא שממשיך שפע הקדושה למקום שאינו ראוי (וכמ"ש במ"א שזוהו ע"מ כשנוקבים גידי הדם הרי יוצא הדם עם החיות כו'. וכן בפגם במצות ל"ת ר"ל שהן נגד שס"ה גידים). וזוהו ג"כ ענין נקובת הושט שנמשך ע"י המסך והפרסא יותר מכפי שנמדד (וכמו בלעם שרצה לעבור את הפרסא). ובזה הוא הלימוד דנקובת הושט בג"ע. וכמו"כ הוא בענין הנגעים דלמטה הוא שנסתלק הדם מהמקום הזה שאינו מתפשט שם והוא סבת הנגע כו'. וסבת העדר התפשטות הדם הוא מפני מיעוט המים בהדם, כי ע"י המים הוא התפשטות הדם, וכידוע אכל ולא שתה כו', ומצד העדר המים הוא העדר התפשטות הדם והנה דם הוא בחי' בינה דאחי' בריבוע בגימט' דם, ומים הוא בחי' חכ', ובכדי שיהי' גילוי בחי' הבינה זהו ע"י החכ' כו' (ע"פ פשוט הוא שהרי אם אין מעין אין נהר כו', דכל השגת הבינה הוא מהחכ' אך ידוע דבכדי שיהי' השגת הבינה כדבעי הוא ע"י הנקודה דחכ' וכמ"ש במ"א דנקודת החכ' שומרת את ההשגה שלא יפול בטעות ולא ילך בדרך עקלתון כו'. ובפנימי' הענין הוא שצ"ל בחי' הביטול דחכ' ואז תהי' ההשגה אמיתית כפי אמיתתה של תורה) וכאשר אינו מאיר בחי' החכ' הרי גם הבינה מסתלק, והוא סבת הנגע שיהי' מזה יניקת החיצונים. וזהו שנגע הוא סגירותא בל' תרגום, דהיינו שנסגר המקום ולא יש שם התגלות בחי' חור"ב כו'. (ובלק"ת מבאר באור"א ענין הנגעים), ולמטה הוא לימוד ענין הנגעים בגשמי', ובג"ע הוא הלימוד בענין ההשגה דבינה ובהביטול דחכ'. וכן בהלכה דמחליף פרה בחמור ברוחני' הוא דפרה היא בהמה טהורה והבירור הנה הוא בבחי' קירוב, וחמור הוא בהמה טמאה שאא"ל הבירור בדרך קירוב כ"א בבחי' ריחוק ודחי', והו"ע מל"ת שזוהו הבירור בדרך דחי'. אמנם יוכל

בבחי' לגבי : כ"ה בנוכחיק, ואוצ"ל : בבחי' מסך ופרסא לגבי.

להיות בזה ג"כ הברור בבחי' קירוב והוא מ"ש יששכר חמור גרם ויט שכמו לסבול. והיינו עסק התורה ביגיעה ביותר ובקבלת עול ביותר. וכמ"ש כשור לעול וכחמור למשא, שהחמור נושא המשא יותר. והוא שנושא המשא תורה ביגיעה יתירה, ועי"ז מברר גם קליפת חמור. ובה הוא הלימוד באופני החליפין היינו באופני הברור ובהגילויים הנמשכים עי"ז. וכה"ג הוא בכל ההלכו' דתו'. ובאצי' הלימוד במדרי' גבוה ונעלה ביותר באין ערוך מכמו בבי"ע, דשם הוא הכל באלקות ממש ובשמות העליונים. וא"כ הרי יש חילוקים בתורה כמו שהיא בד' עולמות אבי"ע, וירדה בבחי' השתל' מעולם לעולם עד שירדה למטה בעולם התחתון בהלכות גשמים ובהשגה גשמית. אמנם באמת הרי המשכת התורה היא שלא בסדר והדרגה, וכמו שהיא למעלה כן הוא למטה ממש. וכמ"ש באגה"ק בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח דמהות ח"ע דאצי' בהתלבשותה בבחי' אור הנשמה דמל' דברי' מתלבשת בהלכות הערוכות לפנינו. הרי בהלכות הגשמי' מלוכש מהות ח"ע דאצי' ממש, ובמ"ת הי' בהתגלו' ממש, דחכמת אדם תאיר פניו דקאי על מ"ת כמ"ש במ"א, ובאור פניך נתת לנו תורת חיים, באור פניך ממש דבחי' פנימי' ועצמו' א"ס שהי' בהתגלות ממש במ"ת. וכמ"ש וירד הוי' על הר סיני כו'. והגילוי הי' באותיות דוקא שזה שלא בהדרגה כלל, ומה שנאמר בעה"ד הן דברים פשוטים לא תרצח לא תנאף כו', ובהדברים הפשוטים הי' גילוי בחי' פנימי' ועצמו' א"ס כו'. וכן עכשיו בתורה שמלוכש בזה בחי' עצמות א"ס. והראי' שהרי הקורא בתורה הקב"ה קורא ושונא כנגדו, דכאשר קורא בתורה בהלכות גשמי' הקב"ה קורא ושונה כנגדו וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמרו למשה מסיני בבחי' הגילוי דאור פנימי ועצמי כו'. הרי שהתורה גם כמו שהיא למטה בהלכות גשמיים ומושגת בהשגה גשמי' היא מהות ח"ע ובחי' פנימי' ועצמי' א"ס. וראי' מוכחת לזה הוא מה שאין ד"ת מקבלים טומאה, היינו שאינה מקבלת העלמות והסתרים. והלא האור האלקי שבא בעולמות בא בכמה העלמות המעלימים ומסתירים כו'. והיינו מפני שזהו רק הארה לבד שבא בקהמ"ד בסדר והדרגה, שהמדרי' התחתונות מתעלמים כו'. וד"ת שאינו מקבל העלמות והסתרים זהו מפני שהמשכתה הוא שלא בסדר והדרגה שגם למטה היא בחי' הפנימי' והעצמי' דא"ס, שאינו שייך עי"ז שום העלם והסתר. ואדרבא עיקר אמיתת התורה הוא למטה דוקא. ומובן זה מה שהתורה למטה היא בבחי' גילוי אור וכמ"ש ותורה אור כו', ואם הי' עיקרה של תורה * היתה למטה לא בבחי' גילוי אור. וכמו בחי' האור והגילוי בעולמו' שעיקר הגילוי הוא למעלה ובא בסדר והדרגה, הרי למטה הוא בחי' העלם והסתר האור. וכמו ה' בשמים הכין כסאו בבחי' גילוי כו' ומלכותו בכל משלה בבחי' העלם כו'. וכתני' אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, דשמים שהוא ביד ימין מאיר גילוי אור כו', ובארץ הוא יד שמאל שמעלים כו'. ובתורה שגם למטה היא בבחי' גילוי אור מובן מזה דעיקר המשכת התו' הוא למטה דוקא כו'. ולכן כשהמלאכים בקשו תורה השיב

להם משה כלום יצה"ר יש בכמ, והלא בקשו תורה ברוחניות. אך זהו מפני שאמית' ענין התורה הוא למטה דוקא. וזהו שמכריזין בג"ע אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, תלמודו שלמד בעוה"ז דוקא. כי להיות דעיקר אמית' התורה הוא למטה דוקא. וע"כ הנשמו' שירדו למטה ועסקו בתו' למטה כשבאים לג"ע נהנין מזיו תורתן ועבודתן שזהו למעלה הרבה מהלימוד דתו' שהנשמות לומדים בג"ע קודם ירידתן למטה, שזהו רק הארה לבד. וע"י עסק התורה למטה נהנין מזיו תורתן בבחי' גילוי מהות ועצמו' א"ס. והנה ג"ע הוא השגה שזהו תענוג הנשמו' בג"ע שמשגיגים אלקות כו', והוא ע"י עסק התורה למטה בעיון דוקא שיודע ומבין הענין היטב לעומקו ולאשורו, וע"י הוא בא לכאן בהשגת או"פ ועצמי כו'. וע"פ הנ"ל יובן מ"ש ולתבונתו אין מספר, שהרי התורה באה בבחי' השתל' מעולם לעולם מאצי' לברי' ומברי' ליצי' מ', שזהו לכאו' כמו השתל' עו"ע בעולמו' שבאים ממדרי' למדרי' בבחי' עו"ע שהוא בבחי' מיעוט האור מרוחני לגשמי. ואם כן הרי גם בתורה שייך ענין המספר מאחר שהוא בבחי' מיעוט האור מעולם לעולם כו'. אך באמת אינו כן, שהתורה אינה באה בבחי' סדר והדרגה בבחי' מיעוט האור וה"ה למטה כמו שהיא למע', ואדרבא עיקר התורה הוא למטה. ע"כ או' דלתבונתו אין מספר. תבונה הוא בחי' השגה. והיינו דלכחי' חכמתו ודאי אין מספר, אבל בחי' תבונתו, דהיינו כמו שהתורה באה בבחי' השגה, וכמו השגת התורה בג"ע עד שירדה בהשגה למטה כו', לכאורה בבחי' מספר. ע"א דלתבונתו דתורה אין מספר. ואינו דומה להמשכת האור והשתל' שזהו רק בחי' חיצוני' האור שבא בסדר והדרגה כו' בזה שייך ענין המספר כו'. וזהו גדול אדונינו ורב כח, בבחי' ריבוי החלקים וכמו שיעור קומה של יוצר בראשית כו'. אבל לתבונתו דתורה אין מספר כו'. ומ"מ נופל ע"ז לומר אין מספר, מפני שגם התורה באה בבחי' השתל', דמשו"ז לכאורה שייך בה מספר. אך באמת התורה באה שלא בסדר והדרגה, ועיקר התורה הוא למטה דוקא, וע"כ לתבונתו אין מספר כו'.

בס"ד, א' דר"ח תמוז, רפ"ז

מן המיצר קראתי יה. והנה כל קריאה היא קריאה בתפלה * לעורר רחמים רבים על נפשו ובפרט הקריאה מן המיצר שהוא מקום צר ולחץ ביותר, וכמו חולה גדול ר"ל אשר סובל יסורים גדולים, או היושב בבית האסורים ל"ע במקום חשך וצלמות, או מי שהוא נרדף מאת שונאיו והקמים עליו, וכמו דוד המלך ע"ה, שהי' נרדף מאת כל שונאיו והקמים עליו.

קריאה בתפלה : ראה דברים רבה ר"פ ואתחנן תנחומא שם.

שהי' מרבה בבקשות ותחנונים, וכמ"ש לבי יחיל בקרבי ואימות מות נפלו עלי, יראה ורעד יבוא בי ותכסני פלצות. אשר מרוב הפחד והבהלה יתקרר הדם, וכמאמר חרדה מסלקת * את הדמים. ומתחנן אל ה' כמ"ש אל תחנני בנפש צרי כי קמו בי עדי שקר ויפח חמס, כי הנה ארכו לנפשי יגורו עלי עזים לא פשעי ולא חטאתי, כי פי מרמה עלי פתחו ודברי שנאה סבכוני וילחמוני חנם, שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך כו' הבוטח אליך, רשת הכינו לפעמי כו' ובכה יבכה במר נפשו מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמתך, שמע הוי' ותנני הוי' הי' עוזר לי. דשם הוי' הוא במדת הרחמים כנודע, א"כ מהו אומרו דמן המיצר קראתי יה דוקא דלכאורה הי' צריך להיות הקריאה לשם הוי', כמ"ש כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כהוי' אלקינו בכל קראינו אליו, ולמה במקום המיצר הזה משם היא הקריאה ליה שהם ב' אותיות ראשונות דשם הוי'. ולהבין זה, גם להבין מ"ש בטחו בהוי' עדי עד כי ביה הוי' צור עולמים, דפירושו שהבטחון בהוי' צריך להיות עדי עד, היינו עד בחי' מדריגת עד, וטעם הדבר הוא לפי כי ביה הוי' צור עולמים, דהתחלת העולמות הוא משם הוי', דהוי' הוא לשון מהווה, ומ"ש בראשית ברא אלקים, הוא לפי שהתהוות בפועל ע"י שם אלקים כנודע*. אבל אמיתת ההתהוות הוא משם הוי', ולהיות כי ההתהוות דשם הוי' הוא על ידי יה לזאת צריך להיות בטחון הנבראים בשם הוי' עד בחינת ומדריגת עד, וצריך להבין מהו ענין הבטחון ככלל, דמובן מזה דבבטחון הרי יש בזה כמה מדריגות, והמדריגה היותר עליונה הוא עדי עד, והבטחון עדי עד הוא לפי שהתהוות העולמות הם בהבי' אותיות ראשונות * דשם הוי' שהם יה, כאמרם ז"ל, ביו"ד נברא עוה"ב ובה"א נברא העוה"ז.

ב) אך הענין הוא, דהנה כתיב מי העיר ממזרח כו', וארו"ל א"ת העיר בעי' אלא האיר באלף וכדאיתא במדרש, עד אברהם הי' העולם מתנהג באפלה אברהם התחיל להאיר, והיינו דבזה גופא שהעיר את הבריות להורותם לדעת את הוי' כי יש אלקים בארץ * וכמ"ש ויקרא בשם הוי', ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה כו', שהלך ממקום למקום להודיע כי יש אלקים בורא שמים וארץ, הנה בזה גופא הרי האיר לכל באי עולם להורותם חוקי האלקים במדות טובות אשר בין אדם לחבירו, כמ"ש ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, והיינו דבעניני העולם, יהי' כל ההנהגה, בהנהגה טובה, לעשות טוב וחסד עם כל אדם, ולקרבו תחת כנפי השכינה, וידוע דאברהם אבינו ע"ה בעבודתו פתח הצינור דמסירת נפש

חרדה מסלקת : להעיר מנה עא, א.

כנודע : ראה קונטרס ומאמר החלצו — תרנ"ט פי"ח ואילך.

אותיות ראשונות : ראה אגרת הקודש ס"ה.

אלקים בארץ : מובן ע"פ מארו"ל ספרי האוינו מובא בפרש"י עה"ת בראשית כו, ג.

וראה ג"כ סוטה ד, ב.

ובאה בירושה לנו כל ישראל, שהוא הכח והתוקף שבנפש לבלי להתפעל משום מונע ומעכב לעבוד את הוי' בתורה ותפלה וקיום המצות, והוא ענין תוקף האמונה בהוי' שהוא מצד עצם הנשמה, אשר ישנו בכל אחד ואחד מישראל. אמנם כדי לגלות כח זה הפנימי והעצמי, הרי יש בזה מדריגות חלוקות, ובכללות הם ג' מדריגות חסד, גבורה, תפארת, וכמאמר אין קוראין אבות אלא לשלשה. דאברהם אבינו מדתו מדת החסד; יצחק מדתו מדת הגבורה, ויעקב מדתו מדת התפארת, הכוללת חו"ג, דבכללות הם הג' קוין * תורה תפלה וגמ"ח, דגמ"ח שהוא ענין עבודת הברורים בקיום המצות הוא קו הימין. ותפלה שהוא ענין הקרבת הקרבנות כמ"ש אדם כי יקריב מכם קרבן להוי' דהקירוב להוי' הוא על ידי ההקרבה מכם והוא קו השמאל. ותורה הוא קו האמצעי הכולל ונותן כח בהב' קוין דימין ושמאל. וביאור הענין הוא דהנה נודע דאברהם הוא מרכבה למדת החסד, וכמ"ש בפרדס * בשם ספר הבהיר אמרה מדת החסד לפני הקב"ה רבש"ע מימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי שהרי אברהם הי' עומד ומשמש במקומי. וכמ"ש וישמור משמרת דאברהם שמר משמרת החסד, ולכן נק' אברהם אוהבי שהי' בבחינת חסד ואהבה. ומדת יצחק הי' מדת הפחד היא היראה. והיו חלוקים בעבודתם, דאברהם הי' עוסק בהכנסת אורחים והי' מאכיל ומשקה לכל, ואמר ברכו למי שאכלתם משלו. ויצחק עסק בחפירת בארות, שהוא ענין העלאה מלמטה למעלה, ויעקב מדתו מדת הרחמים הכולל חסד וגבורה.

ג) וביאור הענין * הוא, דהנה כתיב ואהבת את הוי' אלקיך כו' ואיתא בזהר דא היא רזא לאכללא שמאלא בימינא, דשמאלא היא בחי' יראה, ולאכללא שמאלא בימינא הוא התכללות הגבורה בהחסד, והיינו שתהא האהבה כלולה מיראה ולא אהבה בלבד. וזהו ריבוי את דכתיב ואהבת את הוי' בתנית את הטפל שהוא יראה הכלולה באהבה שז"ע לאכללא שמאלא בחינת יראה בימינא בחינת אהבה. וכמו"כ ביראה יהי' כלול אהבה. דיש יתרון * בעבודה באהבה על העבודה ביראה, דעבודה באהבה הוא שכללות כל עניניו ועשיותיו הם להמשיך גילוי אורות, דזהו ענין האהבה מה שחפץ ומשתוקק להגילוי אור, ובעבודתו מעשה המצות עושה המצוה בכוונה לפי אופן שרשה ומדריגתה למעלה באורות עליונים, ושעי"ז נמשך גילוי אור. וכמו עד"מ במצות התפילין, הנה ענינה * בשרשה הוא המשכת המוחין,

הי' קוין : יעוין בכל זה ד"ה טעמה כי טוב תש"ט (קונטרס סב). סד"ה פדה בשלום תש"ט (קונטרס סז). ובכ"מ.
 וכמ"ש בפרדס : שער כב פ"ד.
 וביאור הענין : יעוין בכל זה בלקו"ת פ' ואחחנן ד"ה וידעת (השני).
 דיש יתרון : ראה סוטה סוף פ"ה.
 הנה ענינה : ראה לקו"ת שה"ש ד"ה שימני כחותם וביאורו. אמרי בינה שער התפילין.
 סהמ"צ להצ"צ מצות תמלין. ובכ"מ.

אשר כמו"כ עבודתו בקיום מצוה זו והנחת תפילין הרי כונתו להמשיך המוחין ולקשר את המדות שיהי' כל עשיותיו בכל עניניו ועסקיו בכל היום אך ורק כפי שמחוייב להיות ע"פ אור השכל. דהנה יתרון האדם על הבע"ח הוא בשכל. דמדות ישנם בבע"ח ג"כ, ואדרבה הבע"ח הם בעלי מדות תקיפים יותר מכמו האדם, והנחת התפילין הם ביד שמאל. ידיים הם מדות ויד שמאל הם מדות המתפשטים מחלל השמאלי שבלב. ולזאת הנחת התפילין הם ביד שמאל דוקא. לקשר המדות אל הלב ולשעבד הלב והמוח לאלקות והוא ע"י הרצועות דתפילין שבראש להיות מוח שליט על הלב, וכמו"כ היא בכל מצוה שלבד קיום המצוה בפועל הרי יש בזה כוונה פנימית לפעול כפי' וביטול בנה"ב לבררו ולזככו, דע"י בירור וזיכוך זה הנה ממשיכי' גילוי אור. דעבודה זו היא ע"י האהבה דוקא. ולזאת הנה בעבודה זו הרי יש בה שמחת וענג הנפש משא"כ בעבודה ביראה הרי ידוע דיראה הוא בחי' ביטול והנחת עצמותו, וענינה הוא קבלת עול מלכות שמים והיינו שאין הכוונה להמשיך גילוי אורות כ"א לעבוד בדרך עבודת עבד. דהנה זה מה שהעבד עובד את האדון הוא רק לקיים רצון האדון לפי שכך נצטווה, וכמו"כ הוא בקיום המצות בקבלת עול מלכות שמים משום שנצטווה. דבעבודה זו הרי אין בה בחי' תענוג ושמחה כ"א הכוין וצמצום הנפש שזה היפך השמחה. וא"כ עבודה ביראה אינה עבודה שלמה כי צ"ל עבודה בשמחה כמ"ש תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה ובטוב לבב וכת' עבדו את הוי' בשמחה. וכמו"כ אהבה לבדה ג"כ אינה עבודה שלמה, דה"ו אוהב א"ע מה שחפץ בהגילוי אורות, ועוד זאת, דבעבודה באהבה הרי יוכל לטעות בהעשי', וכמו בשאול, שהלך אחר הטעם והכוונה השכלית ורצה להקריב קרבנות מצאן עמלק וחשב אשר בזה יקיים את דברי הוי' אבל באמת הנה טעה בזה, דזהו מה שאמר לו שמואל הלא שמוע מזבח טוב, שא"צ לילך אחר הטעם והכוונה כ"א לעשות המצות מצד שנצטווה והיינו בבחי' קבלת עול מלכות שמים, ושלמות העבודה היא בהתכללות אהוי"ר דוקא.

ד) **אמנם** צ"ל היאך נעשה התכללות זאת דיראה באהבה ואהבה ביראה. דהלא אהבה ויראה הם שני הפכים כי הנה האהבה היא התשוקה לדבקה בו ית'. וכוסף ותשוקה זו באה מצד הריחוק דכל אהבה היא דוקא בריחוק מהאהוב. דכשקרוב עם האהוב או אינו נראה האהבה כ"א השמחה והתענוג על האהוב וכוסף התשוקה בא מצד הריחוק דוקא. וכמשל מי שהוא רחוק מבית אביו ה"ה מתאוה ומשתוקק לראות פניו וכן הוא בכל דבר צמאון ותשוקה הוא כשהוא בריחוק וכמו התלמיד הנה כאשר מרוחק מן הרב או דוקא מתגדל אצלו כוסף התשוקה, וכמשל במי שעומד בתוך המים הרי אינו שייך לאמר שהוא צמא למים, כ"א דוקא כשמרוחק מן המים או שייך הצמאון, וזהו דכתיב נפשי אויטיך בלילה. פי' לפי שהוא לילה וחשך בהעלם והסתר אוא"ס ב"ה לכך אויטיך להיות גילוי

אור. וכמ"ש צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים כן בקדש חזיתך, והיינו כי להיות הארץ היא ארץ ציה ועיף הנה שם דוקא יגדל התשוקה והצמאון ביתר שאת ויתר עז אלף פעמים ככה * מכמו שהוא במקום הישוב המלא טוב, והיינו דכאשר ישיב האדם אל לבו שא"ס ב"ה הנה כשמו כן הוא אין לו ית' סוף וכי נשגב שמו לבדו, ורק הודו וזיוו של שמו בלבד הוא על ארץ ושמים. דארץ הוא ג"ע התחתון, ושמים הוא ג"ע העליון. וכן ארץ מורה על עולמות התחתונים ושמים הם עולמות העליונים והיינו דגם ג"ע ועולמות העליונים הנה גם הם אינם אלא בחי' הודו של שמו בלבד וכמא' העוה"ב כו', אלא צדיקים יושבים ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה שהוא בחי' זיו הארה בלבד, אבל עכ"ז הנה ג"ע אפי' געה"ת הוא בחי' רוחניות עכ"פ. אבל האדם הלא עוד ירד מטה מטה בעוה"ז שהוא מדבר צי' ושממה. בבחי' העלם והסתר לגמרי דחשך יכסה ארץ שאינו נראה אור אלקי כלל. דהגם שאז"ס ב"ה מחי' ומהוה את כל הנבראים וכמ"ש ואתה מחי' את כולם וארז"ל * את מחי' אלא מהוה והיינו דהוא ית' מהוה ומחי' את כל נברא ונברא בפרט, וכמא' המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, שמתלבש האור האלקי בכאז"א בפנימיותו להחיותו, מ"מ הנה כתי' אכן אתה אל מסתתר שהנברא אינו מרגיש את האור האלקי. והגם דכל נברא מרגיש שיש בו חיות המחי' אותו אבל אינו מרגיש שהחיות הוא אלקי' עד שיוכל לכפור ח"ו באלקי' ר"ל. וכמו שאנו רואים במוחש בכמה בני אדם שיודעים בעצמם שנעשה אתם נפלאות שלמעלה מדרך הטבע ממש, כמו שנרפא ממחלה עצומה, ויודעים ברור אשר דבר כזה הוא רק בחוק הבורא, ומ"מ הם כופרים באלקות ר"ל. ונמשך אחרי תאות ותענוגי עוה"ז, והוא מפני חושך הגס השורה בעוה"ז. וכידוע * דבד' עולמות אבי"ע הנה אצילות כולו טוב וכמ"ש לא יגורך רע ובריאה רובו טוב ומיעוטו רע ויצירה מחצה על מחצה ועשי' רובו רע והרשעים גוברים בו אשר ע"כ תגדל מאד צמאון הנפש בעוה"ז ותכסוף אליו ית' וזהו צמאה לך נפשי כמה לך בשרי כן בקדש חזיתך הלואי בקדש חזיתך בתשוקה כוסף כזה, והיינו שהלואי שיהי' בעבודה דקדושה תוקף תשוקה כזו כמו שנעשה ע"י המנגד דוקא. וזהו דכתי' מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה. דיהודה הוא הודאה ושבת דכל הודאה ושבת הוא למדריג' שלמעלה מהשגה כנודע. ודוד המלך ע"ה הגיע למעלת מדריג' זו ע"י היותו במדבר שהוא ארץ ציה ועיף, דהמנגד דוקא הוא

אלף פעמים ככה : ראה תו"א בתחלתו ובלקו"ת לגי פרשיות שם.
 וארז"ל : במדרש, הובא בראשית חכמה ש' הקדושה ספ"ו. וראה ג"כ פרס ש"ו פ"ח.
 שלי"ה מת, ב. ע, א. ובכ"מ.
 וכידוע : ראה עץ חיים שער מ"ג הוא שער ציור עולמות פ"א. ויעוין ג"כ שם שמו"ז פ"ד. שמי"ח פ"ג. ובמקומות המקבילים במבוא שערים ובשער ההקדמות. ועי"כ לקו"ת ביאור לד"ה במדבר סיני.

מעורר כח פנימי ועצמי, וכמו שגראה במוחש דעל ידי יגיעת המוח בעמל רב ויגיעת נפש ויגיעת בשר הנה עי"ז דוקא ממציא שכלים בעלים יותר. וכן הוא בעבודה דע"י דחיקה ולחיצה מגיעים למעלה ומדריגה עליונה יותר וכמא' * אין התורה מתקיימת אלא במי שמוסר נפשו עלי' ואז אור תורה מחייהו.

ה) והנה ענין היראה הוא ע"י קירוב דוקא, והיינו כאשר מתבונן בקרבת הוי' הסוכ"ע, דעם היות שבסדר ההשתל' שבבחי' ממכ"ע הנה אמת הדבר שהוא רחוק מאד מאד מאור הוי' והוא מצד ירידת המדריג' בהשתל' העולמות ע"י שירד מטה מטה מדריג' אחר מדריג' עד שנתרחק מאור פניו ית'. והיינו מבחי' זיו וגילוי אור א"ס ב"ה להיות ארץ ושמים רוחניות וגשמיות. אמנם כ"ז הוא בסדר ההשתלשלות דממכ"ע, אבל אוא"ס ב"ה הסוכ"ע אינו בגדר ההשתל' כלל כי הוא ית' השוה ומשוה קטון וגדול וכמ"ש המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ בשוה, וכמו שהוא נמצא בעליונים כך הוא נמצא בתחתונים, שידוע * דסוכ"ע הרי אין פירושו שהוא סובב ומקיף מלמעלה לבד אלא שהוא למטה כמו למעלה בתוך כל גברא וזכרא ממש. ומה שנקרא סובב ומקיף הוא לפי שהוא בבחי' העלם ולא בבחי' פנימי וגילוי. ולזאת הנה כאשר יתבונן האדם אשר בכל מקום שהוא גם במקום חשך וצלמות ר"ל שנדכה ונשבר מרוב חולי או אסור ונחשב בבית האסורים הנה הוי' דסוכ"ע נצב עליו ממש שהוא למטה כמו למעלה אזי הנה תפול עליו אימה ופחד בחי' יראה בושת שהוא יראה עילאה לירא ולהתבושש מגדלותו ית' או יראה תתאה עכ"פ, שלא למרות עיני כבודו ית' ח"ו ולמסור וליתן א"ע בחפץ ורצון פנימי ברשותו ית'. ולהיות כי היראה הוא מקרוב לכן נא' וירא העם זינעו ויעמדו מרחוק לנוח מעט מהיראה העצומה שנפלה עליהם מצד בחי' הקירוב. נמצא כי אהב' ויראה הם שני הפכים וא"כ איך תהי' התכללותם זב"ז. והאמת הוא אשר עיקר העבודה הוא שיהיה התכלל' זב"ז דוקא. דזהו ואהבת את ה"א כו' לאכללא שמאלא בימינא. אך הענין הוא דהנה כתי' שלום שלום לרחוק ולקרוב. רחוק הוא בחי' אהב' קרוב הוא בחי' יראה שנעשה ביניהם שלום והתכלל' כי שלום הוא המחבר שני הפכים וכמ"ש המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו, מיכאל * שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זא"ז והיינו לפי שהמשל ופחד עמו שנמשכה הארה יותר עליונה הכוללת ומחברת ב' הפכים לזה נעשה שלום והתכלל'. וכמו"כ יובן בענין אהוי"ר שמצד זה שמאיר הארה עליונה יותר משניהם לכן מתכללים זע"ז. וזהו דכתיב תתן אמת ליעקב כו' ואין אמת אלא תורה שהוא קו

וכמאמר : כנראה הסוהנה לברכות סג, א.

שידוע : ראה תניא פמ"ח.

במרומיו מיכאל : במדבר רבה פי"ב, ת. ובכ"מ. וראה ג"כ ירושלמי ר"ה פ"ב ה"ד. אנה"ק סי"ב.

האמצעי הכולל ונותן כח בהבי' קוין דתפלה וקיום המצות. וזהו בטחו בהוי' עדי עד כו' דענין הבטחון הוא שילך לבטח דרכו ושלא להתפעל כלל מן המלעיגים עליו או המונעים ויהי' בטוח כי דרכו ישרה ובטחונו יהי' עדי עד, שיש בזה כמה בחינות ומדריגות, ובחי' עדי עד * הוא בחי' סוכי"ע. דהנה כל זה מה שיש מניעות ועיכובים על לימוד התורה וקיום המצות הוא מצד הגלות, שזהו לפי סדר ההשתל' בבחי' ממכ"ע, אבל מצד סוכי"ע הנה הוי' נצב עליו וכמ"ש והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך כו', וטעם הדבר הוא לפי כי ביה צור עולמים. דתכלית הכוונה דבריאת והתהו' העולמות הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ודוקא ע"י עבודת הנבראי' שלמטה ובזמן הגלות דוקא וכדאי'א בסש"ב (פ"ז) דתכלית השלימות של ימות המשיח וכו' תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, אשר בכדי שיהי' כח בנשי' להביא כוונה עמוקה זו מהכח אל הפועל להאיר מחשכי ארץ ע"י אור התורה בעבודה שבלב ובקיום המצות, הנה זהו ע"י שם הוי' שבנפש * דיו"ד חכ' והוא גקודת היהדות ההיא בינה והוא השגה העצמית של נשמה שמשגת אלקי', א' איד לעגט זיך ביי אים געטליכקייט מצד הנשמה, ו"ה הם המדות וג' לבושי הנפש. אבל העיקר הוא הב' אותיות ראשונות שבשם הוי', דזהו חו"ב שבנפש, וזהו מן המיצר דבעת המיצ' ולחץ כשהאדם הוא ביטורים גדולים יסורי הגוף ויסה"ג עד אשר יכביד וכשל כח הסבל, הקריאה היא אל ית', לעורר גילוי הכחי' עצמיים דחו"ב שבנפש, שיהי' בכחו ויכלתו לעמוד חזק למסור נפשו על קדושת שמו ית', ואז ענני במרחב ית', שהוא ענין פדי' בשלום, שהוא תורה אור דכל העוסק בתורה טל תורה מחייהו.

בס"ד, ש"פ בלק, רפ"ז, בעיר מקלטי קאסטראמא

יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו אל יעזבנו זאל יטשנו, השי"ת זאל זאיין מיט אונז, און וועט זאיין מיט אונז כאשר הי' עם אבותינו, הגם מיר זאיניען דאך ניט גלאייך צו אבותינו, וואס זיי זאיניען געווען בעלי מסירות נפש בפועל ממש צוליעב תורה און מצות, זוי דער מאמר הידוע וואס

עדי עד . . . סוכי"ע : ע"י לקו"ת ביאור לדי"ה אלה פקודי (ז, א).
שם הוי' שבנפש : ראה לקו"ת ר"פ ראה. די"ה כי קרוב אליך תרפ"ה (ה'תשי"א).
קונטרס (צד) פ"א ואילך.
* ביום צאת כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) ג"ע ממאסרו לנסוע לעיר מקלטו קאסטראמא, בהיותו בבית הנתיבות, בעמדו במרכבה טרם צאת המסע, בעת ברכת הפרידה, פנה אל קהל העומדים שם ללוותו, ויאמר :

האט גיזאגט אחד מאבותינו הקדושים (בעת די מלוכה האט געפאדערט פון רבנים מאכען שינוים אין חינוך. מצב הרבנים והרבנות):

ניט מיט אונזער ווילען זאיינען מיר אונזעך פון ארץ ישראל, און ניט מיט אונזערע כחות וועלן מיר צוריק קומען אין ארץ ישראל, אבינו מלכנו ית' האט אונז פארטריבען אין גלות, והוא ית' וועט אונז אויס-לייזען, ויקבץ נרחנו מארבע כנסות הארץ, ויוליכנו קוממיות ע"י משיח גואל צדק לארצנו הקדושה כב"א, אבער דאס דארפען אלע עמים וואס זאיינען על פני האדמה וויסען, אז נאך אונזערע גופים זאיינען איבער-געגעבען אין גלות שעבוד מלכות, אבער אונזערע נשמות האט מען אין גלות ניט פארטריבען, און אין שעבוד מלכות ניט איבערגעגעבען, מיר דארפען זאגען גלוי לעין כל, אז וואס עס איז נוגע צו אונזער דת, תורה מצות ומנהגי ישראל, האבען מיר אידען אויף זיך ניט קיין דעה זאגער, און קיין שום צווינג קראפט מאך אויף דעם ניט אויסגעניצט ווערען, מיר מוזען זאגען מיט דער גרעסטער שטארקסטער אידישער עקשנות, מיט דעם טויזענט יאריקן שטאלץ, אל תנעו כמשיחי וכןבראי אל תרעו.

אט אזוי האט גערעט א מסירות נפש איד, און מיר האבען ניט די ריכטיקע שטארקייט. זאגען אפען פאר דער גאנצער וועלט, און וואיזען די מעשים תעותיים, וואס די עטלעכע הונדערט צעווילדעטע אידישע אינגלעך טוען איבער אידען און אידישקאייט. אלע וויסען אז דיא גיזעץ ערלויבט לערנען תורה און היטען מצות (מיט געוויסע הגבלות) נאך די מסירות און עלילות, פירען אונז אין די טורמעס און אין די קאטרעגעס.

און דאס איז אונזער בקשה מהשי"ת אל יעזבנו ואל יטשנו, דער אויבערשטער זאל אונז געבען דיא ריכטקע שטארקאייט ניט נתפעל ווערען פון דיא יסורי הגוף, יעדער עונש ח"ו וואס מיר קריגען פאר א חדר, פאר לערנען תורה, פאר היטען מצות, דארף דאס אונז געבען א שטארקאייט אין דער הייליקער ארבעט פון חיזוק היהדות.

מיר דארפען געדענקען אז טורמע און קאטריגע איז מער ניט ווי א צייטוואיליקע זאך, און תורה ומצות ישראל זיינען אייביק.

זייט אלע געזונט און שטארק אין גשמיות, און אין רוחניות, איך האף להשי"ת אז מיין צייטוואיליקער עונש וועט בעזה"ת ברענגען א פרישען קראפט אין דעם אייביגען חיזוק היהדות, און עס וועט מקיים ווערען אז יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו, ולכל בני יהי אור ברוחניות ובגשמיות.

בס"ד, ש"פ בלק, רפ"ז, בעיר מקלט, קאסטראמא

גפן ממצרים תסיע. וארז"ל (חולין צ"ב ע"א) גפן אלו ישראל. אר"ש בן לקיש אומה זו כגפן נמשלה, זמורות שבה אלו בעלי בתים, אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים, עלין שבה אלו עמי הארץ, קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל, והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמי אתכליא על עליא דאלמלא עליא לא מתקיימין אתכליא. וזהו דישראל נמשלו לגפן דמה הגפן הרי כל מה שיש בו הוא לשמירת העיקר שהוא הפרי, הנה כמו"כ ישראל הגם שיש בתוכם כמה סוגי בני"א וכמו ת"ח בע"ב ועמי הארץ, דהת"ח נמשלו לאשכולות, והבע"ב הם זמורות המחזיקים את האשכולות, והעמי הארץ הם העלין ששומרים את הפרי כן עמי הארץ הם מגינים על לומדי התורה, והיינו דהגם שהם בעצמם אינם לומדים תורה, מ"מ הם מגינים על לומדי תורה ומחזיקים אותם וכמו שנראה במוחש דאהבת כלל ישראל אל התורה ולומדי' היא אהבה עצמי' שהיא אהבה רוחנית שאינה תלוי' בשום דבר ורק מצד העצם בלבד. דהנה עמי הארץ אין הפירוש כמו שסוברים העולם דפירושו הוא מי שאינו יכול ללמוד, דיא וועלט רופט דעם וואָס קאָהן ניט לערנען תורה בשם עם הארץ, והאמת אינו כן, כי עם הארץ הוא מי שאינו לומד לפי שהוא מסור ונתון לענינים ארציים והיינו דמי שהוא מסור ונתון לענינים הגשמיים עד אשר משו"ז אינו לומד תורה נקרא עם הארץ וע"ד דכתיב (בראשית ל"ו כ') החרי ישבי הארץ וארז"ל (שבת פ"ה ע"א) אטו כולי עלמא יושבי רקיע הם (א"כ למה דוקא הם נקראי' יושבי הארץ) אלא שהיו בקיאים בישובה של ארץ, שהיו אומרים מלא קנה זה (קנה המדה שבו מודדין את הקרקע, רש"י) לזית (ראוי לגדל זתים, רש"י) מלא קנה זה לגפנים, שהיו טועמין העפר ויודעין איזה נטיעה ראוי' לה (רש"י חומש במקומו) ולכן הם דוקא נקראים יושבי הארץ, וכן השם עם הארץ הוא כינוי לאיש שהוא מסור ונתון לענינים הארציים, דבאמת הנה כל אדם יהי' מי שיהי' יודע ברור כי כוונת בריאתו אינו בשביל הענינים החומריים והגשמיים דהלא האדם הוא בחיר הנבראים ויש לו דעת, ויודע הוא אשר עיקר יתרונו על כל הנבראים הוא בדעתו, וא"כ מבין הוא היטב אשר כוונת בריאתו אינו בשביל הענינים הגשמיים, אמנם כל זה הוא מה שיודע בשכלו, אבל ידיעתו זאת אינו פועל עליו שתהי' הנהגתו בפועל כמו שמבין בשכלו, והיינו דהידיעה שלו מה שהוא יודע ומבין שכוונת יצירתו בעולם היא שילמוד תורה ויקיים את המצות כו' אינה מכרחת את הבחירה לבחור בטוב אמיתי, והוא מסור ונתון לעניני העולם, ומשו"ז אינו לומד תורה ה"ז נקרא עם הארץ. זמ"מ הנה עמי הארץ האלו נקראים בשם עלין שהם שומרים את האשכולות היינו שהם מגינים על לומדי תו' ומחזיקים אותם, וטעם הדבר הוא לפי דישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד, אידן און תורה זיינען פאָר איינציגט מיט הקב"ה. וזשארז"ל ליבעי רחמי אתכליא על עליא, דלומדי תורה צריכים לבקש רחמים מאת הקב"ה על עמי הארץ שיצליחו במלאכתם ויפקח השי"ת עיניהם אשר יכירו

את הטוב לתורה ויקבעו עתים לתורה דהרי אפילו הקנוקנות שהם הריקנים דלכאורה לא חזו למידי ומ"מ כתיב כפלח הרמון רקתך וארז"ל (ברכות נ"ז ע"א) אפילו ריקנין שבך מלאין מצות כרמון.

וזוהו גפן ממצרים תסיע, דגפן הם ישראל, ופי' תסיע הם מ"ב מסעות שהלכו ישראל במדבר בצאתם ממצרים. והנה טעם הדבר מה שישאל נמשלו לגפן אי' במד"ר (שמות פמ"ד) מה הגפן כשרוצים להשביחו עוקרים אותו ממקום זה ושותלים אותו במקום אחר כך ישראל עקרו ממצרים והביאו למדבר והתחילו מצליחים וקבלו את התורה והקדימו נעשה לנשמע. וצ"ל מהו המעלה בזה מה שהקדימו נעשה לנשמע עד שזוהו כל ענין ההצלחה בקבלת התורה שהקדימו נעשה לנשמע. אך הענין הוא דהנה כתיב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, ואי' בוהר מי אלה הם צירוף שם אלקים, וצ"ל ההפרש בין מי ואלה (שהם ב' תיבות) לשם אלקים שכולל ב' תיבות מי אלה ביחד. והנה ברבות אי' ע"פ מי ברא אלה שקאי על אלה תולדות השמים והארץ, שאמרו אלה בזכות מי נבראו ובזכות מי הם עומדים בזכות ואלה שמות בניי, ואלה בזכות מי נבראו ובזכות מי הם עומדים בזכות אלה העדות והחוקים והמשפטים, ופעם מצינו עוד יותר מזה ע"פ כה אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל עולמי עולמי מי בראך, יעקב בראך ישראל יצרך, והיינו דכתי' ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל, ובשביל התורה ויעקב נברא העולם. ולכן ה"ז כמו שברא אותו יעקב וישראל, דהבריאה היא יש מאין, דלכאורה הרי כתיב כי ממך הכל ואיך ממשילים אותו ית' בבחי' אין, והגם דכתי' בהבראם וארז"ל בה"א בראם ואי' בוהר דאות ה"א היא אתא קלילא דלית ביה משוא הנה באמת גם זה עצמו צ"ל הלא ממך הכל. אך הענין הוא דהנה כתיב גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו וארז"ל אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו, פי' עיר אלקינו קאי על כללות עולם הדבור והיינו שזוהו כמו העיר הוא הקיבוץ מהרבה בתים יחד, והבית נעשה מקיבוץ הרבה אבנים ביחד, וכן הוא בענין הדבור דהאותיות נמשלו בס"י לאבנים וכמא' שתי אבנים בונות שתי בתים כמו אב בא, שלשה אבנים בונות ששה בתים, והיינו שמצירופי אותיות ביחד נעשה בית ומקיבוץ הרבה בתים נעשה עיר, ופי' וענין הבית שנעשה מצירוף האותיות יחד הוא כמו הבית הנעשה מאבנים או קורות הנה ע"י קיבוצם נעשה דבר חדש והיינו שע"י קיבוצם יחד נעשה דירה לאדם. כן בהצטרף כמה אותי' ביחד נעשה השכלה עד שהתיבה ההיא נעשית בית שיאיר בה אור ההשכלה. דבאותיות מופרדים הרי לא יש בהם השכלה כלל כמו תיבת ברוך שפי' געבענטשט בל"א שזוהו דוקא כשמקבצים האותיות בי"ת רי"ש וי"ו כ"ף יחד, אבל כאשר כל אות הוא בפ"ע הרי לא נמצא בו השכלה כלל, א"כ התיבה שהיא קבוצה מאותיות היא בדוגמת הבית שהיא קבוצה מהרבה אבנים יחד דאו דוקא היא נעשית למושב אדם. וכללות עולם הדבור נקרא בשם עיר, ועיר זו נקראת בשם עיר אלקינו להיות כי הדבור נמשך משם אלקים וכמ"ש בכל העשרה מאמרות ויאמר אלקים כו', דהנה לא

בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו כ"א במאמר ורוח פיו ית' ואמירה זו הוא משם אלקים שהוא בחי' דבור העליון. וזהו בראשית ברא אלקים דההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים שבמאמרו ית' נבה"ע וכל הנבראים.

והנה טעם הדבר שנקרא אלקינו דפירושו אלקה שלנו הלא אלקי כל הארץ יקרא כתיב ומהו אלקינו דוקא. אך הענין הוא דבאמת כן הוא דאלקי כל הארץ יקרא ומ"מ הוא אלקינו אלקה שלנו דוקא. דהנה כמו שירושלים מובדלת מכל שארי העיירות להיות כי בירושלים הי' הבהמ"ק והשראת השכינה בגילוי, הנה כמו"כ נש"י מובדלים ג"כ להיות נק' שמו ית' עלינו וכמ"ש אני ה' אלקיכם כו' לכם לאלקים, וכת' אנכי הוי' אלקיך כו' ואי' במד"ר (שמות פכ"ט) א"ל הקב"ה לישראל אלקה אני על כל באי עולם אבל לא יחדתי שמי אלא עליכם, איני נקרא אלקי עכו"ם אלא אלקי ישראל. וזהו שנקרא עיר אלקינו דוקא דכמו שבגשמית השרה שכינתו בבהמ"ק בירושלים כ"ה למעלה דגילוי בחי' דבור העליון הוא בנש"י דוקא לפי דנש"י הם כלים להשראת שכינתו ית' ע"י היותם בבחי' עיר אלקינו והוא ע"י צירופי אותיות התורה והתפלה, דאותיות אלו הם כלים להשראת שכינתו וכמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וארז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, דכל אחד ואחד מישראל הוא מקדש ומכון לשבתו ית' ע"י האותיות דתורה ותפלה ומטעם זה נקרא אלקינו אלקה שלנו, היינו של כל אחד ואחד בפרט. דבישראל הרי כל אחד ואחד בפרט הוא עולם מלא ובשבילו נברא העולם דתורה ומצות אינם תלויים בריבוי ומיעוט וגם אחד מישראל כשמקיים את התומ"צ הוא נחשב כמו דור שלם, וכמ"ש אחד הי' אברהם שהי' יחיד בעולם ויברכהו ה' וישימהו לגוי גדול, וכמ"ש במ"א, וכמו"כ הוא בכל אחד ואחד מישראל כשמוסר וגותן נפשו על קיום התומ"צ הנה הוא זוכה ומעמיד עולם מלא. וענין המסירת נפש הכוונה איבער געבען זיך צוא דעם, אָז ער איז איבער גיגעבן לענין זה דעבודת הוי' בכל לבו נפשו ומאודו, והיינו דכל רצונו ותשוקתו הוא רק בזה, אָז ער און דיא קינדער זיינע ילמדו תורה ויקיימו את המצות והלימוד והקיום יהי' באמונה פשוטה בלי שום טעמים וחקירות כלל ושלא להתפעל כלל מן המלעיגים עליו וישמור א"ע מן המדיחים ומסיתים אותו ואנשי ביתו מדרך הטוב והישר, ויהי' כל לבו ודעתו מסורים ונתונים להדריך את בניו ובנותיו שילכו בדרך התורה והמצוה, ויחזקם בדברי יושר וקירוב הדעת להראותם את נועם המצות, ובכלל זה הוא גם המלמד את בן חברו תורה, והעיקר הוא ההדרכה ביראת שמים ובמדות טובות וכמא' רז"ל ולא המדרש עיקר אלא המעשה, וכדאי' בזהר עשי' לעילא, וארז"ל תכלית חכמה תשובה ומעש"ט, דחכמה היא תורה דהלומד תורה נק' חכם, דתורה היא חכמתו ית' חכ' אלקית שלמעלה מכל החכמות שבעולם ולכן הרי הלומדי תורה נק' תלמידי חכמים שהם תלמידים המקבלים מן החכמה האמיתית, ותכלית חכמה היא תשובה ומעשים טובים, דתשובה פירושה חרטה והיינו דהעבודה האמיתית של כל אדם הוא שישגיח על עצמו, ער זאָל אַכטונג געבען

אויף זיך אליין, וכמו עד"מ האב המשגיח על בנו ה"ה יודע המעלות של בנו ויודע גם החסרונות שלו, וכאשר הוא אוהבו באמת הרי כל ענינו של האב הוא לתת כח לבנו (ע"י מלמדים טובים ולשלחו למקום תורה בכדי) לתקן את החסרונות ולהרחיב מעלותיו בתורה ויראת שמים, הנה כמו"כ כאשר משגיח על עצמו יבקר כל מעשיו דבוריו ומחשבותיו, ומח' דבור ומעשה שאינם טובים יתחרט עליהם. וזהו תכלית חכמה תשובה כו' דתכלית החכמה הוא החרטה בכדי שכל עשיותיו יהיו מעשים טובים.

והנה דבר זה הוא בכח כל אחד ואחד מישראל, דאפילו אלו הפשוטים ביותר בידיעת חכמת התורה הנה לבבם ער להתקרב אל הוי' ולדבקה בו ית' ע"י אותיות התורה ואותיות התפלה, והיינו דאותיות אלו נותנים כח בנש"י, דהאותיות עצמן הרי יש בהן קדושה (ולכן הזהירו מאד בחיוב לימוד האותיות אלף בית כו' ולימוד הטעמים כמו קמץ א' ופתח א' וכו' דבלימוד זה גופא יש בו קדושה וכח אלקי שמעורר הכחות פנימי' שבנשמה וכמו שאנו רואי' במוחש דכל אלו שלומדים באופן כזה יש בהם יראת שמים פנימי, ועלולים להתעורר לכל דבר וענין אלקי, משא"כ הלומדים באופן אחר הנה מטמטם ר"ל מוחם ולבם כנודע וכמ"ש במ"א, ומפני גדול עוצם מעלת הדבר בלימוד האותיות באופן כזה דוקא, מצוה וחובה על כל אחד מישראל לשום נפשו ולבו על זה ללמוד את בנו ובנו באופן הזה דוקא, לפי שבהאותיות עצמן יש בהן קדושה) וכח אלקי לעורר הכחות פנימי' שבנשמה, וזהו אלקינו אלקה שלנו דוקא דישינו בכל אחד ואחד מישראל, וזהו גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו, דגדלות הוי' הוא נראה וניכר בעיר אלקינו בהאותיות שבתורה ותפלה, ובכללות עולם הדבור שהוא שם אלקים, והיינו דע"י שם אלקים נראה גדולת שם הוי', דגדול הוי' הוא כענין מ"ש מה רבו מעשיך הוי' וענין הריבוי זהו נמשך משם אלקים, ולכן שם אלקים ל' רבים כמ"ש אלקים קדושים, להיות כי הריבוי נמשך משם אלקים, ועי"ז נראה גדולת הוי' להיות בחי' ריבוי הנבראים, וכמו שאנו רואים שיש ריבוי מדרי' וסוגים בדומם כמו אבנים הפשוטים עד אבנים טובות ומאירות, ולמעלה מהם אבנים בעלי סגולה בחן והצלחה, וכן בצומח חי ומדבר, ועד"ז הוא גם למעלה בעולם המלאכים מחנה מיכאל ומחנה גבריאל שהם בריבוי עצום מאד, וכמאמר מחנה מיכאל קפ"ו אלף מחנות וכת"י אלף אלפים ישמשוני' ורבו רבבן קדמוהי יקומון וגו', וזהו גדוד אחד ולגדודיו אין מספר וכל הריבוי הלזה נמשך משם אלקים שהוא מקור התחלקות אותיות הדבור של דבר הוי', דהנה כתיב בדבר הוי' שמים וגו' ודבור זה בא בריבוי התחלקות אותיות הדבור בחלופים ותמורות, וחלופים דחלופים ותמורות דתמורות בריבוי מיני צירופים ע"י שם אלקים, ולכן גדול הוי' בעיר אלקינו אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו, פי' דע"י עיר אלקינו ניכר גדולת שם הוי', ושם אלקים מורה על ההעלם וההסתר שהו"ע הצמצום מה שאינו ניכר בו הכוונה הפנימית, וכמו עד"מ העושה איזה כלי הנה בטרם שנגמרה ומונחת עוד

אברים אברים אינו נודע עדיין הכוונה הפנימיות של תוכן הכלי ההיא, ורק כאשר נגמרה עשיית הכלי לכל פרטי' או נודע לכל טיבה וענינה, וכן הוא בכללות ענין עבודת הבירורים בסוד הגלות, דלכאורה יפלא מאד הפיזור דעם ישראל וכמ"ש כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם, וישראל הולכים בגולה מעיר לעיר בטלטול קשה וממדינה למדינה בסבות מסבות שונות, ובהם סבות כאלו שהם של צער ויסורים ר"ל, ודרך רשעים צלחה, אבל באמת הנה צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפזרן לבין האומות במדינות שונות, דכאשר במדינה אחת גוזרים ר"ל על עניני התומ"צ הנה אחיהם שבמדינה אחרת בעזרם שלא תשתכח תורה מישראל. וזהו גפן ממצרים תסיע, וכל ההצלחה היא בהקדמת נעשה לנשמע והיינו דכאו"א מישראל צריך לדעת כי הננו עבדי ה' ומד' מצעדי גבר כוננו, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ועלינו למסור נפשינו על התור"מ ולא להתפעל כלל מהמונעים ומעכבים ולעבוד עבודתינו בקיום התומ"צ במס"ג ונקוה לה' כי הוא ית' יגאלנו בגאולה שלמה ע"י משיח גואל צדק בב"א.

בס"ד, ג' פנחס י"ב תמוז, רפ"ז, קאסטראמא

הוי' לי בעזרי ואני אראה בשנאי. הנה לשון הפסוק אין לו הבנה כלל לכאורה, דהנה בהשקפה ראשונה משמע שהאדם יש לו עוזרים רבים והקב"ה הוא עמהם. והאמת הוא אשר אין עוד מלבדו ורק הוא לבדו הוא ית' הבורא מהווה ומחי' את האדם ועוזר לו בכל אשר לו וכמ"ש הרמב"ם יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו, דד' תיבות אלו יסוד היסודות ועמוד החכמות הם ר"ת הוי', דבאמת הנה שם הוי' הוא המהוה ורק שההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים. וזהו"ע היחוד האמיתי אשר אנחנו כל ישראל מייחדים אותו ית' באמרנו הוי' אחד, דפירוש אחד זה הוא יחיד, אינציג בעצם, ומה שאנו אומרים אחד ולא יחיד הנה זה בא להורו' דהוי' ואלקים כולא חד. והיינו דכל מה שנברא ונתהווה הוא מיוחד ביחוד גמור שהוא ית' יחיד ומיוחד ביחוד גמור וכולנו בניי מאמינים באמונה פשוטה בהאמת המוחלט אשר כל חיות הנבראים וקיומן וכל דבר ישועה והצלה באים רק מאתו ית' וכמ"ש כי יעמד לימין אביון להושיע משופטי נפשו, ובפרט מי שנשבר ונדכא ברוב יסורים ר"ל דכתיב זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכא כו' וכדאי' בזהר דשמושא דקוב"ה במאנין תבירין, דמי שהוא נשבר ונדכא הוא בטל ושפל בעיני עצמו ובוה נעשה כלי לאלקות. דהנה מי שהוא במציאות יש ודבר בעיני עצמו אינו כלי לאלקות וכמא' אין אני והוא יכולים לדור, אבל מי שהוא שפל בעיני עצמו, ובפרט כאשר טועם טעם

מרירות בנפשו ושב אל הוי' בכל לבו ומאדו הנה כתיב מרום וקדוש אשכון את דכא ושפל רוח, וא"כ מהו אומרו הוי' לי בעוזרי דמשמע לי' צירוף והיינו שהוא ית' משתתף עם העוזרים, וצ"ל מי הם העוזרים להאדם בכלל, ובפרט בעת צרה ר"ל, אשר במוחש אנו רואים להיפך דטבע בנ"א הנמשכים אחרי הרגילות הטבעיות הם מתקרבים לכל אשר יצליח וכמ"ש רבים אהבי עשיר ומתרחקים מכל קשי יום ומר נפש ר"ל וא"כ מי המה העוזרים להאדם ומל' הכתוב משמע דהעוזרים האלו הם האמיתים אשר הקב"ה הוא עמהם דוקא, ועוד צ"ל מהו הבקשה ואני אראה בשונאי דלכאורה הי' לי' לבקש אשר האויבים והשונאים יהפכו לאהבים וקרובים, והגם דכל שנאתו של דוד הי' רק לשונאי ה' וכמ"ש הלא משנאיך הוי' אשנא ובתקוממך אתקוטט ומ"מ הלא כתיב יתמו חטאים מן הארץ וארז"ל חטאים כתיב ולא חוטאים, והיינו שהחוטאים יעשו תשובה וא"כ מהו הבקשה ואני אראה בשונאי, וביותר אינו מובן תוכן מבוקש זה דהלא דוד בעצמו אומר כי הוי' אל קלל כו' ומי יאמר מדוע עשית כן, והיינו דבין המנגדים שלו היו גם כאלו שקבלו חיות מהקדושה וכמו דואג ואחיתופל (כמבואר בתילים סי' נ"ב ונ"ה) אשר בחיצוניותם עשו הכל ע"פ משפטי התורה וא"כ יוקשה ביותר מהו"ע הראי' בהשונא דלכאו' היא נקמה, אשר באמת הנה ענין הנקמה באיזה אופן שתהי' היא מדה לא טובה, ואיך יבקש דוד דבר שכזה, והנה מכללות הענין מובן דעייז דהוי' לי בעוזרי הנה או דוקא ואני אראה בשונאי, והיינו דזה מה שאני אראה בשנאי הוא דוקא כאשר האדם יש לו עוזרים כאלו אשר כבי' הוי' משתתף עמהם.

ולהבין זה, גם להבין משארז"ל הבא לטהר מסייעין לו, דלכאורה א"מ הלי' מסייעין לו שנא' בל' רבים והלא אין עוזר אלא הקב"ה בלבדו, ועוד מהו הלי' הבא לטהר שהוא פועל יוצא דמשמע לטהר אחרים, דלכאו' הול"ל הבא לטהר דאו הי' מורה רק על עצמו לבד ולמה אומר לטהר שהוא פועל יוצא דמשמע גם לטהר אחרים, אך הענין הוא דהנה כתיב זמירות היו לי חקיך בבית מגורי, וארז"ל דוד זמירות קרית להו ונענש על זה, וביאור הענין הוא דהנה דוד הי' משבח את התורה בזה מה שכל חיות וקיום העולם תלוי בדקדוק אחד מדקדוקי התורה, דהנה ברה"ע הי' עיי התורה וכמאמר התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה, ובוהר אי' קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, ולכן הנה גם קיום העולם הוא עיי התורה וכמאמר שהתנה הקב"ה עם מע"ב ואמר אם מקבלין ישראל את התורה מוטב וא"ל אחזיר אתכם לתהו ובהו הרי דכל חיות וקיום העולם תלוי בקיום התורה, ולזאת הנה עיי עסק ולימוד התורה בכלל, ובפרט בלימוד ברבים הנה עייז נמשכים תוס' אורות וגילויים בעולמות והוא עיד ענין הקרבנות שעיי נעשה עליות העולמות וכאמר רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס דקרבן הוא לי' קירוב וכמ"ש אדם כי יקריב והיינו דכאשר האדם יתקרב לאלקות הוא מכס קרבן להוי' כו' דקירוב האדם לאלקות הוא תלוי בעבודת האדם דקרבן הוי' הע קירוב וכדאי' בבחי' דקרבן הוא קירוב הכחות והשמות וידוע דכל העלאה גורמת

המשכה לזאת הנה ע"י הקרבנות הרי נמשך תוס' אור וחיות בעולמות וכמ"ש רית ניחוח להוי' שנמשך תוס' אור בשם הוי' וגם בעולמות, והו' שבזמן שבהמ"ק הוי' קיים הוי' מאיר גילוי אלקות וכמו העשרה נסים שהיו במקדש וכמארוז"ל כשם שבא ליראות כך בא לראות דבמקדש היו רואים גילוי אור אלקי במוחש, ובפרש בקה"ק שהי' מאיר אוא"ס הבל"ג בגילוי וכמא' דמקום הארון אינו מן המדה, והפלא בזה הוא דכל עניני המקדש הם מוגבלים בהגבלות הזמן והמקום במדה ומשקל דוקא. דאם שינה פסול, ומ"מ הוי' המקום עצמו בלי מקום והוא דאוא"ס ב"ה הבל"ג האיר בגילוי דכ"ז הוא ע"י עבודת הקרבנות, אמנם הוא דוקא כאשר הקרבנות היא כהלכתן ע"פ התורה, אבל אם יש בהן איזה פסול הרי בטלה כל ההעלאה והמשכה, וכמו במצות תפילין שע"י הגחתן ממשכיכם מוחין לז"א, וכידוע דהר' פרשיות שבתפילין הם ד' מוחין וע"י הגחת התפילין ממשכיכם תוס' אור בעולם. דהתהוות העולמות הוא ע"י המדות כמ"ש ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ כו' דששת ימים הם ששה מדות עליונות וכת"ב זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה, דרחמים וחסדים שייכים אל העולם אבל מוחין הם למעלה מבחי' שייכות אל העולמות, והם בעיקרם רק גילוי לעצמו, וידוע דהגילוי לעצמו והגילוי להולת הם רחוקים מאד זה מזה, אבל ע"י התפילין הוא המשכת מוחין לז"א ונמשך תוס' אורות בעולמות. אך זהו דוקא כאשר התפילין הם כהלכתן ע"פ התורה בהקלף דיו בהכתיבה ובעשייתן משא"כ כשיש בהם איזה פסול הרי בטל כל המשכה וכן הוא בכל המצות דכאשר נעשו כתיקונן הנה בהם ועל ידם הרי נמשך תוס' אור וחיות בעולמות.

וביאור הענין הוא דהנה מצות הוי' נקראים בכמה שמות כמו עדות וחקים ומשפטים. וכמו השבת שהוא אות לבני כו' וסכות הוא למען ידעו דרתיכם כי בסוכות הושבתי את בני בהוציא אותם מארץ מצרים, ומשפטים הם מצות שע"פ השכל וכמו גול גניבה אונאה כיבוד אב ואם וכו' וחקים הם שאינם ע"פ הטעם כ"א גורת הכתוב וכדאי' ברש"י (ע"פ זאת חקת התורה) לפי שהשטן ואו"ה מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת לכם ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חקה גזרה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחרי' וזאת היא עבודת האדם אשר קיום המצות שכליים יהיו בקב"ע דוקא כמו המצות שהם חקים, והיינו דמצות שהם מושגים ע"פ השכל הנה זה שמקיימם אינו לפי שהשכל מחייב אותן כ"א להיותו מצות ה' ע"פ התורה, וכן בכל דבר ודבר גם בעניני עולם יהי' הדבר ההוא נמדד נשקל אצל האדם ע"פ מדידת ומשקל התורה, והיינו דברים כאלו שאין בהם לא איסור ולא היתר, והם מדברי הרשות, או אפילו ענינים כאלו אשר השכל אנושי מסכים עליהם או גם מחייבם שיהיו הנה לא יעשה זאת כ"א כאשר תחלה שוקלם היטב במשקל התורה, וזהו שאנו מברכים אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, פי' דגם חיי עולם שהם דברי הרשות, אשר אין בהם לא איסור ולא היתר, הנה חיובם ושליחותם הוא ע"פ משקל ומדידת התורה. והיינו דדברים המביאים תועלת

או חיזוק בדברי תורה יעשה אותם, ודברים אשר יכול להיות על ידם איזה נגיעה בדברי תורה, או גרם חלישות באיזה מצוה או מנהג ישראל, הנה הגם דעצם הדבר ההוא מוסכם, או גם מחוייב ע"פ שכל אנושי הנה הוא צריך לדחות את הדבר ההוא בכל מיני דיחוי במס"נ, ומדידה ומשקל זה הוא ע"י השגת פנימי' התורה דוקא שזהו מדריגת דוד דכתי' בי' והוי' עמו וארז"ל (סנהדרין צ"ג) שהלכה כמותו בכ"מ. והענין הוא דהנה כתיב הליכות עולם לו וארז"ל א"ת הליכות אלא הלכות והיינו שע"י ההלכות שבתורה יהי' הליכות עולם לו דגם בעוה"ז הגשמי יאיר אור האלקי בגילוי וכמ"ש כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט בארץ. דהתהוות העולמות הוא ע"י שם אלקים בגי' הטבע, והעבודה דתו"מ הוא להמשיך גילוי שם הוי' שהוא למעלה מן הטבע, וזהו דרך הוי' והוא ע"י צדקה במשפט וכמ"ש משפט וצדקה ביעקב אתה עשית, דחסד דישמעאל הוא שלאחר שיש לו כל המצטרך לו במותרות, הנה או הוא נותן גם לחברו, אבל חסד דאברהם הוא במשפט ששופט א"ע ליהנות משלו רק כפי המוכרח לו, והכל נותן לזולתו, שע"י ממשיכים גילוי שם הוי' בעולם, וזהו דהלכה כמותו בכל מקום שהמשיך גילוי שם הוי' בעולם והעיקר הוא ע"י הרבצת תורה ברבים, וכמארז"ל ע"פ אתה ה' תשמרם תצרנו מן הדור זו לעולם, ובוזה יובן משארז"ל (עירובין נ"ג) דוד גלי מסכתא שאול לא גלי מסכתא ופרש"י (גיטין נ"ט) שאול גדול בתורה הי' אלא שלא לימד לאחרים ודוד גלי מסכתא שהי' יגע בתורה ומורי הוראות, וע"ד החסידות ענין דוד גלי מסכתא דעסקו הי' לגלות את ההסתר ולהעביר את המסכים המבדילים, דהנה כשם שיש מצרים בלע"ז כמו"כ יש מצרים בקדושה והוא מה שהתורה שהיא חכמתו ית' נתלבשה בשכל אנושי אם יטעון ראובן כך ושמעון כך יהי' פסק ההלכה כך וכך, דזהו מוסכם גם ע"פ שכל אנושי, ובוזה יכול להיות כמה טעותים כנודע (וכמ"ש במ"א דבלימוד גליא שבתורה לבד) (בלא לימוד פנימי' התורה או ספרי מוסר עכ"פ) יכול ח"ו לשכוח על נותן התורה ית', ובפרט במי שמתגאה בתורתו דעונשו לטעות בדבר הלכה מפורשת ומכש"כ מי שמחדש חידושים בעצמו כו') אבל דוד למד ההלכות ברוחניות ע"פ עומק הכוונה דפנימי' התורה, דשכל אנושי אין לו מבוא, ובוזה גלי מסכתא שהעביר המסכים המבדילים עד אשר פעל ועשה, דגם בשכל אנושי השיג אלקות במוחש גם בעניני העולם כמ"ש מה רבו מעשיך הוי' כו' ומה גדלו מעשיך הוי', ולזאת שאול עם היותו גדול בתורה מ"מ חטא בזה שהלך אחר הטעם, ודוד הי' עיקר עבודתו בקב"ע לזאת הנה והוי' עמו דהלכה כמותו בכל מקום שהמשיך גילוי שם הוי' בעולם.

והנה דוד בעת צרתו שהי' נע ונד והי' נרדף מאת כל שונאיו הקמים עליו והי' לא טוב לו בגשמי' הנה או הי' משמח לבו בתורה, והיינו דכאשר התבונן דכל העולמות הנה קיומם תלוי בדקדוק אחד של תורה, א"כ הרי כל עניני עולם אינם תופסים מקום כלל לגבי התורה, וע"כ גם אצלו לא

היו הענינים הגשמי' תופסים מקום כלל ע"י אור התורה שהאיר בנפשו, ואדרבה ה' בשמחה גדולה מהאור דפנימי' התורה, וזהו זמירות היו לי חקיק' בבית מגורי, דהנה מגור הוא לי פחד, והיינו דלכד זאת שהוא מל' גירות וכמ"ש לגור בארץ באנו הנה יורה ג"כ על לי' פחד ומגור וכמו לא תגורו מפני איש וכתוב ומכל מגורתי הצילני, והיינו דבכל עת וזמן היותו מטולטל בגירות ומלא פחדים מכל שונאיו ורודפיו הנה גם אז הרי כל חיותו ושמחת נפשו היתה בפנימי' התורה, וזהו זמירות היו לי חקיק' (גם) בבית מגורי, אמנם לפ"ז הנה מדוע נענש ע"ז דהלא מקרא מלא דבר הכתוב עץ חיים היא למחזיקי' בה ותומכי' מאושר ולמה נענש ע"ז, אך הענין הוא, דהנה כתיב הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו, ואי' במד"ר (במקומו) הנצני' נראו בארץ כגון מרדכי וחבורתו עזרא וחבורתו, עת הזמיר הגיע, הגיע זמנן של ישראל להגאל, הגיע זמנה של ערלה להזמר, הגיע זמנה של מלכות שמים שתגלה, וקול התור נשמע בארצנו, איזה זה קולו של מלך המשיח, וא"כ זמירת יש בו ב' פי', הא' לי' חיתוך וכריתה וכמו לומר עריצים, והב' מל' שיר שהו"ע הזמרה, והיינו שע"י הזמירת בעסק התורה הנה ע"ז זומר העריצים ומכרית הקלי' המסתירים וע"ד דכתיב רוממות אל בגרום הנה ע"ז הוא וחרב פפיות בידם שבכדי לכרות יניקת החיצונים צ"ל חרב של ב' פיות, והענין הוא דהנה נודע דיניקת החיצוני' יכול להיות בב' אופנים, הא' מבחי' מקיף, והב' מריבוי צמצומים, דיודע דהקלי' וסט"א מגביהים עצמן לקבל מבחי' מקיף עליון וכמ"ש אם תגביהי כנשר כו' וכתוב דרך הנשר בשמים דמבחי' חיצוני' המקיף יכולים הם ג"כ לקבל משום דשם כחשיכא כאורה שהכל יכולים לקבל, או שמקבלים מריבוי הצמצומים אשר בסוף כל ההשתל', דהנה מבחי' גילוי אור הרי הקלי' וסט"א אינם יכולים לקבל וכמאמר אין אני והוא יכולים לדור, ועוד זאת דבגילוי אור הרי צ"ל כלים לקבל את אור, דכל האור הרי בהכרח שיהי' כלי המקבל את האור, ובמילא מובן דהקלי' וסט"א אינם שייכים לזה שהרי אינם בגדר כלים כלל, רק מריבוי הצמצומים שאין שם גילוי אור יכולים לקבל, וכן גם מבחי' מקיף עליון יכולים לקבל, וגם זה לא מבחי' גילוי המקיף כ"א מחיצוני' המקיף, ולזאת הנה בכדי להכרית יניקת החיצונים צ"ל חרב של שתי פיות להכרית יניקתם מב' האופנים, וזהו ואשמיד את פרו ממעל ואת שרשיו מתחת דואשמיד את פרו ממעל הוא שלא יוכלו לקבל מהמקיף העליון ואת שרשיו מתחת שלא יקבלו שום יניקה מריבוי הצמצומים.

והנה יכולת זו מה שהקלי' וסט"א יכולים לקבל מב' אופני יניקה הנ"ל היינו מריבוי הצמצומים ומבחי' מקיף העליון, הנה זה תלוי בהעבודה דנש"י, דהנה כתיב בראשית ברא אלקים כו' וארז"ל אין ראשית אלא ישראל דבשביל ישראל נבה"ע, וכמ"ש אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי דמה שאנכי מי שאנכי עשיתי ארץ הוא בשביל האדם וכמ"ש אדם אתם וארז"ל אתם קרויים אדם, ואדם זה הוא בשביל בראתי דבראתי בגימט' תרי"ג שתכלית

כוונת ברה"ע הוא שהאדם יקיים התרי"ג מצות בעוה"ז וכמאמר חייב אדם לומר בשבילי נכה"ע ולהיות כי נש"י הם עיקר ותכלית הכוונה בברה"ע הנה לזאת הרי כל אופני הגילויים וההמשכות אפילו במדרג' היותר תחתונות תלוי הכל בהאדם באופן הנהגתו ועבודתו, והיינו דע"י ההתנשאות והגיאות וההתגברות הישות הנה עי"ז נעשה למעלה שהקלי' וסט"א מנשאים עצמן לקבל מהמקיף עליון, וע"י הירידה וההשפלה שמשפיל את עצמו באהבות זרות ותאוות רעות ה"ז גורם למעלה הירידה כבי' בהאור האלקי בריבוי הצמצום וריבוי העלמות והסתרים וכמ"ש וישח אדם וישפל איש דע"י וישח אדם למטה שמשפיל חלק הרע שבגוף להיות נמשך אחרי תאוות ותענוג' גשמי' הנה עי"ז וישפל איש כבי' הירידה והשפלות דהאור האלקי בריבוי צמצומי' והעלמות. והגם שע"פ סדר השתל' ע"פ מא' קו המדה הנה נמשך להם ג"כ יניקה מריבוי הצמצומים דבאמת הרי הם ג"כ נבראו במע"ב ובמילא הרי בהכרח שיהי' להם איזה חיות דזהו דכתיב ואתה מחי' את כולם גם לקלי' וסט"א. אמנם יניקה זו המוכרחת לצורך קיומם היא בתכלית הצמצום והדקדוק ורק שע"י חטא ועון הרי ח"ו נמשך להם תוס' יניקה יותר מכפי הקצוב להם ע"פ מאמר קו המדה. ומובן דבר זה מהא דמבואר בע"ח שער מיצוט הירח בענין הפרש המיצוט הנעשה ע"י קטרוג הלבנה להמיצוט שנעשה ע"י חטא עה"ז, דע"ה דבשניהם הרי נשארה ספי' המל' רק נקודה א' שהיא הנקודה השרשית, ומ"מ הרי יש הפרש גדול ביניהם והוא דבעת קטרוג הלבנה נסתלקו הט"ס ועלו למעלה, וע"י חטא עה"ד ירדו הט"ס במקום הקלי' הרי שע"י החטא נמשך תוס' יניקה והיינו שיש בזה ענין גרוע יותר והוא שע"י חטא ועון ח"ו גורמים ופועלים למעלה שהצמצומים נעשים כמו הכרחי ח"ו, דהנה הצמצום שע"פ סדר השתל' הרי הצמצום רצוני, שאין זה צמצום, וע"ד המבואר במ"א דהגבלה רצוני' א"ז הגבלה הנה כמו"כ צמצום רצוני' הרי אין זה צמצום, וא"כ הרי בכל הצמצומים אשר הוא ית' צמצם א"ע הנה איך שמצמצם א"ע ובכל מקום שמצמצם א"ע כבי' אפי' במדרג' היותר תחתונות הרי א"ז הכרחי ח"ו כ"א רצוני' אשר כך עלה ברצונו ית' אבל ע"י חטא ועון ח"ו הנה גורמים אשר הצמצום יהי' כבי' כמו הכרחי, והגם דלמעלה אינו שייך ענין ההכרחיות ח"ו מ"מ הנה מצד ההתקשרות שנתקשר בנש"י (וואס הוא ית' האט זיך פאָר בונדען כבי' מיט נש"י) הנה כפי אופן הפעולות דנש"י למטה הנה כמו"כ הם גורמים ופועלים למעלה וא"כ הצמצומים הנעשים ע"י חטא ועון ח"ו כמו שמכריחים ח"ו להתצמצם וכמא' כל ההולך בקומה זקופה ה"ה כדוחק רגלי השכינה שגורם הצמצום, ומרובה מדה טובה דבכל דבר טוב שהאדם עושה לא מיבעי בקיום התו"מ אלא גם בהנהגה טובה בהידור מצוה ובהחזקת לומדי תורה ח"ו פועל וגורם גילוי אור אלקי בעולם אשר זהו ביכולת כאו"א מישראל כמ"ש כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו ועד"מ החבל שקצהו העליון קשור למעלה וקצהו התחתון למטה הרי כשמנענעים קצהו התחתון הנה מתנענע גם קצהו העליון וכמו"כ נש"י ע"י אופן עבודתם למטה הנה באופן כזה פועלים למעלה.

והנה כל העלאה הוא ע"י עבודה בתפלה דזהו"ע התפלה שהו"ע ההתחברות וכמו התופל כלי חרס דענין התפלה הוא מסירת פנימי' הרצון ופנימי' החפץ לאלקות והוא ע"י השגה והתבוננות אלקי גם בהתבוננות בענינים שע"פ טו"ד והיינו כשמתבונן ומשיג את הענין האלקי עד שיונח אצלו הענין היטב במוחו (עט לייגט זיך אָפּ דער ענין זייער גוט במחו). וגם נרגש בלבו (עס ווערט גוט דער הערט בלב) או ה"ה מתקרב מאד לאלקות (ער ווערט זייער צו געצויגען) וכל חפצו ורצונו הוא באלקות וזהו מפני שע"י השגת הענין האלקי נרגש אצלו העילוי והיוקר דאלקות ועי"ז נעשה אצלו הרצון, דכל רצונו יהי' באלקות. ובוזה הנה יש חילוקי מדרי' די'ש מי שהרגש העילוי והטוב בא לאחר ההשגה, והוא כאשר בהתבוננות בהשגת הענין עם היות שהיא בהשגה טובה הנה בשעת ההתבוננות הרי אצלו התגברות ההשגה עצמה כלומר ההשגה שכלית היא יותר מהרגש האלקות מה שמשיג בהשגה זו (היינו אָז ער הערט מערער די השגה שכלית ווי די ליכטיקייט האלקי וואָס אין דער השגה איז). ואז הנה הרגש העילוי דאלקו' בא אחי"כ. והיינו דאחר שמשיג ההשכלה בהשגה טובה הנה אז דוקא בא הרגש העילוי ובמילא מובן שההרגש הוא רק בזה איך שקרבת אלקים לו טוב אמנם במדרי' עליונה יותר הוא שבעת ההשגה גופא הרי נרגש אצלו האלקו' בהענין שמשיג ומתבונן בו, והיינו דבעת ההשגה נרגש העילוי והטוב דאלקות ואז נעשה הרצון לאלקות ובפרט כאשר העבודה היא בבחי' פנימי' הלב שזהו גי"כ עבודה שע"פ טו"ד רק שזהו בחי' פנימי' המוחין ופנימי' המדות וביותר בבחי' התגלו' רעו"ד שז"ע רוממות אל בגרונום דהיינו ההתבוננות בההפלאה ורוממות דא"ס ב"ה דמזה הוא התגלות בחי' רעו"ד שע"ז נעשה פנימי' הרצון שלו לאלקות, וזה פועל למעלה דבחי' פנימי' הרצון דהיינו פנימי' המקיף יומשך בבחי' פנימי' ובמילא אז הרי גם חיצוני' המקיף נמשך בפנימי' וכידוע דהחיצוני' נגרר אחר הפנימי', וממילא הרי הקלי' וסט"א א"א להם לקבל מבחי' המקיף מאחר שנמשך בפנימי' ואז הנה עי"ז גופא א"א להם לקבל גם מריבוי הצמצומים דידוע דכאשר המקיף מאיר בפנימי' ה"ז גילוי אור רב שמאיר בכל המדרי' הפנימי' גם במדרי' התחוננות ולכן הנה עי"ז נכרת יניקתם מב' האופנים שהקלי' וסט"א אינם יכולים לקבל לא מהמקיף עליון וגם לא בסוף ההשתל', וכ"ז הוא ע"י העבודה דתפלה אבל תורה הוא בחי' המשכה מלמעלמ"ט והיינו להיות גילוי אור ובפרט פנימי' התורה הרי גורם ופועל הזדככו' בשכל אנושי אשר הענינים מה ששכל אנושי אינו בכח לקבלם הנה ע"י שקידת העבודה והיגיעה בפנימי' התורה יוכל לקבלם ומביאם בהשגה גמורה גם בשכל אנושי.

והנה דוד מדריגתו הוא ספי' המלי' וכתוב ואני תפלה דאני בחי' מלי' הוא תפלה, אבל התעסקותו של דוד הי' בפנימי' התורה, ובוזה חפץ לברר בירורים דתפלה הוא בירור והעלאה ותורה המשכה וגילוי אבל הבירור ע"י התורה הוא בדרך דחי' וכמ"ש ולהכדיל בין הטהור

ובין הטמא. וזהו זמירות היו לי חקיך כו' שבכח התורה זמר עריצים וע"ד נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות וכה"ג, אבל באמת הנה לא לתהו בראה אלא לשבת יצרה להתעסק בעבודת הבירורים ולהמשיך גילוי אור בעולם, ולכן נענש ע"ז. וזהו הוי' לי בעזרי כו' דעזרי קאי על הבירורים המתבררים שהם העוזרים האמיתיים של האדם, וע"ד התלמידים שנקראים בנים וכן הוא הניצוצות המתבררים. וזהו הוי' לי בעזרי דכאשר עוסק בעבודת הבירורים ע"פ סדר העבודה אז הנה הוי' לי שמאיר לו גילוי שם הוי' וכאשר הוי' לי בעזרי דכאשר ע"י עבודתו במס"נ גורם ופועל אשר גם בהעוזרים יהי גילוי שם הוי' הנה אז ואני אראה בשנאי שהוא ע"ד חיל בלע ויקאנו דע"י עבודתו הוא מוציא את הניצוץ והרע מתבטל מאליו כמבו' במ"א בענין הקהה את שיניו, דרש"ע כשלוקחים אצלו השי"ן נשאר רע, ורע אין לו קיום מצ"ע. וזהו כל הבא לטהר מסייעין לו ל' רבים שהם ריבוי הניצוצות המתבררים על ידו. וזהו לטהר פועל יוצא דע"י ההודככות והגילוי אור בעולם הנה הוא מטהר גם אחרים ובפרט בת"ת דרבים דתורה אור והוא זכות הרבים. וזהו בקשת דוד ואני אראה בשנאי דהגם שהיו ביניהם כמו דואג ואחיתופל ונראים כעושים ע"פ התורה הנה ואני אראה בשנאי, שיתגלה האמת שהם שונאי הוי' שאינם חפצים בגילוי אלקות היינו גילוי שם הוי' כ"א חפצם הוא בטבע ושכל אנושי והוא היפך היחוד האמיתי דהוי' ואלקים כולא חד. וזהו הוי' לי בעזרי ואני אראה בשנאי דבכדי להגיע לבחי' ראוי וכמאמר איזהו חכם הרואה את הנולד שהו"ע יחו"ע הוא ע"י המנגד דוקא. ואז הנה הוי' לי בעזרי דגם בהעוזרים יהי גילוי שם הוי' וכמ"ש להוציא יקר מזולל כפי תהי' והיינו דגם בהטבע יהי הגילוי שלמעלה מדרך הטבע וזהו יראה פני אלקים שיתגלה הפנימי דשם אלקים שהוא שם הוי' בחי' הרחמים וחסדים נגלים. ובכל חסד וחסד שהקב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד, ולעורר ר"ר על נפשו כי הוי' יהי בעזרו להתעסק בתורה ועבודה להשלים הכוונה העליונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתתונים.

בט"ד, ד' פנחס י"ג תמוז, רפ"ז, קאסטראמא

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב, וצ"ל למה נשתנה נוסח ברכה זו מברכת הנס שאומר ברוך שעשה לי נס, והי' צ"ל נוסח הברכה ברוך שעשה לי טוב. והנה ידוע דירידת הנשמה בגוף הגם שהיא ירידה גדולה במאד הנה ירידה זו צורך עלי' והיינו דע"ז שהנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף ונה"ב דוקא, ובפרט בזה"ג אשר רבו ר"ל המניעות ועוכבים בלימוד התורה וקיום המצות, ונוסף לזה דאגת וטרדת הפרנסה אשר טרוד

ומוטרד ביותר, ועם כל זה מתגבר על עצמו בגבורה עצומה ומגביל לו זמן לעסוק בתורה ועבודה שבלב זו תפלה, ומקיים את המצות באמונה טהורה בקבלת עומ"ש, ואינו מתפעל כלל משום מניעה ועיכוב אלא עומד חזק בדעתו ללמוד וללמד, הנה עי"ז דוקא נעשה עליית הנשמה במדרי' עליונה יותר מכמו שהיתה מעמדה ומצבה של הנשמה קודם ירידתה להתלבש בגוף, דהנה ארז"ל משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, דצדיק הוא זכאי ורשע הוא חייב, וידוע דפי' ענין השבועה זו הוא מל' שובע (זאט), והיינו דבעת ירידת הנשמה למטה להתלבש בגוף נותנים לה כחות על זה שתוכל להתגבר על חומריות הגוף, לכבוש את הנה"ב ולנצח את ההעלמות וההסתרים המעלימים על אור הנשמה.

וביאור הענין, דהנה ארז"ל (קדושין ל' ע"ב) יצרו של אדם מתגבר עליו בכ"י ומבקש המיתו, שנא' צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, שנא' אלקים לא יעזבונו בידו, דהנה"ב הרי טבעו ורגילותו הוא להיות נמשך אחרי הענינים הגשמיים והחומריים, ולכן נק' בשם בהמה, דכשם שהבהמה הרי כל ענינה הוא באכז"ש ושאר עניני החומר והגוף, הנה כמ"כ הנה"ב שבאדם ה"ה נמשך רק אל הענינים הגופניים במאכל ובמשתה, וכן בשארי ענינים הטבעיים, דהולך אחרי עיניו לחמוד כל טוב גשמי, בתאוה וכבוד, וכמ"ש ולעלוקה שתי בנות הב הב, דהיצה"ר בטבעו הוא נפש רחבה שמתאוה וחומד את כל אשר יראה בעיניו בטוב גשמי וחומרי, ורוחו גבוה עליו, שהוא יקר וחביב בעיני עצמו במאד, ומתנשא על בני אדם, רודף אחר הכבוד ורוצה אשר יכבדו אותו, ועינו רעה גם בשל אחרים, דלא מיבעי דכל אשר יש לו הוא רק בשביל עצמו בלבד, הנה עוד זאת שמקנא וחומד גם מה שיש לאחרים, ותמיד כל היום וכל הלילה הוא רודף אחר תאות וחמדת לבבו כבהמה ממש, וכל השכלותיו והמצאותיו המה איך להשיג למלאות תאות נפשו וחמדת מזימת לבבו.

וביאור הענין הוא, דהנה ארז"ל יצה"ר דומה לזבוב ויושב בין ב' מפתחי הלב, והיינו דהיצה"ר הנה כל עיקרו אינו אלא מה שתמיד חושב רק בתאותיו ורצונותיו, וכמו היתוש דמכניס ואינו מוציא הנה כמ"כ הוא הנה"ב דהכל הוא רק לעצמו, וכמאמר העין רואה והלב חומד, ובירושלמי (ברכות פ"א ה"ה) איתא עינא וליבא תרי סרסורא דחטאה, וההתחלה היא מהראי' דוקא וכמארז"ל (סוטה ח' ע"א) אין יצה"ר שולט אלא במה שענינו ראות, וע"י הראי' בא לידי הרהור הלב והולך בשרירות לבו, והסבה העיקרית היא אהבת עצמו מה שהוא יקר וחביב בעיני עצמו במאד, ומשו"ז הרי אין לו שום הגבלה ומעצור לרוחו כלל, וויילע ער האט זיך זייער ליב, און ער איז זייער טייער בא זיך, גיט ער זיך זייער נאך, און ער צו לאזט די הארץ בלי שיעור כלל ועובר כל גבול, דלא מיבעי אשר אין שום פחד אלקים לנגד עיניו כלל, אלא שהוא כחי' ממש לטרוף ולגזול בכמה אופנים שונים בשביל למלאות תאות נפשו, וכמו שאנו רואין במוחש באנשים האלה אשר ר"ל

גמשכים אחרי תאוות לבם, הרי כל מחשבותם דבורים ומעשיהם הוא רק בהנוגע לעצמו בלבד, אֵלֶּץ וואָס ער טראַכט, אֵלֶּץ וואָס ער רעט, און אֵלֶּץ וואָס ער טוט, איז נאָר דאָס וואָס ער וויל און גלוסט, און נאָר דאָס וואָס אים איז גוט, דכל זה הוא בא מפיתוי היצה"ר שמסית את האדם ומורידו ר"ל מדחי אל דחי.

והנה עצה היעוצה לזה ארו"ל (קדושין ל' ע"ב) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו כו' אם פגע בכך מנוול זה (יצה"ר מתגרה בכך, רש"י) משכהו לבהמ"ד, אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ, דהיצה"ר יש בו כמה מדרי' יש מי אשר לבו ר"ל כאבן, ויש מי אשר לבו ר"ל כברזל, והיינו אשר כ"כ פועל היצה"ר על האדם אשר נעשה כדומם, וכשם שהדומם אינו כלי לקבל איזה שכל לפי שאינו ממהותו וערכו כלל, כן האדם הוא אינו בערך להתפעל מענין אלקי, ער איז ר"ל וויא אַ פאָר שטיינערטער, אַז ער פילט ניט קיין חיות אין תורה ומצות, והעצה לזה הוא תורה והילוך לבהמ"ד וזהו ואם אתם עוסקים בתורה וכו' דענין העסק הוא לבד זאת שלומד בעצמו (ואם אינו יכול ללמוד בעצמו שומע מפי אחרים הלומדים ברבים) הנה הוא מתעסק להרביץ תורה ברבים וכמ"ש מפי עוללים ויונקים יסדת עוה, וארו"ל אין עוה אלא תורה, וכן ההילוך לבהמ"ד והיינו להתפלל בצבור, וללמוד שיעורי הלימוד קודם ואחר התפלה, ובין מנחה למעריב, ובשאר זמנים הקבועים לתורה ברבים, בכל מקום ומקום כפי האפשרי להם דע"ז נימוח היצה"ר, וכמו שאנו רואים בכמה בנ"א העוסקים בתורה, בכמה אופנים שונים, הנה ע"י התעסקותם זו ה"ה עומדים במעלה ומדריגה עליונה יותר, ואפילו מי שהוא בעצמו איש פשוט, ואינו יכול ללמוד בעצמו, ורק עוסק להחזיק לומדי תורה, ה"ה מתעלה ומתרום במעמד ומצב נפשו, והם הנקראי' מארי עובדין טבין, וכמ"ש במ"א גודל זכות העוסקים בזה וכמארו"ל (ברכות ה' ע"א) העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו, ובע"ז (י"ט ע"ב) אמרו נכסיו מצליחין.

והנה בעת מתן תורה, הנה כל ישראל אשר היו באותו מעמד מלובשים בגוף, וכל נשמות ישראל אשר יתלבשו בגוף עד ביאת משיח בב"א, הרי כולנו כאיש אחד, קבלנו עלינו, על בנינו ובני בנינו, לקיים את התורה והמצוה, וכתוב קיימו וקבלו היהודים, וארו"ל קיימו מה שקבלו כבר, והיינו דבזה"ג, אשר אז הנה המניעות ועיכובים על לימוד התורה וקיום המצות המה ח"ו ביותר, הנה אז דוקא הוא זמן התגברות העבודה בקיום התומ"צ, וכמו בזמן מרדכי ואסתר, אשר המן בקש לשלוח יד ביהודים, דער גאַנצער וועלען זיינער איז געווען לאבד ח"ו את היהודים, והיינו לעקור ח"ו את היהדות וכן במלחמת היונים שאמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, הנה אז דוקא התגברו בני ביתר שאת וביתר עז וקיימו את התומ"צ במס"נ, וכמ"ש במ"א, דהנה כתיב אני הוי' לא שניתי ואתם

בני יעקב לא כליתם, פי' שהנביא מתמיה ואומר לישראל הלא אתם רואים כי הוא ית' אינו משנה הבטחתו שהבטיח כי לא יטוש הוי' עמו ונחלתו לא יעזוב, וכל אחד ואחד רואה השגחה פרטית במחשש וכמא' כבשה אחת בין ע' זאבים והיא משתמרת. א"כ למה אתם בני יעקב לא כליתם, פי' מדוע אין אתם נמשכים אחרי התורה והמצוה בכלות הנפש, כי האמת הוא כאשר רואים השגחה פרטית בגילוי, היו צריכי' להיות מסור ונתון אל ההתעסקות בתורה ועבודה. ואם מפני סבות שונות אינו עדיין כפי אמיתת כחו ויכולתו הנה מעוררים אותו מלמעלה ומצילים אותו, והוא שגמלני טוב, וכמאמר אין טוב אלא תורה, והיינו שיתחזק בעבודתו בתורה ותפלה ביתר שאת ויתר עז.

בס"ד, ש"פ פנחס, רפ"ז, פעטערטבורג

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב, והנה ברכה זו היא ברכת השבח וההודאה להבורא ית' על הטוב והחסד שעושה עם האדם, וצ"ל למה גשתנה נוסח ברכה זו מברכת הנסים, דברכת הנס אומר ברוך שעשה לי נס, ואינו מזכיר בברכתו חובה לעצמו, והיינו שימצא חוב בעצמו אשר בעבורו עמד ר"ל בסכנה, והוא בעצמו מודה שהי' חייב בדבר הסכנה ח"ו אלא שהקב"ה עשה לו נס, משא"כ בברכה זו אומר הגומל לחייבים טובות שמזכיר חוב לעצמו, והוא בעצמו מודה שהוא החייב בזה אלא שזה מחסדי הוי' ודרכי הוי' שהוא ית' גומל גם לחייבים טובות. ולכן הוא מודה ומשבח להשי"ת שגמלני טוב, ולכאוי' הי' צ"ל נוסח הברכה ברוך שעשה לי טוב כנוסח ברכת הנס, ועוד מהו טוב סתם, דגירסת הרמב"ם והרי"ף היא שגמלני כל טוב, והנוסח המקובל והמוחלט הוא טוב סתם, ומשמע שהוא טוב האמיתי המיוחד, וצ"ל מהו, והנה ארבעה צריכים להודות, חולה שנתרפא, וחסד שיצא מבית האסורים, יורדי הים כשעלו, והולכי דרכי' כשיגיעו לשוב, וסימנך וכל החיי"ם חולה, יסורים, ים, מדבר, יודוך סלה. ולהבין זה הנה נודע דירידת הנשמה בגוף היא ירידה גדולה ועצומה במאד מאד. והנשמה כמו שהיא למעלה קודם בואה בגוף, הרי מעמדה ומצבה בעולמות העליונים הרוחנים, וכמ"ש חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, והיינו שהנשמה קודם ירידתה למטה בעוה"ז להתלבש בגוף גשמי, הרי היא בעולמות עליונים הרוחנים והיא רואה ומשגת אלקות, דכל הכחות דראי' ושמיעה הבנה והשגה הרי עיקרם הם בהנשמה עצמה, ובכחה והארתה של הנשמה שהוא הנפש, הנה האדם רואה שומע מבין ומשיג, והראי' דבצאת הנפש מן הגוף נשאר הגוף כאבן דומם, שאינו רואה אינו שומע ואינו משיג ומבין מאומה. וכל יתרון מעלת האדם בראי' שכלית והבנה עמוקה כמאמר איזהו חכם הרואה את

הנולד, הנה זה הוא רק מצד הנפש והנשמה, א"כ הרי ישנם כל כחות אלו כמו שהם בהנשמה עצמה, והיינו דהנשמה רואה ומשגת אלקות ומתענגת בענג רב לחזות בנועם הוי'.

והנה דעת לנבון נקל הוא להבין אשר השגת הנשמה והבנתה כמו שהיא למעלה בעולמות עליונים הרוחניים היא השגה נפלאה במאד, והדברים ק"ו ומה צבא השמים הכוכבים והגלגלים אשר הם נבראים בעלי חומר וגוף כמו נבראי הארץ, ורק ההפרש שבין צבא השמים לצבא הארץ הוא רק בזה דצבא השמים קיימים באיש וצבא הארץ הם רק קיימים במין, אמנם זה מה שצבא השמים קיימים באיש, הוא רק לפי שכך גזרה רצונו ית', דצבא הארץ יהיו קיימים במין לבד, וצבא השמים יהיו קיימים באיש, כמ"ש במ"א בארוכה בענין זה, אבל בגוף ועצם מהותם ועצמותם של צבא השמים, הרי הם משתוים לצבא הארץ, שגם הם בעלי חומר וגוף, ומ"מ הנה להיותם במעלה עליונה יותר וכמ"ש אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים וארז"ל נטה הקב"ה ימינו וברא שמים, נטה שמאלו וברא ארץ, א"כ צבא השמים הם במעלה עליונה יותר בעצם גוף חומרם, לזאת הנה גם השגתם גדולה יותר, וכמ"ש הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פ"ג ה"ט, כל הכוכבים והגלגלים כולן בעלי נפש ודעה והשכל הם, והם חיים ועומדים ומכירין את מי שאמר והי' העולם, כל אחד (מן הכוכבים והגלגלים) לפי גדלן ולפי מעלתן משבחים ומפארים ליוצרם כמו המלאכים כו' ודעת הכוכבים והגלגלים (כלומר גודל ורוחב דעתם והשגתם היא) מעוטה מדעת המלאכים, וגדולה מדעת בני אדם, הרי שהכוכבים והגלגלים, אם כי מעמדם ומצבם הוא בעולם העשירי, והם נבראים בעלי חומר וגוף, ומ"מ הנה השגתם גדולה ורחבה ביותר מדעת בני אדם, ובפרט במה שלמעלה מגלגל התשיעי שהוא עוד נעלה יותר, וכפי שמוסכם מכל החוקרים אשר למעלה מגלגל התשיעי אין שום מקום כלל ולא ריקנות, והי' רק מה שאנו יודעים שיש בלי מקום, אבל מהו בלי מקום אין אנו יודעים, והיינו דהאדם דעתו קצרה מלהשיג זאת בהשגה גמורה, כ"א מבין זאת בהבנה עיונית, בצירוי חיוב שלילי, וכמ"ש במ"א, ומכש"כ השגת המלאכים שהיא עוד למעלה יותר מהשגתם של הכוכבים וגלגלים, וכתוב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט, דהגם שהמלאכים הם ג"כ בעלי גוף, אבל גופם הוא מב' יסודות דאש ורוח, שהם יסודות דקים ביותר, והשגתם מרובה עוד יותר מצבא השמים, ועבודתם הוא שמשבחים ומפארים ליוצרם בהתלהבות עצומה.

והנה ידוע דגדלה מעלת הנשמות על מעלת המלאכים, דהמלאכים עם היות שהם נעלים יותר מצבא השמים, ומ"מ הנה גם הם נבראו בשי"ב, וכמ"ש ועוף יעופף על הארץ וגו' וארז"ל (מד"ר בראשית פ"ג) בחמישי נבראו מלאכים, משא"כ הנשמות עם היות שהם ג"כ נבראים, אבל מ"מ הרי לא נתחדשו בכריאה כמו כל הנבראים שנתחדשו בכריאה, והיינו דשרש המלאכים הוא מדבור, וכמ"ש בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם,

אבל הנשמות הנה שרשן ממח', וכמאמר ישראל עלו במח', וכתיב בנים אתם להוי' אלקיכם, וכמשל הבן שהוא מעצמות מוח האב, כך נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית', דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא, אלא הוא וחכמתו אחד, והיינו דנשמת כל איש ישראל היא חלק אלקה ממעל, אשר מכ"ז מובן היטב, דהנשמה כמו שהיא למעלה, קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף, הרי היתה השגתה באלקות בהשגה גדולה ונפלאה במאד, מה שהשכל האנושי המתלבש בהשגה גשמי, אין לו מבוא כלל, לידע ולהבין גם אופן מעלת השגת הנשמה באלקות, כמו שהיא בעמידתה למעלה, א"כ כאשר הנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף גשמי, ה"ז ירידה גדולה להנשמה, עד אשר צריכה עבודה ויגיעה לבא להשגה אלקית והוא מפני ריבוי ההעלמות וההסתרים של הגוף והנה"ב, המעלימים ומסתירים על אור הנשמה בכלל, ובפרט בזה"ג אשר רבו כמו רבו ר"ל המניעות ועוכבים על לימוד התורה וקיום המצות, ומכש"כ בעקבות משיחא אשר החשך יכסה ארץ בכל העניני' השכלים ומכש"כ הרוחנים, ונוסף לזה גודל הטרדא בפרנסה בצוק העתים, ה"י, אשר כל אחד ואחד טרוד ומטרד ביותר בכמה דאגות שונות, וגם מי שמתגבר על עצמו בעמל רב, ומגביל לו איזה זמן על לימוד התורה, התעסקות בעניני עבודה שבלב זו תפלה, הרי יש לו כמה מזנעים ומעכבים מבית ומבחוץ, ודרך רשעים צלחה, אשר כל זה פועל וגורם העלם והסתר על אור הנשמה, א"כ התלבשות הנשמה בגוף היא ירידה אל הנשמה, וצ"ל למה היתה כזאת מלפניו ית' להוריד את הנשמה מאיגרא רמה מלחזות בנועם הוי', לבירא עמיקתא להתלבש בגוף ונה"ב, אשר כל עיקרו אינו אלא להיות נמשך אחרי ענינים הגשמי' והחומרי' אשר בזה הם מעלימים ומסתירים על אור הנשמה.

אמנם ידוע דירידה זו שהנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף גשמי, הנה ירידה זו היא צורך עלי, והיינו דעי"ז שהנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף ונה"ב דוקא, ועוסק בתורה ועבודה שבלב זו תפלה, ומקיים את המצות באמונה טהורה, בקבלת עול מלכות שמים, ואינו מתפעל כלל משום מונע ומעכב, אלא עומד חזק בדעתו ללמוד תורה ולקיים את המצות, הנה עי"ז נעשה עליית הנשמה במדרי' עליונה יותר, מכמו שהיתה מעמדה ומצבה של הנשמה, קודם ירידתה להתלבש בגוף, דהנה ארז"ל משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, דצדיק הוא זכאי ורשע הוא חייב, וידוע דפי' וענין השבעה זו אינו כפשוטו שהוא השבועה אלא מלשון שובע (זאט), והיינו דבעת ירידת הנשמה למטה להתלבש בגוף, הרי נותנים לה כחות עי"ז שיכולה להתגבר על חומריות הגוף, לכבוש את הנה"ב, לנצח את ההעלמות וההסתרים, וביאור הענין הוא, דהנה ארז"ל (קדושין ל' ע"ב) ארשב"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנא' צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, שנא' אלקים לא יעזבונו בידו, דהנה הנה"ב הוא בטבעו ורגילותו נמשך אחרי הענינים הגשמיים והחומריים,

ולכן נקרא בשם בהמה, דכשם שהבהמה הרי כל ענינה הוא באכר"ש, ושאר עניני החומר והגוף, הנה כמו"כ הנה"ב שבאדם, הרי הוא נמשך רק אל הענינים הגופניים במאכל ובמשתה, וכן בשארי ענינים הטבעיים, דהולך אחרי עיניו לחמוד כל טוב גשמי בתאוה וכבוד, וכמ"ש ולעלוקה שתי בנות הב הב, שהנה"ב בטבעו הוא נפש רחבה, שמתאוה וחומד את כל אשר יראה בעיניו בטוב גשמי וחומרי, ורוחו גבוה עליו שהוא יקר וחביב בעיני עצמו במאד, ומתנשא על בני אדם ורודף אחרי הכבוד, ורוצה אשר יכבדו אותו, ועינו רעה גם בשל אחרים, דלא מיבעי דכל אשר יש לו, הוא רק בשביל עצמו בלבד, הנה עוד זאת שמקנא וחומד גם מה שיש לאחרים, ותמיד כל היום וכל הלילה הוא רודף אחרי תאוות וחמדות לבבו, כבהמה ממש, וכל חכמתו והשכלותיו המה, איך להשיג למלא תאוות נפשו וחמדת לבבו, ובכל דבר הוא מצדיק א"ע בכמה טענות והוכחות אפילו טענות של שקר, וכמו שנראה במוחש בכמה בנ"א הנמשכים אחרי רגילות טבע הנה"ב ר"ל, הנה כל מעינים וכל מחשבותם הוא רק באהבת עצמו, בכמה אופנים שונים.

והענין הוא, דהנה ארו"ל (ברכות ס"א ע"א) יצה"ר דומה לזבוב ויושב בין שתי מפתחי הלב, וכמאמר העין רואה והלב חומד, ובירושלמי (ברכות פ"א ה"ה) איתא עינא ולבא תרין סרסורי דחטאת, וההתחלה היא מהראי' דוקא וכמארו"ל (סוטה ח' ע"א) אין יצה"ר שולט אלא במה שעניני רואות, וע"י הראי' בא להרהור הלב, והולך בשרירות לבו, והסבה העקרית היא אהבת עצמו, שהוא יקר וחביב בעיני עצמו במאד, ומשו"ז הרי אין לו שום הגבלה ומעצור לרוחו כלל, וייל ער האט זיך זייער ליעב, און איז זייער טייער בא זיך, גיט ער זיך זייער נאך, און ער צולאזט די הארץ בלי שעור כלל ועובר כל גבול, לא מיבעי שאין פחד אלקים לנגד עיניו כלל, אלא שהוא כחי' ממש לטרוף לרמוס ולגזול בשביל למלאות תאוות נפשו, וכמו שאנו רואים במוחש באלו אשר ר"ל נמשכים אחרי תאוות לבם, הרי כל מחשבותם דבורם ומעשיהם, הם רק בהנוגע לעצמו בלבד, אַלץ וואָס ער טראַכט, אַלץ וואָס ער רעט, און אַלץ וואָס ער טוט, איז דאָס נאָר, וואָס איהם איז גוט, און וואָס ער וויל, און ווי ער וויל, וכשיש להם איזה מגע ומשא עם בנ"א באיזה עסק, הנה כל טענותיהם, הוא רק להפוך בזכות עצמם, להוכיח גם בטענות של שקר ומרמה, כי הוא הצדיק, וגזול וחומס את חברו, וידיהם ר"ל דמים מלאו, דמים תרתי משמע, וכל כך רוחם גבוה ולבבם שמן ר"ל מרוב אהבת עצמו, עד אשר אונם אטמה משמוע צעקת עניים וזעקת הנשדדים והנגולים מאתם, ורחוקים המה מכל רגש רחמנות ויושר, ומכש"כ אשר אין עולה על דעתם ולבם, כי גלגל התזזיר הוא בעולם, וכתוב ושמעתי כי חנון אני, דכל זה הוא בא מהסתת היצה"ר, המסית את האדם ומוליכו ר"ל מדחי אל דחי וכמארו"ל (שבת ק"ה ע"ב) דכך היא אומנתו של יצה"ר, דהיום אומר לו כך כו' עד שאומר לו לך עבוד ע"ז, והיינו דהיצה"ר אינו בא אל האדם בתחלה לומר לו לעבור על עניני התורה והמצוה.

כ"א בא בערמומית, תחלה מגרה בו אהבת עצמו, ומסביר לו הטוב מעניני העולם, ואח"כ ר"ל מושל ושולט על האדם ומורידו ר"ל לשאול תחתי.

והנה העצה היעוצה לזה ארו"ל (קדושין ל' ע"ב) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תכלין, ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נמסרים בידו כו', אם פגע בכך מנוול זה (יצה"ר מתגרה בכך, רש"י) משכהו לבהמד"ר, אם אבן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ. דהנה היצה"ר הרי יש בו כמה מדרי, יש מי אשר ח"ו לבו כאבן, ויש מי אשר לבו כברזל, אשר כל כך פועל היצה"ר על האדם ר"ל אשר נעשה כאבן דומם, והיינו שאינו מתפעל ומתעורר כלל מענין אלקי, ער איז ר"ל אָזוי פאַרשטיינערט, אָז ער פילט ניט ר"ל קיין שום חיות אין תורה ומצות, והעצה לזה הוא תורה ובהמד"ר, והיינו ההתעסקות בתורה דענין העסק הוא לבד זאת שלומד בעצמו (ואם אינו יכול ללמוד בעצמו שומע מפי אחרים הלומדים) הנה הוא מתעסק בתורה, להרביץ תורה ברבים, וכמ"ש מפי עוללים ויונקים יסדת עוז כו', וכן ההילוך לבהמד"ר, והיינו להתפלל בצבור וללמוד שעורי הלימוד קודם ואחר התפלה, ובין מנחה למעריב, ובשאר זמנים הקבועים לתורה בכל אתר ואתר, דע"ז נימוח היצה"ר. וכמו שאנו רואים במוחש בכמה בניא העוסקים בהרבצת וחיוזק התורה בכמה אופנים שונים, הנה ע"ז עומדים במעלה ומדריגה עליונה יותר והגם שבעצמו הוא איש פשוט שאינו יכול ללמוד, אבל ע"י רוב שקידתו בעסק התורה, ה"ה מתרומם ומתעלה במעמד ומצב נפשו הגם שאינו יכול ללמוד, והם מארי עובדין טבין, וכמ"ש במ"א גודל זכות העוסקים בזה וכמארו"ל (ברכות ה' ע"א) העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו ובע"ז (י"ט ע"ב) אמרו נכסיו מצליחין. ובאבות פ"ו מ"ז אמרו גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושי' בעוה"ז ובעוה"ב, ותלת קשרין מתקשראן דא בדא, ישראל באורייתא, ואורייתא בקוב"ה, וארו"ל (שבת ק"ט ע"ב) אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תנוקות של בית רבן, וארו"ל (כתובות נ' ע"א) ע"פ הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, זה הלומד תורה ומלמדה, וכתב דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום, דמי שלבו ברשותו להתנהג ע"פ דרכי התורה, הנה מלבד זאת שמקיים רצה"ע, הרי דרכו ישרה גם בין אדם לחברו ובכל עניני העולם. ובזה יובן נוסח ברכת התורה אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, דהכוונה הוא אשר בזה שנתן לנו תורת אמת, הנה החיי עולם נטע בתוכנו דוקא, ולכאורה הרי חיי עולם הכוונה על אכויש ושאר עניני העולם, דבאמת הלא אנחנו בני מוגבלים אנחנו בזה ע"פ התו', וכמא' לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות, והיינו דכל איש ואשה בישראל הם מוגבלים ומופרשים בכמה ענינים מחיי העולם, מהם איסור עולמי וכמו טריפה וכו' ומהם איסור זמני כמו טהרת המשפחה, דכל הגבלה הוא ע"פ תורה דוקא, וא"כ איך חיי עולם נטע בתוכנו דוקא, אך הענין הוא דהמתנהג ע"פ תורה, הנה מלבד קיום רצה"ע הנה ההנהגה ע"פ התורה הוא טוב בחיי העולם, וכנודע דהשמירה באכויש ושמירת הטהרה הנה פועל בחיי האיש ובכשרון

חושיו, וכן הנולדים בטהרה הנה מדותיהם וכשרונותיהם יפים וטובים יותר, וזהו וכל נתיבותי שלום.

והנה בעת מתן תורה, הנה כל ישראל אשר היו באותו מעמד מלובשים בגוף, וכל נשמות ישראל אשר יתלבשו בגוף עד ביאת המשיח בב"א, הרי כולנו כאיש אחד קבלנו, עלינו, על בנינו, ובני בנינו, לקיים את התורה והמצוה, וכתוב קיימו וקבלו היהודים, וארז"ל קיימו מה שקבלו כבר, והיינו בזמן הגלות אשר אז הנה המניעות ועכובים על לימוד התורה וקיום המצות המה ח"ו ביותר, הנה או דוקא, הוא התגברות העבודה בקיום התורה ומצות, וכמו בזמן מרדכי ואסתר אשר המן בקש לשלוח ידו ביהודים, דער גאנצער וועלען זיינער איז געווען להשמיד ולאבד את היהודים, לעקור ר"ל את היהדות, וכן במלחמת היונים שאמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, הנה אז דוקא התגברו בני"י ביתר שאת וביתר עז וקיימו את התומ"צ במס"ג וכמ"ש במ"א, דהנה כתי' אני הוי' לא שניתי ואתם בני"י לא כליתם, פי' דהנביא מתמי' ואומר לישראל הלא אתם רואים, כי הוא ית' אינו משנה בהבטחתו כאמור כי לא יטוש הוי' עמו ונחלתו לא יעזוב, וכל א' רואה השגחה אלקית במחשש וכמא' כבשה א' בין ע' זאבים והיא משתמרת, א"כ למה אתם בני"י לא כליתם, מדוע אין אתם נמשכים אחרי התומ"צ בכלות הנפש, דער אמת איז דאך, אן מי זעהט אזוי קלאר השגחה פרטית, האט מען דאך געדארפט זיין איבער געגעבען להתעסקות התורה והעבודה, אמנם הסבה לזה היא טרדת הפרנסה בצוק העתים שהם במדרי' חלוקות ובאופנים שונים, יש מי שהוא חולה ר"ל, דענין החולי הוא שנתטמטם מוחו ולבו או שהוא חבוש בבית האסורים אשר ח"ו הרע מתגבר על הטוב כמ"ש רשע (היצה"ר) מכתיר את הצדיק (יצ"ט) או יורד בים בריבוי בלבולים של עניני עולם, או שהוא הולך במדבר היינו שנמסר ר"ל רק לגשמי העולם וחומריותו. אמנם כתיב וחשב מחשבות לבלתי ידה ממנו נדה, ובחסדי אל עליון מתעורר רוח ממרום וכמ"ש כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו ומתעורר בתשובה הנה אז צדיק מצרה נחלץ וכמ"ש ועמך כלם צדיקים, דהרי כא"א מישראל הרי נשמתו היא חלק אלקה ממעל, וזהו משיעין אותו דבכל נשמה ונשמה הרי יש בה השובע במה לנצח את היצה"ר ולהתגבר עליו, וזהו נוסח ברכה זו הגומל לחייבים טובות, דהלא כל ישראל מחוייבים בלימוד התורה ובקיום המצות וכת' ולמדתם אותם את בניכם שהיא מ"ע, ואם מצד איזה סבה לא קיים זה, הלא הוא האשם בזה, דתורה ומצות הם נצחיים, וכל המניעות ועכובים שבזה"ג הם רק נסיונות כמ"ש כי מגסה ה"א אתכם, ולכן בברכה זו מזכיר חוב לעצמו, ואומר הגומל לחייבים טובות שזהו מחסדי השי"ת שהוא ית' גומל גם לחייבים טובות שגמלני טוב וכמא' אין טוב אלא תורה שהוא טוב האמיתי כמ"ש עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי' מאושר, דגם מחזיקי התורה הם מאושרים ומבורכים בכל טוב.

בס"ד, ש"פ פנחס, רפ"ז, פעטערסבורג

שאו ידיכם קדש וברכו את הוי'. וצ"ל והלא כל ברכה וגילוי הוא משם הוי' וכמאמר שם אל בחסד ושם אלקים בגבו' ושם הוי' בת"ת שהיא מדרי' הרחמים והיינו דכל גילוי אור וברכה הוא משם הוי' וכמ"ש יברכך הוי' מציון כו' וכת"י יברכך הוי', יאר הוי', ישא הוי', הלא כל הברכות וכל ההמשכות והגילויים הם משם הוי', א"כ מהו"ע וברכו את הוי' שצריכים לברך את שם הוי'. אך הענין הוא דע"י העבודה להיות שאו ידיכם במדרי' קדש, דקדש היא מלה בגרמי' הנה עי"ז וברכו את הוי' להמשיך תוס' אור והגילוי בהוי' דלתתא ואז יברכך הוי' דלעילא, והברכה היא מציון שהיא נקודת הנשמה (בחי' יחידה) אשר אז תושלם הכוונה האמיתית דעשה שמים וארץ, והיינו שיהי' קיומם של שו"א ע"י קיום התר"מ שע"פ עבודה שבלב דאז הוא שלימות הגי' עמודים דתורה מצות ועבודה אשר עליהם העולם עומד. ולהבין זה בעבודה בנפש האדם בדרכי העבודה. ע"ד החסידות הנה ארז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"א) שלש תכיפות הן תיכף לסמיכה שחיטה, תיכף לנטילת ידיים ברכה, תיכף לגאולה תפלה כו', א"ר יוסי ב"ר בון כל מי שהוא תוכף סמיכה לשחיטה אין פסול נוגע באותו קרבן, כל מי שהוא תוכף לנט"י ברכה אין השטן מקטרג באותה סעודה וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפלה אין השטן מקטרג באותו היום. (גירסת הילקוט באותה תפלה) והנה ג' דברים אלו דסמיכה ושחיטה, נטילת ידיים וברכה, וגאולה ותפלה, הם העבודה האמיתית והפנימי' בהג' ענינים, עבודה שבלב זו תפלה, קיום המצות שהו"ע גמילות חסדים, ולימוד התורה שהו"ע גאולה דכתיב חרות על הלוחות וארז"ל (אבות פ"ו) שאין לך בין חורין אלא זה שעוסק בתורה, ובמד"ר שמות פמ"א אי' חרות מן הגליות וזהו שארז"ל (מנחות צ"ט ב') ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו תורה נתנה בארבעים ונשמה נוצרה בארבעים (צורת הולד לארבעים יום, רש"י) כל המשמר תורתו נשמתו משתמרת, ונמשלה התורה ולומדי' לצפור דרור שאינה מקבלת מרות, כך לומדי התורה ועוסקים בלימוד התורה הנה ע"פ התורה הם חפשים ממרות בוד'. והתחלת העבודה היא עבודת התפלה וכמ"ש ולעבדו בכל לבבכם וארז"ל (תענית ב' א') איזה היא עבודה שהיא בלב הוי' אומר זו תפלה, והיינו דעבודת התפלה היא עבודה שבלב, ועם הלב, (אין הארצען און מיטען הרצען), ולזאת עבודת התפלה היא יסוד ושרש כללות העבודה, וכמארז"ל (יבמות ק"ט ב') האומר אין לו אלא תורה כו' אפילו תורה אין לו, דלא המדרש עיקר כ"א המעשה בקיום המצות בפו"מ, וגם בחיי העולם יהי' הנהגתו ע"פ התורה דוקא, וזהו ותורה אור דהתורה מאירה לו בכל עניניו, הן בהענינים אשר בין אדם למקום, והן בהענינים אשר בין אדם לחברו, והיינו דהכל הוא ע"פ משפטי התורה המובנים אחרי הקדמת העבודה דתפלה.

רביאור הענין הוא, דהנה תפלה במקום תמידין תקנו, והיינו דתפלה היא תמורת הקרבנות, דכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן להוי' מן

הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם, דקרבן הו"ע הקירוב והיינו דבכדי שהאדם יתקרב להוי' הנה מכם בעצמיכם קרבן להוי' ומה תהי' קרבנו מן הבהמה, היינו הבהמה שבאדם שהוא הנה"ב, ובוה גופא הרי יש חלוקי מדרי' בקר וצאן. אמנם הקרבן הוא רק בהמה טהורה, אבל הטמאה פיגול הוא, והיינו דההקרבה של הנה"ב הנה יכול להיות רק צד הטוב שבו, אבל הרע שבנה"ב אין לו בירור, ובירורו הוא ע"י דיחוי לגמרי. וראשית העבודה בהבאת הקרבן הוא בסמיכה דכתיב וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו דע"י הסמיכה הוא הרצאת הקרבן. והענין הוא דהנה ענין הסמיכה בכלל היא, כי עשר אצבעות הידים הם נגד ע"ס, כדאי' בס"י ע"ס בלי מה מספר עשר אצבעות, ובברכת יעקב את בני יוסף כתיב שכל את ידי, ואיתא בבחי' שהוא בחי' ח"ע להמשיך משם מקור הברכה. וכן ביהושע כתי' ויסמוך משה את ידיו עליו, שהוא המשכה מבחי' ע"ס שראשיתן הוא בחי' חכ'. וכמו"כ יובן ענין הסמיכה על הקרבן הוא שהאדם בגימט' מ"ה, ממשיך בחי' אור עליון על הבהמה בגימט' ב"ן בכדי שתוכל להתעלות. דהנה כתיב רוח האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היא היורדת למטה, ופי' רוח הבהמה הוא בחי' שם ב"ן מקור דבי"ע, ובריבוי השתל' הוא שם ב"ן שבאדם דהיינו הנה"ב שבו, וכמו"כ נפש הבהמה למטה, ובכדי להעלות הבהמה שלמטה והנה"ב שבאדם, הוא ע"י הסמיכה שממשיך אור מבחי' שם מ"ה שיוכלו להתעלות, והעלאה זו הוא ע"י האדם, דכתיב אדם אתם וארז"ל (יבמות ס"א א') אתם קרויים אדם, דהנה כתיב אחור וקדם צרתני וגו' אחור למע"ב וקדם למע"ב, אחור למע"ב שנברא ביום ו' אחר בריאת כל הנבראים, וקדם למע"ב שהוא עיקר כל הנבראים ומעולה מהם, ומה שנברא לבסוף הוא לפי שהאדם עיקר ותכלית כל הבריאה, וימצא הכל מוכן לפניו, וכמאמר כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה, דכן אנו רואים בחלקי דצח"מ שהמדרי' התחתונה שבהם הוא לצורך המדרי' העליונה ומשמש אליו, דהדומם הוא בשביל הצומח, דצמיחת הצומח הוא כשזורעין גרעין בארץ ומה נצמח, או דשאים ועשבים שבלתי נזרעים צומחים מן הארץ, הרי דשימוש הדומם הוא אל הצומח, והצומח הוא בשביל החי כמו הדשאים והעשבים כמ"ש המצמיח הרים חציר נותן לבהמה לחמה וגו', והחי הוא בשביל המדבר, כי הבע"ח הטהורים המותרים באכילה הם לאכילת המדבר, וכמ"ש כירק עשב נתתי לכם את כל לאכלה, וכתיב בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר, ובע"ח הטמאים הם למרכב האדם ולמלאכתו, סוס לרכוב עליו והמור למשא, ובר"כ כל הנבראים משמשים אל האדם, כי האדם הוא המעולה ובחיר הנבראים, ולכן הוא מושל ושולט עליהם ומנהיגם כרצונו, שהאדם יש לו שכל ודעת, ולכן הנה עליית הדצ"ח ברוחניות הוא דוקא ע"י האדם, דהנה הדצ"ח מצ"ע הרי אין להם שלמות שיגיעו אליו, דהיינו דכמו שנבראו כן הם נמצאים מצ"ע, והאדם הנה עיקר הכוונה בו שיגיע אל השלמות מצ"ע דוקא, היינו בעבודתו וביגיעתו, והוא לתקן את המדות הטבעיים, ולעבוד את הוי' בתורה ותפלה, ועי"ז מגיע אל השלמות, ואז כשאוכל את המאכל, וכן בשארי עניני עולם,

ובכח האכילה וכו' לומד ומתפלל ומקיים מצות ה', אז הנה מתעלה כללות הדצ"ח, ולכן נק' האדם קדם למע"ב להיותו בחיר הנבראים אשר כולם טפלים אליו ומתעלים על ידו.

אמנם כ"ז הוא כשהוא במעלת אדם בקיום התומ"צ, אך אם פגם באיזה מצוה, הן בהעדר עשיית מ"ע, והן בעשיית אחת ממל"ת, אז ה"ה נמוך ופחות הרבה ממדרי' הבע"ח, שהרי הבע"ח וכל הנבראים אינם משנים את תפקידם, ומקיימים את רצון הבורא ית', וכמא' נשאו דשאים ק"ו בעצמן, ומה אלו שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר בהם הכתוב למינהו, אנו שדרכנו לצאת בערבוביא עאכו"כ, והיינו שמקורי העשבים והדשאים שהן המלאכים שנק' בשם דשא ועשב שהן מקורי הדשאים והעשבים הם שנשאו ק"ו בעצמן, וא"כ ה"ה מקיימים רצון הבורא ית', והאדם שהוא בעל שכל, ועושה היפך רצונו ית' ה"ה גרוע יותר מהבע"ח וכל הנבראים, ובוה ה"ה מוריד את הנה"ב שלו (דפעולת החטא ר"ל הוא ע"י הנה"ב) לגקה"ט דהנה"ב בעצם אינו רע והוא מק"נ, אבל ע"י החטא ה"ה מורידו ברע גמור דגקה"ט, וגורם גם ירידת הנה"א שבו, והיינו מדרי' התחתונות דנה"א, דמדרי' העליונות שבו ה"ה מסתלקים בשעת החטא, אמנם המדריגות התחתונות שבנה"א יורדים ברע וגורם גלות השכינה, ויורד ר"ל מדחי אל דחי עד שנעשה ר"ל אסקופה לכל מיני רע ח"ו והנה התחלת ירידת האדם ר"ל הוא מתאוות היתר, והיינו דהעושה איזה דבר הרשות, אם שהוא דבר של היתר, אבל עושה זאת בשביל למלאות תאוות נפשו, הנה אז ה"ה גרוע מדצ"ח, שהרי אז הוא מקבל הנאה מהם, וא"כ ממילא ה"ה נמוך מהם, ולא מיבעי דאדם זה אינו מושל ושולט עליהם, דהנה מי שעושה דבר הרשות באכו"ש ובשאר עניני הרשות בכוונה לש"ש, הרי אינו מקבל תענוג מעצם הדבר ההוא כמו האכו"ש והדומה, כ"א רק מה שמקבל החיות ממנו, הרי אדרבא בזה הוא מושל עליו שינהיגו כרצונו, והיינו דע"ז מברר את הדבר ההוא ומהפכו מק"נ אל הקדושה, אבל כשעושה למלאות תאוות נפשו הגם שהוא דבר של היתר הנה הדצ"ח מושל עליו, וכנראה בחוש דמי שהוא שקוע ר"ל בתאוות היתר, הרי בבוא לידו דבר הערב שמתאוה לו, הנה הוא מאבד את עצמו ואת שכלו (ער פאך לירט זיך און דעם שכל זיינעם) מפני גודל עוצם התאוה והחמדה ר"ל שמתגבר עליו, א"כ מובן איך שהוא נמוך הרבה יותר מדצ"ח, וזהו שארז"ל אין חי' רעה שולטת באדם אא"כ נדמה לו כבהמה, דבאדם כתיב ומוראכם וחתכם יהי' על חית השדה וגו', אמנם זה דוקא כאשר הוא במדרי' אדם בקיום התומ"צ דאו יש בו צלם אלקים, אבל כאשר ח"ו פוגם ה"ה כבהמה וגרוע ממנה, וזהו שארז"ל אם חטא אדם אומרים לו יתוש קדמך, דאפי' יתוש שהוא קליפה היותר תחתונה, דהנה היתוש הוא מכניס ואינו מוציא והוא קליפה היותר גסה, דבקדושה הרי ארז"ל משמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי, דכל ענין הקדושה הוא להשפיע לוולתו וכמ"ש ואתה מחי' את כלם וגו' להשפיע חיות וגילוי אור, אבל הקלי' היא היפך זה שצריכה הכל לעצמה, וכמ"ש

ולעלוקה שתי בנות הב הב, דכ"ו הוא מצד הישות והגסות ואהבת עצמו שצריך הכל רק לעצמו, משא"כ הקדושה הוא ביטול, וכמו אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר, ומשו"ז השפיע לזולתו, משא"כ מי שהוא יש ומציאות צריך הכל לעצמו, ומטעם זה מגונה ומאוסה מאד מדת הכליות והקמצנות מפני שהיא היפך הקדושה לגמרי, וזהו אם חטא אדם אומרים לו יתוש קדמך כי ע"י החטא ר"ל נעשה האדם גרוע מכל הבע"ח, אמנם ע"י העבודה הרי ביכולת האדם לעלות ולהגיע למדרי' עליונה ביותר.

והנה ראשית העבודה בקירוב האדם לאלקות הוא ענין הסמיכה שהוא המשכת אור עליון שיוכל להתקרב, והתחלה זו היא בק"ש שעהמ"ט, דאו עושה האדם חשבון צדק בנפשו, מכל אשר עבר עליו במשך היום בכל פרטי עניניו, וכאשר מפרטם בפרטיות, אדעתא דנפשי, או הרי נעשה החלט והסכם גמור, אשר יעזוב דרכו הלא טובה, וימסור ויתן עצמו לאלקות בקיום התומ"צ כדבעי, וזהו בידך אפקיד רוחי שמוסר ונותן עצמו ברשות הקב"ה, דע"י מסירה ונתינה זו בעבודה אמיתית ה"ה מתקרב אל הוי', וזהו בידך אפקיד רוחי הוא ר"ת באר, דהנה חפירת הבאר בגשמיות, הוא מה שחופרים בעומק האדמה, ומסירים העפר המכסה על גיד המעיין, עד אשר מוצאים את גיד הנובע מתחת לארץ, שנובע תמיד בלי שום הפסק כלל, דעצם גיד המעיין הרי אינו נעשה בידי אדם כלל, כ"א הוא בריאה בידי שמים, והיינו דבעומק האדמה נמצאים גידי מעינות מים חיים, ומלאכת האדם היא רק להסיר מכסה העפר המכסה על גיד המעיין, והנה פעולת הנביעה הגם שישנה מתחלת ברייתו, אבל הוא רק בעומק ובהעלם, והיינו שלא יש שום תועלת ופעולה מנביעה זו, ורק כאשר מסירים את מכסה העפר המכסה את גיד המעיין או מתגלה פעולת הנביעה, ולכן נקרא הפעולה ע"ש האדם החופר את הבאר, להיות כי הוא הוא הגורם גילוי הנביעה ומביא אותו לידי פעולה של תועלת, ונמצא דפעולת האדם הוא ב' דברים, הא' שמוציא כח הנביעה שבמעין מהעלם לגילוי, והב' שעושה מקום אשר שם מתגלה פעולת ותועלת המעיין, והנה ככל המשל הזה יובן בנפש האדם, הגם כי הנפש היא חלק אלקה ממעל ורצונה וחפצה ליכלל וליבטל באוא"ס ב"ה, וכמ"ש רשפי' רשפי' אש שלהבת י"ה, דכמו שהלהב עולה תמיד למעלה, כמור"כ הנה"א רצונה וחפצה ליכלל באוא"ס ב"ה, רק שהגוף והנה"ב מונעים ומעכבים, עד שהאהבה דנה"א היא מוסתרת ונעלמת בתוך הגוף והנה"ב ואינה מאירה בגילוי כלל וזאת היא עבודת האדם לכבוש את הגוף והנה"ב, והיינו להסיר ההעלמות וההסתרים, ואז מתגלה אור האהבה דנה"א, וזהו שאנו רואים שיש כמה בני"א שעוסקים בתורה ביגיעה ובשקידה עצומה, ומ"מ הרי אינו מאיר בהם שום אור וחיות אלקי שיתפעלו בהתפעלות אלקי ומכש"כ באהוי"ר, והסבה לזה הוא מפני העדר עבודתם בהסרת ההעלמות וההסתרים דנה"ב, דעבודה זו מתחלת בק"ש שעהמ"ט, ועיקרה בתפלה בהתבוננות דפסוד"ז, וברכת ק"ש, עד שבא לואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך, וארז"ל בשני יצריך, דהיצה"ר יבא ג"כ לאהבת

הוי'. והעבודה צ"ל בסדר והדרגה, וכמאמר אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש, ופרש"י הכנעה ושפלות, והיינו שיהי' לו שעה קבועה, להיות ממארי דחושבנא בכל פרטי חלקי הרע שבנפשו, ולא יטעה א"ע בזה וידע כי בנפשו הוא, והיינו שעיי"ז הוא מרוחק מאלקות בתכלית הריחוק, ויתמרמר בנפשו ע"ז, ובכה יבכה במר גפשו לכבס בדמעותיו את אשר פגם כו' ובזה הרי נכנע הנה"ב שבו, ומתחיל להאיר אור אלקי בנפשו, ואח"כ בתפלה (בעבודה בשמחה) פועל הכפי' בהנה"ב, שלא יהי' מונע ומעכב על הביטול דנה"א, ועוד יותר אשר גם הוא יבא לידי אהבה לאלקות, ואז הנה בלימוד התורה שאחר התפלה מאיר גילוי אור בנפשו מלמעלמ"ט.

וזהו שלש תכיפות הן, דכללות כולם היא העבודה בג' קוין, דתפלה תורה ועבודה וקיום המצות שהר"ע עבודת הבירורים, תיכף לסמיכה שחיטה העבודה דקרבנות שהר"ע התפלה, והנה שחיטה הוא מלשון המשכה ורצון, והיינו שהעבודה היא אשר ההסכם שבתפלה יבא לידי פועל טוב ואז אין פסול נוגע באותו קרבן, תיכף לנטי' ברכה דכל עשיותיו יהיו לש"ש, ומשפיעים לו רוב טוב ואין מקטרג, תיכף לגאולה תפלה שהר"ע ההתחברות באלקות ע"י עסק התורה, וזהו שאו ידיכם קדש, דעבודת האדם שהוא בחיר הנבראים הוא להעלות את הידים שהם המדות במדרי' קדש שהיא בחי' חכמה, וראוי להרחיב הדבור בענין זה כי ישנם הרבה הטועים בזה עד כי לפעמים יוצאים מגדר הראוי והאמת בחשבם כי הוא מדרכי העבודה, והוא היפך האמת ממש, דהנה מדות בכלל הם מדרי' החי שבמדבר, וכמו בגשמיות הרי הבעל חי אין לו דעת והוא רק בעל כח, וכאשר האדם מנהיג את הבעל חי אז מביא תועלת בעבודה ומלאכה כפי ענינו, ואם החי מתנהג בעצמו ה"ה מויק, וכן הוא בענין המדות דכאשר הם ע"פ השכל אז הם מדות טובות והיינו דענינם הוא להביא כל דבר טוב מהכח אל הפועל, אבל כאשר אינם ע"פ השכל אז המה כחיות רעות ואשר ע"כ הנה עיקר העבודה הוא להעלות את המדות שיהיו ע"פ המוחין דוקא, ובזה יכולים להיות כמה מיני טעות אשר ע"כ צריכים זהירות יתרה, ובזה יובן גודל אוהרת רבינו הגדול נ"ע בבואו מפ"ב באגרת קטנתי, ולזאת באתי מן המודיעים מודעה רבה לכללות אנ"ש (בכל דור ודור) על ריבוי החסדים אשר הגדיל ה' לעשות עמנו, לאחוז במדותיו של יעקב שאר עמו ושארית ישראל שמשים עצמו כשירים ומותרות ממש שאין בו שום צורך לבלתי רום לבבו מאחיהם כו' ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם ח"ו הס מלהזכיר באזהרה נוראה, לפי שבענינים כאלו בנקל יותר שיפלו עניני הטעות בפעולת המדות, כמוכן לכל דורש האמת, וזהו שאו ידיכם קדש וברכו את הוי', דעיקר העבודה הוא להעלות את הידים שהן המדות במדרי' קדש שהוא בחי' חכ' וכאשר תגיעו למדרי' זו דשאו ידיכם קדש הנה אז וברכו את הוי' שיהי' גילוי שם הוי' בעולם, שעיי"ז נמשך תוס' אור בשם הוי', ואז יברכך הוי' דלעילא מציון שמתגלה נקודת הנשמה ונשלם על ידו הכוונה העליונה שיהי' גילוי

אור בעולם. וזוהי עבודת החסידות להסיר כל מדה לא טובה לבררה ולזככה ולהעלותה לקדש העליון להיות גילוי שם הוי' בעולם, ובוה ממשיכים ברכה בעולם, דשם הוי' הוא ברכה ורחמים וכולו טוב.

בס"ד, מסות, רפ"ז

קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבוא אליהם נאום הוי', דישראל הם קדש הוי' כתרומה, ולזאת כל אכליו יאשמו, והנה ישראל הם ראשית תבואתה, דהכתיב הוא בה"א והקרי הוא בחולם כאלו כתוב בוא"ו וצ"ל מהו"ע תבואת ה"א ותבואת וא"ו, והנה אמרו"ל (שבת פ"ט ע"א) כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה קושר כתרי' לאותיות א"ל (הקב"ה) משה אין שלום (אין דרך ליתן שלום, רש"י) בעירך (במקומך, רש"י) אמר לפניו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו, א"ל הי' לך לעזרני (לומר תצלה מלאכתך, רש"י), וצ"ל מהו"ע קשירת הכתרי' לאותיות הלא האותיות עם נקודותיהם טעמיהם תגיהן וניגונם הכל ניתן למשה מסיני ומהו"ע קשירת הכתרי' לאותיות דמשמע שהוא ענין נוסף על מה שניתן למשה בסיני, וצ"ל ענינם מה הוא, הנה אמרו"ל כל העונה איש"ר בכל כחו קורעין לו גז"ד של ע' שנה וצ"ל מהו"ע דעניית איש"ר בכל כחו דמשמע בכל עומק לבבו ובאמת הלא אמרו"ל כשהוא מבקש אינו מבקש אלא לפי כחו, והיינו לפי כחו ויכולתו של כל אחד ואחד א"כ למה עניית איש"ר צריכה להיות בכל כחו דוקא ואז דוקא קורעין לו כו', ולהבין כ"ז גם להבין מה שאנו אומרים אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו דזה קאי על הנשמה מהו חלקנו ומהו גורלנו, יש להקדי' תחלה ולהבין כללות ענין ירידת הנשמה בגוף שהיא ירידה גדולה ועצומה במאד דהנשמה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף הרי מעמדה ומצבה בעולמות העליונים הרוחנים וכמ"ש חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, והיינו דהנשמה קודם בואה לגוף היא בעולמות העליונים הרוחנים והיא רואה ומשגת אלקות, דהשגת הנשמה היא השגה נפלאה במאד דרואה ושומעת אלקות במוחש, דהנה כל הכחות דהשכלה השגה ידיעה והבנה וכן הכחות דראי' ושמיעה וכו' הרי עיקרם הם בהנשמה, ובכחה והארתה של הנשמה שהוא הנפש כשמתלבש עפ"י רצון הכורא ית' בגוף האדם הנה או אברי הגוף מקבלי' מכות הנפש והגם דפעולת הכחות בפועל הוא באברי הגוף דהעין רואה והמוח מכין ומשיג אמנם כ"ז הוא בפעולת הארת הנשמה שהוא הנפש והראי' דבצאת הנפש מן הגוף הגם דבהגוף נשארים האברים שלמים ומ"מ אין העין רואה ואין המוח משיג ואינו יודע מאומה וטעם הדבר הוא לפי דעיקר הכחות הם בהנשמה ולכן הלא כל יתרון מעלת האדם שהוא ראי' שכלית והבנה עמוקה וכמאמר איזה

חכם הרואה את הנולד, והיינו דבגודל כת חכמתו הוא רואה את העתיד להיות בהמשך הזמן כאלו כבר בא דזהו מצד עומק ההבנה דכ"ז מצד הנשמה והנפש נמצא דעיקרי הכחות ושרשם הוא בהנשמה ובהיותה למעלה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף הנה היא רואה ומשגת אלקות, היא נשמה זעהט אין פארשטייט אלקות אט ויא א נשמה קאן פארשטיין אלקות, ומתענגת לחזות בנועם הוי'.

והנה דעת לנבון נקל להבין דהשגת הנשמה והבנתה כמו שהיא למעלה קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף היא השגה גדולה ונפלאה במאד והדברים ק"ו מצבא השמי' כמו הכוכבים וגלגלים, דכוכבי' וגלגלי' הגם שהם מצבא השמי' מ"מ הם בעלי חומר וגוף כמו נבראי הארץ, דההפרש בין צבא השמי' וצבא הארץ הוא רק בזה דצבא הארץ הנה קיומם הוא רק במין בלבד, ונוסף עליהם צבא השמים שהם קיימים באיש, ובאמת הנה זה מה שצבא השמים הם קיימים באיש הוא לפי שכך גזרה רצונו ית' וכמאמר כל קדמון נצחי ולא כל נצחי קדמון כי רבים מן הנמצאי' יהיו נצחיים ברצון הבורא ואין אחד מהם קדמון הנה זה מה שצבא השמים קיימים באיש אין בזה יתרון על זה מה שצבא הארץ קיימים במין, והיינו דכך גזרה רצונו ית' דצבא הארץ יהיו קיימין במין וצבא השמים קיימין באיש אבל בגוף ועצם מהותם ועצמותם של צבא השמים ה"ה משתוים לצבא הארץ שהם ג"כ בעלי חומר וגוף ומ"מ ה"ה במעלה עליונה יותר דהנה כתי' אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואמרז"ל נטה הקב"ה ימינו וברא שמים נטה שמאלו וברא ארץ הרי דצבא השמים הם במעלה עליונה יותר לכן הנה גם השגתם נעלה יותר מכמו צבא הארץ וכמ"ש הרמב"ם בהיסוה"ת פ"ג ה"ט כל הכוכבי' והגלגלי' כולן בעלי נפש דעה והשכל הם, והם חיים ועומדים ומכירין את מי שאמר והי' העולם, כל אחד ואחד (מן הכוכבי' והגלגליים) לפי גדלו ולפי מעלתו מפארים ומשבחים ליוצרים כמו המלאכי' וכו' ודעת הכוכבי' והגלגלים (כלומר גודל ורוחב דעתם והשגתם) היא מעוטה מדעת המלאכים ומרובה מדעת בני אדם, הרי שהכוכבי' וגלגלים הגם שעמידתם הוא בעולם העשי' והם נבראי' בעלי חומר וגוף כמו נבראי הארץ, אמנם להיותם במעלה עליונה יותר לכן הנה גם השגתם היא נעלית יותר שהיא מרובה מדעת בני אדם, ובפרט במה שלמעלה מגלגל התשיעי שהוא עוד נעלה יותר, והיינו דאופן הידיעה וההשגה כמו שהוא למעלה מגלגל התשיעי הוא נעלה הרבה יותר, כי הסכימו כל החוקרים דלמעלה מגלגל התשיעי אין בו לא מקום ולא ריקות והיינו שהוא בלי מקום (והיינו דהמקום עצמו הוא בלי מקום שבנבראי'), דכ"ז הוא רק מה שאנו יודעים דישנו בלי מקום, אבל מהו בלי מקום אין אנו יודעים ומשיגים כלל, והיינו דדעתו של אדם קצרה היא מלידע דבר כזה בהשגה גמורה, והוא רק מה שידע ומשיג בהשערה ובכמה דוגמאות שכלים דיש מה שהוא בלי מקום, אבל מהו בלי מקום אין אנו יודעים משא"כ בלמעלה מגלגל התשיעי הוא מובן ומושג, והיינו דכמו שהנבראי' דלמטה מבינים שהי' קצות הוא מקום הנה כמו"כ למעלה מגלגל התשיעי משיגים מהות מקום רוחני, וכש"כ השגת המלאכים שהיא עוד למעלה יותר מכמו השגת במה שלמעלה מגלגל

התשיעי והגם דהמלאכים הם ג"כ בעלי גוף אמנם גופם הם מב' יסודות הדקי' דרוח ואש וכמ"ש עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט, וכל עבודתם הוא שמשבחי' ומפארים ליוצרם בהתלהבות עצומה.

והנה ידוע דגדלה מעלת הנשמות על מעלת המלאכי', דהמלאכים עם היות דגדלה מעלתן על צבא השמים, ומ"מ הנה גם המלאכי' נבראו בשי"ב וכמ"ש ועוף יעופף על הארץ ואמרו"ל (במד"ר בראשי' פ"ג) בחמישי נבראו המלאכים, משא"כ הנשמות דהגם שהם ג"כ נבראי' אבל מ"מ הלא לא נתחדשו בבריאה כמו שאר הנבראי' שנתחדשו בבריאה והיינו דשרש המלאכים הוא מדיבור העליון וכמ"ש בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, אבל הנשמו' הנה שרש המשכתן הוא מהמח' וכמאמר ישראל עלו במח', דמחור"ד הנה שניהם הם בחי' לבושי' דהדיבור הוא לבוש החיצון שהוא גילוי אל הזולת וכת' עת לדבר ועת לחשות מלדבר דדיבור הוא זמן ומח' הוא לבוש הפנימי והגילוי הוא לעצמו ומשוטט תמיד והוא למעלה מענין הזמן, והיינו דהתהוות המלאכים הוא כשנתחדש ענין הזמן, אבל שרש המשכת והתגלות הנשמו' הוא מהמח' וכתוב בנים אתם לה"א וכמשל הבן שהוא מעצמות מוח האב כך כבי' נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' דאיתו חכים ולא בחכמה ידיעא אלא הוא וחכמתו א' והיינו דנשמת כל אחד מישראל היא חלק אלוקה ממעל אשר מכ"ז מוכן היטב דהשגת הנשמה והבנתה כמו שהיא למעלה קודם ירידתה למטה היא במעלה ומדרי' גבוה ונעלית בעולמו' העליוני' הרוחנים ורואה ומשגת אלקות מה שהשכל האנושי אין לו שום מבוא כלל לידע ולהבין אפילו אופן הידיעה וההשגה של הנשמה באלקות כמו שהיא בעמידתה למעלה, ומשם נסעה הנשמה לבוא למטה להתלבש בגוף גשמי, אשר נסיעה זו היא ירידה גדולה ועצומה במאד עד שבבוא הנשמה למטה ומתלבשת בגוף גשמי ונה"ט צריכה עבודה ויגיעה רבה לבוא להשגה אלקית מפני ריבוי ההעלמות וההסתרי' של הגוף ונה"ט שמעלימי' ומסתירי' על אור הנשמה, ובפרט בזמה"ג אשר רבו כמו רבו ר"ל המניעות ועיכובים על לימוד התו' וקיום המצות וביותר בעקבות משיחא אשר החשך ר"ל יכסה ארץ בכל הענינים השכלי' בכלל ובענינים הרוחנים בפרט, דיא קאלטקאייט פון זמן הגלות, דכאשר ח"ו רואים דבר איסור בגלוי ואינו נרעד ונפחד מזה, דהגם שהוא בעצמו הוא ירא אלקים ומתנהג עפ"י התו' ומקיים את המצות ומ"מ כשרואה איזה דבר לא טוב או דבר מכשול כללי בעיר שנוגע בעקרי הדת ואינו נוגע לו בפנימיות כראוי דכ"ז מפני הרוח קר ששורר בעקבות משיחא ונוסף לזה עוד גודל הטרדה בפרנסה בצוק העתים שכא"א טרוד ומטרד בדאגות שונות, וגם מי שמתגבר על עצמו ומגביל לו איזה זמן על תו' ועבודה שבלב הרי יש לו כמה מניעות ועיכובי' מבית ומבחוץ דכ"ז הוא ירידה להנשמה וצ"ל למה היתה כזאת מלפניו ית' להוריד את הנשמה מאיגרא רמה מלחזות בנועם ד' לבירא עמיקתא בגוף ונה"ט אשר כל ענינו של נפש הטבעי הלזה הוא להיות נמשך אחרי הענינים הגשמי' והחומרים שבוה גופא הנה מעלימים ומסתירים על אור הנשמה, וא"כ מהו כוונת ירידה זו של הנשמה שהיא ירידה עצומה במאד.

אמנם ידוע דירידה זו מה שהנשמה יורדת למטה להתלבש בגוף ונה"ט היא צורך עלי', והיינו דכאשר הנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף גשמי ונה"ט, ועוסק בתו' ועבודה שבלב בתפלה ומקיים את המצות באמונה טהורה בקבועו"ש ואינו מתפעל כלל משום מונע ומעכב אלא עומד חזק בדעתו ללמוד תו' וללמדה לאחריו' וכן מקיים כל המצו' בחיות פנימי הנה עי"ז נעשה עליית הנשמה במעלה ומדריגה עליונה יותר מכמו שהיתה קודם ירידתה והו' שאמרנו"ל משביעים אותה תהי צדיק ואל תהי רשע דלכאו' מהו"ע השבועה שמשביעין את הנשמה קודם ירידתה בגוף על זמן ירידתה, אלא דפי' וענין שבועה זו הוא ג"כ מל' שובע (זאט), דהנשמה קודם ירידתה להתלבש בגוף משביעים אותה בריבוי שובע שתהי' ביכולתה לברר בירורי' ולהשלים הכוונה העליונה בברה"ע, והיינו שנותנים כח להנשמה שתוכל להתגבר על חומריות הגוף לכבוש את הנה"ב ולנצח כל ההעלמות וההסתרים, דהנה נשמה הרי אין הפי' כמו שסוברים העולם דשכל הוא נשמה, אשר כן הוא דעת החוקרים דשכל הוא נשמה ולכן נקראת נפש החכמה, וכמבואר בבחי' ע"פ ויפח באפיו נ"ח, דחכמי המחקר נחלקו בענין הנפש, יש מהם אומרים שהנפש אחת ויש בה ג' כחות הכח המתאווה אשר לבעלי הנפש הבהמית, הכח הצומח אשר לבעלי הנפש הצומחת והכח המשכיל היא נפש החכמה וג' כחות אלו הם נפש אחת, ויש מהם אומרי' כי הם באדם ג' נפשו' שונות חלוקות זו מזו, הנה"ב היא הנפש המתאווה להמאכל וכו' הנפש הצומחת הוא הכח המגדל באדם וכו' וענין הנפש הזאת שיגדל הגוף כו' ואין משכנה במקום מיוחד בגוף רק בכל כו' הנפש החכ' נמצאת באדם לברו, אשר לב' השיטות הנשמה היא שכל, אבל האמת אינו כן דשכל אינו נשמה, מכמה טעמי' דהנה אנו משבחי' את האדם שהוא בר שכל, הרי שכבר ישנו מציאו' חי בעל נשמה שאנו משבחים אותו שהוא בר שכל, ובמחשש אנו רואין דישנו מי שהוא בר שכל וישנו מי שאינו בר שכל, וזה ברור אשר כל אדם יש לו נשמה, ואם הנשמה היא שכל הרי הי' צריך להיות כל אדם בר שכל, ובמחשש אנו רואי' דאינו כן, ועוד דבשכל יש שינויים מקטנות לגדלות וכמ"ש ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, והנשמה היא עצמי וכל עצם בלתי משתנה, והגם דהשינויים שבשכל הוא מצד הכלי' דהקטן כלי מוחו קטני' משו"ז שכלו קטן דשכל הרי ישנו בקטן ג"כ וכמא' בוצין בוצין מקטפייהו ידיעא דגם בקטנותו ניכר חריפותו אמנם בהיותו קטן עדיין אינו מתגלה שכלו וכשנגדל מתגדל שכלי מוחו ומתגלה השכל ביותר, א"כ השינויים שבשכל הוא רק מצד הכלי', אבל באמת הנה העצמי אינו משתנה גם מצד הכלי' והראי' דבקישור וחיבור הנפש עם הגוף הרי אין הפרש והבדל בין גדול לקטן דנאמר שבגדול התקשרות הנשמה בגוף הוא יותר מכמו בקטן, וכן אפי' באור וחיות כללי המחי' את הגוף שוים קטן וגדול א"כ דכאשר בשכל יש שינויים מקטנות לגדלות ה"ז הוראה שאינו עצמי.

והנה עוד זאת דשכל ישנו גם בעכו"ם ואין זה נשמה, והגם דעיקר השכל הוא בנה"א שמשיג אלקו' וענינו שמבין ומשיג ביטול העולמות דכולא

קמי' כל"ח והנה"ב ענינו שמרגיש גשמיות העולם וישותו, ומ"מ הרי יש בו שכל ג"כ ועוד דישנם חסידי א"יה שחוקרים ומשיגים מקצת אלקות ומודי' בבריאת יש מאין הרי שיש בהם שכל, ואינם בעלי נשמה דמכ"ז מובן דשכל אינו נשמה, אלא דשכל וחכמה הוא זיו והארה המתגלה מעיקר הנשמה ועל הארה זו אנו משבחי' את האדם ואומרי' עליו שהוא בר שכל, והיינו דעיקר הנשמה הוא בחי' יחידה והשכל הוא רק כח המתגלה מעיקר הנשמה, וידוע דעצם הנשמה אינו מוכרח בהגילויים, והיינו דאינה מוכרחת שיתגלו ממנה גילויים הנה זהו ענין השבח שמשבחי' את האדם שהוא בר שכל, הכוונה לומר דאצלו נתגלה כח זה דשכל, ונתגלה בהתגלות טובה. והנה בסש"ב משמע בהשקפה ראשונה דשכל ומדות הם עצמיות הנשמה, אבל באמת הכוונה הוא דשכל ומדות הם כלי' לעצמיו' הנשמה המתלבשת בהם והיינו דאינו דומה למחדו"מ שהם רק לבושי הנפש בלבד אבל שכל ומדות הם כלי' אל עצמיות הנשמה דכשם דהמוח הוא כלי אל אור השכל המתלבש בתוכו הנה כמור"כ השכל הוא כלי אל עצמות הנשמה המתלבשת בתוכה, אבל באמת אינו דומה זה מה שהשכל כלי אל הנפש לזה מה שהמוח כלי אל השכל, דהמוח הוא כלי אל השכל, והשכל מתלבש בהמוח, משא"כ בשכל הגם שהוא כלי אל הנפש אבל עצמות הנשמה מובדלת מן השכל, ולכן ההתלבשות דעצמות הנשמה בשכל אינה התלבשות ממש, דענין ההתלבשות הוא מה שהמלוכש נעשה כמהות המלביש אותו, וכמו בשכל דנשמה כשמתלבשת בשכל הטבעי והחומרי הרי בא בהשגה גשמי' כהטבעי, דהנשמה כמו שהיא קודם התלבשותה הרי היא משגת מהות רוחני וכשבאה בהתלבשות אינה משגת כ"א בחי' מציאות בלבד (ורק נשמו' דאצי' כמ"ש בסש"ב ח"ב זאלו ניתנה רשות לעין לראות כו' וידוע דנשמו' דאצי' יש להם רשות זה וג"ז הוא רק ראיית המהות והשגת המהות יהי' לע"ל) דכל התלבשות הוא שהמלוכש נעשה כמהות המלביש וכמו בשכל ומדות שמתהפך ממהות שכלי למהות מדות אבל התלבשות הנשמה בשכל הוא כהתלבשות הרצון בשכל דהגם שיש טעם ושכל לרצון אבל באמת הוא רצון בעצם מהותו וזהו דמצות הם רצה"ע והגם דמצות הם עפ"י התו' דוקא ותו' היא חכ' ושכל ומ"מ נקראי' רצון וטעם הדבר להיות המצות הם רצון בעצם מהותם אלא שיש טעם בזה דיש רצון שאין עליו טעם כלל וזה רצון שיש בו טעם אבל העיקר הוא הרצון, לכן ברצון שבנפש הגם שמתלבש בשכל אבל עיקרו רצון והתלבשות אינו התלבשות ממש, ומ"מ שכל ומדות נק' כלים אל הנפש לפי שמתאחדים עם הנפש והיינו דאינו דומה למחדו"מ שהם רק לבושי הנפש ובהם גופא הנה מעשה הוא לבוש הנפרד ודיבור לבוש החיצון ומח' לבוש פנימי ומיוחד, וכללו' כולם אינם אלא לבושים בלבד משא"כ שכל ומדות הם כלים אל עצמות הנשמה.

אמנם עצמות הנשמה מובדלת מהשכל, והיינו דעם היות דהשכל הוא כלי אל הנפש אבל הנשמה היא מובדלת מן השכל, דהנשמה היא למעלה מטו"ד ובמילא מובן דשכל אינו משיג מהות הנשמה, והיינו דלבד זאת מה שמהות רוחני אינו מושג בשכל להשיג ענינו תכליתו וסופו דכל השגה הרי בהכרח

שיהי' בה ג' ענינים עצם ענין המושג תכליתו וסופו, וכמו כוחות הנפש הרי אנו יודעי' ענינם והוא הטייתם אנה הם נוטי' ויודעים אנחנו תכליתם וסופם דכל כח כאשר יודע בו ענינו ומשיג בו מה שאפשר להשיג בו יודע הוא אותו תכליתו וסופו דהנה ענין הכח הוא כח רוחני פרטי דענינו לפעול בגשם ואופן פעולתו כמהותו הנפעל וכמו עד"מ כח הראי' הוא כח רוחני אבל פרטי דאינו לא שמיצה ולא שכל כ"א ראי' וענינו לפעול בכלי העין ואופן פעולתו לראות בראי' גשמי' וכן בכח השכל שהוא כח רוחני אבל פרטי להשכיל ולהתחכם ואינו לא ראי' ולא שמיצה וענינו לפעול בחומר המוח בהשגה גשמי', אבל עצם הנשמה להיותה רוחני הנה השכל אינו משיג מהות רוחני לידע עצם ענינו תכליתו וסופו, והנה לבד זאת מה שהשכל אינו משיג מהות רוחני הנה עוד זאת אין ביכול' השכל להשיג מהות הנשמה להיותה למעלה מטו"ד וכמ"ש לא ידעתי נפשי ואי' במק"מ בשם ערוגת הבושם (פי' על שה"ש) דשרש הנפש הוא מרדל"א, וידוע דרדל"א הנה לבד זאת שהוא בחי' לא אתיידע היינו שאינו מושג הנה עוד זאת הוא בחי' לא ידע היינו שאינו מהות ידוע בעצמו וזה לא ידעתי נפשי שהנפש הוא למעלה מטו"ד, וזוה יובן מה שמצינו בריב"ז כשנכנסו תלמידיו לבקרו כו' ולא עוד אלא שיש ב' דרכי' לפני ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי דלכאור' אי"מ כלל ריב"ז שהי' עוסק בתו' ולא הלך ד"א בלא תפילין ותורה ובגמ' סוכה מרבה בשבחו בהפלגת מדת חסידותו האפשר הדבר אשר יהי' מסופק באיזה דרך מוליכין אותו, אמנם לפי משנת"ל ניהא דהגם שהי' גדול בתורה בהפלגה עצומה והי' במעלה ומדריגה עליונה ביותר בעבודת ד' ומ"מ יהי' מסופק בזה באיזה דרך מוליכין אותו היינו אם עצם נשמתו היתה ג"כ בעבודת ה' כמו שהיתה תורתו ועבודתו בכחות הנשמה הגלויים או אם היתה תורתו ועבודתו בשלימות כמו שהוא מצד עצם הנשמה, והיינו להיות דעצם הנשמה היא למעלה מטו"ד, דישנם נשמות גבוהות אשר ר"ל השכל שלהם הוא בתוך הקלי' אלא שבנקל להם לעשות תשו' מצד עצם הנשמה שהיא בעולם עליון, וישנם נשמות אשר השכל שלהם הוא בעבודת ד' אבל עצם הנשמה (להיותם נשמות נמוכות) היא ר"ל בתוך הקלי' ועי"ז יכול לפעול ח"ו גם בכחות הגלוי' אשר יתהפך ח"ו, וזהו משביעים אותו תהי' צדיק ואל תהי' רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע לפי שעצם הנשמה היא בלתי מושג וא"א לדעת היכן היא וזהו לא ידעתי נפשי שהנפש הוא למעלה מטו"ד ולזאת אין ביכולת השכל להשיג מהות עצמות הנשמה.

והנה באמת אין זה מובן כלל הלא עצם הנשמה היא מקושרת באוא"ס ב"ה וכמא' חבוקה ודבוקה בך טוענת עולך יחידה ליחדך ואיך אפשר אשר עצם הנשמה תהי' ח"ו בתוך הקלי' אפ"י חייבי כריתות ר"ל דכתי' הכרת תכרת הנפש ההיא כו' ידוע דאין זה בעצמות הנשמה ח"ו (וכן בנשמות העשוקות, דהקלי' וטט"א הם עושקים נשמות בכדי לקבל מהם איזה יניקה וכמו עד"מ בגשמיות יש בנ"א כאלו שהם הולכי' בערמומיות ונראים כאוהבי' ומתקרבי' ביותר וכל כוונתם אינו אלא להכניסם באיזה עסק ומסחר ואח"כ הם עושקי'

אתם וכן הוא בקלי' שיש קלי' הזבוב (דזבוב בגימ' טו"ב) והם כאלו שמתחכמי' לומר שהם דורשים טובת הקדושה כו' אבל באמת הנה כל כוונתם הוא לרעה ר"ל בכדי לקבל יניקה מן הקדושה והם הנשמו' העשוקו' בתוך הקלי' דזהו ג"כ רק ניצוצי נשמות) דבאמת עצמו' הנשמה היא קשורה ודבוקה בעצמות אוא"ס ב"ה ואינו שייך בזה שום פירוד ח"ו דנשמה אינה נפרדת מאלקות בשום אופן. אמנם התגלות עצם הנשמה הוא דוקא ע"י מס"נ על קדוה"ש באיזה דבר בפרי"מ. דמס"נ הוא למעלה מטו"ד, דשכל אינו מחייב הענין דמס"נ ולכן לא נא' בתו' טעם על מס"נ ובתו' נא' רק האהבה שע"פ טו"ד וכמ"ש לאהבה את ה"א כי הוא חייך דשכל מחייב לרצות התפשטות החיות אבל לא העדר החיות ולכן כללות ענין דמס"נ הוא למעלה מן השכל, והתגלות עצם הנשמה הוא ע"י מס"נ על קדוה"ש וכן ע"י התשובה במדרי' צעק לבם אל הוי' שהוא צעקת הלב, דיא הארץ שרייט, דבצעקה זו הרי הוא ניזון בכל עצמות נשמתו ולכן אז הוא התגלות עצם הנשמה, דצעקה זו הוא מה שנקודת היהדות רירט אן דעם נקודת הלב ומתגלה עצם הנשמה, ולכן הנה צעקה זו מוציאו מכל רע, דער טיפער געשריי פון צומק נקודת הלב נעמט אים ארויס פון אַלץ, ומש"א כי יכול להיות דעצם הנשמה היא ח"ו בתוך הקלי' הוא העצם שלמעלה מכתות הגלויים והוא בחי' מקיף דחי' דמקיף דחי' יש לו שייכות אל הפנימי, ולפי מ"ש במד"ר דחמשה שמות יש לה לנשמה נר"נ ח"י הלא יחידה היא ג"כ רק בחי' שם בלבד אבל באמת יחידה היא אחדות שורשנו באבינו שבשמים ונק' יחידה לפי שמקבלת מבחי' יחיד, וזהו יחידה יחיד ה"א, אבל במקיף דחי' יכול להיות שיהי' ח"ו בתוך הקלי' וזהו לא ידעתי נפשי דנפש הוא למעלה מטו"ד דבחינה ומדרי' זו בנשמה הוא הנק' גורל וכמו הגורלות שהיו במקדש דמפיל הגורלות לא ידע איך יפול הגורל ומ"מ כתי' בחוק יוטל הגורל ואמרז"ל בזמן שישראל עושין רצונו ש"מ הגורל לדי' עולה בימין דהכוונה פנימי' הוא דוקא בנשי' ובמקום הראוי דוקא והיינו דכאשר ההמשכה היא מעצמות א"ס אז ההמשכה הוא ע"י ש' הוי' ולמקום הראוי וכמ"ש אם תגביהי כנשר משם אורידך נאום ד' דדרך הנשר בשמי' לקבל מהמקיף העליון דשם כחשיכה כאורה אבל כאשר ההמשכה מש' הוי' אז נמשך למקום הראוי, ובוה יובן משארז"ל במד"ר ע"פ והארץ היתה תהו וכו' אלו מעשיהן של רשעי' ויאמר אלקי' יהי אור אלו מעשיהן של צדיקי' ועדיין אינו יודע באיזה מהן חפץ וכשאומר וירא כו' כי טוב הוי כשהוא חפץ הוא חפץ במעשיהן של צדיקי' דלכאו' איך יעלה על הדעת דיחפץ במעשיהם של רשעי' וטעם הדבר הוא לפי שהוא למעלה מטו"ד וזהו כשהוא חפץ דהכוונה פנימי' הם נשי' דוקא וכן הוא בנשמה בחי' גורל הוא למעלה מטו"ד.

ובעבודה בנפשא"ד בחי' גורל הוא הרצון פשוט שלמעלה מטו"ד דהנה בנשמה

יש כמה מדרי' מחדו"מ מדו' שכל ורצון דכל המדרי' האלו הנה מדרי' שלמטה מקבלת מהמדרי' העליונה ממנה דמעשה מקבל מדיבור דכאשר האדם צריך לעשות איזה מלאכה הוא מדבר תחלה בזה, ואם כי הדיבור הוא

בינו לבין עצמו אבל ע"י הדיבור נעשה המלאכה ההיא כתיקונה ודיבור מקבל ממח' דקודם שמדבר צריך לחשוב איך לדבר ומה לדבר ואז דוקא דיבורו בחיות ובתוכן פנימי מח' מקבל ממדות דבמח' הרי יש ב' עניני' הא' לחשוב ולהתבונן באיזה ענין (בל"א בעטרצאכטין א' ענין) והב' מח' שהיא משוטטת (בל"א טראכטין) דוהו עיקר ענין המח' וכאשר מקבל מהמדות הוא בחיות, מדות מקבלי' מן השכל וכמא' לפי שכלו יהולל איש וכל חיות המדות הם מהמוחין, השכל מקבל ממשכיל שהוא מקור השכל, ומשכיל מקבל מן הרצון דכל התחכמות והתגלות שכל תלוי ברצון דוקא דכאשר רוצה במושכלי' בכלל או באיזה מושכל בפרט או הנה ישכיל ויתחכם בזה והיינו דלא לבד שמקבל ההשכלה היא אלא עוד ביכולתו להסביר ולבאר את ההשכלה ולהרחיבו בהתרחבו' גדולה אמנם כ"ז כאשר הוא רוצה בזה ומייגע עצמו ביגיעה גדולה ועצומה דהנה הבנת ענין שכלי בא ע"י יגיעה דוקא דמעצמו אין נופלי' שכלי' במוחו כ"א ע"י יגיעה כמא' יגעי ומצאתי תאמין והוא כאשר מייגע א"ע ביגיעה עצומה ביגיעת בשר שמוסר ונותן עצמו על זה וביגיעת גפשו אז הוא בא על זה אבל כשאיינו רוצה הנה לא לבד שאין בכחו להבין הענין על בוריו אלא גם אינו מקבל אפי' כללות הענין וכמו שאנו רואין במוחש בכמה בני"א אשר בעניני' עולם יש להם חיות ומבינים בטוב ומכיון שבא לשכל של תו' אינם יכולי' לקבל וטעם הדבר הוא לפי שאינם חפצים בזה או שיש מי דגליא שבתו' הוא לומד ומקבל בטוב ופנימיות התו' אינו יכול לקבל, דהתגלו' השכל תלוי ברצון ולמעלה הוא בחי' כתר שכולל ע"ס והן ע"ס דכתר, דהנה כתר הוא ממוצע בין אוא"ס המאציל והאצי' דהמשכת הע"ס מאוא"ס המאציל ב"ה הוא ע"י הכתר וכמו"כ בכחות הנפש הנה רצון הוא הממוצע בין הנפש וכחות הנפש דהמשכת הכחות הוא ע"י הרצון, ובעבודה הוא הרצון העצמי של נשמה באלקות בהתקשרות שלמעלה מטו"ד וזהו כי עם קשה עורף הוא וסלחת שהוא למעליותא דהנה אית רצון ואית רצון אית רצון שהוא ע"פ השכל והיינו דכאשר מתבונן בענין אלקי הרי מרגיש הטוב והעילוי דאלקות ורוצה באלקות אמנם אהבה זו היא מוגבלת לפי אופן השגתו והבנתו ויש לו מבוקש באהבתו שיהי' גילוי אלקות בעולם וזהו"ע מה דשכל מחייב התפשטות האור והחיות, ואית רצון שהוא למעלה מטו"ד והוא מעצם ההתקשרות של הנשמה באלקות דעיי"ז היא מרגשת האוא"ס ב"ה שלמעלה מן ההשגה והיינו האוא"ס ב"ה הבלתי מושג (ולכן נשמה אינה צריכה ראיות על אלקות ואותות ומופתים כלל, דכ"ז שייך רק לאו"ה ונה"ב) דהאהבה הבאה מזה היא בלתי מוגבלת וכמ"ש מי לי בשמי' ועמך לא חפצתי בארץ ורצוא זה הוא שחפצו ורצונו להכלל בהעצמות בלי שום תכלי' ומבוקש כלל, אמנם בפנימי' הרצוא ה"ה מרגיש את השוב וכמא' אם רץ לבך שוב לאחד להיות למטה ולעשות כלי' לגילוי אלקות בקיום התומ"צ דוקא וזהו דלאחר בכל מאדך כתי' והיו הדברי' האלה ואמרו"ל בד"ת הכתוב מדבר, וזהו אשרינו מה טוב חלקנו שהיא האהבה שע"פ טו"ד ומה נעים גורלנו שהוא הרצון פשוט, דרצון זה הרי ישנו בכל או"א מישראל אמנם להגיע לרצון זה הוא דוקא ע"י הקדמת העבודה שע"פ טו"ד והיינו דכאשר יש תחלה העבודה שע"פ טו"ד אז

מגיעי לבחי' רצון פשוט שבנפש, וזהו כל העונה כו' של ע' שנה דע' שנה הם הו' מדות והיא העבודה שע"פ טו"ד באמן יש"ר מברך דכל העבודה היא להמשיך בחי' שמו הגדול שלפני הצמצום ע"י העבודה דקיום התומ"צ למטה דזהו בכל כחו ואז הוא ההתגלו' של הרצון פשוט וכשעלה משה כו' קושר כתרי' לאותיות והיינו דגם ע"י אמירת אותיות שבתו' יהיו יכולי' ג"כ לעלות ולהגיע לגילוי בחי' רצון פשוט והיינו דמי שאין דעתו יפה בלימוד התו' בעומק וכן בעבודה שבלב וכל כחו אינו אלא באמירת אותיות בלבד הנה זהו שקושר כתרי' לאותיות דע"י אמירת אותיות שבתו' באמונה פשוטה הנה עי"ז מגיעי' לגילוי רצון פשוט, וזהו קדש שהם תרומה לד' והם ראשי' תבואתה בה"א דבה"א נברא העוה"ז והבירור הוא ע"י נש"י ונקרא בוא"ז דענין עבודתם הוא להמשיך בחי' שמו הגדול דוא"ז הוא המשכה ולזאת כל אוכליו יאשמו.

בס"ד, ש"פ דברים, רפ"ז, מאלאכאווקע

היו צרי' לראש כו' עוללי' הלכו שבי לפני צר, ואי' בפתחתא דאיכה אמר הקב"ה לישראל אלו זכיתם הייתם קוראי' בתו' ונתנך הוי' לראש, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראים היו צרי' לראש, וראי' לדבר דהיו צרי' לראש הוא מסיפא דקרא עוללי' הלכו שבי, והיינו דזהו הוכחה אשר היו צרי' לראש, דהנה כתיב מפי עוללים ויונקי' יסדת עוז כו' להשבית אויב ומתנקם, דבשנאה יש כמה אופנים, יש שנאה נעלמה וטמונה ויש שנאה גלוי' עד שהוא אויב לו בנפש, וענין הנקמה הוא שהשנאה באה ר"ל בפעולות אכזריות ורדיפות בגוף ונפש, הנה לימד התורה דתשב"ר ובפרט ההדרכה דעוללים ויונקים, אשר בטרם ידע הנער בחור בטוב ידריכוהו וירגילוהו בכיסוי ראש, בציצית ובנט"י וכו' שרגילות זו נקנית בנפש וגם כי יזקין לא יסור ממנו לפעול בו קירוב הלב אל עניני חיבת התו' והמצוה, וזהו מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, דההדרכה והחינוך שמדריכים ומחנכים את העולל ויונק בדרכי התורה והמצוה הוא יסוד חזק, אשר בזה ישבית את האויב ומתנקם, דגדלה כחה של תשב"ר שהן הנה המעמיד ומציב את הראש דישראל, וכמאמר בא וראה כמה חביבין תינוקות לפני הקב"ה שהרי גלתה סנהדרין ולא גלתה שכינה עמהם, גלו משמרות ולא גלתה שכינה עמהם וכיון שגלו תינוקות גלתה שכינה עמהם כמד"א עוללי' הלכו שבי לפני צר מיד ויצא מן בת ציון כל הדרה, ואין הדרה אלא הקב"ה, ומרובה מדה טובה ממדת פרעניות דבשעה שתשב"ר עוסקים בתו' מגינים על הכלל כולו, וכדאי' במד"ר א"ר אבא בר כהנא לא עמדו פילוסופין (חכמים, מ"כ) לעכו"ם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי, אמרו להם (אומות העכו"ם, לבלעם ואבנימוס בדרך שאלה, מ"כ) יכולים אנו להזדווג (להרע להם, מ"כ)

לאומה זו, אמרו להם לכו וחזרו על בתי כנסיות שלהם אם התינוקות מצפצפין בקולם אי אתם יכולין להם, ואם לאו אתם יכולין להם, שכן הבטיחם אביהם וא"ל הקול קול יעקב והידים ידי עשו, כ"ז שקולו של יעקב בבתי כנסיו' ובבתי מדרשו' אין הידים ידי עשו וכ"ז שאין קולו מצפצף בבתי כנסיות ובבתי מדרשות והידים ידי עשו ומהאי טעמא נקראים מלמדי תורה לתשב"ר נטורי קרתא כמבואר בירושלמי, רבי הוה משלח לר' אסי ולר' אמי שיצאו ויתקנו עיירות של א"י ולראות מה המה צריכין לתקן (בתיקון וחיוזוק) בדברי תורה ומצות והיו נכנסים לעיר אחת ולא מצאו שם מלמדי תינוקות, ואמרו להם לבני העיר הביאו אלינו שומרי העיר, והיו מביאי' להם ראש הממונה על שמירת העיר והיו ר' אמי ור' אסי אומרים להם וכי אלו הם שומרי העיר, אלא שומרי העיר הם הסופרים מלמדי מקרא ומלמדי משנה ומשמרין את התורה, והלכה פסוקה היא שמושיבין מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר, וברמב"ם הלכות ת"ת פ"ב ה"א וכל עיר שאין בה תשב"ר מחרימין את אנשי העיר עד שמושיבין מלמדי תינוקות שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תשב"ר, וכמאור"ל (שבת קי"ט ע"ב) לא חרבה ירושלי' אלא בשביל שבטלו בה תשב"ר, וזהו היו צרי' לראש כו' כי עוללי' הלכו שבי לפי דהעוללים ויונקי' המה היסוד והעיקר המעמיד את הראש ובכדי שהבנים ילכו בדרך הטוב והישר הוא תלוי בהחינוך וההדרכה.

והנה במחש או רואין דבגשמיות הנה ענין הבנים בכלל נוגע לכל אדם ואדם במאד עד מיצוי הנפש ממש, וחפץ שיהיו בריאי', דכל אשר לו יתן האדם שיהי' לו בנים ושהיו בריאים, וכל מי אשר ר"ל אין לו בנים הרי חיו אינו חיים ממש, וצ"ל סיבת הדבר מפני מה נשתנה סדרי החיים הרוחניים מהחיים הבשריים, דבגשמיות הרי כל אדם הוא עמל בשביל בניו, ומסכן גפשו בעבודה רבה וביגיעה עצומה, משא"כ בהנוגע לחינוך והדרכת בניו בדרכי התורה והמצוה הוא כמתרשל, ומצדיק א"ע ומתנחם בדברים של מה בכך ומתמטם ר"ל מחו ולבו מלהרגיש אמיתת מעמדו ומצבו, ומהם העוצמים עיניהם מלראות ואוטמים אזניהם מלשמוע כו', והנה הגם שיש כמה סבות דברים הגורמים לזה, אמנם הסיבה העקרית הוא זמן הגלות דכתי' ואנכי הסתר אסתיר כו' שהם ריבוי ההעלמות וההסתרים המעלימים ומסתירים ביותר דכתי' אותתינו לא ראינו ואין אתנו ידע עד מה וכת' אני ישנה כו' ואי' בזח"ג דצ"ה ע"א אני ישנה בגלותא דמצרים ולא דוקא גלות מצרי' אלא דכל גלות נמשל לשינה דבעת השינה הנה הכחות הנעלים הם בהתעלמות וכמו השכל ומדות שאינם מתגלי' בעת השינה ועיקר השינה היא בהעינים שנסתמו העינים וממילא אינו מאיר כח הראי', וכ"ה בזמה"ג שנמשל לשינה דאז השכל ומדות הם בהתעלמות והעיקר הוא הסתלקות כח הראי', שהוא ענין נה"א, דהנה"א הוא בחי' ראי' לאסתכלא ביקרא דמלכא, וכמו בעין הגשמי הנה כלי העין לבן ושחור נמשך מאב ואם והקב"ה נותן בו כח לראות הנה כמו"כ ברוחניות, הנה"א הוא בחי' כח הראי' המלוכש בהראי' דנה"ט, דנה"ט הוא רק כלי הראי' והנה"א הוא כח

הראי' הרוחנית, והנה בזמן הבית הי' כח הראי' דנהי'א בהתגלות לאסתכלא ביקרא דמלכא בגילוי וכמ"ש שלש פעמים בשנה יראה כו' וכשם שבא להראות כך בא לראות שהי' רואי' גילוי אלקות במוחש, והיינו שהטבע גופא הי' נראה בו הלמעלה מן הטבע, אבל בזמה"ג נסתלק ונתעלם כח זה דבחי' הראי' וכמ"ש ועיניו השע, דהגם שבזמה"ג נראה ההשגחה פרטי' עוד ביתר שאת וכמאמר כבשה אחת בין ע' זאבים היא משתמרת, אמנם כ"ז הוא בריבוי העלמות והסתרי' ואינו בגילוי כמו שהי' בזמן הבית, וההפרש הוא בענין התפעלות האהבה והקירוב לאלקות, דכאשר אור האלקי אצלו הוא בבחי' ראי' מקרוב אזי ההתפעלות היא בתוקף והרגשה להתפעל ברשפי אש מענין אלקי, ויש לו נועם ועריכות בלימוד התו' וקיום המצות משא"כ כאשר אור האלקי אינו מאיר בבחי' ראי' מקרוב רק בבחי' שמיעה והשגה אזי ממילא אין ההתפעלות בתוקף והרגשה וכידוע דאינו דומה שמיעה לראי' כי הגם שאין כל חדש בענין הראי', דכל מה שרואה עתה שמע תחלה, ובכ"ז הוא מתפעל בראיתו זאת כאלו הוא דבר חדש, וטעם הדבר הוא, כי ע"י הראי' הוא מתדבק במהות הדבר ולכן ההתפעלות הוא בתוקף יותר, משא"כ שמיעה אינה אלא ידיעת המציאות, ובזמה"ג הנה גם כח השמיעה אינו מאיר רק כח היותר אחרון שבו שהוא כח המדמה בלבד, וזהו הסיבה לחלישות העבודה בלימוד התורה וקיום המצות*.

* ע"כ נמצא בגוכי"ק.

הוספות

1

הוספה א

שיחות *

חגה"ם תרפ"ז בלענינגראד

א. פעם נכנס בעל ה"הפלאה" להרב המגיד ואמר לו: זלמינקע מאטערט זיך דאך (אדמו"ר הזקן הי' או בביתו והי' בעת שחיבר השו"ע ויגע באיזה ענין). ענה לו המגיד שיכנס אליו אחר התפלה. אחר התפלה כשנכנס אליו אמר לו המגיד: שוב אינו צריך כו'.

ב. רבינו הזקן חיבר את השו"ע בשנת הכ"א לחייו.

ג. כ"ק אאמו"ר נבג"מ סיפר, שפעם נכנס רבנו הזקן וישבו אדמו"ר האמצעי עם הר"א משטארעשעליע ולמדו תוספות במסכת גיטין (לא רצה לגלות איזה תוספות, הכותב), ופלפלו בזה, ואמר אדמו"ר האמצעי שראשו כבד מזה, ואמר רבנו הזקן: אה, ווי אַ איד גיט זיך נאך, וסיפר: כשהלך למעזר ריטש הי' לו רק חלוק אחד והוצרך לכבסה, ופשטה וכבסה (ולבש הט"ק ובגד העליון), ובעת הזאת עד שנתיבש למד בזה הענין.

ד. בעת שהביאו את רבנו הזקן להושיבו בס"פ קרעפוסט הי' החוק לבדוק מקודם על ידי רופא ממחה

ה. (א' המסובים הזכיר את החסיד ר' משה מיחליש, ואמר שהי' מגדולי החסידים של רבנו הזקן, ואמר כ"ק אדמו"ר: כ"ק אדמו"ר הצי"צ אמר שהצעירים מתלמידי רבנו הזקן הי' אצלם מח שליט על הלב גם בגשמיות, וסיפר שר"מ הי' אצל נפליון בעת ה' מלחמה, והוא הי' כמרגל להודיע הנה הידיעות כו', ופעם עמד אצל נאפוליון בעת ששכב על הארץ על הקרטע (מפה) ועשה פלאן בסדר הילוך ה' מלחמה, ור"מ עמד בעת מעשה ומקלו בידו ובצפרנו רשם על מקלו כל הפלאן, ונאפוליון הרגיש בזה ובכרי לאמת הדבר הגיח תיכף נאפוליון ידו על לבו להרגיש אם הוא מתפחד, ולא הרגיש מאומה.

ו. בעת שהיו רבנו הזקן והרה"ק רלו"י מבאָרדיטשוב על החתונה הידועה, התחיל פתאום הרה"ק רלו"י לרקוד (כמו לאמירת קודש), כי שמע

י השיחות הם רשימת השומעים ובלתי מוגהות.

רלה

איך שהמלאכים אומרים קדוש, ואמר רבנו הזקן: לא על כל קדוש צריכים לרקוד.
ז. כ"ק אאמ"ר נבג"מ אמר, שהכלי על התורה בשמח"ת.

ל"א' דשמח"ת (אצל הרבנית)

א. (אחד רצה לפתוח בקבוק משקה והכה מתחתיתה כדרך, ואמר כ"ק אדמ"ר:) אין צריך לעשות כדרך שעושה החומרי. הרמב"ם כותב שת"ח צריך להיות מחולק בכל עניניו, בהלכו, בעשיותיו, וכו'.

ב. (אחד המסובים אמר: רבי בענטשט מיר, איך בין א' כלי צו א'לע ברכות והשפעות, ואמר כ"ק אדמ"ר:) השי"ת ימלא משאלות לבך ולבב כל ישראל לטובה. א' כלי איז תורה. בכל יום צריך להיות לימוד התורה. כמו שצריך להתפלל בכל יום ג' פעמים, כן צריך ללמוד בכל יום כמה שיכול (בלי שום תירוץ), אפילו חצי שעה, כי התורה היא חיות, וכמו שבחיות משתווים העשיר העני, כן בלימוד התורה כל אחד כפי ידיעתו.

ד. (אחד המסובים אמר: עס זאל ניט זיין קיינע מניעות ועיכובים על התורה, ואמר כ"ק אדמ"ר:) עס איז ניטא קיינע מניעות ועיכובים, המניעות ועיכובים זיינען ביי זיך, תייסרך רעתך. טראכט גוט וועט זיין גוט. ידוע גם מספרי החקירה שהאדם פועל במחשבותיו, כשיאמרו לאדם שר"ל ימות בזמן כו' המחשבה פועל ולכן במחשבה טובה יהי טוב, והארום עס קאן זיין אז אין אצילות זאל ער לעבען, און דא ליגט ער אויפן בית עלמין, איי וואס איז מיט תורה ומצות — איז אהער ניט נוגע, איז אז ער זאל טראכטען גוט וועט זיין גוט.

מי שאינו יכול ללמוד בעצמו ישכור לו מלמד, און ער זאל אים אפטייטשען „מאימת" כו', עס איז ניטא וואס צו שעמען זיך. אזוי ווי אין מחלות הגוף שעמט מען זיך ניט, מ'גייט צו א פראפעסאר און מ'שעמט זיך ניט וואס מ'ווייס ניט וואס טוט זיך ביי זיך אליין, אינגאנצן רמ"ח אברים כו'.

ה. פעם הי' חסיד אחד שחלה אצלו ילד, והרופאים אמרו גואש לנפשו, ונסע להצ"צ והניחו חולה מסוכן והנסיעה היתה 1500 וויאָרסט, ואמר לו הצ"צ: טראכט גוט וועט זיין גוט, ג. ישנם שפוטרים עצמם בזה ש' נותנים צדקה וגמ"ח, ובכלל הו"ע שאומרים רחמנא ליבא בעי, לו גם הי'

(ואמר כ"ק אדמו"ר:) הילד חי גם מען און ניט א קינד.

ח. יתן השי"ת שיאיר אור התורה בכל מקומות מושבות ישראל. כוונתי באור התורה און עס זאל זיך ניט געפיגען איין איד וואס זאל זאגען און מ'טאר ניט לערנען.

ט. (אחד המסובים אמר: זאל מען גיין צו הקפות. ואמר כ"ק אדמו"ר:) צו הקפות גייט מען ניט, צו הקפות פירט מען.

י. בעת חתונת אחות כ"ק אאמו"ר נבג"מ נכנס החסיד ר' זלמן זלאטאר פאלסקי לכ"ק אאמו"ר נבג"מ ולאאמו"ר הי' או עגמת נפש (דרך אגב סיפר כ"ק אדמו"ר בשבחו של החסיד ר"ז הנ"ל — הכותב). ואמר אאמו"ר לר"ז בזה"ל: דו ביסט דעם טאטענס א חסיד, און איך בין דעם טאטענס א זון, זע זיי א מענטש (והתחיל ר"ז לבכות ואמר:) אאמו"ר דאס איז נאך קיין תשובה תתאה אויך ניט, והתחיל לבכות עוד יותר.

מים אינם שייכים לטומאה.

ופעם נכנס אאמו"ר נבג"מ לאדמו"ר מהר"ש ושאלו איזה ענין, וסיפר לו סיפור הנ"ל ותשובת הצי"צ, וכן נכנס הוא פעם א' לכ"ק אאמו"ר נבג"מ אודות איזה ענין פרטי שלו, והשיב לו שפעם נכנס לאדמו"ר מהר"ש והשיב לו סיפור הנ"ל, וכן יודעים מכמה יחידות.

ו. אני רוצה להוציא הטעות מלב האומרים ששמח"ת שייך רק ליושבי אהל. אין הענין כן. כי בתורה יש ב' ענינים, ידיעת התורה, ולימוד התורה, ומי שאינו שייך לידיעת התורה ג"כ שייך לתורה, רק שההפרש הוא ע"ד הנאמר בהמאמר (ד"ה ביום השמיני עצרת ש. ז.) בענין זיו המתפשט והתפשטות הזיו כו'.

ז. (אחד המסובים אמר שיתן השי"ת גשמיית שיוכלו ללמוד מתוך הרחבה. ואמר כ"ק אדמו"ר:) מ'דארף וויסן צי עס קומט, ומה עם המשנה כו', אך

ל"ל שמח"ת אחר הקפות בסעודה

א. (אמר לרמ"ש שיקח משקה, והשיב איך קען ניט. ואמר כ"ק אדמו"ר:) כל דבר שבעתו דארף מען קענען, שייך וואלטען מיר אויסזען און מיר וואלטען טאן נאך וואס מען קען, בעתו ובזמנו מוז מען דאך. (ושאל רמ"ש: און תשובה? ואמר כ"ק אדמו"ר:) בתשובה יש ב' מדריגות, רע גמור דארף ניט זיין, און אויב עס

איז פאראן דארף מען תשובה טאן (הכוונה שאינו שייך לזמן — הכותב), ומדריגה הב' הוא מה שכתוב שצריך להיות כל ימיו בתשובה, וזה שייך לזמן, ועתה הוא עת שמחה, צ"ל שמחה.

ב. (הרמ"ש התאונן על שפלות עצמו. ואמר כ"ק אדמו"ר:) בשנת רס"ג אמר כ"ק אאמו"ר נבג"מ: כשם שצריכים

און פאַרשטייט במוחו דעם ענין פון אתה הוא הוי' לבדך, ומשיג בהשגה טובה, שע"ז נזדכך חומר המוח ונעשה כלי לאלקות כמו התפילין וכו' שהם כלים לרצון העליון (וואָס ער ווינטשט זיך אין קבר אַזוי פאַרשטיין, דער גוף אין קבר זאל אַזוי פאַרשטיין חסידות, די גשמה וועט זיין גוט אין קבר, נאָר דער גוף כו'), און דערנאָך גיט ער זיך אַ טראַכט ווער איז ער, דער משיג, וואָס ער ווייסט דאָך ווער ער איז, ע"ז ווערט ער צובראָכען.

ה. (כשדיבר ע"ד דער גוף אין קבר זאל אַזוי פאַרשטיין, אמר:) דער גוף אין קבר איבער הונדערט און צוואַנציג יאָר, דער עיקר איז גאָר דער הונדערט און איין און צוואַנציגסטער, נאָר מען זאָגט אַזוי.

ו. רבים שואלים אין וואָס פאַרע ענינים זיי זאָלען זיך מתבונן זיין. אַז מ'ליגט אין חסידות און מ'דערהערט דעם אלקות איז וואָס דאַרפסטו נאָר.

ז. (אמר לאחד:) נעמט אַ ביטל בראַנפן. הגם שהי' צריך לומר בלשון אחר, נאָר דער טאַטע האָט אַזוי גע- זאָגט, וחיב אדם לומר בלשון רבו, און ער איז דאָך געווען אַ אר עזמי.

ח. בכלל יונגעלייט דאַרפען ניט טראַכטען קיין נאַרישקייט. . . דוכט זיך ער היט זיך גאָר, און אַ קער אַהער און אַהער און ער ווייס אַליין ניט ווי אַזוי דאָס איז פאַרגעקומען און ער איז שוין אַריבערגעפאַלען.

ט. מ'דאַרף טאַקע זיין גאַנץ אין פועל, פון החלטות אַליין קומט גאַרניט

לידע חסרונות עצמו כן צריכים לידע מעלת עצמו, (ושאל לרש"ל: דו גע- דענקסט? השיב יע). אַזוי ווי מ'טאַר זיך ניט הויבען אַזוי טאַר מען זיך ניט וואַרפען אומזיסט, צריך לידע מדריגת עצמו כפי שהיא לאמיתתה. פון רקבון אַליין קען קיין צמיחה ניט זיין, עס דאַרף זיין דאָס אויך, אַבער צמיחה בפועל איז פון זריעה.

ג. ע"י הטוב יכולים לידע את הלא טוב, מהידיעה בסובב וממלא קען מען דערהערען פחיתות עצמו, ויובן זה עפמשנ"ת בהדרש* שני בחינות בביטול, ביטול בבחינת התכללות ו- ביטול בבחינת העדר תפיסת מקום, ואם כי הביטול הא' הוא למעלה במדריגה, מ"מ יש מעלה בביטול הב', שבביטול הא' איז דאָך ניט ער, שהרי נכלל כו'; אבל בביטול הב' יש בזה די צובראָכענדיקייט וואָס ער ווערט אַיבערגעבראָכען, וואָס דאָ בלייבט די צובראָכענדיקייט.

ד. חסידות האָט אויפגעטאַן צוויי ענינים. א. דער חיות אין עבודה בפועל (צו פועל זיינען אַלע שייך פוילישע און מתנגדים), און חסידות האָט אויפ- געטאַן דעם חיות אין עבודה בפועל). ב. דעם געשמאַק אין שכל, דער שכל פון חסידות איז העכער פון אַלע שכליים, עס איז פאַראַן אפילו ווער עס וועט לאַכען, נאָר עס איז אַזוי, שכל האָט ניט קיין שכל צו פאַרשטיין די מעלה פון שכל וויפל חסידות זאָגט די מעלה פון שכל, און דאָ איז דאָך דער אלקות, אַז ער ליגט אונטער די קאָלדרע

(*) ד"ה ביום השמיני עצרת תרפ"ו.

יב. עס איז געווען אַזוינע וואָס זיינען אַריינגעגאַנגען וועגען פרק ז', און איצטער איז ער אַ גאַנצע זאַך, און מ'קען הערען אַ ליגן אויך (כנראה הכוונה שכאשר נכנסים ליחידות אינם מגלים האמת).

יג. ע"פּ הקבלה יש ליוהר בשתיית משקה, ווער רעדט וויין אָודאי, עס איז געווען אַזוינע וואָס האָבען געטראָכט וועגען דעם, צו קידוש און הברלה מאַכט ניט אויס.

נאָר לצורך העבודה מאַכט ניט אויס, אָבער אַזוי משקה איז אַ איסור, ווער רעדט נעמען משקה ווי אַ בעה"ב, גאַרציצע צו פיש און חריין, צו פלייש אָודאי ניט.

ארויס, אַ החלטה און ווידער אַ החלטה, מ'מוח זיך גאַנץ אין פועל.

י. דער עולם איז איצטער פאַר-פּוסטעוועט געוואָרען. אַמאָל זיינען חסידים געווען קלאָר דעם רמ"ק און די עבודה (עבודת הקדש) און ווער רעדט ע"ח און פרע"ח, ווען איר וואָלט לערנען ע"ח (פרע"ח?) וואָלט איר וויסען דעם הפרש (כמדומה שאמר איהו ענין בצדקה וגמ"ח) וואָס שטייט אין דער הקדמה.

יא. (אמר לאחד): אַז מ'שרייבט בריוועלעך דאָרף מען פריער גיין אין וואָסער, איז אַז מ'איז געווען אין וואָסער איז גלייכער די צייט לערנען חסידות.

שמוח"ת קודם הקפות

קשה, זאָל יענער אָפּצאלען, אַמאָל איז גאָר ווילער ער גיט ניט אויף תורה, כהמעשה בגמ' על בר אחתי דר"י בן זכאי, שנגזר עליהם שיאבדו בשנה זו כך וכך כסף, וואָס ער האָט זיי גענייט געבען געלט אויף צדקה און די איבעריקע האָט מען ביי זיי צוגענומען, און ער דאָרף נאָר קובע זיין עתים לתורה און גיט לויפן אַראָפּנעמען פאַר אים זיינע נאלאגן.

איך בין גיט קיין אַגיטאַטאָר, אַנט-קעגען די וואהלען בין איך יע אַ אַגיטאַטאָר, אָבער ווי דער ענין פון נר ה' גשמת אדם, להאיר אור, און אַנטקעגען די וואהלען איז גיט מיין ענין, נאָר עס פעלט נאָך איך זייער אַ סאך להשלים הכוונה דדירה ב-תחתונים.

א. (אמר לרמ"ד): איר זייט אַ איש הטוב והחסד בעצם, אָבער דאָס איז נאָך גיט קיין עבודה, עבודה איז בירור חיכוך, אַז איינער האָט מדות לא טובות און ע"י עבודה איז ער זיי מוזכך, דער טאַטע האָט געזאָגט, עס איז אַ חקירה וואָס איז בעסער צי מען איז געבאָרען במדות טובות אָדער מ'ווערט געבאָרען מיט מדות לא טובות און ע"י עבודה איז מען זיי מוזכך, דער אמת איז אַז דאָס איז בעסער, (ושאל אחד: כמה ניכר אם הפועל טוב הוא מצד שהוא איש החסד בעצם או שהוא על ידי עבודה? ואמר כ"ק אדמו"ר): על ידי עבודה איז אַנדערש, אַמאָל דאָרף ער גאַרניט לויפן אַראָפּנעמען אַ נאלאָג פון פינג רובל פאַר יענעם, ער דאָרף גאָר איצטער לערנען אַ פּרק משניות, ניש-

ב. (אמר לאחד:) דער אויבערשטער זאל איך העלפען א טוב נראה ונגלה. א טוב אין רחניות, א געשמאק אין דאוונען, איז אויך א טוב, אבער ער איז נאך ניט נראה ונגלה; און אין גשמיות איז א טוב נראה ונגלה. דער אויבערשטער זאל איך העלפען עס זאל איך אזוי גוט זיין אז נאך אלע געשעפטען זאל איך בלייבען צייט אויף לערנען חסידות.

ג. (אמר לרמ"ג:) דו ביסט געזונט און וועסט אי"ה זיין געזונט, נאך די באַרד זאלסטו ניט טשעפען, דאָס טויג ניט, זע דאָס זאל מען ניט טשעפען דו זאלסט זאָגען אלע טאָג דעם יום תהלים און די פרשה עם פרש"י, וועסטו גיין אין מאַסקווע און קיינער וועט דיר ניט טשעפען, אויב דו קענסט ניט לערנען אליין די פרשה חומש עם רש"י וועסטו בעטען וועמען עס איז זאל מיט דיר לערנען, נאָר חומש מיט רש"י קענסטו אליין, קיין גמרא קענסטו ניט, וצייר אַז מ'האַט געוואָלט פאַר-הערען אים בעת ער האָט געלערנט אין זאל האָט ער אויסגעשטעלט די אויגן, וואָס איז דאָס מיך אויך פאַר-הערען.

(אמר לר' לייב, בעה"ב של חתנו הרש"ג:) ע"י חתני נודע לי שעקרת ביתו איז אַ ערלעכע, כי היא בת מלמד, און דאָס איז דער גרעסטער יחוס ביי אידן, וגם הוא איז אַ ערלעכער, אבל שיניח את הוקן, און זאל זי ניט טשעפען, אַ ערלעכער איד דאָרף ניט טשעפען די באַרד, און ער זאל זיך אַוועקגעבען אויף תורה, און גיין קלייבען געלט אויף תורה, אַז דער רב האָט אַ ישיבה דאָרף ער געלט און איד וועל אי"ה אויך מאַכען אַ ישיבה, מילא איד דאָרף קיין געלט ניט, איד האָב געלט, פאַראַן אַ איד פאַר צען טויזענט וויאַרסט און האָט פינף טויזענט רובל, געהערט עס צו מיר, אַבער דאַרפסט זען אַז עס זאל זיין געלט אויף תורה, איר האָט דעם וויגרעט ווי איינער וואָס האָט אַ וויגרעט און געווינט אויף אים אַ מיליאָן רובל, איז דאָך דער מיליאָן געווען אין דעם וויגרעט, וויבאַלד אַז עס קומט די צייט פון געווינס קריגט ער פאַר עם דעם מיליאָן רובל, נאָר אַ נאָר פאַרקויפט עס מיט אַ האַלבע שעה פריער פאַר'ן געווינס, אַט אַזוי איז איר האָט דעם וויגרעט איר דאַרפט קלייבען געלט אויף תורה.

ד. הוקן רומן לבחינת עליונות, בחינת עתיק, י"ג תיקוני דדיקנא, ווי האָט מען קיין מורא ניט טשעפען זיך מיט דעם . . . אַ איד דאָרף טראָגען אַ באַרד.

(אמר אחד:) היינט האָט מען געזאָגט אַ טוטווייען וואָרט, אַז אַ בע"ת איז אַ מרוחק בעצם, ואמר כ"ק אדמו"ר:) עס איז מיר געווען זייער שווער צו זאָגען

דער רבי דער צ"צ איז דאָך מרא דאתרא דמדינת רוסיא, און ער פסק'נט אַז דאָס איז אַ איסור דאורייתא, במילא דאָרף מען די באַרד ניט טשעפען, און זאָגען דעם יום תהלים במילא דאָרף מען שוין דאָך דאוונען מיט אַ מגין, ואז יהי' לך טוב, ויתן לך השי"ת זרעא חיי וקיימא בשנה זו (כ"ק אדמו"ר נתן לו חתיכת בשר מבשר שלו לכוונה זאת).

דער וועלט אלץ איינס ווי בחייו, און אזוי ווי בחייו האָט ער אין יעדער ענין געגאַנגען געשניטן, כמו כן הוא גם עכשיו, ער קוקט אויף יעדערען, וואָס כמעט בדרך... הייסט ער וואָס מ'זאל איבערגעבען יעדער תמים ווי ער זאל זיך פירן, ער זאל טראַכטען כד וכד והדומה.

דער טאָטע האָט זיך מוסר נפש געווען אויף די תמימים אַ מסירת נפש בפועל ממש, און ער גלייבט זיי קיינעם ניט אַפ (ושאל הרז"י: אייך גלייבט ער יע אַפּ? ואמר כ"ק אדמו"ר: אפילו מיר אויך ניט.

דאָס, איך האָב זיך געדרייט אזוי און אזוי, אָבער דער טאָטע האָט מיר מכריח געווען. אַ בעל חשובה האָט דאָך עילויים אין זיך, און מ"מ איז ער בעצם אַ מרוחק.

(ושאל הרז"י: מה תיקונו? ואמר כ"ק אדמו"ר: ער דאַרף משנה זיין דעם עצם.

עס איז אַ פלא וואָס דער טאָטע לאַחר הסתלקותו איז אלץ איינס ווי בחייו, שאַר הצדיקים איז לאַחר הסתלקותם קוקען זיי אויף די וועלט בחסד וב-רחמים, און דער טאָטע קוקט אויף

יום שמח"ת (אצל הרש"ג)

הוא תהלים (שנחלק לל') (ויהיו זהירים שלא יעמוד החזן אצל עמוד התפלה (שלא יהי' כהוספה על נוסח התפלה) ויותר נכון אצל שלחן הקריאה, חיבור תורה ותפלה), ובכלל הוא סגולה לחיבוט הקבר, ועסק עם מלאך דומה אינו ענין כלל, ושלא לישון ג"כ בלא תורה.

ג. יש מרגליות טובה וברצוני לגלותה. ז' הקפות הם ז' תחתונות דעתיק, עתיק איז קיינעם ניט מחויב, אלא הוא בדרך מתנה, והניחא לנפשי' הוא בהשמחה והריקודים בתורה.

ד. חסיד אחד בא אצל הרבי (לא אגלה מי הי' הרבי ומי הי' החסיד), וסיפר להרבי שבא אליו רבו בחלום ואמר לו שיהי' נעדר אצלו אחד מילדיו, וכשסיפר זאת להרבי באנח הרבי, ואח"כ נשאר עד אחר החג ובפרשת לך כשהי' צריך ליסע

א. אחד המסובים נתן לר' זאב משקה, ואמר: געוולער נעם משקה. ואמר כ"ק אדמו"ר: ער איז נאך ניט קיין געוולער, געוול קען מען נעמען אין דער אַרבעט, געוול פעלט נאך אייך, אַ געוולער גבאי פרעגט צי זאל ער לאָזן לערנען אין שול, והשבתי לו מהשעיר המשתלח, שהכהנים לא היו מניחים לישראל כו' (כידוע שהאיש ששלח את השעיר לא הי' מוציא שנתו, והשילוח כשר בישראל, ואעפ"כ לא היו הכהנים מניחים כו').

ב. (אמר לר' זאב הנ"ל:) אני רוצה לעשות עמך כריתת ברית, מתחילה שאלו אם יש לו תניא בחנות, צריך לבוא מתוך הספר, ולקום לא יאחר משעה הששית (זעקס אַזייגער) וראשית עריסותיכם תרימו לה, איני רוצה להטיל שיהי' דוקא במקום אחד רק יתפללו תפלה בציבור, ואחר התפלה

לבינתו נכנס להרבי לבקש אודות זה, ואמר לו הרבי: עס וועט זיין רעכט, וביקש שיבטיח לו הבטיח לו שיחי', ורצה לצאת וקרא לו הרבי ואמר לו מה הי' עמו שמח"ת, וענה שבעת שרקדו בהקפות עמד אצל התנור ובכה, ואח"כ נזכר הלא שמח"ת היום, ורחץ פניו והלך לרקוד בהתורה, ואמר לו הרבי שבזה פעל זה שנשתנה הכל לטוב כו'.

ה. (אמר להרי"מ:) מ'דארף מאכען א טאלק בכל המקומות. (ושאל רי"מ: איזה טאלק? ואמר כ"ק אדמו"ר:) דאס וועל איך דיר זאגען א אנדערש מאל. מקום איז דער ענין פון אחד (?), פאר משכילים איז דאס א עסק, צי מלמעלה למטה צי מלמטה למעלה, בכלל משכילים הי' ירחם עליהם, א טאלק דארף מען מאכען. ההתחלה צריך להיות מעצמו, המברר צריך להתלבש בלבוש המתברר.

ו. (אמר להרי"מ:) ההפרש בין קבלת עול לאהבה, אהבה באה מהתבוננות בדרך ממילא, קבלת עול באה גם כן מצד ההתבוננות, אבל ההתבוננות אי"ן מתייחס אלי', באהבה יש התבוננות פרטית השייכה לאהבה זו, ויש התבוננות פרטית השייכה לאהבה אחרת, ועל ידי שמתבונן בזה באה אח"כ ממילא ללב, אבל אין התבוננות ששייך בפרטיות לקב"ע שיהי' בדרך ממילא, כי אם כמ"ש והוא גם הוא מקבל עליו כו' (כאן ביאר ההפרש שבין קב"ע שמצד החכמה לקב"ע שמצד המלכות).

ז. הרשב"ץ כשהי' צריך לשאול איזה דבר על יחידות אצל הצמח צדק, הי' הצ"צ מספר עמו בדברים

גשמיים, ועי"ז היו מתורצים אצלו כל שאלותיו. פעם אחת ישב כל הלילה (ליל ו') ובבקר השכם הלך לבית הצ"צ, והי' חפץ לשאול איזה דבר, ומצא שהצ"צ מדבר עם הבלן, ושאל הצ"צ להבלן ווינטער טראגסטו א פוטער? והשיב: אוודאי, רבי. ושאל הצ"צ עוד: צוליב וואס טראגסטו א פוטער? והשיב: עס זאל מיר זיין ווארעם. ושאל עוד הצ"צ: ווי אזוי טראגסטו דעם פוטער. מיט די האר ארויף צי מיט די האר אראפ? והשיב: מיט די האר אראפ, ואמר הצ"צ: א פוטער טראגסטו עס זאל דיר זיין ווארעם, איז כדי עס זאל דיר זיין ווארעם, טראגסטו א פוטער, און טראגסט די פוטער מיט די האר אראפ, היינט צוליב וואס (פאראוואס?) האסט דער אויבערשטער באשאפען די שאף מיט די האר ארויף, ובוה הונח אצל הרשב"ץ הענין שרצה לשאול.

ח. קבלת עול צריך להיות בשמחה, והמשל בזה הוא (איני זוכר אם אמר שאדמו"ר המהר"ש סיפר זה להרשב"ץ או להיפך — הכותב), הדרך על התונה הוא שבאים הקלעזמער ובהפסק שבין ניגון לניגון הם משתדלים לאכול, כך שכשיהיו צריכים לנגן יוכלו תיכף לנגן, והי' עמהם נער שהי' מסייעם בנגנו על תוף, והוא לא הי' בקי עדיין בתהלכותם, והלך להשיג אוכל שלא בעתו, והי' קצת מניעה להניגון, וכי שחזר אצל המנגנים הכה אותו אביו על לחיו אחת ושתים, והתחיל לבכות בקול מר, ובתוך הדברים נשמע הקול מן המסוכים אל המנגנים: פריילעכער, פריילעכער והמנגנים משיבים בקול וצועקים ג"כ פריילעכער, פריילעכער

(כי כן הוא הדרך על החתונות), וכאשר כל המנגנים צועקים פריילעכער, פריילעכער, הנה אותו הנער גם כן בוכה וצועק פריילעכער, פריילעכער.

ט. היינט אָז מ'דערהערט רבי ווערט מען ניט נתעורר, אַמאָל היו מספרים מעשיות מחסידים ולבסוף מרביים, ועכשיו גם ע"י סיפורים מרביים אינם מתעוררים.

י. (אמר לר' זאב:) דו ביסט אַ קרעמער, וואָס איז פאַראַן ביי דיר אין קראַם, אַ תניא איז פאַראַן ביי דיר, איך מייך ניט אָז דער תניא זאָל ליגען אין קראַם און שימלען, נאָר אָז מען גייט און מ'קומט דאַרף מען אַוועקגיין פון ספר, דעמאָלט נעמט מען מיט זיך דעם ספר, לא הודיע הקב"ה מתן שכון של מצות, אילו היו באים ויוצאים מתוך הספר לא הי' הפינא"ס מעיין בהספר שלו.

חנוני הוא ביצירה, ובבריאה גם כן (באצילות אינו שייך), צריך לחשוב מהו עבודתו בבריאה, כמו כשבא לעיר גדולה . . .

יא. (אחד המסובים שאל אם אפשר לומר היום תהלים קודם התפלה, ואמר כ"ק אדמו"ר:) תהלים צריכים לומר לאחר התפלה, פאַר'ן דאָזונען איז נאָך שייך צו די עבודה פון תיקון חצות, (הוא ענין התשובה), ולאחר התפלה הוא סגולה לחיבוט הקבר, מה ש' מלמעלה תהלים הוא מצד הנשמה.

יב. כל דבר שעושים צריכים לידע אם הוא ע"פ רשות התורה, אאמו"ר נבג"מ הי' פעם בחו"ל על אסיפה מרבנים ממדינת אשכנז אודות ענין מסויים, והיו שם הרבה רבני אשכנז

(כ"ק אדמו"ר קראם בשמותם, ואמר לאחד המסובים: גם כהן, הרבי שלך, הי' שם, והתחיל הלה לבכות (על שקרא לכהן הרבי שלו), ואמר כ"ק אדמו"ר: מעגסט וויינען, איך האָב גאַר־גיט געמיינט, נאָר וויבאַלד עט האָט זיך אַזוי אויסגערעדט מעגסטו וויינען אויף דעם, והתחיל הלה לבכות עוד יותר), ועל האסיפה אמר אאמו"ר לה־רבנים האשכנזים: הלא רבנים אתם, באי כח התורה, האם זה שאתם רוצים לעשות הוא על פי רשות התורה? ונסתתמו טענותיהם (אם כי הי' להם עדיין מה להשיב), זה שאומרים שאסור ללמוד הוא שקר גמור, כיון שע"פ תורה מותר.

יג. (אמר לאחד:) גאועטסקער תמיי־מים לאחד האורחים, ואמר האורח: זייער גרויסע טרודים, בלילי החורף הארוכים ג"כ אין להם זמן ללמוד.

יד. (מצד גודל הלחץ לחצו התמיי־מים לאחד האורחים, ואמר האורח: מ'קען פון זיי גאַרניט אַריבערטראַגען, ואמר כ"ק אדמו"ר:) דער טאַטע האָט אויף זיי געזאָגט זרע ברך ה', אַזוי ווי זריעה פון איין גרעין ווערט אַ אילן אַזוי בכל מקום שיש תמים צריך לעשות רושם לטוב, אחד בנויארק, אחד כו'.

טו. (הרש"ג בקש מכ"ק אד"ש שלא יהי' בעה"ב (?), והתחיל כ"ק אדמו"ר לדבר אודות יי"ש, ואמר:) נעמען משקה איז אַ איסור גמור, נאָר לצורך העבודה מותר. (ואמר הרמ"ש שמטעים א"ע, ואמר כ"ק אדמו"ר:) מקודם הי' ההתחלה יי"ש ואח"כ עבודה, עכשיו צ"ל ההתחלה מעבודה ואח"כ כו'.

ואמר כ"ק אדמו"ר: יש חזון מרוצה לקהל ויש שמרוצה לקהל הוא החזון. שרוח הבריות נותה הימנו.

כב. ההפרש בין חב"ד לפולין, ש" חב"ד אינו מוח ופולין אינו לב, כשיש קלקול בלב אז המוח מתקן, אבל כשהקלקול הוא במוח (אינני רוצה ליקח מצויר אחר) אז מי יתקן.

כג. ההפרש בין הקדוש לרבנו הזקן הוא, שהקדוש הי' מופשט מן גשמיות, ואצל רבנו הזקן הי' הכל אלקות.

כד. אצל צדיק כל עניניו הגשמיים הם כמו מצוה, ואצל כו' הלואי שיהי' כדבר הרשות. צדיק הוא אדם כגוונא דעלמא עלאה, בוחר הטוב והמעולה לעשות כלי לאלקות.

אז מ'פארט אין וועג איז אין א' חדר מיוחד איז גרינגער צו אויספירען מה שצריך, נעמט מען א' חדר מיוחד.

כה. (הרבנית הזקנה אמרה: אפשר וואלסטו ארויסגעגאנגען אין דעם חדר, דארטן איז זייער ווייניג, דו ביסט גאר א פארגאנגענער. ואמר כ"ק אדמו"ר: מאמע, דו זעסט מיר ניט אין קאבינעט, דו וואלסט זען ווי איך בין אין קאבינעט, דארטען בין איך א פארגאנגענער, דא גיי איך אפ (בתוך הדברים הביאו נכד כ"ק אדמו"ר, וכ"ק אדמו"ר רקד עמו).

כו. (אמר לרמ"ש: מ'האט אויך דעם זאך אפגעבונדען כו', הלואי ש" אזכה שיאיר אור התורה בכל מקום, שלא יהיו העלמות והסתרים.

כז. ההפרש בין מה שאומרים "להיים טובים ולשלום" למה שאומרים

טז. אז מען גייט אין גאס דארף זיין כאילו חושב ענין, לחשוב ענין בעומק א"צ, שלא יסתכן, אבל צריך לחשוב כו', על כל תנועה שעושים צריכים לחשוב מקודם אם צריך לעשותה כו'.

יז. (רי"מ אמר שאלטער כתב ש" יזכרהו בשמח"ת, ואמר כ"ק אדמו"ר: על מי ששייך אלי אינני שוכח ח"ו.

יח. (אמר לאחד: התפשטות המדות הייסט אז מען לאזט עס זאל זיין התפשטות המדות, ובפרט כשיוצא לחוץ, דער טאטע האט געקוקט אויף דיר, און ראי' של צדיק עושה רושם, אם לא שהוא בדרך עקשות, וואס הייסט עס זאל זיין פירוד הלבבות, ביי חסידים און בפרט ביי אנ"ש טאר ניט זיין קיין פירוד הלבבות, יבדלו מתוך העדה, בעלמא דין ובעלמא דאתי, איך וויל ניט זאגען ווי דאס הייסט בלשון הנגלה, אם הי' יד ישראל תקיפה לא היו מצרפים אותם למנין, עס קען זיין אז ער איז ווערט נאר דו טארסט דאס ניט טאן, ביי חסידים איז די גרעסטע זאך אז מען זאגט אז ער איז ווערט דאס וואס ער איז ווערט.

יט. (אמר לר"ש: דאס איז טאקע ניט דיין פריץ אבער א פריץ ווער רעדט ער (כוונתו לאחד המסובים) — דאס איז דאך זיין פריץ.

כ. (אחד המסובים אמר לחיים לר"ש, ובקש ברכה. כ"ק אדמו"ר בירך אותם לקרב זרים, ואמר: זיי זיך וועמענס דו ביסט, אבער פירוד הלבבות וכו'.

כא. חסידים דארפען וויסען אז זיי זיינען חסידים (ושאל אחד איזה שאלה,

הוֹסֵפוֹת

רמה

„לחיים ולברכה“: לחט"ש הוא כשישנו תערובות טוב ורע, והברכה היא שיהי' לחיים טובים (טוב); ועפ"י הקבלה משקה הוא נעלה יותר, וזהו לחיים ולברכה, שיהי' בהמשכה בפנימיות כו'.

י"ט כסלו

איצט איז אַראָפּ די ספּעקולאַציע כו', מס"ג, ישחקו הנערים, שוין אַראָפּ אַלע העלמות והסתרים פון תורה ומצות, אין גיכען וועט מען בענקען נאָך מס"ג, מ'וועט דערמאָנען שלמה חיים איז וואו נעמט מען דאָס איצט, פון פ' ביו פ"ז און התחלת השנה איז דאָך כרוב השנה איז געווען חג"ת נה"י, און היינט הויבט זיך אָן מחיך, חב"ד, מ'דאַרף לערנען חסידות, העלמות והסתרים האָט מען אַראָפּגענומען אַ דאַנק דעם אויבערשטן.

עס איז פאַראַן בעלי בתים וואָס זיי איז נוגע אין פנימיות הלב דער ענין פון אחד וכו'.

זיי זיינען רגלי דשכינתא, געזונטע פיס זיי זאָלען געזונט זיין, זיי וועלען אויסטרעטען אַלע גאַסען און געסלעך און זיי וועלען מאיר זיין אין מוח ולב, זיי דאַרפען זיך נעמען צו זייער אַרבעט, אַראָפּ ספּעקולאַציע, די פיס גייען אומעטום און די קעפּ קענען וויסען אומעטום, ניט גייענדיק, מוח ולב אָן רגלים לא יעלה ולא יבא קענען ניט זיין, און רגלים אָן מוח ולב לא יעלה ולא יבא, קענען ניט לעבען, מוח ולב דאַרפען זיך נעמען צו זייער אַרבעט.

מ'דאַרף לערנען חסידות און דאָווען נאָר ניט לערנען די השכלה פון חסידות, איך מיין ניט שולל זיין די

א. מיר חסידים האַלטען ניט פון קיין הקדמה, נאָר די מעשה אַליין איז השכלה און עבודה. מ'האַט געדאַרפט לייצען די מעשה בדיוק און דער- ציילען איר אַנשטאַט דעם וואָס מען ווייס ניט מעשיות בדיוק, וואָס אַמאָל האָט מען דאָס אַנגערופן קטנות המוחין, וואָס זיי פועל'ן אַ הגדלה, איינער האָט געהערט פון יחידות אַדער אַ מופת און ביי אים איז דאָס נתגדל געוואָרען און דערציילט דעם צווייטען און ביי דעם צווייטען איז דאָס אויך נתגדל געוואָרען. ווען מען וואָלט וויסען בדיוק האָט מען געדאַרפט דערציילען.

ב. והמשכילים יזיירו כוזהר הרקיע. אַ מלמד איז מאיר, אַ רב איז ער מאיר איז גוט, טאַמער ניט מאַכט מען אָן ער זאָל מאיר זיין (ושאל הרב רפאל: אַ רב איז דאָך אויך אַ מלמד, נאָר ער גייט בטל, ואמר כ"ק אדמו"ר:) ער פאַרשטייט די זאָך, נאָר אַ מלמד איז פשוט וואָס ער איז מלמד תינקות של בית רבן, אַ רב לערענט דאָך ניט מיט קינדער, אפילו אויב ער לערענט מיט בעלי בתים אַבער דאָס איז ניט וואָס כל העולם קורא מלמד.

ג. (אמר לאחד הרבנים:) גענוג צו ספּעקולירען מיט מסירת נפש, ביו איצט איז געווען אַ געשעפט מס"ג אויך . . . והדומה, מען איז געווען צו- טראָגען עס איז געווען מבלי סדר.

שוחט, א מלמד, וכל הגדול גדול כו', איז דער גדול באמת איז דאך אנדערש, אבער די רבנים איז דאך כל הגדול גדול כו').

אז איר קומט אהערצו דארף מען אריינגיין און דערציילן וואס פריער וואס איצטער, און וואס טאן, און איב נאך זען זיך האט איר ניט וואס צו קומען אהער, מ'קען זיך זען מיט א 7 מיט א 8 קאפעצנע מארקע (איך ווייס ניט, האציע און חיים קלעפן מארקעס, איך האב אויך א קעסטעלע מארקעס נאך איך ווייס ניט. איך פראגע אלעמאל צי 7 צי 8 ק'), איר קענט קומען אין פעטערבורג . . . נאך ניט אין ליובאוויטש, בעלי בתים מאכט ניט אויס.

ה. (אמר להרב א"א:) דו זאלסט לערנען חסידות, וועט ממילא זיין אלץ ווי עס דארף צו זיין. (ושאל הרב הנ"ל: הלא זהו מדריגת צדיק, בדרך מלמלה למטה? ואמר כ"ק אדמו"ר:) ניט אזוי מיין איך, איך מיין אזוי, אז דו וועסט דאווענען ביז דריי אזויגער און דער בעה"ב וועט ממילא ניט איבערטראכטן וועגן דיין זמן תפילה, איז איין איד וועט אפדאווענען און אוועקגיין אין מארק, און איין איד וועט אפדאווענען און זעצן זיך לערנען א פרק משניות, און דערנאך וועסטו גיין עסן ווארמעס, און ניט מען זאל ווארטן אויף דיר און טאקע עסן א פארברענטע און דו וועסט קומען צוריק אין שול וועסטו טרעפן אז דער בעה"ב האט אפגעדאוונט מנחה און אוועקגעגאנגען אין מארק און דער אנדערער האט זיך אוועקגעזעצט לערנען.

ו. איר רבנים דארפט קיין געלט

השכלה פון חסידות. נאך ניט דער עיקר דארף זיין שכל, שכל איז טרייף און פסול, נאך דער שכל זאל זיין אין דעם אלקות פון חסידות, ער דארף נכלל ווערן אין אלקות. דער שכל דארף ווערן שכל אלקי, אזוי ווי דער כח המשכיל און דעם חומר המוח. מ'דארף ניט וועלן אפ לערנען גאנץ חסידות, לאו כל מוחא סביל דא, מ'דארף אפ לערנען דריי שורות נאך כו'.

ד. (אמר להרב דנ.): עס קערט זיך די וועלט מקצה העיר ועד קצהו. מ'איז אלע פארנומען וועגן דער מקוה, דער רב לערנט ניט דערווייל כו', דו לערן די מקוה וועט מען איספראווען. אין נ. דארפן פיר הונדערט בעלי בתים הערן חסידות ווי אלעמאל איז געווען (צי פון אלי' צי פון רפאלין), פון די פיר הונדערט פלעגן צוואנציג פארשטיין און די איבעריקע דארפן הערן די ווערטער, און די דארפן מאכן די מקוה, און דו דארפט לערנען חסידות, צי האט איינער אמאל געטראכט וועגן בשר בצלחת, צי איז ער געגאנגען אין קיך א קוק טאן וואס קאכט זיך דארט, רשפי אש איז דאך גארניט. עס דארף זיין אהבה הנמשכת כמים, און עס דארף זיין שפיכת הנפש אויסשפייען די גשמה, וואס דאס איז שפיכת הנפש.

(הרב התחיל להתנצל ולהתאונן, ואמר כ"ק אדמו"ר:) וועגן פועל דארף מען ניט טראכטען, מ'דארף זיין העכער פון דעם. אז דו באגעגנסט א איד וואס זיין אינגל לערנט דארף זיך ביי דיר ממילא רעדן (דער רב דארף זיין א רב און מען דארף דאך האבן א מקוה והדומה, סדר הישראלי — א רב, א

גיינ צו תהלים, סיידן בעת נסיעתכם לפ"ב במסחר הבשר. איר וויסט ווען איר זאלט רעדן וועגן דעם אויפן מארק בעת איר גיט א טאפ די בהמה צי פאלט אפ די אונטערשטע . . . (ואמר לר' משה:) דו זאלסט אויך רעדן וועגן דעם, דו דארפסט ניט זיין קיין שוחט נאָר דו ביסט דאָך פאַרט אַ שחט, ישראל מיט חיימ'ן זיינען ניט קיין קצבים, איך האָב געזען ווי חיים דאוונט נאָר איך וועל ניט רעדן וועגן דעם, און אזוי ווי איך וויל ניט רעדן מכה חיימ'ן וויל איך ניט רעדן וועגן דיר, אפשר וועט דאָך איך פאַר- דריסן, נאָר זיי זיינען דאָך פאַרט קצבים, זיי זיינען למעלה קצבים און דו ביסט אַ שוחט, דאָרף מען אויפ- טאָן.

ט. (אמר לרמ"ש:) אַ גרויסער רחמנות אויף אייך בכלל און אויף דיר בפרט, וואָס איר האָט ניט געקענט דעם טאָטן . . .

י. (נתן לאחד כוס משקה מתוקה ואמר:) ח"ו מ'דאָרף אים געבען די בעסטע, ביי אונז איז נאָר ווייכע און זיסע, וואָרום באמת איז דאָך וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, און סוף כל סוף וועלן אַלע נתקרב ווערן, נאָר מ'האָט דאָך גערעדט אין ס"ג בענין שבירת הגשם, דאָרף מען ניט וואַרטען אויף דעם, עס איז דאָך ה' יחתו מריביו ה' תרעץ אויב, איז אַ אוהב דאָרף ניט וועלן וואָס אַ אויב, ער קען ניט צונעמען וואָס אַ אויב.

יא. (נתן משקה לר"ד, וביקש ר"ד שיתן לו פון אַ גאַנצער בוטעל, ואמר כ"ק אדמו"ר:) דער בעש"ט האָט

ניט האָבן, נאָר וואָס זיי דאָרפן ניט קיין מותרות, טאָמער דאָרף ער אויף חתונה מאַכן אַ טאָכטער וועט זיין, טאָמער דאָרף ער עפל צוליב כיבוד דאָרף מען, נאָר ער זאל ניט עסן.

איך וואָלט זאָגן אַז אַלע רבנים זאָלן אַנטאָן זיידענע זופיצעס.

טאָמער האָט אימיצער עטלעכע פינפערלעך זאל ער זיי אוועקגעבן, וואָרום מען וועט ביי אים אַלץ איינס אַפנעמן, ער וועט נאָך זיצען . . . רפאלאוויץ האָט געהאָט געלט און איצטער האָט ער זיי ניט, אזוי דאָרף זיין, איך ווייס פון זיך, איך האָב גע- געבן באַהאַלטן ז"ו אַ קעסטעלע איז די זילבערנע גלעזלעך האָט ער . . . און די קעסטעלע שטיינדלעך איז ניט געוואָרן.

ז. רבנים וועלן קיין געלט ניט האָבן, די זעלבע זאך וואָלט איך ווינטשען שוחטים אויך, בעלי בתים דאָרפן האָבן געלט נאָר זיי זאָלן געבן חומש ומעשר, און אויב ניט דאָרפן זיי קיין געלט ניט יענקל זאלסט איבערגעבן די בעלי בתים אַז אויב זיי ווילן האָבן זייער געלט זאָלן זיי געבן חומש ומעשר, ניט זאלסט נעמען ביי זיי אַ דרייערל, זאל ער לאָזן זיך אַ דרייערל, לאַחר אַלע זיינע הצטרכות דאָרף ער האָבן אַ דרייערל, עס איז ניט נוגע, זאל ער געבן דיר זאל ער געבן וועמען ער וויל, זיינע קרובים ווי דער דין איז.

ח. (אמר לר"י הקצב:) וואָס הערט זיך ביי דיינע קצבים? זאלסט מאַכן אַ חברה תהלים, אַ חברה עין יעקב. (אמר:) דאָכט זיך אַז חיים איז אויך דאָ, ואמר לשניהם:) איר זאלט אויך

מגלה געווען און דער מגיד האָט מבאר געווען און דער רבי האָט אַראָפּגע- טראָגן אין השגה הענין של השגחה פרטית. עס איז פאַראַן השגחה פרטית וויפּל מאָל די בלעטעל זאָל זיך איבער- קייקלען, און ווי זאָל זי נח זיין, און ווער זאָל אויף איר טרעטן, אַ איד גייט דורך פאַר'ן דאַווען און זאָגט דערווייל פון פאַרענט כדי אָנהויבן אין שול פון הודו פון ברוך שאמר, אָדער עס גייט דורך סתם אַ איד וואָס טראַכט וועגן דעם בלעטעל. דער רבי בעת ער פלעגט איבערלייגען די האַנט פון איין אָרט אויף דעם אַנדערן איז דאָס גע- ווען בדוגמא שלמעלה, איך גיב דיר פון דער בוטעל דאַרפסטו ניט בעטן פון דער אַנדערע, ווער עס איז דאַרף זיין בדוגמא שלמעלה, זאָל זיך איך, דאַרף מען דאָך ווערן אויס איך, איז ממילא דאָס אויך גע'פּוועל'ט, איך בין מערניט ווי אַ משפּך, דער גוף איז מוגבל איז אַריבער אין אַ אַנדער גוף, טאַמער איז די תמונה ניט אַזוי איז דאָך דאָס מיר נוגע עד תו"ס כו', און אַזוי ווי איך וויל ניט רעדן וועגן איך וויל איך ניט רעדן וועגן זיך.

יג. (אמר לאחד): דו ביסט אַ ריי- בינסקער, זאָלסט אין ריבינסק זיין אַ ריבינסקער. אַז דו קומסט אַהערצו ביסטו אַ ריבינסקער נאָר אין ריבינסק זאָלסטו זיין אַ ריבינסקער איד, אויב ניט ביסטו דאָ אויך ניט קיין ריבינסקער, און אַזוי חרקוב, קיוב, כו'.

די גבאים דאַרפן זיך לייגן אויפ'ן טראַטוואַר און בעטן זיך אַז מען זאָל קומען צו זיי אין שול, און ניט אַפּזאָגן זיך פון גבאות וויילע ער האָט מורא טאַמער וועט מען עס . . . טאַמער וועט מען עס יע ארייסט . . . איז פון דעם נחת רוח למעלה מימעג . . . טאַמער וועט זיך געפינגען אַ שייגעץ וואָס זאָגט אַז מען טאָר ניט . . . איז אַ שקר גמור.

יד. מאסרו של רבנו זצוקל"ה שהי' בשנת תקנ"ט הי' צריך להיות הרבה שנים מקודם, אך כאשר נתודע זאת להרה"צ ר' זוסיא מאניפאליע אמר: זוסיע וויל ניט, ועכב הדבר עד שנת תקנ"ט. דאַרף מען זאָגן זוסיע וויל ניט . . .

יב. בטוח אני אַז בימי וועט קומען משיח. מיר זיינען שוין כלים צו דער גילוי המשיח בפועל, איך בין דאָך אַ יונגערמאַן אין די מיטעלע יאָרן, וועלן מיר אײַה זוכה זיין צו גילוי ה' משיח. פאַראַן טויווענט דריי הונדערט זעכציג שטעט אין רוסלאַנד וואו עס וואוינען אידן, און אין יעדער שטאָט איז פאַראַן אידן וואָס לערנען, בעה"ב רגלי דשכינתא, פאַראַן אַזעלכע בעה"ב וואָס ראויין שתשרה עליהם שכינה כמשה רבינו ע"ה.

טו. אַ רב דאַרף וויסן וועגן דעם שוחט, וועגן דעם מעמד, וועגן דעם בעדער, דער שוחט געמט פינפערלאך און דער בעדער צענערלאך, אַז איינער קומט צופאַרן אין אַ שטאָט גייט ער אַריין צום רב די ערשטע זאָך, און פון רב ווייס ער אַלץ, וועגן דעם שוחט וועגן דעם קצב וכו'.

טז. (אמר לרב"וו): נעמט אַ ביסל משקה, איר וועט זיין געזונט, טראַכט ניט איבער וועגן געזונט, אַ פאַס האָט איר, איר ווייסט דאָך וואָס אַ פאַס איז,

ושאל לו טעם הדבר, והשיב שהראשון אמנם לא הצליח בעבודתו, אך לפי כחו ומקומו האט ער אויפגעטאן א פועלה, אבל השני מצד מעלתו ומקומו הטוב (לפי ערכו) לא הרויח כלל, אדרבה.

דאָס איז ניט צוויי און צוואַנ-ציגסטער... וואָס מען האָט גענייט... אויף כו', העיר מ. איז היינט אַ עיר ואם בישראל, דער גאַנצער חסרון איז וואָס דו ביסט צופרידן, ס'האַבן גע-דאַרפט זיין ניט דריי הונדערט... נאָר דריי טויזענט, אין יעדערע דריי הויפן דאַרף זיין אַ מנין, און אין יעדער מנין דאַרף זיין אַ חדר, איך מיינן ניט פאסא גלאנישטעווסקי פערעאלאק אַליין (נאָר אומעטום), אַלע סטודענטן דאַרף זיין תפ"ב, סטודענטן זיינען צו מיר ניט שייך, צו מיר זיינען שייך אידן פון שול וואָס לערנען און דאוונען, נאָר עס איז בעסער ווי גאַרניט.

יט. (בתוך הדברים, כשדיבר כ"ק אדמו"ר אודות הבעה"ב שהם רגלי דשכינתא, אמר אחד המסובים: די בעה"ב דאַרפן האָבן חיזוק, ואמר כ"ק אדמו"ר:) אין הדבר כן, איר האָט ניט דערציילט אַז אַ איד האָט אייך געזאָגט מיר האָבן געלערנט און מיר לערנען, וואָס דער וואונדער אויף דעם אידן, נאָר אַז מ'גייט צו צום שרייב טיש ענטפערט מען גאַרניט, נאָר דאָס איז דאָך אַ שטות. (הנ"ל התחיל להתנצל, ואמר כ"ק אדמו"ר:) דאָס וועט ניט העלפן, ווי קומט אַ חארקובער איד און זאָגט אַז בעה"ב דאַרפן האָבן חיזוק?

מיינן ש. זאָל געזונט זיין ער מעסט וויאַרסטען, דאָ איז חכמה דאָ

אַ פאָס איז אויף אַ יאָר און נאָך דעם איז נאָך אויף אַ יאָר, און נאָך אַ יאָר. איר זאָלט גיין איבער די שולן און זען צי לערנט מען, נאָר עס זאָל זיין אַן התפעלות.

יז. (אמר לר"פ:) דו ווילסט מען זאָל דיר אַריינגעמען אין חברה? זאָלסטו זיין אַ מאסוף אויף תומכי תמימים, אַז דו וועסט באַגעגענען וואסיל וואסילעוויץ און פיאטרע פיעט-ראַוויץ זאָלסטו ביי אים נעמען אַ פינפערל, און דו זאָלסט אים זאָגן ער זאָל קיין נאָר ניט זיין, ער זאָל וויסן אַז ער איז אַ איד. (ואמר אחד: דאַרף ער דאָך קיין נאָר ניט זיין? ואמר כ"ק אדמו"ר:) ער איז ניט קיין נאָר, אויף וועמען דער טאַטע האָט נאָר אַ קוק געטאָן איז ער ניט קיין נאָר, ער וועט ניט שטאַרבן אַן תשובה, ער וועט אויספירן די כוונה, טאַמער פעלט אים עפעס וועט מען אים צוקלעפן, נאָר די כוונה וועט ער אויספירן.

יח. (אמר לר"א:) דו מיינסט אַז דו טוסט אויף אַ סאך אין... דאָס איז זיין חסרון (דו ביסט זיך מסתפק במועט).

גביר אחד בעת שבאו אליו משרתיו להראות לפניו חשבון ממה שעברה עליהם, הי' ביניהם אחד מהפחותים שלא הצליח בעבודתו, וצוה הגביר שיתנו לו מתנה שלש מאות ר"כ, ובצאתו פגע בו אחד מהמשרתים החשובים וסיפר לו מהמתנה, וחשב בדעתו שבודאי ומכש"כ שיתן לו הבעה"ב מתנה הגונה, וכשבא לפני הגביר והראה לו מה שעשה ועבד בעסקו, צוה הגביר לנכות ממשכורתו,

איז בינה, ער איז אַ פיינער יונגערמאַן, ציעט, אַנדערש איז כאַפּט די וויאַרסט
 ער וואָלט ניט לערנען ביי ישראל'ן אויף האַלבען.
 ער וואָלט לערנען דעם טאַטענס חסידות, ער מעסט וויאַרסטען, איי עס
 קומט דאָך ניט אויס, ענטפערט מען פון דאַנען אַהער איז... דער וויאַרסט
 און צוריק הויבען זיך אַן די סטאַנ- אַנדער חומר, אַ שינוי אין חומר.

ש"פ פּנחס

...אמר עס איז דאָך די צייט וואָס
 והפכתי אבלים לששון דער אויבערשטער זאָל
 געבן אַז מען זאָל אָנהויבן זעצן פאַר
 ניט לערנען. אח"כ אמר, חסידות איז
 ניט קיין זמן, דאָס הייסט מצד הבריאות,
 נאָר פאַרברענגען האָט מען אפילו יאָ
 געדאַרפט נאָר כו' (ג. א. אח"כ אמר,
 חסידות איז ניט קיין זמן צו זאָגן
 אפשר יע אַ זמן דאָס הייסט מצד הבריאות,
 נאָר פאַרט דאָך האָט מען אפילו יאָ
 געדאַרפט זאָגן, נאָר מ'איז דאָך
 פאַרט מלובש אין אַ גוף גשמי). מען
 שאַקלט זיך און מען שאַקלט זיך, און
 צו דער זאָך גייט מען ניט צו, עס איז
 שווער צו ריידן, ס'איז טאַקע דער
 דוחק הפרנסה, אַז ס'קיין צייט ניט
 דאָ אויף לערנען, און אַז מען לערנט
 איז לבו בל עמו, ווען דער אויבערשטער
 זאָל געבן אַז ס'זאָל זיין מתוך
 הרחבה, וואָלט ער בעסער מאַכן,
 נאָר מען דאַרף דאָך פאַרט צוגיין
 צום אמת, מען דאַרף אַנטאָן דעם
 ראַיינען, דער ענין פון חסידות איז
 אַזוי וואָס אין מוח זאָל אַראַפּקומען
 אין מדות, און עס זאָל זיין די התאחדות
 פון מוחין און מדות, און עס זאָל אַראַפּקומען
 אין עבודה בפּו"מ.

וואָס ס'איז פאַראַן אַ מאמר דעם רבי'נס
 הויבט זיך אַן שאו ידיכם פון עטלעכע
 שורות), וואָס ער האָט געזאָגט דעם
 מיטעלן רבי'ן בעת ער איז גע- קומען
 פון פעטערבורג, עס איז ידוע אַז דער
 מיטעלער רבי מיט דעם אלטן רבי'ן זיינען
 געווען חלוקים בעבודתם, וכידוע
 המעשה שאמר אדהאמ"צ לאביו, איך בין
 שענער פאַר דיר, דו האָסט ניט געהאַט
 אַזאָ טאַטן ווי איך האָב, ואמר לו איך
 בין שענער פון דיר, דו האָסט ניט
 אַזאָ זון ווי איך האָב, והוא מפני
 שהיו חלוקים בעבודתם, אדמו"ר האמצעי
 הי' בבחי' מוחין, והרבי הי' עבודתו
 בבחי' התפעלות הלב, אך זה הי' קודם
 פ"ב, אך אח"כ אמר לו (מיט אַ ניגון),
 דו ביסט גערעכט נאָר מיט עבודה,
 ואמר לו מאמר והוא שורות אחדות
 שאו ידיכם קודש, זהו העלאת המדות
 במוחין והארת המוחין בהמדות, וברכו
 את הוי', שממשיכים עי"ז שם הוי'
 דלעילא, שפועל עי"ז להיות יברכך
 הוי' מציון, שיהי' המשכת שם הוי'
 מעצמיות הנשמה, עושה שמים וארץ
 שעיי"ז הוא קיום העולמות, ע"כ, און
 ער וועט נתבאר ווערן אין די מאמרים
 וואָס חסידות איז מ'פאַר-

גיט אימעצן אַ קוועטש, זאָגט ער (א) פּשעטל צו אמת, אָדער שקר), צו איין א' אַ שקר, דער ענין איז חסידות דאָרף זיין דברי הרב, אָבער אַרום חסידות, דער וואָס איז גיט קיין אחראי פאַר זיינע ווערטער, קען מען דאָך ריידן וואָס ס'איז (דאָך) פאַראַן געשמאַקע הסברים וואָס ס'איז גוט אויך צו הערן.

השכלה פעלט ניט, כבר נפקחו ה' מקורים, פון יפוצו מעיינותיך חוצה, נאָר עס פלעט דער חיות, ס'איז אָן אַ תוך דער לימוד חסידות, לאַ רק ענין הידיעה, כ"א לידע המעשה כו', אין עבודה בפועל ממש גיט אַוועק גיין אין גדולות ונפלאות, פשוט קביעות עתים לתורה, אַז ער גייט אין גאָס זאָל ער גיט זיין קיין מבוי המפולש (פלשתיים), אַ אַפּענער פון ביידע זייטן, מען דאָרף זיין עוצם עיניו, אוטם אזניו כו', עס דאָרף זיין חקוק אין קאַפּ צי אַ פּסוק חומש, צי אַ פּסוק תהלים, אָדער אַ משנה, אָדער ג' שורות תניא, אָדער אַזוי אַ ספר, און אַז מען גייט אין גאָס, דאָרף מען טראַכטן דאָס.

* * *

(ענינים בודדים שצורפו בשעתו
להקופיר גל השיחה)

כשהי' שם (כלומר בג. פ. או), לאַ הי' אצלו שום ספר, והספר הראשון שהביאו לו הי' תנ"ך שמואל וכשפתח נודמן לו הפסוק „לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל“, וכשראה שזה נודמן לו, שמח שמחה גדולה, וציין זה אצלו.

* * *

שטייט אין מות זאָל אַראַפּקומען אין לב און ס'זאָל זיין די התאחדות פון מוח מיט לב, אַז ס'זאָל אַראַפּקומען אין עבודה בפו"מ.

די וואָס האָבן געהאַלטן נאָר באַ די השכלה פון חסידות, זיינען ל"ע נתרחק געוואָרן דערנאָך, גיט נאָר פון ציור חסיד, וואָס דער ענין פון חסיד איז דאָך אַ ענין נעלה — מעביר על מדותיו כו', עס איז דאָך פאַראַן אַ ציור פון אַ פּראַסטן אידן (איש פשוט), זיינען זיי נתרחק געוואָרן פון אַ פּראַסטן אידן, אפילו די וואָס האָבן גיט מחסר געווען (גיט מרוחק געוואָרן) פון תורה ומצוות, נאָר פונדעסטוועגן, סוף כל סוף האָבן זיי גורם געווען אַ פּירוד, צי אין זיך צי אין יענעם, נאָר וואָדען אַז ס'זאָל זיין עבודה בפו"מ, מדות לאַ טובות איז אין קדושה זיינען זיי אויך לאַ טובות, העזה וחוצפה שקר (נ. א. העזה, חניפה, שקר, רכילות) איז אין קדושה גיטאַ, גיאות איז יע דאָ אין קדושה, רמה לבי בהוי' (ואתהלכה ברחבה) ויגבה לבו בדרכי הוי', וואָס דאָס איז גיט קיין ענין פון גאות, נאָר תקיפות, אַזוי ווי ואתהלכה ברחבה, נאָר העזה און שקר איז אין קדושה גיטאַ, אויך וואָס אַלע האָבן זיך אויס-געגלייכט, וואָס מען רעכנט אַז אַזוי ווי בזה הזמן איז ירהבו גער בוקן מיינט מען אַז אין קדושה איז אויך אַזוי, אָבער דער אמת איז אַז גער דאָרף וויסן אַז ער איז אַ גער, (און גיט זיין קיין נאָר), און דער אויבערשטער זאָל געבן אַז ער זאָל קיין נאָר גיט זיין, און דער זקן דאָרף וויסן אַז ער איז אַ עלטערער, מצד די אתריות וואָס אויף אים, כי ממנו ילמדו, און השכלה פעלט איצט גיט, אַז מען

מ"מ התחיל ממנו שאמר שמי תחילה.
וענה לו, אנהויבן דארף מען וואס
נעענטער ס'איז.

* * *

בעת השידוך שלו דברו לו ג'
שידוכים, שנים עם שני גבירים שנתנו
הרבה גדן, וא' זה של הרבנית נחמה
דינה, שזה הי' שידוך עני, שגם על
צרכי החתונה הי' צריך אביו ג'ע ליתן.
והרבנית רבקה ע"ה עם החסידים
החזיקו אודות שידוך של גביר, וכ'
שנכנסו לשאל אדמו"ר ג'ע, אמר
אברהם הי' לו בן יחיד ורצה להשיאו
לבני משפחתו, ואח"כ בעריוה"כ נכנס
אל הרבנית רבקה ע"ה לבקש מחילה
עברו, ענתה לו: יתן השי"ת התעוררות
תשובה אמיתית ופתיחת הלב התגלות
הנקודה אם ימחול לנו השי"ת כמו
שאני מוחל לך אז נהי' טהורים ונקיים.

סיפר כשהי' בר מצוה נתן לו
אביו הקדוש תחלה לאיזה ימים
קודם, המאמר המתחיל איתא במדרש
תהלים, ואמר לו שזה המאמר נתן
הצ"צ לאביו מוהר"ש, ואביו נתן לו
להבר מצוה שלו כו'... ובש"ק קודם
הבר מצוה קרא לו אדמו"ר ג'ע, ואמר
שיחזור לו המאמר, וחזר, ואח"כ עוד
מעט זמן והרגיש אביו שרוצה לומר
דבר מה, אך באמצע נכנס מי לדבר
עמו והוא יצא, אחר כך קרא
אותו, ואמר לו מה רצית לומר, והתחיל
לומר מאמר יורדי הים באניות, ומיד
כשהתחיל התחילו לרעוד שפתיו של
אביו, ושאל לו מיד מתי ראית את אבי
(המהר"ש), ואמר לו בערש"ק בהקיק,
ואמר לו שיגמור אח"כ והלכו שניהם
על האהל, וכשיצאו אמר אדנו"ע המלאך
הגואל אותי מכל רע יברך את הנער
ויקרא בו שמי ושם אבותי, ושאל כ"ק
אדמו"ר (מהרי"צ), הלא יעקב הי' עניו,

פורים

מארגן רייבן מיט אייזערנע בארשטן,
אבער היינט דארף מען נעמען משקה.
אמר: שמעתי מאדמו"ר זצוקלה"ה
ג'ע זי"ע און דעם כח א"ס שבנבראים
יכולים הכל לראות כידוע מענין
ההולדה וכמו"כ בהגרעין רואים כל מה
שיצמח ממנו אח"כ, האילן וענפיו
ופירותיו ועליו ופירי פירות הכל
רואים בהגרעין, וזה יכולים הכל
לראות, אבל הכח א"ס אין פאראן
יאריקע בולבע וואס פון דעם איז גע'
ווארן דיא משקה זה אין הכל יכולים
לראות.

א. אמר: צריך ליקח משקה ולהיות
בשמחה. דער יצה"ר געפינט אומעטום
אן ארט, בעת השמחה אומר שצריך
להיות במרירות. עס קען זיין אז דיא
משקה היינטיקע וועט מען דארפן מארגן
רייבן מיט אייזערנע בארשטן, ווארום
עס קען זיין דערפון א התפעלות המדות,
התנשאות, גסות, מען קען אויסריידן
אזעטיקע דיבורים וואס מען דארף ניט,
ווארום עס איז דאך ניט ע"ד ויבוא
משה בתוך הענן, וואס דארטן איז
גארניט געווען קיין פסולת, דאס איז
דאך גשמי' וועט מען דאס דארפן

ב. אח"כ נתן לא' משקה ואמר לו: נעם אליך און גיב לייטין, והביט עליו וראה שנותן לאחרים ובעצמו איננו לוקח, ואמר לו שידוע ההפרש בין מעביר להתלבשות, שמעביר נקרא מה שמקבל זה נותן בלי הפסק, אבל התלבשות נקרא שמתחלה מקבל בעצמו ונתעכב אצלו ואח"כ נותן אל הזולת. בא' חסידים דארף זיין התלבשות ווי עס קען זיין אזעטיקע וואס מען רעדט מיט זיי דברי קירוב ובאמת איז ער א פארך, נאר וואס זאל מען טאן, אזוי וועט ער גאר נתרחק ווערן, און עס איז פאראן אזעטיקע וואס מען רעדט מיט זיי דברי ריחוק ובאמת איז ער שענער פאר א אידן וואס לערנט א גאנצן טאג, דאס איז התלבשות. פריער דארף מען אליין נעמען און דערנאך געבן דעם צווייטן.

ג. (הי' שם השוחט מפיראטין, ואמרו לכ"ק אדמו"ר שהשוחט לומד לקו"ת בביהמ"ד א' השמש דשם לומד בעוד ביהמ"ד, ואמר השוחט שהשמש איז שענער פאר מיר, ואמר כ"ק אדמו"ר:) מפני שלמד בתו"ת, נאר דער שוחט דארף האלטן אז דער שמש איז שענער, און דער שמש דארף האלטן אז דער שוחט איז שענער, ושניהם ביחד צריכים לראות אז די בעלי בתים זאלן זיין שייך.

(אמר לא' (מנעול) דו ביסט דאך גע- ווען אין שוויצאריא ורמז לרשי"ג שגם הוא הי' בשוויצאריא, ואמר:) די אידן זיינען דאך ניט געווען אין שוויצאריא, דארטן אין שוויצאריא אף די בערג גייט מען שפאצירן, עס איז פאראן אלערליי טיולים, דער סדר פון קורארט איז אז נאכדעם עסט מען און מען

טרינקט, עס איז פאראן א סארט וואס מען גייט ארום און מ'טראכט אז אין א"ס שלפה"צ וואלט געווען קוין, צי וואלט קענען זיין דער קו לאחר ה- צמצום, אט אזא מין סארט טיול איז פאראן, דער בארג איז גבוה 6 וויארסט, אז מען גייט אראפ פון בארג זעט מען עפעס אז אף דער ערד איז נאס עס איז געגאנגען א רעגן, אויפן בארג האט מען גארניט געוואוסט, ווייל דער בארג איז העכער פון וואלקן, וואס אונטערן וואלקן טוט זיך ווייס מען ניט, איין טפח העכער פאר דער ערד איז ניט נוגע אלץ וואס אף דער ערד טוט זיך.

ד. (רמ"ש לא שתה יי"ש כי הרגיש חלישות בראשו, ואמר לו כ"ק:) אני אינגי מסכים ע"ז, כחות האב איך גע- ווייס בלי שום ספק וספ"ס, אמאל האט איינער געבעטן ר' מענדעלע ווי- טעבסקער שיברך אותו, ואמר: צא איך קען בענטשן ווייס איך ניט, נאר אז דו גלויבסט אז איך קען בענטשן בענטש איך, ואמר: כחות האב איך געווייס, און דו גלויבסט אויך, בין איך כלל ניט מסכים, דודאי מאיר שמחה מיט א שטרקע קאפ וועט לערנען און דאוונען, צו גשמיות קיין שום שייכות ניט האבן, א טפח העכער פאר דער ערד.

ה. אמר שפ"א לצורך איזה ענין שאל אותו אדמו"ר נ"ע ווי ניקאלאיי צי ניט ווי ניקאלאיי, ואמר יע ווי ניקא- לאיי, והמעשה שהי' כך, שפעם א' עשה אלכסנד מאנעוורעס, ונתן חצי חיל ביד ניקאלאיי וחצי חיל לגענעראל אחד, והגביר ניקאלאיי (אייסגעשפילט), ונתן לו רשות ליתן להחיל מתנות כחפצו, ופיזר על זה ממון רב מאד,

די ענינים וואס דיר פאָר אַרט ווייל דו ביסט זיי מרגיש שתתקן אותם, גינג זיין באַ יענעם, טוב פת חרבה ושלוח, שוין צייט צו זיין אליין אַ בעה"ב.

ז. אמר לאמציסלאווסקי, דער טאַטע האָט אויף דיר אַ קוק געטאָן דאָס האָט דיר אַ טובה געטאָן, און דיינע קינדער ובני בנים וכל בני ביתך, הראי' מהצדיק פועל הרבה. עס איז פאַראַן אין קרע-מענצוג אַסך ווי איר, גאָר אַסך און אין נאָך שטעט, נאָר אויף אייך האָט דער טאַטע אַ קוק געטאָן, איר האָט אויסגעהאַלטן די ישיבה אין קרעמענ-צוג אַמאָל, ובירך אותו בגשמיות ברכה גדולה, ואמר מען דאַרף האָבן אַ אייגענעם חדר, דאָס זאָל זיין אייערער אַ חדר.

ח. (שאל את מיכאל אם הי' ב- ליובאוויטש ואם הי' בחאחלאווקע שילעווער ובראם, וענה, ואמר כ"ק אדמו"ר:) דער גילוי פון משיח איז שוין פאַראַן, אַלע וואָס האָבן מחשבי קיצים געווען האָבן ניט משער געווען אויף אַזעלכע העלמות והסתרים. אין ליו-באוויטש האָט אַ גוי געוואוסט אַז ש"ק האָט ער ניט וואָס צו פאַרן, וואָרום אַ גוי פאַרט דאָך קויפן זאַלץ, אַ שילעווער ובראם, וענה, ואמר כ"ק איז פאַרמאַכט די קראַמען, ער האָט געוואוסט אַז אויף שטארע פעטראַ-גראדסקי איז די מקוה, ער האָט גע-וואוסט אַז אַ איד גייט מיטן טו"ת דאַוונען, און ער האָט געוואוסט אַז יעדער איד גיט אַפּ זיינע קינדער אין חדר (עס איז אויך געווען אין ליובאַ-וויטש קאַפּילס זון וואָס גייען אַזיגער פלעגט ער שוין עסן בולקע, פאַר-שטייט מען פאַר אַ אינגל פון תו"ת

מאוצר המלך, און אונטערשרייבן די פאַפיר האָט שוין אויף אַזויפיל געלט דער מיניסטער קיין רשות ניט געהאַט, האָט געדאַרפט דער קיסר אליין, וכ"אשר הביאו זאת להמלך, אמר וויבאַלד דער נאסליעדניק האָט געהייסן דאַרף מען מקיים זיין, נאָר אַף צווי יאָר זאָל ער זיך ניט געפינען אין פט"ב.

וסיפר שפ"א בא א' לפני אדמו"ר הצ"צ נ"ע זי"ע שיברך אותו בבנים ושלת אותו הצ"צ נ"ע זי"ע אל המהרי"ל שיברך אותו בזרע חייא וקיימא, והי מהרי"ל בירך אותו בזרע חייא וקיימא ועשירים ומופלגים ועוד כמה דברים, דערפאַר האָט אים דער צ"צ נ"ע זי"ע גע'קנס'ט אַ יאָר צייט צו חסידות זאָל ער ניט גיין.

ואמר שפ"א שהי' צריך איזה ענין נחוץ מאדמו"ר נ"ע, שהי' נוגע לשני בחורים, שאל אותו אדמו"ר נ"ע זי"ע, ווי ניקאלאי צי ניט ווי ניקאלאי, ואמר יע ווי ניקאלאיי.

ו. אמר (לאלכסנדר נכד ר' זלמן שהי' נכד אדמו"ר האמצעי נ"ע זי"ע): פעם אחת דיבר אדמו"ר נ"ע זי"ע אודות אדמו"ר האמצעי נ"ע זי"ע, ואמר אנכי עומד בין הוי' וביניכם להגיד לכם כו' להגיד לי נהר דינור דנגיד ונפיק, וזה הי' אדמו"ר האמצעי נ"ע זי"ע, ואמר על זה כ"ק אדמו"ר: שכאשר שמענו נעשה אצלינו בעלאגאראַצקער ברוחניו, והראה על עצמו שהתחיל להרתיח מהעקביים עד הראש, ואדמו"ר נ"ע הראה אז על ר' זלמן ואמר שזהו נכד של אנכי עומד בין הוי' וביניכם, ואמר כ"ק אדמו"ר לאלכסנדר ואתה נכד של ר' זלמן, יתן השי"ת אַז הן

וואָס פאַראַ פנים האָט דאָס געהאַט). פּעטראָגראַד דאַרף אויך זיין ווי ליור באַווייטש, וועגן גוי'אישע קראַמען רעדט מען ניט, זיי זיינען דאָך ניט אונ' זערע, פּאַנטעלעמאַנאָסקי דאַרף זיין חאַחלאָוקע מאַחאָווייע שילעווער, באַ אונז איז שוים אַזוי, מען האָט גע' מאַכט אַ קביעות אויף לערנען אין 128 אויך אַזוי אין נאָך שולן, עס דאַרף אָבער זיין אַף דער גאַנצער וועלט אַזוי, יעמאַלט וועט קומען משיח.

ניט קיין דעה אין שטאַט, נאָר לפי דעת הבעלי בתים האָט ער יע אַ דעה, און דער אמת איז ווי דעת הבעלי בתים, וואָס ער איז אַ בעה"ב אויף אַראָפּנעמען אַ קאַפּיקע שחיטה געלד, דאַרף ער זעען אַז אַלע קינדער זאָלן גיין אין חדר, מיידלעך דאַרף מען איצטער אויך לערנען, אַמאָל האָט מען מיידלעך ניט געדאַרפט לערנען נאָר איצטער דאַרף מען זיי לערנען, ברכות נט"י, אין קלאַס דאַרפן זיי ניט גיין.

ט. אַלע דאַרפן וויסן אַז זיי דאַרפן אָפּגעבן זייערע קינדער אין חדר, דער וואָס האָט קינדער, אָדער דער וואָס איז אַ חשוכי בנים, עס איז פאַראַן אַ חשוכי בנים בגשמיות ר"ל און עס איז פאַראַן אַ חשוכי בנים ברוחניו ר"ל וואָס זייערע קינדער זענן שוין אַוועק אין ניט אַ גוטע וועג (סוף כל סוף וועלן זיי זיך אומ' קערן קאַליקע צואַ שלאָגענע מחוסרי איברים, נאָר אויב זיי זיינען געבאָרן געוואָרן בקדושה וטהרה, וועלן זיי זיך אומקערן), דאַרף ער זעען דעם אַנדערנס קינדער זאָלן גיין אין חדר, און אויך עס זאָל זיין אַ קביעות אויף לערנען אין בתי כנסיות, ואל יאמר הסריס אַזאָ וואָס לפי דעתו האָט ער

י. אמר לא': דו זאָלסט שרייבן אַז דער רבי איז נסתלק געוואָרן תר"פ ער האָט געלאָזן אַ זון, אין דער צוואה שרייבט ער אַז מיר זאָלן זיך בעגיין מיט אים פונקט ווי מיט אים, צו ער איז מקיים די צוואה וויסן מיר ניט, ווייל מיר זיינען דאָך חסידים, זאָגט — אַז אַלע וואָס האָבן קינדער זאָלן אָפּגעבן זיי אין חדר, דער וואָס איז אַ חשוכי בנים זאָל ער זעען אַז דעם אַנדערנס קינדער זאָלן גיין אין חדר, און טאַמער ניט איז ח"ו . . .

אויך בין ניט אַזוי ווי איר זעט מיר, ווען איר וואָלט וויסן אַז איך בין ניט ווי איר זעט מיר, וואָלט מען געשטאַנען בריחוק ד' אמות, איידער מען וואָלט געגאַנגען אין מקוה וואָלט מען ניט צו גיין . . .

הוספה ב

ב"ה*, ב' יו"ד מ"ח תרפ"ז

אל כבוד ידידינו אנ"ש די בכל אתר ואתר
במדינת אנגליא יע"א

ד' עליהם יחיו, ויתענגו על רוב טוב בגו"ר

שלום וברכה!

בזה הנני להכיר לפני ידידנו אנ"ש יחיו, את תלמידנו הנכבד והכי
נעלה ש"ב הר"ר עזריאל זעליג יחי' למשפחת סלאנים מעיה"ק ירושלים תובב"א,
אשר זכה לראות פני קדש הקדשים הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע, לשמוע דברי קדשו דא"ח ושיחת הקדש במועדי השמחה בשמחת וי"ט
כסלו, ולמד בכמה מערכות מהמוסד הקדוש תומכי"תמימים יצ"ו.

ועתה הנני במכתבי זה להודיע לכללות אנ"ש די בכל אתר ואתר
במדינתם הט' ד' עליהם יחיו, כי מלאתי את ידי ש"ב התלמיד הנכבד הר"ר
עזריאל זעליג יחי' הנ"ל לנסוע בתור שוד"ר לעורר את ידידנו אנ"ש יחיו,
המקושרים במסורת אבות קדושים, על דבר קביעת עתים לתורה ברבים,
בהבתי כנסיות ומדרש כפי הוראת הוד כ"ק אבותנו רבותנו הק' זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע ללמוד בחבורה ואגודה באהבת רעים.

ובזה הנני לבקש את כאו"א מידידנו אנ"ש יחיו, די בכל אתר ואתר
אשר יואיל נא לקרב את תלמידנו הנעלה ש"ב הר"ר עזריאל זעליג יחי' הנ"ל
בכל מיני קירוב לכבודו ולהיות בעזרו על דבר תוכן נסיעתו, בהתעוררות הראוי',
איש איש את רעהו יעזרו, ואיש את מכירו בקש לתת מהלכים לתלמידנו הנ"ל
בכל בתי כנסיות ומדרש מאנ"ש יחיו לחזור דא"ח ברבים, ולקבל פניו כראוי
לו ולמטרת נסיעתו החשובה.

ובגלל הדבר זה יברך השי"ת את כללות ידידנו אנ"ש, הם ביתם זרעם
וזרע זרעם בתוך כלל אחב"י ד' עליהם יחיו בברכה משולשת בבני חייה ומוזנא
רויחא. חכות הוד כ"ק אבותנו רבותנו הק' זצוקלה"ה נבג"מ יאהיל עליהם
ועלינו וירום קרן התורה וקרן אחב"י יחיו בגשמיות וברוחניות.

הנני ידידם עוז הדו"ש טובם והצלחתם מוקירם מכבדם ומברכם

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

(*) נדפס במגל עז (להר"י מונדשין) ע' 22.

ב"ה * א' ט"ז מר-חשון תרפ"ז.

אל כבוד נשיאת ראש של ועידה הדתית
בעיר קאראסטען**.

ה' עליהם יחיו.

לשלום אין קץ ולברכה אין סוף!

מן היום הבהיר, אשר אבינו הראשון, ראש המאמינים, אברהם העברי, עבר את עבר הנהר ללכת באמונה טהורה אחרי אלקינו, ויבא ארצה כנען, עד יום גלות רבינו, רבי יוחנן בן זכאי מירושלים, בהחרב בית אלקינו — יבנהו האלקים בב"א — עברו אלף שמונה מאות עשרים וחמשה שנה. במשך השנים האלו, הגה על כל פסת גרגיר ארץ קדשנו, חרות גאון צור מחצבתנו החקוק עמוק עמוק בלב ונפש כל אחד ואחד מעם אלקי אברהם לעד.

לא בבחירתנו אנחנו ולא ברצוננו עזבנו את ארץ נחלתנו, וכל הקדוש לנו בזכרון ראשונים, ולא בכחנו ובזרוע ידינו נשוב אל ארץ אבותינו, האלקים נתן אותנו בגולה, והאלקים הוא יגאלנו.

זה לנו כאלף שמונה מאות וששים שנה, אשר הלכנו בראש גולים — יחיש האלקים גאולתנו ופדות נפשינו — ונלך מגוי אל גוי, וממלכה אל ארצות נכר, עד כי לארבע רוחות השמים התפור עם האלקים, וכאמור שה פזורה ישראל.

מני אז עד היום חליפות ה' בעמנו, דור דור גאונו ותפארתו, ולעומתו גם מעיקו וצורריו, רבת שבעה נפשנו ממשטמת העמים לגיהם, והעולה על כולנה משנאת אחינו מנדינו.

אבל בכל זה, הגה תודה לא-ל עליון, דגל הלאום האלקי, הארוג ברקמת שלהבת י"ה, וצמוד בפתיל התמסרות הנפש והכשר כאחד אותיותיו מזהירות: "האלקים דתו תורתו ועמו אחד" טהור וקדוש הוא ביד כל בני עמנו.

בכל משך ימי גלותנו הגה בכל דור ודור, מדינה ומדינה, אשר עמדו עלינו לכלותינו, על ידי גזירות שונות — ל"ע — בלימד התורה וקיום המצות, הגה אבירי הרועים, גאוני ישראל מגיני צאן קדשים, עמדו על משמרת כהונתם בגבורה של תורה, וגלוי לעין כל אמרו:

הביטו אל דגל העתיק הלזה "האלקים דתו תורתו ועמו אחד", גם

(*) גופס מגוכי"ק ונדפס גם בס' התולדות אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' 60.

(**) בארוכה ע"ד הועידה ראה שם ע' 57 ואילך.

שתול על פלגי דם הנהו, הם דמי הבנים והבנות זקנים גם נערים מקדשי שם שמים, ובעזו נצחם השאירו לנו גאון נצחי.

בשם הדת, בשם התורה, ובשם לב עם הקדש זעקו מר צורת אל תגעו בתורתנו אל תמיתו את ילדינו ואל תשודדו את נשמת חיינו, כי רק את בשרנו נתן האלקים בגולה, אבל נפשנו דתנו ותורתנו, חפשים הם לנו, אלקים אחד הוא, תורה ומצות אחת המה, את האלקים התורה והמצות שעבדו וקיימו אבותינו בארצנו, אותו נעבוד ואת תורתו ומצותיו נשמור גם אנחנו, וכן יעשו בנינו ובני בנינו עדי עד.

כל העמים שמעו, ויושבי חלד האזינו, על גבינו חרשו הרשים, אין מדינה עלי תבל, אשר לא האריכו לענותנו בעיני גוף ונפש — ל"ע — בני הרוגים אנחנו, בני טבוחים, בני שרופים אנחנו, אבל בכל זה, בעזרת צור עולמים, על במתי עולם עמנו עומד, תורתנו שלמה אתנו גם בגולה כלולה בהדרה ובלולה בדמנו, עם ישראל חפשי הנהו מכל עול מועקה אשר ישימו על דתו ותורתו, דרכנו דרך סלולה היא לפנינו בה הלכו אבותינו, בה הולכים אנחנו, ובה ילכו בנינו ובני בנינו, עד כי השתות יהרסון, ושמים ארץ חדשים יבראון.

הועידה הנוכחית, הפומבית בעיר קאראסטען, היא הראשונה אחרי אסיפת נשיאי ישראל וגאוני הפומבית שהיתה בשנת תרע"ז ביום כ"ו כ"ח מנחם אב בעיר מאסקווא על פי הוראת וכלכלת נשיא ישראל, הוד כ"ק אאמור"י הרה"ק וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע וכבוד הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' שמואל מאסקאווא; הרב ר' יצחק יעקב, פאניוועז; הרב ר' אליעזר, מינסק; הרב ר' מנחם מענדיל, נעזין, ועוד, זכר צדיקים לברכה, ויבדלו לחיים טובים וארוכים ונעימים כבוד הגאונים המפורסמים הרב רבי ישראל מאיר הכהן, ראדין; הרב ר' חיים עוזר, וילנא; הרב ר' לוי יצחק, יעקטעריןאסלאוו; הרב ר' שמרי' ליב, זיטעבסק הרב ר' מנחם מענדיל, פאריטש; ועוד, ה' עליהם יחיו.

היא — אסיפת מאסקווא — היתה הועידה הראשונה, אחר החופש הכללי שהאיר פני מדינתנו בכלל ופני אחינו בני ישראל יחיו בפרט, נשיא ישראל וגאוניו ברכו את ה' אלקי ישראל, על גאולתנו ופדות נפשנו מידי שרים עריצים, ועל אשר העמידנו בקרן אורה, להחשב כאזרחי המדינה, וזכות אדם גם לנו ניתן.

לפי מצב היומי אז: הועידה הכינה חומר לאספה כללית שהתעתדה אז, להיות בזמן קרוב, במטרה לאחד ולאגד, את כל כחות החרדים הבלתי מפלגתיים — אורתודוכסים בעזפארטיינע — לחזק את היהדות, את יסודי הדת, להגדיל את לימוד התורה ולהאדירה, ולהעמיד כל עניני הציבור שיהיו ברוח היהדות המוחלטת.

הוֹסְפוֹת

רנ"ט

מועצת הועידה הכינה וגם חקרה, בדבר האמצעים להגיע אל המטרה האמורה, על ידי:

(א) חיזוק קביעת לימודי השיעורים במשנה גמרא הלכה ואגדה בבתי כנסיות ומדרש.

(ב) בחירת אנשים בעלי כשרון לדרוש ברבים לקרב לב השומעים ולהבינם בארחות חיי היהודי בביתו והנהגתו עם בניו ובנותיו.

(ג) על דבר טהרת המשפחה וחיזוקה.

(ד) על דבר הלימוד בחדרים תחת הנהגת מורים יראי אלקים ורק באופן המקובל בעמנו במסורת אבות.

מועצת הועידה הכינה חומר של דרישות מאת הממשלה אז:

(א) לאשר את האומה הישראלית, בתור עומדת ברשות עצמה בכל הנוגע לנו להתדרישות הדתית ולתת לנו היכולת ע"י חוקי המדינה להביאן מהכח אל הפועל.

(ב) להשתדל לפני הממשלה אשר ינתן חוק כי אלה היהודים הסוגרים חנויותיהם ביום השבת, מותרים לפותחן ביום הראשון.

(ג) כי ינתן חוק הפוטר את תלמידי ותלמידות היהודים מבקרי בתי ספר הכללים מלבקרום בימי השבת והמועדים.

רוח קדש הקדשים, נשיאי אלקים וגאוניו שאיפתם החזקה והבטוחה באלקי מרום ונשמתם האצילה, עליכם ועלינו תאיר, להיות לנו לעינים, למצוא פתרון בכל השאלות המתחוללות בקרב ישראל כהיום.

עליכם לדעת כי ועידה זו מלבד אשר היא רבת האחריות בהנוגע לתוצאותיה הנה על שכם נשיאות הראש בתור מנהיגי ומנהלי ישיבות ופעולות הועידה, האחריות היא כפולה ומכופלת, וא"ל הוי' צבאות יהי בעזרכם.

חכמים הוהרו בדבריכם שלא לתת מקום ח"ו וח"ו לאלו אשר חפצים להכניס מרוחם המפלגתי הזר לנו ובכל דבריכם תדגישו כי ועידה דתית היא ולא לאומית והדומה, ופועל ידכם ירצה ד'.

ויקבלו החיים והשלום והברכה מאדון השלום כאות גפשכם ונפש ידידכם הדו"ש אחינו בני ישראל יחיו בגשמיות וברוחניות המצפה לאור כי טוב, ואין טוב אלא תורה תמימה.

ברגשי כבוד ויקר

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה י. א' ט"ז מר-חשון תרפ"ז.

אל כבוד חברי ועידה הדתית
בעיר קאראסטיצן.

ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

ועידה נכבדה, התועדותכם הנוכחית רמה ונשאה היא במאד, כי חלק גדול מעם הקדש יחיו, גורלם וגורל בנייהם ובנותיהם, בידכם הוא.

אנחנו יושבי ארצות מדינתנו האדירה — ירוממה השם — נשינו טובה. כל ראש לחלי וכל פנים קבצו פארוה, כולנו — ח"ו — עטופים ברעב, לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לדבר ה'. עינינו רואות וכלות — ח"ו — מכאב לב, לילה כיום דמעתנו על לחינו, מאחינו שזנאינו ומנדינו, הממרים את חיינו וחיי בנינו, ואם כי בכי' מסטרא דא, אבל חסדי ה' כי לא תמנו, וחדוה מסטרא דא, לראות נערי בני ישראל מתאבקים בגבורה של תורה מפרפרים בכח עלומים — יברכם ה' — ומוסרים נפשם על לימוד התורה, במסורת אבות, באהבה וחיבת הקדש, לשם השם הנכבד והנורא.

אנחנו היהודים החרדים, אין לנו אלא אחת, למצוא ולאחד את כל כחות עמנו הרוחנים למען חזק דרכנו דרך התורה והמצוה, וללכת הלאה בהדרך אשר סללו לנו הוד נשיאי ישראל וגאוניו.

ואתם כבוד חברי ועידה הדתית, הרימו נס, וחזקו את הדגל העתיק הנתון על ידי כבוד רבני ישראל ופרנסי הקהלה החרדים, הפתיל האחד, המאחד את יראי ד' מכל קצוי תבל, הוא רק רוח מתזיק הדת, להחזיק את התורה והמצוה, ולעודד לומדי תורה כפי המקובל במסורת אבות.

כהיום, הנה בחסדי א-ל עליון, מצב אחינו בני ישראל יחיו, בהנוגע לחיינו הרוחני, לימוד התורה וקיום המצות, טוב יותר על פי חוקי ומשפט המלוכה, מאשר הי' בימי ממלכת השרים העריצים, אשר העיקו אותנו בהגבלות מיוחדות וחוקים מבדילים בחומר ורוח.

ועתה זה שנים אחדות אשר מטעם המלוכה נתן חק גלוי לעיני כל אשר כל אזרח — מבלי הבדל דת ולאום — חפשי הוא לנפשו לקיים דתו, ללמוד תורתו, ולהדריך אנשי ביתו כחפצו מאין מפריע, כל עדה וקהלה בישראל יכולים הם להעמיד חייהם הדתיים, והחזקת מוסדי הדת כחפצם, כל אב יכול לתת את בנו למורה ללמדו תורתו, וכל שהוא למעלה מי"ח

שנה יכול ללמוד בישיבה. כל רב בעירו רשאי הוא לדבר גלוי מעל הבימה, לעורר את אנשי עדתו בנוגע לכל עניני העיר והחזקת מוסדי הדת.

— ורק מאי ידיעה בעיירות הקטנות, היפוי כח ורשות הניתן מאת הממשלה לשומרי דת, מפני חוסר עסקני ציבור, ואמצעים כספיים בשעה הדרושה או בסיבת שגיאות שלטון המקומי — לדאבוננו — הרבה עובדות אירעו בערי הפלך ולפעמים גם בערי הבירה, האימתאיים, וגם סותרים לחוקים אלו —

מקרב ולב עמוק הנני מתכבד בזה לברך את כבוד חברי הועידה הדתית, אשר בחזק רוחם הט' והקדושה, ובתעצומות עוז טוהר עבודתם לטובת כלל אחבי יחיו, יפתרו כל השאלות, אשר המתיחו להם בסדר היום של הועידה הדתית אך ורק על פי טהרת פסקי תורתנו ודתנו ברוח קדשם של הוד כבוד קדושת אבותינו רבותינו נשיאי ישראל וגאונים, ולמופת יהיו לכל אחינו בני ישראל יחיו.

ועידה נכבדה, עמדו חזק על משמרתכם משמרת הקדש, הנסוכה עליכם מאת אלקי השמים והארץ נותן התורה, אשר בכחנו זה עלינו להרים קרן התורה באמצעות לימודה ולהרים קרן הדת על ידי הגנת קיומה.

השתדלו לפני הממשלה לתת לנו את האפשרות להשתמש בחוקים והנחות הנתונות לנו, והרחיקו כל חומץ ומעול מקרב אחינו באמצעות דרכי מישרים, ואז נקוה כי אור תורה תמימה, ונר מצוה ברורה יאירו באהלי מישב אחינו בני ישראל יחיו.

ואשא כפי בתפלה ותחנונים אל אלקינו ואלקי אבותינו, כי אֵל הוֹי צבאות יהי' בעזרכם, ופועל ידכם ירצה. ועינינו תחזינה בהרמת קרן הדת והתורה, וקרן אחינו בני ישראל, בכל ארצות פזוריהם, ד' עליהם יחיו, ונזכה לביאת משיח צדקנו בב"א.

בברכת התורה ואהבת ישראל

ברגשי כבוד ויקר

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

„תודה * על הכבוד שחלקתם לי. בכך אתם מוכיחים שהנכם הולכים בעקבות רבי שניאורסאהן מליובאוויטש ורבי חיים מבריסק, זכרון אור למרינו הבלתי נשכחים. העולם כולו מצפה מכם להמשיך דרכם בלי פשרות, דורש בשלום האורחים ומברכם בהצלחה — י. שניאורסאהן**.

* * *

ב"ה ***, ט"ב מ"ח תרפ"ז

אל ידידינו אנ"ש והתמימים

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

י"ט כסלו הוא יום הבהיר אשר בו יצא השמש בגבורתו, ותחי רוח ישראל דלעילא, וכל בני יעקב בקדו"ש ישראל יגילון. תורת החסידות היא תורת מורנו הבעש"ט נ"ע ביום אשר פדה נפשינו, ואור וחיות נפשינו ניתן לנו (אותיות שבכתב קדש הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע) ובאורי החסידות והחסידים הם אדם פנימי אור וכלי כי א"א חסידות בלא חסידים ואי אפשר לחסידים בלא חסידות.

החסידות היא ידיעה גדולה רחבה ועמוקה באלקות וכמאמר בגין דישתמודען ב' ידיעה בדרך השגה ותפיסא דוקא (וכמובן אשר תחלת הלמוד הוא בדרך קבלה בלבד, אך גם בזה הוא שמשיג מה שהוא לומד, רק שלא יחדו לידע ולהשיג עומק הענין איך ומה הוא, שזה אי אפשר כי אם לאחר שלמד הרבה והשיג הרבה ענינים אז יכול לחדור אל עומק ההשגה) והיינו שיהי' נתפס בכלי מוחו כהנחה טובה (אז עס לייגט זעך אפ דער ענין גוט) ובוה משיג את האלקות בהשגה גמורה עד שיאמר עליו כי הוא זה ובא לידי התאמתות שהוא ראית עין השכל באלקות, ואז הנה מוצאיהם מצא חיים אמיתיים וחי לעולם, עולמו יראה בחייו להתענג על הוי' בעבודה שבלב.

הנה הכלי האמיתית אל המאור הגדול של החסידות. היא העבודה בפועל לזכך גופו ונפשו בחיות והרגש פנימי ולשעבד מוחו ולבו לעבדו

(*) נוסח משוער של מברק התודה של כ"ק אדמו"ר (מהור"י) ז"ע ששלח לוועידה, לאחר שהכתירו אותו לנשיא הכבוד של הועידה. הנוסח שוחזר עפ"י זכרון אחד המשתתפים ותורגם בחפשיות מרוסית ללה"ק כולהלן :

(**) נדפס שם ע' 68.

(***) נדפס שם ע' 341.

ית' בקביעות עתים לתורה, בעבודה שבלבד זו תפלה, ובעבודה בפועל כל היום בכל הענינים הן בעצמו והן בזולתו, בלי שום מונע ומעכב כלל בהתבוננו כי הוי' הוא אלקים, ובראשית ברא אלקים, דבראשית ב' ראשית, התורה נקראת ראשית וישראל נקראים ראשית, ותכלית הכוונה בירידת הנשמה מאיגרא רמה בעמדה את פני הוי' לבירא עמיקתא, להתלבש בגוף, הוא בשביל להאיר את העולם, בתורה אור ונר מצוה, ואשר גם הוא (יהי' מי שיהי') הלא נשמתו טהורה היא חבוקה ודבוקה בחיי החיים עצמות א"ס ב"ה הנה בכחו זה הוא משליך את חיו מנגד, שלא להתפעל כלל מהמלעיגים והמדיחים ואינו חושב כלל בחשבונו של עולם החומרי וכמארו"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מה איבעי לך למעבד ומאי דניחא קמי קוב"ה לעביד, ומוסר ונותן נפשו לבו ומאחדו להגדיל תורה ולהאדירה בכל אופן ואופן ומיקר ומחבב כל שעה ורגע, לתת אותה רק על ענינים רזחניים לעורר ולהלהיב את הלבבות בהתעוררות עצומה, ובחיות פנימי ועצמי, ולאגד אגודות וחבורות של לומדי תורה ברבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשים בשביל להשלים הכוונה העליונה כתורה אור במסורת אבות וקיום המצות במסירת נפש ממש והנה עבודה זו היא ביכולת ובאפשרות כל אחד ואחד לעשותו, אם רב ואם מעט, אבל במסירה ונתינה ממש, מבלי להתחשב עם מעמדו ומצבו הגשמי ורוב טרדת פרנסתו (ויפתח הוי' להם את אוצרו הטוב בהשפעה מרובה במנוחה) ולא גרוע פרנסת הנפש מפרנסת הגוף, ואדרבה הנה בפרנסת הגוף הוא יברכך בכל אשר תעשה כתיב וברכת הוי' היא תעשיר דאינו צריך אלא עשיית כלי בלבד, אבל פרנסת הנפש באה בעבודה ויגיעה, והכנה מרובה בבירור חיכוך כל מדה ומדה ולבושי הנפש שהם מצדו"מ ואז דוקא הנה טל תורה מחייתו וזהו אור וחיות נפשינו ניתן לנו הם ההשכלה והעבודה של תורת החסידות.

ביום אשר פדה בשלום נפשינו יום קירוב המאור אל הניצוץ הנה ביום הזה עליכם אנ"ש החסידים המקושרים בלב זנפש אל תורת ודרכי הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' והתמימים יחיו לעשות חשבון הנפש אדעתא דנפשא (כפי דרישת תורת החסידות בלי להצדיק עצמו באמתלאות שונות וטענות של הבל הנובעים מבאר אהבת עצמו כ"א) בבקרת חדה כאלו עומד לפניו רבינו הזקן בעל השמחה, לתת דין בכל אשר פעל ועשה במקומו ומקום מגורו במשך השנה בעד נפשנו בכח אור וחיות הניתן לנו.

כל אחד מאנ"ש המקושרים והתמימים יחיו ידע כי הוא ענף מאילנא דחייא אשר בכחו ויכלתו בעזרתו ית' לעשות פרי טוב בכת האור והחיות פנימי-הניתן לו להשלים הכוונה האמיתית בתורה אור ונר מצוה ע"י עבודתו בלמוד ובעבודה בפועל. וביום הגדול והקדוש הלזה ימלא כאר"א מאנ"ש והתמימים יחיו חובתו הנפשית לקבל ע"ע ברגש פנימי ובהחלט גמור לעמוד חזק על מעמדו לקבוע שעורי לימוד חסידות ברבים, החלש יאמר גבור אני להשתתף בכח ובפועל בכל הענינים הנוגעים לחיי ישראל

הרוחניים ולקבוע זמני התועדות אנ"ש והתמימים יחיו ואז איש את רעהו ידבר בדא"ח והתעוררות לעורר את האהבה עצמית לאלקות אשר בירושה לנו מאבותינו וכלנו יחדיו כאיש אחד באהבה ואחדות נלכה לאור החיות החסידות אשר הנחילנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ואני תפלה כי אל הוי' צבאות אלקי אבותינו יהי' בעזרכם ידידינו אנ"ש והתמימים יחיו אשר אותו האור והחיות הפנימי אשר האצילו עליכם הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' בכל דור ודור, תוציאו מכח אל הפועל ממש, וכל אחד הלומד יהי' לכם יקר במאד וכל שעה של למוד והתועדות יהי' לכם חביב ובאור זכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' תסעו בכל ענייכם מנפש עד בשר, והגותן תורה לעמו ישראל הוא ית' יצו את הברכה בכל מעשי ידיכם ותהי' פרנסתכם בריוח וכמנוחה בכדי שתוכלו למלאות חובתכם בלימוד ובעבודה. ולעורר את לבבות דורשי הוי' מתוך הרחבה בגו"ר ותזכו לראות טוב בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ועבודה, ועיני תחזינה נצר מטעי הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע עולים בעילוי אחר עילוי ברוחניות ובגשמיות.

והנני ידידכם עוז הדו"ש טובכם והצלחכם המצפה לאור כי טוב המיחל לחסדי אבות המקוה כי ירום קרן התורה והעבודה המברככם מלג"ח תכה"י,

יוסף יצחק

* * *

ב"ה * ה' י"ב כסלו תרפ"ז

אל ישיבת תומכי תמימים דליובאוויטש יצ"ו
אשר בעי"ת ווארשא יע"א.

שלום וברכה!

בזה הנני לברך את תלמידי ישיבת תומכי תמימים דליובאוויטש אשר בעי"ת ווארשא לכל סניפי' ואלופיהם נכוד המשפיעים המשגיחים וחברי ועד ההנהגה ועוזריהם בראשם, ליום חג י"ט כסלו הבע"ל כי ביום הגדול והקדוש הלזה תתעוררו כולכם בתוך כללות אנ"ש שי' אשר בכל מרחבי תבל, ד' עליהם יחיו, בהתעוררות אמיתי להדכ באילנא דחייא, דרכי הוד כ"ק

אבותינו רבותינו הק', אשר מסרו נפשם הט' להדריך את אנ"ש שי' והחיים אתנו כהיום בהנחילם לנו תורת החסידות ואתם התלמידים התמימים, ד' עליהם יחיו, איש איש מכם עליו לדעת חובתו אל המטרה של ישיבת תומכי תמימים יצ"ו — כפי המבואר בהקונטרסים — אותה תמלאו ובה תתחזקו לעלות בעילוי אחר עילוי בשקידת התו' והעבודה שבלב כפי תורת החסידות אשר הנחילנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושי' וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, והגותן תורה לעמו ישראל, הוא ית' יהי' בעזר' נפשכם, ובעזר' כל אחיכם היקרים, הלומדים תורה במסירת נפשם ממש, למען שמו ית' בכל ארצות פזוריהם ד' עליהם יחיו, כי עלה תעלו בעילוי אחר עילוי בגו"ר, ותחזקו עמודי עולם, להאיר את העולם באור תורה ונר מצוה ועינינו תחוינה בהרמת קרן התורה וקרן אחב"י, יחיו בגו"ר, והנני ידידכם עוז הדורש שלום כאו"א מהתלמידים המשגיחים המשפיעים וחברי ועד ההגנה מלונ"ח.

המברכם

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה * כ"ט טבת תרפ"ז.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ח לחד"ז, שמחתי מאד על אשר משתדל בהתעוררות הראוי' והיא חובת גברא לכל אחד מאנ"ש שי' ובפרט התמימים שי' אשר צריך להיות זאת להם לעבודה תמידית, לתת לבם ונפשם על עבודה זו לעבדה ולשמרה ולהיות יקר בעיניהם כל איש מישראל הבא לשמוע לימוד קיצור שר"ע ועין יעקב ובפרט מי שעולה בידו לפעול איזה לימוד לקטנים אשר ע"ז צריכים מס"ג מבלי להתחשב עם שום דבר שבעולם, ואין כוונתי בענין מס"ג בהנוגע אל מס"ג שבגוף מפני שאסור דבר זה כ"ו לא נאסר הדבר באופן כזה שיהי' נדרש מס"ג (ואם לא יעלה ולא יבוא הי' באופן כך ח"ו הנה עפ"י התורה ידוע עניניו כהא דרע"ק וכדומה, אבל אין אנו מדברים עתה בהדין דמס"ג) דהנה מס"ג הוא ג"כ עפ"י דין, ויש בזה חילוקים בזמן הגזירה ל"ע ובשעת שלום ומנוחה יעזור השי"ת (כלומר במסירת הגוף שאין נדרש ח"ו ע"ז במס"ג) כי החוק הוא מפורסם לכל אשר כל אב יוכל ללמוד את בנו תורה ואין איש יכול להפריע אותו מזה.

ופי' ענין מס"ג הוא דהנה ידוע דנפש ענינו רצון ומסירה ענינו כפול

סילוק ושעבוד, וזהו מסירת נפש. סילוק הרצון ושעבוד הרצון כלומר לסלק רצונו מכל דבר שבעולם ולשעבד רצונו להדבר ההוא ובאופן כזה צריך להיות ענין העבודה בכלל לעורר את ההרגש פנימי של הנפש, (ובדיוק יותר הכוונה של הנשמה) שזה בא בעבודה ויגיעה עצומה, אבל אפשר להגיע לזה וכהא דזכינו לשמוע מפי קדה"ק הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע איך פעלט הרגש (געפיהל און דערהער) פארשטיין חסידות איז נאר מיט הרגש און בפרט עבודה איז נאר הרגש דער געפיל איז העכער פון דערהער. דער ענין איז פשוט חסידות איז שכל עס איז טאקע שכל אלקי אבער עס איז דאך אין שכל אנושי, איז מיט דערהער קען מען פארשטיין אבער עבודה איז מער ניט ווי געפיל אליין ואשרי איז (כן סיים) שהוא עובד אלקים.

ואשרי האיש הבוחר בחיים לשום לבו ונפשו ומאוד להתחייב אהלי תורה ועבודה, והחכם עיניו בראשו לייקר ולחבב כל הקרוב אל הדי' אמות של תורה בלי הבדל באיזה לימוד שיהי' אם משנה גמרא מקרא הלכה ואגדה אשר בגלל הדבר הזה יאר ד' פניו אליו לברכו בברכה משולשת בכני חייה ומזונא רויחא.

ובזה הנני לברכם אשר בקרוב ישיגו מלמדים טובים לבניהם שי' ויחזק השי"ת את לבבו ולבב כל ההורים שי' החפצים בטובת בניהם שי' ויתן להם השי"ת פרנסה טובה בריוח בנקל ובמנוחה בגו"ר.

הדו"ש ומברכו

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה * א' ו' שבט תרפ"ז

כבוד תלמידנו ידידי הרה"ג זו"ח אי"א
מוהר"ר משה שי',

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, הנני בזה לברכו בברכת מז"ט בעד קבלתו הרבנות הכבודה בעי"ת סוראז יע"א, אשר מאז ומעולם ישבו שם אנשי שם, והאל הטוב ישפיע לו שפעת חיים וברכה מרובה מנפש ועד בשר, ויתן לו האלקים ברכה

(*) נדפס מגוכי"ק.

הצלחה מרובה לכלכל עדתו הט' במעגלי צדק ויושר לבב, לחוקם לאמצם לסעדם ולתמכם בשיעורי לימודים ברבים, לקרבם אל כל הדברים הטובים ומועילים להם ולב"ב יחיו, להורותם דרכי אור תורה ולכלכלם בארחות מצות ד' ברה, כמסורת אבות, לטוב להם לבניהם ובני בניהם יחיו ויעזרוהו השי"ת אשר פרנסתו תהי' בריוח ובמנוחה שיוכל לתת עצמו כדרישת משרת כהונתו בעבודת הקדש, ובכל אשר יפנה לטובה ולברכה יצליח

הדו"ש ומברכו

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה * ו' שבט תרפ"ז

ליענינגראד

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא' לחדש זה, הגה חוב קדוש עליו לסדר ממלא מקומו בעי"ת . . . אחד מהרה"ג התמימים שי', ועל אשר ישאל דעתי בזה, הוא אל אחד משני אלה, אם תלמידנו הרה"ג . . . או הרה"ג . . . זה יעשה תומ"י בלא איחור כלל. ואין הוא צריך לנסוע עד אשר יבא מהכח אל פועל טוב להצלחה.

לבבי נכון ובטוח אשר ימלא את דברו הטוב על אדות ההתעסקות, בעזרתו יתברך, במקומו החדש בכל הענינים המבוארים במכתבו ויקיים בפועל כמו שהוא בכח בתוקף עוז. וידוע דענין התקיפות האמיתי' אינה ברעש והמולה, כי אם לאט לאט אבל בתוקף עוז, גאר קאלט אבער טיף און שטארק, ובלי טענות ומענות (אשר ישנם כאלו שדבורם הוא כמו התוכחות אשר באמת הוא דבר מיותר, אין זה ענין של ויכוחים) כי אם לדבר ולבאר נקודת האמת באשר היא, ואז יצליח בהצלחה מופלגת.

יסוד דבר זה הוא אשר זכינו לשמוע מהוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר סיפר מעשה מכ"ק אאמור"ר הרה"ק הצ"צ זצוקלה"ה זי"ע אשר פעם אחת בשביעי של פסח בעת הקידוש דבר הרבה במעלת ישראל בעת קריעת ים סוף ודבר בארוכה בזה (הענין נרשם בסדר הדרושים) וסוף דברי קדשו הי', (כן הי' לשון הסיפור) דישראל בעת קי"ס

היו במדריגת משה רבינו, דאז ישיר משה ובג"י כאחד, דאז ישיר, או י"שיר דער יו"ד וואס בא יעדער אידן האט גיוונגען, און אז דער יו"ד זינגט איז במילא משה ובג"י במדריגה אחת. ושאל אחד מכ"ק בניו הצדיקים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, זמה עשה משה רבינו אז, פרעגסט וואס משה רבינו האט גיטאן, משה רבינו האט גיהאט קאלטין ברען.

ובשיחה ההיא נתבאר הענין בארוכה (אשר אין כאן מקומו) והמורם מכל האמור הוא אשר מרובה מדה טובה ממדת פורענות, במדות רעות ל"ע, הנה מי שהוא מורתח בטבעו או באלו ר"ל אשר הם בכל רע כשוד נגד (כמבואר ענינו בכ"מ בדא"ח ומוסבר בקונטרס התפלה), הנה מובן גודל שפלות המצב ר"ל, הנה עוד יותר מי שהוא קר בטבעו (אז אין די אלע מדות רעות איז ער אין דעם קאלט אהן התפעלות) שזה מורה דשם הוא מקומו (אט דאס איז זאין ארט) ואינו מתגעגע כלל, (זהתנועה מורה על חיות ויכול להיות שישוב בתשובה וחרטה וכמב' בענין ורב תבואות בכח שור וכדפי' במצו"ד) אשר ישנם ר"ל בשני אופנים, בעלי לב (והם בעלי תאוה ומדות רעות) ובעלי מוח והם הכופרים ופוקרים, שזו מדריגה היותר פחותה וקליפה היותר קשה.

ומרובה מדה טובה שהקרירות בקדושה בל"א קאלטער ברען היא המדריגה היותר גבוה ונעלית במאד מאד, והיא היא הקוצו של יו"ד דשם הוי' שבנפש, (וענין יו"ד דשם הוי' שבנפש, בהנוגע בעבודה מבהאר בד"ה צהר תעשה לתיבה, שנה זו) אשר נעוץ תחלתו בסופן דזקא, דסוף מעשה הוא אחוזה ודבוקה בראשית המח', (ומבו' במ"א דגם במח' ישנו סדר דקדימה ואיחור) ותראש ועליון שבמח' הוא בא בסוף מעשה, כלומר, בעבודה בפועל לקבוע שיעורי לימודים ברבים בכל בתי כנסיות ובתי מדרשים במקרא משנה וגמרא הלכה ואגדה לכל מפלגה ומפלגה מהבע"ב לפי ערכם אשר למקרא למקרא ואשר למשנה למשנה וכו' כי זה כל ענינו של הרב שהוא עטרת תפארת העדה הקדושה, אשר בה יכהן פאר כי כל אחד ואחד מבני קהלתו וצאן מרעייתו בלא פדות בין זקן לילד איש ואשה כולם כאחד הם אחיו ואחיותיו בניו ובנותיו, אשר טובו וגורלו של כל אחד ואחד צריך להגיע עמוק עמוק בלבו, ובאות הרגש אשר צריך לדאוק בעד צרכי העוסק בתורה בעיונא להשיבם כהוגן על כל שאלותיהם בעמקי ים התלמוד ופוסקים ראשונים ואחרונים הנה באותו הרגש צריך לדאוג לגורלו של הילד הצריך לידע א"ב ובאותו הרגש צריך להכניס עצמו בטובתן של האנשים הפשוטים שבישראל הבלתי יכולים להבין סוגיא עמוקה וצריכים לקרבם בלימוד שלפי ערכם באגדה או בלימוד חומש עם פרש"י והתייסדות חברה תהלים, עוד ועוד, והשי"ת יהי בעזרו בגו"ר.

ע"ד תלמידנו . . . אינו ראוי הדבר אשר יסע מ. . . ע"ד שעשה כה פעם בנסיעתו ל. . . ועי"ז הודע מצבם של אלו יחי' האחוזים בו

בתום לבב וחפצים בשו"ב ירא אלקים, ואם יהי' דבר ברור ובטוח, אשר טוב לפניו יותר מכמו שהוא עתה הוא רק באופן אשר יסדר תחלה וימלא דרישת העדה תחי', אשר סומכים עליו כאמור, וכאשר בעזה"י יסדרם בהסכמתם בכל המצטרך להם לפי ענינם או יוכל לחשוב אדות מקום טוב, זהו חובת כל אדם ישר וירא אלקים באמת, ובפרט חובת התמימים יחיו אשר צריכה להיות מיוסדה על מדת חסידות אשר יסודה בקדש הקדשים תחלה בהנגוע אל הזולת ואחרי כן לחשוב בהנגוע לטובת עצמו. והשי"ת יזכנו לראות רוב נחת רוחני וגשמי בכל אנ"ש והתמימים יחיו, בתוך כלל אחב"י, ד' עליהם יחיו.

* * *

ב"ה * ג' כ"ב שבט תרפ"ז

כבוד תלמידינו ידידי הרה"ג הנודע וו"ח
אי"א מוה"ר ירחמיאל שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטו"ב לח"ו על שאלתו אדות הרבנות דעי"ת זלאבין יע"א הנני מסכים לו, ומברכו בברכת מז"ט זכי הא"ל הטוב ישפיע לו ולכל עדתו הט' שפעת חיים וברכה מרובה מגפש ועד בשר, ויתן לו האלקים ברכה והצלחה מרובה לכלכל עדתו הט' במעגלי צדק לחוקם לאמצם לסעדם ולהמכם בשיעורי לימודים ברבים, לקרבם אל כל הדברים הטובים ומועילים להם ולב"ב יחיו, ולהורזתם דרכי אור תורה ולכלכלם בארחות מצוה ד' ברה, כמסורת אבות, לטוב להם ולבניהם ובני בניהם יחיו. וע"ד שאלתו אודות דרכי ההנהגה, טובה היא מאד מאד, כי אין לך דבר המתזיק כהשלום, ומי ששמו שלום ית' ישים שלום וברכה בתוך עדתו הט' וטוב יהי' להם בגו"ר.

ידידו הדו"ש ומברכו

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה * כ"ז אדר תרפ"ז לענינגראד

ש"ב ידידי ו"ח אי"א מוהר"ע זעליג שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ד לח"ז. נהניתי במאד על הפ"ש שקבלתי מאתו ע"ד אנ"ש שי אשר הרבה התעוררו ובאו לשמוע דא"ח. וברית כרותה לכל דבר התעוררות אשר אינה חוזרת ריקם וצריכים רק להשתדל בהשתדלות הראויה במסירה ונתינה. ובבקשה לכתוב בפרטיות מכל הבתי כנסיות דאנ"ש שי ושמות הגבאים שי ולתאר מהותם עד כמה שאפשר עם האדרעסין שלהם.

ע"ד הרבנות דביהכנ"ס של חסידים יחיו דעתי מכרעת על תלמידו המצויין הרב ר' מרדכי זאב שי הכהן גוטניק. והוא כעת בתל אביב וכתבתי לו בענין זה. כן כתבתי לידידו הנעלה ו"ח אי"ה מוהרא"ס שי שוי"ב נעמצאו אמנם באשר מסיבה נאבד האדרעס שלו כתבתי ע"י תלמידו הרב . . . אשר בטח כבר הגיע אליו. ידידו תלמידו הרב . . . הוא אחד התלמידים המצויינים אשר ת"ל בכחו לעורר על כל דבר טוב ומועיל, אבל לפי מצבו הפרטי עתה ולפי מצב הענינים בהוה הנני מוצא לנחוץ להציע ע"ד תלמידו החשוב והנעלה הרב רמ"ז שי הכהן גוטניק ובטוח הנני בחסדי השי"ת אשר יקבלו ממנו ענג רב בכל הפרטים וע"כ בבא מכתבי זה אליו יעשה השתדלות הדרושה בהזדויות היותר חרוצה כי יבא הרב רמ"ז שי ומסוג"פ מכתב קצר אל ידידו תלמידו מוהרא"ס שי שוי"ב (כי בטח כבר קבל את הארוך דרך ריגא) וכן מכתב לגבאי ביהכנ"ס חב"ד ע"פ הכתבת אשר כתב במכתבו.

ש"ב המברכו (חי"ק)

* * *

ב"ה **, י' ניסן תרפ"ז לענינגראד

כבוד ש"ב הרב הנעלה ו"ח אי"ה מוה"ר
עזריאל זליג שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מב' לחד"ז המודיע דבר הכנופיא מאנ"ש ביום

(*) נדפס במגדל עז (להר"י מונשיין) ע' 21.

(**) נדפס במגדל עז ע' 23.

היארצ' של הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבגים זי"ע אשר אנ"ש שי' ישבו בשבת אחים גם יחד ודברו בעניני דא"ח; השי"ת יהי' בעזר אנ"ש שי' בגו"ר אשר יקבעו עתים ללמוד דא"ח והלימוד יהי' ע"מ לשמור לעשות ולקיים. וזכות הוד כ"ק אבותנו רבותנו הקי' יגן על תלמידהון ותלמידי תלמידהון אשר יתקרבו אל האמת.

התענגתי לשמוע ע"ד ההחלטה אדו"ת לקיחת הרב רמ"ז שי' הכהן גוטניק, והשי"ת יעזר אשר בא יבא בקרוב התועלת הנרצה בתוצאות לקיחתו לרב בעי"ת לונדון יע"א, ויתרומם קרן אנ"ש שי' בתוך כלל אחב"י ד' עליהם יחיו בגו"ר. בבקשה אשר על להבא יבארו באריכות יותר מהנעשה בתוככי אנ"ש שי' ולא אפונה אשר בתוככי אנ"ש שי' היושבים באנגליא ישנם הרבה אשר הכירו וראו את הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק וגם את הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבגים זי"ע, והשי"ת יאריך ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים בגו"ר.

נא לפרוש גיני בשלום אנ"ש שי'.

ש"ב המברכו בחג כשר ושמח (חי"ק)

* * *

ב"ה*, י"ב ניסן תרפ"ז, לענינגראד

שלום וברכה!

בוה הנני בא אליו בכתובים על דבר לימוד דא"ח אשר דברנו כי בא מועד להקים את דבר ד' הנאמר מפי קודש הקדשים הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אשר כל אחד ואחד ממש מאנ"ש שי' בכל מקום שהוא בין בתוככי קיבוץ גדול מאנ"ש שי' בין קיבוץ קטן או גם רק אחדים בלבד יקבעו לימוד דא"ח ברבים במקום אשר יבחרו מתאים לתנאי המקום באחת הבתי כנסיות והלימוד יהי' בזמן קבוע באחד הספרים הנדפסים או המאמרים הכתובים ואופן הלימוד יהי' בהבנת הדברים בלא שלפול ודקדוקים שאינם מביאים שום תועלת בעבודה כ"א לדייק בלישנא דרבי' להבינם על בורים ככתבם וגם אלו הפשוטים אשר אינם יכולים ללמוד בעצמם צריכים לשמוע וכמה שיבינו הוא דבר גדול ומביא תועלת רב בעבודה.

והנה ראוי הי' הדבר לבוא בכתב ערוך ומטודר אל אנ"ש שי'

די בכל אתר ואתר לבאר הענין האמור ע"ד חובת קיום דברי רבינו כנשיא אלקים הדורש מכל אחד ואחד בשם חסיד יכונה כי ילמוד דא"ח ואשר כל אחד ואחד מאנ"ש אשר יש לו יחס והתקשרות אל הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע וחפץ להנות מזכותם בבני חיי ומזונא רויחא — נתן יתן את עצמו להתנהג במנהגי החסידים בהתקשרות אל אילנא דחיי כל אחד כפי ענינו, וכולם יחדיו ע"י לימוד החסידות ובכנופיא במועדים ובזמנים קבועים.

ועוד זאת צריכים היו לבאר אשר לעומת זה ח"ו וח"ו הנה גדול מאד הריחוק של אלו הבלתי גותנים לב לקיים דברי רבינו ע"פ יסודי סיבות מסיבות שונות בטעמים שאין להם יסוד בכלל ובפרט בעולם שכולו אמת שהכל נידון עפ"י טהרתו של כל דבר ודבר אשר דעת לנבון נקל כי אלו האנשים אין להם שום יחס התקשרות אל הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ואין להם הצדקה להנות מזכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. כבוד הדבר להגידו, אבל האמת הבהיר הוא נבדלים המה מעדת החסידים ומרוחקים הם מאת פני קדש הקדשים.

וברור הדבר אשר בידעם האמת עד כמה גדול הריחוק וההבדלה ר"ל ואשר באמת אינם נחשבים למקבלי חיות מאילנא רברבא — היו גותנים לבם ונפשם ע"ז איש איש כפי עניני ומצוה וחובה על זקני אנ"ש והתמימים שי' לבאר דבר זה עפ"י יסודי עניני התקשרות וקיום אזהרת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בכל דור ודור על הלימוד והעבודה וקירוב הלבבות בין איש לרעהו ואשר הקטן בדעה והבנה והצעירים נמשכו בכל עת אחר הגדולים מהם והזקנים והיו נשמעים להדרכתם ובזה ראו אור וחיים בחיות פנימי בלימוד ובעבודה בפועל בכירור וזיכוך המדות וגם בארחות חיי עולם איש איש כפי מהלך עניניו ועסקיו.

אמנם אין הזמן גרמא לבוא בארוכה אשר על (כ"ז?) בזה הנני להעמיס דבר זה על ידידי שי' אשר יבא בכתובים עם אנ"ש שי' די בכל אתר ואתר בין עיר גדולה ובין קטנה במכתבים פרטים לעוררם ע"ד קביעות לימוד דא"ח (כאמור בעיר גדולה יכולים להיות כמה אגודות כפי תנאי המקום) ומכתביו יהי' כתובים בסגנון המדבר לכארא מאנ"ש שי' שיבין ביחוד אשר עליו החובה לקיים דברי רבינו בלי שום טענה ומענה ולהסבירו כי הוא חובת גברא בכא"א מאנ"ש שי' להיות מן הראשונים בקיום דבר זה ובגלל זה יזכה להכתב הוא וביתו באור זכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע כי יאר ה' פניו אליו בתוככי כל אנ"ש שי' בברכה משולשת בבני חיי ומזונא רויחא וכלנו יחד נזכה לאור כי טוב אשר חכמות בחוץ תרנה וירום קרן התורה והעבודה וקרן אתב"י ה' עליהם יחיו בגשמיות וברוחניות.

הוֹסְפוֹת

רענ

בבקשה להודיע לכללות אנ"ש שי' אשר כל אגודות לומדים שתתיסד בעזה"י יואילו נא להודיע סדר הלימוד ושמות הלומדים בפרטיות להחיות את נפשי בידעי משלום אנ"ש שיחי' הם ביתם וזרעם ילכו בצור חי' הנחיים בחיי עולם בפרנסה טובה ובמנוחה בגור' אשר הכלי לכ"ז הוא לימוד דא"ח כאמור.

והי' ברכה ושלום כאו"נ הדריש ומברכו.

* * *

ב"ה * כ"ז ניסן תרפ"ז

ליענינגראד

אל ידידנו אנ"ש בעי"ת ווילנא יע"א.

ד' עליהם יהיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מי"ג לחד"ו על אדות ההתעוררות ליסד במחגם הט' ישיבה ברוח ושם תומכי תמימים דליובאוויטש אשר בעי"ת וילנא יע"א. שמחתי על ההתעוררות וטוב טוב הדבר במאד מאד ויגדיל תורה ויאדיר, ובלי שום ספק אשר במשך זמן קצר יתאספו תלמידים טובים מכל הגלילות הסמוכים אליהם אשר במדינתם.

אמנם דרוש אשר המנהל יהי' אחד מהתלמידים התמימים שי' היודע ומכיר היטב ברוחה של תומכי תמימים ואשר יתן וימסור עצמו על קבלת התלמידים הבאים ולהשגיח היטב על אופן לימודם והנהגתם בעין פקוחא ובחזק יד.

והשי"ת יהי' בעזרם להביא הדבר הטוב והנעלה הלזה מהכח אל הפועל בשעה טובה ומוצלחת בגור'.

המברכם

* * *

ב"ה * ג' א' אייר רפ"ז

לענינגראד

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, כל השב אל הוי' ראשית דבר עליו לקבל עול מלכות שמים לשמור ולעשות ככל איש מישראל בקיום המצות ובהנהגה טובה בסדר החיים בסדר היום, לידע את המעשה בקיום המצות כסדרן בנט"י שחרית באמירת הברכות בתפלת שחרית (ולומד איזה זמן אם קודם התפלה או אחר התפלה כפי תנאי עסקו ותנאי המקום) גט"י לסעודה (ולאכול רק מאכלים הצריכים לבריאותו ולהזהר (אבל ח"ו בלי שום נדר) ממאכלי עידון וענג (אם לא שהוא חלש ח"ו ודרוש לזה, א איד דארף האבין אגיוונטען גוף און זיין אויף אים הבעל הבית פאר ניצון דעם גיוונד אויף גוטע זאכין) כן מביטול זמן שלא לצורך) ובהמ"ז (טוב יותר בסידור) תפלת מנחה ומעריב בציבור (אם רק אפשר לפי תנאי העסק ותנאי המקום, ובסידור דוקא. אבל להזהר מן הבליתות והצוניות) בין מנחה למעריב ללמוד איזה שיעור ולקבל על עצמו (בל"ג כנ"ל) לטרוח בגוף בשביל לומדי תורה וכמו לילך ולקבל אנשים ולעודרם שיבואו אל לימוד השיעורים ולעשות צדקה בגופו, ובאזהרה גדולה שלא להיות עצם ח"ו ולהזהר מן הבליתות והשי"ת יהי בעזרו ויצליח לו ותהי' פרנסתו בריות וכמנוחה בגו"ר.

* * *

ב"ה ** י"ז אייר תרפ"ז לענינגראד

כבוד ש"ב הרב הנעלה ווי"ח אי"ה מוהר"ר
עזריאל זעליג שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא' לחד"ו, הנה על דבר מהירת נסיעתו מאנגליא אינני מסכים, ובעצתי ישמע להתמהמה עד כמה שיהי' באפשרו ובעזרתו ית' הוא טובתו בגו"ר פי זה כל האדם המסדר חיים ע"פ תורת החסידות לפעול ולעשות ככל אשר יוכל, והרבה פעל ועשה לטובה בעזה"י בנסיעתו זאת ואין השעה שעה זו גורמת לי להאריך בדבור כי עמוס עבודה רבה הנני בשעה זו, ובכן אקצר בזה ואי"ה במכ' השני אבאר לו בפרטיות יותר,

(*) נדפס שם ע' 349.

(**) נדפס במגדל עז ע' 23.

ויודיעני איזה מכתבים דררשים לו אשר יהיה בתור משולח עבור תורת יצ"ו ואשלה לו אי"ה כי טובת אנ"ש שי' הוא אשר יתמהמה עוד זמן בנסיעתו זאת עד יעזרנו השי"ת ויתעוררו אנ"ש שי' בהתעוררות הראוי'.

יואיל נא להגיד ברכה ופ"ש בשמי לר' הלל שי' חייקין וכן להרה"ג שי' שהי' בבהמ"ד שיסד ר' הלל שי' הנ"ל לשמוע דא"ה ויגיד נא ברכה להרה"ג ר' משה אליעזר שי' קירזנער אשר הי' ברוסטוב והוא יודע היטב (עוד מרוסטוב אשר אז דברו בזה כל התלמידים הבעלי מוסר והתפעלו במאד בראותם) כי דעתנו דעת חסידי חב"ד הוא רק להחזיק את התורה בטהרה ובעבודה אמיתית, וכשם שחפצים אנחנו אשר האברכים החסידים שי' ילמדו דא"ה הנה כן יקר אצלנו היראי אלקים באמת של מפלגת האשכנזים גם אם אינם לומדים דא"ה רק שהעיקר הוא העבודה באמת וביראת שמים ונהניתי במאד מהבשורה טובה אשר יסד ת"ת ויש לו ת"ל תלמידים הגונים יברכהו השי"ת בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ויגיד ברכה בשמי להשו"ב ר' שאול שי' הכהן.

מאד נהניתי מאת אשר עוסק לטובתו של התלמיד התמים מר . . . והשי"ת יעזור לו בגו"ר.

ואפשר בדרך מסעו ימצא מקום מוכשר על מלמדות והשגחה בישיבה עבור התלמיד התמים ר' שלום שי' גיסו של הרב ר' יחזקאל שי' פייגין ישתדל עבורו כי ברכה מרובה בו והוא יכול לפעול לטוב בלימוד השגחה והדרכה ביר"ש בחכמה ובתבונה.

מוכרח הנני לקצר ולזאת על האמור במכתבו עוד אבוא אליו בכתובים אי"ה"ש, ולפלא שאין לי מכ' מידידינו הנעלה והיר"א מוהר"ס שי' שרי"ב נעמצאו זה זמן נכון יכתב לו פ"ש ואברכהו כי יעזרהו השי"ת בגו"ר.

והי' ברכה ושלום כאו"נ וש"ב הדו"ש ומברכו (חי"ק)

* * *

ב"ה * ח"י אייר תרפ"ז

שלום וברכה!

במענה על מכתבו על אדות מקום חזרת דברי קדש הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אם במנין או בביתו, המקום הקבוע

צריך להיות בביהכנ"ס דוקא, וכן היתה פקודת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע כי חזרת דא"ח יהי' בהבתי כנסיות ובתי מדרשים, וזהו הלשון עסק התורה, תורה צריכה התעסקות, וכמו בעל עסק לוקח לו חנות, במקום היותר מובחר במקום שרבים עוברים ושבים שם, ועושה כמה עצות אשר העובר דרך חנותו גם אם לא נדרש לו לקנות סחורה מ"מ כשיראה דבר חדש מתעכב לראות את החידוש ואחד מעשרה נכנס לחנות ופודה, וכן בעסק התורה מקום התורה צריכה להיות במקום קבוע לברכה, אשר רבים באים לשם והם הבתי כנסיות ובתי מדרשים, שבלימוד זה יש טובה כפולה וכמאמר הסכת רשמע ישראל עשו כמות ועסקו בתורה.

כל אשר מגזע החסידים מחוייב הוא בחבת גברא לשמוע דא"ח כי מאנ"ש שי' אשר בכל אתר ואתר, שילוחא דמרנא ורבנא הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הם וכמאמר כל האומר דבר בשם אומרו כאלו בעל השמועה עומד לפניו, ודבר ברור הוא אשר בעת אמירת דא"ח מאיר בבחי' מקיף הארת נשמת בעל השמועה ואשרי האיש הזוכה לחזור דברי קדש אלו בהרגש פנימי ע"י הקדמת עבודה שבלב זו תפלה, זכות גדול הוא לאלו העומדים לשמוע, אשר בשמיעה זו (גם אם אינם מבינים עומק הדברים) זוכים להתקשר ולהתדבק בת"ח וכבר גזרו אומר שכל הדבק בת"ח מעלה עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה ממש, והדביקה בת"ח הוא ע"י שמיעת דברי תורתם הק' ולשמור ולעשות את כל אשר ציוו בהידור מצוה ובעבודה שבלב.

ואל יאמר האומר הן אני עץ יבש, ואינני מבין מה שאומרים הנה העדר ההבנה והידיעה הוא לפי שלא למד ילמוד וידע, וגם איש הפשוט (אשר מצד חושיו א"א לו לידע) יש לו זכות גדול בשמיעה זו וכמאמר אע"ג דאיהו לא חזי מזלייהו חזי, ועוד דאי' בזהר עלמא תתאה כגוונא דעלמא עילאה, והאיש הדוחק עצמו בעלמא דין לשמוע דברי תורה הגם שאינו מבינם (הנה העדר ההבנה הוא רק בהארת הנשמה המלוכש בגוף, שחומר המוח שלו הוא פשוט, או שלא למד בילדותו וכדומה אבל הנשמה שלו יודעת ומשגת כו') הנה לאחר מאה ועשרים שנה זוכה לשמוע דברי תורה בהיכל שבדבק עצמו, ושם הוא מבין ומשיג, וזהו ותורה אור.

ומכלל זה מובן גדול חטא ועון אלו המונעים עצמם מלשמוע דא"ח בסיבות שונות, אשר מלבד זאת שהם בטלים מדברי תורה (ובהם כאלו אשר סיבת העדר הילוכם לשמוע דא"ח הוא מפני ענינים שונים של כבוד או פניות עצמו לבד זאת שהם מדות רעות היפך הכוונה של ענין הלימוד דא"ח אשר העיקר שיפעול בעבודה כפ"מ בבירור וזיכוך המדות להיות עוצם עיניו מראות ברע ואוטם אזניו מלשמוע דב"ט, ובולם פיו מלדבר דברים בטלים שקר ורכילות כו') הנה עוד זאת שהם ר"ל מאבדים עצמם לדעת, אשר לא ישנו לכנוס בהיכלי התורה.

חוספות

רעז

וכתיב היום לעשותם כי כל העבודה והעשי' בתורה מצות ועבודה שבלב הוא רק בעלמא דין, ובכך ישים האדם על לבו, הא דאמרו (מועד קטן) האי עלמא אושפיזא ההיא עלמא ביתא, ומי שטרח בעי'ש יאכל בשבת, והנה אלו הנערים הננערים מן הדעת, בודאי הרהמנות גדולה עליהם במאד ומי שיש בדודו לדבר על לבם לקרבם אל האמת בודאי חובה היא להשתדל בזה בכל מיני השתדלות לקרבם אל הלימוד באיזה שיעור הלכה ואגדה, ואז יש תקוה כי ילכו מחיל אל חיל, ויגיעו לאור כי טוב להתקרב אל חיבת הקדש.

אבל אלו הבע"ב שי' המתרשלים, וכטבע העצל שבא לו בדרך ממילא כמה סיבות ומגיעות ועיכובים וכמאמר אם בטלת יש לך הרבה בטלים, צריכים להוכיחם ולבאר להם האמת הבהיר כמו שהוא, וכמוכן אשר התוכחה צריכה להיות באופן שיתקבל (ומבואר במאמר אם רוח המושל תעלה עליך) וברית כרותה היא לעבודה אמיתית שמועילה בתועלת פנימי, ולכן צריכים לחזור דא"ח ברבים במקום גלוי לעין כל ובדברי עבודה שבלב, אשר אז הנה כל לבבות דורש הוי' מתעוררים לקול הקריאה היוצאת מעומק הלב, והשי"ת יזכנו לעבדו ית' בלבב שלם, ושלום וברכה יהי' על אחבי' ד' עליהם יחיו מנפש ועד בשר.

יפרוש נא גיני בשלום ידידינו אנ"ש שי' ויעוררם בכל האמור לטובה ולברכה והאל הטוב יהי' בעזרם בגו"ר.

* * *

ב"ה, כ"ה סיון תרפ"ז

לענינגראד

ידידי הו"ח אי"א מו"ה . . . שי'

שלום וברכה!

מכתבו המבשר כי יצאו זכאים במשפטם נכון הגיעני, ות"ל בעד זה, והשי"ת יעזר לו ולבנו שי' כי תהי' פרנסתם בריוח בנקל ובמנוחה בגו"ר.

מאז רוממנו הוד כ"ק אאזמור' אדמור' הזקן וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ויפלס לנו נתיב חיים בתורת כ"ק הבעש"ט נבג"מ זי"ע"א הנה בכל דור ודור זקני אנ"ש שי' הי' כל אחד מהם עוסק בהתעוררות בין המקורבים אליו וגם היו באים בכחובים למקומות שונים בדברי התעוררות בדבר לימוד

דא"ח בקירוב הלבבות, ומהם אשר היו מיחדים נסיעות בשביל זה והיו מטריחים בטרחות גדולות לקרב את האברכים הצעירים לנהגם ולהדריכם וכן את הבע"ב.

והדברים עמוקים מיוסדים על אדני פז כמאמר מלאים זיו ומפיקים נוגה, וכאשר בעצמם מלאים זיו מזיו קודש תורת החסידות במסירה ונתינה אמיתית או מפיקים נוגה ואור חיות פנימי להאיר גם לזולתו.

כל אחד ואחד מאנ"ש שי' עליו החובת גברא בגזירת עירין פתגמין קדישין ללכת בעקבי אבותיהם ומוריהם ז"ל ללכת בדרך סלולה אשר כללו לנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הג' אבות העולם, אשר אור תורתם ועבודתם בקדש חי עמנו כהיום בתוס' אור וחיות בגדולי גדולין (כמבואר באגה"ק פרק כ"ז) מן אור זרוע לצדיק.

ובזה הנני לעוררו אשר יתן עצמו על זה לבא במכתבי התעוררות בין אנ"ש מהסמוכים אליו, לחקור ולדרוש בהנוגע לעניני לימוד דא"ח, וגם ידרוש ויחקור בהנעשה מסביב להם לידע שמות מאנ"ש שי' הנמצאים שמה ולבא עליהם בכתובים בענין זה כי סוף כל סוף צריכים להגיע אל האמת הבהיר היא הכוונה העליונה אשר נתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ולהאיר מחשכי ארץ בחיות פנימי בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות יודעים ומכירים את מי שאמר והי' העולם כי הוא לבדו הוא ואין זולתו.

ידידו הדו"ש ומברכו

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה, ג' י"ב תמוז תרפ"ז

ברכות אין קץ ושלום אין סוף יחולו על ראש מחבבי תורה ושומרי מצוה.

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו.

אם כי עוד טרם באתי אל המרגוע הנפשית ובריאותי חלושה במאד, השי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כל חולי ישראל, הצריכים רפואה — אבל גודל עוצם האהבה העמוקה אשר ירחש לבבי אל כל אחד ואחד ביחוד יתגבר על מכאובי ולא יתן דמי לי עד אשר אביע ברכתי.

מקרב לב עמוק הנני לתת את ברכתי לכל אחד ואחד אשר השתתף

הוֹסְפוֹת

רעט

בצערן של בני ביתי יחיו בעת צר להם — ל"ע — וישאו רינה ותפלה
לאל בורא עולם ית' ויתעלה בעת ישבי במאסר — ל"ע —.

ובזכות הוד כ"ק אבותי רבותינו הקדושים אבות העולם וצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע שפיע השי"ת לכללות אחבי ד' עליהם יחיו שפעת חיים
וברכה מרובה מנפש ועד בשר, יזכו לראות בנים ובני בנים יהודים
כשרים ונאמנים לדתינו ותורתנו, עוסקים בתורה ובמצות מתוך הרחבה
ברוחניות ובגשמיות וירום קרן הרבצת תורה ויקויים האמור ומלאה הארץ
דעה את ד' כמים לים מכסים.

הנני ידידם עוז הדורש שלומם וטובם והצלחתם בגשמיות וברוחניות
והמברכם בברכה משולשת

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה, ג' י"ב תמוז תרפ"ז

קאסטראמא

ידידי וז"ח אי"א מוה"ר . . . שי

שלום וברכה!

בהנהו הראשון בין מקושרי הוד כ"ק אאמור' הרה"ק וצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, אשר פגש אותי בעת — ל"ע — שהובילו אותי מדירתי אל
בית האסורים, באור ליום ד' ט"ו סיון, ות"ל הגהו הראשון אשר ברכני
בברכת מו"ט על הודעת החופש אשר ניתן לי בעיר מקלטי קאסטראמא בז"ה
היום ג' י"ב תמוז.

ההשגחה פרטית עפ"י דרכי אשר הנחילנו הוד כ"ק אבותינו הק'
וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע היא ראיית אלקות במוחש, ואשר האיר השם ארחותינו
בחיי עולם. לעשותם כלי לרצונו ית' בעבודה בפועל, ויודע אשר התורה
ומצות נצחיים הם וכל מניעות אינם אלא נסיונות בלבד, אותם הברכות
אשר בירך איש האלקים הוד כ"ק אאמור' הרה"ק וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע,
אוננו ביתו זרעו כולם חיים וקיימים, ויתן השי"ת ויתקיימו בקרוב ברוב
טוב בגו"ר.

דעתי כי כל אלו אשר השתתפו בצער אנשי ביתי יחיו בעת ישבי
במאסר — ל"ע — לבם ומאודם מסורה ונתונה לתורה ומצוה וראוי הי' הדבר
לבא במכתב מיוחד על התורה ועל העבודה אבל אין הזמן גרמא ומי כמוהו

יודע כמה עג"נ סבלתי — ל"ע — ועד כמה בריאותי חלושה — ישלח לי השי"ת רפו"ש — והערכתי בדברים אחדים בברכת ירושת אבות הקדושים אשר הנני שולח בזה לעשותו שליח לטובה ולברכה.

ידידו הדו"ש ומברכו
יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה * מנ"א רפ"ז

מאסקוא

... ועתה ועדה נכבדה, מבלי התחשב באיזה כח המושך באתם הלום — וכאמור בראשית כתבי זה — כי הלא כבר באתם והתועדוהם הפרטי הלא רמה ונשאה היא מאד מאד, ובכן אשתמש בהודמנות זו לדבר דברים אחדים.

- א. הרימו נס וחזקו את הדגל העתיק והקדוש הניתן על ידכם מאת מגחילכם הוד כ"ק אבותינו רבותינו האדמו"רים וכבוד הרבנים הגאונים וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אשר אתם בחסד אל עליון ממלאים מקום קדשם, זאת עשו והחיו את עם ישראל יחיו כתבו אשר אין רשות לשום איש בעולם להזיזו זיו כל שהוא מאשר גבלו ראשונים כמלאכים החיים אתנו גם היום, זכר קדשם לא יסוף מעלינו לעד וזכותם עלינו יאהיל, וכי יעוד זכות אבות לא יתמו.
- ב. יסדו "מחזיקי הדת" במלא מובן המלה ובצורה באהלי תורה תמימה וחזקה במסמר חיזוק מצוה ברורה.
- ג. יסדו ישיבות קבעו חדרים, קחו הגנת הדת והתורה בכל מרחבי המדינות הרימו קרן התורה באמצעות לימודה והרימו קרן הדת באמצעות הגנת קיומה הרחיקו כל חומץ ומעול באמצעות דרכי משרים.
- ד. קבעו לשכה מיוחדת אשר אלי' יגיעו כל פרטי הענינים הנעשים בכל המדינות הרדיפות והתלאות בהנוגע אל הדת ובחרו במועצה מיוחדת אשר כל מעינה יהי' לברר כל דבר ע"י אמצעים שתמצאו לנכון ולהסיר כל מועקה ורדיפה מעל שומרי הדת.

ה. המציאו עזרה הושיטו יד סומך וסועד לכל חורש עזרה התמיכות רבות הנה, ושונות אלו מאלו, לפעמים דרושה תמיכה חומרית תמיכה ממשית ולפעמים תמיכה רוחנית, תמיכות עזוד, גם האיש היושב אסור בזיקי ברזל בארץ גזרה עזוב ומובדל מכל, עשוק ורצוף, בניו ובנותיו הלכו שבי, נחלתו נהפכה לזרים ושעירים ירקדו שמה הנה גם האיש הזה ר"ל המוכה ביסורים מכף רגלו ועד קדקדו, הנה מרגוע ונוחם ימצא לנפשו בידעו אשר אחיו בני אביו דואגים בעדו ובעד אשר לו ותקותו תתחזק אשר כוא יבוא יום בהיר יום אשר ה' יחלצו מעל מיצר.

ו. קבעו ועד בקורת שיבקר אם תמיכות האגודות העוזרות באות למטרתם, באין מפריע וישלחו צירים מיוחדים לידע ולהודיע בכל הדרוש למען הגיע למטרתם.

גדולי התורה והיראה פרנסי הדור שאו מרום עיניכם וראו הוד נשמת כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים בארץ זחי החיים, קוראים אלינו ואלים לאמר: בנינו תלמידינו, עמדו חזק על משמרתכם המוטל עליכם מאת אלקי השמים והארץ, לא תכירו פני איש מחולל חדשות ולא תהדרו פני אגודה ילכו אך ורק בהמסילה אשר סללו לפניכם שמרו הטיב הרחיקו כל מוג לב ומחולל חדשות, דעו וזכרו כי רק על ידכם מרעה הצאן מסרנו, ומידכם יבוקש, דעו את אשר לפניכם ואל הוי' צבאות יהי' בעזרכם כי תמלאו תפקידכם ותעזרתכם, והאמת יהי' נר לדגלכם.

ועידה נכבדה תורה תנו לנו, תורה תמימה, תנו לנו היכולת ללמוד את התורה ולקיים את המצות כאשר קיימם אבותינו האבות אבותינו אל תנחמונו בהבל לאמר: כי אגודות תחוללו לנו, תורה תנו לנו הגינו בעד הדת המחולל מכל נבער מדעת בלי חוק ומשפט.

גדולי התורה והיראה „ד' הדגל דגל י"ה האלקים דתו תורתו ועמו (ישראל) אחד" הגיתן בידכם דגל שתול על פלגי דם הנהו אבותינו אחינו ואחיותינו ישפכו דמם כמים רק בעד התורה והמצוה, תורה תמימה ומצוה ברורה ואותו דם נוזל גם בנו בבנינו ובבני בנינו עדי עד, הבו יד ונלכה בהדרך הסלולה מהוד כ"ק אבותינו וכבוד הרכנים הגאונים רבותינו הקדושים, ואז נקוה כי אור תורה תמימה ונר מצוה ברורה יהי' במושב אחינו בני ישראל יחיו.

בברכת התורה ואהבת ישראל

בן כ"ק אנמריר הרה"ק הנודע בשם
הרבי מליובאוויטש וצוקללה"ה
נבגי"מ זי"ע.

* * *

ב"ה * ב' ט"ו אלול תרפ"ז

ראסטוב דאן

אל תלמידי מתיבתא רבתא תומכי תמימים יצ"ו

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

חסדי אל עליון, ביום הזה, חמש עשר לחודש אלול, ת"ל נתמלאו שלשים שנה — לאריכות ימים ושנים טובים ומאירים — ליום שנוסדה ישיבת תומכי תמימים יצ"ו.

היום הזה זכרון ליום ראשון, הוא היום הבהיר יום א' ט"ו אלול שנת תרנ"ז, אשר ביום ההוא הודיע כ"ק אאמור"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע — במעמד כל אנ"ש שי' אשר באו לשמות בשמחתנו — כי בעזרתו ית' מיסד ישיבה, לתורה ועבודה שבלב, ומקווה לזכות אבות קדושים, אשר חפץ ד' בידו יצליח, להעמיד דורות ישרי לב עוסקים בתורה ועבודה שבלב, ובוה הגני לברך את כל תלמידי התמימים יחיו די בכל אתר ואתר, בברכה משולשת בבני חייא ומזונא רויחא, ואשר יעזרם השי"ת ויזכרם למלאות תקוות קדש הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא תומכי תמימים, הן בעצמם והן בהדרכת בני ביתם יחיו, ויתן ד' ובית אלקים זה יתגדל ויתרחב במאות ואלפי תלמידים ותלמידי תלמידים, מתחזקים ללכת בדרכי התורה ועבודה שבלב.

ביום הזה זכיתי לעמוד בהיכל קדש הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק זצוקללה"ה זי"ע, ולהשתטח על קברו, להתפלל אל ד', ולהתחנן אל עבד ד', כי ישא רינה ותפלה בעד ביתו תלמידיו ותלמידי תלמידיו אשר הם ביתם זרעם זרע זרעם יתברכו בתוך כאחב"י יחיו בשנה טובה ומעוזרת בכל טוב מנפש ועד בשר, שנה אשר בה ירום קרן התורה והעבודה ויקויים היעוד כי בא לציון גואל צדק בב"א.

והגני ידידם עוז הדו"ש ומברכם

בכוח"ט

יוסף יצחק שניאורסאהן

* * *

ב"ה * א' כסלו תרצ"ז. אטואצק.

... יואיל נא ידידי להגיד ברכת מזל טוב להתלמידים שיחיו כי יעזרו השי"ת להיות יראי אלקים באמת ואשר לימודם זה יביא תועלת הנרצה.

בשנת תרפ"ז פורים קטן שחל ביום ד' הייתי במאסקווא, אנ"ש התמימים שיחיו הכינו התועדות בבית הכנסת דחסידי חב"ד. ביום ההוא בבוקר נודעתי כי במקום מגורי או בהאטעל סיבירסקי שאלו עלי, גם השיבו אורב לספור צעדי, תחלת הערב הודיעו לי מליענינגראד כי — ל"ע — אסרו את אחד מקרוביי, ומפחדים אודותיי, בכל זה לא הפצתי לבטל את ההתועדות.

ההתועדות היתה ** באותה שעה הקבועה ואז חזרתי ברבים המאמר וקבל היהודים את אשר החלו, ובמקומות רבים בהדרוש דובר אודות מסי"ג, על תורה וקיום המצות, הדגשתי הדיבורים בהדגשה מיוחדת, מבלי התחשב אשר אזנים לכותל, ובעת ההתועדות חזרתי עליהם בהטעמה מכוונת לעורר את הלבבות כפי צורך השעה ההיא.

בין המטובים היו כשלישים — כ"י — צעירים, רובם ככולם מהלומדים בבית ספר גבוה, ועם זה הנה ע"י התעוררותו של הרב ר"י שי' לנדא — מי שהי' איזה זמן רב בליבאווע — עשו להם אגודת הפארת בחורים, וקבעו עתים לתורה, גם למדו דברי חסידות.

בעת ההתועדות, הנה ידידנו הרה"ח ר"י שי' הלוי שהי' אז גוכח אמר כי צעירים הללו המוסרים נפשם על שמירת השבת וקיום המצות וגם קביעות עתים לתורה צריכים לקרבם.

אחד מוקני אנ"ש שהי' באותו מעמד ויודע בצערן של התלמידים ההם אמר אז כי צעירים הללו צריכים לנשקן.

ואני אם כי כבדתי במאד, וע"י הרב ר"י שי' לנדא עזרתי בחיזוק אגודתם בכל מה דאפשר, הנה עם זה לא כחדתי במה שלבי אמר לי כי צעירים הללו בודאי צריכים לקרבם, כמו שאמר הרה"ח הר"י שי', גם לנשקם כמו שאמר ר' פרץ הזקן, אבל עם זה הנני אומר כי צריכים להלקותם — כדאמרי החסידים געבן קארקעס — כי באמת הלא הצעירים הללו היו צריכים ללמוד בישיבה, ואז הנהגתם היתה באופן אחר לגמרי, אלא מאחר שהם הלכו לכרמים אחרים, הנה הנהגתם זו ששומרים השבת מקיימים את המצות וגם קובעים עתים לתורה, משתבחת בכמה שבחים.

* המכתב הוא בקשר עם המאמר וקיבל היהודים. ונדפס בסה"מ התשי"א ע' 215.

** ראה לקמן מכתב אחד הרבנים.

העת אומרת, אשר כל אחד ואחד מהצעירים והצעירות יחיו, הנה לא זו בלבד שהם בעצמם בחייהם הפרטיים, צריכים להיות איתן וחזק בשמירת קיום המצות מעשיות בכל הידורן, ולהתגאות — שטעלצירן — בגאון יעקב, אלא עוד זאת לעשות סביבה של לומדי תורה ושומרי מצוה.

כל אחד מהצעירים וכל אחת מהצעירות צריכים להתעודד ולעמוד בראשי השורה של עבודה ותעמולה, לתפוס מקום חשוב בעבודה של מרץ על שדי החינוך, לדבר אל ההורים ואל האבות כלשונם ואל האמהות כלשונם, ולשניהם כאחד להראות באצבע, ולדבר בשפה ברורה על אודות החינוך הפרוע.

הפקחת עיני ההורים על החינוך הפרוע, התאמצות המורים המורות וידיעת האחריות הגדולה המוטלת עליהם, הנה בעזרתו ית' הביא הרבה ילדים וילדות נערים ונערות אל בתי ספר היראים.

על המורים לדעת כי עליהם המצוה והחובה לעורר בלב התלמיד תשוקה אל לימוד התורה בכלל, ותלמיד בעל כשרון לעורר בו התשוקה להיות גולה למקום תורה, בהשיבת של תורה ויראת שמים . . .

הוספה ג

הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א

לד"ה זקבל היהודים *

ב"ה.

בזה הננו מו"ל הקונטרס לימי הפורים הבע"ל: — הכולל מאמר ומכתב.

המאמר נאמר * ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בפורים קטן שנת תרפ"ז במוסקבא בבית הכנסת הליובאוויטשי.

המכתב הוא מאחד הרבנים העסקנים או ברוסיא ונותן מושג, אף שרק במקצת, על יחס הממשלה אל היהדות ששרר אז ברוסיא, ומהסכנה שהיתה כרוכה בימים ההם באמירת מאמר כזה, ובפרט בפומבי ובפרסום גדול.

בתור הוספה — באו בסוף הקונטרס דיני ומנהגי פורים (אותן שיש בהם חידוש).

* * *

תורתנו לכל חלקי תורת חיים היא ונצחית היא, ופירש כ"ק מו"ח אדמו"ר "תורת חיים — תורה הנותנת הנראה לכל אחד ואחת בחיים היום יומיים", בחיי הפרט ומכל שכן בחיי הכלל. וכמה ענינים שבתורה, שבחשקפה ראשונה, יש לדמות שאין להם שייכות לחיים המעשיים בימינו אלה, או למצב שאנו נמצאים בו עתה, הגה אחרי העיון יש למצוא גם בהם דוגמא למצב ההוא, אם בדקות² או להיפך, וללמוד מענינים אלו הנראות ברורות וציונים מוחלטים בהנוגע להפועל: קום ועשה, או השמר לך פן תעשה³.

* נדפסה בסה"מ ה'תשי"א ע' 178.

(1) קונטרס ליו"ד י"ג שבט לא נדפס שנה זו, כי באשר כ"ק מו"ח אדמו"ר קבע בעצמו מאמר (באתי לגני — קונטרס עד) ליו"ד שבט הוא יום הסתלקותו, הרי מי יבוא אחרי המלך לשנות בנה, וביום ההילולא שלו אנו אין לנו אלא ללמוד ולהעמיק במאמר זה גופא.

(1*) המאמר והמכתב נדפסו ג"כ ב"התמים" חוברת שביעית (ורשא תרצ"ז) ונתקנו מה ע"פ העתקות כתיי.

(2) לדוגמא — ראה במאמר סי"א ביאור ענין גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא — בדקות בכל אחד ואחד.

(3) אין לזה סתירה ממה שכתב בקונטרס אחרון (בתניא) ד"ה להבין פרטי ההלכות, שיש הלכות שלא היו ולא יהיו לעולם במציאות — כי אין מקרא והלכה יוצא מידי פשוטו — וזה אפשר שלא יהי לעולם במציאות.

וכן הוא בהנוגע להמאמר הנדפס בזה.

דורש הוא בחזקה לעמוד „במסירת נפש בקיום התורה והמצות בפועל“ וביחוד על החנוך — מבלי להתחשב עם האויב „הוא שונא הלוחם בגלוי“ ומבלי להתחשב עם המתנקם „הוא שונא נסתר ועולל עלילות . . . בענין הנקמה שהוא יוצא מגדר החוק“.

ומבטיח, אשר, תנוקות אלו, שימשיכו להיות תנוקות של בית רבן, או שיעשום עתה תנוקות של בית רבן למרות כל הגזירות וההפחדות התחבולות והערמות — הנה למודם וחנוכם הוא הוא שישבית אויב ומתנקם אלו ואדרבה, על ידי מסירת נפש זו יזכו לגאולה.

גם עתה הנה בכל מדינה ומדינה נמצאים כאלו, אם אויבים הנלחמים בגלוי אם מתקמים הנלחמים בתחבולות, אבל כוונתם אחת היא השליטה בתנוקות, והמטרה כמטרת אחז „אם אין קטנים אין גדולים . . . אין תלמידים . . . אין חכמים . . . אין תורה . . . אין הקב“ה משרה שכינתו בעולם“.

וכאז כן הובטח גם עתה, אשר ע"י המסירת נפש וראגמדה בלי חת בקיום התורה ומצות ובענין החינוך בפרט, הנה כל התחבולות והגזירות „שתשכח ח"ו תורה מישראל ולהדיחם ח"ו מאלקות“ לא יועילו, והילדים יהיו „לאותות ולמופתים בישראל“ והיסוד להיות ועמך כולם צדיקים“.

וגדול כח מסירת נפש זו לזכות על ידה לגאולה השלימה והאמיתית, שתבוא במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו.

מנחם שניאורסאהן

ד' אדר"ש ה'תש"א ברוקלין נ. י.

הקרמת כ"ק אדמו"ר שליט"א

לד"ה מן המיצר *

ב"ה,

לחג הגאולה יב—יג תמוז הבע"ל, כמלאות עשרים וחמש שנים לגאולתנו, הננו מו"ל מאמר דא"ח מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ורשימתו — כל אחד בחוברת בפני עצמה.

המאמר הוא מר"ח תמוז, תרפ"ז — היינו בעת שבת כ"ק מו"ח אדמו"ר במאסר שפאלערנע.

והרשימה — אודות מאסרו — נכתבה על ידו לתקופת שנת האסרו, טו סיון, תרפ"ח בריגא.

* * *

תעודת חגיגה זו כבר ביארה כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו לחגיגת י"ב—י"ג תמוז הראשונה — בשנת תרפ"ח.

לקובעו ליום התועדות והתעוררות לחינוך התורה והיהדות בכל אתר ואתר לפני ענינו,

ומברך את כל אחינו חובבי תורה ולומדי ומגידי שיעורים ברבים ד' עליהם יחיו, כי יפתח ה' את אוצרו הטוב, וישפיע להם בתוך כלל אחינו בני ישראל יחיו, שפעת חיים וברכה מרובה עד בלי די, ויחזק לבבם להוסיף אומץ בהרבצת תורה והחזקת היהדות, ונזכה כלנו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוה מתוך הרחבה ופרנסה טובה.

ויקיים השי"ת ברכות צדיק נשיא דורנו במילואו.

מנחם שניאורסאהן

ג' תמוז, ה'תשי"ב, ברוקלין, נ. י.

* נדפסה בטה"מ קונטרסים ח"ג ע' פט.

במכתבו: נדפס בקונטרס נט — לייב תמוז, ה'תשי"ח — ע' כו. [סה"מ ה'תרס"ח ע' קמז].

הוספה ד

מכתב אחד הרבנים*

ב"ה, סיון פ"ט.

זה שנים אחדות אשר בחדשי שבט או אדר הגני מבקר לרגלי עניני דרישת צרכי הפסח בעיר מאַסקווא.

בשנת תרפ"ז בהיותה שנה מעוברת באתי למאַסקווא בסוף אדר א'.

מר פוקס א. ל. — מי שהי' יו"ר הקהלה — סיפר לי אשר בהיות כ"ק אדמו"ר שליט"א, בתחלת אדר א' במאַסקווא, קראוהו למוסד ג. פ. או. ושאלוהו:

האמת הדבר אשר הרבי שניאורסאָהן הוא במאַסקווא וקיבץ סכום גדול בשביל החזקת מוסדי הדת ואשר גם ממעריצי דת ישראל בחוץ למדינה מקבל סכומים גדולים למטרה זו. וארגן מאות צעירים להחזיק מוסדי דת היהודים בכל מרחבי המדינה. והרבה מאות אלפים חרדים בלי הבדל אם חסידים אם מתנגדים נשמעים לו ומכבדים אותו.

מסגנון הדבור הבין כי חברי הג. פ. או. המרכזי מעיינים בימים ההם אודות הרבי, וכי המצב רציני, ויען להם:

את הרבי שניאורסאָהן מכיר הוא בטוב זה רבות בשנים בתור מתענין ועסקן כללי לטובת היהודים. הכיר את אביו הרבי ש. הידוע אשר נטל חלק בראש כל עבודה ציבורית, ולרגלי עבודתו הי' מבקר לעתים קרובות בעיר המלוכה.

בהיותי — ממשיך פ. דבריו — עוד תלמיד בי"ס הגבוה בלענינגראד ראה את אבי אביו הרבי אשר סיכן נפשו לבקר את השרים הכי נוראים אז, בדבר הפרעות אשר התחוללו אז בקיעו ובניעוין, ובחכמתו ותוקף דעתו פעל הרבה להשקיט את הרוחות הסוערות.

והרבי שניאורסאָהן בהוה הוא איש אשר רוח בו במלא מוכן המלה, ואם באמת הוא תומך במוסדי הדת — אנכי איגני יודע מזה, אבל אם אמת הדבר — הנה לא אפונה אשר שום עולתה נגד החוק לא תמצא במפעלו, הנני יודע אשר הנהו כעת במאַסקווא אבל מטרת בוואו נעלם ממני.

כשבאתי לביתי כבר חיכו עלי חבריי בהנהלת הביהכ"נ, בדאגם על אשר

(*) נדפס ב"התמים" ח"ו, ובסה"מ היחשי"א ע' 195.

הפעם עכבו אותי בג. פ. או. יותר על הרגיל. לדעת מה היתה תוכנה של קריאה זו, לא חפצתי לפרסם הדבר, אמרתי להם מה שאמרתי, וקראתי את אחד ממקורבי הרבי ואודיעהו הכל כאמור ויעצתיו אשר עוד בלילה זו יסע הרבי לביתו.

למחר ביום שני פגשתי בהאיש מקורבו של הרבי, שאלתיו האם נסע הרבי ז, ויענני בשפה רפה, והבנתי כי עצתי לא נעשתה ואצטער על זה.

ביום החמישי, לפנות ערב כהלכי עם מכריי ראינו והנה ביהכ"ג הליובאזויטשי מואר בנרות רבים, הבית מלא מפה אל פה, ועם רב — שלא יכלו לכנוס — עומד במבוא ועל השליכות. ונשאל מה זאת? ויאמרו כי הרבי מליובאזויטש דורש מעל הבימה, ובהיות כי הלילה הוא ליל פורים קטן, הנה אחר הדרשה יהי סעודת מרעים.

בשמעי רעד עבר בכל גופי, ובה בשעה הרהרתי אשר נכד זה ירש תוקף דעתו של אביו זקנו אשר סיכן נפשו לעמוד לפני הרשעים הנוראים בימי שלטון הישן בשביל טובתן של ישראל.

אני ומר ווענדיל נכנסנו לשמוע את הדרשה ואראה כי הרבי יושב על הבימה ונואם בקול אדיר ממושך, ותוכן מאמרו מבאר גם פורים הבא על ידי תוקף דעתו של ישראל בדור ההוא, אשר לא אבו לשמוע אל המלך — בעצת שריו — להתבולל עם עמו של אחשורוש, וסיבת תוקפן של ישראל לעמוד בנסיון היו הכ"ב אלף נערי בני ישראל תלמידיו של מרדכי, אשר בעת גזירת איסור לימוד התורה, אמרו למרדכי אתך אנחנו בין לחיים ובין למות, והם — הילדים והנערים — נצחו את שר השרים את המן הרשע, ומלחמה רוחנית זו היא מלחמה נצחית וישנה בכל דור ובכל מקום ורק בהחזקת לימוד התורה של תינוקות של בית רבן נחזיק מעמד כאמור מפי עוללים ויונקים יסדת עזו להשבית אויב ומתנקם.

לא אכחד אשר מלבד תוכן הדרוש הנה התלהבות הנואם — הבלתי מתחשב עם הקושיים והסכנה הכרוכים בעקבי נאום כזה — והקשבתם של השומעים פעל עלי רושם עז, והייתי חפץ לשמוע המשך הדברים, אך פתאום ראיתי אנשים אחדים שעוררו בי חשד אשר מרגלים המה, ונעזוב את בית הכנסת.

מר זו. המכיר את החסידים יותר ממני אמר לי — בהלכנו מבית הכנסת מושפעים ביותר ממה ששמענו וראינו — כי הדרשה הלזו המלאה תוכן רב, ומתאים אל המצב של היהודים החרדים בהנה, בודאי תעשה רושם גדול. ודרכם של החסידים אשר כל דרשה ודרשה של הרבי — בלשונם נקראת בשם "מאמר" — חוזרים עלי' רבות פעמים ומדקדקים באותיותי, וכותבים אותה. ועל הרוב כותב אותה הרבי בעצמו, ומפרסמים בכל מושבי החסידים.

אחר שבוע נפגשתי עם מר ליטוואקאו — ראש היעווסעקציע * — וישוחח אתי בענינים שונים, ובתוך דבריו התאונן לפני על הרבי שניאורסאָהן אשר ארגן את ה"כלי-קודש", רבנים, שוחטים, מלמדים, וראשי ישיבות בכל מרחבי המדינה ומחזיק אותם ואת מוסדי הדת, בתי טבילה, בתי כנסיות עם מגידי שיעורים חדרים ומלמדים.

בכל פנות שאנו פונים — אומר לי — לא רק ברוסיה הלבנה, או רוסיה הקטנה ורוסיה הפנימית אלא גם בפנות רחוקות כמו גרוזיא וטורקיסטן, הנה גם שם נמצאו ציריו ועושי דבריו של הרבי שניאורסאָהן להחזיק מוסדי הדת.

שתי עובדות סיפר לי, אם אמת המה הם עדות נאמנה על האירגון הטוב.

(א) היהודים הגרוזינים — על הרוב — הי' להם איספאלקאָם** משלהם. באחד הקיבוצים, הנה זה כחמש שנים — מאז הותחל סידור היעווסעקציע — בטלו מוסדי הדת שהיו שם.

באחד הימים בא צעיר אשכנזי — הגרוזינים קוראים ליהודי רוסיא בשם אשכנזים — מדבר בשפה הגרוזינית כגרוזיני מלידה, וינאום ברבים נאום התעוררות להקים את מוסדי הדת, בית הכנסת, תלמוד-תורה, בית טבילה, ובדברו קרא לפנייהם קטעים מספר החוקים הנותנים רשות להאזרחים להחזיק כל מוסדי הדת על הוצאותיהם המה.

הצעיר הזה נסע מעיר לעיר וממושב למושב, בדברו נתן כבוד ותהלה להממשלה המכרת בזכותם של העובדים, ונאם להקים מוסדי הדת.

נאומי ומראהו עשו רושם עז על שומעיו, ובכל מרחבי גרוזיא במושבי היהודים נתעוררה תנועה דתית נלהבה.

באחד הישובים, הנה בקרוא הצעיר את קטעי הדינים כאמור, טעה האיספאלקאָם, וחשב כי צעיר זה הוא שליח מהמרכז, ויתלהבו במאד מנאומו ויחליטו — בדעת אחת כי תיקון בית הטבילה יהי' על הוצאותיו של האיספאלקאָם, ובזמן קצר הביאו החלטתם מהכח אל הפועל.

(ב) מאז הוקם השלטון, הנה במשך כשתי שנים בערך, הרי כמעט בכל מושבי הגרים נוסדו ועדי היעווסעקציע ועבדו בטוב, אך פתאום קמו צעירי הגרים לנגד ועדי היעווסעקציע ויגרשום מהכפרים שהם יושבים שמה, באמרם כי חוקי המדינה מרשים להאזרחים להתנהג בכל עניני הדת כחפצם המה, ומני אז הותחלה שם תנועה דתית נלהבה, תקנו בתי התפלה שלהם, קנו להם עוד ספרי תורה'ס, תיקנו בתי הטבילה, ומלמדים את ילדיהם בחדרים ויש להם מלמדים יהודים מפלכי מינסק, וויטעבסק ומאָגילעוון.

(*) הסניף היהודי של מפלגת הקומוניסטן.

(**) ועד הפועל של מועצה העירונית.

הוֹפּוֹת

רצא

ואחרי חקירה ודרישה במשך כמה חדשים נודע לנו — בהמרכז — כי כל אלה הם תוצאות פעולתו של הרבי שניאורסאהן אשר שלח בכל מרחבי המדינה את שלוחיו ותומך בכל מוסדי הדת בסכומים גדולים.

פוכס : אמרתי לליטוואקאו, הלא אמת הדבר אשר התוק מרשה להאורחים להתנהג בכל עניני הדת כחפצם ויכולים המה האורחים להחזיק את כל מוסדי הדת על חשבון עצמם, ומה חטאו של הרבי שניאורסאהן בזה שמפרסם את חוקי המדינה.

ב. פ. א. — עונה ליטוואקאו — כבר יודעים חטאו של הרבי שניאורסאהן, ואנחנו — סיים בקצף — החלטנו לעקרו מן השרש, וכבר נצבר אצלינו החומר הדרוש לזה.

תוכן שיחתו של ליטוואקאו מסרתי לאחד ממקורבי הרבי, ואני דואג אשר לא יהיו תוצאות רעות מזה.

ככל הדברים האלה סיפר לי מר פ. סוף אדר א' תרפ"ז.

הוספה ה

המאמר והחופש *

של כ"ק אדמו"ר שליט"א מ"ו סיון — י"ב תמוז תרפ"ז

ראוי הי' לקבוע בדפוס כל פרשת סדר הליכות עניני העבודה והתעמולה בהרבצת תורה ובתזוק היהדות, באופנים מאופנים שונים, כפי אשר ישנו בכתובים דבר דבר על אופנו, אשר בגללן נאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, אמנם מפאת סבות שונות, אי אפשר לעשות דבר זה כעת, והגנו נותנים בזה רק ראשי פרקים של המאמר והחופש בהנוגע להמאמרים שנאמרו בימים ההם.

ביום ג' פ' שלח, אור ליום ד' ט"ו סיון, תרפ"ז, הי' — לע — המאמר, והושיבו את כ"ק אדמו"ר שליט"א בבית הסהר "שפאלערנא" בליענינגראד, וישב שם ג' שבתים, שלח, קרה, חקת, שמונה עשר וחצי יום.

ביום א' פ' בלק, ג' תמוז, בשעה השני' בצהריים חופשה ניתנה לו בתנאי אשר בו ביום, בשעה השמינית בערב יסע — על חשבון עצמו, בלא לית שוטרים גלויים לעיר מקלטו קאסטראמא, על משך שלשה שנים, ובבית הנתיבות, טרם צאת המסע, במעמד קהל רב מאנ"ש שי' בברכת הפרידה אמר יהי ה' אליקינו עמנו כמבואר בהרשימה**. וביום ב' ד' תמוז בשעה השביעית בערב בא לעיר מקלטו קאסטראמא.

והודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו אשר תמורת שלשה שנים ישב בעיר מקלטו קאסטראמא רק שמונה ימים, וביום השלישי י"ב תמוז, הודיעו לו מבית הפקידות כי חופשה ניתנה לו, ותעודת החופש תנתן לו למחר ביום י"ג תמוז.

בשעה אחת נשמע בעיר דבר החופשה אשר ניתנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, ויתקבצו הרבה אנשים למעונו, ואמר אז המאמר ה' לי בעזרי.

ביום הרביעי י"ג תמוז אחרי קבלו תעודת החופש, לעת ערב נתאספו הרבה אנשים למעונו ואמר אז המאמר ברוך הגומל הא'.

ביום החמישי בקר עזב את עיר מקלטו ויבא לביתו לליענינגראד ביום ועש"ק י"ד תמוז ובש"ק פ' פנחס עלה לתורה ויברך ברכת הגומל, ובעת הקידוש אמר המאמר ברוך הגומל הב' ובסעודת ש"ק בסעודת הודאה אמר המאמר שאו ידיכם קדש.

(*) נדפס בהקדמה לקונטרס י"ב—י"ג תמוז — תרפ"ז (קונטרס יד).
(**) נדפסה לעיל ע' קצה.

הוספה ו

חמכתב כ"ק אדמו"ר (מהור"י צ) נ"ע

במענה על שאלתו בהמאמר פזר נתן, רצ"ב בענין המדריגה הממוצעת המחבר עצמות השכל עם ההשגה, אם הכוונה (בהמדריגה הממוצעת) הוא ע"ל המתבאר בהפרק שלאחריה בענין הדבור דתפלה שמחבר הכוונה הרוחנית עם המעשה, או דקאי אדלעיל מני' שמבואר בענין שכלי בעצם, שמרגיש עוד ענין, האם הכוונה דענין זה הנרגש יהי' המדריגה הממוצעת.

תשובה :

כאן במאמר זה לא נתבאר המדריגה הממוצעת המחברת עצם השכל עם הלבוש החיצוני שהיא ההשגה להיות דכללות ענין זה דהשכלה והשגה שהם מוחין עצמים ולבוש החיצוני שהוא השגה דהשגה נקראת לבוש חיצוני כמאמר כל השגה הוא בריחוק מן העצם, הנה כללות ענין זה הובא כאן דרך אנב ולא נתפרש כלל ענינו, כ"א נזכר בכללותו בהמשך הענין דעולם שנה נפש, ובהביאור ענין דהתחברות נפש ועולם שהוא ע"י שנה, כדוגמת התחברות הבשר ועצמות ע"י הגידים.

המתבאר בפרק השני בענין ג' לבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה קאי על הענין דחיבור נפש ועולם שנתבאר בפרק הראשון, אשר על כן הנה בהב' ענינים אין בהם שום ביאור על ענין המדריגה הממוצעת שמחבר עצם ההשכלה עם ההשגה.

ולהורות על זה שבמאמר זה אין ענין זה מתבאר, בא הענין בקצרה בידיעה כללית וסתמית בנוסח כזה והתחברות השכל עם הלבוש החיצוני הוא ע"י אמצעות ממדריגה ממוצעת המחברם (והוכפל בהקיצור) אבל מה הוא המדריגה הממוצעת לא נתבאר כאן.

ומה היא המדריגה הממוצעת המחברת.

הנה לזה נדרש תחלה ידיעת והבנת ענין ההשכלה בשני הגדרים דחיוב ושלילה על בורים, ונוסף לזה לידע כל המדריגות במעלתו של כל אחד מג' חלקי השכל חכם מבין ודעתן, כמבואר בענין תלת חללין דגלגלתא אינון, והסבר הארוך שישנו בהבנתו ענין הקישור שישנו בין כלי המוח וכלי השכל, והבדלם זה מזה ואופן השתלשלותה של הברקה מנקודה דחכמה להיכלא דבינה, ואז אפשר בעזה"י לעמוד על הבנת דבר זה.

מפתח ענינים *

מכ"ק אדמו"ר שליט"א

(המפתח הוא רק לדיעה: פדה בשלום, וקיבל היהודים (ואתה תצוה), פור נתן, גפן ממצריט, הוי' לי, ברוך הגומל (האי זהב), שאו ידיכס יי).

ד

דוד: ה' לי ג. ה. ו (בחי' בלמוד התורה).

ח

הלבשה: עיי'ע השגה.
הרגש עצמו: הגומל ה.
השגה: ה' לי ו (ה. הרגש אלקי בב' אופנים: לי טוב כר).

י

ירידת הנשמה ועליתה: הגומל האי והב'.

מ

מנורה: פדה בשלום (מה' נר').
מקדש, משכן: פדה (השראת השכינה ב' דעות. קרבנות, עצי שטים, ארון, שלחן, מנורה, זהב, כסף, כלי'י).
מקום: פדה בשלום ה (כ' דיעות).

נ

נבואה: פדה בשלום ג. ד.
נה"א נה"ב. טבעם, חלוקם: פור זה ו.
נר: פור ה. ו (גי' ענינים בנ).

רצה

א

ארם, אחור וקדם: שאו ידיכס ב.
ארם: שאו ידיכס ב (תכלית בריאתו).
אויב: וקבל ב (א. נוקם — חלוקם).
אחד, יחיד: פדה בשלום ו.
אמנה: וקבל ה. ה. ט"א (מקיף).
דבני' בסוכ"ע. ורעה א. גנבא אפום כו').
ארבעה חייבים להודות: ברוך הגומל ז.
ארון: פדה (א. בדין טבעות הא).

ב

באר: שאו ד (חפירת ב).
בשר גידים עצמות: פור ב. ג.
ביטול: וקבל יידי (וד'ת דר"ע. ב. העולמות. בחי' בזה).
ברכת התורה: ברוך הגומל ו.

* נעקח מ"מפתח ענינים למאמרי ודרושי כ"ק אדמו"ר (מהור"י צ) ג"ע, שנדפס בספר המסתחות לספרי ומאמרי חסידות חב"ד (ברוקלין, תשכ"ו).

** וראה בהקדמה ל"מפתח ענינים" הנ"ל.

ר

ראש גוף רגל: וקבל רוח (באדם,
בעולם, בעבודה).

ש

שלוש תכונות הן כו': שאו א.

ת

תורה. מעלתה, פעולתה: ברוך
הגומל ו (תבלין ליצה"ר) ה' לי
בעזרי ב (עיי' הת'. קיום העולם).
תפלין: פזר ג (כונתם, רמזי ת.).

תשב"ר: וקבל א. ב. טו.

ם

סמיכה: שאו ידיכם ב (על הקרבן).

ע

עולם שנה נמש — עש"ן: פזר ב.

עיר: גפן ממצרים ביד (ע. אלקינו).

עם הארץ: גפן ממצרים א.

פ

פורים: וקבל (אפשריות המסי"ג אז).

ק

קליפות. אוסן יניקתם: ה' לי ד"ו.

